

ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНА
У ТРИДЦЯТИХ – СОРОКОВИХ
РОКАХ XX СТОЛІТТЯ

POLSKA I UKRAINA
W LATACH TRZYDZIESTYCH –
CZTERDZIESTYCH XX WIEKU

АКЦІЯ
„ВІСЛА”
1947

АКСЈА
„WISŁA”
1947

5

**Польща та Україна
у тридцятих – сорокових роках ХХ століття**

Невідомі документи з архівів спеціальних служб
Том 5

**Polska i Ukraina
w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku**

Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych
Tom 5

Державний архів Служби безпеки України
Міністерство внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща
Інститут національної пам'яті –
– Комісія з переслідування злочинів проти польського народу
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
Національної академії наук України

**Польща та Україна
у тридцятих – сорокових роках ХХ століття**

Невідомі документи з архівів спеціальних служб

Том 5

**Акція „ВІСЛА”
1947**

Варшава – Київ 2006

Instytut Pamięci Narodowej –
– Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji RP
Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
Instytut Badań Politycznych i Narodowościowych
Narodowej Akademii Nauk Ukrainy

Polska i Ukraina
w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku

Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych

Tom 5

Akcja „WISŁA”
1947

Warszawa – Kijów 2006

Редакційна колегія

Сергій Богунов
Зузанна Гайовнічек
Бернадетта Гронек
Петро Кулаковський
Пйотр Мерецький
Володимир Пристайко
Олександр Пшенніков
Єнджей Тухольський
Юрій Шаповал

Вступ опрацювали

Гжегож Мотика
Юрій Шаповал

Підбір документів і наукова редакція

Зузанна Гайовнічек
Бернадетта Гронек
Сергій Кокін
Петро Кулаковський
Марцін Маєвський
Володимир Пристайко
Олександр Пшенніков
Єнджей Тухольський
Ванда Худзік
Юрій Шаповал

Переклад

Іван Козловський
Малгожата Слонь-Новачек

Коректори

Зузанна Гайовнічек
Катерина Сень
Ванда Худзік

Обкладинка і проект вкладки

Кшиштоф Сівець

Комп'ютерна верстка

ТОВ ТИРСА

ISBN 83-89078-93-7

© Всі права застережені.

Державний архів Служби безпеки України
Міністерство внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща
Інститут національної пам'яті – Комісія з переслідування злочинів
проти польського народу
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
Національної академії наук України
Варшава 2006

Komitet redakcyjny

Serhij Bohunow
Zuzanna Gajowniczek
Bernadetta Gronek
Petro Kułakowski
Piotr Mierecki
Wołodymyr Prystajko
Ołeksandr Pzennikow
Jurij Szapował
Jędrzej Tucholski

Wstęp opracowali

Grzegorz Motyka
Jurij Szapował

Wybór dokumentów i redakcja naukowa

Wanda Chudzik
Zuzanna Gajowniczek
Bernadetta Gronek
Serhij Kokin
Petro Kułakowski
Marcin Majewski
Wołodymyr Prystajko
Ołeksandr Pzennikow
Jurij Szapował
Jędrzej Tucholski

Przekład

Iwan Kozłowski
Małgorzata Słoń-Nowaczek

Korekta

Wanda Chudzik
Zuzanna Gajowniczek
Katarzyna Seń

Okladka i projekty wkładek

Krzysztof Siwiec

Fotoskład

TYRSA Sp. z o.o.

ISBN 83-89078-93-7

© Copyright by
Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji RP
Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
Instytut Badań Politycznych i Narodowościowych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy
Warszawa 2006

ЗМІСТ

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ	20
№ 1 3 листопада 1946, б.м.в. Інструкція ОУН-Б щодо діяльності УПА у зв'язку з інформацією про чергову акцію виселення ..	50
№ 2 28 лютого 1947, Київ. Довідка Управління по боротьбі з бандитизмом МВС УРСР про формування УПА та ОУН-Б, що діяли на території Польщі.....	52
№ 3 1 березня 1947, б.м.в. Додаток до інструкції ОУН-Б від 3 листопада 1946 р. щодо посилення напливу інформації про плановане виселення українського населення.....	62
№ 4 Весна 1947, Варшава. Проект організації операції „Схід”, підготовлений МНО та МГБ	66
№ 5 18 квітня 1947, Москва. Нота Уряду РП, вручена послом РП Мар'яном Нашковським заступникові міністра закордонних справ СРСР Андрієві Вишинському	74
№ 6 19 квітня 1947, б.м.в. Наказ № 001 генерала Стефана Моссора щодо створення ОГ „Вісла” та завдань підпорядкованих підрозділів	78
№ 7 Б.д., б.м.в. Інструкція для співробітників УБ, прикомандированих до ОГ „Вісла”.....	88
№ 8 Б.д., б.м.в. Інструкція щодо принципів переселення української людності	92
№ 9 21 квітня 1947, Сянік. Наказ № 002 Командування ОГ „Вісла”	100
№ 10 22 квітня 1947, Сянік. Рапорт поручника Артура Зелінського заступникові міністра громадської безпеки полковникові Гжегожеві Корчинському.....	108
№ 11 27 квітня 1947, б.м.в. Рапорт-звіт про зустріч офіцерів ОГ „Вісла” з офіцерами армії ЧСР	112
№ 12 28 квітня 1947, [Сянік]. Лист генерала Стефана Моссора до секретарів комітетів ПРП у Сяноці та Ряшеві	118
№ 13 28 квітня 1947, Сянік. Оперативне зведення полковника Гжегожа Корчинського для міністра громадської безпеки Станіслава Радкевича	122
№ 14 Після 28 квітня 1947, б.м.в. Лист полковника Гжегожа Корчинського до міністра громадської безпеки Станіслава Радкевича стосовно старости в Сяноці Анджея Щудлика.....	126

SPIS TREŚCI

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO	21
Nr 1 3 listopada 1946, b.m.w. Instrukcja OUN-B dotycząca działań UPA w związku z informacjami o ponownej akcji wysiedleńczej	51
Nr 2 28 lutego 1947, Kijów. Informacja Zarządu ds. Walki z Bandy- tyzmem MWD USRS dotycząca UPA i OUN-B działających na te- rytorium Polski	53
Nr 3 1 marca 1947, b.m.w. Załącznik do instrukcji OUN-B z 3 listo- pada 1946 r. w sprawie nasilających się informacji o planowanym wysiedleniu ludności ukraińskiej.....	63
Nr 4 Wiosna 1947, Warszawa. Projekt organizacji akcji „Wschód” przygotowany przez MON i MBP.....	67
Nr 5 18 kwietnia 1947, Moskwa. Nota Rządu RP złożona przez am- basadora Mariana Naszkowskiego na ręce wiceministra spraw zagran- icznych ZSRS Andrieja Wyszynskiego	75
Nr 6 19 kwietnia 1947, b.m.w. Rozkaz Nr 001 gen. Stefana Mossora dotyczący sformowania GO „Wisła” i zadań dla podległych oddziałów	79
Nr 7 B.d., b.m.w. Instrukcja dla funkcjonariuszy UB oddelegowa- nych do GO „Wisła”	89
Nr 8 B.d., b.m.w. Instrukcja dotycząca zasad przesiedlania ludności ukraińskiej	93
Nr 9 21 kwietnia 1947, Sanok. Rozkaz Nr 002 Dowództwa GO „Wisła”	101
Nr 10 22 kwietnia 1947, Sanok. Raport por. Artura Zielińskiego dla wiceministra bezpieczeństwa publicznego płk. Grzegorza Kor- czyńskiego	109
Nr 11 27 kwietnia 1947, b.m.w. Meldunek sprawozdawczy dotyczący spotkania oficerów GO „Wisła” z oficerami armii CSR	113
Nr 12 28 kwietnia 1947, [Sanok]. Pismo gen. Stefana Mossora do se- kretarza komitetów PPR w Sanoku i Rzeszowie	119
Nr 13 28 kwietnia 1947, Sanok. Meldunek sytuacyjny płk. Grzegorza Korczyńskiego dla ministra bezpieczeństwa publicznego Stanisła- wa Radkiewicza	123
Nr 14 Po 28 kwietnia 1947, b.m.w. Pismo płk. Grzegorza Korczyń- skiego do ministra bezpieczeństwa publicznego Stanisława Rad- kiewicza dotyczące starosty sanockiego Andrzeja Szczudlika.....	127

№ 15	29 квітня 1947, [Сянік]. Шифрограма генерала Стефана Моссора президентові РП Болеславу Берутові та віце-прем'єрові Владиславу Гомулці	130
№ 16	29 квітня 1947, Сянік. Оперативне зведення № 002 Командування ОГ „Вісла”	136
№ 17	Після 29 квітня 1947, б.м.в. Інформація органів громадської безпеки про ситуацію на місцях	144
№ 18	До 30 квітня 1947, [Варшава]. Переклад статті з газети „Corriere Lombardo” про обставини смерті генерала Кароля Сверчевського	152
№ 19	Після 30 квітня 1947, б.м.в. Довідка капітана Барчинського про дії ОГ „Вісла” та результати боротьби з підрозділами УПА	158
№ 20	До 1 травня 1947, б.м.в. Довідка про ситуацію на території діяльності ОГ „Вісла”	168
№ 21	1 травня 1947, б.м.в. Повідомлення майора Возняка полковникові Гжегожеві Корчинському про події у м. Райське	172
№ 22	2 травня 1947, [Сянік]. Шифрограма генерала Стефана Моссора міністрові національної оборони Міхалові Ролі-Жимерському про виселення польських сімей	176
№ 23	2 травня 1947, м.п. 9711. Звіт капітана Юзефа Курдзеля в ГУІ про проведені операції та про продовження переселенської акції	178
№ 24	3 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 1 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	188
№ 25	3 травня 1947, Гроньова. Наказ підполковника Нарциза Рудзінського командирам підрозділів щодо організації переселення людності	194
№ 26	5 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 2 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	198
№ 27	5 травня 1947, Варшава. Директива № 7 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського Командуванню ОГ „Вісла”	202
№ 28	5 травня 1947, [Варшава]. Лист начальника ГУІ полковника Стефана Куля і начальника ІІ Відділу ГУІ полковника Ігнаци Кшеменя до начальника Відділу інформації ОГ „Вісла” майора Миколая Сайки щодо розробки СБ ОУН підрозділів ВП	208

Nr 15	29 kwietnia 1947, [Sanok]. Szyfrogram gen. Stefana Mossora do prezydenta RP Bolesława Bieruta i wicepremiera Władysława Gomółki	131
Nr 16	29 kwietnia 1947, Sanok. Meldunek sytuacyjny Nr 002 Dowództwa GO „Wisła”	137
Nr 17	Po 29 kwietnia 1947, b.m.w. Informacja organów bezpieczeństwa publicznego o sytuacji w terenie	145
Nr 18	Przed 30 kwietnia 1947, [Warszawa]. Tłumaczenie artykułu z dziennika „Corriere Lombardo” dotyczącego okoliczności śmierci gen. Karola Świerczewskiego.....	153
Nr 19	Po 30 kwietnia 1947, b.m.w. Informacja kpt. Barczyńskiego dotycząca działań GO „Wisła” i rezultatów walk z oddziałami UPA.....	159
Nr 20	Przed 1 maja 1947, b.m.w. Notatka dotycząca sytuacji w obszarze działań GO „Wisła”	169
Nr 21	1 maja 1947, b.m.w. Doniesienie mjr. Woźniaka dla płk. Grzegorza Korczyńskiego w sprawie wypadków w m. Rajskie.....	173
Nr 22	2 maja 1947, [Sanok]. Szyfrogram gen. Stefana Mossora do ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego w sprawie wysiedleń polskich rodzin.....	177
Nr 23	2 maja 1947, m.p. 9711. Sprawozdanie kpt. Józefa Kurdziela dla GZI dotyczące przeprowadzonych operacji i kontynuowania akcji przesiedleńczej	179
Nr 24	3 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 1 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	189
Nr 25	3 maja 1947, Grąziowa. Rozkaz ppłk. Narcyza Rudzińskiego dla dowódców pododdziałów dotyczący organizacji przesiedlenia ludności	195
Nr 26	5 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 2 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	199
Nr 27	5 maja 1947, Warszawa. Dyrektywa Nr 7 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dla Dowództwa GO „Wisła” ..	203
Nr 28	5 maja 1947, [Warszawa]. Pismo szefa GZI płk. Stefana Kuhla i szefa Oddziału II GZI płk. Ignacego Krzemienia do szefa Oddziału Informacji GO „Wisła” mjr. Mikołaja Sajki dotyczące rozpracowania oddziałów WP przez SB OUN	209
Nr 29	7 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 3 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	213

№ 29	7 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 3 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	212
№ 30	9 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 4 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	218
№ 31	10 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 5 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	224
№ 32	11 травня 1947, Сянік. Звіт полковника Гжегожа Корчинського міністрові громадської безпеки Станіславові Радкевичу за 1–10 травня	230
№ 33	13 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 6 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	266
№ 34	15 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 7 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	282
№ 35	15 травня 1947, Ряшів. Бюлетень № 1 Ряшівського ВУГБ про настрої серед українського населення у зв'язку із акцією виселення	294
№ 36	16 травня 1947, Сянік. Звіт полковника Гжегожа Корчинського міністрові громадської безпеки Станіславові Радкевичу за 11–16 травня	306
№ 37	16 травня 1947, [Сянік]. Рапорт підполковника Болеслава Сідзінського стосовно політичної ситуації на території діяльності ОГ „Вісла”	320
№ 38	17 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 8 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	326
№ 39	20 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 9 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	332
№ 40	20 травня 1947, б.м.в. Агентурне донесення „Кори” поручникові Юзефові Ганцажеві про співпрацю солдата прикордонних військ з УПА	338
№ 41	22 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 10 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	342

Nr 30	9 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 4 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	219
Nr 31	10 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 5 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	225
Nr 32	11 maja 1947, Sanok. Sprawozdanie płk. Grzegorza Korczyńskiego dla ministra bezpieczeństwa publicznego Stanisława Radkiewicza za okres 1–10 maja.....	231
Nr 33	13 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 6 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	267
Nr 34	15 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 7 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	283
Nr 35	15 maja 1947, Rzeszów. Biuletyn Nr 1 WUBP w Rzeszowie dotyczący nastrojów panujących wśród ludności w związku z akcją wysiedleńczą	295
Nr 36	16 maja 1947, Sanok. Sprawozdanie płk. Grzegorza Korczyńskiego dla ministra bezpieczeństwa publicznego Stanisława Radkiewicza za okres 11–16 maja	307
Nr 37	16 maja 1947, [Sanok]. Meldunek ppłk. Bolesława Sidzińskiego dotyczący sytuacji politycznej w obszarze działań GO „Wisła”	321
Nr 38	17 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 8 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	327
Nr 39	20 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 9 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	333
Nr 40	20 maja 1947, b.m.w. Doniesienie agenturalne „Kory” dla por. Józefa Gancarza dotyczące współpracy wopisty z UPA.....	339
Nr 41	22 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 10 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	343
Nr 42	24 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 11 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	349
Nr 43	26 maja 1947, b.m.w. Rozkaz Nr 1/II gen. Stefana Mossora dotyczący właściwej organizacji obsługi transportów z wysiedloną ludnością oraz ukarania dowódców transportów winnych zaniedbań.....	357

№ 42	24 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 11 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	348
№ 43	26 травня 1947, б.м.в. Наказ № 1/II генерала Стефана Моссора про належну організацію обслуговування транспортів виселенців та про покарання начальників транспортів, винних у недотриманні службових обов'язків	356
№ 44	28 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 12 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	362
№ 45	30 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 13 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	368
№ 46	2 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 14 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	380
№ 47	4 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 15 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	386
№ 48	4 червня 1947, [Люблін]. Лист командувача 7 ВО генерала Болеслава Зарак-Зараківського до міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського	396
№ 49	7 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 16 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	408
№ 50	10 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 17 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	416
№ 51	12 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 18 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	424
№ 52	12 червня 1947, Люблін. Виписка з протоколу засідання з'їзду старост повітів Люблінського воєводства	434
№ 53	14 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 19 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	444
№ 54	17 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 20 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	450

Nr 44	28 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 12 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	363
Nr 45	30 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 13 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	369
Nr 46	2 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 14 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	381
Nr 47	4 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 15 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	387
Nr 48	4 czerwca 1947, [Lublin]. Pismo dowódcy OW 7 gen. Bolesława Zarako-Zarakowskiego do ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego.....	397
Nr 49	7 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 16 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	409
Nr 50	10 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 17 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	417
Nr 51	12 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 18 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	425
Nr 52	12 czerwca 1947, Lublin. Fragment protokołu posiedzenia zjazdu starostów powiatowych województwa lubelskiego	435
Nr 53	14 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 19 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	445
Nr 54	17 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 20 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	451
Nr 55	19 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 21 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	461
Nr 56	21 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 22 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	471
Nr 57	24 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 23 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	479

№ 55	19 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 21 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	460
№ 56	21 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 22 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	470
№ 57	24 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 23 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	478
№ 58	26 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 24 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	484
№ 59	28 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 25 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	496
№ 60	Після 29 червня 1947, б.м.в. Лист командира підрозділу УПА до командира тактичного відтинка „Данилів” Володимира Сорочака „Беркута” стосовно діяльності УПА в Білгородському та Грубешівському повітах	504
№ 61	[1] липня 1947, Варшава. Повідомлення № 26 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	508
№ 62	3 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 27 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	516
№ 63	5 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 28 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	522
№ 64	6 липня 1947, б.м.в. Наказ № 6 командувача ОГ „Вісла” генерала Стефана Моссора про створення контрольних груп	536
№ 65	8 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 29 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	540
№ 66	10 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 30 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	548
№ 67	12 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 31 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”	554

Nr 58	26 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 24 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	485
Nr 59	28 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 25 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	497
Nr 60	Po 29 czerwca 1947, b.m.w. List dowódcy pododdziału UPA do dowódcy odcinka taktycznego „Danyliw” Wołodymyra Soroczaka „Berkuta” dotyczący działań UPA w powiatach biłgorajskim i hrubieszowskim	505
Nr 61	[1] lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 26 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	509
Nr 62	3 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 27 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	517
Nr 63	5 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 28 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	523
Nr 64	6 lipca 1947, b.m.w. Rozkaz Nr 6 dowódcy GO „Wisła” gen. Stefana Mossora dotyczący utworzenia grup kontrolnych	537
Nr 65	8 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 29 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	541
Nr 66	10 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 30 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	549
Nr 67	12 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 31 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	555
Nr 68	14 lipca 1947, b.m.w. Pismo Myrosława Soroki „Ptacha” do kierownika obwodowego prowidu OUN-B w Drohobyczu Ławriwa „Neczaja” dotyczące sytuacji w terenie	561
Nr 69	15 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 32 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	581
Nr 70	16 lipca 1947, b.m.w. Rozkaz Nr 010 gen. Stefana Mossora dotyczący przeciwdziałania wypadkom powrotu Ukraińców po przesiedleniu	587

№ 68	14 липня 1947, б.м.в. Лист Мирослава Сороки „Птаха” до керівника Дрогобицького обласного проводу ОУН-Б Лаврива „Нечая” про ситуацію в районі	560
№ 69	15 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 32 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов’язану з діяльністю ОГ „Вісла”	580
№ 70	16 липня 1947, б.м.в. Наказ № 010 генерала Стефана Моссора про протидію поверненню переселених українців	586
№ 71	17 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 33 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов’язану з діяльністю ОГ „Вісла”	590
№ 72	18 липня 1947, [Варшава]. Звіт про діяльність МГБ у II кварталі 1947 р.	596
№ 73	19 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 34 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов’язану з діяльністю ОГ „Вісла”	600
№ 74	Після 20 липня 1947, б.м.в. Перелік транспортів з виселеними до 20 липня 1947 р.	606
№ 75	23 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 35 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов’язану з діяльністю ОГ „Вісла”	608
№ 76	25 липня 1947, Ряшів. Звіт Командування ОГ „Вісла” про діяльність Групи	616
№ 77	26 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 36 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов’язану з діяльністю ОГ „Вісла”	640
№ 78	29 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 37 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов’язану з діяльністю ОГ „Вісла”	646
№ 79	29 липня 1947, б.м.в. Звіт ОУН-Б про хід виселення та операцій УПА проти ВП.....	654
№ 80	31 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 38 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов’язану з діяльністю ОГ „Вісла”	662
№ 81	Після липня 1947, б.м.в. Довідка про осадницько-переселенську акцію, що здійснюється в Люблінському воєводстві .	668
№ 82	1 серпня 1947, б.м.в. Переклад звіту „Потапа” – референта СБ ОУН надрайону „Холодний Яр”	672
№ 83	1 серпня 1947, Варшава. Інструкція Державної комісії безпеки командувачам 5 та 7 ВО	686

Nr 71	17 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 33 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	591
Nr 72	18 lipca 1947, [Warszawa]. Sprawozdanie z działań MBP w II kwartale 1947 r.	597
Nr 73	19 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 34 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	601
Nr 74	Po 20 lipca 1947, b.m.w. Zestawienie transportów z wysiedlonymi do 20 lipca 1947 r.....	607
Nr 75	23 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 35 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	609
Nr 76	25 lipca 1947, Rzeszów. Sprawozdanie Dowództwa GO „Wisła” z działań Grupy	617
Nr 77	26 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 36 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	641
Nr 78	29 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 37 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	647
Nr 79	29 lipca 1947, b.m.w. Sprawozdanie OUN-B dotyczące przebiegu wysiedleń i akcji UPA przeciwko WP.....	655
Nr 80	31 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 38 ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego dotyczący działań GO „Wisła”	663
Nr 81	Po lipcu 1947, b.m.w. Informacja dotycząca akcji osiedleńczo-przesiedleńczej prowadzonej w województwie lubelskim	669
Nr 82	1 sierpnia 1947, b.m.w. Tłumaczenie sprawozdania „Potapa” – referenta SB OUN nadrejonu „Chołodnyj Jar”	673
Nr 83	1 sierpnia 1947, Warszawa. Instrukcja Państwowej Komisji Bezpieczeństwa dla dowódców OW 5 i 7	687
Nr 84	7 sierpnia 1947, b.m.w. Tłumaczenie pisma „Mykołajewycza” do prowidnyka OUN-B nadrejonu „Chołodnyj Jar” Petra Kawuzy „Rusłana” dotyczącego działań GO „Wisła”	691
Nr 85	21 września 1947, b.m.w. Tłumaczenie raportu (fragmenty) dowódcy 26 odcinka taktycznego Wasyla Mizernego „Rena” dla dowódcy Okręgu Wojskowego VI UPA Myrosława Onyszkewycza „Oresta”	701

№ 84	7 серпня 1947, б.м.в. Переклад листа „Миколаєвича” до провідника ОУН-Б надрайону „Холодний Яр” Петра Кавузи „Руслана” про діяльність ОГ „Вісла”	690
№ 85	21 вересня 1947, б.м.в. Переклад рапорту (фрагменти) командира 26 тактичного відтинка Василя Мізерного „Рена” на ім’я командувача VI Військового округу УПА Мирослава Онишкевича „Ореста”	700
№ 86	10 жовтня 1947, Люблін. Звіт Уповноваженого у справах переселення та поселення Яна Гіляса про хід переселенсько-поселенської акції у Люблінському воєводстві	722
№ 87	24 жовтня 1947, Люблін. Звіт люблінського воєводи Вацлава Рuzги про ситуацію за вересень 1947 р.	730
№ 88	30 грудня 1947, [Лісько]. Звіт Ліського ПУГБ про ситуацію в I та II Округах ОУН-Б у липні – грудні 1947 р.	734
№ 89	10 лютого 1948, Київ. Довідка Управління 2-Н МДБ УРСР про перетин кордону СРСР членами ОУН-Б та СБ ОУН	742
№ 90	27 лютого 1948, б.м.в. Витяг з протоколу допиту Володимира Щигельського „Бурлаки”	750
№ 91	Травень 1956, Варшава. Інформаційна довідка МВС про українське населення в Польщі.....	754
№ 92	19 червня 1956, Варшава. Протокол засідання Колегії МВС від 5 червня 1956 р.	766
№ 93	3 серпня 1990, Варшава. Ухвала Сенату РП з приводу акції „Вісла”	778
	СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	787
	ПОКАЖЧИК ПРИЗВИЩ І ПСЕВДОНІМІВ	
	ПОКАЖЧИК НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ	

Nr 86	10 października 1947, Lublin. Sprawozdanie Pełnomocnika do spraw Przesiedleńczo-Osiedleńczych Jana Gilasa z przebiegu akcji przesiedleńczo-osiedleńczej w województwie lubelskim	723
Nr 87	24 października 1947, Lublin. Sprawozdanie sytuacyjne wojewody lubelskiego Wacława Rózgi za wrzesień 1947 r.....	731
Nr 88	30 grudnia 1947, [Lesko]. Sprawozdanie PUBP w Lesku dotyczące sytuacji w I i II Okręgach OUN-B w okresie od lipca do grudnia 1947 r.	735
Nr 89	10 lutego 1948, Kijów. Informacja Zarządu 2-N MGB USRS dotycząca przekroczenia granicy ZSRS przez członków OUN-B oraz SB OUN	743
Nr 90	27 lutego 1948, b.m.w. Wyciąg z protokołu przesłuchania Wołodymyra Szczyhelńskiego „Burlaki”	751
Nr 91	Maj 1956, Warszawa. Notatka informacyjna MSW w sprawie ludności ukraińskiej w Polsce.....	755
Nr 92	19 czerwca 1956, Warszawa. Protokół posiedzenia Kolegium MSW z 5 czerwca 1956 r.	767
Nr 93	3 sierpnia 1990, Warszawa. Uchwała Senatu RP w sprawie akcji „Wisła”	779
	WYKAZ SKRÓTÓW	781
	INDEKS NAZWISK I PSEUDONIMÓW	793
	INDEKS MIEJSCOWOŚCI.....	

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Черговий том спільної видавничої серії присвячений подіям, пов'язаним з переселенням українців у Польщі, що було здійснено в ході операції „Вісла” у 1947 році. Ці події стали продовженням тієї широкомасштабної переселенської акції щодо поляків і українців у 1944–1946 роках. З санкції Сталіна 9 вересня 1944 року в Любліні між Урядом УРСР і Польським комітетом національного визволення (ПКНВ) було підписано угоду про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР.

Влітку 1944 року Микита Хрущов робить спробу приєднати до території УРСР Підляшшя, Холмщину, Надсяння. Однак не отримав на це згоди Кремля. Двадцять шостого липня 1944 року визначено новий польсько-радянський кордон.

Ця ситуація мала вирішальний вплив на рішення керівництва Української Повстанської Армії стосовно взяття під захист українського населення від вивезення з території РП. Наприкінці березня 1945 року Головний провід ОУН виділив окремих організаційний край, який в оунівських документах мав назву „Закерзоння”. Його провідником було призначено Ярослава Старуха („Стяга”), заступником Василя Галасу („Орлана”), керівником Служби безпеки (СБ) Петра Федоріва („Дальничача”), а командиром УПА – Мирослава Онишкевича („Ореста”). Серед найбільш відомих керівників підрозділів УПА, що діяли на місцях, були Ярослав Коцьолек („Крилах”), Петро Миколенко („Байда”), Михайло Дуда („Громенко”), Роман Гробельський („Бродич”), Василь Шишканинець („Бір”), Володимир Щигельський („Бурлака”), Степан Стебельський („Хрін”).

Комуністичний режим переслідував як польський, так і український національно-визвольний рух, що давало шанс для створення коаліції польських і українських антикомуністичних сил. Завдяки цьому дійшло до порозуміння на рівні низових організаційних структур польського збройного підпілля і УПА на Підляшші, Рясівщині та на південно-східній Люблінщині. Однак на найвищому рівні ці контакти не було підтримано, хоча згадані домовленості на місцевому рівні тривали фактично до початку акції „Вісла”, а у 1946 році навіть було проведено два спільні збройні виступи.

Згадана угода від 9 вересня 1944 року щодо переселення поляків і українців не отримала масового схвалення ні з боку українського, ні з боку польського населення. Через це довелось неодноразово

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO

Kolejny tom wspólnej serii wydawniczej został poświęcony wydarzeniom związanym z przesiedleniem Ukraińców w Polsce przeprowadzonym w roku 1947 w ramach akcji „Wisła”. Wydarzenia te były kontynuacją zakrojonej na szeroką skalę akcji przesiedleńczej, która dotknęła Polaków i Ukraińców w latach 1944–1946. Za zgodą Józefa Stalina, 9 września 1944 roku w Lublinie, pomiędzy rządem Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego (PKWN), podpisany został układ o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS.

Latem 1944 roku Nikita Chruszczow dokonał próby przyłączenia Podlasia, Chełmszczyzny i terenów nad Sanem do USRS. Jednakże nie uzyskał na to zgody Kremla. Dwudziestego szóstego lipca 1944 roku wyznaczono nową granicę polsko-sowiecką.

Sytuacja ta miała decydujący wpływ na decyzję dowództwa Ukraińskiej Powstańczej Armii w sprawie wzięcia pod ochronę ludności ukraińskiej przed wywiezieniem z terenów RP. Pod koniec marca 1945 roku Główny Prowid OUN wyodrębnił samodzielnie organizacyjnie terytorium, określane w ounowskich dokumentach jako „Zakerzonie”. Jego prowidnikiem został mianowany Jarosław Staruch („Stiah”), zastępcą Wasyl Hałas („Orlan”), szefem Służby Bezpieczeństwa Petro Fedoriw („Dalnycz”), a dowódcą UPA na tym obszarze – Myrosław Onyszkewycz („Orest”). Wśród najbardziej znanych dowódców operujących w terenie oddziałów UPA byli: Jarosław Kociólek („Kryłacz”), Petro Mykołenko („Bajda”), Mychajło Duda („Hromenko”), Roman Hrobelskij („Brodycz”), Wasyl Szyszkanyneć („Bir”), Wołodymyr Szczyhelkij („Burlaka”) i Stepan Stebelkij („Chrin”).

Reżim komunistyczny prześladował zarówno polskie, jak i ukraińskie podziemie niepodległościowe, co stwarzało szansę na utworzenie koalicji polskich i ukraińskich sił antykomunistycznych. Dzięki temu doszło do porozumienia na szczeblu lokalnych struktur organizacyjnych polskiego podziemia zbrojnego i UPA na Podlasiu, w Rzeszowskiem i na południowo-wschodniej Lubelszczyźnie. Kontakty te nie zostały jednak podtrzymane na najwyższym szczeblu, aczkolwiek wspomniane porozumienia lokalne przetrwały faktycznie do rozpoczęcia akcji „Wisła”, a nawet zaowocowały w 1946 roku dwiema wspólnymi akcjami zbrojnymi.

Wspomniany Układ z 9 września 1944 roku w sprawie przesiedlenia Polaków i Ukraińców nie był powszechnie akceptowany ani przez ludność

змінювати і переносити терміни завершення переселенської акції, а, з кінця літа – початку осені 1945 року, перейти до застосування винятково примусових методів.

Проблемі польсько-українських переселень було присвячено другий том нашого спільного видання (*Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб*, Т. 2. *Переселення поляків та українців, 1944–1946*, Варшава – Київ 2000), тому ми не будемо зупинятися на докладному описі їх перебігу, а лише відзначимо, що всі заходи польських і радянських каральних органів та регулярного війська, спрямовані на боротьбу з УПА, не дали в 1945–1946 роках бажаних наслідків. УПА здійснила десятки акцій, спрямованих проти переселень. Українські селяни дуже часто допомагали українському підпіллю, яке прагнуло їх оборонити. Залучення війська до переселенської акції не забезпечило повної депортації всіх українців. Приблизні дані свідчать, що в кінці 1946 року на південно-східних територіях Польщі мешкало, за різними даними, 150–200 тисяч осіб української національності. Дії УПА були стимульовані жорсткою лінією політики польської влади проти потенційних „націоналістів”, до яких тепер було легко зараховувати мешканців фактично кожного українського села.

Сьомого травня 1947 року уряди ПР і УРСР повідомили про закінчення переселення, але для тодішньої прокомуністичної польської влади українська проблема все ще не була розв’язана.

„Остаточне” її розв’язання, тобто остаточне виселення українців, було досягнуте у ході акції „Вісла”.

Існує чимало публікацій про цю акцію. З-поміж праць, що вийшли друком у Польщі, слід виокремити дві праці: за редакцією Януша Фарися і Яцека Єкеля *Акція „Вісла” на тлі польсько-українських взаємин* (*Akcja „Wisła” na tle stosunków polsko-ukraińskich w XX w.*, pod redakcją Janusza Farysia, Jacka Jekiela, Szczecin 1994) та *Акція „Вісла”* за редакцією Яна Пісулінського (*Akcja „Wisła”*, pod redakcją Jana Pisulińskiego, Warszawa 2003). Обидві згадані праці базовані на матеріалах конференцій, присвячених акції „Вісла”.

З-поміж джерельних публікацій слід виділити працю Євгена Місила, історика українського походження, який живе й працює в Польщі, *Акція „Вісла”. Документи* (Eugeniusz Miśiło, *Akcja „Wisła”. Dokumenty*, Warszawa 1993). З огляду на її пізнавальну вартість ця публікація була перекладена на українську мову і видана в Україні (*Акція „Вісла”. Документи*. Впорядкування і редакція Євгена Місила, Львів – Нью-Йорк 1997).

ukraińską, ani polską. W związku z tym trzeba było niejednokrotnie zmieniać i przesuwac terminy zakończenia akcji przesiedleńczej, a z końcem lata – początkiem jesieni 1945 roku przejść do stosowania przymusowych metod.

Problemowi przesiedleń polsko-ukraińskich poświęcony jest drugi tom naszej wspólnej serii wydawniczej (*Polska i Ukraina w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych*, t. 2: *Przesiedlenia Polaków i Ukraińców, 1944–1946*, Warszawa – Kijów 2000), dlatego nie będziemy zatrzymywać się na dokładnym opisie ich przebiegu. Chcemy jedynie podkreślić, że w latach 1945–1946 wszystkie działania polskich i sowieckich organów represyjnych oraz jednostek armii regularnej skierowanych do walki z UPA okazały się nieskuteczne. UPA dokonała wielu akcji wymierzonych w wysiedlenia. Ukraińscy chłopcy niejednokrotnie wspierali podziemie działające w ich obronie. Nawet włączenie wojska do akcji przesiedleńczej nie zapewniło całkowitej deportacji wszystkich Ukraińców. Szacunkowe dane świadczą, że pod koniec 1946 roku na południowo-wschodnich terenach Polski mieszkało, według różnych źródeł, od 150 do 200 tysięcy osób narodowości ukraińskiej. Działania UPA były podsycane twardą linią polityki władz polskich przeciwko potencjalnym „nacionalistom”, do których teraz łatwo było zaliczyć mieszkańców praktycznie każdej ukraińskiej wsi.

Siódmego maja 1947 roku rządy RP i USRS poinformowały o zakończeniu przesiedlenia, lecz dla ówczesnych polskich władz komunistycznych kwestia ukraińska nadal pozostawała nierozstrzygnięta.

„Definitywne” jej rozwiązanie, to znaczy ostateczne wysiedlenie Ukraińców, zostało osiągnięte dopiero w toku akcji „Wisła”.

Na temat akcji istnieje sporo publikacji. Spośród tych, które ukazały się drukiem w Polsce, wyróżnić należy dwie prace: *Akcja „Wisła” na tle stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku* pod redakcją Janusza Farysia i Jacka Jekiela, Szczecin 1994 oraz *Akcja „Wisła”* pod redakcją Jana Pisułińskiego, Warszawa 2003. Obie wspomniane prace to rezultat konferencji poświęconych akcji „Wisła”.

Wśród publikacji źródłowych należy wymienić pracę Eugeniusza Miśły, historyka pochodzenia ukraińskiego, mieszkającego i pracującego w Polsce, pt. *Akcja „Wisła”. Dokumenty*, Warszawa 1993. Ze względu na swoją wartość poznawczą, publikacja ta została przetłumaczona na język ukraiński i wydana na Ukrainie (*Akcija „Wisła”. Dokumenty*. Redakcja Jewhena Miśły, Lwów – Nju Jork 1997).

Warto wspomnieć też o cyklu seminariów „Polska – Ukraina: trudne pytania”, zorganizowanych z inicjatywy Światowego Związku Żołnierzy AK i Związku Ukraińców w Polsce. Teksty wygłoszonych referatów i ste-

Варто згадати також про серію семінарів „Польща – Україна: важкі питання”, що були організовані з ініціативи Всесвітнього об’єднання вояків АК і Об’єднання українців у Польщі. Тексти виступів і стенограми дискусій у рамках семінарів були надруковані у десяти томах (*Польща – Україна: важкі питання*, т. 1–10, Warszawa 1997–2003). Особливо важливим є восьмий том цього видання, присвячений власне акції „Вісла”. Долям переселених українців присвятили свої публікації Ігор Галагіда (Igor Hałagida, *Ukraińcy na zachodnich i północnych ziemiach Polski 1947–1957*, Warszawa 2002), Роман Дрозд (Roman Drozd, *Droga na Zachód. Osadnictwo ludności ukraińskiej na ziemiach zachodnich i północnych Polski w ramach akcji „Wisła”*, Warszawa 1997 та Roman Drozd, *Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944–1989*, Warszawa 2001), Мацей Гейгер (Maciej Hejger, *Polityka narodowościowa władz polskich w województwie gdańskim w latach 1945–1947*, Słupsk 1998).

До 50-річчя операції „Вісла” видавництвом Об’єднання українців у Польщі було підготовлено збірник спогадів про українські села і містечка на території Бойківщини, Лемківщини, Надсяння, Підляшшя та Холмщини, з яких Військо польське виселило українську людинність під час згадуваної переселенської акції навесні – влітку 1947 року (*1947. Пропам’ятна книга*. Зібрав та до друку зладив Богдан Гук, Варшава 1997). Перебігом переселень на Підляшші займався також Анджей Гломацький (Andrzej Tłomacki, *Akcja „Wisła” w powiecie białskim na tle walki politycznej i zbrojnej w latach 1944–1947*, Biała Podlaska – Warszawa 2003).

Військові аспекти акції „Вісла” більш детально відображені в працях Фелікса Сікорського (Feliks Sikorski, *Kabewiacu w akcji „Wisła”*, Warszawa 1989), Антоні Щесняка і Веслава Шоти (Antoni B. Szcześniak, Wiesław Z. Szota, *Droga do nikąd*, Warszawa 1973) та Гжегожа Мотики (Grzegorz Motyka, *Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948*, Warszawa 1999).

Питанням зв’язку між діяльністю УПА і проведенням акції „Вісла” присвячений збірник матеріалів за редакцією Владислава Філяра *Перед акцією „Вісла” була Волинь* (Władysław Filar, *Przed akcją „Wisła” był Wołyń*, Warszawa 2000), що вийшла друком у Варшаві у 2000 році.

Питань, дотичних акції „Вісла” торкався також Ришард Тожецький у книзі *Поляки і українці* (Ryszard Torzecki, *Polacy i Ukraińcy. Stosunki polsko-ukraińskie na ziemiach II Rzeczypospolitej w czasie II wojny światowej*, Warszawa 1993). На тему переселень українців у 1947 році вийшло багато статей, зокрема Тадеуша Анджея Ольшанського (Яна Лукашова) (T. A. Olszański (J. Łukaszów), *Walki polsko-ukraińskie*

nogramy z dyskusji odbytych w ramach seminariów zostały opublikowane w dziesięciu tomach (*Polska – Ukraina: trudne pytania*, t. 1–10, Warszawa 1997–2003). Szczególnie istotny jest tom ósmy tego wydawnictwa poświęcony właśnie akcji „Wisła”. Losom przesiedleńców poświęcili swoje prace: Igor Hałagida (*Ukraińcy na zachodnich i północnych ziemiach Polski 1947–1957*, Warszawa 2002), Roman Drozd (*Droga na Zachód. Osadnictwo ludności ukraińskiej na ziemiach zachodnich i północnych Polski w ramach akcji „Wisła”*, Warszawa 1997 oraz *Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944–1989*, Warszawa 2001) i Maciej Hejger (*Polityka narodowościowa władz polskich w województwie gdańskim w latach 1945–1947*, Słupsk 1998).

Z okazji 50-lecia rozpoczęcia akcji „Wisła” wydawnictwo Związku Ukraińców w Polsce przygotowało zbiór wspomnień o ukraińskich wsiach i miasteczkach na terenach Beskidów, nad Sanem, Podlasia i Chełmszczyzny, z których Wojsko Polskie wysiedliło ludność ukraińską wiosną i latem 1947 roku w trakcie wspomnianej akcji przesiedleńczej (*1947. Propam’jatna knyha*, oprac. Bogdan Huk, Warszawa 1997). Przebieg przesiedleń na Podlasiu badał również Andrzej Tłomacki (*Akcja „Wisła” w powiecie białskim na tle walki politycznej i zbrojnej w latach 1944–1947*, Biała Podlaska – Warszawa 2003).

Wojskowe aspekty akcji „Wisła” przedstawiono bardziej szczegółowo w pracach Feliksa Sikorskiego (*Kabewiaci w akcji „Wisła”*, Warszawa 1989), Antoniego Szcześniaka i Wiesława Szoty (*Droga do nikąd*, Warszawa 1973) oraz Grzegorza Motyki (*Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948*, Warszawa 1999).

Związkom pomiędzy działalnością UPA a akcją „Wisła” poświęcony jest zbiór materiałów pod redakcją Władysława Filara *Przed akcją „Wisła” był Wołyń*, który ukazał się w Warszawie w 2000 roku.

Kwestie dotyczące akcji „Wisła” poruszył również Ryszard Torzeccki w książce *Polacy i Ukraińcy. Stosunki polsko-ukraińskie na ziemiach II Rzeczypospolitej w czasie II wojny światowej*, Warszawa 1993. Na temat przesiedleń Ukraińców w 1947 roku ukazało się sporo artykułów, m. in. Tadeusza Andrzeja Olszańskiego (Jana Łukaszowa), (*Walki polsko-ukraińskie 1943–1947*, „Zeszyty Historyczne” nr 90, Paryż 1989; *Wokół akcji „Wisła”*, w: „Colloquium narodów. Materiały z sympozjum «Litwini, Białorusini, Ukraińcy, Polacy – przesłanki pojednania»” pod redakcją Henryka Michalaka i Pawła Spodenkiewicza, Łódź 1987) oraz Ewy Siemaszko (*Upowska rewolta*, „Nasz Dziennik”, 27/28 kwietnia 2002) i innych.

Próba oceny akcji „Wisła” do dziś najbardziej dzieli polskich badaczy. Według jednych, zwłaszcza Zbigniewa Pałskiego i Ewy Siemaszko, należy patrzeć na tę akcję przez pryzmat antypolskiej działalności podziemia

1943–1947, w: „Zeszyty Historyczne” 1989, nr 90; T. A. Olszański, *Wokół akcji „Wisła”*, w: „Colloquium narodów. Materiały z sympozjum «Litwini, Białorusini, Ukraińcy, Polacy – przesłanki pojednania»”, red. Henryka Michalaka i Pawła Spodenkiewicza, Łódź 1987), Єви Семашко (Ewa Siemaszko, *Upowska rewolta*, w: „Nasz Dziennik” z 27–28.04.2002) та ін.

Спроба оцінки акції „Вісла”, можливо, найбільше розділяє польських дослідників. На думку одних, зокрема Збігнева Пальського і Єви Семашко, слід дивитись на цю акцію крізь призму антипольської діяльності українського підпілля (передусім на Волині). На їх думку, діяльність УПА можна було припинити виключно шляхом примусового переселення української людності. Тому переселення було неunikненням, відбувалося в гуманних умовах, а українців переселяли на землі з вищим цивілізаційним рівнем розвитку¹.

На думку інших дослідників, зокрема Тадеуша Анджея Ольшанського, Богдана Скарадзінського та Гжегожа Мотики, для ліквідації УПА не обов'язково було вдаватися до переселень. У зв'язку з цим їх не можна вважати виправданими, а слід трактувати як складову частину комуністичного „наведення порядку” у Центральній Європі².

В Україні (як і на всьому пострадянському просторі) публікацій, спеціально присвячених операції „Вісла” (або таких, де вона згадана), порівняно менше з польською історіографією. Фундаментальне науково-документальне видання, у якому висвітлюється тема переселень українців у Польщі в 1947 році, підготовлене Інститутом українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук у Львові (*Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х років. Документи, матеріали, спогади*. Відповідальний редактор Ю. Сливка, т. 1, Львів 1996; т. 2, Львів 1998). Вагомість цього видання полягає в тому, що у ньому вперше представлені документи й матеріали, що походять із польських, українських і російських архівів.

У 1997 році у Львові відбулася Міжнародна конференція „Депортації поляків та українців: кінець 1939 – початок 50-х років. До 50-річчя операції «Вісла»”. Її матеріали були опубліковані у 1998 році окремою книжкою під такою ж назвою, за редакцією вищезгаданого Юрія Сливки; вони також є надзвичайно важливими при опрацюванні „переселенської” проблематики.

Володимир Сергійчук опублікував значну кількість документів, частина яких дотична до теми, якій присвячено цей том (*Трагедія українців у Польщі*, Тернопіль 1997 та *Десять буремних літ. Західно-українські землі у 1944–1953 роках. Нові документи і матеріали*, Київ 1998).

Проблематика, пов'язана із проведенням операції, її причинами та наслідками, присутня у публікаціях багатьох дослідників, зокрема,

ukraińskiego (przede wszystkim na Wołyniu). Ich zdaniem działania UPA można było powstrzymać wyłącznie drogą przymusowego przesiedlenia ludności ukraińskiej. Było więc ono nieuniknione, odbywało się w warunkach humanitarnych, a Ukraińców przesiedlano na ziemię o wyższym poziomie rozwoju cywilizacyjnego¹.

Zdaniem innych badaczy, m. in. Tadeusza Andrzeja Olszańskiego, Bohdana Skaradzińskiego oraz Grzegorza Motyki nie było konieczności posuwania się do przesiedleń, aby zlikwidować UPA. W związku z tym nie można uważać ich za uzasadnione, a należy traktować jako część składową komunistycznego „zaprowadzenia porządku” w Europie Środkowej².

W porównaniu z historiografią polską, na Ukrainie (jak też na całym obszarze postsowieckim) jest stosunkowo mało publikacji poświęconych akcji „Wisła” bądź nawet wzmiankujących o niej. Fundamentalna praca naukowo-źródłowa, w której naświetla się problem przesiedleń Ukraińców w Polsce w 1947 roku, została przygotowana w Instytucie Ukrainoznawstwa im. Iwana Krypjakewycza Narodowej Akademii Nauk Ukrainy we Lwowie (*Deportaciji. Zachidni zemli Ukrainy kincia 30-ch – poczatku 50-ch rokiw. Dokumenty, materialy, spohady*. Redaktor Jurij Sływka, t. 1: Lwów 1996; t. 2: Lwów 1998). Wyjątkowość publikacji polega na tym, że po raz pierwszy zostały przedstawione tu dokumenty i materiały pochodzące zarówno z archiwów polskich, ukraińskich jak i rosyjskich.

W 1997 roku miała miejsce we Lwowie Międzynarodowa Konferencja „Deportaciji polakiw ta ukrajinciw: kineć 1939 – poczatok 50-ch rokiw. Do 50-riczczia operaciji «Wisła»”. Materiały z konferencji ukazały się we Lwowie w 1998 roku pod tym samym tytułem pod redakcją wspomnianego Jurija Sływki; są one niezwykle istotne przy opracowaniu zagadnień przesiedleńczych.

Wołodymyr Serhijczuk opublikował znaczną ilość dokumentów. Część z nich dotyczy tematyki niniejszego tomu (*Trahedija ukrajinciw u Polszczy, Ternopil 1997* oraz *Desiat' buremnych lit. Zachidnoukrajinski zemli u 1944–1953 rokach. Nowi dokumenty i materialy*, Kyjów 1998).

Zagadnienia związane z przeprowadzeniem akcji, jej przyczynami oraz następstwami pojawiają się w publikacjach wielu badaczy, w szczególności Iwana Biłasa (*Deportacija NKWS-MDB i dola ukrajinskoho naseleńnia u Polszczy: istoryko-prawowyj i suspilno-politycznyj aspekt*, „Wijśko Ukrainy” 1995, nr 4, s. 63–116), Olhy Bućko (*Ukraina – Polska: migracionnyje processy 40-ch godow*, Kijew 1997), Łeonida Zaszkiłniaka, Mykoły Krykuna (*Istorija Polszczy: wid najdawniszych czasiw do naszych dniw*, Lwów 2000), Bohdana Zabrowarnego (*Deportaciji ukrajinskoho naseleńnia iz Zakerzonnia w 1944–1947 rokach*, w: „Istoriograficzni dosliżennia w Ukraini”, przewodniczący kolegium redakcyjnego W. Smolij,

Івана Біласа (*Депортація НКВС-МДБ і доля українського населення у Польщі: історико-правовий і суспільно-політичний аспект переселення*, у: „Військо України” 1995, № 4, с. 63–116), Ольги Буцько (*Україна – Польща: миграционные процессы 40-х годов*, Київ 1997), Леоніда Зашкільняка, Миколи Крикуна (*Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів*, Львів 2000), Богдана Заброварного (*Депортації українського населення із Закарзоння в 1944–1947 роках*, у: *Історіографічні дослідження в Україні*. Голова редколегії В. Смолій, Київ 2003, Випуск 13, У 2-х частинах. *Україна і Польща: історія і сучасність*, Частина 1, с. 359–385), Анатолія Кентія (*Нарис боротьби ОУН-УПА в Україні (1946–1956 рр.)*, Київ 1999), Юрія Киричука (*Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40–50 років ХХ століття*, Львів 2000, Юрія Шаповала (*ОУН і УПА на терені Польщі (1944–1947 рр.)*, Київ 2000) та інших.

Велику увагу обговоренню питань, пов’язаних із операцією „Вісла”, в останні роки приділили періодичні видання України (наприклад: Р. Ружичко, *Українцям загрожувала повна депортація*, у: „Українське слово” 1997, 5 червня; Б. Кушнір, *Смелый шаг в прошлое*, у: „Киевские ведомости” 2002, 24 апреля; В. Павлів, *55-річчя „операції Вісла”, або Як у Польщі розв’язали „українське питання”*, у: „Дзеркало тижня” 2002, 27 квітня; *Під жорнами трьох депортацій. Ще раз до „важких питань” українсько-польських взаємин*, у: „Урядовий кур’єр” 2002, 30 листопада; Ю. Шаповал, *Акція „Вісла”: криваве річище пам’яті*, у: „День” 2002, 27 квітня; М. Литвин, *Отруйні плоди ненависті. „Обмін населення”: факти історії свідчать*, у: „День” 2004, 10 грудня; В. Бадяк, *Не тільки операція „Вісла”*, у: „Україна молода” 2004, 7 вересня) та інших.

Отже, можна сказати, що спільними зусиллями польських і українських авторів створено солідний історіографічний доробок. Це однак не означає, що всі аспекти, пов’язані із проведенням операції „Вісла” вже висвітлено повною мірою. Саме це і спонукало нашу спільну робочу групу підготувати даний том.

* *
*

Операція під назвою „Вісла” розпочалася 28 квітня 1947 року. У цей день шість дивізій Війська польського заблокували українські села, а частини Прикордонних військ НКВС і чехословацької прикордонної служби перекрили кордон на сході та півдні країни. Упродовж наступних трьох місяців у західні та північні воєводства Польщі з те-

Kyjiw 2003, zeszyt 13: *Ukrajina i Polscza: istorija i suczasnist'*, cz. 1, s. 359–385), Anatolija Kentija (*Narys borot'by OUN-UPA w Ukraini 1946–1956 rr.*, Kyjiw 1999), Jurija Kyryczuka (*Narysy istoriji ukrajinskocho nacionalno-wyzwolnoho ruchu 40–50 rokiw XX stolittia*, Lwiv 2000), Juri-ja Szapowała (*OUN i UPA na tereni Polsczy 1944–1947 rr.*, Kyjiw 2000) i innych.

W ostatnich kilku latach widać rosnące zainteresowanie kwestią związaną z akcją „Wisła” w periodykach ukraińskich (na przykład R. Rużyczko, *Ukrajinciam zahrożowała powna deportacija*, „Ukrajinske słowo”, 5 czerwca 1997; B. Kusznyr, *Smiełyj szag w proszłoje*, „Kijewskije wiadomosti”, 24 kwietnia 2002; Wołodymyr Pawliw, *55-riczczia „operaciji Wisła” abo Jak u Polsczy rozwjazaly „ukrajiske pytannia”*, „Dzerkało tyżnia”, 27 kwietnia 2002; *Pid żornamy triocho deportacij. Szcze raz do „ważkych pytań” w ukrajinsko-polskych wzajemynach*, „Uriadowyj kurjer”, 30 listopada 2002; Jurij Szapował, *Akcija „Wisła”: krywawe riczyszcz-e pamjati*, „Deń”, 27 kwietnia 2002; Mykoła Łytwyn, *Otrujni płody nenawysty. „Obmin naseleńnia”: fakty istoriji swidczat'*, „Deń”, 10 grudnia 2004; W. Badiak, *Ne tilky operacija „Wisła”*, „Ukrajina mołoda”, 7 września 2004 i in.).

Tak więc można powiedzieć, że wspólnym wysiłkiem autorów polskich i ukraińskich powstał solidny dorobek historiograficzny. Nie oznacza to jednak, że zostały poruszone wszystkie aspekty związane z akcją „Wisła”. To właśnie skłoniło naszą Wspólną Grupę Roboczą do przygotowania niniejszego tomu.

* *
* *

Operacja pod kryptonimem „Wisła” rozpoczęła się 28 kwietnia 1947 roku. W tym dniu sześć dywizji Wojska Polskiego okrążyło ukraińskie wsie, a oddziały Wojsk Pogranicznych NKWD i czechosłowackiej straży granicznej zablokowały granicę na wschodzie i południu kraju. W ciągu kolejnych trzech miesięcy ponad 140 tysięcy Ukraińców z terenów nad Sanem, Beskidu Niskiego, Bieszczadów, Chełmszczyzny i południowej części Podlasia wysiedlono do zachodnich i północnych województw Polski.

Umieszczone w niniejszym tomie dokumenty pozwalają przede wszystkim wyrobić sobie pogląd co do przygotowania oraz celu akcji „Wisła”. W projekcie tej akcji, której pierwotna nazwa brzmiała „Wschód”, m. in. podkreśla się wprost: „Zadanie: rozwiązać ostatecznie problem ukraiński w Polsce”³. W cytowanym dokumencie zostało także podkreślone znacze-

ренів Надсяння, Лемківщини, Холмщини, Підляшшя було виселено понад 140 тисяч українців.

Вміщені у цьому томі документи дозволяють насамперед скласти уявлення про хід підготовки і мету операції „Вісла”. Так, у проекті цієї операції, яка спочатку називалася „Схід” прямо зазначалося: „Завдання: остаточно вирішити українську проблему у Польщі”⁷³. Разом з тим у цьому документі було вказано на те місце, що його повинні були займати дії проти УПА: „Одночасно з кампанією по виселенню повинна бути проведена операція по активній ліквідації банд УПА, які після закінчення евакуації повинні бути безумовно знищені”⁷⁴.

У січні 1947 року військові відділи на території південно-східних воєводств одержали наказ скласти списки українських сімей, що не були переселені у 1944–1946 роках. Через місяць заступник начальника Генерального штабу ген. Стефан Моссор запропонував план переселення українців на західні землі, що були приєднані до Польщі за рішенням Потсдамської конференції. Йдеться про так звані „земє одзискане” (повернуті землі), тобто про Південну Пруссію та Сілезію. Саме на цих землях українці повинні були асимілюватися з поляками.

Документи, вміщені у цьому томі показують, що українське підпілля було готове чинити опір цим заходам. Так, у одному з інструктивних документів, датованому 1 березня 1947 року, зазначалося: „Попередні переселенські кампанії викликали спочатку більше гарячності, часом паніки, однак наша організація оволоділа становищем та організувала боротьбу у великих масштабах. Боротьба є і повинна бути завжди можливою. Завдяки цьому ми отримуємо у повній силі наші військові та організаційні кадри. Нічого нам боятися результатів боротьби з ворогом і боротьби за можливість нашого існування і роботи у майбутньому”⁷⁵. Особливо важливого завдання надавалося пропагандистській кампанії серед солдатів Війська польського та поляків, „щоб вони не допомагали виселяти українців, а навпаки протистояли [цьому]. На це треба звернути велику увагу. У випадках, коли польське цивільне населення почало б допомагати у виселенні українців, треба буде карати, але завжди з обов’язковим політично-пропагандистським роз’ясненням”⁷⁶.

Чимало важливих деталей, пов’язаних з операцією „Вісла”, дотепер потребують уважної верифікації дослідників. Наприклад, співробітник Інституту історії Польської академії наук, авторитетний дослідник Ришард Тожецький стверджує, що рішення про проведення операції „Вісла” було ухвалено у Москві в лютому 1947 року, а її план підготував, за дорученням Лаврентія Берії і Георгія Маленкова,

nie działań przeciwko UPA: „Równocześnie z akcją wysiedlania ma być przeprowadzana akcja ofensywnego zwalczania band UPA, które po ukończeniu ewakuacji muszą być bezwzględnie wytepione”⁷⁴.

W styczniu 1947 roku jednostki WP dyslokowane w południowo-wschodnich województwach RP otrzymały rozkaz sporządzenia wykazów rodzin ukraińskich, które nie zostały przesiedlone w latach 1944–1946. Już miesiąc później zastępca szefa Sztabu Generalnego gen. Stefan Mossor zaproponował plan przesiedlenia Ukraińców na ziemie zachodnie przyłączone do Polski na mocy decyzji konferencji w Poczdamie. Chodzi o tzw. ziemie odzyskane – południową część Prus Wschodnich, Śląsk, Ziemię Lubuską i Pomorze Zachodnie. Właśnie na tych terenach Ukraińcy mieli asymilować się z Polakami.

Zamieszczone w niniejszym tomie dokumenty wykazują, że ukraińskie podziemie było przygotowane do stawienia oporu tym działaniom. W jednej z instrukcji, datowanej 1 marca 1947 roku, podkreśla się: „Poprzednie akcje przesiedleńcze wzbudzały początkowo jeszcze silniejszą reakcję, czasem paniczną, jednak organizacja nasza opanowała sytuację i zorganizowała walkę na większą skalę. Walka jest i musi być zawsze możliwa. Dzięki temu utrzymamy również w pełnej sile nasze wojskowe i organizacyjne kadry. Nie ma co obawiać się o wyniki walki z wrogiem i o możliwości naszego istnienia i pracy w przyszłości”⁷⁵. Szczególnie istotną sprawą stała się kampania propagandowa wśród żołnierzy Wojska Polskiego oraz Polaków, „żeby nie pomagali wysiedlać Ukraińców, lecz żeby [temu] przeciwdziałali. Na to trzeba zwrócić większą uwagę. Wypadki, w których polska ludność cywilna pomagałaby wysiedlać Ukraińców – trzeba będzie karać, jednak zawsze z należytym polityczno-propagandowym wyjaśnieniem”⁷⁶.

Wiele ważnych szczegółów związanych z akcją „Wisła” do dziś wymaga uważnego zweryfikowania przez badaczy. Na przykład Ryszard Torzecki z Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk stwierdził, że decyzja o przeprowadzeniu akcji „Wisła” zapadła w Moskwie w lutym 1947 roku, a jej plan został przygotowany przez ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS gen. Serhija Sawczenkę na polecenie Ławrentija Berii i Georgija Malenkowa. Dopiero po tym, w marcu 1947 roku, odpowiednią decyzję podjęło Biuro Polityczne KC PPR, a następnie, 12 kwietnia – Państwowa Komisja Bezpieczeństwa RP. Nie przytoczył on jednak żadnego dokumentu na potwierdzenie własnej wersji o „moskiewskich korzeniach” akcji „Wisła”⁷⁷.

Niestety, takich świadectw również nie udało się znaleźć naszej Wspólnej Grupie Roboczej. Nie ulega jednak wątpliwości, że akcja „Wisła” była koordynowana przez najwyższe czynniki rządowe Polski i ZSRS. Pod ko-

нарком внутрішніх справ УРСР Сергій Савченко. Вже після цього, у березні 1947 року, відповідне рішення ухвалило Політбюро ЦК ППР, а по тому, 12 квітня, – Державна комісія безпеки РП. Однак, він не наводить жодного документального підтвердження на користь власної версії про „московські корені” операції „Вісла”⁷.

Не вдалося знайти таких підтверджень і нашій Спільній робочій групі. Однак не підлягає сумніву, що акція „Вісла” була координована найвищими урядовими особами Польщі і СРСР. Наприкінці березня 1947 року Посол СРСР в Польщі Віктор Лебедев повідомив Міністерство закордонних справ СРСР, а те, в свою чергу МЗС УРСР, про намір польського уряду здійснити акцію поголовного виселення українців з Рязівського та Люблінського воєводств. Вісімнадцятого квітня 1947 року Посол РП у СРСР Мар’ян Нашковський надіслав заступникові міністра закордонних справ СРСР Андрієві Вишинському ноту свого уряду про початок виселення українців. У ноті містилося прохання вжити заходів, щоби під час проведення операції „небажані елементи” не проникли на територію Советського Союзу⁸.

Нарешті, не можна забувати про координацію дій польських, радянських та чехословацьких регулярних військових підрозділів проти УПА, блокування радянсько-польсько-чехословацького кордонів, а також про відмову уряду УРСР приймати українське населення в ході проведення операції „Вісла”. Це дає підстави вважати її наслідком змови тоталітарних режимів тодішньої Польщі та СРСР. Все ще залишається відкритим питання про зв’язок між акцією „Вісла” та здійснюваною в УРСР операцією „Захід”. Під час останньої вглиб СРСР було переселено у жовтні 1947 року понад 76 тисяч українців, яких обвинуватили у пособництві УПА.

Повернімось однак до тверджень Ришарда Тожецького. Якщо прийняти його версію, то вона внесе суттєві корективи у попередні уявлення про безпосередні причини антиукраїнських заходів польської влади. Наприклад, це означає, що вбивство вояками УПА 28 березня 1947 року заступника міністра національної оборони Польщі ген. Кароля Сверчевського зовсім не мало такого значення для розгортання операції „Вісла”, як це вважалося раніше. Однак, якщо загибель генерала Кароля Сверчевського й не мала прямого зв’язку із організацією акції „Вісла”, то можемо стверджувати, що вона її значно прискорила.

Документи, що їх вміщено в цьому томі, підтверджують гіпотезу про те, що вбивство Сверчевського стало наслідком випадкової засідки УПА. Тим не менш, для всебічного з’ясування причин операції „Вісла”, ще потрібні поглиблені дослідження.

niec marca 1947 roku ambasador ZSRS w Polsce Wiktor Lebediew poinformował Ministerstwo Spraw Zagranicznych ZSRS, a to z kolei – MSZ USRS, o zamiarze polskiego rządu przeprowadzenia akcji powszechnego wysiedlenia Ukraińców z województw rzeszowskiego i lubelskiego. Osiemnastego kwietnia 1947 roku ambasador RP w ZSRS Marian Naskowski przesłał wiceministrowi spraw zagranicznych ZSRS Andriejowi Wyszynskiemu notę polskiego rządu o rozpoczęciu wysiedlenia Ukraińców. W nocie zawarta była prośba o przedsięwzięcie niezbędnych środków, by „niepożądane elementy” nie przedostały się na terytorium Związku Sowieckiego w trakcie akcji „Wisła”⁸.

Nie wolno wreszcie zapominać o koordynacji działań przeciwko UPA przez polskie, sowieckie i czechosłowackie regularne oddziały wojskowe, blokowaniu granic polsko-sowieckiej i polsko-czechosłowackiej oraz o odmowie rządu USRS przyjmowania ludności ukraińskiej podczas realizacji akcji „Wisła”. To wszystko daje podstawy do uznania powyższej akcji jako wyniku zmywy totalitarnych reżimów ówczesnej Polski i ZSRS. Pozostaje otwartą kwestia związku między akcją „Wisła” i prowadzoną w USRS akcją „Zachód”. W czasie tej ostatniej przesiedlono w głąb ZSRS, w październiku 1947 roku ponad 76 tysięcy Ukraińców oskarżanych o sprzyjanie UPA.

Powróćmy jednak do stwierdzeń Ryszarda Torzeckiego. Przyjęcie jego wersji wprowadzi istotną korektę do dotychczasowych wyobrażeń o bezpośrednich przyczynach antyukraińskich działań władz polskich. Oznacza to na przykład, że zabójstwo wiceministra obrony narodowej Polski gen. Karola Świerczewskiego przez żołnierzy UPA 28 marca 1947 roku wcale nie miało takiego znaczenia dla zorganizowania akcji „Wisła”, jak o tym sądzono wcześniej. Jeśli jednak śmierć gen. Świerczewskiego nie miała bezpośredniego związku z akcją „Wisła”, to bardzo ją przyspieszyła.

Dokumenty zamieszczone w niniejszym tomie potwierdzają hipotezę, że zabójstwo gen. Świerczewskiego było skutkiem przypadkowej zasadzki UPA. Tym niemniej, potrzebne są pogłębione badania dla wszechstronnego wyjaśnienia przyczyn operacji „Wisła”.

* *
*

Zaprezentowane w książce dokumenty pozwalają na odtworzenie metod realizacji akcji przesiedleńczej o kryptonimie „Wisła”. Wszystkie zasadnicze decyzje, a mianowicie o sformowaniu dowództwa Grupy Operacyjnej, o terminach akcji, sposobach walki z ukraińskim podziemiem i ludnością

* *
*

Представлені у книзі документи, дозволяють відтворити технологію здійснення переселенської операції під назвою „Вісла”. Всі основні рішення, а, саме, про склад командування Оперативної групи (ОГ), про терміни проведення акції, про методи боротьби з українським підпіллям та цивільним населенням, запідозреним у сприянні підпіллю (запровадження військово-польових судів і табору праці в Явожно), а також про райони розселення переселенців, приймалися на рівні Політбюро ЦК ПРП.

Командування було доручено заступникові начальника Генерального штабу генералові бригади Стефанові Моссору. Його заступниками було призначено віце-міністра Громадської безпеки полковника Гжегожа Корчинського, майбутнього командувача Корпусу внутрішньої безпеки полковника Юліуша Гюбнера та підполковника Болеслава Сідзінського. Через побоювання, що під час здійснення акції окремі особи і цілі групи проникатимуть на територію сусідніх країн, міністр національної оборони Польщі маршал Міхал Роля-Жимерський в середині квітня звернувся до міністрів національної оборони Чехословацької Республіки і СРСР з проханням щільно заблокувати східний і південний відтинки кордону з Польщею. Двадцять четвертого квітня 1947 року ухвалу в справі акції „Вісла” прийняла Президія Ради Міністрів РП.

Операція „Вісла” проводилася військом – чотирма дивізіями піхоти (6, 7, 8, 9), однією дивізією КВБ (Корпусу внутрішньої безпеки) та трьома додатковими полками (піхотним, автомобільним і саперним). Крім того, акцію підтримувала 3 Дивізія піхоти. Війську допомагала Громадянська міліція, Добровольчі резерви Громадянської міліції та повітові і воєводські Управління безпеки. Усього в цій акції брали участь 20 тисяч польських вояків, не беручи до уваги відділів місцевої міліції, безпеки і військ прикордонної охорони.

Радянське командування перекинуло з Львівської області одну танкову дивізію, спеціальні протипартизанські загони, а Прикордонні війська НКВС заблокували українсько-польський кордон. Чехи виставили спеціальну оперативну групу та надали у розпорядження поляків транспортні засоби, щоб їх частини могли швидше передислокуватись.

Ось як в одному із службових польських документів описувалась ситуація на тій території, де розгортала свою діяльність Оперативна група „Вісла”: „На території оперативного району живе мішане поль-

cywilną podejrzaną o przychylny stosunek do podziemia (wprowadzenie wojskowych sądów polowych i założenie obozu pracy w Jaworznie) oraz rejonach osiedlania przesiedleńców, zapadały na szczelbu Biura Politycznego KC PPR.

Dowództwo powierzono zastępcy szefa Sztabu Generalnego WP generałowi brygady Mossorowi. Na jego zastępców mianowano wiceministra bezpieczeństwa publicznego płk. Grzegorza Korczyńskiego, późniejszego dowódcę Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego płk. Juliusza Huebnera oraz ppłk. Bolesława Sidzińskiego. W obawie, by w czasie akcji pojedyncze osoby czy nawet całe grupy nie przedostawały się na terytorium sąsiednich krajów, minister obrony narodowej Polski marszałek Michał Rola-Żymierski zwrócił się w połowie kwietnia do ministrów obrony narodowej Republiki Czechosłowacji i ZSRS z prośbą o szczelną blokadę wschodniego i południowego odcinka granicy z Polską. Dwudziestego czwartego kwietnia 1947 roku uchwałę w sprawie akcji „Wisła” podjęło Prezydium Rady Ministrów RP.

Akcję „Wisła” realizowało wojsko – cztery dywizje piechoty (6, 7, 8, 9), jedna dywizja KBW oraz trzy dodatkowe pułki (piechoty, samochodowy i saperów). Akcję wspierała nadto 3 Dywizja Piechoty. Wojsko wspomagała Milicja Obywatelska, Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej oraz powiatowe i wojewódzkie Urzędy Bezpieczeństwa. Ogółem w akcji tej brało udział 20 tysięcy polskich żołnierzy, nie biorąc pod uwagę oddziałów milicji, bezpieczeństwa i Wojsk Ochrony Pogranicza.

Sowieckie dowództwo przerzuciło z obwodu lwowskiego jedną dywizję pancerną, specjalne oddziały antypartyzanckie, a Wojska Pograniczne NKWD zablokowały granicę polsko-sowiecką. Czesi wystawili specjalną grupę operacyjną i oddali do dyspozycji Polaków środki transportu w celu szybszego przegrupowania polskich jednostek.

Sytuacja na terenach, gdzie działała Grupa Operacyjna „Wisła”, jest przedstawiona w jednym z polskich dokumentów w następujący sposób: „Obszar rejonu operacyjnego zamieszkuje ludność mieszana polsko-ukraińska, z przeważającym procentem ludności ukraińskiej we wschodnich i południowo-wschodnich rejonach tego obszaru.

Ludność polska zamieszkująca ten rejon, najdalej wysunięty na rubieżach państwa i oddalony od ośrodków kulturalnych kraju, jest pod względem politycznym mało uświadomiona, a ponadto zastraszona terrorem fałszywostwskich band ukraińskich.

Ludność ukraińska w masie swojej ustosunkowana wrogo, występuje czynnie względnie współpracuje z bandami, które cieszą się dużym autorytetem wśród ludności ukraińskiej. [...]

Według pojęć ludności ukraińskiej, bandy UPA (Ukraińska Powstańcza Armia) walczą o tzw. «Samostijną Ukrainę». Ludność ukraińska dostarcza

сько-українське населення; українське населення процентно переважає у східних і південно-східних районах цієї території.

Польське населення, яке живе у віддаленому районі на кордоні держави та віддалене від культурних центрів, є політично мало свідомим, а крім того заляканим терором фашистських українських банд.

Українське населення переважно має вороже ставлення, бере активну участь у діяльності банд або співпрацює з ними; банди користуються великим авторитетом серед українського населення. [...]

Згідно з розумінням українського населення, банди УПА (Української Повстанської Армії) борються за так звану «Самостійну Україну». Українське населення поповнює банди живою силою і допомагає матеріально, співпрацює при організації бандитських операцій, проводить широкомасштабну розвідку за допомогою сильно розгалуженої цивільної сітки і т. п.»⁹.

У цитованому документі було дано також характеристику тогочасної структури УПА: „Банди УПА мають гнучку військову організацію. Територіально діляться на загони (так звані «курені»), які очолюють у більшості випадків колишні офіцери СС. До складу куреня входить в середньому 5–6 сотень кількістю 150–300 чоловік. Сотня ділиться на дві чоти, які відповідають нашій роті, кожна з яких складається з трьох роїв приблизно кількістю взводу.

Всі ці загони мають добре розбудований політико-виховний апарат, який діє не тільки у частинах, але також проводить сильну пропаганду серед місцевого населення. Крім суто військової організації, банди мають власну владу цивільної адміністрації і відповідний виконавчий апарат на місцях.

Банди переважно озброєні сучасною автоматичною зброєю – німецькою, російською і чеською за походженням. Мундири різні. Зустрічаються мундири німецькі, російські, польські. Переважає однак цивільний одяг.

На основі даних розвідки, проведеної всіма засобами, включаючи підслуховування радіо- і телефонних переговорів, банди, як правило, підготовлюють операцію, концентруючи великі сили на час операції. Після проведення операції зразу ж розпоршуються на місцевості і повертаються у свої села, де виконує свою працю на вигляд спокійне населення. Діють, як правило, раптово, роблячи засідки і неочікувані напади. Нападають на малі загони війська, державні установи, адміністрацію, представників влади, польське цивільне населення, важливі промислові об'єкти; підривають залізничні колії і мости. На постоях добре забезпечуються перед нападом. Пересуваються переважно

bandom rezerw ludzkich i materialnych, współdziałała w organizowaniu akcji bandyckich, prowadzi szeroki wywiad przez silnie rozgałęzioną siatkę cywilną itp.”⁹.

W cytowanym dokumencie scharakteryzowano również ówczesną strukturę UPA: „Bandy UPA posiadają prężną organizację wojskową. Terytorialnie dzielą się na oddziały, tzw. kurenie, na czele których stoją w wielu wypadkach byli oficerowie SS. W skład kurenia wchodzi przeciętnie 5–6 sotni w składzie 150–300 ludzi. Sotnia dzieli się na dwie czoty, odpowiadające naszej kompanii, z których każda składa się z trzech rojów, mniej więcej w sile plutonu.

Wszystkie te oddziały posiadają szeroko rozbudowany aparat polityczno-wychowawczy, działający nie tylko w ramach jednostek, lecz również prowadzący silną propagandę wśród miejscowej ludności. Oprócz organizacji ściśle wojskowej, bandy te posiadają własne władze administracji cywilnej i odpowiedni aparat wykonawczy w terenie.

Bandy są uzbrojone przeważnie w nowoczesną broń automatyczną i maszynową pochodzenia niemieckiego, rosyjskiego i czeskiego. Dysponują dużą ilością amunicji. Umundurowanie różne. Spotyka się mundury niemieckie, rosyjskie, polskie, przeważnie jednak ubrania cywilne.

Na podstawie danych wywiadu prowadzonego wszelkimi środkami włącznie z podsłuchem radiowym i telefonicznym, bandy przygotowują zwykle operacje, koncentrując doraźnie większe siły na czas akcji. Po wykonaniu akcji natychmiast rozpraszają się w terenie i wracają do swoich wiosek, gdzie pracują jako pozornie spokojna ludność przy swoich warsztatach pracy. Działają zwykle przez zaskoczenie, drogą zasadzek i nagłych wypadów. Napadają na drobne oddziały wojska, urzędy państwowe, administracyjne, przedstawiciele władz, polską ludność cywilną, ważne obiekty i urządzenia przemysłowe, zrywają tory kolejowe i mosty. Na postoju doskonale się ubezpieczają. Przesunięcia wykonują przeważnie nocą. W razie napotkania większych oddziałów wojska, walki nie przyjmują i wycofują się w sposób zorganizowany”¹⁰.

* *
*

Do tych spraw nawiązują zamieszczone w niniejszej publikacji dokumenty. Większość z nich przechowywana jest w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięi Narodowej w Warszawie. Znaczna ich część pochodzi ze skonfiskowanego archiwum Myrosława Onyszkewycza (ps. „Orest”).

вночі. У випадку зустрічі з великим загоном війська уникають бою і організовано відступають”¹⁰.

* *
*
*
*

Саме про ці проблеми й розповідають документи, вміщені у цьому виданні. Більшість з них зберігається в Бюро надання доступу та архівізації документів Інституту національної пам’яті у Варшаві. Значну їх частину було вилучено з конфіскованого архіву Мирослава Онишкевича (пс. „Орест”).

Онишкевич був заарештований польською поліцією безпеки 2 березня 1948 року в селі Карчевиська Любінського повіту Вроцлавського воєводства, а згодом засуджений і страчений 6 липня 1950 року у Варшаві¹¹. У 1945–1947 роках М. Онишкевич був командиром VI Закерзонської Воєнної округи УПА „Сян”, а відтак у його штабі накопичилось чимало важливої інформації про дії і побут підрозділів УПА. Це оперативні, розвідувальні, організаційні звіти (в тому числі звіти про діяльність референтури Служби безпеки), листування, інструкції, надзвичайні повідомлення, звернення тощо. Ці документи були залучені до слідчої справи М. Онишкевича. На багатьох з них (на початку або наприкінці тексту) стоїть його „автограф”: „Znaleziono w moim archiwum, Onyszkiewicz Mirosław” або „Znaleziono u mnie, Onyszkiewicz Mirosław” (тобто „Знайдено у моєму архіві”, „Знайдено у мене”). Ці документи дають конкретне уявлення про реальну політичну ситуацію, про жорстоке протистояння, про повсякденне насильство, яким визначалося життя людей на цих теренах. Серед цих матеріалів є також документи, що стосуються діяльності УПА в інших регіонах.

Українське підпілля, вважаючи своєю територію Лемківщини, Надсяння, Холмщини та Підляшшя, виступило на захист прав і життя місцевого автохтонного українського населення. Насамперед, загони УПА почали знищувати переселенські комісії, польських військових, а також спалювати села, з яких було виселено українців і в яких мали жити поляки (в документах УПА такі села названо „поукраїнськими”). Спалювалися також польські села, в яких з давніх-давен жили поляки.

Польська офіційна влада, підтримувана з Москви, виходячи з перспективи остаточного розв’язання „українського питання” в Польщі, займала, зрозуміло, цілком протилежну позицію, вважаючи власні насильницькі акції цілком логічними проти „бандитських” дій УПА.

Onyszkewycz został aresztowany przez polskie bezpieczeństwo 2 marca 1948 roku we wsi Karczewiska powiatu lubińskiego województwa wrocławskiego, a następnie skazany i stracony 6 lipca 1950 roku w Warszawie¹¹. W latach 1945–1947 był dowódcą Okręgu Wojskowego VI UPA „Sian”, a zatem w jego sztabie zgromadzono wiele ważnych informacji na temat działań i warunków życia oddziałów UPA. Są to: sprawozdania operacyjne, zwiadowcze, organizacyjne (w tym też sprawozdania z działalności referentury Służby Bezpieczeństwa), korespondencja, instrukcje, meldunki nadzwyczajne, odezwy itp. Dokumenty te zostały włączone do akt sprawy śledczej Myrosława Onyszkewycza. Na wielu z nich (na początku lub na końcu tekstu dokumentu) znajdujemy jego podpis: „Znaleziono w moim archiwum, Onyszkiewicz Mirosław” lub „Znaleziono u mnie. Onyszkiewicz Mirosław”. Dokumenty te dają konkretne wyobrażenie o realnej sytuacji politycznej na Zakerzoniu, o zaciętej konfrontacji, o codziennej przemocy, rzutujących na życie ludzi na owych terenach. Wśród tych materiałów są także dokumenty dotyczące działalności UPA w innych regionach.

Uważając tereny Beskidu Niskiego, Bieszczadów, ziemie nad Sanem, Chełmszczyzny oraz Podlasia za swoje, ukraińskie podziemie wystąpiło w obronie praw i bytu miejscowej ludności ukraińskiej. Przede wszystkim oddziały UPA przystąpiły do likwidacji komisji przesiedleńczych, polskich żołnierzy, a także palenia wsi, z których wysiedlono Ukraińców, a w których mieli żyć Polacy (w dokumentach UPA takie wsie zwane są „poukraińskimi”). Były też palone czysto polskie wsie, w których od dawna mieszkali Polacy.

Polskie władze, wspierane przez Moskwę, mając w perspektywie rozwiązanie „kwestii ukraińskiej” w Polsce, zajmowały, rzecz jasna, zupełnie odmienne stanowisko, uważając własne środki przemocy za całkiem zrozumiałe wobec „bandyckich” działań UPA. W dokumentach zbyt często obie strony używają terminu „bandyci”. Polacy piszą o ukraińskim „bandytyzmie” i „terroryzmie”, a Ukraińcy – o polskim. Tak samo obydwie strony często używają pojęcia „akcja odwetowa”. Nie ma powodu przywiązywać do tych określeń zbyt dużego znaczenia.

W związku z powyższym, Jurij Kyryczuk całkiem słusznie zauważa: „Niezwykle trudno jest ocenić, w jakim stopniu polsko-ukraiński konflikt okresu wojny, powodujący narastanie skrajnej ukrainofobii wśród społeczeństwa polskiego oraz polonofobii wśród społeczeństwa ukraińskiego, stał się swoistą indulgencją moralną dla tych polityków, którzy przeprowadzali akcję wysiedlenia Ukraińców z Kraju Zakerzońskiego. Warto jednak zgodzić się z tym, że Moskwa i Warszawa mogły usprawiedliwiać przed Zachodem akcję deportacyjną jako przejaw humani-

У документах ми знаходимо надто часто вживання обидвома сторонами терміну „бандити”. Поляки пишуть про український „бандитизм” і „тероризм”, а українці – про польський. Так само обидві сторони часто вживають поняття „відплатна акція”. Не варто надавати цим термінам надто великого значення.

У зв'язку з цим Юрій Киричук цілком слушно зауважував: „Надзвичайно важко оцінити, якою мірою українсько-польська боротьба періоду війни вплинула на зростання крайніх українофобських поглядів серед польського громадянства і пологофобських ідей серед української суспільності, послужила своєрідною моральною індульгенцією для тих політиків, котрі проводили переселенську кампанію українців із Закарпатського краю. Але варто погодитись із тим, що Москва і Варшава могли аргументувати перед Заходом акцію депортації як прояв гуманізму і бажання припинити українсько-польські міжусобиці. Хоча, безумовно, причини переселення значно глибші. Переселення з Польщі українців ліквідувало для Москви небезпеку появи для неї за межами СРСР нового українського «П'ємонту». В свою чергу виселення українців означало для польських комуністів можливість знайти місток єднання між ними та неприхильно налаштованими до них широкими колами польської громадськості”¹².

* *
* *

Формально акція „Вісла” завершилась у липні 1947 року. Однак переселення продовжувалось у серпні, вересні і навіть у жовтні 1947 року. Окремі особи, тимчасово затримані або відлучені від своїх родин, приїздили на нове місце поселення на західних землях ще в січні 1948 року. Останньою групою переселенців були 32 родини з повіту Новий Торг, переселені між січнем – квітнем 1950 року до Щецинського воєводства. Це були, головним чином, змішані родини, які не одержали дозволу на перебування в прикордонній смузі. У квітні 1947 року Політбюро ЦК ПРП ухвалило створити для остраху табір праці у Явожно, використавши для цього будівлі колишнього гітлерівського концентраційного табору „Аушвіц”. Тут було ув'язнено 3873 особи, в тому числі 823 жінки, 22 греко-католицькі та 3 православні священники. За час функціонування концтабору (травень 1947 – січень 1949 року) загинуло понад 150 в'язнів¹³.

Під час реалізації акції „Вісла” було проведено спеціальні дії проти українських партизанів. Постійно розшукувані і переслідуючі сотні, були обезкровлені і пробивалися в Україну або на Захід. Якщо

zmu oraz dążenie do zakończenia polsko-ukraińskich waśni. Jakkolwiek przyczyny przesiedlenia leżą znacznie głębiej, przesiedlenie Ukraińców z Polski zlikwidowało, z punktu widzenia Moskwy, niebezpieczeństwo powstania poza granicami ZSRS nowego «Piemontu» ukraińskiego. Z kolei dla polskich komunistów wysiedlenie Ukraińców oznaczało możliwość pojednania się z nieprzychylnie nastawionymi wobec nich kręgami społeczności polskiej¹².

* *
*

Formalnie akcja „Wisła” zakończyła się w lipcu 1947 roku. Jednak przesiedlenie trwało jeszcze w sierpniu, we wrześniu, a nawet w październiku 1947. Pojedyncze osoby, tymczasowo zatrzymane lub odłączone od swoich rodzin, przyjeżdżały do nowych miejsc osiedlenia na ziemiach zachodnich jeszcze w styczniu 1948 roku. Ostatnią grupę przesiedleńców stanowiły 32 rodziny, które zostały przesiedlone między styczniem a kwietniem 1950 roku z powiatu nowotarskiego do województwa szczecińskiego. Były to głównie rodziny mieszane, które nie otrzymały zezwolenia na zamieszkanie w strefie granicznej. W kwietniu 1947 roku decyzją Biura Politycznego KC PPR utworzono w celu zastraszenia obóz pracy w Jaworznie, wykorzystując budynki byłego hitlerowskiego obozu koncentracyjnego „Auschwitz”. Więziono tu 3873 osoby, w tym 823 kobiety, 22 księży greckokatolickich i 3 prawosławnych. W okresie funkcjonowania obozu (maj 1947 – styczeń 1949 roku) zginęło tu ponad 150 więźniów¹³.

W trakcie realizacji akcji „Wisła” zostały przeprowadzone specjalne działania przeciwko partyzantce ukraińskiej. Ciągłe tropione i ścigane sotnie wykrwawiały się i były zmuszone do przebijania się na Ukrainę lub na Zachód. Jeśli UPA całkiem zasadnie można uważać za armię bez państwa, to akcja „Wisła” uczyniła z niej również armię bez perspektyw na tzw. Zakerzoniu. Jak podkreślono w rozkazie operacyjnym Nr 011 sztabu Grupy Operacyjnej „Wisła” z dnia 22 lipca 1947 roku, „tronem oraz najbardziej bojową częścią band UPA były kurenie «Bajdy» i «Rena», złożone z sotni: «Burlaki», «Kryłacza», «Łastiwki», «Hromenki» oraz «Bira», «Chrina», «Stacha» i «Romana». Wszystkie to były sotnie czysto leśne, bardzo bojowe, złożone z przywódców i bandytów najbardziej zajadłych, mających na swoim sumieniu największą ilość mordów, podpaleń i grabieży. Obydwa te kurenie zostały całkowicie rozgromione, tracąc około 80% swego stanu bojowego. Resztki przedarły się w kilku ugrupowaniach na terytorium Związku Radzieckiego i Czechosłowacji, gdzie są ostatecznie likwidowane przez oddziały wojsk sojuszniczych¹⁴.

УПА цілком обґрунтовано можна вважати армією без держави, то акція „Вісла” зробила її ще й армією без перспективи у Закарпатті. Як зазначалося в оперативному наказі за № 011 штабу Оперативної групи „Вісла” від 22 липня 1947 року, „ядром і найбільш бойовою частиною банд УПА були курені «Байди» і «Рена», які склалися з сотень: «Бурлаки», «Крилача», «Ластівки», «Громенка» та «Біра», «Хріна», «Стаха» і «Романа». Всі ці сотні були чисто лісовими загонами, дуже бойовими, що склалися з найбільш запеклих командирів і бандитів, на совісті яких було найбільше вбивств, підпалів і грабежів. Обидва курені повністю розгромлені, вони втратили 80% своєї бойової сили. Залишки прорвалися декількома групами на територію Радянського Союзу і Чехословаччини, де остаточно їх ліквідує союзницькі війська»¹⁴.

ОГ „Вісла” з квітня до липня 1947 року провела 357 бойових операцій, в результаті яких УПА втратила 1509 повстанців, знищено 1178 бункерів і криївок¹⁵. Водночас польською владою було заарештовано майже 2800 осіб з цивільної мережі ОУН і УПА¹⁶. Можна стверджувати, що акція „Вісла” досягла своєї мети. Не слід також забувати, що в ході акції „Вісла” частини ВП і КВБ розпочали заходи проти польського національно-визвольного підпілля (ВіН, НЗС, РОАК) у Краківському, Люблінському та Ряшівському воєводствах. Про це йдеться у повідомленнях міністра національної оборони.

* *
*
*
*

Наскільки гострою і болючою залишалася проблема польсько-українських переселень вже через багато років після проведення сумнозвісної акції у післявоєнному житті і не лише української громади Польщі, а й всього польського суспільства, засвідчують документи і матеріали 50-х років, коли вже за умов розпочатої десталінізації постало питання підведення підсумків акції „Вісла”: оцінка самої акції та проблема повернення виселених українців у попередні місця проживання. Самі українці часто висловлювали своє ставлення в дуже простий спосіб – вони просто повертались на давні місця проживання. Найчастіше факти повернення фіксувались у Люблінському і Ряшівському воєводствах.

Збереглася надзвичайно цікава „Довідка про українське населення”, підготовлена для службового користування у травні 1956 року. У ній, зокрема, констатовалось, що „ситуація українського населення досить важка”¹⁷. Згаданий документ містив не тільки аналіз наявної

Od kwietnia do lipca 1947 roku GO „Wisła” przeprowadziła 357 operacji bojowych, w wyniku których UPA straciła 1509 ludzi, zniszczono 1178 bunkrów i kryjówek¹⁵. W tym samym czasie aresztowano prawie 2800 osób z cywilnej siatki OUN i UPA¹⁶. Można uznać, że akcja „Wisła” osiągnęła swój cel. Nie można także zapominać, że w trakcie akcji „Wisła” jednostki WP i KBW przystąpiły w woj. krakowskim, woj. lubelskim, a także w rzeszowskim do działań przeciwko polskiemu podziemiu niepodległościowemu (WiN, NZW, ROAK). Mówią o tym przede wszystkim komunikaty ministra obrony narodowej.

* * *

*

O tym, do jakiego stopnia ostry i bolesny pozostawał w powojennym życiu problem przesiedleń polsko-ukraińskich wiele lat po przeprowadzeniu akcji, nie tylko dla społeczności ukraińskiej w Polsce, ale też całego społeczeństwa polskiego, świadczą dokumenty i materiały z lat pięćdziesiątych. Wtedy już, w warunkach rozpoczętej destalinizacji, powstała kwestia podsumowania akcji „Wisła”: ocena samej akcji i problem przywrócenia wysiedlonych Ukraińców na miejsca poprzedniego zamieszkania. Sami Ukraińcy dość często wyrażali swoje stanowisko w bardzo prosty sposób – po prostu wracając tam. Najczęściej fakty powrotu były odnotowane w województwach lubelskim i rzeszowskim.

Zachowała się bardzo ciekawa „Informacja w sprawie ludności ukraińskiej”, sporządzona do użytku służbowego w maju 1956 roku. Stwierdza się w niej, między innymi, że „sytuacja ludności ukraińskiej jest dość trudna”¹⁷. Wspomniany dokument zawierał nie tylko analizę aktualnego stanu, ale też postulaty polepszenia sytuacji Ukraińców. Autorzy notatki krytycznie ustosunkowali się do akcji „Wisła” oraz ocenili ją w sposób następujący: „Zdaniem MSW przeprowadzenie akcji «W» było niesłuszne i wyrządziło niepowetowane szkody. Zastosowanie obcej socjalizmowi zasady zbiorowej odpowiedzialności całego odłamu ludności za działalność band, wyrażające się w masowym zastosowaniu represji (przymusowe przesiedlenie), szło w parze z poważnym naruszeniem leninowskich zasad polityki narodowościowej. Przeprowadzenie akcji «W» przyniosło w efekcie, poza szkodami gospodarczymi (utrata i dewastacja mienia wysiedlonych), poważną, nie naprawioną po dziś dzień szkodę polityczną, a mianowicie głęboki żal u wysiedlonych oraz wzrost nastrojów nacjonalistycznych zarówno wśród wysiedlonych, jak i wśród otoczenia polskiego. Utrwaleniu tego stanu rzeczy sprzyjała nieprzezwyciężona po dziś dzień dyskryminacja w różnych dziedzinach życia”¹⁸.

ситуації, а й рекомендації щодо поліпшення становища українців. Автори довідки критично ставилися до акції „Вісла” і давали їй таку оцінку: „З точки зору МВС проведення операції «В» було невірним і принесло неповоротні втрати. Використання невластивого для соціалізму принципу колективної відповідальності усієї частини населення за діяльність банд, що виявилось у масових репресіях (примусове переселення) йшло поруч із серйозними порушеннями ленінських принципів національної політики. Проведення операції «В» принесло в результаті крім господарських збитків (втрати і нищення майна виселених) серйозні, не виправлені до сьогодні політичні втрати, а власне: сильне почуття несправедливості у виселених і зріст націоналістичних настроїв як серед виселених, так і серед польського оточення. Закріпленню такого стану речей сприяла не усунута до сьогодні дискримінація в різних сферах життя”¹⁸.

Далі у довідці пропонувалися заходи з метою поліпшення становища українців, а саме: збільшення матеріальної допомоги переселенцям, подолання тенденції до повернення на попередні місця проживання, поліпшення роботи в українському середовищі з метою роз’яснення позиції польських урядових кіл в питанні переоцінки характеру і результатів акції „Вісла”.

Однак такі підходи не завжди знаходили розуміння, що, засвідчує протокол засідання Колегії МВС РП від 5 червня 1956 року. Тут думки розділилися. Якщо дехто із учасників засідання (а це були впливові особи на керівних посадах) пропонував оцінити акцію „Вісла” як „велику помилку по відношенню до українського населення”, то інші не вважали за необхідне виступати із критикою, оскільки, крім іншого, „така оцінка була б неправильною, тим більше, що ми не маємо практичної можливості повної компенсації”¹⁹.

Та минули роки і логіка історії перемогла: Сенат Республіки Польща на засіданні 3 серпня 1990 року однозначно і категорично засудив акцію „Вісла”. Таке засудження також знаходимо у спільній Заяві Президентів Польщі і України, підписаній 21 травня 1997 року. В такому ж дусі був витриманий лист президента РП у квітні 2002 року, у якому „від імені Республіки Польща” він висловив співчуття всім українцям, „які постраждали в результаті ганебних дій”²⁰.

* *
*

Однак слід зауважити, що наслідки польсько-українських переселень 1944–1947 років, а особливо операції „Вісла”, і по нинішній

Dalej w notatce proponowane są przedsięwzięcia mające na celu poprawę sytuacji Ukraińców, a mianowicie: zwiększenie pomocy materialnej przesiedleńcom, przewyciężenie tendencji do powrotu do poprzednich miejsc zamieszkania oraz prowadzenie rozmów ze środowiskiem ukraińskim w celu wyjaśnienia polityki rządu w kwestii ponownej oceny charakteru i rezultatów akcji „Wisła”.

Jednak takie podejście nie zawsze spotykało się ze zrozumieniem, o czym świadczy protokół z posiedzenia Kolegium MSW RP z dnia 5 czerwca 1956 roku. Tu opinie są podzielone. Jeśli niektórzy uczestnicy posiedzenia (a były to wpływowe osoby na stanowiskach kierowniczych) proponowali ocenić akcję „Wisła” jako „ogromny błąd w stosunku do ludności ukraińskiej”, to inni nie uważali za stosowne występować z krytyką, ponieważ między innymi, „ocena taka byłaby niesłuszna tym bardziej, że nie mamy praktycznych możliwości pełnego zadośćuczynienia”¹⁹.

Ale minęły lata i logika historii wzięła górę: Senat Rzeczypospolitej Polskiej na posiedzeniu w dniu 3 sierpnia 1990 roku jednoznacznie i kategorycznie potępił akcję „Wisła”. Takie potępienie znajdujemy też we wspólnej Deklaracji Prezydentów Polski i Ukrainy, podpisanej w dniu 21 maja 1997 roku. W podobnym duchu utrzymany jest list prezydenta RP z kwietnia 2002 roku, w którym „w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej” wyraził on współczucie wszystkim Ukraińcom, „którzy ucierpieli w wyniku haniebnych działań”²⁰.

* *
*

Należy jednak podkreślić, że skutki polsko-ukraińskich przesiedleń z lat 1944–1947, a szczególnie akcji „Wisła”, po dziś dzień pozostają jednym z najbardziej ważnych i kontrowersyjnych zagadnień politycznych i społecznych, zwłaszcza dla mniejszości ukraińskiej w Polsce.

Właśnie dlatego tak ważne dziś jest, by nie przemilczać bolesnych kwestii stosunków polsko-ukraińskich w latach 1944–1947. Zrozumiałe jest również to, że dyskusję w tych sprawach można prowadzić po zapoznaniu się z zasobem archiwów wszystkich instytucji, które brały udział w tych wydarzeniach.

Rzecz jasna, nie udało się odnaleźć wszystkich dokumentów potrzebnych do zrozumienia badanej problematyki. Jednak, naszym zdaniem, nawet odnalezione materiały wystarczą, żeby wyrobić sobie pojęcie o tym, co się naprawdę działo, oraz żeby podkreślić aktualność zagadnienia i wielką potrzebę dalszych badań.

день залишається однією із найбільш важливих та контроверсійних політичних і соціальних проблем, особливо для української меншини в Польщі.

Ось чому так важливо не замовчувати болючих питань у польсько-українських взаєминах 1944–1947 років. Зрозуміло й те, що аргументовану дискусію по цих питаннях можна вести після опрацювання архівів всіх інституцій, які були задіяні у тих подіях.

Зрозуміло, не всі документи, які є потрібними для більш повного розуміння досліджуваної проблеми вдалося віднайти. Однак і віднайденого, гадаємо, вистачить для того, щоб скласти уявлення про те, що насправді відбувалося, а також для того, щоб підкреслити актуальність і гостру потребу у подальших дослідженнях.

* *
*

Представлені у книжці документи походять з фондів Державного архіву Служби безпеки України (7 документів), Бюро надання доступу і архівізації документів Інституту національної пам'яті (58), Архіву Міністерства внутрішніх справ і адміністрації (4) та Центрального військового архіву (23) Республіки Польща.

У зв'язку з тим, що частини повідомлень міністра національної оборони не вдалося віднайти у фондах БНДіАД ІНП, було прийнято рішення провести пошук в інших архівах, при цьому успішно завершилися пошуки в ЦВА – в даному томі зібрано всі 38 повідомлень.

Так само, як і в попередніх томах спільної видавничої серії, п'ятий том також двомовний: українсько-польський, при чому в українській його частині документи російською мовою не перекладались на українську. В опублікованих матеріалах частково збережено стиль і орфографію епохи. Орфографічні, стилістичні помилки та описки виправлено, у деяких місцях осучаснено написання. Назви населених пунктів перевірені й подаються у тексті (польською мовою) згідно із принципами правопису, прийнятими Тадеушем Бистшицьким в *Skorowidzu miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej*²¹ та на довоєнних тактичних картах 1:100 000, що нині зберігаються в Центральному військовому архіві.

Нумерація документів, заголовки і примітки, а також список скорочень, географічний покажчик та покажчик прізвищ і псевдонімів належать упорядникам. Частину текстів подано у перекладі з польської мови.

* *
*

Przedstawione w książce dokumenty pochodzą z zasobu Państwowego Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (7 dokumentów), Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej (58), Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (4) oraz Centralnego Archiwum Wojskowego (23).

W związku z tym, że części komunikatów ministra obrony narodowej nie udało się odnaleźć w zasobie BUiAD IPN, postanowiono przeprowadzić poszukiwania w innych archiwach, przy czym kwerenda w CAW zakończyła się powodzeniem – skompletowano w niniejszym tomie 38 komunikatów (wszystkie).

Podobnie jak w tomach poprzednich wspólnej serii wydawniczej, tom piąty jest dwujęzyczny: ukraińsko-polski, przy czym w części ukraińskiej dokumenty w języku rosyjskim nie są tłumaczone. W publikowanych materiałach zachowano częściowo styl i pisownię z epoki. Błędy ortograficzne, stylistyczne oraz literówki zostały poprawione, niekiedy też uwspółcześniono pisownię. Nazwy miejscowości zostały zweryfikowane i poprawione w tekście według zasad pisowni przyjętych przez Tadeusza Bystrzyckiego w *Skorowidzu miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej*²¹ oraz na przedwojennych mapach taktycznych 1:100 000, przechowywanych obecnie w Centralnym Archiwum Wojskowym.

Numeracja dokumentów, tytuły i przypisy pochodzą od redakcji, jak również wykaz skrótów, indeks nazwisk i pseudonimów oraz indeks miejscowości.

Spodziewamy się, że także ten tom wspólnej serii wydawniczej, tak samo jak i poprzednie, będzie sprzyjać porozumieniu narodów polskiego i ukraińskiego oraz przybliżeniu prawdy historycznej.

Warszawa – Kijów, listopad 2005 r.

Przypisy

¹ Z. Palski, *Polityczne, ekonomiczne i narodowościowo-demograficzne następstwa operacji „Wisła”*, w: *Polska – Ukraina: trudne pytania*, t. 8, Warszawa 2001; E. Siemaszko, *Upowska rewolta*, „Nasz Dziennik”, 27/28 kwietnia 2002.

² B. Skaradziński (K. Podlaski), *Białorusini, Litwini, Ukraińcy*, Białystok 1990; T. A. Olszański (J. Łukaszów), *Walki polsko-ukraińskie 1943–1947*, w: „Zeszyty Historyczne”, nr 90, Paryż 1989; G. Motyka, *Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948*, Warszawa 1999.

Сподіваємося, що цей том спільної видавничої серії, як і попередні, сприятиме взаєморозумінню польського й українського народів та наближенню до історичної правди.

Варшава – Київ, листопад 2005 року

Примітки

¹ Z. Palski, *Polityczne, ekonomiczne i narodowościowo-demograficzne następstwa operacji „Wisła”*, у: *Polska – Ukraina: trudne pytania*, т. 8, Warszawa 2001; E. Siemaszko, *Upowska rewolta*, „Nasz Dziennik”, 27/28 kwietnia 2002.

² B. Skaradziński (К. Podlaski), *Białorusini, Litwini, Ukraińcy*, Białystok 1990; T. A. Olszański (J. Łukaszów), *Walki polsko-ukraińskie 1943–1947*, у: „Zeszyty Historyczne”, nr 90, Paryż 1989; G. Motyka, *Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948*, Warszawa 1999).

³ ІНП, МГБ 743, арк. 255–257.

⁴ Там же.

⁵ ІНП, МГБ УПА X/32, арк. 11–12.

⁶ Там же.

⁷ R. Torzecki, *Wisła zaczęła się w Moskwie*, „Gazeta Wyborcza”, 20 maja 1997.

⁸ ІНП, МВС III.1/1544, арк. 6–7.

⁹ ІНП, МГБ 743, арк. 281–282.

¹⁰ Там же.

¹¹ *Повстанські могили. Пропамятна книга впадших на полі слави вояків Української Повстанської Армії – Захід VI Воєнної округи „Сян”*. Зібрав і до друку підготував Є. Місіло, Варшава – Торонто 1995, т. 1, с. 13. *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców. Z warsztatów badawczych*, red. G. Motyka, Warszawa 2005, с. 86–88.

¹² Ю. Киричук, *Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40–50-х років ХХ століття*, с. 210.

¹³ *Україна і Польща: між минулим і майбутнім*, ред. і упорядник А. Павлишин, Львів 1991, с. 15.

¹⁴ Е. Місіло, *Акція „Wisła”. Dokumenty*, Warszawa 1993, с. 348.

¹⁵ Ю. Киричук, *Нариси з історії...*, с. 218.

¹⁶ А. Кентій, *Нарис боротьби ОУН-УПА в Україні (1946–1956 рр.)*, с. 49.

¹⁷ ІНП, МВС I/198, арк. 233–239.

¹⁸ Там же.

¹⁹ ІНП, МВС I/9, арк. 206–215.

²⁰ List Prezydenta RP do uczestników konferencji naukowej „Akcja «Wisła» (Kraciczyn, 18–19 kwietnia 2002 r.)”, у: „Teki edukacyjne IPN. Stosunki polsko-ukraińskie 1939–1947, Materiały dla ucznia”, Warszawa 2002, s. 39.

²¹ *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej z oznaczeniem terytorialnie im właściwych władz i urzędów oraz urzędzeń komunikacyjnych*, oprac. Komitet redakcyjny pod. kier. T. Bystrzyckiego, Przemysł – Warszawa, brw.

³ IPN, MBP 743, k. 255–257.

⁴ *Ibidem*.

⁵ IPN, MBP UPA X/32, k. 11–12.

⁶ *Ibidem*.

⁷ R. Torzecki, *Wisła zaczęła się w Moskwie*, „Gazeta Wyborcza”, 20 maja 1997.

⁸ IPN, MSW III.1/1544, k. 6–7.

⁹ IPN, MBP 743, k. 281–282.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Powstański mohyły. Propamjatna knyha wpawszych na poli slawy wojakiw Ukrainśkoji Powstańskoji Armiji – Zachid VI Wojennoji Okruhy „Stan”*, zebrał i przygotował do druku J. Misyło, Warszawa – Toronto, 1995, t. 1, s. 13; *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców. Z warsztatów badawczych*, red. G. Motyka, Warszawa 2005, s. 86–88.

¹² J. Kyryczuk, *Narysy istoriji ukrajinskoho nacjonalno-wyzwolnoho ruchu 40–50 rokiw XX stolittia*, Lwów 2000, s. 210.

¹³ *Ukraina i Polscza: miż mynulym i majbutnim*, red. A. Pawłyszyn, Lwów 1991, s. 15.

¹⁴ E. Miśiło, *Akcja „Wisła”. Dokumenty*, Warszawa 1993, s. 348.

¹⁵ J. Kyryczuk, *Narysy istoriji...*, s. 218.

¹⁶ A. Kentij, *Narys borot’by OUN-UPA w Ukraini (1946–1956 rr.)*, Kyjów 1999, s. 49.

¹⁷ IPN, MSW I/198, k. 233–239.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ IPN, MSW I/9, k. 206–215.

²⁰ List Prezydenta RP do uczestników konferencji naukowej „Akcja «Wisła» (Kraciczyn, 18–19 kwietnia 2002 r.)”, w: „Teki edukacyjne IPN. Stosunki polsko-ukraińskie 1939–1947, Materiały dla ucznia”, Warszawa 2002, s. 39.

²¹ *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej z oznaczeniem terytorialnie im właściwych władz i urzędów oraz urządzeń komunikacyjnych*, oprac. Komitet Redakcyjny pod kier. T. Bystrzyckiego, Przemyśl – Warszawa, brw.

1

3 листопада 1946, б.м.в. Інструкція ОУН-Б щодо діяльності УПА у зв'язку з інформацією про чергову акцію виселення

Переклад з української мови

Інструкція

[...]

2. Щораз сильніше поширюються чутки про повторне виселення. Поки що, поки немає фактичних доказів, що це підтверджують, їх слід розглядати як ворожу пропаганду та не чинити переполоху серед населення. Однак, одночасно [слід] посилити заходи щодо складування та збереження всього майна, щоб бути готовими до всіх можливих подій. Це стосується [всього] населення.

Всім військовим та бойовим підрозділам підготувати необхідні вибухові матеріали і т. п., у разі, коли ворог зробить спробу провести ще одну акцію виселення, знову чинити максимально активний опір. У випадку початку такої акції, мають вибухнути масові пожежі, а також „піти в рух” мости та всіляка комунікація.

Слава Україні!

3.11.46.

— г.

*ІНП, МГБ ОУН, ІХ/27, арк. 6.
Копія, машинопис.*

1

3 listopada 1946, b.m.w. Instrukcja OUN-B dotycząca działań UPA w związku z informacjami o ponownej akcji wysiedleńczej

Tłumaczenie z języka ukraińskiego

Instrukcja

[...]

2. Rozszerzają się coraz bardziej pogłoski o powtórnym wysiedleniu. Traktować je na razie, dopóki nie ma potwierdzonych faktycznych dowodów, jako wrogą propagandę i nie robić alarmu wśród ludności. Równocześnie jednak nasilić akcję magazynowania i zachowania całego majątku, żeby być przygotowanym na wszystkie ewentualności. To odnosi się do ogółu ludności.

Wszystkie wojskowe i bojowe jednostki przygotowują potrzebne materiały wybuchowe itp.; w razie próby [dokonania przez] wroga jeszcze jednej wysiedleńczej akcji, znowu stawić czynny opór najszerzych rozmiarów. W razie rozpoczęcia takiej akcji muszą masowo zapłonąć pożary i muszą „pójść w ruch” mosty i wszelka komunikacja.

Sława Ukrainie!

3.11.46.

– h.

*IPN, MBP OUN, IX/27, k. 6.
Kopia, maszynopis.*

2

28 лютого 1947, Київ. Довідка Управління по боротьбі з бандитизмом МВС УРСР про формування УПА та ОУН-Б, що діяли на території Польщі

Совершенно секретно

Справка
о бандах УПА, подполье ОУН и его боевках,
действующих за погран-линией на территории Польши.
По состоянию на 1 февраля 1947 года

1. Курень УПА, куренной „ПРИРВА”²¹ – действует в Грубешувском уезде отдельными сотнями. Состоит из 3 сотен²:

„ГОРОВОЙ”	– до	40 чел[овек]
„АРКУШ” ²³	– до	130 чел[овек]
„ДУБ”	– до	110 чел[овек]
Всего:	–	280 банд[итов].

2. Курень УПА, куренной „ЖЕЛЕЗНЯК”²⁴ – действует в Ярославском и Любачевском уездах отдельными сотнями. Состоит из сотен:

„ШУМ”²⁵
„ТУЧА”²⁶
„КАЛИНОВИЧ”²⁷
„КРУК”²⁸ – 63 чел[овека]

В курене всего – до 1684 бандитов [?].

3. Курень УПА, куренной „РЕЗУН”²⁹ – действует в районе сел Каменка¹⁰ (6684), Балигруд (6692), Лопенка (5898). Данных о составе куреня не добыто, на учете состоит 433 бандита.

4. Курень УПА, куренной „РЕН”³¹ – действует в Сяникском уезде. Состоит из 3 сотен¹²:

1. „ХРИН”³³ – 120 чел[овек]
2. „БИР”³⁴ – 60 чел[овек]
3. „МИРОН”³⁵

Всего в курене имеется до 190 бандитов.

**28 lutego 1947, Kijów. Informacja Zarządu ds. Walki z Bandytyzmem
MWD USRS dotycząca UPA i OUN-B
działających na terytorium Polski**

Ścisłe tajne

Informacja
o bandach UPA, podziemiu OUN oraz jego bojówkach,
działających za linią granicy na terytorium Polski.
Według stanu na 1 lutego 1947 roku

1. Kureń UPA, kurenni „PRIRWA”²¹ – działa w powiecie hrubieszowskim przez samodzielne sotnie. Składa się z 3 sotni²:

„HORBOWEGO”	– do 40 l[udzi]
„ARKUSZA” ²³	– do 130 l[udzi]
„DUBA”	– do 110 l[udzi]
Razem:	– 280 band[ytów].

2. Kureń UPA, kurenni „ZALIZNIAK”²⁴ – działa w powiatach jarosławskim i lubaczowskim poprzez samodzielne sotnie. Składa się z sotni:

„SZUMA”²⁵
„TUCZY”²⁶
„KAŁYNOWYCZA”²⁷
„KRUKA”²⁸ – 63 l[udzi]

Ogółem w kureniu – do 1684 bandytów [?].

3. Kureń UPA, kurenni „RIZUN”²⁹ – działa w okolicach wsi Kamienka¹⁰ (6684), Baligród (6692), Łopienka (5898). Danych o składzie kurenia nie zdobyto, na ewidencji jest 433 bandytów.

4. Kureń UPA, kurenni „REN”³¹ – działa w powiecie sanockim. Składa się z 3 sotni¹²:

1. „CHRINA”¹³ – 120 l[udzi]
2. „BIRA”¹⁴ – 60 l[udzi]
3. „MYRONA”¹⁵

Ogółem w kureniu znajduje się do 190 bandytów.

5. Курень УПА, куренной „БАЙДА”¹⁶ – действует в Перемышльском уезде, действует отдельными сотнями. Состоит из сотен¹⁷:

„БУРЛАКА” ¹⁸	– 164 чел[овека]
„ЛАСТИВКА” ¹⁹	– 92 чел[овека]
„ГРОМЕНКО” ²⁰	– 100 чел[овек]
„КРЫЛАЧ” ²¹	– 100 чел[овек]
„БРОДЫЧ” ²²	– 100 чел[овек].

Сотни УПА (принадлежность которых к какому-либо куреню не установлена):

Сотня УПА – сотенный „ЯР”²³ – действует в районе сел Ляхава (0098), Добра-Шляхетска (0094), по учету числится 150 чел[овек].

Отдельные банды УПА (принадлежность которых к какому-либо куреню или сотни не установлена):

Банда УПА – главарь банды „ОРЛЕНКО”²⁴ – действует в районе сел: Царинске (4818), Ступосяны (5022), Береги [Верхние либо Нижние] (4422). Численный состав банды – 60 человек.

Боевки СБ²⁵

1. Окружная боевка СБ – коменд[ант] боевки „КРИПАК” – действует в районе сел: Монастыр (77[...]), Гребенне (7484), Седлиска (7252). Численный состав – 17 человек.

2. Боевка СБ – коменд[ант] боевки „ЗОРИВ” – действует в районе сел: Корманице (0[...]), Пикулице (1228), Клоковице (0426). Численный состав – 20 человек.

3. Областная боевка СБ – коменд[ант] боевки не установлен – действует: с[ело] Рокшыце, Перемышльский уезд. Численный состав – 52 человека.

4. Боевка СБ – главарь „БЕРКУТ” – действует в селах Бережница-Нижня (7402). Численный состав – 45 человек.

Кусты самообороны

1. Куст самообороны, коменд[ант] куста КОВАЛЫК – действует в селах Верхрата (7274) и Седлиска (7282)²⁶. Численный состав – 9 человек.

Провода ОУН

1. Белзкий надрайонный провод ОУН, проводник не установлен – численный состав 25 человек.

5. Kureń UPA, kureny „BAJDA”¹⁶ – działa w powiecie przemyskim poprzez samodzielne sotnie. Składa się z sotni¹⁷:

„BURŁAKI” ¹⁸	– 164 l[udzi]
„ŁASTIWKI” ¹⁹	– 92 l[udzi]
„HROMENKI” ²⁰	– 100 l[udzi]
„KRYŁACZA” ²¹	– 100 l[udzi]
„BRODYCZA” ²²	– 100 l[udzi].

Sotnie UPA (których przynależność do jakiegokolwiek kurenia nie została ustalona):

Sotnia UPA – sotenny „JAR”²³ – działa w okolicach wsi Lachawa (0098), Dobra-Szlachecka (0094), według ewidencji liczby 150 l[udzi].

Samodzielne bandy UPA (których przynależność do jakichkolwiek kuren lub sotni nie została ustalona):

Banda UPA – przywódca bandy „ORŁENKO”²⁴ – działa w okolicach wsi: Caryńskie (4818), Stuposiany (5022), Berehy [Górne lub Dolne] (4422). Stan liczebny bandy – 60 ludzi.

Bojówki SB²⁵

1. Okręgowa bojówka SB – komend[ant] bojówki „KRIPAK” – działa w okolicach wsi: Monastyr (77[...]), Hrebenne (7484), Siedliska (7252). Stan liczebny – 17 ludzi.

2. Bojówka SB – komend[ant] bojówki „ZORIW” – działa w okolicach wsi: Kormanice (0[...]), Pikulice (1228), Kłokowice (0426). Stan liczebny – 20 ludzi.

3. Obwodowa bojówka SB – komend[ant] bojówki nie został ustalony – działa: w[ieś] Rokszyce powiat przemyski. Stan liczebny – 52 ludzi.

4. Bojówka SB – przywódca „BERKUT” – działa we wsi Bereźnica Niżna (7402). Stan liczebny – 45 ludzi.

Kuszcze samoobrony

1. Kuszcza samoobrony, komendant kuszcza KOWAŁYK – działa we wsiach Werchrata (7274) i Siedliska (7282)²⁶. Stan liczebny – 9 ludzi.

Prowidy OUN

1. Bełski nadrejonowy prowid OUN, prowidnyk nie został ustalony – stan liczebny 25 ludzi.

2. 4-ty rej[onowy] prowid bełskiego nadrejonowego prowidu OUN, prowidnyk nie został ustalony – działa: w[ieś] Wasylów (9004). Stan liczebny – 50 ludzi.

2. 4-й райпровод Белзкого надр[айонного] провода ОУН, проводник не установлен – действует: с[ело] Василюв (9004). Численный состав – 50 человек.

3. Перемышльський надрайонный провод ОУН, проводник не установлен. Численный состав – 107 человек.

4. Сяникский окружной провод ОУН, проводник „ЛЕН” – действует в Сяникском и Лисковском уездах. Численный состав 30 человек.

5. 5-й надрайонный провод ОУН, проводник „ИГОРЬ” – действует в районе сел Пашова (8802), Середница (8408), Безмихова (8602). Численный состав – 8 человек.

6. Районный провод ОУН, проводник „СТЕПОВАЯ”²⁷ – действует на территории Волковысской и Гочевской волостей Лисковского уезда. Численный состав – 12 человек.

7. Районный провод ОУН, проводник „БИЛЫЙ”, он же „ТИССА”²⁸ – действует в селе Ямна-Долішня (9812). Численный состав – 13 человек.

Таким образом в пограничных районах на территории Польши (в польском выступе) действует:

а) по УПА

1. Куреней УПА – 5, в составе 15 сотни с количеством бандитов	3143 ч[еловека]
2. Отдельная сотня УПА, в количестве	150 ч[еловек]
3. Отдельная банда УПА, в количестве	60 ч[еловек]
Итого бандитов УПА:	3353 [человека]

б) по ОУН

1. Проводов ОУН – 7, с количеством участников	245
2. Боевок СБ – четыре и 1 куст самообороны, с общим количеством участников	143
Итого участников проводов и их боевок:	388

Начальник Управления МВД УССР по ББ
Полковник (—) САРАЕВ

28 февраля 1947 года
г. Киев

ДА СБУ, Ф. 2, спр. 63, т. 1, арк. 14–18.
Копія, машинопис.

3. Przemyski nadrejonowy prowid OUN, prowidnyk nie został ustalony, stan liczebny – 107 ludzi.

4. Sanocki okręgowy prowid OUN, prowidnyk „LEN” – działa w powiatach sanockim i leskim. Stan liczebny 30 ludzi.

5. 5-ty nadrejonowy prowid OUN, prowidnyk „IHOR” – działa w okolicach wsi: Paszowa (8802), Serednica (8408) i Bezmichowa (8602). Stan liczebny – 8 ludzi.

6. Rejonowy prowid OUN, prowidnyk „STEPOWA”²⁷ – działa na terenie gmin Wołkowyja i Hoczew powiat leski. Stan liczebny – 12 ludzi.

7. Rejonowy Prowid OUN, prowidnyk „BIŁYJ” vel „TISO”²⁸ – działa we wsi Jamna Dolna (9812). Stan liczebny – 13 ludzi.

Tak więc w przygranicznych rejonach na terytorium Polski (w polskim występie) działa:

a) z UPA

1. Kureni UPA – 5, w składzie 15 sotni o liczbie bandytów	3143	[ludzi]
2. Samodzielna sotnia UPA o liczbie	150	[ludzi]
3. Samodzielna banda UPA o liczbie	60	[ludzi]
Ogółem bandytów UPA:	3353	[ludzi]

b) z OUN

1. Prowidów OUN – 7, o liczbie uczestników –	245
2. Bojówek SB – cztery oraz 1 kuszcz samoobrony, o ogólnej liczbie uczestników –	143
Ogółem uczestników prowidów oraz ich bojówek:	388

Naczelnik Zarządu MWD USRS ds. BB
Pułkownik (—) SARAJEW

28 lutego 1947 roku
m. Kijów

*PA SBU, F. 2, spr. 63, t. 1, k. 14–18.
Kopia, maszynopis.*

Przypisy

¹ Sztendera Jewhen (ur. 1924), ps. „Nerw”, „Prirwa”; dziennikarz; w l. 1945–1947 prowidnyk Okręgu III OUN-B, jednocześnie w l. 1945–1946 dca OT UPA „Danyliw”, w okresie styczeń – lipiec 1946 referent wojskowy Okręgu III, w l. 1946–1947 prowidnyk nadrejonu

Примітки

¹ Штендера Євген (1924 р. н.), псевдо „Нерв”, „Прірва”; журналіст; в 1945–1947 провідник III Округу ОУН-Б, одночасно у 1945–1946 командир ТВ УПА „Данилів”, у період з січня по липень 1946 – військовий референт III Округу, в 1946–1947 провідник надрайону „Лиман”; в 1947 командиром куреня був „Беркут”. З 1948 у Західній Німеччині, згодом у Канаді.

² Інформація незрозуміла. В 1947 до складу куреня з ТВ УПА „Данилів” входили сотні „Яра”, „Чауса”, „Дуди” і „Давида”.

³ Прізвище невідоме, правдоподібно „Аркуш”, в 1946–1947 командир чоти у сотні „Яра”; в 1947–1948 командир загону УПА, що діяв у Томашівському повіті й був створений із розбитих сотень УПА з території Польщі та УРСР.

⁴ Шпонтак Іван (1919–1989), псевдо „Залізняка”, майор УПА, командир куреня і 27 ТВ УПА „Бастіон” та начальник штабу VI ВО „Сян”; після розбиття куреня, в середині листопада 1947 пробрався до Чехословаччини, де жив до 1960. Виданий польським властям, був засуджений до смертної кари, яку замінено довічним ув’язненням. Звільнений у листопаді 1981, повернувся до Чехословаччини.

⁵ Шиманський Іван (1913 р. н.), псевдо „Шум”, підпоручник УПА, командир сотні „Месники 2” (криптонім „97 а”), що входила до складу куреня „Залізняка” (командир Іван Шпонтак); сотня налічувала близько 160 осіб. „Шум” загинув 7 вересня 1947 під Верхратою.

⁶ Тарабан Микола (1921 р. н.), псевдо „Туча”, підпоручник УПА, командир сотні, що входила до складу куреня „Залізняка”, сотня налічувала близько 90 осіб. „Туча” був переселений до Ольштинського воєводства, у 1948 пробрався до Німеччини, звідки емігрував до США.

⁷ Мазур Григорій (1912–1949), псевдо „Калинович”, підпоручник УПА, командир сотні „Месники 1” (криптонім „97”), що входила до складу куреня „Залізняка”; сотня налічувала близько 100 осіб і діяла в лісах на північний-схід від Ярослава та на захід від Любачова. У вересні 1947 „Калиновича” було спіймано на території Чехословаччини під час спроби переходу до американської зони окупації Німеччини; переданий польським властям; страчений.

⁸ Левко Григорій (1924 – після 1947), псевдо „Крук”, поручник УПА, командир сотні „Месники 4” (криптонім „98”), що входила до складу куреня „Залізняка”. Сотня налічувала близько 70 осіб. Після її розгрому, „Крук” у серпні 1947 перебрався на територію УРСР й там пропав.

⁹ Інформація незрозуміла. Андрусак Василь (1912–1946), псевдо „Різун”, полковник, командир ТВ УПА „Чорний ліс” загону УПА, що діяв в УРСР. Йдеться про курінь „Підкарпаття” (з загону УПА „Різуна”), який з перервами діяв у 1945–1946 (прибув з УРСР) у Бещадах; його командиром був Павло Вацик, псевдо „Прут”.

¹⁰ Правдоподібно: Камйонки.

¹¹ Мізерний Василь, псевдо „Рен”, майор УПА, у 1945–1947 командир лемківського куреня і одночасно (у 1946–1947) командир 26 ТВ УПА „Лемко”; наприкінці 1947 пробрався до СРСР, був офіцером штабу УПА-Захід; загинув у серпні 1949 у бою з НКВС.

¹² Інформація незрозуміла. У 1947 до складу куреня „Рена” входили сотні: „Бора”, „Бродича”, „Хріна” і „Стаха”.

¹³ Стебельський Степан (1914–1949), псевдо „Хрін”, поручник УПА, командир сотні УПА „Ударники 5” (криптонім „95 а”), що входила до складу куреня „Рена”; сотня налічувала близько 120 осіб.

„Łyman”, w 1947 dca kurenia był „Berkut”, od 1948 w Niemczech Zach., następnie w Kanadzie.

² Informacja niejasna. W 1947 w skład kurenia z OT UPA „Danyliw” wchodziły sotnie: „Jara”, „Czausa”, „Dudy” i „Dawyda”.

³ Prawdopodobnie NN, ps. „Arkusz”, w l. 1946–1947 dca czoty w sotni „Jara”; w l. 1947–1948 dca oddziału UPA działającego w pow. tomaszowskim, powstałego z rozbitych sotni UPA z terenu Polski oraz USRS.

⁴ Szpontak Iwan (1919–1989), ps. „Zalizniak”, mjr UPA, dca kurenia i 27 OT UPA „Bastion” oraz szef sztabu VI OW „Sian”; po rozbiciu kurenia, w poł. listopada 1947 przedostał się do Czechosłowacji, gdzie mieszkał do 1960. Wydany władzom polskim, został skazany na karę śmierci zamienioną na dożywocie. Zwolniony w listopadzie 1981 powrócił do Czechosłowacji.

⁵ Szymanśkyj Iwan (ur. 1913), ps. „Szum”, ppor. UPA, dca sotni „Mesnyky 2” (kryptonim „97 a”), wchodzącej w skład kurenia „Zalizniaka” (dca Iwan Szpontak); sotnia liczyła ok. 160 ludzi. „Szum” zginął 7 września 1947 pod Werchratą.

⁶ Taraban Mykoła (ur. 1921), ps. „Tucza”, ppor. UPA, dca sotni wchodzącej w skład kurenia „Zalizniaka”; sotnia liczyła ok. 90 ludzi. „Tucza” został przesiedlony do woj. olsztyńskiego, w 1948 przedostał się do Niemiec, skąd wyemigrował do USA.

⁷ Mazur Hryhorij (1912–1949), ps. „Kałynowycz”, ppor. UPA, dca sotni „Mesnyky 1” (kryptonim „97”) wchodzącej w skład kurenia „Zalizniaka”; sotnia liczyła ok. 100 ludzi i operowała w lasach na pñn.-wsch. od Jarosławia oraz na zach. od Lubaczowa. We wrześniu 1947 „Kałynowycz” ujęto na terenie Czechosłowacji podczas próby przejścia do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; przekazany władzom polskim, został stracony.

⁸ Łewko Hryhorij (1924 – po 1947), ps. „Kruk”, por. UPA, dca sotni „Mesnyky 4” (krypt. „98”), wchodzącej w skład kurenia „Zalizniaka”. Sotnia liczyła ok. 70 ludzi. Po jej rozbiciu „Kruk” w sierpniu 1947 przedostał się na teren USRS i tam zaginął.

⁹ Informacja niejasna. Andrusiak Wasyl (1912–1946), ps. „Rizun”, płk, dca OT UPA „Czornyj Lis” i zagonu UPA. Chodzi o kureń „Podkarpacie” (z zagonu UPA „Rizuna”), który z przerwami operował w l. 1945–1946 (przybył z USRS) w Bieszczadach dowodzony przez Pawła Wacyka, ps. „Prut”.

¹⁰ Prawdopodobnie: Kamionki.

¹¹ Mizerny Wasyl, ps. „Ren”, mjr UPA, w l. 1945–1947 dca kurenia łemkowskiego i równocześnie w l. 1946–1947 dca 26 TW UPA „Łemko”; pod koniec 1947 przedostał się do ZSRS, był oficerem sztabu UPA-Zachód; zginął w sierpniu 1949 w walce z NKWD.

¹² Informacja niejasna. W 1947 w skład kurenia „Rena” wchodziły sotnie: „Bira”, „Brodycza”, „Chrina” i „Stacha”.

¹³ Stebelśkyj Stepan (1914–1949), ps. „Chrin”, por. UPA, dca sotni UPA „Udarnyky 5” (kryptonim „95 a”), wchodzącej w skład kurenia „Rena”; sotnia liczyła ok. 120 ludzi.

¹⁴ Szyszkanyneć Wasyl (1921–1948), ps. „Bir”, ppor./por. UPA, dca sotni „Udarnyky 1” (kryptonim „96”) wchodzącej w skład kurenia „Rena” (dca Wasyl Mizerny); sotnia liczyła około 100 ludzi.

¹⁵ Informacja niejasna. Hoszko Wołodymyr, ps. „Myron”, dca samodzielnej sotni UPA „Buława” (OW IV „Howerla”), która działała głównie w Bieszczadach w l. 1945–1947; po 1947 „Myron” służył w sztabie OT UPA „Makiwka”.

¹⁶ Mykołenko Petro (zm. 1979), ps. „Bajda”, mjr UPA, w l. 1946–1947 dca kurenia przemyskiego i zca dcy 26 OT; po 1947 na emigracji, m. in. w USA.

¹⁷ Informacja niejasna. W skład kurenia w 1947 nie wchodziła sotnia „Brodycza”.

¹⁸ Szczyhelśkyj Wołodymyr (1920–1949), ps. „Burlaka”, por. UPA, dca sotni „Udarnyky 4” (kryptonim „94 a”) wchodzącej w skład kurenia „Bajdy” (dca Petro Mykołenko); sotnia liczyła ok. 120 ludzi; pod koniec 1947 przeszła na teren Czechosłowacji, kierując się w stronę

¹⁴ Шишканинець Василь (1921–1948), псевдо „Бір”, підпоручник/поручник УПА, командир сотні „Ударники 1” (криптонім „96”), що входила до складу куреня „Рена” (командир Василь Мізерний); сотня налічувала близько 100 осіб.

¹⁵ Інформація незрозуміла. Гошко Володимир, псевдо „Мирон”, командир окремої сотні УПА „Булава” (IV ВО „Говерла”), що діяла, головним чином, у Бещадах в 1945–1947; після 1947 „Мирон” служив у штабі ТВ УПА „Маківка”.

¹⁶ Миколенко Петро (помер у 1979), псевдо „Байда”, майор УПА, у 1946–1947 командир перемиського куреня та заступник командира 26 ТВ; після 1947 на еміграції, м. ін., у США.

¹⁷ Інформація незрозуміла. У 1947 сотня „Бродича” до складу куреня не входила.

¹⁸ Щигельський Володимир (1920–1949), псевдо „Бурлака”, поручник УПА, командир сотні „Ударники 4” (криптонім „94 а”), що входила до складу куреня „Байди” (командир Петро Миколенко); сотня налічувала близько 120 осіб; наприкінці 1947 перейшла на територію Чехословаччини та пробиралася в напрямку американської окупаційної зони Німеччини; була оточена й частково розбита підрозділами чехословацьких органів безпеки, розпорошилася. Сам „Бурлака” вийшов з підпілля після отримання гарантій безпеки; у 1948 був виданий польським властям і страчений.

¹⁹ Янковський Григорій, псевдо „Ластівка”, ст. булавний УПА, командир сотні „Ударники 6” (криптонім „94 б”), яка входила до складу куреня „Байди” (командир Петро Миколенко); наприкінці 1946 сотня налічувала близько 90 осіб; „Ластівка” загинув у червні 1947.

²⁰ Дуда Михайло, псевдо „Громенко”, поручник УПА, командир сотні „Ударники 3” (криптонім „95”), що входила до складу куреня „Байди”; сотня налічувала близько 120 осіб; у червні 1947 перейшла на територію Чехословаччини і пробралася в американську зону окупації Німеччини; у 1951 „Громенко” пробрався на територію УРСР і пропав безвісті.

²¹ Коцьблек Ярослав, псевдо „Криlach”, поручник УПА, командир сотні „Ударники 7” (криптонім „96 б”), яка входила до складу куреня „Байди”. Сотня налічувала близько 80 осіб. „Криlach” загинув 13 червня 1947.

²² Гробельський Роман (1919–1949), псевдо „Бродич”, „Роман”, поручник УПА; з травня до вересня 1946 командир сотні „Ударники 2” (криптонім „94”), що входила до складу куреня „Рена”. Сотня налічувала близько 120 осіб. У 1948 Гробельський був схоплений на території Чехословаччини і переданий польським властям. Через рік його засудили до смертної кари.

²³ Ярмола Василь (1914 р. н.), псевдо „Яр”, командир сотні „Вовки 1” (криптонім „99”), що входила до складу куреня „Беркута”; сотня налічувала близько 40 осіб і діяла в районі Белз – Варяж. „Яр” загинув у липні або серпні 1947.

²⁴ Група „Орленка” прибула з УРСР наприкінці 1946.

²⁵ Служба безпеки виконувала обов'язки політичної поліції ОУН-Б, однак мала незалежну від УПА структуру. В кожному окрузі ОУН-Б був референт СБ, якому були підпорядковані надрайонні та районні референти. Останнім були підпорядковані, м. ін., боївки СБ, що налічували по 10–15 осіб; начальником СБ „Закерзонського Краю” був Петро Федорів (1910–1950), псевдо „Дальнич”.

²⁶ Так в оригіналі. Див. вище.

²⁷ Кітійко Марія, псевдо „Степова”, в 1946–1947 референт пропаганди надрайону ОУН-Б „Верховина”; загинула 28 лютого 1947 в Бортному (Бескид Нижній) у бою з патрулем ВП.

²⁸ Гадай Василь, псевдо „Тісо”, у 1945–1947 провідник II Району Надрайону „Холодний Яр” I Округу ОУН-Б.

amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; okrażona i częściowo rozbita przez czechosłowackie organy bezpieczeństwa, rozproszyła się. Sam „Burlaka” ujawnił się po zagwarantowaniu mu bezpieczeństwa; w 1948 wydany władzom polskim i stracony.

¹⁹ Jankowski Hryhorij, ps. „Łastiwka”, st. buławnyj UPA, dca sotni „Udarnyky 6” (kryptonim „94 b”), wchodzącej w skład kurenia „Bajdy” (dca Petro Mykołenko); sotnia pod koniec 1946 liczyła ok. 90 ludzi; „Łastiwka” zginął w czerwcu 1947.

²⁰ Duda Mychajło, ps. „Hromenko”, por. UPA, dca sotni „Udarnyky 3” (kryptonim „95”), wchodzącej w skład kurenia „Bajdy”; sotnia liczyła ok. 120 ludzi; w czerwcu 1947 przeszła na teren Czechosłowacji i dotarła do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; w 1951 „Hromenko” przedostał się do USRS i zaginął bez wieści.

²¹ Kociólek Jarosław, ps. „Kryłacz”, por. UPA, dca sotni „Udarnyky 7” (kryptonim „96 b”) wchodzącej w skład kurenia „Bajdy”. Sotnia liczyła ok. 80 ludzi. „Kryłacz” zginął 13 czerwca 1947.

²² Hrobelski Roman (1919–1949) ps. „Brodyecz”, „Roman”, por. UPA; od maja do września 1946 dca sotni „Udarnyky 2” (kryptonim „94”) wchodzącej w skład kurenia „Rena”. Sotnia liczyła ok. 120 ludzi. W 1948 Hrobelski został schwytany na terenie Czechosłowacji i przekazany polskim władzom. Rok później skazano go na karę śmierci.

²³ Jarmoła Wasyl (ur. 1914), ps. „Jar”, dca sotni „Wowky I” (kryptonim „99”) wchodzącej w skład kurenia „Berkuta”; sotnia liczyła ok. 40 ludzi i operowała w rej. Bełz – Waręż. „Jar” zginął w lipcu lub sierpniu 1947.

²⁴ Grupa „Orłenki” przybyła pod koniec 1946 z USRS.

²⁵ Służba Bezpieczeństwa pełniła funkcję policji politycznej OUN-B, posiadała jednak strukturę niezależną od UPA. W każdym okręgu OUN-B znajdował się referent SB; podlegali mu nadrejonowi i rejonowi referenci. Tym ostatnim podlegały m. in. bojówki SB, liczące 10–15 osób; szefem SB „Zakerzońskiego Kraju” był Petro Fedoriw (1910–1950), ps. „Dalnycz”.

²⁶ Tak w oryginale. Zob. wyżej.

²⁷ Kitizsko Marija, ps. „Stepowa”, w l. 1946–1947 ref. propagandy nadrejonu OUN-B „Werchowyna”; zginęła 28 lutego 1947 w Bartnem (Beskid Niski) w potyczce z patroliem WP.

²⁸ Hadaj Wasyl, ps. „Tiso”, w l. 1945–1947 prowidyk Rejonu II Nadrejonu „Chołodnyj Jar” I Okręgu OUN-B.

**1 березня 1947, б.м.в. Додаток до інструкції ОУН-Б
від 3 листопада 1946 р. щодо посилення напливу інформації
про плановане виселення українського населення**

Переклад з української мови

До інструкції від 3.11.1946 р.¹

Надходить інформація про можливість повторного виселення на весні.

Поширюють її, час від часу „конфіденційно”, представники адміністрації. З'являється вона також у зв'язку із розпорядженнями польського уряду про переселення навесні на Одер 200 тисяч нових сімей та черговими переговорами у Москві щодо дальшого повернення поляків із СРСР.

Підкреслюється, що не можна допустити розголошення цієї інформації, бо це може призвести до паніки. Чи буде ще одне виселення українців – ця справа дуже сумнівна. Перш за все, сумнівно, що переселення може мати загальний характер, так як попереднє.

Однак, слід пам'ятати, що така небезпека для нас постійно існує. Необхідно до цього належним чином підготуватися. Перша справа у цьому випадку – завчасна підготовка організаційних та військових кадрів таким чином, щоб не було несподіванки, дезорієнтації. Найважливіше – не допустити ніде постановя серед наших кадрів почуття зневіри, страху „що тепер буде?”. Тверда революційна позиція перед лицем такої загрози – це найважливіше. Дотримуючись такої позиції, ми напевно потрапимо опанувати ситуацію та організувати оборону.

Попередні переселенські акції початково викликали ще сильнішу реакцію, часом панічну, однак наша організація опанувала [ситуацію] та організувала широкомасштабну боротьбу. Боротьба є і повинна бути завжди можливою. Завдяки цьому ми утримаємо наші військові і організаційні кадри у повній силі. Непотрібно побоюватися результатів ворожої боротьби й переживати за можливості нашого існування та роботи у майбутньому. Для відважних, готових на все – завжди існуватимуть величезні можливості. Відвага, витривалість, добра організація й конспірація дадуть нам можливість продовжувати боротьбу, навіть у найважчих умовах.

Перша відповідь, яку ми негайно мусимо дати на розповсюдження таких чуток – це зайняти щодо них спокійну і тверду позицію: „Нехай буде ще десять переселень, але ми зброї не кинемо й від боротьби не від-

**1 marca 1947, b.m.w. Załącznik do instrukcji OUN-B
z 3 listopada 1946 r. w sprawie nasilających się informacji
o planowanym wysiedleniu ludności ukraińskiej**

Tłumaczenie z języka ukraińskiego

Do instrukcji z dnia 3.11.1946 r.¹

Informacje o możliwości ponownego wysiedlenia wiosną – napływają. Propagują je niekiedy „poufnie” przedstawiciele administracji. Powstają one także w związku z rozporządzeniami polskiego rządu o wysiedleniu wiosną nad Odrę 200 tysięcy nowych rodzin, jak również z nowymi pertraktacjami w Moskwie o dalszy powrót Polaków z ZSRR.

Podkreśla się, że nie można dopuścić do rozgłaszania tego z powodu nastrojów paniki. Czy będzie jeszcze jedno wysiedlenie Ukraińców – jest sprawą bardzo wątpliwą. A przede wszystkim należy wątpić, żeby przesiedlenie miało, jak poprzednie, charakter ogólny.

Jednak należy pamiętać, że takie niebezpieczeństwo stale przed nami istnieje. Trzeba do tego przygotować się należycie. Pierwsza rzecz w tym wypadku – to wczesne przygotowanie organizacyjnych i wojskowych kadr w taki sposób, żeby nie było zaskoczenia, dezorientacji. Ważniejsze – nie dopuścić nigdzie do utworzenia wśród naszych kadr nastroju zwątpienia, strachu „co teraz będzie?”. Twarda rewolucyjna postawa w obliczu takiego niebezpieczeństwa – to pierwsza rzecz. Utrzymując taką postawę, z pewnością potrafimy opanować sytuację i zorganizować obronę.

Poprzednie akcje przesiedleńcze wzbudzały początkowo jeszcze silniejszą reakcję, czasem paniczną, jednak organizacja nasza opanowała sytuację i zorganizowała walkę na większą skalę. Walka jest i musi być zawsze możliwa. Dzięki temu utrzymamy również w pełnej sile nasze wojskowe i organizacyjne kadry. Nie ma co obawiać się o wyniki walki z wrogiem i o możliwości naszego istnienia i pracy w przyszłości. Przed odważnymi, przygotowanymi na wszystko – zawsze będą stać otworem tysiące możliwości. Odwaga, wytrwałość, dobra organizacja i konspiracja dadzą nam możliwości przedłużenia walki nawet w najcięższych warunkach.

Pierwsza odpowiedź, jaką musimy dać natychmiast na takie szerzone pogłoski – zająć wobec nich spokojne i twarde stanowisko: „Niechaj będzie jeszcze dziesięć przesiedleń, ale my bronimy i z walki nie zrezygnujemy!”. Dopóki będziemy mieć broń w rękach – dopóty będziemy panami swego życia i nie będziemy się bać żadnych wysiedleń!

мовимось!”. До того часу поки матимемо в руках зброю – до того часу будемо господарями свого життя й не боїтимось жодного виселення!

Друга проблема – опанування настроїв населення так, щоб одразу побороти всі прояви паніки та приготувати [його] до опору та оборони. Треба пояснити й переконати, що боротьба завжди можлива, доцільна та корисна. Найкраще у цьому переконались ті, хто послухав нас раніше й поселився на своїй рідній землі, незважаючи на всі переслідування і втрати. Жодна людина з організації не має права піддаватися панічним настроям селян, кожен з наших членів повинен таким настроям протидіяти. Кожен із нас у такій ситуації повинен бути прикладом відваги й витримки. Мужня, наполеглива боротьба напевно дасть позитивний результат і, навіть у випадку найсильнішого натиску ворога, напевно вдасться утримати більшу частину населення на місцях. Суть проблеми у витримці, впертості, у рішучості залишитись за будь-яку ціну.

По-третє – це різні способи збереження в наших руках майна та розмаїтих запасів – подібні до тих, що використовувались раніше.

По-четверте – збройне протистояння. Наскільки нам тільки вистачить сил – мусимо чинити збройний опір.

По-п’яте – пропагандистська акція серед [солдатів] Війська Польського та польського населення, щоб не допомагали у виселенні українців, а навпаки щоби [цьому] протидіяли. На це треба звернути основну увагу. Випадки, коли польське цивільне населення помагатиме виселяти українців – треба буде карати, однак завжди з належним політично-пропагандистським роз’ясненням.

Й нарешті, по-шосте – це належне використання евентуально виселених у наших цілях, відповідно до окремих усних інструкцій.

На завершення ще раз підкреслюємо, що наразі немає конкретних фактів якого-небудь нового виселення й не потрібно здійсмати навколо цього галасу. Але, якщо б така ситуація мала місце, слід пам’ятати, що наш головний лозунг у такому випадку, як і у будь-якій ситуації: „Револьюційна боротьба!”, „У боротьбі – перемога!”.

Слава Україні!

1 III 1947 р.

– г.

*ІНП, МГБ УПА Х/32, арк. 11–12.
Копія, машинопис.*

Примітки

¹ Див. Документ № 1.

Druga sprawa – to opanowanie nastrojów ludności tak, żeby z miejsca wszystkie przejawy paniki zwalczyć oraz przygotować [się] do oporu i obrony. Trzeba wykazać i przekonać, że walka zawsze jest możliwa, celowa i korzystna. Przekonali się o tym najlepiej wszyscy ci, którzy posłuchali nas poprzednio i zostali na ojczystej ziemi, mimo wszystkich prześladowań i ofiar. Żaden człowiek z organizacji nie śmie poddawać się panicznym nastrojom wieśniaków, ale musi takim nastrojom przeciwdziałać. Każdy z nas w takiej sytuacji musi być przykładem odwagi i wytrwałości. Wytrwała, uparta walka da na pewno pozytywny wynik i nawet na wypadek najsilniejszego nacisku wroga, na pewno uda się utrzymać większą część ludności na miejscach. Cała sprawa właśnie w wytrwałości, uporze, w decyzji pozostania za wszelką cenę.

Trzecie – to różnorodne sposoby zachowania w naszych rękach mienia i różnych zasobów – podobnymi sposobami, jak [to] robiono poprzednio.

Czwarte – zbrojna kontrakcja. Na ile nam tylko sił wystarczy – musimy stawić zbrojny opór i sprzeciwić.

Piąte – to propagandowa akcja wśród [żołnierzy] Wojska Polskiego i polskiej ludności, żeby nie pomagali wysiedlać Ukraińców, lecz żeby [temu] przeciwdziałali. Na to trzeba zwrócić większą uwagę. Wypadki, w których polska ludność cywilna pomagałaby wysiedlać Ukraińców – trzeba będzie karać, jednak zawsze z należyтым polityczno-propagandowym wyjaśnieniem.

W końcu szóste – to należyte wykorzystanie ewentualnie wysiedlonych dla naszych celów, zgodnie z oddzielnymi ustnymi instrukcjami.

Na zakończenie jeszcze raz podkreśla się, że na razie nie ma konkretnych faktów jakiegoś nowego wysiedlenia i nie trzeba z tego [powodu] robić żadnego szumu. Ale gdyby taka sytuacja zaistniała, wtedy należy pamiętać, że nasza generalna linia w tym wypadku, jak w każdej sytuacji, to: „Rewolucyjna walka!”, „W walce zwycięstwo!”.

Sława Ukrainie!

1 III 1947 r.

– h.

*IPN, MBP UPA X/32, k. 11–12.
Kopia, maszynopis.*

Przypisy

¹ Zob. dokument nr 1.

**Весна 1947, Варшава. Проект організації операції „Схід”,
підготовлений МНО та МГБ**

Державна комісія безпеки

Варшава, ... 1947 р.

Цілком таємно

Прим. № ...

Проект
організації спеціальної операції „Схід”

I. Завдання:

Остаточне вирішення української проблеми у Польщі.

З цією метою:

а) В порозумінні з Державним репатріаційним управлінням провести евакуацію всіх осіб української національності з південної та східної прикордонної смуги на північно-західні землі, розселяючи їх там [за принципом] якомога більшої розпорошеності.

б) Евакуацією будуть охоплені всі групи української національності з лемками включно, а також мішані польсько-українські сім'ї.

в) В районі головного розсадника банд, на південно-східному виступі держави (район Сянока), має бути проведена ^а-повна^{-а} евакуація, якою буде охоплене також польське цивільне населення, без огляду на професійну, соціальну чи партійну приналежність. Цей район буде у майбутньому заселений військовими колоністами.

г) З огляду на необхідність проведення посівних робіт новими осадниками в районах нового поселення, евакуаційна акція має бути проведена в максимально короткий строк (якщо, це буде можливо, протягом 4-х тижнів).

г) Одночасно з акцією виселення має бути проведена акція активної ліквідації банд УПА, які повинні бути безпощадно знищені після завершення евакуації.

II. Командування:

Військовим керівником та уповноваженим уряду з проведення цієї акції призначений з[аступни]к начальника Генерального штабу – генерал бригади Моссор¹, до якого будуть прикомандировані уповноважені міністрів безпеки, громадської адміністрації і зв'язку, а також головного директора ДРУ.

**Wiosna 1947, Warszawa. Projekt organizacji akcji „Wschód”
przygotowany przez MON i MBP**

Państwowa Komisja Bezpieczeństwa

Warszawa, dnia ... 1947 r.

Ścisłe tajne

Egz. Nr ...

Projekt
organizacji akcji specjalnej „Wschód”

I. Zadanie:

Rozwiązać ostatecznie problem ukraiński w Polsce.

W tym celu:

a) Przeprowadzić w porozumieniu z Państwowym Urzędem Repatriacyjnym ewakuację z południowego i wschodniego pasa przygranicznego wszystkich osób narodowości ukraińskiej na ziemie północno-zachodnie, osiedlając je tam w możliwie najrzadszym rozproszeniu.

b) Ewakuacją będą objęte wszystkie odcienie narodowości ukraińskiej z Łemkami włącznie, jak również mieszane rodziny polsko-ukraińskie.

c) Na obszarze głównego siedliska band, w południowo-wschodnim cyplu państwa (rejon Sanoka) ma być przeprowadzona ewakuacja ^a-całkowita^a, obejmująca również polską ludność cywilną, bez względu na przynależność zawodową, społeczną czy partyjną. Ten teren będzie w przyszłości zaludniony osadnictwem wojskowym.

d) Akcja ewakuacyjna ma być przeprowadzona w terminie jak najkrótszym (o ile możliwości w ciągu 4 tygodni) ze względu na konieczność obsiania gruntów przez nowych osadników na terenach nowego osiedlenia.

e) Równocześnie z akcją wysiedlania ma być przeprowadzana akcja ofensywnego zwalczania band UPA, które po ukończeniu ewakuacji muszą być bezwzględnie wytępione.

II. Dowództwo:

Na dowódcę wojskowego i pełnomocnika rządu do przeprowadzenia tej akcji został wyznaczony z-ca szefa Sztabu Generalnego – gen. bryg. Moszor¹, któremu zostaną przydzieleni pełnomocnicy Ministrów Bezpieczeństwa, Administracji Publicznej i Komunikacji oraz Głównego Dyrektora PUR.

III. Головна ідея плану.

а) Завдання виконати у дві фази:

В I-й фазі сконцентрувати більшість сил та засобів на повну евакуацію району Сянока, супроводжуючи цю акцію одночасною евакуацією районів, прилеглих із заходу та півночі. Паралельно із цими заходами провести евакуацію у Люблінському військ[овому] окрузі.

В II-й фазі провести евакуацію району Перемишль – Любачів та району, розташованого між Вислоком та Новим Санчем.

б) Від самого початку акції вести активну боротьбу з бандами УПА, проводячи щораз детальнішу їх розробку та виявлення їх місцезнаходження, щоб після завершення евакуації цивільного населення провести остаточну ліквідацію решток тих банд.

IV. Організація Командування.

Керівництво всією акцією буде покладено на Командування Оперативної групи „Схід”² з місцем постійно спочатку в Сяноці, а згодом у Ряшеві.

Командуванню вищезгаданої ОГ будуть підпорядковані всі частини, підрозділи та УБ як армії, так і безпеки й міліції, що знаходяться в районі цих дій, крім того Командувач ОГ „Схід” має право:

– видавати оперативні накази щодо цієї акції к[омандува]чам³ і 7 ВО,

– з уповноваження міністрів гром[адської] адм[іністрації] та зв'язку, а також Гол[овного] директора ДРУ – видавати розпорядження цивільним органам на місцях,

– з уповноваження міністра пошт і тел[еграфу] – видавати розпорядження місцевим поштово-телегр[афним] управлінням в районі: Володава – Любачів – Сянік – Лісько – Горлиці аж по радянський і чехословацький кордон.

V. Принципи політично-виховної акції.

(додаток № 1)

VI. Поділ на райони дій.

(Див. карту 1:500 000, що додається, додаток № 2).

Весь район дій ОГ буде поділений на 4 оперативні райони:

– район „С” (Сянік)

– район „Р” (Ряшів)

– район „Л” (Люблін)

– район „Г” (Горлиці).

III. Myśl przewodnia planu.

a) Zadania wykonać w dwóch fazach:

W I-jej fazie skoncentrować gros sił i środków na całkowitej ewakuacji rejonu Sanoka, obramowując tę akcję równoczesną ewakuacją rejonów przyległych od zachodu i północy. Równolegle z tym działaniem przeprowadzić ewakuację w Lubelskim Okręgu Wojsk[owym].

W II-jej fazie przeprowadzić ewakuację rejonu Przemyśl – Lubaczów i rejonu zawartego między Wisłokiem a Nowym Sączem.

b) Czynną walkę z bandami UPA prowadzić od samego początku akcji, przeprowadzając coraz dokładniejsze ich rozpoznanie i umiejscowienie, aby po ukończeniu ewakuacji ludności cywilnej przeprowadzić ostateczną likwidację resztek tych band.

IV. Organizacja Dowództwa.

Kierownictwo całością akcji obejmie Dowództwo Grupy Operacyjnej „Wschód”² z miejscem postoju początkowo w Sanoku, następnie w Rzeszowie.

Dowództwu powyższej GO podlegać będą wszystkie jednostki, oddziały i UB zarówno wojska, jak i Bezpieczeństwa i Milicji, znajdujące się na terenie tych działań, ponadto Dowódca GO „Wschód” ma prawo:

– wydawać rozkazy operacyjne dotyczące tej akcji d[owód]com OW 5³ i 7,

– z upoważnienia Ministrów Adm[inistracji] Publ[icznej] i Komun[ikacji] oraz Gł[ównego] Dyrektora PUR – wydawać zarządzenia organom cywilnym na miejscu,

– z upoważnienia Ministra Poczty i Tel[egrafu] wydawać zarządzenia miejscowym urzędom pocztowo-telegr[aficznym] w rejonie: Włodawa – Lubaczów – Sanok – Lesko – Gorlice aż po granicę radziecką i czechosłowacką.

V. Zasady akcji polityczno-wychowawczej.

(załącznik Nr 1)

VI. Podział na obszary działania.

(Patrz załączona mapa 1:500 000, załącznik Nr 2).

Cały teren działania GO zostaje podzielony na 4 obszary operacyjne:

– obszar „S” (Sanok)

– obszar „R” (Rzeszów)

– obszar „L” (Lublin)

– obszar „G” (Gorlice).

В районі „С” акцією керуватиме особисто командувач ОГ „Схід”, в районі „Р” – командир 9 ДП, в районі „Л” – командувач 7 ВО. Командування в районі „Г” буде організоване перед початком II-ї фази дій.

VII. Організація Командування ОГ „Схід”.
(Див. додаток № 3, 3а).

VIII. Калькуляція сил.
(Див. додаток № 4).

IX. Організація Командування в районі „С”.
(Див. карта 1:100 000, додаток № 5).

X. Шляхи сполучення для евакуації.
(Див. додаток № 6).

XI. Шляхи сполучення для забезпечення.
(Див. додаток № 7).

XII. Принципи забезпечення.
(Див. додаток № 8, 8а, 8б).

XIII. Принципи і схема зв'язку.
(Див. додаток № 9, 9а і 9б).

Міністр громадської безпеки
Радкевич⁴
генерал бригади

Міністр національної оборони
Жимерський⁵
Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 255–257.

Копія, машинопис.

Публікується без додатків.

Примітки

^{a-a} Підкреслення виконане на друкарській машинці.

¹ Моссор Стефан (1896–1957), генерал бригади, військовий теоретик, під час вересневої кампанії 1939 командував 6 пск; у 1939–1945 у німецькому полоні, потім, м. ін., заступник начальника штабу 1 Армії ВП, у 1945–1946 шеф кабінету міністра національної оборони, у 1946–1948 заступник начальника Генштабу, у 1947 командувач ОГ

Akcją w obszarze „S” kierować będzie osobiście dowódca GO „Wschód”, w obszarze „R” – dowódca 9 DP, w obszarze „L” – dowódca OW 7. Dowództwo w obszarze „G” zostanie zorganizowane przed rozpoczęciem II-ej fazy działania.

VII. Organizacja Dowództwa GO „Wschód”.
(Patrz załącznik Nr 3, 3a).

VIII. Kalkulacja sił.
(Patrz załącznik Nr 4).

IX. Organizacja Dowództwa w obszarze „S”.
(Patrz mapa 1:100 000, załącznik Nr 5).

X. Linie komunikacyjne dla ewakuacji.
(Patrz załącznik Nr 6).

XI. Linie komunikacyjne dla zaopatrywania.
(Patrz załącznik Nr 7).

XII. Zasady zaopatrywania.
(Patrz załącznik Nr 8, 8a, 8b).

XIII. Zasady i schemat łączności.
(Patrz załącznik Nr 9, 9a i 9b).

Minister bezpieczeństwa publicznego
Radkiewicz⁴
generał brygady

Minister obrony narodowej
Żymierski⁵
Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 255–257.

Kopia, maszynopis.

Publikuje się bez załączników.

Przypisy

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

¹ Mossor Stefan (1896–1957), gen bryg., teoretyk wojskowy, w kampanii wrześniowej 1939 dca 6 psk, 1939–1945 w niewoli niemieckiej, potem m. in. zca szefa sztabu 1 Armii WP; w l. 1945–1946 szef gabinetu ministra obrony narodowej, 1946–1948 zca szefa Szt. Gen., w 1947 dca GO „Wisła”, 1948–1949 dca OW 5 w Krakowie, 1949–1950 szef Biura Studiów

„Вісла”, у 1948–1949 командувач 5 ВО у Кракові, у 1949–1950 начальник Бюро Студій МНО; у 1950 усунутий з війська та ув’язнений, після часткової реабілітації у 1956 повернувся до війська (генерал дивізії – 22 липня 1947).

² Правильно: Оперативна група „Вісла” – оперативне з’єднання ВП, створене 17 квітня 1947 з метою ліквідації українського підпілля; командувачем був генерал бригади Стефан Моссор. Розформована 31 липня того ж року.

³ Командувачем 5 Військового округу, розташованого в Кракові, був генерал дивізії Миколай Прус-Венцковський.

⁴ Радкевич Станіслав (1903–1987), генерал бригади, під час Другої світової війни в СРСР; з липня до грудня 1944 – керівник Міністерства громадської безпеки ПКНВ, у 1945–1954 – міністр громадської безпеки; до 1957 в ЦК ПОРП, згодом виключений з партії (генерал дивізії – 22 липня 1947).

⁵ Роля-Жимерський Міхал, правильно Лижвінський Міхал (1890–1989), генерал броні, у 1927 розжалуваний і усунутий з ВП за фінансові зловживання, у 1927–1931 в ув’язненні. Потім виїхав у Францію, де розпочав співпрацю з радянською розвідкою. З 1943 у ГЛ, був, м. ін., радником Головного штабу. У 1944 командувач АЛ, а потім один із організаторів народного ВП; у 1944–1949 міністр національної оборони; у 1952–1955 в ув’язненні; потім, до 1967, заступник голови ПНБ [Польського національного банку]; у 1981–1986 член ЦК ПОРП (Маршал Польщі – 1945).

przy MON; w 1950 usunięty z wojska i więziony, po częściowej rehabilitacji w 1956 powrócił do wojska (gen. dyw. – 22 lipca 1947).

² Właśc. Grupa Operacyjna „Wisła” – związek operacyjny WP utworzony 17 kwietnia 1947 w celu likwidacji podziemia ukraińskiego; dcą był gen. bryg. Stefan Mossor. Rozwiązana została 31 lipca tr.

³ Dcą Okręgu Wojskowego 5 z siedzibą w Krakowie był gen. dyw. Mikołaj Prus-Więckowski.

⁴ Radkiewicz Stanisław (1903–1987), gen. bryg., w czasie II wojny światowej w ZSRS; od lipca do grudnia 1944 kierownik Resortu Bezpieczeństwa Publicznego PKWN, w l. 1945–1954 minister bezpieczeństwa publicznego; do 1957 w KC PZPR, następnie wykluczony z partii (gen. dyw. – 22 lipca 1947).

⁵ Rola-Żymierski Michał, właśc. Łyżwiński Michał (1890–1989), gen. broni; w 1927 zdegradowany i usunięty z WP za nadużycia finansowe, w l. 1927–1931 więziony. Potem wyjechał do Francji, gdzie nawiązał współpracę z wywiadem sowieckim. Od 1943 w GL, m. in. doradca Szt. Gł. W 1944 dca AL, następnie współorganizator ludowego WP; w l. 1944–1949 minister obrony narodowej; w l. 1952–1955 więziony, potem do 1967 wiceprezes NBP, w l. 1981–1986 członek KC PZPR (Marszałek Polski – 1945).

5

18 квітня 1947, Москва. Нота Уряду РП, вручена послом РП Мар'яном Нашковським заступникові міністра закордонних справ СРСР Андрієві Вишинському

Сов. секретно

Уважаемый Господин Заместитель Министра,

По поручению моего правительства имею честь поставить Вас в известность, что Правительство Польской Республики решило полностью очистить от фашистских банд Украинской Повстанческой Армии (УПА) пограничную полосу, начиная от района Брест н. Бугом вплоть до чехословацкой границы.

Одновременно из этих районов будет произведена эвакуация украинского населения в северо-западные области Польской Республики, где им будут предоставлены земельные наделы и хозяйства.

В связи с эвакуацией возникает опасение, что во время этого мероприятия нежелательные элементы будут стараться проникнуть на территорию СССР.

Ввиду вышеизложенного прошу Вас дать указание о возможно тщательном закрытии границы на вышеуказанном участке. Указанное мероприятие начнется 20-го апреля с. г. и продлится около двух месяцев.

По указанному вопросу Маршал Польши Жимерский обратился к Министру Вооруженных Сил Союза ССР Генералу Армии Булганину¹. Текст телеграммы вручен сегодня.

Примите, Господин Заместитель Министра, уверения в весьма высоком к Вам уважении.

Москва, 18 апреля 1947 г.

Г-ну Вышинскому А. Я.²
Заместителю Министра Иностранных Дел
Союза ССР
г. Москва

(—)³

*ИМП, МВС III.1/1544, арк. 6–7.
Копія, машинопис.*

**18 kwietnia 1947, Moskwa. Nota Rządu RP złożona przez ambasadora
Mariana Naszkowskiego na ręce wiceministra spraw zagranicznych ZSRS
Andrieja Wyszynskiego**

Śc[isłe] tajne

Szanowny Panie Wiceministrze,

Na polecenie mojego rządu mam zaszczyt poinformować Pana, że Rząd Rzeczypospolitej Polskiej postanowił całkowicie oczyścić z faszystowskich band Ukraińskiej Armii Powstańczej (UPA) strefę przygraniczną, począwszy od rejonu Brześcia n. Bugiem aż do granicy czechosłowackiej.

Jednocześnie zostanie przeprowadzona ewakuacja ludności ukraińskiej z tychże rejonów do północno-zachodnich obwodów Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie przydzielone jej zostaną grunty i gospodarstwa.

W związku z ewakuacją zachodzi obawa, że w czasie trwania tego przedsięwzięcia, niepożądane elementy będą starały się przeniknąć na terytorium ZSRS.

Z uwagi na powyższe, proszę Pana o wydanie dyrektywy w sprawie możliwie szczelnego zamknięcia granicy na wymienionym wyżej odcinku. Wspomniana akcja rozpocznie się 20 kwietnia br. i potrwa około dwóch miesięcy.

W sprawie tej Marszałek Polski Żymierski zwrócił się do Ministra Sił Zbrojnych Związku SRS Generała Armii Bułganina¹. Tekst telegramu został wręczony w dniu dzisiejszym.

Proszę przyjąć, Panie Wiceministrze, zapewnienie o głębokim dla Pana szacunku.

Moskwa, 18 kwietnia 1947 r.

Do Ob[ywate]la Wyszynskiego A. J.²
Wiceministra Spraw Zagranicznych
Związku SRS
m. Moskwa

(—)³

IPN, MSW III.1/1544, k. 6–7.

Kopia, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisany numer: 5471/1; w prawym: 3471/3/47. Dokument opublikowano w: E. Misilo, Akcja „Wisła”, Warszawa 1993, s. 131–132.

Зліва вгорі вписаний від руки номер 5471/1; з правого боку: 3471/3/47. Документ опублікований в: Е. Misilo, Akcja „Wisła”, Warszawa 1993, с. 131–132.

Примітки

¹ Булганін Микола (1895–1975), державний і партійний діяч. У 1937–1938 голова Ради народних комісарів РРФСР, потім до 1941 заступник голови РНК СРСР. В роки Другої світової війни член військових рад кількох фронтів, а також Державного комітету оборони. У серпні 1944 призначений представником РНК СРСР при ПКНВ. Міністр оборони СРСР у 1947–1949 і 1953–1955, голова Ради Міністрів СРСР у 1955–1958, член Політбюро ЦК КПРС (Маршал СРСР).

² Вишинський Андрій (1883–1954), у 1933–1939 генеральний прокурор СРСР, обвинувач у головних політичних процесах, у 1939–1944 заступник голови РНК; з 1940 заступник наркома, потім міністра закордонних справ, у 1949–1953 міністр закордонних справ і керівник делегації СРСР при ООН.

³ Нерозбірливий підпис посла Нашковського. Нашковський Мар'ян (1912 р. н.), лівий політичний діяч, з 1943 у ВП в СРСР; у 1947–1950 польський посол у Москві; у 1950–1952 заступник міністра національної оборони та начальник Головного політичного управління ВП, у 1952–1968 заступник міністра закордонних справ, у 1950–1968 у ЦК ПОРП (генерал бригади).

Przypisy

¹ Bułganin Nikołaj (1895–1975), działacz państwowy i partyjny. W l. 1937–1938 premier RFSRS, potem do 1941 zca przewodniczącego RKL ZSRS. W czasie II wojny światowej członek rad wojennych kilku frontów oraz Państwowego Komitetu Obrony. W sierpniu 1944 mianowany przedstawicielem RKL ZSRS przy PKWN. W l. 1947–1949 i 1953–1955 minister obrony ZSRS, w l. 1955–1958 przewodniczący Rady Ministrów ZSRS, członek Biura Politycznego KC KPZS (Marszałek ZSRS).

² Wyszynskij Andriej (1883–1954), w l. 1933–1939 prokurator generalny ZSRS, oskarżyciel w głównych procesach politycznych, 1939–1944 zca przewodniczącego RKL; od 1940 zca ludowego komisarza (wiceminister) spraw zagranicznych, w l. 1949–1953 minister spraw zagranicznych ZSRS, szef delegacji ZSRS przy ONZ.

³ Nieczytelna parafa postawiona przez ambasadora Naszkowskiego. Naszkowski Marian (ur. 1912), lewicowy działacz polityczny, od 1943 w WP w ZSRS; w l. 1947–1950 ambasador w ZSRS; w l. 1950–1952 wiceminister obrony narodowej i szef GZP WP; w l. 1952–1968 wiceminister spraw zagranicznych, w l. 1950–1968 w KC PZPR (gen. bryg.).

**19 квітня 1947, б.м.в. Наказ № 001 генерала Стефана Моссора
щодо створення ОГ „Вісла”
та завдань підпорядкованих підрозділів**

Оперативна група „Вісла”
Вих. №

Копія
Цілком таємне
Прим. №

Наказ № 001/Оп/ „Вісла”
Штаб Оперативної групи „Вісла”

Сянік, 19.4.47
Карта 1:100 000

I. Формування ОГ „Вісла” та її завдання.

Наказом Міністра національної оборони створена ОГ „Вісла” для виконання таких завдань:

- а) знищення фашистських банд УПА в півд[енно]-східній частині країни,
- б) надання Державному репатріаційному управлінню допомоги у переселенні українського населення.

II. Вказівки щодо дій підрозділів проти банд УПА.

(Див. додаток № 1.)

III. Нумерація підрозділів, їх бойовий склад та дислокація.

А. Сформовані дивізіями збірні полки піхоти в ОГ „Вісла” отримують нумерацію від дивізій, що їх сформували. Війська Безпеки¹, що входять до складу ОГ „Вісла”, отримують назву „Перша дивізія ВВБ”² з [такою] нумерацією бригад: Перша³, Друга⁴, Третя бригада ВВБ”⁵.

Спеціальні підрозділи отримують назви:

- „Перший автомобільний полк”
- „П’ятий саперний полк”
- „Перша авіаційна ескадра”

**19 kwietnia 1947, b.m.w. Rozkaz Nr 001 gen. Stefana Mossora
dotyczący sformowania GO „Wisła”
i zadań dla podległych oddziałów**

Grupa Operacyjna „Wisła”
Nr wych.

Odpis
Ściśle tajne
Egz. Nr

Rozkaz Nr 001/Op/ „Wisła”
Sztab Grupy Operacyjnej „Wisła”

Sanok, 19.4.47
Mapa 1:100 000

I. Sformowanie GO „Wisła” i jej zadania.

Rozkazem Ministra Obrony Narodowej została sformowana GO „Wisła” dla wykonania następujących zadań:

- a) zniszczenia faszystowskich band UPA w pld.-wschodniej części kraju,
- b) udzielenia pomocy Państwowemu Urzędowi Repatriacyjnemu w przesiedleniu ludności ukraińskiej.

II. Wytyczne do działań jednostek przeciwko bandom UPA.

(Patrz załącznik Nr 1.)

III. Numeracja jednostek, ich skład bojowy i dyslokacja.

A. Zorganizowane przez Dywizje kombinowane pułki piechoty otrzymują w GO „Wisła” numerację od Dywizji, które je sformowały. Wojska Bezpieczeństwa¹, wchodzące w skład GO „Wisła” otrzymują nazwę „Pierwsza Dywizja WBW”² z numeracją brygad: Pierwsza³, Druga⁴, Trzecia Brygada WBW⁵”.

Jednostki specjalne otrzymują nazwy:

- „Pierwszy Pułk Samochodowy”
- „Piąty Pułk Saperów”
- „Pierwsza Eskadra Lotnicza”

- Б. Командування ОГ „Вісла”
- а) Командування ^{а-6} ДП^а
До складу дивізії входять:
6 ДП⁶
2 пп⁷
- б) Командування ^{а-7} ДП^а
До складу дивізії входять:
7 пп⁸
11 пп
- в) Командування ^{а-8} ДП^{9-а}
До складу дивізії входять:
1 пп
8 пп¹⁰
10 пп¹¹
- г) Командування ^{а-9} ДП^а
До складу дивізії входять:
3 пп¹²
4 пп¹³
5 пп
14 пп¹⁴
28 пп¹⁵
30 пп¹⁶
- г) Командування ^{а-1} Див[ізії] ВВБ^а
До складу дивізії входять:
1 Бриг[ада] ВВБ „Замость”
2 Бриг[ада] ВВБ „Гарнів”
3 Бриг[ада] ВВБ „Ряшів”
- д) Командування ^{а-12} пп^а (Резерв)¹⁷
- е) Командування ^{а-1-а} Автомоб[іль-ного] ^а-Полку^а
- є) Командування ^{а-5-а} Сап[ерного] ^а-Полку^а
- К. П. Сянік
^а-К. П. – Команча^а (6674)
- К. П. – Ославиця (6078)
К. П. – Вислік Горішній (7270)
К. П. – Куляшне (7482)
- К. П. – Полонна (7880)
К. П. – Новосілки (7492)
К. П. – Лісько (8296)
- К. П. – Гроньзова (9610)
К. П. – Ванькова (8606)
К. П. – Тирява Волоська (9298)
К. П. – Перемишль (1628)
- К. П. – Любачів (5850)
К. П. – Жогатин (1098)
К. П. – Кривча (1810)
К. П. – Мацьковичі (2420)
К. П. – Брилинці (0818)
К. П. – Бірча (0606)
К. П. – ^аБалигород^а (6694)
- К. П. – Тісна
К. П. – Береги Горішні (4412)
К. П. – Устрики Горішні (4020)
К. П. – Сянік
- К. П. – Вільхівці (2088)
К. П. – Загір’я (8892) ^б-Дол.^б

IV. Райони відповідальності дивізій

- 6 ДП – див. схему № 1, додаток № 4.
7 ДП – див. схему № 2, додаток № 4.
8 ДП – див. схему № 3, додаток № 4.
9 ДП – див. схему № 4, додаток № 4.
1 Дивізія ВВБ – див. схему № 5, додаток № 4.

У зв’язку з вищесказаним

B. Dowództwo GO „Wisła”	S. D. Sanok
a) Dowództwo ^a -6 DP ^a	^a S. D. – Komańcza ^a (6674)
W skład dywizji wchodzi:	
6 DP ⁶	S. D. – Osławica (6078)
2 pp ⁷	S. D. – Wisłok Górny (7270)
b) Dowództwo ^a -7 DP ^a	S. D. – Kulaszne (7482)
W skład dywizji wchodzi:	
7 pp ⁸	S. D. – Płonna (7880)
11 pp	S. D. – Nowosiółki (7492)
c) Dowództwo ^a -8 DP ^{9-a}	S. D. – Lesko (8296)
W skład dywizji wchodzi:	
1 pp	S. D. – Grądziowa (9610)
8 pp ¹⁰	S. D. – Wańkowa (8606)
10 pp ¹¹	S. D. – Tyrawa Wołoska (9298)
d) Dowództwo ^a -9 DP ^a	S. D. – Przemyśl (1628)
W skład dywizji wchodzi:	
3 pp ¹²	S. D. – Lubaczów (5850)
4 pp ¹³	S. D. – Żegatyń (1098)
5 pp	S. D. – Krzywca (1810)
14 pp ¹⁴	S. D. – Maćkowice (2420)
28 pp ¹⁵	S. D. – Brylińce (0818)
30 pp ¹⁶	S. D. – Bircza (0606)
e) Dowództwo ^a -1 Dyw[izji] WBW ^a	S. D. – ^a Baligród ^a (6694)
W skład dywizji wchodzi:	
1 Bryg[ada] WBW „Zamość”	S. D. – Cisna
2 Bryg[ada] WBW „Tarnów”	S. D. – Berehy Górne (4412)
3 Bryg[ada] WBW „Rzeszów”	S. D. – Ustrzyki Górne (4020)
f) Dowództwo ^a -12 pp ^a (Odwód) ¹⁷	S. D. – Sanok
g) Dowództwo ^a -1 Pułku ^a Samocho- d[owego]	S. D. – Olchowce (2088)
h) Dowództwo ^a -5 Pułku ^a Sap[erów]	S. D. – Zagórz (8892) ^b -Doł. ^b

IV. Rejony odpowiedzialności dywizji

6 DP – patrz schemat Nr 1, załącznik Nr 4.

7 DP – patrz schemat Nr 2, załącznik Nr 4.

8 DP – patrz schemat Nr 3, załącznik Nr 4.

9 DP – patrz schemat Nr 4, załącznik Nr 4.

1 Dywizja WBW – patrz schemat Nr 5, załącznik Nr 4.

W związku z powyższym

rozkazuję:

наказую:

1. Одразу ж після вивантаження, виставивши похідну охорону, маршем дійти до визначених цим наказом м[ісць] своєї д[ислокації], організувати К. П., провести розвідку в районі та розмістити підрозділи [з урахуванням] майбутніх оперативних заходів та з точки зору повної бойової готовності.

Перелік із схемою дислокації представити мені до 25.04.47 р.

2. Налагодити та постійно підтримувати зв'язок з місцевими органами безпеки, ГМ та адміністрації.

Докладно зорієнтуватися на місцевості, швидко реагувати на всі отримані розвідкою, але достовірні, дані про банди.

Організувати власну інтенсивну розвідку, з метою здобуття відомостей про банди, для ліквідації яких виділити маневренні групи. Банди, з якими буде зав'язаний бій, переслідувати до остаточного знищення або ж узяття в полон. У жодному разі не допустити відриву та втечі банди.

3. Командирам підрозділів особисто провести огляд виділених оперативних груп, перевірити їх бойову готовність та спроможність виконання ними завдань.

Командирам дивізій постійно контролювати діяльність оперативних груп, звертаючи особливу увагу на належне налагодження та організацію розвідки.

4. У зв'язку із специфічними умовами місцевості, національними умовами та умовами безпеки, звернути особливу увагу на подані у додатку „Вказівки щодо дій підрозділів проти банд УПА” (дод[аток] № 1).

5. Перевірити у визначених районах відповідальності стан охорони державних об'єктів (нафтові свердловини, мости, шляхи сполучення, телекомунікаційні прилади і т. п.).

Для важливих об'єктів, які слабо охороняються або не охороняються взагалі, організувати охорону власними силами.

6. При плануванні кожної операції звертати особливу увагу на:
– політичну підготовку солдата. З цією метою обговорити з солдатами та рядовими бойове завдання та деталі його виконання,
– необхідність суворого збереження військової таємниці і дотримання військової присяги шляхом заповзятості та повного виконання наказів.

7. Надавати такі рапорти і відомості:

а) щоденні бойові рапорти, на 14.00, з урахуванням в них:

- 1) політична частина,
- 2) оперативна частина.

1. Natychmiast po wylądowaniu się, marszem ubezpieczonym osiągnąć swoje nakazane niniejszym rozkazem m. p., zorganizować S. D., przeprowadzić rozpoznanie terenu i rozlokować oddziały pod kątem widzenia przyszlých działań operacyjnych i pełnej gotowości bojowej.

Wykaz ze szkicem rozlokowania jednostek przedstawić mi do dnia 25.04.47 r.

2. Nawiązać i stale utrzymywać łączność z miejscowymi organami bezpieczeństwa, MO i administracji.

Dokładnie zorientować się w terenie, szybko reagować na wszystkie otrzymane a wiarygodne dane wywiadu o bandach.

Zorganizować intensywny wywiad własny, celem zdobycia wiadomości o bandach, dla likwidacji których wydzielić grupy manewrowe. Bandy, z którymi została nawiązana styczność, ścigać do ostatecznego zniszczenia względnie wzięcia do niewoli. W żadnym wypadku nie dopuścić do oderwania się bandy i jej ucieczki.

3. Dowódcom jednostek [polecam] osobiście przeprowadzać przegląd wydzielonych grup operacyjnych, sprawdzać ich gotowość bojową i możliwość wykonania przez nie zadań.

Dowódcom dywizji [polecam] ciągle kontrolować działalność grup operacyjnych, zwracając szczególną uwagę na należyte postawienie i organizację wywiadu.

4. W związku ze specyficznymi warunkami terenowymi, narodowościowymi i bezpieczeństwa, zwrócić szczególną uwagę na podane w załączeniu „Wytyczne do działań jednostek przeciwko bandom UPA” (zał. Nr 1).

5. Sprawdzić w przydzielonych rejonach odpowiedzialności stan ochrony obiektów państwowych (szyby naftowe, mosty, linie komunikacyjne, urządzenia telekomunikacyjne itp.).

Dla obiektów ważnych słabo chronionych lub w ogóle nie chronionych zorganizować ochronę własnymi siłami.

6. Przy planowaniu każdej operacji zwrócić specjalną uwagę na:
– polityczne przygotowanie żołnierza. W tym celu z oficerami i szeregowymi omówić zadanie bojowe i szczegóły wykonania go,
– konieczność bezwzględnego zachowania tajemnicy wojskowej i dochowania przysięgi żołnierskiej przez ochocze i całkowite wykonywanie rozkazów.

7. Przedstawiać następujące meldunki i wykazy:

a) Codzienne meldunki bojowe na godz. 14.00, uwzględniając w nich:

1) część polityczną

2) część operacyjną.

b) Meldunki nadzwyczajne

- б) надзвичайні донесення,
- в) рапорти та відомості інтендантської служби та нарядів.

3 додатки

З-к К[омандува]ча ОГ „Вісла”
з пол[ітико]-вих[овної] роботи
Сідзінський¹⁸
підполковник

Командувач ОГ „Вісла”
Моссор
генерал бригади

Начальник штабу
Хілінський¹⁹
полковник

Надруковано в 1 прим.

ІНП, 00231/92, т. 57, арк. 291–294.

Копія, машинопис.

В правому верхньому куті дописано від руки: Дод. 1.

Публікується без додатків.

Примітки

^{а-а} Підкреслено від руки.

^{б-б} Дописано від руки.

¹ Війська внутрішньої безпеки – неофіційна назва внутрішніх військ, вживана поряд з назвою КВБ. Корпус внутрішньої безпеки був утворений 25 травня 1945 на базі 4 ДП і двох загороджувальних бригад для боротьби з польським та українським збройним підпіллям; підпорядкований МГБ; його командувачем був генерал дивізії Болеслав Кеневич. У рамках КВБ було створено кільканадцять командунів ВВБ на рівні воеводств.

² До середини травня 1947 дивізією командував Вінценти Рожковський, а згодом полковник Євгеній Кузьмич.

³ 1 Бригада КВБ була сформована в Замості і складалася з батальйонів „Щецін”, „Кельце” та батальйону виділеного „Моторизованим полком”. Командиром був майор Діонізій Панасінський.

⁴ Командиром бригади був майор Станіслав Волянський.

⁵ Командиром бригади був майор Францішек Шимендера.

⁶ Йдеться про 6 пп. Командиром полку був підполковник Тадеуш Павелчак.

⁷ 2 (збірний) пп споряджений 2 ДП (м. ін., на базі 4 і 5 пп). Командиром загону був полковник Казімеж Сікорський.

⁸ Командиром полку був полковник Юзеф Собесяк.

⁹ Командиром дивізії був полковник Йосиф Белецький.

¹⁰ Командиром полку був підполковник Ян Гергард.

c) Meldunki oraz wykazy kwatermistrzostwa i służb.

3 załączniki

Z-ca D[owód]cy GO „Wisła”
do spraw pol[ityczno-]wych[owawczych]
Sidziński¹⁸
podpułkownik

Dowódca GO „Wisła”
Mossor
generał brygady

Szef Sztabu
Chiliński¹⁹
pułkownik

Odbito w 1 egz.

IPN, 00231/92, t. 57, k. 291–294.

Odpis, maszynopis.

W prawym górnym rogu dopisano odręcznie: Zal. 1.

Publikuje się bez załączników.

Przypisy

^{a--a} Podkreślono odręcznie.

^{b--b} Dopisano odręcznie.

¹ Wojska Bezpieczeństwa Wewnętrznego – nieoficjalna nazwa wojsk wewnętrznych, stosowana zamiennie z KBW. Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego został utworzony 25 maja 1945 na bazie 4 DP i dwóch brygad zaporowych w celu walki z polskim i ukraińskim podziemiem zbrojnym; był podporządkowany MBP; dowodził nim gen. dyw. Bolesław Kieniewicz. W ramach KBW utworzono kilkanaście dowództw WBW na poziomie województw.

² Dywizją dowodził do połowy maja 1947 ppłk Wincenty Rożkowski, następnie płk Jewgienij Kuźmicz.

³ 1 Brygada KBW została sformowana w Zamościu i składała się z batalionów „Szczecin”, „Kielce” oraz batalionu wystawionego przez „Zmotoryzowany Pułk”. Dcą był mjr Dionizy Panasiński.

⁴ Dcą brygady był mjr Stanisław Wolański.

⁵ Dcą brygady był mjr Franciszek Szymendera.

⁶ Chodzi o 6 pp. Dcą był ppłk Tadeusz Pawełczak.

⁷ 2 pp (kombinowany) wystawiony został przez 2 DP (m. in. na bazie 4 i 5 pp). Dcą oddziału był płk Kazimierz Sikorski.

⁸ Dcą pułku był płk Józef Sobiesiak.

⁹ Dcą dywizji był płk Josif Bielecki.

¹⁰ Dcą pułku był ppłk Jan Gerhard.

¹¹ 10 kombinowany pp, dowodzony przez mjr. Kryplewskiego, 9 maja 1947 został wyłączony z 8 DP i wszedł w skład 7 kombinowanej DP.

¹¹ 10 збірний пп, яким командував майор Криплевський, 9 травня 1947 був виведений із складу 8 ДП й увійшов до складу 7 збірної ДП.

¹² 3 збірний пп входив до складу утвореної на початку травня 1947, 3 збірної ДП. Раніше тимчасово прикомандирований до 9 ДП. 3 пп був сформований з підрозділів 3 штатної ДП. Кожний полк дивізії, як правило, споряджав батальйон. 3 збірна ДП (так само як: 6, 7, 8 ДП) була тактичним угрупованням, сформованим на період реалізації акції „Вісла”. Вона складалася із штабу, переданого 3 штатною ДП та збірних полків, споряджених окремими дивізіями піхоти (3 пп був споряджений 3 ДП, 5 пп – 5 ДП, 14 пп – 14 ДП). Всі ці підрозділи були розформовані після акції „Вісла” та повернулися до своїх гарнізонів.

¹³ У липні увійшов до складу 7 збірної ДП. Командиром був підполковник Лашков.

¹⁴ 14 збірний пп спочатку входив до складу 9 (збірної) ДП, а згодом 3 (збірної) ДП. Командиром був підполковник Бучек.

¹⁵ Полком командував підполковник Александр Вигнанський.

¹⁶ Командиром полку був підполковник Анджей Лісовський.

¹⁷ 12 збірний пп, т. зв. спеціальний, був резервом ОГ „Вісла”; його командиром був підполковник Генрик Бонковський.

¹⁸ Сідзінський Болеслав (1907 р. н.), підполковник; до 1939 підпоручник резерву піхоти; у 1946–1947 заступник командувача 5 ВО з політико-виховних питань, одночасно у період з квітня по липень 1947 – заступник командувача ОГ „Вісла” з політико-виховних питань; згодом до серпня 1948 заступник командувача 7 ВО з політико-виховних питань; заарештований 13 серпня 1948 УБ, звільнений у серпні 1951, пізніше у запасі (полковник запасу).

¹⁹ Хилінський Міхаїл (1911 р. н.), полковник, офіцер ЧА відкомандирований до ВП у 1944; спочатку помічник начальника Оперативного відділу Генерального штабу Головнокомандування ВП, з 1945 начальник Оперативного відділу 5 ВО, одночасно, у квітні – липні начальник штабу ОГ „Вісла”; з 1947 командир 9 ДП, згодом командувач 7 ВО, а з 1951 – заступник начальника і начальник Головного управління бойової підготовки; у 1958 повернувся в СРСР (генерал бригади – 1954).

¹² 3 kombinowany pp wchodził w skład utworzonej na początku maja 1947 kombinowanej 3 DP. Wcześniej doraźnie przydzielano go do 9 DP. 3 pp został sformowany z pododdziałów 3 DP (etatowej). Z reguły każdy pułk dywizji wystawiał po batalionie. 3 kombinowana DP (tak jak: 6, 7, 8 DP) była związkiem taktycznym sformowanym na czas akcji „Wisła”. Składała się ze sztabu przekazanego przez 3 DP (etatową) i zbiorczych pułków, wystawionych przez poszczególne dywizje piechoty (3 pp został wystawiony przez 3 DP, 5 pp przez 5 DP, 14 pp przez 14 DP). Wszystkie te oddziały zostały rozformowane po akcji „Wisła” i powróciły do macierzystych garnizonów.

¹³ W lipcu pułk wszedł w skład 7 kombinowanej DP. Dcą był ppłk Łaszkw.

¹⁴ 14 kombinowany pp początkowo wchodził w skład 9 DP (kombinowanej), następnie 3 DP (kombinowanej). Dcą był ppłk Buczek.

¹⁵ Pułkiem dowodził ppłk Aleksandr Wygnański.

¹⁶ Dcą pułku był ppłk Andrzej Lisowski.

¹⁷ 12 kombinowany pp, tzw. specjalny, stanowił odwód GO „Wisła”; jego dcą był ppłk Henryk Bąkowski.

¹⁸ Sidziński Bolesław (ur. 1907), ppłk; przed 1939 ppor. rez. piech.; w l. 1946–1947 zca dcy OW 5 ds. pol.-wych., jednocześnie w okresie kwiecień – lipiec 1947 zca dcy GO „Wisła” ds. pol.-wych.; następnie do sierpnia 1948 zca dcy OW 7 ds. pol.-wych.; aresztowany 13 sierpnia 1948 przez UB, zwolniony w sierpniu 1951, potem w rezerwie (płk rez.).

¹⁹ Chiliński Michaił (ur. 1911), płk, oficer Armii Czerwonej skierowany do WP w 1944; początkowo pomocnik szefa Wydz. Operacyjnego Sztabu Generalnego NDWP, od 1945 szef Wydz. Operacyjnego OW 5, jednocześnie w okresie kwiecień – lipiec szef sztabu GO „Wisła”; od 1947 dca 9 DP, następnie szef OW 7 i od 1951 zca szefa i szef Głównego Zarządu Wyszkożenia Bojowego; w 1958 powrócił do ZSRS (gen. bryg. – 1954).

**Б.д., б.м.в. Інструкція для співробітників УБ,
прикомандированих до ОГ „Вісла”**

Інструкція
для співробітників УБ при к[оманди]рах ДП

Слід негайно приступити до налагодження в дивізії системи звітності, на лінії від місця виселення до станції завантаження і в районі бойових дій, з метою надсилання до Штабу УБ докладних звітів згідно зразка:

I. Боротьба з бандитизмом

1. Кількість проведених бойових операцій п[ро]ти банд із зазначенням, який підрозділ їх проводив.
2. Скільки спіймано або вбито членів банд з повідомленням про військове звання та займану в банді посаду.
3. Скільки і якої зброї та боєприпасів здобуто.
4. Скільки конфісковано архівів та літератури і т. п. банд.
5. Арешти членів цивільної сітки.
6. Які були власні втрати.

II. Дані про акцію виселення

1. Список сіл, в яких даного дня проведено виселення.
2. Кількість виселених, які знаходяться на перехід[ному] полковому пункті.
3. Транспорт, що прямують до станції завантаження.
4. Кількість виселених, які знаходяться на станції завантаження.
5. Характеристика та кількість транспортів, що виїхали протягом останньої доби із станції завантаження. Повідомити про напрямок, у якому виїхав транспорт.

III. Найважливіші агентурні й офіц[ійні] дані,
здобуті протягом дня

1. По лінії орган[ів] Безп[еки], Війська, Інформації¹, Військової розвідки.
2. Загальні дані про настрої й поведінку польського та українського населення під час переселенської акції.
3. Яких заходів вжито на підставі вищенаведених даних.

B.d., b.m.w. Instrukcja dla funkcjonariuszy UB oddelegowanych do GO „Wisła”

Instrukcja dla delegatów UB przy d[owód]cach DP

Należy natychmiast przystąpić do organizowania w ramach dywizji systemu sprawozdawczości, na linii od miejsca wysiedlenia do stacji załadowniczej i w rejonie akcji bojowej, w celu nadsyłania do Sztabu UB dokładnych sprawozdań wg wzoru:

I. Walka z bandytyzmem

1. Ilość przeprowadzonych akcji bojowych, p[rzecziv]ko bandom z zaznaczeniem, jaki oddział je przeprowadzał.
2. Ilu zatrzymano względnie zabito członków band z podaniem stopnia i zajmowanego stanowiska w bandzie.
3. Ile, jaką broń i amunicję zdobyto.
4. Ile zabezpieczono archiwów oraz literatury itp. band.
5. Areszty członków siatki cywilnej.
6. Jakie były straty własne.

II. Dane o akcji wysiedleńczej

1. Wykaz wsi, w których w dniu dzisiejszym przeprowadzono wysiedlenie.
2. Ilość wysiedlonych znajdujących się na pułkowym punkcie przejśc[iowym].
3. Transporty w drodze do stacji załadowniczej.
4. Ilość wysiedlonych znajdujących się na stacji załadowniczej.
5. Charakterystyka i ilość transportów, które odeszły w ciągu ostatniej doby ze stacji załadowniczej. Podać kierunek odejścia transportu.

III. Najważniejsze dane agenturalne i ofic[jalne] zdobyte w ciągu dnia

1. Po linii org[anów] Bezp[iecieństwa], Wojska, Informacji¹, Zwiadu Wojskowego.
2. Informacje ogólne o nastrojach i zachowaniu się ludności polskiej i ukraińskiej podczas akcji przesiedleńczej.
3. Co przedsięwzięto na podstawie powyższych danych.

4. Обґрунтувати пропозиції про надання санкцій Штабом УБ на зняття злочинного елемента з транспортів.

Письмові звіти згідно з вищенаведеним зразком слід надсилати до К[оманду]вання ОГ „Вісла” на адресу полковника Корчинського² до 12-тої години наступного дня. Крім того, делегат УБ зобов’язаний передавати щоденно між 20 і 23 год. спеціальні радіограми (за такими ж пунк[тами], але в скороченому вигляді), які б випереджували кожний письмовий рапорт.

Винні у недотриманні вищенаведеної інструкції негайно притягуюватимуться до дисциплінарної відповідальності.

(—) полковник Корчинський

ІНП, МБП 743, арк. 258.

Копія, машинопис.

Документ опублікований в: Е. Мисіло..., с. 152–153.

Примітки

¹ Головне управління Інформації ВП – з вересня 1944 керівний орган військової контррозвідки. Під наглядом радянських служб безпеки організував, м. ін., політичні процеси у війську, що базувалися на сфабрикованих обвинуваченнях і вимушених тортурами показаннях. У 1947–1950 начальником ГУІ був полковник Стефан Куль.

² Корчинський Гжегож, правильно Стефан Кіліанович (1915–1971), псевдо „Гжегож”, полковник (генерал бригади з 22 липня 1947), учасник громадянської війни в Іспанії, член КПІ і КПФ (польська секція); з липня 1942 в Польщі: командир загону ГЛ ім. Т. Костюшка на Люблінщині, з жовтня 1943 р. начальник I Оперативного відділу Головного штабу ГЛ, потім АЛ, з червня 1944 командир Люблінського округу АЛ; після 1944 начальник воеводського управління ГМ в Любліні, згодом у Варшаві, потім начальник ВУГБ Гданськ; у 1946–1948 заступник міністра громадської безпеки (у 1947 заступник командувача ОГ „Вісла” з питань безпеки), потім у ВП (МНО); у 1950 обвинувачений і ув’язнений, в ув’язненні до 1956; в 1958–1965 начальник II Управління Генштабу. У 1965–1971 заступник міністра національної оборони (генерал броні).

4. Umotywować wnioski o udzielenie sankcji przez Sztab UB na zdjęcie elementu przestępczego w transportach.

Sprawozdania pisemne wg powyższego wzoru winny być przesłane do D[owód]stwa GO „Wisła” na adres płk. Korczyńskiego² w terminie do godz. 12-tej następnego dnia. Oprócz tego zobowiązuje się delegata UB do nadawania każdego dnia specjalnych radiografów (wg tych samych punk[tów], lecz w skrócie) w godz. 20–23, poprzedzających każdy meldunek pisemny.

Winni nieprzestrzegania powyższej instrukcji będą natychmiast pociągani do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

(—) płk Korczyński

IPN, MBP 743, k. 258.

Kopia, maszynopis.

Dokument opublikowany w: E. Misilo..., s. 152–153.

Przypisy

¹ Główny Zarząd Informacji WP – od września 1944 kierowniczy organ kontrwywiadu wojskowego. Pod nadzorem sowieckich służb bezp., m. in. organizował procesy polityczne w wojsku, oparte na sfabrykowanych oskarżeniach i wymuszonych torturami zeznaniach. W l. 1947–1950 szefem GZI był płk Stefan Kuhl.

² Korczyński Grzegorz, właśc. Stefan Kilianowicz (1915–1971), ps. „Grzegorz”, płk (gen. bryg. od 22 lipca 1947), uczestnik wojny domowej w Hiszpanii, członek KPH i KPF (sekcja polska); od lipca 1942 w kraju: dca oddziału GL im. T. Kościuszki na Lubelszczyźnie, od października 1943 szef I Oddziału Operacyjnego Szt. Gł. GL, potem AL, od czerwca 1944 dca Lubelskiego Obwodu AL; po 1944 kmdt woj. MO w Lublinie, następnie w Warszawie, potem szef WUBP Gdańsk; w l. 1946–1948 wiceminister bezp. publ. (w 1947 zca dcy GO „Wisła” ds. bezp.), następnie w WP (MON); w 1950 postawiony w stan oskarżenia i więziony do 1956; w l. 1958–1965 Szef Zarządu II Szt. Gen., w l. 1965–1971 wiceminister obrony narodowej (gen. broni).

**Б.д., б.м.в. Інструкція щодо принципів переселення
української людності**

Оперативна група „Вісла”
Вих. № ...

Таємно!
Прим. № ...

Інструкція № 1

Щодо: принципів переселення цивільного населення.

Цивільне населення з територій, призначених до переселення, переселятиме ДРУ. Завдання військових частин – надання якомога більшої допомоги під час переселення.

Вказівки для опрацювання плану:

З метою належного виконання завдання К[оманди]ри Частин негайно почнуть розробку плану переселення. При опрацюванні плану слід взяти до уваги:

- 1) Переселенню підлягають всі українські й т. зв. мішані родини.
- 2) Право залишитись на місці мають виключно чисто польські сім'ї, щодо яких немає жодних доказів співпраці та сприяння бандам.
- 3) ^aУ районах нафтової промисловості список осіб, які не підлягають евакуації, складатимуть органи УБ.
- 4) Щодо громадян, які мають американські паспорти, рішення приймають делегати УБ.^{-a}

При вилученні польських сімей слід взяти до уваги:

- а) що велика кількість українців має підроблені паспорти,
- б) що адміністративні органи, управління гмін і староства видали велику кількість посвідчень про приналежність до польської національності.

При вилученні польських сімей, перш за все слід керуватися інформацією, отриманою в УБ та Інформації, потім довоєнними посвідченнями, у яких вказано віросповідання, а саме: шкільними свідоцтвами, військовими квитками тощо. У сумнівних випадках, складних для з'ясування, вирішує представник УБ.

5) Під час виселення треба дати можливість забрати максимальну кількість особистого майна, передусім необхідні сільськогосподарські знаряддя, всю худобу та коренеплоди. Решту запасу харчів централізовано перевозити до пунктів завантаження, вони у нових місцях поселення будуть розподілятися між усіма сім'ями.

**B.d., b.m.w. Instrukcja dotycząca zasad przesiedlania
ludności ukraińskiej**

Grupa Operacyjna „Wisła”
Nr wych. ...

Tajne!
Egz. Nr ...

Instrukcja Nr 1

Dot.: Zasad przesiedlania ludności cywilnej.

Ludność cywilną z terenów zakwalifikowanych do przesiedlenia przesiedlać będzie PUR. Zadaniem oddziałów wojskowych jest okazanie najdalej idącej pomocy w przesiedleniu.

Wytyczne w opracowaniu planu:

Celem należytego wykonania zadania, d[owód]cy jednostek przystępują natychmiast do opracowania planu przesiedlenia. Przy opracowaniu planu należy wziąć pod uwagę:

1) Przesiedlaniu podlegają wszystkie rodziny ukraińskie i tzw. mieszane.
2) Prawo pozostania na miejscu mają wyłącznie rodziny bezwzględnie polskie, odnośnie których nie ma najmniejszych poszlak współpracy i sympatyzowania z bandami.

3) ^a-W rejonach przemysłu naftowego wykaz osób nie podlegających ewakuacji sporządzą władze UB.

4) Odnośnie obywateli posiadających dowody amerykańskie, rozstrzygają delegaci UB.^a

Przy eliminacji polskich rodzin wziąć pod uwagę:

a) że duża ilość Ukraińców posiada podrobione dowody osobiste,
b) że władze administracyjne, urzędy gminne i starostwa wydały dużą ilość zaświadczeń o przynależności do narodowości polskiej.

Przy eliminacji rodzin polskich należy kierować się przede wszystkim informacjami zasięgniętymi w UB i Informacji, w drugiej kolejności dowodami przedwojennymi, na których zaznaczone jest wyznanie, jak świadectwa szkolne, książeczki wojskowe itp. W wypadkach wątpliwych, trudnych do ustalenia rozstrzyga przedstawiciel UB.

5) Przy wysiedlaniu należy umożliwić zabranie maksymalnej ilości mienia osobistego, kładąc nacisk na niezbędny sprzęt rolniczy, cały żywy inwentarz oraz ziemiopłody. Pozostały zapas środków żywności systemem kolektywnym przewozić na punkty załadowcze i na nowych miejscach zamieszkania rozdzielać pomiędzy wszystkie rodziny.

б) Переселенську акцію розпочати одночасно в усіх населених пунктах та у термін, що буде визначений командуванням ОГ „Вісла”.

При виконанні плану переселення слід організувати попередні етапи – полкові збірні пункти, звертаючи увагу на те, що з окремих сіл переселенці прибуватимуть до цих пунктів власним гужовим транспортом та пішки.

Транспортування з полкових збірних пунктів до станції завантаження відбуватиметься також за допомогою виділених автомашин, що є в розпорядженні Штабу дивізії.

7) Організацію збірних пунктів завантаження та технічний бік організації транспортів, забезпечення харчами, визначення конвою від місця завантаження до місця призначення, забезпечують штаби дивізій за домовленістю з представниками ДРУ, УБ та залізниці.

^аДля конвоювання залізничного транспорту визначити загопи у такій кількості, щоб 1 стрілець припадав на 2 вагони, плюс 1 офіцер до кожного транспорту.^а

Звертаю увагу к[оманди]рів частин, щоб комендантами та їхніми з[аступни]ками з пол[ітично-]вих[овної] роботи полкових збірних пунктів, а ^бособливо^б пункту завантаження, були призначені офіцери з високими моральними й організаційними якостями. Допоміжний персонал також повинен бути відповідно підібраний. Щоб підняти ефективність роботи на станції завантаження, слід відділити функції організації й відправки транспортів від функцій охорони території.

Основні дані мусять бути якомога докладніше зібрані і продумані, щоб не допустити, з одного боку, надмірного нагромадження у пунктах завантаження зібраного майна, живого інвентаря та людей, а з другого – до непотрібного простою залізничних ешелонів.

У зв'язку із вищесказаним слід приступити до організації і проведення розвідки, з метою отримання наступних даних:

а) З'ясування стану доріг уздовж маршруту транспортування переселенців. Ці дані будуть основою для вибору місця та кількості полкових збірних пунктів.

б) Оцінка відстані між окремими поселеннями і полковими збірними пунктами й пунктами завантаження буде основою для підрахунку навантаження у пунктах завантаження в окремі дні, беручи до уваги час маршруту колон з худобою в середньому 2 км на годину.

При укладенні плану руху з окремих районів слід брати до уваги не лише труднощі із розміщенням прибулих, але також з прогонуванням худоби.

в) Докладне ознайомлення з технічною стороною роботи ДРУ щодо обліку, видання посвідчень.

6) Akcję przesiedleńczą rozpocząć równocześnie we wszystkich miejscowościach w terminie podanym przez D[owódz]two GO „Wisła”.

Przy organizacji planu przesiedleńczego należy zorganizować etapy pośrednie – pułkowe punkty zborne, mając na uwadze, że do tych punktów z poszczególnych wiosek napływać będą przesiedleni przy pomocy własnego transportu kołowego i pieszo.

Z pułkowych punktów zbornych do stacji załadowniczej transport odbywać się będzie również przy pomocy przydzielonych samochodów, którymi dysponuje Sztab Dywizji.

7) Organizację punktów zbornych załadowniczych i stronę techniczną organizowania transportów, zaopatrzenie w żywność, wyznaczenie eskorty od miejsca załadowania do miejsca przeznaczenia, przeprowadzą sztaby dywizji w porozumieniu z delegatami PUR-u, UB i kolejnictwa.

^aNa eskortę transportu kolejowego wyznaczyć oddziały w takiej sile, aby 1 strzelec przypadał na 2 wagony plus 1 oficer do każdego transportu.^a

D[owód]com jednostek zwracam uwagę, by na komendantów i ich z[a-
stępców]ców [ds.] pol[ityczno-]wych[owawczych] pułkowych punktów zbornych, a ^bszczególnie^b na punkt załadowniczy, wyznaczyć oficerów o wysokich wartościach moralnych i organizacyjnych. Również personel pomocniczy winien być odpowiednio dobrany. Dla usprawnienia pracy na stacji załadowniczej należy funkcje organizowania i wysyłania transportów oddzielić od funkcji zabezpieczenia rejonów.

Dane podstawowe muszą być możliwie dokładnie zebrane i przemyślane, by nie dopuścić z jednej strony do tworzenia nadmiaru nagromadzonego sprzętu, inwentarza żywego i ludzi na punktach załadowniczych, z drugiej zaś strony do niepotrzebnego postoju transportów kolejowych.

W związku z powyższym należy przystąpić do organizacji i przeprowadzenia zwiadu celem zebrania następujących danych:

a) Rozpoznanie stanu dróg wzdłuż osi transportowania przesiedlonych. Dane te będą podstawą wyboru miejsca i ilości pułkowych punktów zbornych.

b) Ocena odległości poszczególnych osiedli od pułkowych punktów zbornych i punktów załadowniczych da podstawę do obliczenia wielkości grup w poszczególnych dniach na punktach załadowniczych, biorąc pod uwagę czas przemarszu kolumn z inwentarzem żywym w czasie przeciętnie 2 km na godzinę.

Przy układaniu planu przemarszu z poszczególnych rejonów należy mieć na uwadze nie tylko trudności w pomieszczeniu przybyłych, ale również i wyżywieniu żywego inwentarza.

c) Dokładne zapoznanie się z technicznymi czynnościami PUR-u odnośnie ewidencjonowania i wydawania kart przesiedleńczych.

Щоб виграти час, слід організувати допоміжні сили для виконання цієї роботи за погодженням із політичними партіями та державними установами. Вищенаведені дані та відповідно підібрані люди повинні бути основою для обрахунку напливу хвиль з полкових збірних пунктів, завантаження і замовлення залізничних транспортів.

г) Точна розвідка і збирання інформації про „мораль” польських родин, що не підлягають виселенню, значною мірою полегшать роботу к[оманди]рам та допоможуть раціоналізувати переселенську акцію.

8) Під час організації збірного пункту на станції завантаження слід пам'ятати, що це район найважчий для опанування. З цього місця може втекти найбільше доставлених. Тут також буде великий тиск елементів, які намагаються підкупити солдатів, красти та використувати наївність переселенців.

Наведу загальний приклад:

Залізничний транспорт налічує 40 вагонів. У середньому 3 сім'ї по 4 особи припадає на один вагон, транспорт 480 осіб – 180 штук живого інвентаря та близько 40 возів. На станції повинно знаходитись принаймні 2 групи для завантаження: 1 – та, що завантажуватиметься та 2 – та, що оформляється на переселення згідно з документацією ДРУ. Отже, це повинно бути місце достатньо просторе. Для легшого взяття під контроль й економії використання сил, рекомендується передбачити в плані огороження району. Цієї роботи не можна виконувати передчасно, а лише в день початку переселенської акції. Переселенцям слід пояснити, що ці обмеження мають на меті їх охорону від нечесних людей.

Санітарні директиви:

Враховуючи можливість поширення інфекційних хворіб у переселенців, організувати санітарні пункти, в яких треба ізолювати як хворих, так і їхніх родичів. Для незаразних хворих у кожному транспорті слід передбачити санітарний вагон.

Забезпечення харчами:

Евакуйовані повинні бути забезпечені харчами на період подорожі. В момент завантаження планується виділити кожному евакуйованому по 2 кг хліба, а під час подорожі поїздом забезпечення як людей, так і худоби, завдяки заходам ДРУ.

Різне:

а) К[оманди]ри частин та їхні з[аступни]ки з питань пол[ітично-]вих[овної] роботи відповідають за безпеку та охорону переселенців та їхнього майна.

Celem zyskania na czasie, należy zorganizować siły pomocnicze potrzebne dla wykonania tej czynności w porozumieniu z partiami politycznymi i urzędami państwowymi. Powyższe dane oraz odpowiedni dobór ludzi winny być podstawą do obliczenia napływu fal z pułkowych punktów zbornych, załadowania i zamawiania transportów kolejowych.

d) Dokładny zwiad i zebrane wiadomości odnośnie „morale” rodzin polskich, które nie podlegają akcji przesiedleńczej, w dużym stopniu ułatwi pracę d[owód]com oraz przyczyni się do usprawnienia samej akcji przesiedlenia.

8) Przy organizowaniu punktu zbornego na stacji załadowczej należy pamiętać, że jest to rejon najbardziej trudny do opanowania. Z tego rejonu może „wyciec” najwięcej doprowadzonych, jak też tutaj będzie bardzo silny nacisk elementów dążących do przekupstwa żołnierzy, kradzieży i wykorzystania naiwności przesiedlanych.

Dla przedstawienia pobieżnego obrazu podaję:

Transport kolejowy liczy 40 wagonów. Przeciętna 3 rodziny 4-osobowe czyni na jeden transport 480 osób – 180 sztuk inwentarza żywego i około 40 wozów. Na stacji powinny znajdować się przynajmniej 2 zespoły do załadowania – 1 ładujący się, a 2-gi przygotowujący formalności PUR-u do przesiedlenia. A zatem winien to być obszar odpowiednio duży. Wskazane jest dla łatwiejszego opanowania i ekonomii użycia sił przewidzieć w planie ogrodzenie rejonu. Czynności tych nie należy wykonywać przedwcześnie, a dopiero w dniu rozpoczęcia akcji przesiedleńczej. Przesiedlonym należy wytłumaczyć, że ograniczenia te mają na celu ochronienie ich przed wyzykiem ludzi nieuczciwych.

Wytyczne sanitarne:

Licząc się z możliwością chorób zakaźnych u przesiedlonych, zorganizować punkty sanitarne, na których należy izolować zarówno chorych, jak i ich rodziny. Dla chorych [na choroby] niezakaźne w każdym transporcie przewidzieć wagon sanitarny.

Zaopatrzenie w żywność:

Ewakuowani winni zaopatrzyć się w żywność na czas drogi. Z chwilą załadowania przewiduje się wydanie na ewakuowanego po 2 kg chleba, zaś w czasie przejazdu koleją zaopatrzenie zarówno ludzi, jak i inwentarza żywego staraniem PUR-u.

Różne:

a) D[owódcy]cy jednostek i ich z[astępcy]cy do spraw pol[ityczno-]wych[owawczych] są odpowiedzialni za bezpieczeństwo, całość przesiedlanej ludności i ich mienia.

Za bezpieczeństwo wysiedlonych i organizację eskorty do punktu załadowczego [odpowiada] odpowiedni pułk; za organizację punktu załadowczego – transport kolejowy dywizji.

За безпеку виселених і організацію конвою до пункту завантаження відповідає відповідний полк, за організацію пункту завантаження – залізничний транспорт дивізії.

^{а-б)} У випадку прибуття в район переселення закордонного представника, слід призначити йому офіцера або представника УБ і направити до К[оманду]вання ОГ „Вісла” з метою отримання перепустки, яка дозволяє перебування на території переселення.^а

в) Щоб уникнути зловживань – хабарництва, під час переселення не допускати до жодної купівлі-продажу, як під час руху до пункту завантаження, так і під час транспортування залізничним транспортом.

г) Звертаю увагу, що як проблема боротьби з бандитизмом є дуже важливою і такою, що має загальнодержавне значення, так само і переселенська акція є дуже важливою проблемою загальнопольського характеру. Слід пам'ятати, що ворожі нам кола будуть старанно відзначати всі порушення, недоліки, а особливо невідповідну поведінку та ставлення війська до населення, яке переселяється, роздмухуючи нетактовність та дурість до нечуваних розмірів терору.

У зв'язку з цим, вимагаю від усього особового складу, вникнути і зрозуміти важливість дорученого нам завдання та, щоб вкласти все серце й здібності для якнайкращого виконання цього завдання.

ІНП, МГБ 743, арк. 263–268.

Копія, машинопис.

Документ подібного змісту опублікований в: Е. Мисіло..., с. 149–152.

Примітки

^{а-а} Абзац зазначений зліва на полях вертикальною рисою.

^{б-б} Підкреслено на друкарській машинці.

^{a-b)} W wypadku przybycia delegata zagranicznego w rejon przesiedleńczy, należy mu przydzielić oficera lub delegata UB i skierować do D[owódz]twa GO „Wisła” celem uzyskania przepustki na przebywanie w terenie podlegającym przesiedlaniu.^a

c) Celem uniknięcia nadużyć – przekupstwa podczas przesiedlania, nie dopuścić do żadnych transakcji handlowych zarówno w czasie marszu do punktu załadowczego, jak i w czasie transportu kolejowego.

d) Zaznaczam, że tak jak problem zwalczania bandytyzmu jest problemem bardzo ważnym o znaczeniu ogólnopaństwowym, tak też i akcja przesiedleńcza jest problemem również bardzo ważnym na miarę problemu ogólnopolskiego. Należy pamiętać, że wrogie nam czynniki będą skrzętnie notować wszelkie uchybienia, niedociągnięcia, a zwłaszcza nieodpowiednie zachowanie się i odnoszenie się wojska do ludności przesiedlanej, rozdmuchując nietakt czy głupotę do niesłychanych rozmiarów terroru.

Z tych powodów żądam od całego składu osobowego wniknięcia i zrozumienia ważności zadania powierzonego nam do wykonania, oraz włożenia całego serca i zdolności, by zadanie to wykonać jak najlepiej.

IPN, MBP 743, k. 263–268.

Kopia, maszynopis.

Dokument o zbliżonej treści opublikowano w: E. Misło..., s. 149–152.

Przypisy

^{a--a} Fragment zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską.

^{b--b} Podkreślono maszynowo.

21 квітня 1947, Сянік. Наказ № 002 Командування ОГ „Вісла”

^a№ 0018/Оп. гр.
22 IV 47^a

Цілком таємно
Прим. №^a-10^a

Наказ № 002/Оп/ „Вісла”
Штаб Оперативної групи „Вісла”

м. п. Сянік
21 квітня 1947 год. ...
Карта 1:100 000

I. Завдання Оперативної групи

а) Знищити банди УПА в Сяніцькому, Перемиському та Любачівському рай[онах], проводячи активні оперативні заходи від самого початку операції аж до повної ліквідації банд. У першу чергу провести усіма силами атаку на командні пункти фашистського руху УПА.

б) У тісній співпраці з Державним репатріаційним управлінням провести переселення з цього району усіх осіб української національності на півн.-західні землі, поселяючи їх там за принципом якомога більшого розпорощення.

в) Переселити усі групи української національності, а також ті мішані польсько-українські родини, що співпрацювали з УПА.

г) На півд.-східному виступі держави, на півд.-схід від Балигорода, провести ^бповну^б евакуацію.

г) Провести евакуаційну акцію у якомога коротший строк.

II. Дані про банди УПА і населення на оперативній території.

а) В Сяніцькому і Ліському повітах у процесі боїв було достеменно підтверджено існування сотні „Бора”, дві інші сотні – „Хріна” і „Стаха”¹, що діяли до цього часу у цій місцевості, нібито перебазувались: перша до Чехословаччини, друга – у рай[он] на півд.-зах. від м. Перемишль.

Серйозне скупчення банд підтверджено у районі лісів, що знаходяться між дугою Сяну і радянським кордоном на півд.-зах. від м. Перемишль. У тому районі діє курінь „Байди”, до складу якого входять сотні: „Бурлаки”, „Ластівки”, „Крилача” і „Громенка”. В лісах на півд. від м. Любачів самостійно діє курінь „Залізняка”.

Загальна чисельність банд – понад 2000 прекрасно озброєних осіб, із залізною дисципліною.

21 kwietnia 1947, Sanok. Rozkaz Nr 002 Dowództwa GO „Wisła”

^aNr 0018/Gr. Op.
22 IV 47^a

Ścisłe tajne
Egz. Nr ^a-10^a

Rozkaz Nr 002/Op/„Wisła”
Sztab Grupy Operacyjnej „Wisła”

m. p. Sanok
21 kwietnia 1947 godz. ...
Mapa 1:100 000

I. Zadanie Grupy Operacyjnej.

a) Zniszczyć bandy UPA w rej[onach:] Sanok, Przemyśl, Lubaczów, przeprowadzając od początku akcji ofensywną działalność operacyjną, aż do całkowitej likwidacji band. W pierwszym rzędzie przeprowadzić wszystkimi środkami atak na ośrodki dyspozycyjne faszystowskiego ruchu UPA.

b) Przeprowadzić w ścisłym współdziałaniu z Państwowym Urzędem Repatriacyjnym przesiedlenie z tego rejonu wszystkich osób narodowości ukraińskiej na ziemie półn.-zachodnie, osiedlając je tam w możliwie najrzadszym rozproszeniu.

c) Przesiedlić wszystkie odcienie narodowości ukraińskiej, jak również te mieszane rodziny polsko-ukraińskie, które współpracowały z UPA.

d) W pół.-wschodnim cyplu państwa, na pół.-wschód od Baligrodu przeprowadzić ewakuację ^b-całkowitą^b.

e) Przeprowadzić akcję ewakuacyjną w możliwie najkrótszym czasie.

II. Wiadomości o bandach UPA i ludności na terenie operacyjnym.

a) W powiecie sanockim i leskim przez walkę stwierdzona została nie-zbicie sotnia „Bira”: dwie inne sotnie „Chrina” i „Stacha”¹, dotychczas działające w tym rejonie, rzekomo wyszły – pierwsza do Czechosłowacji, druga – w rej[on] na półn.-zach. od m. Przemyśl.

Poważne skupienie band stwierdzono w rejonie lasów, zawartych między łukiem Sanu a granicą radziecką na półn.-zach. od m. Przemyśl. W rejonie tym działa kureń „Bajdy”, w skład którego wchodzi sotnie: „Burlaki”, „Łastiwki”, „Kryłacza” i „Hromenki”. W lasach na półn. od m. Lubaczów samodzielnie działa kureń „Zaliziaka”.

Ogólna siła band – około 2000 ludzi, doskonale uzbrojonych, o żelaznej dyscyplinie.

- б) 1. Виступ території на півд.-схід від м. Балигород (6694) переважно має малу густоту населення, більшість сіл спалено.
2. Досить густо населені такі ділянки:
 - прикордонна смуга між Дукельським перевалом і м. Ясиська (8058) на півд. від м. Коросно.
 - вся територія дуги Сяну на півд.-зах. від м. Перемишль.В обох районах процентна перевага українського населення, яке настроєне дуже ворожо.
3. Між тими смугами знаходиться відносно найбільший відсоток польського населення, лояльність якого дуже сумнівна.
4. Смуга території між лісовими районами Перемишля і Любачева (на півд.-сх. від Ярослава) має більшість польського населення і в принципі вільна від банд.
5. Населення району Любачева мішане, завдяки чому там робота з викриття банд та евакуації буде легшою.
6. Вищенаведені дані як про банди, так і про населення в оперативному районі – непевні. В ході операції їх [слід] доповнювати та встановлювати.
7. Польсько-радянський кордон щільно закритий з радянського боку. Польсько-чехословацький кордон до цього часу недостатньо укомплектований кадрами.

III. Головна ідея.

На виконання завдання провести три паралельні операції:

1. Боротися з бандами від першого моменту досягнення кожним підрозділом визначеного наказом району зосередження.

2. Евакуювати цивільне населення, розпочинаючи евакуацію на всій території в той самий день і о тій самій годині.

3. Перекрити чехословацький кордон, щоб унеможливити проникнення банд і населення. Знищити керівні центри банд, очищаючи найбільші тиллові міста, такі як Сянік, Коросно, Перемишль, Ярослав, Ряшів.

Для досягнення цієї мети зосередити велику кількість сил у дузі Сяну на півд.-зах. від м. Перемишль, а також у Сяніцькому та Ліському повітах.

IV. Рішення

1. Знищити банди УПА у Сяніцькому, Ліському та Перемиському повітах.

2. ⁶Повністю⁶ переселити населення з півд.-сх. виступу Ліського пов[іту].

3. Переселити українське й мішане населення та населення польської національності, яке співпрацює або запідозрене у співпраці

- b) 1. Cypel terenu na pld.-wsch. m. Baligród (6694) na ogół rzadko zaludniony, większość wsi spalona.
2. Dość gęsto zaludnione są następujące odcinki:
 - pas przygraniczny między Przełęczą Dukielską a m. Jaśliśka (8058) na pld. od m. Krosno,
 - cały teren łuku Sanu na pld.-zach. od m. Przemyśl.
 W obu rejonach ludność w przeważającym procencie ukraińska, bardzo wrogo nastawiona.
3. Między tymi odcinkami jest stosunkowo największy procent ludności polskiej o dość wątpliwej lojalności.
4. Pas terenu między lesistymi rejonami Przemyśla i Lubaczowa (na pld.-wsch. od Jarosławia) posiada większość ludności polskiej i jest w zasadzie wolny od band.
5. Ludność rejonu Lubaczowa jest mieszana, dzięki czemu praca nad wykryciem band i ewakuacją będzie tam łatwiejsza.
6. Wiadomości powyższe, zarówno o bandach, jak i ludności w obszarze operacyjnym są niepewne. W toku akcji uzupełniać je i ustalać dane.
7. Zamknięcie granicy polsko-radzieckiej bardzo ściśle od strony radzieckiej. Granica polsko-czechosłowacka dotychczas słabo obsadzona.

III. Myśl przewodnia.

W wykonaniu zadania przeprowadzić trzy równoległe akcje:

1. Zwalczać bandy od pierwszego momentu po osiągnięciu przez każdy oddział nakazanego rejonu koncentracji.

2. Ewakuować ludność cywilną, rozpoczynając ewakuację na całym obszarze operacyjnym w jednym dniu i o jednej godzinie.

3. Zamknąć granicę czechosłowacką, uniemożliwiając przesiąkanie band i ludności. Zniszczyć ośrodki dyspozycyjne band, oczyszczając większe miasta na tyłach, jak Sanok, Krosno, Przemyśl, Jarosław, Rzeszów.

Dla osiągnięcia tych celów skupić dużą ilość sił w łuku Sanu na pld.-zach. od m. Przemyśl oraz w powiatach sanockim i leskim.

IV. Decyzja

1. Zniszczyć bandy UPA w powiatach: Sanok, Lesko, Przemyśl.

2. ^bCałkowicie^b przesiedlić ludność z pld.-wsch. cypla pow. Lesko.

3. Przesiedlić ludność ukraińską, mieszaną i narodowości polskiej, współpracującą i podejrzaną o współpracę z bandami z pozostałej części powiatów: Lesko oraz z pow.: Sanok i Przemyśl.

з бандами, з решти території Ліського повіту, а також із Сяницького й Перемиського пов[ітів].

[...]

10. У визначених районах відповідальності:

а) ввести комендантську годину від 21.00 до 4.00, за винятком м. Сянік, де комендантська година залишається без змін (22.00).

б) Виставити контрольні пости на в'їзді до міст і залізничних станціях, використовуючи [для цього] спів[робітників] УБ, Інформації і ГМ. Організувати ретельну перевірку документів цивільного населення.

в) У населених пунктах, зайнятих військовими частинами, організувати патрулювання – затримувати усіх підозрілих осіб.

г) Негайно приступити до складання списків української інтелігенції та її розробки, особливо греко-католицького духовенства – як стрижня діяльності українського підпілля. Націлити агентурно-інформаційну сітку на викриття українців, які видають себе за поляків.

11. Головний комендант СЗО² –

а) Взяти під охорону лінії комунікації у секторах: Стефкова – Нове Загір'я; Лупків – Загір'я; Загір'я – Ясло; Новий Санч – Ясло.

З цією метою:

– зайняти зал[ізничні] станції, взяти під охорону важливі об'єкти комунікації і залізничні мости, організувати відповідні пересувні патрулі вздовж залізничних колій.

б) Виділити 1 бронепоезд для охорони комунікаційних ліній і залізничного транспорту у секторі Нове Загір'я – Ясло. Виділити 2 бронепоезди, кожен з командою у складі 40+15 осіб (десантні взводи) для виконання цих завдань на відтинку Загір'я – Лупків.

12. Командир 5 ВО.

Власними силами взяти під охорону міст на Дунайцю на зах. від м. Новий Санч, а також зміцнити постійним патрулюванням тимчасовий об'їзд ушкодженого тунелю у рай[оні] м. Кам'янка Велика.

VI. День і година початку евакуації визначені окремим наказом.

VII. Командири усіх частин використають вільний час, що залишиться після виконання доручених розпоряджень, на таємне проведення докладного перепису населення у районі відповідальності даної частини, узгоджуючи це з місцевими органами УБ, ГМ і адміністрації. Розпорядження про переселення людності та детальну інструкцію стосовно організації збірних пунктів і завантажувальних станцій – див. у додатку №

[...]

[...]

10. W przydzielonych rejonach odpowiedzialności:

a) wprowadzić godzinę milicyjną od 21.00 do 4.00, z wyjątkiem m. Sarnok, gdzie godzina milicyjna pozostaje bez zmiany (22.00).

b) Wystawić posterunki kontrolne na rogatkach miast i stacjach kolejowych, wykorzystując funkcyj[onariuszy] UB, Informacji i MO. Zorganizować ścisłą kontrolę dokumentów ludności cywilnej.

c) W miejscowościach zajętych przez jednostki wojskowe, zorganizować patrołowanie – wszystkie osoby podejrzane zatrzymywać.

d) Przystąpić natychmiast do wykonania spisów inteligencji ukraińskiej oraz rozpracowania jej, szczególnie kleru greckokatolickiego, jako trzonu działalności ukraińskiego podziemia. Nastawić sieć agencyjno-informacyjną na wykrycie Ukraińców, podszywających się pod narodowość polską.

11. Główny Komendant SOK² –

a) Zabezpieczyć linie komunikacyjne na odcinkach: Stefkowa – Nowy Zagórz; Łupków – Zagórz; Zagórz – Jasło; Nowy Sącz – Jasło.

W tym celu:

– obsadzić stacje kol[ejowe], zabezpieczyć ważne obiekty komunikacyjne i mosty kolejowe, zorganizować odpowiednie ruchome patrole wzdłuż dróg kolejowych.

b) Wydzielić 1 pociąg pancerny dla ochrony linii komunikacyjnej i transportów kolejowych na odcinku Nowy Zagórz – Jasło. Wydzielić 2 pociągi pancerne, każdy z załogą w składzie 40+15 ludzi (plutony desantowe) dla wykonania tych zadań na odcinku Zagórz – Łupków.

12. Dowódca OW 5

Własnymi środkami zabezpieczyć most na Dunajcu na zach. od m. Nowy Sącz oraz wzmocnić stałym patrołowaniem prowizoryczny objazd uszkodzonego tunelu w rej[onie] m. Kamionka Wielka.

VI. Dzień i godzinę rozpoczęcia akcji ewakuacyjnej określa specjalny rozkaz.

VII. Dowódcy wszystkich jednostek wykorzystają wolny poza wykonywaniem powierzonych zarządzeń czas, na tajne przeprowadzenie dokładnego spisu ludności w rejonie odpowiedzialności danej jednostki, przy ścisłym porozumieniu z miejscowymi władzami UB, MO i administracji. Zarządzenie o przesiedleniu ludności oraz szczegółowa instrukcja dotycząca zorganizowania punktów zbornych i stacji załadowniczych – patrz załącznik Nr

Командувач Оперативної групи „Вісла”
(—) Моссор
генерал бригади

Заст. Командувача ОГ „Вісла” з питань КВБ	Заст. Командувача ОГ „Вісла” з питань безп[еки]	Заст. Командувача ОГ „Вісла” з пол[ітично]-вих[ов- ної] роботи
(—) Гюбнер ³ підполковник	Корчинський полковник	Сідзінський підполковник

Начальник Штабу Оперативної групи „Вісла”
(—) Хілінський
полковник

Вірно:

Начальник Оперативного відділу ОГ „Вісла”

^{a-а} за [начальника]^{-а} (—)^в Коссовський⁴, підполковник

ІНП, МГБ 743, арк. 69–76.

Завірена копія, машинопис.

У верхньому лівому куті вписано від руки: полк. Корчинський. Пропущено фрагменти, які стосуються районів відповідальності великих частин: 1 Дивізія КВБ, 6 ДП, 7 ДП, 8 ДП, 9 ДП.

Додатки не публікуються.

Примітки

^{a-а} Вписано від руки.

^{б-б} Підкреслено на друкарській машинці.

^в Підписано іншою особою.

¹ „Стах”, прізвище невідоме, командир сотні УПА „Ударники 8”, що входила до складу куреня „Рена”. Сотня налічувала близько 80 осіб. У липні 1947 разом з сотнею „Хріна” перейшла на територію УРСР.

² Командиром Служби залізничної охорони був полковник Ігнаци Робб-Нарбутт (1912–1958).

³ Гюбнер (Гібнер, Губнер) Юліуш (1912–1994), генерал бригади, учасник громадянської війни в Іспанії, з 1941 в Червоній армії, з 1943 у ВП в СРСР; у 1945–1946 командир 32 пп (в 1947 заступник командувача ОГ „Вісла” у справах КВБ), з 1949 командир КВБ, згодом командувач Внутрішніх військ; у 1956–1960 заступник міністра внутрішніх справ.

⁴ Коссовський Вацлав (1919 р. н.), підполковник, офіцер Червоної армії, у 1944 відкомандирований до ВП; з 1946 у Генштабі, в 1947 був начальником оперативного відділу ОГ „Вісла”; у жовтні 1948 повернувся в СРСР.

[...]

Dowódca Grupy Operacyjnej „Wisła”

(—) Mossor

gen. bryg.

Z-ca D[owód]cy GO

„Wisła”

do spraw KBW

(—) Huebner³

ppłk

Z-ca D[owód]cy GO

„Wisła”

do spraw

bezp[ieczeństwa]

Korczyński

płk

Z-ca D[owód]cy GO

„Wisła”

do spraw pol[ityczno]-

-wych[owawczych]

Sidziński

ppłk

Szef Sztabu Grupy Operacyjnej „Wisła”

(—) Chiliński

płk

Za zgodność:

Szef Wydziału Operacyjnego GO „Wisła”

^{a-w.z.-a} (—)^c Kossowski⁴, ppłk

IPN, MBP 743, k. 69–76.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisano: płk Korczyński. Opuszczono fragmenty dotyczące rejonów odpowiedzialności wielkich jednostek: 1 Dywizji KBW, 6 DP, 7 DP, 8 DP i 9 DP.

Publikuje się bez załączników.

Przypisy

^{a--a} Wpisano odręcznie.

^{b--b} Tekst podkreślony maszynowo.

^c Podpis innej osoby.

¹ „Stach” – NN, dca sotni UPA „Udarnyky 8”, wchodzącej w skład kurenia „Rena”. Sotnia liczyła ok. 80 ludzi. W lipcu 1947 razem z sotnią „Chrina” przeszła na terytorium USRS.

² Dcą Służby Ochrony Kolei był płk Ignacy Robb-Narbutt (1912–1958).

³ Huebner (Hibner, Hubner) Juliusz (1912–1994), gen. bryg., uczestnik wojny domowej w Hiszpanii, od 1941 w Armii Czerwonej, od 1943 w WP w ZSRS; w l. 1945–1946 dca 32 pp, (w 1947 zca dcy GO „Wisła” ds. KBW), od 1949 dca KBW, potem dca Wojsk Wewnętrznych; w l. 1956–1960 wiceminister spraw wewnętrznych.

⁴ Kossowski Waclaw (ur. 1919), ppłk, oficer Armii Czerwonej, w 1944 skierowany do WP; od 1946 w Szt. Gen., w 1947 był szefem wydziału operacyjnego GO „Wisła”; w październiku 1948 powrócił do ZSRS.

**22 квітня 1947, Сянік. Рапорт поручника
Артура Зелінського заступникові міністра громадської безпеки
полковникові Гжегожеві Корчинському**

Від поручника Зелінського Артура
Слідчого офіцера Слідч[ого] від[ділу]
МГБ

Сянік, 22 IV 1947 р.

Гр. заступникові міністра
Міністерства громадської безпеки
Полк[овникові] Корчинському

Рапорт

Робота по лінії слідства виглядає так:

У період з 1 IV 47 р. до 16 IV 1947 р. в Ряшівське ВУГБ відправлено 80 осіб української національності разом із справами.

За період з 1 IV 47 р. до 21 IV 1947 р. підготовлено 63 витяги [із справ] на членів цивільної і військової організації УПА та на співробітників цих організацій. Вищезгадані матеріали передано Війську польському до виконання.

До 21 IV 1947 р. за поданими нами ВП матеріалами, Військо польське вийшло на 6 осіб.

17 IV 1947 р. у ході допитів підозрюваних українців отримано три ^а-виходи^а (інформації) стосовно обставин вбивства генерала Сверчевського¹. Двоє допитаних дали показання на членів банди „Бора”, що вони є винними у вбивстві Генерала.

Вищевказані ^а-виходи^а 18 IV 1947 р. підполковник Ружанський² передав ВП до виконання.

Підкреслюємо, що до 21 IV 1947 р. вищевказана ^а-інформація^а і особи не були доставлені в Сяніцьке ПУГБ.

З 21 IV 1947 р. у камері попереднього ув'язнення при Сяніцькому ПУГБ перебуває 104 особи української національності, із них допитано 58 осіб, у тому числі 10 справ підготовлених для передачі у Військово-польовий суд (в т. ч. справа однієї інтелігентки польської національності, яка співпрацювала з бандою УПА).

Залишається допитати 46 осіб. З 21 IV 1947 р. у розпорядженні три слідчі сили.

**22 kwietnia 1947, Sanok. Raport por. Artura Zielińskiego
dla wiceministra bezpieczeństwa publicznego
płk. Grzegorza Korczyńskiego**

Od Zielińskiego Artura por.
Oficera śledczego Wydz[iału] Śled[czego]
MBP

Sanok, dnia 22 IV 1947 r.

Do
Ob. Wiceministra Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego
Płk. Korczyńskiego

Raport

Praca po linii śledztwa przedstawia się następująco:

W okresie od dnia 1 IV 47 r. do dnia 16 IV 1947 r. wysłano do WUBP Rzeszów 80 osób narodowości ukraińskiej wraz z aktami spraw.

W okresie od dnia 1 IV 47 r. do dnia 21 IV 1947 r. zrobiono 63 wyciągi na członków organizacji cywilnej i wojskowej UPA i na współpracowników tychże organizacji, które przekazano Wojsku Polskiemu celem realizacji.

Do dnia 21 IV 1947 r. po linii dostarczonych wyciągów przez nas dla WP, Wojsko Polskie zrealizowało wyjścia na 6 osób.

W wyniku przesłuchania podejrzanych Ukraińców uzyskano trzy ^a-wyjścia^a w dniu 17 IV 1947 r. dotyczące okoliczności zabójstwa Generała Świerczewskiego¹, z których to przesłuchań dwie osoby zeznały na członków bandy „Bira”, jako sprawców zabójstwa Generała.

Wyżej wymienione ^a-wyjścia^a zostały w dniu 18 IV 1947 r. przekazane WP przez ppłk. Różańskiego² celem realizacji.

Zaznaczamy, że do dnia 21 IV 1947 r. powyższe ^a-wyjścia^a i osoby nie zostały dostarczone do PUBP Sanok.

W areszcie przy PUBP Sanok z dniem 21 IV 1947 r. przebywa 104 osoby narodowości ukraińskiej, z czego przesłuchanych zostało 58 osób, w tym 10 spraw przygotowanych dla Sądu Doraźnego (z tego jedna inteligentka narodowości polskiej współpracująca z bandą UPA).

Do przesłuchania pozostaje 46 osób, do dyspozycji z dniem 21 IV 1947 r. trzy siły śledcze.

^bPo linii organizacji WiN³ na podstawie doniesień agenturalnych i przesłuchania podejrzanego Lewickiego Władysława uzyskano wyjścia na:

⁶По лінії організації ВіН³, на підставі агентурних донесень і допитів підозрюваного Левицького Владислава, отримано виходи на 4-х службовців УБ та 2-х співробітників ГМ, як таких, що співробітничать з підпіллям.⁻⁶

Слідчий офіцер МГБ
(—) Зелінський Артур, пор.

ІНП, МВС 17/ІХ/140, арк. 78.

Копія, машинопис.

Примітки

^{a-а} Підкреслено від руки.

^{б-б} Фрагмент тексту зазначений вертикальною рисою на полях.

¹ Сверчевський Кароль (1897–1947), псевдо „Вальтер”, з 1918 в Червоній армії і ВКП(б), офіцер розвід управління; в 1936–1938 учасник Громадянської війни в Іспанії; в 1943 заступник командира 1 Корпусу АЗС в СРСР, з березня до серпня 1944 заступник командувача 1 Армією, згодом організатор і командувач 2 Армії ВП; після війни Генеральний інспектор військового осадництва та командир 3 Познанського ВО, з лютого 1946 II заступник міністра національної оборони; в 1944 член ЦБПК, згодом в ЦК ПРП, у 1944–1947 депутат КНР та Законодавчого сейму; генерал броні; вбитий УПА під час інспекції 28 березня 1947 у районі села Яблінки поблизу Балигорода.

² Ружанський Юзеф (1907–1981), правильно Юзеф Голдберг, підполковник; спочатку начальник VIII Відділу I Департаменту МГБ, згодом IV-й Окремий відділ; з 1947 директор Слідчого департаменту МГБ; у березні 1954 усунутий з органів безпеки і в листопаді заарештований; остаточно засуджений у 1957 до 15 років позбавлення волі; у 1964 помилуваний рішенням Державної Ради (генерал бригади?).

³ Об'єднання Воля і Незалежність – підпільна організація утворена у вересні 1945. Її метою була боротьба за незалежну і самостійну Польщу. У травні 1947 головою IV Командування ВіН був майор Лукаш Цеплінський.

4-ch funkcjonariuszy UB, 2-ch funkcjonariuszy MO jako współpracujących z podziemiem.^b

Oficer śledczy MBP
(—) Zieliński Artur, por.

IPN, MSW 17/IX/140, k. 78.

Kopia, maszynopis.

Przypisy

^{a--a} Podkreślono odręcznie.

^{b--b} Fragment zaznaczony na marginesie pionową linią.

¹ Świerczewski Karol (1897–1947), ps. „Walter”, od 1918 w Amii Czerwonej i w WKP(b), oficer Razwiedupru; w l. 1936–1938 uczestnik wojny domowej w Hiszpanii; w 1943 zca dcy 1. Korpusu PSZ w ZSRS, od marca do sierpnia 1944 zca dcy 1 Armii, następnie organizator i dca 2 Armii WP; po wojnie Generalny Inspektor Osadnictwa Wojskowego i dca OW 3 w Poznaniu, od lutego 1946 II wiceminister obrony narodowej; w 1944 członek CBKP, następnie w KC PPR, w l. 1944–1947 poseł do KRN i na Sejm Ustawodawczy; gen. broni; zabity przez UPA podczas inspekcji 28 marca 1947 w rejonie wsi Jabłonki k. Baligrodu.

² Różański Józef (1907–1981), właśc. Józef Goldberg, ppłk; początkowo naczelnik Wydz. VIII Dep. I MBP, następnie Wydz. IV samodzielnego; od 1947 dyrektor Dep. Śledczego MBP; w marcu 1954 usunięty z organów bezp. i w listopadzie 1954 aresztowany; ostatecznie w 1957 skazany na 15 lat pozbawienia wolności; w 1964 ułaskawiony decyzją Rady Państwa (gen. bryg.?).

³ Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość – organizacja podziemna utworzona we wrześniu 1945. Celem była walka o niepodległą i suwerenną Polskę. W maju 1947 prezesem IV Komendy WiN był mjr Łukasz Ciepliński.

**27 квітня 1947, б.м.в. Рапорт-звіт про зустріч офіцерів ОГ „Вісла”
з офіцерами армії ЧСР**

^aКопія^a

Таємно
Прим. № ...

Командувачеві
Оперативної групи „Вісла”
Генералові бригади Моссору

Звітне повідомлення
про зустріч офіцерів, делегованих Командуванням ОГ „Вісла”,
з представниками Чехословацької армії 26 IV 1947 р.
на прикордонному пункті біля шосе Радошиці – Палата

Склад чехословацької делегації:

генерал Перко¹

полковник Тлях²

разом із двома іншими полковниками, начальник Опер[ативного]
штабу у званні майора, ад’ютант ген[ерала], капітан та кілька молод-
ших [за рангом] офіцерів. Всього у складі чехословацької делегації
було кільканадцять офіцерів.

Склад делегації Опе[ративної] групи „Вісла”:

майор Бунда³

майор Житинський

капітан Сарновський

та гр. Боруцький.

Переговори розпочалися о 13-й год.

Після офіційного привітання та взаємного представлення одних
одним слово взяв майор Бунда, який представив загальну ситуацію
і пропозиції Оперативної групи. Майор Бунда торкнувся таких пи-
тань:

1) Ретельне зайняття кордону підрозділами Чехословацької армії
на ділянці Черемха – Лупків та закриття для проникнення банд кор-
дону на ділянці від Лупкова до радянського кордону.

2) Встановлення зв’язку між Командуванням Чехословацької армії
та Командуванням ОГ „Вісла” шляхом:

27 kwietnia 1947, b.m.w. Meldunek sprawozdawczy dotyczący spotkania oficerów GO „Wisła” z oficerami armii CSR

^aKopia^a

Tajne
Egz. Nr ...

Do
Dowódcy Grupy Operacyjnej „Wisła”
Gen. bryg. Mossora

Meldunek sprawozdawczy
ze spotkania oficerów, delegowanych przez Dowództwo GO „Wisła”
z przedstawicielami Armii Czechosłowackiej w dniu 26 IV 1947 r.
na punkcie granicznym przy szosie Radoszyce – Pałata

Skład delegacji czechosłowackiej:

gen. Perko¹

płk Tlach²

wraz z dwoma innymi płk., Szef Sztabu Oper[acyjnego] w stopniu majora, adiutant gen[erała] kpt. oraz szereg oficerów młodszych. Ogółem w składzie delegacji czechosłowackiej znajdowało się kilkunastu oficerów.

Skład delegacji Grupy Ope[racyjnej] „Wisła”:

mjr Bunda³

mjr Żytyński

kpt. Sarnowski

oraz ob. Borucki.

Rozmowy rozpoczęto o godz. 13-tej.

Po oficjalnym powitaniu i wzajemnym przedstawieniu się głos zabrał mjr Bunda, przedstawiając ogólną sytuację i dezyderaty ze strony Grupy Operacyjnej. Mjr Bunda poruszył następujące sprawy:

1) Dokładne obsadzenie granicy przez oddziały Armii Czechosłowackiej na odcinku Czeremcha – Łupków oraz zamknięcie granicy dla przechodzących band na odcinku od Łupkowa do granicy ZSRR.

2) Nawiązanie łączności pomiędzy Dowództwem Armii Czechosłowackiej a Dowództwem GO „Wisła” przez:

a) Przeciągnięcie telefonicznego połączenia pomiędzy m. Radoszyce i punktem granicznym ze strony Polski a m. Pałata i punktem

- а) Прокладення телефонного зв'язку між м. Радошиці та прикордонним пунктом – з боку Польщі, а між м. Палата та прикордонним пунктом – з чехословацького боку. Будівництво лінії до прикордонного пункту має бути завершено до 13-ї год. 27 ц. м.
- б) Налагодження радіозв'язку за допомогою скерованої на територію Чехословаччини, до м. Палата, польської радіостанції з обслуговуючим персоналом. Відряджений з цією метою спеціаліст-радіотехнік повинен прибути на прикордонний пункт о 13-й год. 27 ц. м.
- в) Обговорено позивні сигнали та телеф[онний] пароль для Чехословацької сторони: („Дунай”).

3) Для взаємного інформування про рух банд Командування ОГ „Вісла” надішле Командуванню Чехословацької армії 3 екземпляри належним чином закодованої карти прикордонних районів. Обговорено деталі взаємної передачі повідомлень в телефонному та радіорежимі, а також обміну затриманими бандитами разом з матеріалами.

4) Узгоджено розпізнавальні сигнали в ході бойової операції до 1 травня ц. р. Перелік розпізнавальних сигналів (нічних і денних) передано представникам Чехословацької армії для ознайомлення з ними військових підрозділів, що стоять в районі на польському кордоні.

5) Узгоджено, що військові підрозділи, які переслідуватимуть бандитів мають право перетинати кордон й продовжувати переслідування до встановлення зв'язку з найближчим підрозділом Чехословацької армії. Узгоджено також можливість прольоту літаків над територією Чехословаччини у прикордонній смузі.

6) Прикордонний пункт на шосе Радошиці – Палата прийнято за базовий пункт для наступних зустрічей між представниками обох Армій. [Термін] найближчої зустрічі буде узгоджено в телефонному режимі.

Під час обговорення окремих пунктів, представлених у доповіді майора Бунди, представники Чехословацької армії повідомили низку деталей стосовно кількісного складу та пересування банд УПА в цьому районі. Зокрема підкреслили, що на території Чехословаччини банд немає. Єдиний випадок (вбивства бандерівцями 3-х прикордонників) мав місце 22 IV ц. р. у населеному пункті Калинів, при цьому банда перейшла на територію Польщі. В ході подальшої розмови, чехословацькі офіцери згадали про нову сотню бандерівців, сформовану в районі Тісної та сотню „Яворенка”, що шастає в районі Ветлина – Магірець, а також порушили низку менш важливих питань.

granicznym ze strony czechosłowackiej. Ukończenie budowy linii do punktu granicznego winno nastąpić w dniu 27 bm. o godz. 13-tej.

- b) Nawiązanie łączności radiowej za pomocą skierowanej na teren Czechosłowacji do m. Pałata radiostacji polskiej wraz z obsługą. W tym celu wydelegowany specjalista radiotechnik winien stawić się na punkcie granicznym w dniu 27 bm. o godz. 13-tej.
- c) Umówiono znaki wywoławcze oraz kryptonim telef[oniczny] ze strony Czechosłowacji: („Dunaj”).

3) Dla wzajemnego porozumiewania się o ruchu band Dowództwo GO „Wisła” prześle Dowództwu Armii Czechosłowackiej 3 egzemplarze mapy nadgranicznych terenów, odpowiednio zakodowanej. Omówiono szczegóły wzajemnego przekazywania meldunków drogą telefoniczną i radiową oraz wymiany zatrzymanych bandytów wraz z materiałami.

4) Ustalono sygnały rozpoznawcze w akcji bojowej do dnia 1 maja br. Wykaz sygnałów rozpoznawczych (nocnych i dziennych) przekazano przedstawicielom Armii Czechosłowackiej dla zapoznania z nimi jednostek wojskowych, stojących w rejonie nad granicą polską.

5) Ustalono, że oddziały wojskowe ścigające bandytów mają prawo przekroczyć granicę i prowadzić pościg dalej, aż do nawiązania łączności z najbliższym oddziałem Armii Czechosłowackiej. Ustalono również możliwość przelotu samolotów nad terytorium Czechosłowacji w pasie nadgranicznym.

6) Jako zasadniczy punkt przewidziany do dalszych spotkań pomiędzy przedstawicielami obu Armii, przyjęto punkt graniczny na szosie Radożyce – Pałata. Najbliższe spotkanie nastąpi po wzajemnym porozumieniu telefonicznym.

W rozmowie nad poszczególnymi punktami zreferowanymi przez mjr. Bundę, przedstawiciele Armii Czechosłowackiej podali szereg szczegółów dotyczących stanu ilościowego i ruchu band UPA w tym rejonie. Między innymi określili, że na terenie Czechosłowacji band nie ma. Jedyny wypadek (zabicia 3-ch strażników przez banderowców) miał miejsce w dniu 22 IV br. w miejscowości Kalinów, przy czym banda miała przejść na teren Polski. W dalszej rozmowie oficerowie czechosłowaccy wspomnieli o nowej sotni banderowców sformowanej w rejonie Cisnej i sotni „Jaworenski” grasującej w rejonie Wetlina – Magórzec, oraz poruszyli szereg mniej ważnych szczegółów.

Według ich obliczeń, liczebność band znajdujących się na terenie Polski wynosi obecnie około 3000.

Na dezyderaty i propozycje wysunięte przez delegowanych oficerów Grupy Operacyjnej^b w punkcie 1-szym^b, przedstawiciele Armii Czecho-

За їхніми підрахунками, чисельність банд, що знаходяться на території Польщі становить на цей час близько 3000.

На висунуті делегованими офіцерами Оперативної групи ^б в пункті 1-му ^б побажання та пропозиції, представники Чехословацької армії не дали остаточної відповіді, пояснивши, що це вимагає рішення Головного командування Чехословацької армії у Празі. Натомість пообіцяли посилити прикордонні частини підрозділами, що вже знаходяться в цьому районі.

Розмова продовжувалась 3 години й завершилась о 16-й годині. Зустріч пройшла в дусі невимушеності й сердечності.

(—) майор Житинський

майор Бунда

капітан Сарновський

начальник Боруцький

Надруковано в 5-и прим.

Прим. № 1 – К-ч ОГ „Вісла”

Прим. № 2 – з-к К-ча з пол[ітично-]вих[овної] роботи

Прим. № 3 – з-к К-ча ОГ з питань безп[еки]

Прим. № 4 і 5 – у справу

Виконав Ж. С., майор

27 IV [1]947 р.

Машин. П. Р.

ІНП, 835/133, арк. 10–12.

Копія, машинопис.

На документі примітка, зроблена від руки: а/а та інша – нерозбірлива – датована: 27/04 47 р.

Примітки

^{а-а} Дописано від руки.

^{б-б} Написано зверху на друкарській машинці.

¹ Перко Еміль (1905–1984), генерал бригади, у 1939–1944 у словацькій армії, учасник словацького національного повстання; у 1945–1948 командир ДП у Кошицях, в 1948–1950 командувач округу артилерії № 4; в 1951 відправлений у запас.

² Тлях Юзеф (1896–1964), полковник, у 1939–1944 у словацькій армії, учасник словацького національного повстання; з 1945 у чехословацькій армії: м. ін., в. о. командира 10 ДП; з лютого по 15 травня 1947 заступник командира 2 ДП, потім командир навчального центру; в 1948, після комуністичного перевороту, був усунутий з армії.

³ Бунда Миколай, майор – з березня 1947 помічник начальника ІІІ Відділу Штабу 5 ВО, з квітня в штабі ОГ „Вісла”.

słowackiej nie dali definitywnej odpowiedzi tłumacząc, że wymaga to decyzji Naczelnego Dowództwa Armii Czechosłowackiej w Pradze. Przyrzekli natomiast wzmocnienie obsady nadgranicznej oddziałami znajdującymi się już obecnie w tym rejonie.

Rozmowa trwała 3 godziny i zakończyła się o godzinie 16-tej. Całość spotkania utrzymana była w tonie bezpośredniej serdeczności.

(—) mjr Żytyński

mjr Bunda

kpt. Sarnowski

nacz. Borucki

Odbito w 5-ciu egz.

Egz. Nr 1 – D-ca GO „Wisła”

Egz. Nr 2 – z-ca D-cy do spraw pol[ityczno-]wych[owawczych]

Egz. Nr 3 – z-ca D-cy GO do spraw bezp[iecieństwa]

Egz. Nr 4 i 5 – do akt

Wykonał Ż. S., mjr

Dnia 27 IV [1]947 r.

Druk maszyn. P. R.

IPN, 835/133, k. 10–12.

Kopia, maszynopis.

Na dokumencie odręczna adnotacja: a/a oraz druga nieczytelna z datą: 27/04 47 r.

Przypisy

^{a- -a} Dopisano odręcznie.

^{b- -b} Nadpisano na maszynie.

¹ Perko Emil (1905–1984), gen. bryg., w l. 1939–1944 w armii słowackiej, uczestnik słowackiego powstania narodowego; w l. 1945–1948 dca DP w Koszycach, w l. 1948–1950 dca okręgu artylerii nr 4; w 1951 przesunięty do rezerwy.

² Tlach Jozef (1896–1964), płk, w l. 1939–1944 w armii słowackiej, uczestnik słowackiego powstania narodowego; od 1945 w armii czechosłowackiej; m. in. p. o. dcy 10 DP; od lutego do 15 maja 1947 zca dcy 2 DP, potem dca obozu wyszkoleniowego; w 1948 po komunistycznym zamachu usunięty z armii.

³ Bunda Mikołaj, mjr – od marca 1947 pomocnik szefa Wydz. III Szt. OW 5, od kwietnia w sztabie GO „Wisła”.

**28 квітня 1947, [Сянік]. Лист генерала Стефана Моссора
до секретарів комітетів ПРП у Сяноці та Ряшеві**

Оперативна група „Вісла”
№ а-0058/ОГ
28.04-а 1947 р.

Цілком таємно
Прим. № а-3-а

Секретар Комітету ПРП в Сяноці
Секретар Комітету ПРП в Ряшеві

Не в інтересах держави перетворення району переселень в пустелю. У зв'язку з цим прийнято рішення стосовно родин, що зарекомендували себе з позитивної сторони: не переконувати їх у необхідності виїзду на захід, а поступити з ними так:

1. Зосередити їх у великі групи під опікою війська, а потім відправити у нижчевказані населені пункти, в яких вони будуть поселені компактними селами, що мають [відділки] ДРГМ та захист війська.

2. Ці групи людей слід вислати в місця призначення під охороною війська, забезпечивши їх транспортом для доставки за місцем призначення якомога більшої кількості майна.

3. Незалежно від цього, засобами, що є в розпорядженні війська, до місць поселення слід звозити таке майно, що залишилося після українців: зерно, картоплю, домашнє начиння та частину інвентаря.

4. Подані нижче населені пункти, вибрані для поселення польського населення, повинні бути звільнені від українців в першу чергу.

5. Населені пункти для заселення:

Команча (опіку забезпечать ВПО), Волиця, Белхівка, Завадка, Морохів, Мокре і район залізничної станції Куляшне, а також Тарнава, Вільхова, Гічва, Ропенка, Ванькова, Пашова, Вільшаниця, Безмігова, Монастирець, Заслав, Биківці, Вільхівці, Лішна, Мриглід і Тирява Сільна та район Балигорода.

6. Коло вищеназваних населених пунктів найближчим часом буде щораз ширше поселятися населення із чисто польських повітів Ряшівського воєводства.

Військова частина, що діє в Перемиському районі, вибере населені пункти для заселення самостійно, згідно з такими принципами:

а) Групувати розпорошені польські родини компактними селами поблизу вже існуючих навіть невеликих польських осередків, не лише коло Перемишля і Бірчі.

**28 kwietnia 1947, [Sanok]. Pismo gen. Stefana Mossora
do sekretarzy komitetów PPR w Sanoku i Rzeszowie**

Grupa Operacyjna „Wisła”
Nr ^a-0058/GO
28.04-^a 1947 r.

Ścisłe tajne
Egz. Nr ^{a-3-a}

Sekretarz Komitetu PPR w Sanoku
Sekretarz Komitetu PPR w Rzeszowie

Nie leży w interesie państwa, aby teren przesiedlany był zamieniony w pustynię. W związku z tym postanowiono rodzin zakwalifikowanych jako element dodatni nie namawiać do wyjazdu na zachód, lecz postąpić z nimi w sposób następujący:

1. Skupiać je w większe zgrupowania pod opieką wojska, a następnie wysłać do niżej podanych miejscowości, w których będą osiedlani jako zwarte wsie, zaopatrzone w ORMO i pozostające pod opieką wojska.

2. Zgrupowania te należy wysłać do miejsc przeznaczenia pod ochroną wojska, zapewniając im możliwości transportowe dla odstawienia na miejsce przeznaczenia możliwie największej ilości dobytku.

3. Niezależnie od tego należy zwozić do miejscowości osiedlenia środkami wojska następujący dobytek z pozostałości poukraińskich: zboże, kartofle, sprzęty domowe i część inwentarza.

4. Niżej podane miejscowości, zakwalifikowane jako wsie osiedlenia dla ludności polskiej, mają być w pierwszym rzędzie opróżnione z Ukraińców.

5. Miejscowości do zasiedlenia są następujące:

Komańcza (opiekę zapewni WOP), Wolica, Bełchówka, Zawadka, Morochów, Mokre i rejon stacji kolejowej Kulaszne, oraz Tarnawa, Olchowa, Hoczew, Ropienka, Wańkowa, Paszowa, Olszanica, Bezmichowa, Monasterzec, Zasław, Bykowce, Olchowce, Liszna, Mrzygłód i Tyrawa Solna oraz rejon Baligrodu.

6. Około wymienionych miejscowości zasiedlenia będzie w najbliższym czasie coraz szerzej osadzana ludność z czysto polskich powiatów województwa rzeszowskiego.

Jednostka wojskowa, działająca w obszarze przemyskim, wybierze sobie sama miejscowości zasiedlenia wg zasad następujących:

a) Grupować rozrzucone pojedyncze rodziny polskie jako zwarte wsie koło już istniejących nawet małych ośrodków polskich, nie tylko koło Przemysła i Birczy.

б) Підготувати ці населені пункти до заселення та забезпечити їх постійну охорону військом й ДРГМ згідно з вищенаведеними принципами.

Додаю, що в міру напливу бажаючих на поселення із Ряшівського воє[водства], зона заселення поступово ущільнюватиметься і розширюватиметься, аж до радянського і чехословацького кордонів.

У зв'язку з вищесказаним, пропоную Вам приступити до створення партійних осередків в новостворюваних поселеннях одразу ж після їх створення.

Командувач Оперативної групи „Вісла”
Моссор, генерал бригади

Вірно:
Начальник Оперативного відділу ОГ „Вісла”
(—) Коссовський, підполковник

Надруковано у 3 прим.
Прим. № 1 – ПРП – Ряшів
Прим. № 2 – ПРП – Сянік
Прим. № 3 – у справу
Вик.: З. С. майор
Надрук: Н. Г. № 42
28 квітня 1947 р.

*ЦВА, IV. 501. I/A 1005, арк. 28–29.
Завірена копія, машинопис.*

Примітки

^{a - a} Вписано від руки.

b) Według powyższych zasad wyekwipować te miejscowości i zapewnić im stałą ochronę wojska i ORMO.

Dodaje, że w miarę napływu ochotników na osiedlanie z woj. rzeszowskiego strefa osiedlenia będzie stopniowo zagęszczana i rozszerzana, aż do granicy radzieckiej i czechosłowackiej.

W związku z powyższym proponuję Wam przystąpić do organizowania komórek partyjnych w nowopowstających osiedlach natychmiast po ich utworzeniu.

Dowódca Grupy Operacyjnej „Wisła”
Mossor, gen. bryg.

Za zgodność:
Szef Wydziału Operacyjnego GO „Wisła”
(—) Kossowski, ppłk

Odbito w 3 egz.
Egz. Nr 1 – PPR Rzeszów
Egz. Nr 2 – PPR Sanok
Egz. Nr 3 – a/a
Wyk.: Z. S., mjr
Druk: N. H., Nr 42
Dnia 28 kwietnia 1947 r.

CAW, IV. 501. 1/A 1005, k. 28–29.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

Przypisy

^{a- -a} Wpisano odręcznie.

**28 квітня 1947, Сянік. Оперативне зведення полковника
Гжегожа Корчинського для міністра громадської безпеки
Станіслава Радкевича**

^a-29.IV.47^a

^a-МГБ

Мін[істр] Радкевич^a

Оперативне зведення від 27–28 IV 47 р.

27 IV 1947 р. населення у більшій частині населених пунктів було поінформоване про виселення, яке має відбутися. Багато селян перестали працювати у полі. Ходили чутки про переселення мішаних родин до СРСР, а польських – на Возз'єднані землі.

28 IV 1947 р. населення загалом спокійно сприйняло повідомлення про виселення, радіючи можливості отримати залишені німцями на Возз'єднаних землях землі і майно.

Під час проведення виселення військо не зустрічало збройного опору населення. Не отримано також донесень, в яких говорилося б про підготовку будь-якої групи населення до опору. ^aСьогодні виселено з Перемиського пов[іту]: 1000 і з Сяніцького та Ліського пов[ітів]: 2500 [осіб].^a

По лінії боротьби з бандами і цивільною сіткою банд:

^a-27.4.47^a 6 ДП: знищила два табори УПА з тимчасовою пекарнею і млином ^aв районі 2 і 6 батальйонів.^a

^a-27.4.47^a 7 ДП: знищила кілька бункерів УПА біля Буківська та в лісі біля Лукова, знайдено ручний кулемет і три диски та військовий плащ.

^a-27.4.47^a 8 ДП: знищила біля Ракова бункер, 5 (п'ять) бандитів покінчили життя самогубством. Знайдено зброю, „Пропагандистську літературу”, надруковану у 1947 році, ^aа також дуже великий архів кореспонденції, в якій йде мова про напад на генерала Сверчевського, вчинений сотнями „Хріна” і „Стаха”. Завтра повідомлю деталі.^a

^a-27.4.47^a 6-Див[ізія] КВБ^б: вбито трьох бандитів, заарештовано 21 особу, запідозрену у співпраці; в тому числі в одного знайдено 5 карабінів, 800 шт. набоїв і гранату, у другого – карабін і мисливську рушницю. ^aСхоплено 4 бандитів з банди „Мирона”.^a

^a-27.4.47^a 1 ДП¹: заарештовано кільканадцятьох жителів, які носили їжу бандам. Стрілець Лоєк покінчив життя самогубством 22 IV 1947 р. Причини ^вневстановлені^в.

**28 kwietnia 1947, Sanok. Meldunek sytuacyjny
płk. Grzegorza Korczyńskiego dla ministra bezpieczeństwa
publicznego Stanisława Radkiewicza**

^a-29 IV 47^a

^a-MBP
Min. Radkiewicz^a

Meldunek sytuacyjny z dn. 27–28 IV 47 r.

W dniu 27 IV 1947 r. ludność w większej ilości miejscowości poinformowana była o mającym nastąpić wysiedlaniu. Wielu chłopów zaprzestało pracy na roli. Chodziły pogłoski o przesiedleniu do ZSRR rodzin miesza-nych, na Ziemi Odzyskane rodzin polskich.

W dniu 28 IV 1947 r. ludność przyjęła na ogół spokojnie wiadomość o wysiedleniu, ciesząc się z możliwości otrzymania ziemi i majątku ponie-mieckiego na ziemiach odzyskanych.

Przy przeprowadzeniu wysiedlania, wojsko nie napotkało na zbrojny opór ludności. Nie otrzymano także doniesień, które wskazywały na przy-gotowanie jakichkolwiek grup ludności do stawiania oporu. ^aW dniu dzi-siejszym wysiedlono z pow. Przemyśl: 1000 [ludzi] i z pow. Sanok i Lesko: 2500 [ludzi].^{-a}

Po linii walki z bandami i siecią cywilną band:

^a-27.4.47^a 6 DP: zniszczyła dwa obozowiska UPA z prowizoryczną pie-karnią i młynem ^aw rejonie 2 i 6 Baonu^a.

^a-27.4.47^a 7 DP: zniszczyła kilka bunkrów UPA koło Bukowska i w lesie koło Łukowa, znaleziono rkm i trzy dyski oraz płaszcz wojskowy.

^a-27.4.47^a 8 DP: zniszczyła koło Rakowa bunkier, 5 (pięciu) bandytów popełniło samobójstwo. Znaleziono broń, „Literaturę Propagandową” wy-daną w roku 1947 ^aoraz bardzo bogate archiwum korespondencji, w której mowa o dokonanych napadzie na gen. Świerczewskiego przez sotnie „Chri-na” i „Stacha”. Jutro podam szczegóły.^a

^a-27.4.47^a ^b-Dywizja KBW^b: zabito trzech bandytów, aresztowano 21 osób podejrzanych, w tym przy jednym znaleziono 5 kbk, 800 szt[uk] amunicji i granat, przy drugim kbk i strzelbę myśliwską. ^aSchwytano 4 bandytów z bandy „Myrona”.^{-a}

^a-27.4.47^a 1 DP¹: aresztowano kilkunastu mieszkańców, którzy donosili żywność do bandy. Strzelec Łojek popełnił w dniu 22 IV 1947 r. samobój-stwo. Przyczyny ^cnieustalone^c.

^a-Немає інформації з району дій 9 ДП за 27.4.47.^{-a}

У сутичках з бандами військо до цього часу не зазнало втрат. 27 IV 1947 р. прац[івника] Ліського ПУГБ Сотвінського поранено під час сутички з трьома бандерівцями.

^a-Сянік, 28/IV[1]947.^{-a}

^г-(—) Бачинський, капітан^{-г}

^a-(—) Корчинський^{-a}

^a-Прийняв Бонк, год. 1⁰⁵
29 IV 47^{-a}

^a-Передав Хоїна Ян
год. 1⁰⁵, 29 IV 47^{-a}

*ІНП, МГБ 743, арк. 111–112.
Оригінал, машинопис.*

Примітки

- ^a-^a Вписано від руки.
- ^б-^б Виправлено від руки з: 9 ДП.
- ^в-^в Виправлено від руки з: *невідомі*.
- ^г-^г Перекреслено.

¹ Інформація незрозуміла, напевно помилка. В першій версії мала бути 1 оперативна ДП КВБ тобто 1 Дивізія КВБ, а отже запис повинен бути об'єднаний з попередніми фрагментами повідомлення, що стосуються дій останньої.

^a-Brak informacji z rejonu działań 9 DP z dn. 27.4.47.^a

Wojsko nie poniosło dotąd strat w potyczkach z bandami. Dnia 27 IV 1947 r. prac[ownik] PUBP Lesko Sotwiński został ranny w potyczce z trzema banderowcami.

^a-Sanok 28/IV [1]947.^a

^d-(—) Baczyński, kpt.^d

^a-(—) Korczyński^a

^a-Przyjął Bąk godz. 1⁰⁵
dnia 29 IV 47^a

^a-Nadał Choina Jan
godz. 1⁰⁵, 29 IV 47^a

IPN, MBP 743, k. 111–112.

Oryginał, maszynopis.

Przypisy

- ^a-^a Wpisano odręcznie.
- ^b-^b Poprawiono odręcznie z: 9 DP.
- ^c-^c Poprawiono odręcznie z: *nieznane*.
- ^d-^d Skreślono.

¹ Informacja niejasna, zapewne pomyłka. W pierwszej wersji miała to być 1 DP operacyjna KBW, czyli 1 Dywizja KBW, a zatem zapis powinien być scalony z wcześniejszym fragmentem meldunku, dotyczącym działań tej ostatniej.

**Після 28 квітня 1947, б.м.в. Лист полковника
Гжегожа Корчинського до міністра громадської безпеки
Станіслава Радкевича стосовно старости в Сяноці
Анджея Щудлика**

МГБ Варшава
Міністр Радкевич

У зв'язку з нашою телефонною розмовою про повітового старосту в Сяноці Щудлика Анджея¹, повідомляю:

Щудлик Анджей, який видає себе за поляка, насправді є українцем, оскільки вся його родина є українською.

Його двоюрідний брат Щудлик Єжи надавав допомогу банді „Хріна”. Те саме робили й сестри. Щудлик Єжи, Анастазія і Юлія, яка втекла в банду, приймали в себе вдома чл[ена] банди УПА на псевдо „Левко”². Згаданий „Левко” займав високий пост в організації УПА і банді „Хріна”.

„Левко”, коли він був хворий, перебував у вищезгаданій родині Щудликів, яка за ним доглядала. Члени родини Щудликів доводяться старості Щудликові Анджеєві двоюрідними братами і сестрами. Знаменним є факт, що спійманий вищезгаданий бандит „Левко” мав документи поляка, видані Сяніцьким староством. За співпрацю з УПА Єжи і Анастазія Щудлики вироками Районного суду в Ряшеві засуджені: Єжи до 10 років ув'язнення – № справи 70/47, Анастазія до 3 років ув'язнення – № справи 59/46.

Крім того, під час переселення до СРСР, староста видав українцям багато документів про лояльність, щоб вберегти їх від переселення. Такий же документ мав спійманий бандит „Левко”.

До того ж живе в д[уже] добрих відносинах з реакційними елементами в Сяноці, як польськими, так і українськими, а також підтримує місцевий [осередок] ПСЛ³.

Загальна характеристика:

До війни був членом ППС⁴, працював керівником відділу, був використовуваний на [Сяніцькому] вагонному заводі як штрейкбрехер. Одночасно працював у „Двійці”.

У період окупації був в АК під командуванням майора „Карвіка”⁵. Після визволення вступив до ППС.

Документи, пов'язані з вищенаведеними закидами не могли бути переслані, оскільки ми не встигли допитати свідків. Свідків допитуємо.

**Po 28 kwietnia 1947, b.m.w. Pismo płk. Grzegorza Korczyńskiego
do ministra bezpieczeństwa publicznego
Stanisława Radkiewicza dotyczące starosty sanockiego
Andrzeja Szczudlika**

MBP Warszawa
Minister Radkiewicz

W związku z naszą rozmową telefoniczną odnośnie starosty powiatowego w Sanoku Szczudlika Andrzeja¹, podaję, co następuje:

Szczudlik Andrzej podający się za Polaka jest faktycznie Ukraińcem, gdyż cała jego rodzina jest ukraińska.

Jego brat cioteczny Szczudlik Jerzy udzielał pomocy bandzie „Chrina”. To samo czyniły siostry. Szczudlikowie Jerzy, Anastazja i Julia, która uciekła do bandy, przetrzymywali w swoim mieszkaniu czł[onka] bandy UPA ps. „Łewko”². Wymieniony „Łewko” zajmował wysokie stanowisko w organizacji UPA i bandzie „Chrina”.

„Łewko”, będąc chorym, był przetrzymywany i pielęgnowany przez ww. rodzinę Szczudlików, którzy są ciotecznym rodzeństwem starosty Szczudlika Andrzeja. Charakterystycznym jest fakt, że ujęty ww. bandyta „Łewko” posiadał dokumenty jako Polak, wydane przez Starostwo Sanok. Szczudlikowie – Jerzy i Anastazja skazani wyrokami Sądu Rejonowego w Rzeszowie za współpracę z UPA na więzienie: Jerzy na 10 lat – Nr sprawy 70/47, Anastazja na 3 lata – Nr sprawy 59/46.

Oprócz tego starosta w czasie przesiedlenia do ZSRR wydał szereg dokumentów lojalności Ukraińcom, by ochronić ich od przesiedlenia. Taki sam dokument posiadał ujęty bandyta „Łewko”.

Następnie żyje w b[ardzo] dobrych stosunkach z elementami reakcyjnymi, tak polskimi, jak ukraińskimi w Sanoku oraz popiera miejscowe PSL³.

Ogólna charakterystyka:

Przed wojną był członkiem PPS⁴, pracował w [Sanockiej] Fabryce Wagonów jako kierownik działu. Używany do łamania strajków. Jednocześnie pracował w „Dwójce”.

W okresie okupacji był w AK pod komendą mjr. „Karwika”⁵. Po wyzwoleniu wstąpił do PPS.

Dokumenty odnośnie ww. zarzutów nie mogły być dostarczone, gdyż nie zdążono przesłuchać świadków. Świadców przesłuchujemy.

По справі „Левка” документів на місці немає, оскільки справа знаходиться в РС в Ряшеві. Після зібрання усіх документів негайно їх вишлю.

Полковник Корчинський

*ІНП, МГБ 743, арк. 283.
Копія, машинопис.*

Примітки

¹ Щудлик Анджей (1900–1971), громадський діяч; до 1939 в ППС; у 1939–1944 у ВРН-ППС; з 2 пол. 1944 по 3 листопада 1948 повітовий староста в Сяноці; виключений з ППС напередодні об'єднавчого з'їзду (грудень 1948); в 1956–1958 голова Президії МРН в Сяноці і протягом короткого часу заступник голови; у 1957–1961 депутат Сейму ПНР.

² Джіман Михайло, псевдо „Левко”, провідник III Району Надрайону „Бескид” I Округу ОУН-Б, спійманий у Загутині в середині листопада 1946.

³ ПСЛ – Польська селянська партія, політична партія, що була створена в серпні 1945 й була продовженням довоєнної Селянської партії (СЛ); до лютого 1947 брала участь в управлінні країною, хоча на практиці, маючи велику громадську підтримку, становила базу легальної антикомуністичної опозиції; програма партії передбачала захист державної незалежності, парламентарно-демократичний устрій, підтримку дрібної та середньої приватної власності; після сфальшування комуністами результатів виборів у січні 1947 та виїзду з Польщі Станіслава Миколайчика, до влади у партії прийшла група, що співпрацювала з ПРП, яка засудила попередню політичну лінію, провела перевірку всіх членів партії та підтримала програму колективізації сільського господарства; в листопаді 1949 ПСЛ об'єдналася із СЛ (придаток ПРП-ПОРП), утворивши підпорядковану ПОРП Об'єднану селянську партію (ЗСЛ).

⁴ ППС – Польська соціалістична партія – робітничка партія, створена у 1892 в Парижі. Проголошувала лозунги національного і соціального визволення, представляла національно-визвольну течію польського соціалізму; на польських землях діяла з 1893, після 1919 виступала за систему парламентської демократії. З кінця 1926 в опозиції.

⁵ Можливо йдеться про майора „Корвіна” (Адам Виногородський), коменданта Району АК Сянік.

Odnośnie sprawy „Lewko” dokumentów na miejscu nie ma, gdyż sprawa znajduje się w SR w Rzeszowie. Po zebraniu wszystkich dokumentów natychmiast wyślę.

Płk Korczyński

IPN, MBP 743, k. 283.

Kopia, maszynopis.

Przypisy

¹ Szczudlik Andrzej (1900–1971), działacz społeczny; przed 1939 w PPS; w l. 1939–1944 w WRN-PPS; od 2 poł. 1944 do 3 listopada 1948 starosta powiatowy w Sanoku; usunięty z PPS przed kongresem zjednoczeniowym (grudzień 1948); w l. 1956–1958 przewodniczący Prezydium MRN w Sanoku i krótko zca przewodniczącego; w l. 1957–1961 poseł na Sejm PRL.

² Dżiman Mychajło, ps. „Lewko”, prowidyk Rejonu III Nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN-B, ujęty w Zahutyniu w połowie listopada 1946.

³ Polskie Stronnictwo Ludowe, partia polityczna założona w sierpniu 1945, będąca kontynuacją przedwojennego SL; do lutego 1947 współrządziła krajem, choć w praktyce, ciesząc się wielkim poparciem społecznym, stanowiła podstawę legalnej, antykomunistycznej opozycji; program Stronnictwa zakładał obronę niezawisłości państwowej, ustroj parlamentarno-demokratyczny, poparcie dla drobnej i średniej własności prywatnej; po sfałszowaniu przez komunistów wyników wyborów w styczniu 1947 i opuszczeniu kraju przez Stanisława Mikołajczyka władzę w Stronnictwie przejęła grupa współpracująca z PPR, która potępiła dotychczasową linię polityczną, przeprowadziła weryfikację wszystkich członków i poparła program kolektywizacji rolnictwa; w listopadzie 1949 PSL połączyło się z SL (przybudówką PPR-PZPR), tworząc podległe PZPR Zjednoczone Stronnictwo Ludowe.

⁴ Polska Partia Socjalistyczna – partia robotnicza utworzona w 1892 w Paryżu. Głosiła hasła wyzwolenia narodowego i społecznego, reprezentowała nurt niepodległościowy socjalizmu polskiego; na ziemiach polskich działała od 1893, po 1919 opowiadała się za systemem demokracji parlamentarnej, od końca 1926 w opozycji.

⁵ Być może chodzi o mjr. „Korwiną” (Adam Winogrodzki), kmdta Obwodu AK Sanok.

**29 квітня 1947, [Сянiк]. Шифрограма генерала
Стефана Моссора президентовi РП Болеславу Берутовi
та вiце-прем'єровi Владиславу Гомулцi**

Пiдлягає поверненню до шифрувального
вiддiлу протягом 48 годин

Цiлком таємно!
Забороняється копіювати
Прим. № а-1-а

Шифрограма № 1520
ОГ „Вiсла” вiдправлена 29.4.47 г. 00.10, прийнята 29.4.47 г. 05.30
Надiйшла до шифрувального вiддiлу 29.4.47 г. 06.00

Президент Республiки [Польща]
Гр. Берут Болеслав¹

Заступник Прем'єр-Мiнiстра
Гр. Гомулка Веслав [!]²

Повiдомляю, що до цього часу здiйснював зачищення терену вiд банд i органiзацiйної цивiльної сiтки УПА. Результатом цієї роботи було затримання кiлькох сотень осiб.

Найбiльша складнiсть полягає в тому, що вже з прибуттям перших пiдроздiлiв КВБ, ще до появи вiдповiдних оперативних груп, банди УПА розпоршилися в районi й не вступають у жоден бiй. Їх лiквідацiя вимагатиме тривалого i кропiткого обшуку кожного шматка лiсу.

До цього часу всього ^б-вбито i затримано^б лише близько 40 членiв банди УПА, зате швидко прогресує справа паралiзування цивiльної органiзацiї. Переселенська акцiя української людностi була дуже старанно пiдготовлена i розпочалася сьогоднi о 04.00 год. одночасно в усьому районi ОГ „Вiсла”, в той же час лiтаки скидають на всiй територiї листiвки, якi вiдповiдно пояснюють мету i спiсiб проведення переселення.

Нинi вiд'їдуть першi транспорти. Iз завтрашнього дня будуть вiд'їжджати по шiсть транспортiв щодня.

З'ясувалося, що польське населення в усьому регионi – Перемишль, Лiсько, Сянiк, Балигород, Яслиська становить не бiльше 15%, причому поляки бояться залишатися на мiсцi пiсля виселення українцiв. У зв'язку з цим постала проблема, щоб пiсля себе не залишити пустелю. З цiєю метою зосереджу полякiв в окремих селах, якi охоронятимуться ДРГМ.

**29 kwietnia 1947, [Sanok]. Szyfrogram gen. Stefana Mossora
do prezydenta RP Bolesława Bieruta
i wicepremiera Władysława Gomułki**

Podlega zwrotowi do działu
szyfrowego w ciągu 48 godzin

Ściśle tajne!
Czynienie odpisów wzbronione
Egz. Nr ^{a-1}-^a

Szyfrogram Nr 1520
GO „Wisła” nadany 29.4.47 g. 00.10, przyjęty 29.4.47 g. 05.30
Wpłynął do działu szyfrowego 29.4.47 g. 06.00

Prezydent Rzeczypospolitej
Ob. Bierut Bolesław¹

Wicepremier
Ob. Gomułka Wiesław [!]²

Melduję, że do tej pory przeprowadzałem oczyszczenie terenu z band i cywilnej sieci organizacyjnej UPA. Praca ta doprowadziła do ujęcia kilkuset osób.

Największa trudność polega na tym, że bandy UPA już w czasie przybywania pierwszych oddziałów KBW, jeszcze przed przybyciem właściwych grup operacyjnych, rozproszyły się po terenie i nie przyjmują żadnej walki. Ich likwidacja będzie musiała polegać na długotrwałych i zmuszonych przeszukiwaniach każdego kawałka lasu.

Ogółem ^b-zabito i ujęto-^b do tej pory niespełna 40-tu członków bandy UPA, natomiast sparaliżowanie organizacji cywilnej postępuje szybko naprzód. Akcja przesiedleńcza ludności ukraińskiej została bardzo starannie przygotowana i rozpoczęła się dzisiaj o godz. 04.00 jednocześnie na całym obszarze GO „Wisła”, równocześnie samoloty zrzucają na całym terenie ulotki odpowiednio wyjaśniające cel i sposób przeprowadzenia przesiedlenia.

W dniu dzisiejszym odjadą pierwsze transporty. Od jutra będzie odchodzić sześć transportów dziennie.

Okazało się, że ludności polskiej na całym obszarze – Przemysł, Lesko, Sanok, Baligród, Jaśliska jest najwyżej 15%, przy czym Polacy obawiają się pozostania na miejscu po wysiedleniu Ukraińców. W związku z tym wysunął się problem niepozostawienia po sobie pustyni. W tym celu skupię Polaków w oddzielne wsie, zabezpieczone przez ORMÓ.

1 травня надішло літаком мій план проведення негайного заселення цих населених пунктів малоземельними і безземельними родинами із суто польських повітів Ряшівського воєводства.

Одночасно хочу повідомити, що на теренах: Н[овий] Санч, Горлиці, Коросно, а також на Люблінщині підняли голову банди УПА. В деяких районах Люблінщини вони забороняють польському населенню проводити сівбу.

^аУ Кадровому департаменті було мені видано „Хрести за хоробрість”, „Медалі заслужених на полі слави” як єдиний тип бойових нагород з поділом на три ступені.

До цього часу нагородив посмертно „Хрестом за хоробрість” одного стрільця 8-ї дивізії піхоти, який загинув у бою, „Срібною медаллю заслужених на полі слави” – двох рядових з 7-ї дивізії піхоти, що відзначилися при здобутті бункера УПА.

З огляду на відсутність нагоди для ведення боїв, не передбачаю видавати більшої кількості бойових нагород, проте буду подавати пропозиції щодо відзначення „Хрестами заслуги” за операції проти банд.

Настрій серед офіцерів – чудовий. Жодних порушень поки що не було.^в

Командувач ОГ „Вісла”
Моссор, генерал бригади

Надруковано в „2” прим.

Прим. № 1 – През[идент] Республіки Польщі

Прим. № 2 – Заступник прем’єр-міністра Гомулка Весл[ав!]

Прим. № 3

№ 41/42

Розшифровано 29.4.47 г. 8.30

Розшифрував: Трусс

ЦВА, IV. 501. 1/A 1040, арк. 38–39.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк. На шифрограмі, на тексті приписки від руки: Корчиц. Шифрограми до Президента і Прем’єр-міністра не посилати. III Оперативне відділення буде складати через день повідомлення, яке будемо посилати. 29/4 і підпис маршала Жимерського під печаткою міністра національної оборони; з правого боку приписки від руки: 1) Президент, 2) Прем’єр-міністр, 3) Заступник прем’єр-міністра, 4) Мін. безпеки, 5) Заступник міністра Вольський, 6) ген. Спихальський. Нижче зліва підпис ген. Корчица і полк. Пионського та вписана від руки дата: 29.4.47; наприкінці документа два нерозбірливі підписи і дата 29.04.47 р.

W dniu 1 maja wyśle samolotem mój plan niezwłocznego zasiedlenia tych okolic małorolnymi i bezrolnymi rodzinami z czysto polskich powiatów woj. rzeszowskiego.

Równocześnie melduję, że na nieobjętych terenach: N[owy] Sącz, Gorlice, Krosno oraz w Lubelszczyźnie bandy UPA podniosły głowę. W niektórych okolicach Lubelszczyzny zabraniają ludności polskiej siał.

°W Departamencie Personalnym wydano mi „Krzyże Walecznych”, „Medale Zasłużonym na Polu Chwały” jako jednolity typ odznaczeń bojowych z podziałem na trzy stopnie znaczenia.

Do tej pory odznaczyłem pośmiertnie „Krzyżem Walecznych” jednego strzelca 8-mej Dywizji Piechoty, który poległ w walce, „Srebrnym Medalem Zasłużonych na Polu Chwały” – dwóch szeregowych z 7-mej Dywizji Piechoty, którzy odznaczyli się przy zdobywaniu bunkra UPA.

Ze względu na małą sposobność do walki, nie przewiduje się wydawania większej ilości odznaczeń bojowych, natomiast będę przedstawiał wnioski o odznaczenie „Krzyżami Zasługi” za akcje przeciw bandom.

Nastrój wśród oficerów – doskonały. Żadnych wykroczeń dotąd nie było.°

Dowódca GO „Wisła”
Mossor, gen. bryg.

Odbito w „2” egz.

Egz. Nr 1 – Prez[ydent] Rzp[eczypospoli]t[e]j

Egz. Nr 2 – Wicepremier Gomółka Wiesł[aw!]

Egz. Nr 3

Nr 41/42

Rozszyfrowano 29.4.47 g. 8.30

Rozszyfrował: Truss

CAW, IV. 501. 1/A 1040, k. 38–39.

Oryginał, maszynopis.

Druk firmowy. Na szyfrogramie, w poprzek tekstu odręczny zapis: Korczyc. Szyfrogramów do Prezydenta i Premiera nie wysyłać. III Oddział operacyjny będzie układał co dwa dni komunikat, który będziemy wysyłali. 29/4 i podpis marsz. Żymierskiego pod pieczęcią ministra obrony narodowej; z prawej strony odręczny dopisek: 1) Prezydent, 2) Premier, 3) W[ice]premier, 4) Min. Bezpiecz., 5) W[ice]min. Wolski, 6) gen. Spychalski. Poniżej z lewej strony parafy gen. Korczyca i płk. Przońskiego oraz odręczna data: 29.4.47; na końcu dokumentu dwa nieczytelne podpisy i data: 29.04.47 r.

Примітки

- а-а Вписано від руки.
- б-б Підкреслено від руки.
- в-в Текст зазначений на полях рисою від руки.

¹ Берут Болеслав (1892–1956), діяч КПП; в 1925–1930, з перервами, перебував у Москві, у 1930–1932 діяч Комінтерну; в 1933–1939 в ув'язненні; з 1943 член ПРП, в 1948 генеральний секретар ЦК, хоча офіційно у 1944–1948 виступав як безпартійний; з 1948 в ПОРП (у 1948–1954 голова, згодом I секретар ЦК ПОРП, в 1949 голова Комісії Політбюро ЦК у справах Громадської безпеки). У 1944–1947 голова КНР, у 1947–1952 – президент РП, у 1952–1954 – прем'єр, помер у Москві.

² Гомулка Владислав (1905–1982), псевдо „Веслав”, діяч КПП, кілька разів перебував у в'язниці; з 1941 член ВКП(б), з 1942 в ПРП, м. ін., до 1948 генеральний секретар ЦК; 1948–1949 в ЦК ПОРП, згодом усунутий з партії і у 1951–1954 – в ув'язненні; з жовтня 1956 по грудень 1970 член Політбюро і I Секретар ЦК ПОРП. У 1944–1949 заступник голови Ради міністрів і в 1945–1949 – міністр Возз'єднаних земель, в 1957–1971 член Державної Ради. Як відповідальний за застосування зброї проти робітників на Узбережжі у грудні 1970, усунутий з усіх посад.

Przypisy

- a--a Wpisano odręcznie.
- b--b Podkreślono odręcznie.
- c--c Tekst zaznaczony na marginesie odręcznie klamrą.

¹ Bierut Bolesław (1892–1956), działacz KPP; w l. 1925–1930 z przerwami przebywał w Moskwie, 1930–1932 funkcjonariusz Międzynarodówki Komunistycznej; w l. 1933–1939 więziony; od 1943 członek PPR, ostatnio w 1948 sekretarz generalny KC, choć oficjalnie w l. 1944–1948 występował jako bezpartyjny; od 1948 w PZPR (w l. 1948–1954 przewodniczący, następnie I sekretarz KC PZPR, w 1949 przewodniczący Komisji Biura Politycznego KC ds. Bezpieczeństwa Publicznego). W l. 1944–1947 przewodniczący KRN, 1947–1952 prezydent RP, 1952–1954 premier; zmarł w Moskwie.

² Gomułka Władysław (1905–1982), ps. „Wiesław”, działacz KPP, kilkakrotnie więziony; od 1941 członek WKP(b), od 1942 w PPR, m. in. do 1948 sekretarz generalny KC; 1948–1949 w KC PZPR, następnie usunięty z partii i w l. 1951–1954 więziony; od października 1956 do grudnia 1970 członek BP i I sekretarz KC PZPR. W l. 1944–1949 wiceprezes Rady Ministrów i 1945–1949 minister ziem odzyskanych, w l. 1957–1971 członek Rady Państwa. Jako odpowiedzialny za użycie broni wobec robotników na Wybrzeżu w grudniu 1970, usunięty ze wszystkich stanowisk.

**29 квітня 1947, Сянік. Оперативне зведення № 002
Командування ОГ „Вісла”**

Оперативна група „Вісла”
Вих. № 0070/ОГ
М. п. 29.04.1947 р.

Копія
Серія „А”
Цілком таємно
Прим. № 5

Оперативне зведення № 002¹
Штаб ОГ „Вісла” – Сянік 27.04.1947 р. 20.00 год.
Карта 1:100 000

1. Політична ситуація.

В районі дій 8 ДП до окремих сіл і поселень починають просочуватися чутки про те, що має відбутися виселення. Серед населення ходять чутки про наближення війни, яка нібито має стати результатом непорозумінь, що виникли на конференції у Москві. Ходять плітки про напад англо-американських військ на Радянський Союз.

9 ДП рапортує про появу бандерівських листівок, в яких польське населення і Військо закликаються до пасивності у переселенській акції та до співпраці [у боротьбі] проти спільного ворога, тобто СРСР. З 7 ДП доповідають, що у районі її діяльності населення вороже ставиться до Польської держави; політично зовсім несвідоме. Великий вплив на людей мають тут місцеві ксьондзи.

Згідно з донесенням 6 ДП ситуація змінилася настільки, що населення більш задоволене коректним ставленням до нього солдатів. Із сказаного особами, які живуть у цьому районі [виникає], що населення нібито вороже ставиться до банд, однак фактично ставиться до них прихильно. Населення співпрацює з бандами, допомагає їм матеріально і веде розвідку.

Політичні партії в усіх районах діяльності дивізій працюють дуже слабо. Найбільш активною є Польська робітничка партія, яка розгорнула (у порівнянні з іншими) найактивнішу політичну діяльність. Велика кількість членів цієї партії знаходиться у нафтових центрах в Горлицях, Яслі, Коросні, а також на Вагонному заводі у Сяноці.

Інші політичні партії демократичного блоку, не дивлячись на те, що формально існують, фактичної активності не проявляють.

Зараз у повітових містах створено міжпартійні комітети, які готуються до свят Першого травня.

**29 kwietnia 1947, Sanok. Meldunek sytuacyjny nr 002
Dowództwa GO „Wisła”**

Grupa Operacyjna „Wisła”
Nr wych. 0070/GO
M. p. dnia 29.04.1947 r.

Odpis
Seria „A”
Ścisłe tajne
Egz. Nr 5

Meldunek sytuacyjny Nr 002¹
Sztab GO „Wisła” – Sanok 27.04.1947 r. godz. 20.00
Mapa 1:100 000

1. Sytuacja polityczna.

W rejonie działania 8 DP zaczynają przenikać do poszczególnych wsi i osiedli pogłoski o mającym nastąpić wysiedleniu. Wśród ludności krążą wersje o bliskiej wojnie, która ma rzekomo być konsekwencją nieporozumień wynikłych na konferencji w Moskwie. Krążą plotki o uderzeniu wojsk anglo-amerykańskich na Związek Radziecki.

9 DP melduje o pojawieniu się ulotek banderowskich, nawołujących ludność polską i wojsko do bierności względem akcji przesiedleńczej i do współpracy przeciw wrogowi wspólnemu, tj. ZSRR. Z 7 DP meldują, że w rejonie jej działalności ludność jest wrogo ustosunkowana do Państwa Polskiego; politycznie zupełnie nieświadomiona. Duży wpływ na ludność mają tu miejscowi księża.

Wg meldunku 6 DP sytuacja uległa o tyle zmianie, że ludność jest bardziej zadowolona z poprawnego stosunku żołnierzy do niej. Z wypowiedzi mieszkańców w tym rejonie [wynika, że] ludność się rzekomo wrogo odnosi do band, faktycznie jednak stosunek do band jest przychylny. Ludność współpracuje z bandami, dostarcza im środków materialnych i prowadzi wywiad.

Działalność partii politycznych we wszystkich rejonach działania dywizji bardzo słaba. Najbardziej aktywna Polska Partia Robotnicza rozwija stosunkowo najwyższą działalność polityczną. Wielką ilość członków tej partii liczą ośrodki naftowe w Gorlicach, Jaśle, Krośnie oraz w Fabryce Wagonów w Sanoku.

Inne partie polityczne bloku demokratycznego, jakkolwiek formalnie istnieją, faktycznie działalności nie przejawiają.

Obecnie powstały w miastach powiatowych międzypartyjne komitety, które przygotowują się do obchodów pierwszomajowych.

2. Оперативна діяльність.

До 27.04.1947 р. усі частини, що входять до Оперативної групи „Вісла”, зосереджені у визначених районах, вивчають район з метою точного окреслення місця концентрації банд, встановлення кількості мешканців, які підлягають кампанії по переселенню, розвідки та ремонту доріг і переправ.

В результаті проведених заходів підтверджено роздрібнення банд в районі дій на малі загони. Під час боїв вбито 6 бандитів УПА, спіймано 8 членів банди, арештовано 203 особи, запідозрені у співпраці з бандами. Здобуто 19 шт[ук] гвинтівок, 1 ручний кулемет, 1 автомат, 3 пістолети, 5 ручних гранат, 545 набоїв до гвинтівки, 2 міни до міномета калібру 82 мм, 72 набої до а[втомата], виявлено 1 радіостанцію. Власних втрат не було.

На території Грубешівського і Томашівського повітів банди УПА тероризують польське населення, не дозволяючи йому сіяти.

28.04.47 р. о 4.00 год. починається переселення української людності на усій території дій Оперативної групи.

Населення, що переселяється, буде завантажено на таких станціях завантаження: Переворськ (4806), Риманів (9662), Писарівці (9278), Сянік (9086), Залужжя (8892), Загір'я (8690), Лукавиця (8696), Вільшаниця (8204), Куляшне (7482), Команча (5676 [!]), Лупків (5676 [!]).

28.04.1947 р. виїдуть два перші транспорти, потім щодня буде від'їжджати 6 транспортів.

3. Інтендантська ситуація.

а) Організація.

Організовані і укомплектовані інтендантські відділення, за винятком Від[ділення] харч[ування], яке ще не відповідає штатові. 1 пп прибув без інтендантської служби. 4 пп прибув без офіцера фінансової служби.

б) Запаси.

Харчування: в осередках постачання у Сяноці і Перемишлі вже створено 10-денні запаси харчування, за винятком сигарет, які замовлено по телеграфу. Немає сіна. Овес для центрів постачання у дорозі; очікуємо, що буде на місці протягом 27.04.47 р. Наступний 10-иденний запас харчування прибуде у центри постачання приблизно 30.04.47 р. Потреба у картоплі і свіжих овочах покривається частково з запасів місцевих полків, частково шляхом заміни крупами [?]. Центри постачання вже є і приступили до забезпечення частин. Випічку хліба організовано на місці і створено запас у розмірі 2-денної норми. Організовано також випічку і підвіз [хліба] на станції завантаження для цивільного населення, що переселяється. Організовано 4 пункти

2. Działalność operacyjna.

Do dnia 27.04.1947 r. wszystkie jednostki należące do Grupy Operacyjnej „Wisła” skoncentrowane w wyznaczonych rejonach, przeprowadzały działania rozpoznawcze terenu celem dokładnego ustalenia miejsc zgromadzenia band, ustalenia ilości mieszkańców dla akcji przesiedleńczej, rozpoznania i naprawy dróg i przejść.

W wyniku przeprowadzonych działań stwierdzono rozdrobnienie się band w terenie na małe oddziały. W czasie walk zabito 6 bandytów UPA, ujęto 8 członków bandy, aresztowano 203 osoby podejrzane o współpracę z bandami. Zdobyto 19 szt[uk] kb, 1 rkm, 1 pistolet automatyczny, 3 pistolety, 5 granatów ręcznych, 545 naboji do kb, 2 miny do moździerza 82 mm, 72 naboje do p[istoletu] a[utomatycznego], wykryto 1 radiostację. Strat własnych nie było.

Na terenie powiatu hrubieszowskiego i tomaszowskiego bandy UPA terroryzują ludność polską, nie pozwalając jej się rozprzestrzenić.

Dnia 28.04.47 r. o godz. 4.00 rozpoczyna się akcja przesiedlenia ludności ukraińskiej w całym obszarze Grupy Operacyjnej.

Przesiedlana ludność będzie załadowana na następujących stacjach załadowniczych – Przeworsk (4806), Rymanów (9662), Piasarowce (9278), Sanok (9086), Załuż (8892), Zagórz (8690), Łukawica (8696), Olszanica (8204), Kulaszne (7482), Komańcza (5676 [!]), Łupków (5676 [!]).

Dnia 28.04.1947 r. odejdą pierwsze dwa transporty, następnie odchodzić będzie 6 transportów dziennie.

3. Sytuacja kwatermistrzowska.

a) Organizacja.

Wydziały Kwatermistrzostwa zorganizowane i obsadzone za wyjątkiem Wydz[iału] Żywn[ości], który nie ma jeszcze pełnej obsady; 1 pp przybył bez obsady kwatermistrzowskiej, 4 pp przybył bez oficera finansowego.

b) Zapasy.

Żywność. W ośrodku zaopatrzenia w Sanoku i w Przemyśle zgromadzono już 10-dniowe zapasy żywności z wyjątkiem papierosów, które zapotrzebowano telegraficznie. Brak siana. Owies dla ośrodków zaopatrzenia w drodze; jest spodziewany na miejscu w ciągu dnia 27.04.47 r. Następnym 10-dniowym zapasem żywności przybędzie do ośrodków zaopatrzenia około 30.04.47 r. Zapotrzebowanie ziemniaków i jarzyn świeżych jest częściowo pokrywane z zapasów miejscowych pułków, częściowo zaś drogą wymiany kaszami [?]. Ośrodki zaopatrywania już są i przystąpiły do zaopatrzenia jednostek. Wypiek chleba zorganizowano na miejscu i stworzono zapas w wysokości 2-dniowego zapotrzebowania. Zorganizowano również wypiek i dostawę do stacji załadowania dla przesiedlającej się ludności cywil-

розподілу м'яса, які приступлять до видачі з 27.04.1947 р. 26.04.1947 р. відправлено транспорт харчів (на 4 дні) для 1 пп, бо згідно з даними, він вже не мав визначених наказом запасів.

Обмундирування. КВО 5 до цього часу не здав на збереження визначених наказом запасів обмундирування. Прання білизни для Групи буде організовано у Перемишлі і, можливо, в Івоничі (у процесі вирішення).

Пальне. Група має пункти постачання пального в Ярославі, Перемишлі, Яслі і Єдлічах. Із запасів, що були у розпорядженні Групи, частинам видано 24 тонни.

Медична служба. 25.04.47 р. відбулася нарада начальників медичної служби див[ізій]. Окремі полки, з огляду на пізнє прибуття, не подали даних щодо персоналу і забезпечення медичної сл[ужби]. Частини ведуть поповнення персоналу і мед[ично]-сан[ітарних] мат[еріалів]. Хірургічна бригада готова до роботи при Сяницькій пов[ітовій] лікарні. Транспортні засоби – колона санітарних автомобілів кількістю 8 машин, що знаходяться у гаражі 1 Автомобільного полку, у розпорядженні начальника служби П. П.² Санітарно-епідеміологічний стан частин добрий; дано розпорядження про негайне проведення весняного щеплення. Встановлено зв'язок з керівництвом ПЧХ і ДРУ. Найближчі військові частини будуть надавати медичну допомогу СЗО.

Вет[еринарна] служба: Полки в районах дій мають вет[еринарів]. При Групі розширено вет[еринарну] амб[уляторію]: на 60 коней є 2 вет[еринари]. Ліки і перев'язочний матеріал для вет[еринарної] амб[уляторії] повинні привезти 27.04.47 р. з Кракова. До цього часу хвороб і втрат не відзначено.

Фінансові справи: 24.04.1947 р. в Польському національному банку у Ряшеві відкрито рахунок для Групи під назвою: Військова частина № 113 – з депозитом 40 мільйонів злотих.

Командувач Оперативної групи „Вісла”
Моссор, генерал бригади

Заст. К-ча ОГ „Вісла”
з питань КБВ

Гюбнер,
полковник

Заст. К-ча ОГ „Вісла”
з питань безп[еки]

Корчинський,
полковник

Заст. К-ча ОГ „Вісла”
з пол[ітико]-вих[ов-
ної] роботи

Сідзінський,
підполковник

Начальник Штабу Оперативної групи „Вісла”
Хілінський, полковник

nej. Uruchomiono 4 punkty rozdziału mięsa, które przystąpią do wydawania z dniem 27.04.1947 r. W dniu 26.04.1947 r. wysłano transport żywności (na 4 dni) dla 1 pp, gdyż wg [otrzymanych] wiadomości już nie posiadał nakazanych zapasów.

Umundurowanie. Nakazanych zapasów umundurowania DOW 5 dotychczas nie zdeponowało. Pranie bielizny dla Grupy organizuje się w Przemysłu i prawdopodobnie w Iwoniczu (w trakcie załatwiania).

Materiały pędne. Grupa posiada punkty zaopatrzenia w mat[eriały] pędne w Jarosławiu, Przemysłu, Jaśle i Jedliczach. Z zapasów, jakie były do dyspozycji Grupy, wydano jednostkom 24 tony.

Służby Zdrowia. Dnia 25.04.47 r. odbyła się odprawa Szefów Służby Zdrowia Dyw[izji]. Poszczególne pułki ze względu na późne przybycie nie przedstawiły danych w personelu i zaopatrzeniu Sł[użby] Zdrowia. Jednostki w toku uzupełniania personelem i mat[eriałami] med[yczno]-san[itarnymi]. Czołówka chirurgiczna gotowa do pracy przy Szpitalu Pow[iatowym] w Sanoku. Środki transportowe – kolumna samochodów sanitarnych w ilości 8 wozów zagarażowanych w 1 Pułku Samochodowym do dyspozycji Szefa Służby P. P.² Stan sanitarno-epidemiologiczny jednostek dobry; wydano zarządzenie niezwłocznego przeprowadzenia szczepienia wiosennego. Kontakt z władzami PCK i PUR – nawiązany. Pomoc lekarska dla SOK zapewniona przez najbliższe jednostki wojskowe.

Służba Wet[erynaryjna]. Pułki w terenie posiadają lek[arzy] wet[erynarii]. Przy Grupie rozszerzone amb[ulatorium] wet[erynaryjne] z obsadą 2-ch lek[arzy] wet[erynarii] na stan 60 koni. Środki lecznicze i opatrunkowe dla amb[ulatorium] wet[erynaryjnego] Grupy mają być przewiezione w dniu 27.04.1947 r. z Krakowa. Chorób, strat lub ubytku dotychczas nie zanotowano.

Sprawy pieniężne. Otwarty rachunek w Narodowym Banku Polskim w Rzeszowie w dniu 24.04.1947 r. dla Grupy z brzmieniem: Jednostka Wojskowa Nr 113 – zdeponowanych jest 40 milionów złotych.

Dowódca Grupy Operacyjnej „Wisła”
Mossor, gen. bryg.

Z-ca D-cy GO „Wisła” do spraw KBW	Z-ca D-cy GO „Wisła” do spr[aw] bezp[ie- czeństwa]	Z-ca D-cy GO „Wisła” do spr[aw] pol[itycz- no]-wych[owawczych]
Huebner, płk	Korczyński, płk	Sidziński, ppłk

Szef Sztabu Grupy Operacyjnej „Wisła”
Chiliński, płk

Виконано в 6 прим.

№ 1 – у справу

№ 2 – М[іністр] н[аціональної] о[борони]

№ 3 – І З[аступник] м[іністра] н[аціональної] о[борони]

№ 4 – ІІ З[аступник] м[іністра] н[аціональної] о[борони]

№ 5 – Мін[істр] гром[адської] без[пеки]

№ 6 – Начальник Генштабу ВП

Вірно: (—) Піляшка

ІНП, МГБ 743, арк. 102–104.

Завірена копія, машинопис.

Примітки

¹ Оперативне зведення № 001 було опубліковане в: *E. Misilo...*, с. 142–144.

² Так в оригіналі.

Wykonano w 6 egz.

Nr 1 – a/a

Nr 2 – M[inister] ON

Nr 3 – I W[ice]m[inister] ON

Nr 4 – III W[ice]m[inister] ON

Nr 5 – Min[ister] Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego]

Nr 6 – Szef Sztabu Gen[eralnego] WP

Za zgodność: (—) Pilaszka

IPN, MBP 743, k. 102–104.

Odpis uwierzytelniony, maszynopis.

Przypisy

¹ Meldunek sytuacyjny nr 001 został opublikowany w: E. Misilo..., s. 142–144.

² Tak w oryginale.

Після 29 квітня 1947, б.м.в. Інформація органів громадської безпеки про ситуацію на місцях

Ситуація на місцях.

Місцеве населення: поляки, українці, мішані сім'ї. Католицьке віросповідання римського або греко-католицького обрядів, яке одночасно вказує на національність. Населення греко-католицького обряду вважає себе українцями, римо-католицького – поляками. Латинський обряд вважається місцевим населенням синонімом польської національності, тому у значного відсотка населення, яке підлягає виселенню, з'явилося почуття кривди і незаслуженої несправедливості.

Рівень культури місцевого населення цілком примітивний. Вторинна неписьменність, темнота забобонів, погані умови існування.

Форми сільського господарства, яке є основою існування приблизно 98% мешканців, застарілі.

Терор і демагогія банд УПА призвели до моральної диверсії навіть серед польського населення. До моменту прибуття війська у окремі села населення знаходилось під впливом ворожої пропаганди. Ставлення українського і мішаного населення до війська було і надалі залишається ворожим, недовірливе і підозріле.

Створення огидного образу Війська польського і зображення його як комуністів, якими командує офіцери Червоної армії, що знають польську мову, залишило тривалі сліди, яких у зв'язку з недоброзичливістю і побоюваннями щодо Радянського Союзу, не можна стерти за короткий час переселення. Доказом недоброзичливості і ворожого ставлення до Радянського Союзу населення, яке переселяють, є побоювання виїзду на радянську територію. Тільки цим можна пояснювати початковий страх перед переселенням. У осіб, яких переселяють, не виявлено особливих прикладів морального відчаю або внутрішнього опору. У випадках необхідності виїзду родичів, навіть далеких, ті, що залишалися, добровільно склали заяви на виїзд.

Випадків пасивного протесту не було. Останнім часом постав психоз виїзду, навіть серед польських родин, серед яких треба було розгорнути відповідну роботу, щоб умовити їх залишитися. Багато осіб, яких переселяють, було взято на облік УГБ. Це свідчить про їхні зв'язки з УПА.

Переселення, що розпочалося 28 квітня ц. р. о 4-й годині, застало населення, яке підлягає переселенню, невідготовленим. Серед населення ходили, правда, чутки про те, що має бути переселення у Ра-

Po 29 kwietnia 1947, b.m.w. Informacja organów bezpieczeństwa publicznego o sytuacji w terenie

Sytuacja w terenie.

Ludność miejscowa: Polacy, Ukraińcy, rodziny mieszane. Wyznanie katolickie o obrządku łacińskim lub greckim, będące równocześnie wskaźnikiem narodowości. Ludność obrządku greckokatolickiego uważa się za Ukraińców, a [obrzędku] rzymskokatolickiego za Polaków. Obrządek łaciński uważany jest przez miejscową ludność za synonim polskości, dlatego też u znacznego odsetka podlegających przesiedleniu wyłoniło się poczucie krzywdy i niezasłużonej niesprawiedliwości.

Stopa kulturalna miejscowej ludności na poziomie zupełnego prymitywu. Analfabetyzm wtórny, ciemny zabobon, nędzne warunki bytowania.

Formy gospodarki rolnej – stanowiącej podstawę bytu około 98% mieszkańców – przestarzałe.

Terror i demagogia band UPA spowodowała dywersję moralną nawet wśród ludności polskiej. Do chwili przybycia do poszczególnych wsi wojska, ludność znajdowała się pod wpływem wrogiej propagandy. Ustosunkowanie się ludności ukraińskiej i mieszanej do wojska było i pozostało nadal wrogie, nieufne i podejrzliwe.

Zohydzenie i przedstawianie Wojska Polskiego jako komunistów, dowodzonych przez oficerów Armii Czerwonej znających język polski, pozostawiło trwałe ślady, które wobec niechęci i obawy w stosunku do Związku Radzieckiego – nie mogą być w krótkim okresie akcji przesiedleńczej zatarte. Wykładnikiem niechęci i wrogiego nastawienia do Związku Radzieckiego ludności przesiedlanej jest obawa przed wyjazdem na terytorium radzieckie. Tym jedynie należy tłumaczyć początkową obawę przed przesiedleniem. U przesiedlanych nie stwierdzono specjalnych objawów załamania się lub oporów wewnętrznych. W wypadku konieczności wyjazdu krewnych, nawet dalszych, pozostali zgłaszali dobrowolnie deklaracje na wyjazd.

Wypadków oporu biernego nie było. Ostatnio wytworzyła się psychoza wyjazdu nawet wśród rodzin polskich, wśród których musiano rozwinąć odpowiednie prace, celem nakłonienia do pozostania. Dużo ludności przesiedlanej jest notowane przez UBP. Świadczy to o powiązaniu z bandami UPA.

Akcja przesiedleńcza, rozpoczęta dnia 28 kwietnia br. o godzinie 4-tej, zastała ludność podlegającą przesiedleniu nieprzygotowaną. Krążyły wprawdzie wśród ludności pogłoski o mającym nastąpić przesiedleniu do

дянський Союз, але завдяки добре дотриманій військовій таємниці, населення загалом було дезорієнтоване і до останнього часу працювало на полях. Повідомлення про переселення на Західні землі [населення] сприйняло спокійно, навіть із задоволенням.

З того, що можна було зрозуміти під час підготовки переселення в перші два дні його проведення, виникає, що відсоток польського населення у Перемиському, Сянницькому, Ліському пов[ітах] дуже малий і складає в середньому 15%. Це населення стероризоване, дуже часто зі страху співпрацювало з УПА, яка розгорнула у цих трьох повітах нечуваний терор.

На фоні цих фактів характерною є оцінка ситуації, яку знаходимо в інформаційному бюлетені „Хріна”. Вона, щоправда, стосується місяця березня ц. р., але все-таки, дуже характерна для стосунків, які панували на місцях у період безпосередньо перед прибуттям ОГ „Вісла”. В розділі під назвою „Польське населення” читаємо:

„Від початку Московської конференції польське населення покладає великі надії на швидку війну, її початок відкладають з тижня на тиждень. Треба відзначити, що такі думки висловлює у більшості інтелігенція. Загалом же все суспільство прагне затвердження західних кордонів по Одрі і Нисі. Елементи, які мають більш доброзичливе відношення до теперішньої «демократії», бояться нової війни, а особливо бояться німецької помсти і втрати «земель возз'єднаних».

З поразкою польського підпілля населення починає усе більше вірити у перемогу теперішнього уряду і усе більше починає йому підпорядковуватись. З кожним разом все менше голосів проти уряду. У значній мірі причиною цього є урядова пропаганда. З кожним разом можна зауважити все більше активних «демократів».

Ставлення до нас погіршується. За винятком тих, що живуть близько нас, ніхто нас тут не хоче бачити. Незважаючи на те, що нам допомагають, і навіть погоджуються з правильністю нашої боротьби, але тільки не на цій території. Переживають з приводу втрат Війська польського. Останнім часом, після смерті ген[ерала] Сверчевського¹, польське населення набагато більше показало своє дійсне обличчя. Вимагає помсти, сильно, сильно шкодує за Ним, як за солдатом. Вимагають виселення усіх українців з району в СРСР. Таке ставлення характерне для міського населення та населення приміських сіл.

Населення, яке живе ближче до нас, і з яким ми частіше зустрічаємося, ставиться до нас цілком добре. Воно мало більше можливостей краще з нами познайомитись, пізнати мету нашої боротьби, і вважає нашу присутність тут цілком слушною. Самовідданість не гірша, ніж

Związku Radzieckiego, lecz dzięki dobrze utrzymanej tajemnicy wojskowej ludność była na ogół zdezorientowana i do ostatniej chwili pracowała na roli. Wiadomość o przesiedleniu na Ziemię Zachodnie przyjęto spokojnie i nawet z zadowoleniem.

Jak można się było zorientować w czasie przygotowania przesiedlenia, w pierwszych dwóch dniach jego przeprowadzenia, procent ludności polskiej w pow[ziatach] Przemyśl, Sanok, Lesko jest bardzo niski i średnio wynosi 15%. Ludność ta sterroryzowana, niejednokrotnie ze strachu współpracowała z UPA, która rozwinęła w tych trzech powiatach niesłychany terror.

Na tle tych faktów znamieną jest ocena sytuacji, jaką znajdujemy w biuletynie informacyjnym „Chrina”, dotycząca, co prawda, miesiąca marca br., tym niemniej bardzo charakterystyczna dla stosunków panujących w terenie, w okresie bezpośrednio poprzedzającym przybycie GO „Wisła”. W rozdziale zatytułowanym „Ludność polska” czytamy:

„Z początkiem konferencji Moskiewskiej polska ludność roi znowu wielkie nadzieje na bliską wojnę. Początek jej odkładają z tygodnia na tydzień. Trzeba przyznać, że takie zdanie jest wyrażane w większości przez inteligencję. Na ogół całe społeczeństwo pragnie utwierdzenia zachodnich granic na Odrze i Nysie. Element przychylnie ustosunkowany do obecnej «demokracji» obawia się nowej wojny, a specjalnie boi się niemieckiego odwetu i utraty «[Ziem] Odzyskanych».

W parze z porażką polskiego podziemia, ludność zaczyna coraz bardziej wierzyć w zwycięstwo obecnego rządu i coraz bardziej zaczyna mu się podporządkowywać. Głosew przeciwnych rządowi [jest] coraz mniej. Do tego przyczynia się w znacznym stopniu rządowa propaganda. Coraz więcej zauważa się aktywnych «demokratów».

Stosunek do nas pogarsza się. Za wyjątkiem tych, którzy bliżej z nami żyją, wszyscy nie chcieliby nas tu widzieć. Pomimo że często nam pomagają, a nawet przyznają rację słuszności naszej walki, [wołają, żeby było to] tylko nie na tym terenie. Ubolewają nad stratami ze strony Wojska Polskiego. Ostatnio po śmierci gen. Świerczewskiego¹ o wiele bardziej ludność polska odkryła swoje prawdziwe oblicze. Żąda zemsty, ogromnie, ogromnie żałuje Go jako żołnierza. Żądają wysiedlenia wszystkich Ukraińców z terenów do ZSRR. Takie jest nastawienie ludności miejskiej i podmiejskich wsi.

Ludność żyjąca bliżej z nami i z którą my częściej stykamy się, ustosunkowuje się do nas zupełnie dobrze. Miała ona większe możliwości bliższego poznania nas, poznania celu naszej walki i przyznaje pełną słuszność naszej obecności tutaj. Ofiarności nie gorsza niż ze strony naszej ludności, a nawet niektórzy Polacy tak do nas przyzwyczaili się, że specjalnie nas do

у нашого населення, а деякі поляки так до нас призвичаїлися, що спеціально нас до себе запрошують. Ця частина населення ставиться до теперішнього уряду стримано і навіть з ненавистю.

До цього великою мірою спричинилася також поведінка війська. Військо польське під час операцій відноситься до польського населення не краще, ніж до українського. Дуже часто бувають сварки і навіть побиття за те, що польське населення залишилось серед бандерівців; кажуть, що якщо бандерівці їм не роблять кривди, то вони з ними мусять співпрацювати. До нашого населення відносяться цілком добре, а у критичні моменти – допомагають...”

Політичні партії.

Відносно найактивнішу партійну діяльність в охоплених акцією повітах, проводить [осередок] Польської робітничої партії у Сяніцькому повіті. Відношення між обома робітничими партіями у цьому повіті погані. Відзначається ріст [чисельності] ППС шляхом постійного напливу ворожих до ПРП і СЛ елементів. Така ситуація склалась у деяких населених пунктах і у самому Сяноці на Вагонному заводі. ПСЛ ніякої зовнішньої діяльності не веде, займається „виловлюванням” посад, обмежується розповсюдженням чуток. СЛ, не дивлячись на свою чисельність, не розвинуло активної діяльності, бо організаційно воно дуже слабе. Зате співпрацює з ПРП на всіх рівнях. Ця співпраця дає тутешньому Комітету ПРП великі можливості, насамперед у сільській місцевості, де СЛ дуже популярне. Таким чином розвиток ППС у напрямку села на цій території загальмований.

У СД вступають реакційні елементи, партія не веде жодної зовнішньої діяльності. Пов[ітова] рада проф[спілок] і С[оюз] селянської взаємодопомоги знаходяться під впливом ПРП і працюють добре.

Серед молодіжних організацій найактивнішим є СБМ, інші організації працюють слабо.

Діяльність політичних партій у Ліському пов[іті] д[уже] слаба, у м. Яслиська існує гурток СЛ, який налічує близько 50 членів; там також є кілька законспірованих членів ПРП, які в умовах терору банд поки що активно себе не проявляють.

Ситуація на фронті боїв з бандами:

На першому етапі приділено найбільше уваги, і з цією метою відправлено найбільші сили, на очищення повітів: Перемишль – Сянік – Лісько від банд, бо на цій території українське населення відзначається найбільш ворожим ставленням і після попередньої евакуації ще в багатьох місцях проживає компактно, завдяки чому численний

siebie zapraszają. Ta część ludności odnosi się z rezerwą, a nawet z nienawiścią do obecnego rządu.

Do tego przyczyniło się w znacznym stopniu zachowanie wojska. Wojsko Polskie w czasie akcji nie lepiej traktuje polską ludność niż ukraińską. Bardzo często mają miejsce awantury, a nawet bicie za to, [że] tu zostali wśród banderowców. Mówią, że jeśli banderowcy nie robią im krzywdy, to znaczy, że muszą z nimi współpracować. Do naszej ludności odnoszą się zupełnie dobrze – w krytycznych chwilach pomagają...”

Partie polityczne.

Najwyższą stosunkowo działalność partyjną wśród powiatów objętych akcją przejawia Polska Partia Robotnicza w powiecie sanockim. Stosunki między obu partiami robotniczymi w tym powiecie układają się źle. Zanotowano wzrost PPS przez stały napływ elementów wręcz wrogich w stosunku do PPR oraz SL. Taka sytuacja zaistniała w kilku miejscowościach i w samym Sanoku na terenie Fabryki Wagonów. PSL na zewnątrz działalności nie przejawia, zajmuje się wyłapywaniem stanowisk. Ogranicza się do szeptanej propagandy. SL, mimo że bardzo liczne, działalności większej nie rozwija, organizacyjnie [jest] bowiem b[ardzo] słabe. Współpracuje natomiast ściśle z PPR-em na wszystkich szczeblach. Współpraca ta daje tutejszemu Komitetowi PPR duże możliwości przede wszystkim na terenie wiejskim, gdzie SL jest bardzo popularne. W ten sposób [rozwój] PPS we wsiach na tym terenie jest zahamowany.

SD rekrutuje się z elementów reakcyjnych – na zewnątrz żadnej działalności nie przejawia. Pow[iatowa] Rada Zw[iązków] Zaw[odowych] oraz Zw[iązek] Samopomocy Chłopskiej opanowane przez PPR pracują dobrze.

Z organizacji młodzieżowych najbardziej aktywny [jest] ZWM, inne przejawiają słabą działalność.

Działalność partii politycznych w pow. leskim [jest] b[ardzo] słaba. W m. Jaśliska istnieje Koło SL liczące około 50 członków, jest tam również kilku zakonspirowanych członków PPR, którzy wobec terroru band aktywnie na razie nie występują.

Sytuacja na froncie walki z bandami.

W pierwszej fazie położono główny nacisk i skierowano w tym celu najwięcej sił na oczyszczenie powiatów: Przemyśl – Sanok – Lesko, ponieważ na tym terenie ludność ukraińska jest najbardziej wroga i po poprzedniej ewakuacji pozostała w wielu miejscach w zwartej masie, dzięki czemu liczny kureń „Bajdy” oraz sotnie „Chrina”, „Stacha” i „Bira” czuły się na tym obszarze [jak] u siebie i wykazywały wielką aktywność.

куринь „Байди” і сотні „Хріна”, „Стаха” і „Бора” відчували себе у цьому районі господарями і вели активну діяльність.

З огляду на необхідність поширення операції на північну частину сфери дій (Ярославський і Любачівський повіти) і територію Коросна, Горлиць і південної частини Люблінського воєводства, які прилягають до сфери дій, операції I-шої фази організовано так, щоб на деяких територіях закінчити очищення місцевості протягом 10–14 днів з метою забрати відповідні сили, щоб перекинути їх в інше місце. З цією метою в районі Любачева створюється нова збірна з ДП.

У зв'язку з вищезгаданим, сили Оперативної групи перегруповуються.

[...]

Ситуацію, що панує у бандах, характеризує лист, який разом з іншими документами перехоплено в одному з бункерів. У листі, який підписано псевдонімом „Я”, читаємо²:

„... Це найбільші жертви протягом усіх часів. Мусимо стиснути зуби й кулаки та йти далі. Однак тоді, коли одні проливають кров і віддають життя, а другі не хочуть виконати своїх найпростіших обов'язків, організація мусить цим зайнятися. Щодо зловживань і усіх інших не порядків – такий самий критерій. Я не хочу виносити вироку передчасно, бо не хочу цим скривдити людей. Але часом це все виглядає так, що організація буде змушена зробити «кесарів розтин». Не маємо можливостей в теперішніх умовах бавитися в слідчих і суддів. Це було б марнуванням енергії. Тому ми мусимо час від часу робити такий «розтин». Туди до Вас повинен прибути Вищ. («Вищий»). Перекажіть йому це все і від мене перекажіть, що він повинен розглянути справу. Якщо треба буде, то я створю на цій території (Бес) спеціальний суд, і він отримає право «розітнути» це все швидко, але радикально. Хай тоді жаліються...”

[...]

ІНП, МГБ 743, арк. 181–185.

Оригінал, машинопис.

Документ неповний, немає відправника й адресата. У такій формі він зберігся.

Примітки

¹ Генерал Сверчевський загинув 28 березня 1947 у Яблінках.

² Це лист „Я” до „Рена”. „Я” це, ймовірно, командувач VI ВО „Сян” – Мирослав Онишкевич.

W przewidywanej konieczności rozszerzenia akcji na północną część strefy działania (powiaty jarosławski i lubaczowski) oraz na przyległe tereny: Krosno, Gorlice i południowa część województwa lubelskiego, zorganizowano akcje I-szej fazy w ten sposób, aby na niektórych obszarach ukończyć oczyszczenie terenów w ciągu 10–14 dni i móc wyciągnąć odpowiednie siły dla przerzucenia ich gdzie indziej. W tym też celu zapoczątkowano w rejonie Lubaczowa tworzenie nowej kombinowanej 3 DP.

W związku z powyższym zaczęto przegrupowanie sił Grupy Operacyjnej.

[...]

Sytuację, jaka panuje wewnątrz band, charakteryzuje list, który wraz z innymi dokumentami pochwycono w jednym z bunkrów. W liście tym podpisanym pseudonimem „Ja” czytamy²:

„... To największe ofiary za wszystkie czasy. Musimy zacisnąć zęby i pięści i iść dalej. Jednakże wtedy, kiedy jedni oddają krew i życie, drudzy nie chcą nawet wykonać podstawowych swoich obowiązków – organizacja musi interweniować w tej sprawie. Odnośnie nadużyć i wszelkich innych nieporządków – to samo kryterium. Ja nie chcę osądzać sprawy przedwcześnie, bo nie chcę wyrządzić ewentualnej krzywdy ludziom. Ale niekiedy wszystko to tak się przedstawia, że organizacja będzie zmuszona zrobić «cesarskie cięcie». My nie jesteśmy w stanie w dzisiejszych warunkach bawić się w śledczych i w sędziów. Byłoby to marnowaniem energii. Dlatego musimy też nieraz właśnie dokonać tego «cięcia». Tam powinien przybyć Wysz. («Wyższy») do Was. Zreferujecie jemu to wszystko i przekazcie ode mnie, że obowiązany on jest rozpatrzyć sprawę. Jeśli się okaże potrzebne, to powołam do życia na tym terenie (Bes) specjalny sąd, który otrzyma uprawnienia, [by] «przeciąć» to wszystko krótko, lecz radykalnie. Niech wtedy narzekają...”

[...]

IPN, MBP 743, k. 181–185.

Oryginał, maszynopis.

Dokument niekompletny, brak wystawcy i odbiorcy. Zachował się w takiej formie.

Przypisy

¹ Gen. Świerczewski zginął 28 marca 1947 w Jabłonkach.

² Jest to list „Ja” do „Rena”. „Ja” to zapewne dca OW VI „Sian” – Myrosław Onyszkewycz.

**До 30 квітня 1947, [Варшава]. Переклад статті з газети
„Corriere Lombardo” про обставини смерті генерала
Кароля Сверчевського**

„Corriere Lombardo”¹ за 16, 17 IV 1947 р.

Одкровення організації УПА.

Чому я вбив генерала Сверчевського?

Інтерв'ю з одним із командирів української партизанської армії.

Сказав: „Рух спрямований проти Польщі, але ще більше проти Росії. Маємо досить комунізму і Кремля”.

^aБруна^a, 16 квітня

У прикордонному населеному пункті мені вдалося зустріти групу членів таємної армії УПА, яка, як відомо, не має нічого спільного з польськими партизанами – досягають згоди тільки в питанні боротьби проти варшавського уряду. Члени УПА – українці, фанатичні націоналісти, повні рішучості створити українську республіку, незалежну від Росії та Польщі. Точні [їх] сили, що діють в прикордонній зоні невідомі, але відомо, що діють глибоко заглиблюючись в радянську територію, де, правдоподібно, знаходиться ставка діючих загонів. Члени УПА прекрасно озброєні, організовані за радянською системою, що базується на залізній дисципліні та надзвичайно високому дусі жертвовності. Це фанатики, якими тільки потраплять бути слов'яни, й завдають багато клопотів не лише полякам, але й росіянам. [Останні] не приховують своїх побоювань, що цей рух може поширитись та посилитись, трапляючи на благодатний ґрунт сепаратистських устремлінь населення, якому притаманне марево нової незалежної держави, що зможе забезпечити високий добробут завдяки величезним економічним можливостям та природнім багатствам, якщо тільки [не зазнаватиме рестрикцій] та не буде змушена нести втрат на користь Росії.

Партизанів УПА підтримує більша частина населення, яке постає їм продовольство, переховує від поліції та повідомляє про пересування військ, задіяних в репресіях. У малому населеному пункті, у хаті, в яку мене відвела доброзичливо настроєна людина, я застав 7-х мужчин, озброєних автоматами. Охоче дали мені інтерв'ю. Командир цих 7-х, який командує великим районом, сказав, що у своєму підпорядкуванні має тисячі добровольців, але тимчасово не має намі-

**Przed 30 kwietnia 1947, [Warszawa]. Tłumaczenie artykułu
z dziennika „Corriere Lombardo” dotyczącego okoliczności śmierci
gen. Karola Świerczewskiego**

„Corriere Lombardo”¹ z dnia 16, 17 IV 1947 r.

Rewelacja organizacji UPA.

Dlaczego zabiłem gen. Świerczewskiego?

Wywiad z jednym z przywódców partyzanckiej armii ukraińskiej.

Powiedział: „Ruch skierowany przeciw Polsce, lecz bardziej jeszcze przeciwko Rosji. Mamy dość komunizmu i Kremla”.

^a-Bruna^a, 16 kwietnia

Udało mi się spotkać w miejscowości granicznej grupę członków tajnego wojska UPA, które, jak wiadomo, nic nie ma wspólnego z partyzantami polskimi – zgodni są tylko na punkcie zwalczania rządu warszawskiego. Członkowie UPA są to Ukraińcy, fanatyczni nacjonaści, zdecydowani utworzyć republikę ukraińską niezależną od Rosji i od Polski. Nieznane są dokładnie siły operujące nad granicami, lecz wiadomo, że działają zapuszczając się głęboko na terytorium sowieckie, na którym według wszelkiego prawdopodobieństwa znajduje się kwatera główna działających grup. Członkowie UPA uzbrojeni są doskonale, zorganizowani na system sowiecki, opierający się na żelaznej dyscyplinie i o najwyższym duchu ofiarności. Są to fanatycy, jakimi tylko potrafią być Słowianie, i sprawiają wiele kłopotów nie tylko Polakom, ale również Rosjanom. [Ci ostatni] nie ukrywają swych obaw, iż ruch ten może się rozszerzyć i nabrać na sile, trafiając na podatny grunt dążeń separatystycznych ludności, której odpowiada miraż nowego państwa niezależnego, mogącego zapewnić szeroki dobrobyt dzięki olbrzymim możliwościom ekonomicznym oraz bogactwom naturalnym, jeżeli tylko [nie będzie podlegał restrykcjom] i nie będzie zmuszone do ofiar na rzecz całej Rosji.

Partyzanci UPA mają poparcie większej części ludności, która dostarcza im żywność, ukrywa przed policją i zawiadania o ruchach wojsk użytych do represji. W małej miejscowości granicznej, w chacie, do której zaprowadziła mnie przychylna osoba, zastałem 7-miu mężczyzn, uzbrojonych w karabiny maszynowe. Chętnie udzielili mi wywiadu. Przywódca tych 7-miu, który włada dużym obszarem, potwierdził, [że] pod swoimi rozkazami ma tysiące ochotników i chwilowo nie zamierza powiększać ich

ру збільшувати їх кількості. У разі потреби буде в стані мобілізувати справжню армію. Він не назвав свого прізвища, але я почув, що товариші називали його чеським іменем Ян. Особа горда, впевнена у собі, говорить уривчасто, нервовий.

„Ми вбили генерала Сверчевського тому, що він був одним із найжорстокіших наших переслідувачів. Ми попереджали його. Стільки разів убивав та розстрілював наших товаришів. Крім того, що був нашим ворогом, був надто залежний від вказівок Москви. Ми взяли за зброю не тільки проти Польщі, ми боролись і будемо боротись проти Росії, Польщі та всіх тих, хто нас пригноблює”.

Я запитав про деталі „виконання вироку” на генерала. Ян розповів: „Це була дика bestія, але його доля була остаточно вирішена. Ми вислали сто добірних людей там, де, за нашими даними, мав напевно проїжджати, тобто в околицях Ряшева. Крім того, велося спостереження за іншими можливими шляхами. Момент раптовості вдався, їх було близько тридцяти, все пішло гладко. Вони вдають героїв, поки знаходяться у своїх безпечних палацах у Варшаві. Але бояться нас, коли нас зустрічають. Знають, що ми неблаганні: генерал був першим, за ним підуть багато, багато інших. На їх жорстокість ми відповідатимемо такою ж жорстокістю, поки не досягнемо своєї мети”.

Звертаю Янові увагу, що Росія значно сильніша за Польщу. Ян посміхається: „Ви в це вірите, але це не так. Росіяни дуже сильно бояться українського сепаратистського руху. Не мають сміливості застосувати силу, оскільки це було б небезпечно, могло б спровокувати другий 1917 р. Українці мають досить комунізму та кремлівських клік, які не дотримали своїх обіцянок, незважаючи на величезний вклад українців в останній війні. Україна вимагає демократичних інститутів та вільних виборів; за це ми боремося. До поляків маємо ті самі претензії, хоча в меншій мірі. Поляки пригноблюють частину нашої Вітчизни та йдуть у напрямку комуністичного тоталітаризму. Нам прикро, адже поляки шляхетні й великодушні, багато натерпілись, а тепер змушені виконувати волю Москви”.

Питаю Яна про стосунки з рештою організацій: „Наші програми співпадають лише в питаннях боротьби проти спільного ворога. Патріоти борються з комунізмом, ми також проти нього, але й проти будь-кого, хто пригноблює найменший клаптик нашої Вітчизни. Нині ми живемо в згоді, завтра можемо бути ворогами. Дуже шкода, що останнім часом багато з них (патріотів) піддалися, повіривши декретові про амністію. Наш рух, разом із польським партизанським рухом, дуже сильний. Впевнений, що ми досягнемо наших благородних цілей”.

liczby. W razie potrzeby będzie w stanie zmobilizować prawdziwą armię. Nie podał swego nazwiska, lecz słyszałem, jak towarzysze nazywali go czeskim imieniem Jan. Postać dumna, pewna siebie, mówi z przerwami, nerwowo.

„Zabiliśmy gen. Świerczewskiego dlatego, że był jednym z najzaciętszych naszych prześladowców. Uprzedzaliśmy go. Tyle razy zabijał i rozstrzeliwał naszych towarzyszy i prócz tego, że był naszym wrogiem, był nadto zależny od wskazówek Moskwy. Myśmy chwycili za broń nie tylko przeciw Polsce, my walczymy i walczyć będziemy przeciwko Rosji, Polsce i tym wszystkim, którzy nas ciemiężą”.

Spytałem o szczegóły egzekucji generała. Jan powiedział: „Była to dzika bestia, ale los jego został przypieczętowany. Wysłaliśmy wybranych stu ludzi tam, gdzie wiedzieliśmy na pewno, że przejedzie, tzn. w okolicy Rzeszowa, prócz tego inne możliwe przejścia były także obserwowane. Zaskoczenie się udało, było ich około trzydziestu, wszystko poszło gładko. Oni pozują na bohaterów, póki są w swych bezpiecznych pałacach w Warszawie. Ale boją się nas, gdy nas spotykają. Wiedzą, że jesteśmy nieubłagani: generał był pierwszym, za nim pójdzie wielu, wielu innych. Ich okrucieństwu odpowiemy takim samym okrucieństwem, póki nie osiągniemy swego celu”.

Zwracam uwagę Janowi, że Rosja jest znacznie silniejsza od Polski. Jan uśmiecha się: „Wy wierzycie w to, ale to nie jest tak. Rosjanie ogromnie obawiają się ukraińskiego ruchu separatystycznego. Nie mają odwagi użyć siły, gdyż byłoby to niebezpieczne, mogłoby sprowokować drugi 1917 r. Ukraińcy dość mają komunizmu i klik kremlowskich, które nie dotrzymały obietnic mimo gigantycznego wkładu Ukraińców w ostatnią wojnę. Ukraina żąda instytucji demokratycznych i wolnych wyborów – o to walczymy. Do Polaków mamy te same pretensje, choć w mniejszym stopniu. Polacy gnębią część naszej ojczyzny i są na drodze do totalitaryzmu komunistycznego. Przykro nam, bowiem Polacy są szlachetni i wspaniałomyślni, wycierpieli bardzo wiele, a teraz zmuszeni są do wykonywania woli Moskwy”.

Pytam się Jana o stosunki z pozostałymi organizacjami: „Nasze programy pokrywają się tylko w sprawach walki przeciw wspólnemu wrogowi. Patrioci walczą przeciwko komunizmowi, my także przeciwko niemu, ale i przeciw komukolwiek, kto gnębi najmniejszy skrawek naszej ojczyzny. Dziś jesteśmy w zgodzie, jutro możemy być wrogami. Szkoda wielka, że wielu z nich (patriotów) ostatnio poddało się, ufając dekretowi amnestyjnemu. Nasz ruch wraz z polskim ruchem partyzanckim jest bardzo silny. Pewny jestem, że osiągniemy nasze szlachetne cele”.

Скромно перекусивши [вони] виїхали на важливе завдання. Наступного дня я довідався, [що] на відтинку залізничної лінії Гаслі² – Сянік злетів у повітря військовий ешелон. Ян виконав свою „роботу”.

Я. [?] К.

ІНП, МГБ ОУН ІХ/153, арк. 379–381.

Оригінал, машинопис.

На документі примітки, зроблені від руки: Мін. Метковський, додаю переклад реакційн[ої] італійськ[ої] газети. 30 ІV 47 і нерозбірливий підпис; Полковник Ружанський, 5.5.47 і нерозбірливий підпис; нерозбірлива примітка та прямокутна печатка з написом: Міністерство громадської безпеки. Надійшло 5 V 1947 р. № __ реф. __.

Примітки

^{a-a} Над словом дописано від руки: *Брно?*

¹ „Соггієре Ломбардо” – італійська газета, що виходила в Ломбардії в 1945–1966.

² Так в оригіналі. Правдоподібно: Ясло.

Buntownicy po spożyciu skromnego posiłku odjechali w ważnej misji. Nazajutrz dowiedziałem się, [że] na odcinku linii kolejowej Gasli² – Sanok wyleciał w powietrze transport wojskowy. Jan wykonał swoją „pracę”.

J. K.

IPN, MBP OUN IX/153, k. 379–381.

Oryginał, maszynopis.

Na dokumencie odręczne adnotacje: Min. Mietkowski, załączam przekład z gazety reakcyjn[ej] włosk[iej]. 30 IV 47 i nieczytelny podpis; Plk Różański, 5.5.47 i nieczytelny podpis; adnotacja nieczytelna oraz prostokątna pieczętka z napisem: Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Wpłynęło dn. 5 V 1947 r. Nr __ ref. __.

Przypisy

^{a-a} Nad słowem dopisano odręcznie: *Brno?*

¹ „Corriere Lombardo” – gazeta włoska ukazująca się w Lombardii w l. 1945–1966.

² Tak w oryginale. Prawdopodobnie: Jasło.

**Після 30 квітня 1947, б.м.в. Довідка капітана Барчинського
про дії ОГ „Вісла” та результати боротьби з підрозділами УПА**

Результати боротьби з бандами УПА
за період від 17 IV 1947 р. до 30 IV 1947 р.

1 [Дивізія] КВБ

1) Кількість сутичок з ворогом:

17 IV 47 р. Ба[талій]он „Ряшів”¹ – банда 20 осіб – під час втечі застрілено 1 бандита з групи „Бора”.

19 IV 47 р. Ба[талій]он „Ряшів” – зустріч з бандою 50 ос[іб]. Вбито під час переслідування 1 банд[ита]. Переслідування припинено у зв’язку з настанням темряви.

24 IV 47 р. Бриг[ада] 1 помітила 4 бандитів. К[оманди]р роти видав наказ про переслідування (безрезультатне) після д[уже] довгого міркування (пор. Янковський).

24 IV 47 р. Капітан Ауранович² після отримання інформації про обстріл солдатів в районі села Тварне [?] наказав через 4 години послати патруль (безрезультатно).

29 IV 47 р. Ба[талій]он Мот[оризованого] полку вбив під час сутички кущового „Надію”, спіймано к[олишнього] кущового „Горешка”, стр[ільця] „Козака” і дві особи, що втекли з-під арешту ВПО.

28 IV 47 р. Кільканадцять безрезультатних операцій; знайдено зброю.

28 IV 47 р. ба[талій]он „Ряшів” під час прочісування лісів спіймав банд[ита] „Горох”³.

2) Кількість полонених:

18 IV 47 р. ба[талій]он „Ряшів” спіймав бандита псевдо „Орел” з банди „Бора”.

23 IV 47 р. ба[талій]он „Ряшів” спіймав 2 членів УПА і Коренра [?] Мацяя Клімака.

24 IV 47 р. ба[талій]он „Ряшів” спіймав Кузнеля (УПА) і Корцура Івана.

28 IV 47 р. – || – – || – – || – 1 бандита – „Горох”.

3) Кількість вбитих або самовбивць:

17 IV 47 р. ба[талій]он „Ряшів” – вбитий 1 бандит.

19 IV 47 р. – || – – || – – – вбитий 1 бандит.

Po 30 kwietnia 1947, b.m.w. Informacja kpt. Barczyńskiego dotycząca działań GO „Wisła” i rezultatów walk z oddziałami UPA

Wyniki walki z bandami UPA
za okres od 17 IV 1947 r. do 30 IV 1947 r.

1 [Dywizja] KBW

1) Ilość kontaktów z nplem:

17 IV 47 r. Baon „Rzeszów”¹ – banda 20 ludzi – w ucieczce zastrzelono 1 bandytę z grupy „Bira”.

19 IV 47 r. Baon „Rzeszów” – spotkanie z bandą 50 os[obową]. Zabito w pościgu 1 band[ytę]. Pościgu zaniechano z powodu ciemności.

24 IV 47 r. Bryg[ada] 1 spostrzegła 4 bandytów. D[owód]ca kompanii zarządził pościg (bez rezultatu) po b[ardzo] długim namyśle (por. Jankowski).

24 IV 47 r. Kpt. Auranowicz² otrzymawszy wiadomość o ostrzeleniu żołnierzy w rejonie wsi Twarne [?] zarządził po upływie 4-ch godzin wysłanie patrolu (bez rezultatu).

29 IV 47 r. Baon Pułku Zmot[oryzowanego] zabił w potyczce kuszczowego „Nadzieję”, ujęto b[yłego] kuszczowego „Horeszka”, strz[elca] „Kozaka” i dwóch uciekinierów z aresztu WOP.

28 IV 47 r. Kilkanaście operacji bez rezultatu; znaleziono broń.

28 IV 47 r. Baon „Rzeszów” schwytał band[ytę] „Horocha”³ przy przesywaniu lasów.

2) Ilość jeńców:

18 IV 47 r. baon „Rzeszów” schwytał bandytę ps. „Oreł” z bandy „Bira”.

23 IV 47 r. baon „Rzeszów” schwytał 2 członków UPA i Korenra [?] Macieja Klimaka.

24 IV 47 r. baon „Rzeszów” schwytał Kuźnię (UPA) i Korcura Iwana.

28 IV 47 r. – || – – || – – || – 1 bandytę – „Horocha”.

3) Ilość zabitych lub samobójców:

17 IV 47 r. baon „Rzeszów” – zabity 1 bandyta.

19 IV 47 r. – || – – || – – zabity 1 bandyta.

4) Ilość aresztowań z rozpracowań doraźnych:

24 IV 47 r. [baon] „Rzeszów” areszt[ował] 5 osób, które donosiły żywność bandytom.

4) Кількість арештів за прискореними розробками:

24 IV 47 р. [батальйон] „Ряшів” арешт[ував] 5 осіб, які приносили бандитам харчі.

17 IV 47 р. 2 батальйон „Р”^ч арешт[ував] 38 осіб без відповідних матеріалів.

Акція виселення.

Проходила до 29 IV 47 р. безперешкодно. 29 IV під час виселення села Бук група, яка виселяла, була обстріляна невідомими особами з гвинтівок і автоматичної зброї.

До 30 квітня Бриг[ада] З виселила 143 сім’ї, Бриг[ада] Т – 1470 осіб, Бриг[ада] Р – немає даних⁵.

6 Дивізія

1) Кількість арештів на основі списків:

28 IV 47 р. на території дій 2 пп арештовано 8 осіб.

29 IV 47 р. арештовано на території Вислока Горішнього і Долішнього 4 особи, яких розшукувало УБ. Від II батальйону прийнято 3 заарештованих бандитів з Волі Нижньої.

2) Кількість арештів за прискореними розробками:

29 IV 47 р. на збір[ному] пунк[ті] у Вислоку Гор[ішньому] арешт[овано] 1 ос[обу] з банди „Хріна”.

3) Акція виселення.

28 IV 47 р. розпочато виселення 8 сіл з району 6 пп. На збірних пунктах знаходилося 1093 ос[оби], на станц[ії] зав[антаження] – 700.

29 IV 47 р. з Команчі виїхало 2 трансп[орти]. Завершено виселення 8 сіл і розпочато у 3 селах. Акція проходить спокійно. Населення виявляє довіру до війська.

30 IV 47 р. з Команчі виїхав 1 транспорт, готується наступний. Акція виселення далі відбувається за планом і спокійно.

7 Дивізія

1) Кількість сутичок з ворогом:

26 IV 47 р. 11 пп провів операцію, в результаті якої в Загочев’ї заарештовано 20 осіб, які співпрацювали з бандою УПА (в тому числі одного організатора поста УПА, кур’єрку і т. п.). Не отримано жодного рапорту про результативне проведення бойових операцій.

2) Кількість полонених:

Не спіймано жодної особи, запідозреної у безпосередній належності до банди.

3) Кількість вбитих або самовбивць:

Не було випадків ліквідації бандитів.

17 IV 47 r. 2 baon „R”²⁴ areszt[ował] 38 osób bez właściwych materiałów.

Akcja wysiedleńcza:

Przebiegała do dn[ia] 29 IV 47 r. bez przeszkód. W dn[iu] 29 IV przy wysiedlaniu wsi Buk ostrzelana była grupa wysiedleńcza przez nieznaną osobników z karabinów i broni automatycznej.

Do dnia 30 kwietnia Bryg[ada] Z wysiedliła 143 rodzin, Bryg[ada] T – 1470 osób, Bryg[ada] R – brak wiadomości⁵.

6 Dywizja

1) Ilość aresztowań na podstawie spisów:

28 IV 47 r. aresztowano na terenie działania 2 pp 8 osób.

29 IV 47 r. aresztowano na terenie Wisłok Górny i Dolny 4 osoby, poszukiwane przez UB. Przyjęto z II baonu 3 areszt[owanych] bandytów z Woli Niżnej.

2) Ilość aresztowań z rozpracowań doraźnych:

29 IV 47 r. na punk[cie] zbor[nym] w Wisłoku Gór[nym] areszt[owano] 1 os[obę] z bandy „Chrina”.

3) Akcja wysiedleńcza.

28 IV 47 r. rozpoczęto wysiedlenie 8 wsi z rejonu 6 pp. Na punktach zbórnych znajdowały się 1093 os[oby], na stac[ji] zał[adowczej] – 700.

29 IV 47 r. odeszły z Komańczy 2 transp[orty]. Ukończono wysiedlenie z 8 wsi, a rozpoczęto w 3 wsiach. Przebieg akcji spokojny. Wojsko pozyskało zaufanie ludności.

30 IV 47 r. odszedł 1 transport z Komańczy, w przygotowaniu następny. Przebieg akcji wysiedleńczej odbywa się w dalszym ciągu wg planu i spokojnie.

7 Dywizja

1) Ilość kontaktów z nplem:

W dniu 26 IV 47 r. 11 pp przeprowadził operację, w której wyniku aresztowano w Zahoczewiu 20 współpracowników bandy UPA (w tym jednego organizatora placówki UPA, łączniczkę itp.). Nie otrzymano żadnego meldunku o przeprowadzeniu skutecznych akcji bojowych.

2) Ilość jeńców:

Nie schwytano żadnej osoby podejrzanej o bezpośrednią przynależność do bandy.

3) Ilość zabitych lub samobójców:

Nie było wypadku zabicia bandytów.

4) Кількість арештів на основі списків:

Повідомлено про дальші арешти 9 осіб за списками УБ 26 IV і 27 IV 47 р. і 30 осіб 28 IV 47 р.

28 IV 47 р. арештовано нібито коханку „Хріна” Яремович Анну „Ганушку”.

Акція виселення.

Акція виселення проходила в принципі безперешкодно.

30 IV 47 р. на збірних пунктах знаходилося приблизно 3000 осіб, на пунктах завантаження приблизно 2000 осіб. На захід їдуть 2 транспорти з [м.] Куляшне і Писарівці.

8 Дивізія

1) Кількість сутічок з ворогом:

28 IV 47 р. 10 пп провів операцію в районі Ракової, викрив та ліквідував 1 бункер з 5-ма бандерівцями.

27 IV 47 р. загін капітана Кузьмича зайняв вихідну позицію для проведення операції проти банди „Бора”. Операцію не здійснено внаслідок зриву радіозв'язку. Рапорт про вищенаведене додається.

2) Кількість вбитих або самовбивць:

28 IV 47 р. 5 бандерівців, що переховувались у бункері в районі Ракової покінчили життя самогубством.

3) Кількість арештів на основі списків:

25 IV 47 р. розпочато арешти членів цивільної сітки УПА⁶ на основі отриманих списків.

27 IV 47 р. в м. Лісько проведено операцію, з метою арештів членів цивільної сітки УПА та осіб, запідозрених у співпраці з німцями – на основі отриманих списків від ОГ „Вісла”. Більше даних немає.

28 IV 47 р. арештовано 42 ос[оби] з цивільної сітки УПА.

29 IV 47 р. арештовано 26 осіб з цивільної сітки УПА.

4) Кількість арештів за прискореними розробками:

29 IV 47 р. арештовано особи (немає кількості), які приносили харчі до бункера біля Загочев'я. Арештовано 2 особи з м. Лісько.

Акція виселення.

28 IV 47 р. проведено виселення 24 сіл, загалом приблизно 9115 осіб. Операція проходила спокійно. Серед населення порядок, ставлення до війська прихильне.

29 IV 47 р. проведено виселення 5 сіл. Немає даних про кількість людей. Відправлено один транспорт до Щецінка. 3 транспорти готуються. Населення боїться виселення до СРСР, на захід їде радо.

4) Ilość aresztowań na podstawie spisów:

Zameldowano o dalszym aresztowaniu 9 osób wg spisów UB w dniu 26 IV i 27 IV 47 r. i 30 osób w dniu 28 IV 47 r.

W dniu 28 IV 47 r. aresztowano rzekomą kochankę „Chrina” Jaremo-wicz Annę „Hanuszkę”.

Akcja wysiedleńcza.

Akcja wysiedleńcza przebiegała bez większych przeszkód.

W dniu 30 IV 47 r. na punktach zbornych znajdowało się około 3000 osób, na punktach załadowczych około 2000 osób. W drodze na zachód 2 transporty z [m.] Kulaszne i Pisarowce.

8 Dywizja

1) Ilość kontaktów z nplem:

28 IV 47 r. 10 pp, przeprowadzając operację w rejonie Rakowej, odkrył i zlikwidował 1 bunkier z 5-ma banderowcami.

27 IV 47 r. zajęcie podstaw wyjściowych przez oddział kpt. Kuźmicza do operacji p[rzeciw]ko bandzie „Bira”. Operacja nie doszła do skutku na skutek przerwania łączności radiowej. Raport o powyższym załączam.

2) Ilość zabitych lub samobójców:

28 IV 47 r. w rejonie Rakowej ukryci w bunkrze banderowcy w liczbie 5-ciu popełnili samobójstwo.

3) Ilość aresztowań na podstawie spisów:

25 IV 47 r. rozpoczęto akcję zdejmowania członków siatki cywilnej UPA⁶ na podstawie dostarczonych spisów.

27 IV 47 r. przeprowadzono operację w m. Lesko, celem zdjęcia członków siatki cywilnej UPA i podejrzanych o współpracę z Niemcami – na podstawie spisów otrzymanych z GO „Wisła”. Bliższych danych brak.

28 IV 47 r. zostało aresztowane 42 os[oby] z siatki cywilnej UPA.

29 IV 47 r. aresztowano 26 osób z siatki cywilnej UPA.

4) Ilość aresztowań z rozpracowań doraźnych:

29 IV 47 r. aresztowano osoby (brak liczby) donoszące żywność do bunkra w rejonie Zahoczewia. Aresztowano 2 osoby z m. Lesko.

Akcja wysiedleńcza.

28 IV 47 r. przeprowadzono wysiedlenie z 24 wsi, ogółem około 9115 osób. Akcja przeszła spokojnie. Wśród ludności panuje porządek, stosunek do wojska przychylny.

29 IV 47 r. przeprowadzono wysiedlenie z 5 wsi. Brak danych liczbowych. Wysłano jeden transport na Szczecinek. 3 transporty są w przygotowaniu. Ludność obawia się wysiedlenia do ZSRR, na zachód jedzie chętnie.

9 Дивізія

1) Кількість сутичок з ворогом:

Халупки 23 IV – результат позитивний – облава. Нова Гребля: 8 бандитів (5 автом[атів], 1 ручний кулемет, 1 СВТ). Вбито 1 бандита – результат невідомий.

22 IV 47 р. У гм[іні] Великі Очі під час переслідування банди 15 ос[іб з] СРСР (1 самовбивця).

25 IV 47 р. 30 пп – зустріч з бандою 8 ос[іб] (1 вбитий).

28 IV 47 р. 100 банд[итів] ([сотні] „Крилача” і „Бурлаки”) – грабіж у [м.] Брилинці. Без переслідування! 29 IV 47 р. частини 9 ДП ніде не натрапили на ворога!!!

2) Кількість полонених:

26 пп – 7 бандерівців у Халупках (к[оманду]вання чоти) 23 IV 47 з банди „Крука”.

25 IV 47 р. член УПА з куша і член АК⁷, які співпрацювали з бандою.

3) Кількість вбитих або самовбивць:

22 IV 47 р. Великі Очі – 1 самовбивця. 30 пп 22 IV 47 р. – 2 вбитих.

4) Кількість арештів за прискореними розробками:

УБ, 26 пп: Халупки: 18 ос[іб], у тому числі 2 кур'єрів.

26 пп 25 IV 47 р. – кур'єр УПА й український піп.

5 пп у [м.] Кривча – особа з 2 гвинтівками.

Акція виселення:

Загальної кількості переселених в усьому районі 9 ДП немає. До сьогоднішнього дня не виїхав ще жоден залізничний транспорт з виселеними. Причина – значні відстані між етапами та відсутність відповідної кількості транспортних засобів. Передбачається відправлення транспорту з Сянока.

Загальне зведення:

1) Кількість сутичок з ворогом: 16.

2) Кількість полонених: 16 осіб.

3) Кількість вбитих або самовбивць: 10 осіб.

4) Кількість арештів на основі списків: 83 особ[и].

5) Кількість арештів за прискореними розробками: 67 осіб.

(—) Барчинський, капітан

ІНП, МГБ 743, арк. 53–57.

Копія, машинопис.

9 Dywizja

1) Ilość kontaktów z nplem:

Chałupki 23 IV – wynik pozytywny – obława. Nowa Grobla: 8 bandytów (5 autom[atów], 1 rkm, 1 SWT). Zabito 1 bandytę – koniec nieznany.

22 IV 47 r. w gm. Wielkie Oczy przy pościgu za bandą 15-os[obową z] ZSRR (1 samobójca).

25 IV 47 r. 30 pp – spotkanie z bandą 8-os[obową] (1 zabity).

28 IV 47 r. 100 band[ytów] ([sotnie] „Kryłacza” i „Burlaki”) – rabunek w [m.] Brylińce. Bez pościgu! 29 IV 47 r. jednostki 9 DP nigdzie nie napotkały npla!!!

2) Ilość jeńców:

26 pp – 7 banderowców w Chałupkach (d[owódz]two czoty) w dn[iu] 23 IV 47 z bandy „Kruka”.

25 IV 47 r. członek UPA z kuszczą i akowiec⁷ współpracują z bandą.

3) Ilość zabitych lub samobójców:

22 IV 47 r. Wielkie Oczy – 1 samobójca. 30 pp 22 IV 47 r. – 2 zabitych.

4) Ilość aresztowań z rozpracowań doraźnych:

UB, 26 pp: Chałupki: 18 os[ób] w tym 2 łączników.

26 pp 25 IV 47 r. – łącznik UPA i pop ukraiński.

5 pp w [m.] Krzywca – osobnik posiadający 2 karabiny.

Akcja wysiedleńcza.

Liczby ogólnej z akcji w skali całego rejonu 9 DP brak. Do dnia dzisiejszego nie odszedł jeszcze żaden transport kolejowy z wysiedleńcami. Powodem tego są duże odległości międzyetapowe i brak właściwej ilości środków transportowych. Spodziewane jest odejście transportu z Sanoka.

Ogólne zestawienie

1) Ilość kontaktów z nieprzyjacielem: 16.

2) Ilość jeńców: 16 osób.

3) Ilość zabitych lub samobójców: 10 osób.

4) Ilość aresztowań na podstawie spisów: 83 osob[y].

5) Ilość aresztowań z rozpracowań doraźnych: 67 osób.

(—) Barczyński, kpt.

Примітки

¹ Батальйон КВБ „Ряшів” – підрозділ, сформований з солдатів ВВБ Ряшів; увійшов до складу 3 Бригади 1 Дивізії КВБ. Командирами були майор Євгеній Конон, а після нього капітан Броніслав Дзень.

² Напевно капітан Аманович.

³ Міло Осип (1928 р. н.), псевдо „Горох”, в УПА з 1946; 20 травня 1947 засуджений до 10 років позбавлення волі.

⁴ Незрозуміло, можливо один із батальйонів 3 бригади КВБ або 2 роти батальйону „Ряшів”.

⁵ Бригада З – 10 Бригада КВБ; Бригада Т – 2 Бригада КВБ; Бригада Р – 3 Бригада КВБ.

⁶ Так в оригіналі.

⁷ Так в оригіналі.

Przypisy

¹ Batalion KBW „Rzeszów” – pododdział sformowany z żołnierzy WBW Rzeszów; wchodził w skład 3 Brygady 1 Dywizji KBW. Dcami byli mjr Jewgienij Konon, a po nim kpt. Bronisław Dzeń.

² Zapewne kpt. Amanowicz.

³ Miło Osyp (ur. 1928), ps. „Horoch”, w UPA od 1946; 20 maja 1947 skazany na 10 lat pozbawienia wolności.

⁴ Niejasne, być może jeden z batalionów 3 Brygady KBW lub 2 kompania Batalionu „Rzeszów”.

⁵ Brygada Z – 10 Brygada KBW; Brygada T – 2 Brygada KBW; Brygada R – 3 Brygada KBW.

⁶ Tak w oryginale.

⁷ Tak w oryginale.

**До 1 травня 1947, б.м.в. Довідка про ситуацію
на території діяльності ОГ „Вісла”**

Ситуація на території діяльності ОГ „Вісла”,
відношення населення, територія, організація банд

На території оперативного району живе мішане польсько-українське населення, українське населення процентно переважає у східних і південно-східних районах цієї території.

Польське населення, яке живе у цьому районі, що знаходиться біля кордонів держави та є віддаленим від культурних центрів, політично мало свідоме, а крім того залякане терором фашистських українських банд.

Українське населення переважно ставиться вороже, бере активну участь у діяльності банд або співпрацює з ними; банди користуються великим авторитетом серед українського населення.

Територія гориста і вкрита лісами, має слабу сітку комунікації.

Частина території на південний схід від Балигороду переважно має мало населення, більшість сіл спалено. Досить густо такі наступні ділянки: прикордонна смуга між Дукельським перевалом і м. Ялиська (на південь від Коросна), вся територія дуги Сяну на південний захід від Перемишля. В обох районах переважає українське населення, яке ставиться дуже вороже. Між тими ділянками є відносно найбільший процент польського населення з досить підозрілою лояльністю.

Смуга території між лісовими районами Перемишля і Любачева має більшість польського населення і в принципі вільна від банд. Населення району Любачева мішане.

Згідно з розумінням українського населення, банди УПА (Українська Повстанська Армія) борються за так звану „Самостійну Україну”. Українське населення поповнює банди живою силою і допомагає матеріально, співпрацює при організації бандитських операцій, проводить широкомасштабну розвідку за допомогою сильно розгалуженої цивільної сітки і т. п.

Організація банд.

Банди УПА мають гнучку військову організацію. Територіально діляться на загони, т. зв. курені, які очолюють у більшості випадків колишні офіцери СС. До складу куреня входить в середньому 5–6 сотень кількістю 150–300 осіб. Сотня ділиться на дві чоти, які відповідають нашій роті, кожна з них складається з трьох роїв, приблизно кількістю взводу.

**Przed 1 maja 1947, b.m.w. Notatka dotycząca sytuacji
w obszarze działań GO „Wisła”**

Sytuacja w terenie działania GO „Wisła”,
stosunki ludnościowe, teren, organizacja band

Obszar rejonu operacyjnego zamieszkuje ludność mieszana polsko-ukraińska, z przeważającym procentem ludności ukraińskiej we wschodnich i południowo-wschodnich rejonach tego obszaru.

Ludność polska zamieszkująca ten rejon, najdalej wysunięty na rubieżach państwa i oddalony od ośrodków kulturalnych kraju, jest pod względem politycznym mało uświadomiona, a ponadto zastraszona terrorem faszystowskich band ukraińskich.

Ludność ukraińska w masie swojej ustosunkowana wrogo, występuje czynnie, względnie współpracuje z bandami, które cieszą się dużym autorytetem wśród ludności ukraińskiej.

Teren górzysty i silnie zalesiony o słabo rozwiniętej sieci dróg komunikacyjnych.

Cypel terenu na południowy wschód od Baligrodu na ogół rzadko zaludniony, większość wsi spalona. Dość gęsto zaludnione są następujące odcinki: pas pograniczny między Przełęczą Dukielską a m. Jaśliśka (na południe od Krosna), cały teren łuku Sanu na południowy zachód od Przemyśla. W obu rejonach ludność przeważnie ukraińska, bardzo wrogo nastawiona. Między tymi odcinkami jest stosunkowo największy procent ludności polskiej o dość wątpliwej lojalności.

Pas terenu między lesistymi rejonami Przemyśla i Lubaczowa posiada większość ludności polskiej i jest w zasadzie wolny od band. Ludność rejonu Lubaczowa jest mieszana.

Według pojęć ludności ukraińskiej, bandy UPA (Ukraińska Powstańcza Armia) walczą o tzw. „Samostijną Ukrainę”. Ludność ukraińska dostarcza bandom rezerw ludzkich i materialnych, współdziała w organizowaniu akcji bandyckich, prowadzi szeroki wywiad przez silnie rozgałęzioną siatkę cywilną itp.

Organizacja band.

Bandy UPA posiadają prężną organizację wojskową. Terytorialnie dzielą się na oddziały, tzw. kurenie, na czele których stoją w wielu wypadkach byli oficerowie SS. W skład kurenia wchodzi przeciętnie 5–6 sotni, w składzie 150–300 ludzi. Sotnia dzieli się na dwie czoty, odpowiadające naszej kompanii, z których każda składa się z trzech rojów, mniej więcej w sile plutonu.

Всі ці загони мають добре розбудований політично-виховний апарат, який діє не тільки у частинах, але також проводить сильну пропаганду серед місцевого населення. Крім суто військової організації, банди мають власні органи цивільної адміністрації і відповідний виконавчий апарат на місцях.

Банди переважно озброєні сучасною автоматичною зброєю і кулеметами – німецькими, російськими і чеськими за походженням. Мають велику кількість боєприпасів. Мундири різні. Зустрічаються німецькі, російські, польські мундири, переважає однак цивільний одяг.

На основі даних розвідки, проведеної всіма засобами, включаючи підслухування радіо- і телефонних переговорів, банди, як правило, готують операцію, концентруючи великі сили на час її проведення. Після проведення операції зразу ж розпоршуються по місцевості і вертаються у свої села, де виконують свою працю як начебто мирне населення. Діють, як правило, раптово, влаштовуючи засідки і несподівані напади. Нападають на малі загони війська, державні установи, адміністрацію, представників влади, польське цивільне населення, важливі промислові об'єкти і обладнання, підривають залізничні колії і мости. На постоях добре забезпечуються від нападу. Пересуваються переважно вночі. У випадку зустрічі з великим загonom війська, уникають бою і організовано відступають.

Політичні партії.

Політичні партії на території усього оперативного району працюють дуже слабо. Найбільш активна Польська робітничка партія має непогано розгалужені організаційні ланки, насамперед у нафтових осередках у Горлицькому, Ясельському, Короснянському повітах, а також на Вагонному заводі у Сяноці. У вищезгаданих осередках має також свою організаційну сітку Польська соціалістична партія, яка організаційно набагато слабша від ПРП.

Стронніцтво людове – це найбільш численна партія, тільки у Сяницькому повіті має близько 3000 членів, але діяльності не веде.

ПСЛ перестало проводити всяку діяльність. Обмежується тільки до роботи по опануванню своїми людьми Союзу селянської взаємодопомоги та Повітових рад профспілок.

Обидві робітничі партії всі свої зусилля на повітовому рівні спрямували останніми днями на підготовку святкування Першого травня.

ІНП, МГБ 743, арк. 281–282.

Копія, машинопис.

Документ немає відправника й адресата.

Wszystkie te oddziały posiadają szeroko rozbudowany aparat polityczno-wychowawczy, działający nie tylko w ramach jednostek, lecz również prowadzący silną propagandę wśród miejscowej ludności. Oprócz organizacji ściśle wojskowej, bandy te posiadają własne władze administracji cywilnej i odpowiedni aparat wykonawczy w terenie.

Bandy są uzbrojone przeważnie w nowoczesną broń automatyczną i maszynową pochodzenia niemieckiego, rosyjskiego i czeskiego. Dysponują dużą ilością amunicji. Umundurowanie różne. Spotyka się mundury niemieckie, rosyjskie, polskie, przeważnie jednak ubrania cywilne.

Na podstawie danych wywiadu prowadzonego wszelkimi środkami włącznie z podsłuchem radiowym i telefonicznym, bandy przygotowują zwykle operacje, koncentrując doraźnie większe siły na czas akcji. Po wykonaniu akcji natychmiast rozpraszają się w terenie i wracają do swoich wiosek, gdzie pracują jako pozornie spokojna ludność przy swoich warsztatach pracy. Działają zwykle przez zaskoczenie, drogą zasadzek i nagłych wypadów. Napadają na drobne oddziały wojska, urzędy państwowe, administracyjne, przedstawiciele władz, polską ludność cywilną, ważne obiekty i urzędnicy przemysłowe, zrywają tory kolejowe i mosty. Na postoju doskonale się ubezpieczają. Przesunięcia wykonują przeważnie nocą. W razie napotkania większych oddziałów wojska, walki nie przyjmują i wycofują się w sposób zorganizowany.

Partie polityczne.

Aktywność partii politycznych na terenie całego rejonu operacji bardzo słaba. Najaktywniejsza Polska Partia Robotnicza posiada niezłe rozgałęzione komórki organizacyjne, przede wszystkim w ośrodkach naftowych, jak w powiecie Gorlice, Jasło, Krosno i w fabryce wagonów w Sanoku. W wymienionych wyżej ośrodkach posiada również swą sieć organizacyjną Polska Partia Socjalistyczna, znacznie słabsza organizacyjnie od PPR.

Stronictwo Ludowe [jest] najliczniejsze, w samym powiecie sanockim liczy około 3000 członków, działalności jednak nie przejawia.

PSL na zewnątrz zaniechało wszelkiej działalności. Ogranicza się jedynie do opanowania swoimi ludźmi Związku Samopomocy Chłopskiej i Powiatowych Rad Związków Zawodowych.

Obie partie robotnicze cały swój wysiłek na szczeblu powiatowym zwróciły w ostatnich dniach w kierunku zorganizowania obchodów 1-majowych.

IPN, MBP 743, k. 281–282.

Kopia, maszynopis.

Dokument bez wystawcy i odbiorcy.

**1 травня 1947, б.м.в. Повідомлення майора Возняка
полковникові Гжегожеві Корчинському
про події у м. Райське**

Відділ інформації
[I] Операт[ивна] [ди]в. ВВБ
„^a 1-^a” травня 1947 р.
^a45/3-^a

Цілковим таємно

Заступникові міністра ГБ
полковникові Корчинському

Копія

Начальникові Відділу інформації Операт[ивної] групи „Вісла”
майор Сайко¹

Спеціальне повідомлення

Повідомляємо, що всупереч наказові група з ба[гальйо]ну „Гданськ” виселила населення та монастир із населеного пункту Райське.

Коли, за розпорядженням підполковника Шимури, який наказав повідомити виселеним із Райського, що можна повернутися до своїх помешкань, населення не погоджувалося, його було відправлено на збірний пункт.

За ^bнеперевіреними^b нами даними, солдати повели себе дуже грубо щодо монахинь, причому, на додаток, вигнали їх до лісу, а самі розквартирувались на ніч у монастирі. Деталі повідомимо в наступному повідомленні.

Начальник Відділу інформації
1 Операт[ивної] див[ізії] ВВБ
(—) Возняк, майор

ІНП, МГБ 743, арк. 137.

Оригінал, машинопис.

На документі примітка, зроблена від руки: надій[шло] 1 V/47 00137 та друга, нерозбірлива, примітка.

**1 maja 1947, b.m.w. Doniesienie mjr. Woźniaka
dla płk. Grzegorza Korczyńskiego w sprawie wypadków
w m. Rajskie**

Oddział Informacji
[1 Dy]w. Operac[yjna] WBW
„^{a-1-a}” maja 1947 r.
^{a-45/3-a}

Ściśle tajne

Do Wiceministra BP
płk. Korczyńskiego

Kopia do
Szefa Oddziału Informacji Grupy Operac[yjnej] „Wisła”
mjr. Sajko¹

Doniesienie specjalne

Meldujemy, że wbrew rozkazowi grupa z Baonu „Gdańsk” wysiedliła ludność oraz klasztor z miejscowości Rajskie.

Kiedy na polecenie ppłk. Szymury, który kazał zawiadomić wysiedlonych z Rajskiego, że mogą wrócić do swoich mieszkań z powrotem, ludność nie chciała się zgodzić, wobec czego została odkomenderowana na punkt zborny.

Według ^{b-niesprawdzonych-b}przez nas danych, żołnierze w stosunku do zakonnic zachowali się bardzo arogancko, przy czym w dodatku zakonnice wypędzili do lasu, a sami na noc zakwaterowali [się] w klasztorze. Szczegóły nadesłemy najbliższym meldunkiem.

Szef Oddziału Informacji
1 Dyw[izji] Operac[yjnej] WBW
(—) Woźniak, mjr

IPN, MBP 743, k. 137.

Oryginał, maszynopis.

Na dokumencie odręczna adnotacja: wpl[ynęło] 1 V/47 00137 oraz druga nieczytelna.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

^{б-б} Підкреслено на друкарській машинці.

¹ Сайко Миколай, майор, у 1946–1947 заступник начальника Відділу інформації 2 ВО, одночасно, у березні – липні 1947 начальник Відділу інформації ОГ „Вісла”; до 1946 слідчий ГУІ.

Przypisy

- a- -a Wpisano odręcznie.
- b- -b Podkreślono maszynowo.

¹ Sajko Mikołaj, mjr, w l. 1946–1947 zca szefa Wydz. Informacji OW 2, jednocześnie w okresie marzec – lipiec 1947 szef Oddz. Informacji GO „Wisła”; do 1946 of. śledczy GZI.

**2 травня 1947, [Сянік]. Шифрограма генерала Стефана Моссора
міністрові національної оборони Міхалові Ролі-Жимерському
про виселення польських сімей**

Підлягає поверненню до шифрувального
відділу протягом 48 годин

Цілком таємно!
Забороняється копіювати
Прим. № 1

Шифрограма № 1576
ГО „Вісла” відправлена 2.5.47 р. [год.] 18.50,
прийнята 2.5.47 р. [год.] 19.20.
Надійшла до шифрувального відділу 2.5.1947 р. [год.] 20.00

Міністр національної оборони

Повідомляю, що при нагоді виселення українців Командир 9 ДП¹, виселив із району на півд.-зах. від Перемишля кільканадцять польських родин, що були цілком прогнилі внаслідок пропаганди ПСЛ і НСЗ.

Припускаю, що певні чинники у Варшаві можуть через це підняти великий галас. Можливо також, що справу буде розглянуто у Сеймі. Беру на себе відповідальність за цей випадок і прошу мені повірити, що надалі жодна польська родина не буде з цієї території виселена без поважних на те причин.

Командувач ОГ „Вісла”
Моссор, генерал бригади

№ 64
Розшифровано 2.5.47 р. [год.] 22.00
Розшифрував Вижиковський

Надруковано в „1” прим.
Прим. № 1 адресату
Прим. № 2
Прим. № 3

ЦВА, IV. 501. 1/A 1040, арк. 61.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк. Зліва на полях приписка від руки: 1) [нерозбірливе], 2) гр. Берута, 3) Заступника прем'єр-міністра Гомулки, Заступника міністра Вольського; підпис Площанський, капітан. Внизу на полях зліва підпис маршала Жимерського. Внизу з правого боку нерозбірливий підпис.

Примітки

¹ Командиром 9 ДП був полковник Ігнаци Величко.

**2 maja 1947, [Sanok]. Szyfrogram gen. Stefana Mossora
do ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
w sprawie wysiedleń polskich rodzin**

Podlega zwrotowi do działu
szyfrowego w ciągu 48 godzin

Ściśle tajne!
Czynienie odpisów wzbronione
Egz. Nr 1

Szyfrogram Nr 1576
GO „Wisła” nadany 2.5.47 r. [godz.] 18.50.
Przyjęty 2.5.47 r. [godz.] 19.20.
Wpłynął do działu szyfrowego 2.5.47 r. [godz.] 20.00

Minister Obrony Narodowej

Melduję, że przy sposobności wysiedlania Ukraińców D[owód]ca 9 DP¹ wysiedlił z rejonu na pld.-zach. od Przemyśla kilkanaście rodzin polskich zupełnie przegniłych wskutek propagandy PSL i NSZ.

Mam dane do przypuszczenia, że odpowiednie czynniki w Warszawie mogą z tego powodu podnieść duży hałas. Jest możliwe, że dojdzie do interwencji w Sejmie. Biorę na siebie odpowiedzialność za te wypadki i proszę mi zaufać, że ani jedna rodzina polska nie zostanie z tych stron wysiedlona bez poważnych przyczyn.

Dowódca GO „Wisła”
Mossor, gen. bryg.

Nr 64
Rozszyfrowano 2.5.47 r. [godz.] 22.00
Rozszyfrował Wyrzykowski

Odbito w „1” egz.
Egz. Nr 1 adresatowi
Egz. Nr 2
Egz. Nr 3

CAW, IV. 501. 1/A 1040, k. 61.

Oryginał, maszynopis.

Druk firmowy. Na lewym marginesie odręczny dopisek: 1) [nieczyti], 2) ob. Bieruta, 3) Wicepremiera Gomułki, Wiceministrą Wolskiego; podpis: Płoszczański kpt. U dołu na lewym marginesie paraafa marsz. Żymierskiego. W dolnym prawym rogu nieczytelny podpis.

Przypisy

¹ Dcą 9 DP był płk Ignacy Wieliczko.

**2 травня 1947, м.п. 9711. Звіт капітана Юзефа Курдзеля
в ГУІ про проведені операції
та про продовження переселенської акції**

Оперативна частина
1 Варшавська дивізія піх[оти]
ім. Тадеуша Костюшка¹
Вих. №

Таємне
Прим. №

В
^а-Управління інформації^а

Звіт
про діяльність Оперативної групи
за період із 26.04 до 2.05.1947 р.

Штаб Військ[ової] част[ини] № 1

М.п. (97-11)
2.05.47 р. год. 23.00
Карта 1:50 000

1. Політична ситуація:

В оперативному районі нашої частини проживає у переважній більшості українське населення [та] невелика кількість мішаних сімей, які під терором, а у значній мірі добровільно стали прислужувати бандам, постачаючи їм з [числа] молоді „народне ополчення” на спорадичні бандитські операції, а також становили постійну сировинну базу.

Прибуття військових частин [та] густа їх концентрація розсіяли та дезорієнтували банди, проте населення не хотіло давати інформації про банди.

[Люди] обмежувалися лише загальним твердженням, що на їхній території діють дві банди – „Бурлаки” і „Ластівки”.

Населення було заскочене початком переселенської акції 28.04.47 р., але це не спричинило жодних протестів.

Це слід пояснювати тим, що населення зрозуміло, що у порівнянні з регулярними військами банди слабші, а позбавлені, останнім часом, джерел сировини, які [раніше] здобували нападаючи на державні установи і склади, важким тягарем лягли на плечі місцевої людності.

**2 maja 1947, m.p. 9711. Sprawozdanie kpt. Józefa Kurdziela
dla GZI dotyczące przeprowadzonych operacji
i kontynuowania akcji przesiedleńczej**

Jednostka Operacyjna
1 Warszawskiej Dywizji Piech[oty]
im. Tadeusza Kościuszki¹
Wych. Nr

Tajne
Egz. Nr

Do
^a-Zarządu Informacji^a

Sprawozdanie
z działania grupy operacyjnej
za okres od 26.04 do 2.05.1947 r.

Sztab Jedn[ostki] Wojsk[owej] Nr 1

M.p. (97-11)
Dnia 2.05.47 r. godz. 23.00
Mapa 1:50 000

1. Sytuacja polityczna:

Na terenie operacyjnym naszej jednostki w przygniatającej większości znajduje się ludność ukraińska [oraz] nieliczne rodziny mieszane, które pod terrorem, a w znacznej mierze dobrowolnie stały na usługach band, dostarczając im z młodzieży „pospolite ruszenie” na dorywcze operacje bandyckie oraz stale tworzyły bazę surowcową.

Przybycie oddziałów wojskowych [oraz] gęsta ich koncentracja rozproszyły i zdeorientowały bandy, ludność jednakże nie chciała udzielać informacji o bandach.

Ograniczano się jedynie do ogólnikowego twierdzenia, że na naszym terenie działają dwie bandy – „Burlaki” i „Łastiwki”.

Rozpoczęcie akcji przesiedleńczej dnia 28.04.47 r. zaskoczyło ludność, lecz nie spowodowało żadnych protestów.

Należy to tłumaczyć tym, że ludność zrozumiała, iż bandy w porównaniu z regularnym wojskiem są słabe, a pozbawione ostatnio źródeł surowcowych zdobywanych z napadów na instytucje i składy państwowe, bardzo ciężkim brzemieniem legły na barkach tutejszej ludności.

Запевнення, що переселення відбуватиметься на Західні землі було зустрінуте із вдоволенням, надходили лише прохання, щоб його прискорити, оскільки йшлося про посадку картоплі і посів деяких коренеплодів.

Від моменту отримання рішення про переселення, населення почало видавати членів, які співпрацюють із бандами. Тих, на кого були найбільші обвинувачення ізольовано і відправлено в УГБ в Ліську.

Настрій у солдатів хороший. Випадків порушення дисципліни не було, харчі відповідно до норми – як для тих, хто важко працює – добрі.

В ході операції солдати виявляють розуміння поставленого завдання, нарікаючи на сильну перевтому, що насправді має місце.

Стан взуття погіршується щораз більше, а у зв'язку із переселенською акцією та постійними операціями, не встигаємо з ремонтом.

Санітарний стан та стан здоров'я задовільні.

Солдати часто пригадують життя у казармі, цікавлячись працюю тих, хто залишився у гарнізоні.

Слід було б ввести колективне листування між солдатами, які залишилися в казармах і тими, які перебувають на спецзавданні.

2. Розвіддані:

а) Територію оперативного району частково населяє мішана польсько-українська людність з переважаючим відсотком українського населення.

Населення недостатньо свідоме з політичної точки зору та живе під постійним терором банд українських фашистів.

Українське населення активно співробітничав з бандами. Банди УПА мають великий авторитет серед українського населення, в очах якого армія, що бореться за „самостійну Україну” заслуговує на повну підтримку.

Вищезгадане населення постачає бандитам людські резерви та забезпечує їх продовольством, одночасно переказуючи бандам інформацію, отриману власною розвідкою.

б) Місцевість – гориста та сильно залісена; слаборозвинута сітка доріг створює сприятливі для бандитської діяльності умови.

в) Банди УПА поділені на курені, на чолі яких досить часто стоять колишні офіцери СС.

До складу куреня входить 5–6 сотень у складі від 150 до 300 осіб.

Сотня поділяється на дві чоти – відповідник нашої роти – кожна з яких складається з трьох роїв, що за чисельністю [відповідають] приблизно взводіві.

Zapewnienie, że przesiedlenie odbędzie [się] na Ziemi Zachodnie spotkało się z zadowoleniem, wpłynęły tylko prośby, ażeby je przyspieszyć, gdyż chodzi o zasadzenie kartofli i obsianie niektórymi ziemioplodami.

Z chwilą otrzymania decyzji o przesiedleniu, ludność zaczęła wydawać członków współpracujących z bandami, z których najbardziej obciążonych izolowano i odstawiono do UBP w Lesku.

Nastroje wśród żołnierzy dobre. Wypadków naruszenia dyscypliny nie było, prowiant wg normy jak dla ciężko pracujących – dobry.

Podczas operacji żołnierze wykazują zrozumienie postawionego zadania, skarżąc się na silne przemęczenie, które rzeczywiście ma miejsce.

Stan obuwia coraz bardziej pogarsza się, a z powodu akcji przesiedleńczej i ciągłych operacji nie nadąża się z naprawą.

Stan sanitarny i zdrowotny zadowolający.

Żołnierze często wspominają życie koszarowe, interesując się pracą tych, którzy pozostali w garnizonie.

Należałoby wprowadzić zbiorową korespondencję między żołnierzami, którzy pozostali w koszarach a tymi, którzy są na spec[jalnym] zadaniu.

2. Dane wywiadowcze:

a) Obszar rejonu operacyjnego jednostki zamieszkuje ludność miesza-na polsko-ukraińska z przeważającym procentem ludności ukraińskiej.

Ludność jest niedostatecznie uświadomiona pod względem politycznym i żyje pod ciągłym terrorem band faszystów ukraińskich.

Ludność ukraińska czynnie współpracuje z bandami. Bandy UPA cieszą się dużym autorytetem wśród ludności ukraińskiej, w oczach której armia walcząca o „samostijną Ukrainę” zasługuje na pełne poparcie.

Ludność ta dostarcza bandom rezerwy ludzkie i zaopatruje je w żywność, jednocześnie udzielając bandom wiadomości otrzymane z własnego wywiadu.

b) Teren – górzysty i silnie zalesiony; słabo rozwinięta sieć dróg stwarza warunki dogodne do działań bandyckich.

c) Bandy UPA dzielą się na kurenie, na czele których stoją niejednokrotnie byli oficerowie SS.

W skład kurenia wchodzi 5–6 sotni w składzie od 150 do 300 ludzi.

Sotnia dzieli się na dwie czoty odpowiadające naszej kompanii, z których każda składa się z trzech roi mniej więcej w sile plutonu.

Oddziały te posiadają u siebie aparat polityczno-wychowawczy, który działa nie tylko we własnych oddziałach, lecz także szerzy propagandę wśród miejscowej ludności.

Bandy te posiadają także własne oddziały administracyjne i odpowiedni aparat wykonawczy w terenie.

Вищезгадані загопи мають свій політично-виховний апарат, який діє не тільки у власних загонах, а й займається пропагандистською роботою серед місцевого населення.

Ці банди мають також власні адміністративні відділи і відповідний виконавчий апарат на місцях.

Банди озброєні автоматичною зброєю та кулеметами німецького й чеського виробництва. Мають велику кількість боєприпасів та гранат.

Обмундирування різне: німецьке, російське, польське.

г) Як правило банди діють у формі засідок та несподіваних вилазок. Для виконання якогось завдання звичайно концентрують більшу кількість людей, згодом, після виконання, розпорошуються, удаючись до своїх домівок, де працюють для вигляду як вільні громадяни, які нічого не знають про жодні банди.

г) В нашому районі діє банда „Ластівки” (сотня) чисельністю близько 80 осіб. Це сотня з куреня „Байди”.

З того ж куреня сотня „Криляча” також чисельністю близько 80 осіб; ці сотні прекрасно озброєні сучасними автоматами та кулеметами, при цьому відзначаються високою дисциплінованістю.

Їх обмундирування складається з польського, російського та німецького обмундирування, але більшість одягнута в плащі УНРРА.

3. Проведені операції:

До сьогоднішнього дня проведено дві більші операції. Вночі з 24 на 25.04.47 р. та вдень 25.04.47 р. до год. 16.00 проведено бойову операцію силами всієї частини (3 ба[гальї]они). Метою операції було прочісування місцевих лісів та знищення всіх банд, що будуть зустрінуті.

В результаті операції прочесано ліс шириною 5 км та довжиною 10 [км]; банди у лісі не зустріли. Зауважили дві групи банд чисельністю близько 80 осіб, на відстані близько [.]^б км від нашого підрозділу.

Організоване переслідування не дало жодних результатів з огляду на велику відстань та важкодоступну для проходження місцевість (гористу та лісисту).

30.04.1947 р. проведено другу операцію, силами батальйону. О год. 7.30 натрапили на сторожовий пост банди, який розбито. Бандити залишили одного вбитого та одного тяжко пораненого молодшого сержанта.

Зі слів пораненого молодшого сержанта довідалися, що банда силами однієї сотні „Ластівки” відступає у напрямку східного кордону.

Більше інформації не отримали, оскільки бандит помер від втрати крові. Під час переслідування розпорошеної банди ми наткнулися на

Bandy są uzbrojone w broń automatyczną i maszynową pochodzenia niemieckiego i czeskiego. Dysponują dużą ilością amunicji i granatów.

Umundurowanie różne: niemieckie, rosyjskie, polskie.

d) Bandy działają zwykle w formie zasadzek i nagłych wypadów. Dla wykonania jakiegoś zadania koncentrują zwykle większą ilość ludzi, następnie po wykonaniu rozpraszają się, udając się do swych domów, gdzie pracują na pozór jako swobodni obywatele nic nie wiedzący o żadnych bandach.

e) Na naszym terenie działa banda „Łastiwki” (sotnia) w sile około 80 ludzi. Sotnia ta jest z kurenia „Bajdy”.

Z tegoż kurenia działa sotnia „Kryłacza”, także w sile około 80 ludzi; sotnie te są doskonale uzbrojone w nowoczesną broń automatyczną i maszynową, odznaczają się przy tym wielkim zdyscyplinowaniem.

Umundurowanie ich składa się z umundurowania polskiego, rosyjskiego i niemieckiego, większość zaś ubrana jest w płaszcze UNRRA.

3. Przeprowadzone operacje:

Do dnia dzisiejszego przeprowadzono dwie większe operacje. W nocy z dnia 24 na 25.04.47 r. i w dzień 25.04.47 r. do godz. 16.00 przeprowadzono operację bojową w ramach całej jednostki (3 baony). Celem operacji było przeczesanie miejscowych lasów i zniszczenie wszystkich napotkanych band.

W wyniku operacji przeczesano las o szerokości 5 km i długości 10 [km]; bandy w lesie nie napotkano. Zauważono dwie grupy band liczące około 80 ludzi, oddalone od naszego oddziału o około [.]^b km.

Zorganizowany pościg nie dał żadnych rezultatów ze względu na dużą odległość i trudny do przebycia teren (górzysto-lesisty).

Dnia 30.04.1947 r. przeprowadzono drugą operację w skali baonu. O godz. 7.30 napotkano placówkę bandy, którą rozbito. Bandyty pozostawili jednego zabitego i jednego ciężko rannego kaprała.

Ze słów rannego kaprała dowiedziano się, że banda w sile jednej sotni „Łastiwki” wycofuje się w kierunku wschodniej granicy.

Więcej wiadomości nie uzyskano, gdyż bandyta skończył z upływu krwi. W czasie pościgu za rozproszoną bandą napotkano legowisko – 3 zabite krowy i jedną żywą uwiązaną do drzewa. Krowy zabite były poćwiartowane i przygotowane do transportu na kijach. Ponadto znaleziono trzy skóry z zabitych krów, dwa wozy bez koni, kilkanaście metrów kartofli, 70 szt[uk] amunicji, naczynia kuchenne, czapki i szmaty naprawkowe [?].

Zabitym bandytom zabrano: jeden automat i jeden kb. Poza tym zorganizowano kilka zasadzek w skali kompanii, które pozytywnych wyników nie dały.

лігвище – 3 вбиті корови й одна жива, що була прив'язана до дерева. Вбиті корови були почетвертовані й підготовленні до перенесення на палицях. Крім того, знайдено три шкіри забитих корів, два вози без коней, кільканадцять метрів картоплі, 70 шт[ук] патронів, кухонне начиння, шапки і ганчір'я [ветошь].

У вбитих бандитів забрали: один автомат та один карабін. Крім того було організовано кілька засад силами роти, які не дали позитивних результатів.

В ході операції у визначеному нам районі заарештовано й передано в УГБ у Ліську 31 співробітника банди УПА, більшість із яких – так звані „харчові” – інтенданти. Підтверджується, що банди УПА уникають зустрічі з нашими групами, називаючи військо у жовтих шапках „жовтою смертю”.

Цивільне населення у населених пунктах Сянік, Лісько і т. д., так само говорить, що ті у жовтих шапках – це „страшні люди”.

4. Переселенська акція:

28.04.47 р. розпочалася акція переселення українського та мішаного населення з сіл, розташованих в зоні безпеки нашої частини.

Дотепер на збірний пункт полку виселено мешканців 8 сіл. Транспортовано в пункт завантаження на станції Вільшаниця 800 осіб.

На збірному пункті полку перебуває близько 2800 осіб (432 сім'ї), 54 коні, 420 корів, 112 телят, 600 метрів картоплі, 750 метрів зерна.

З огляду на те, що пункт завантаження у Вільшаниці переповнений, виселення тимчасово призупинено.

Тепер вся акція зводиться до вивезення запасів продовольства з охоплених виселенням сіл.

На вантажній станції у Вільшаниці перебуває наша група військовиків у складі 8 офіцерів плюс 95 сержантів і солдатів під командуванням поручника Голдая.

Ця група працює на завантаженні виселених людей в ешелони.

Незважаючи на те, що ця робота дуже тяжка й триває безперервно цілими днями й ночами, вищезгадана група повністю справляється зі своїм завданням, за що отримала похвалу від К[оманди]ра 8-ої др[езденської] ДП, а кільком солдатам з цієї групи за хорошу роботу присвоєно звання ефрейтора.

5. Надзвичайні події: не було.

Podczas operacji na przydzielonym nam terenie aresztowano i oddano w ręce UBP w Lesku 31 współpracujących z bandą UPA, z nich większość tak zwanych charczowych – kwatermistrzów. Stwierdza się, że bandy UPA unikają spotkania się z naszymi grupami, nazywając wojsko w żółtych czapkach „żółtą śmiercią”.

Tak samo ludność cywilna w miejscowościach Sanok, Lesko itd. mówi, że ci w żółtych czapkach to „straszni ludzie”.

4. Akcja przesiedleńcza:

W dniu 28.04.47 r. rozpoczęto akcję przesiedleńczą ludności ukraińskiej i mieszanej z wiosek położonych na terenie bezpieczeństwa naszej jednostki.

Dotychczas wysiedlono ludność z 8 wiosek na punkt zborny pułku. Odtransportowano na punkt załadowczy stacji Olszanica 800 osób.

Na punkcie zbornym pułku znajduje się około 2800 osób (432 rodziny), 54 konie, 420 krów, 112 cieląt, 600 metrów kartofli, 750 metrów zboża.

Ze względu na to, że na punkcie załadowczym w Olszanicy jest przepełnienie, wysiedlanie zostało chwilowo wstrzymane.

Obecnie cała akcja ogranicza się do wywożenia zapasów żywności z wiosek objętych wysiedleniem.

Na stacji załadowczej w Olszanicy znajduje się nasza grupa wojska w składzie 8 oficerów plus 95 podoficerów i żołnierzy pod dowództwem por. Hołdaja.

Grupa ta jest zatrudniona przy załadowywaniu transportów wysiedloną ludnością.

Mimo że praca ta jest bardzo uciążliwa i trwająca całe doby bez przerwy, grupa ta wywiązuje się całkowicie ze swego zadania, za co otrzymała pochwałę od D[owód]cy 8-mej Dr[ezdeńskiej] DP, a kilku strzelców z tej grupy za dobrą pracę zostało awansowanych do stopnia st. strzelców.

5. Wypadki nadzwyczajne: nie było.

6. Różne:

W związku z wielką ilością spraw kwatermistrzowskich do załatwienia proszę o jak najszybsze wysłanie kwatermistrza, jak też oficera finansowego, ponieważ cały skład osobowy naszej jednostki nie otrzymał jeszcze pieniędzy, bo bez oficera finansowego nie mogą wypłacić.

6. Різне:

У зв'язку з великою кількістю інтендантських проблем, які потребують вирішення, прошу якомога швидше прислати інтенданта, а також офіцера-фінансиста, оскільки весь особовий склад нашої частини ще не отримав грошей, [яких] без офіцера-фінансиста не можемо виплатити.

7. Зв'язок:

Зі Штабом 1-ої в[аршавської] ДП – через вістових, зі Штабом 8-ої др[езденської] ДП – радіо-, телефонний зв'язок та через вістових, з [власними] підрозділами – радіозв'язок та через вістових.

Начальник Операт[ивного] штабу
Військ[ової] част[ини] № 1
(—) Курдзель, капітан

Командир
Військ[ової] част[ини] № 1
Рудзінський², підполковник

Надруковано в 5 прим.

Прим. № 1. шт[аб] див. 1-ї ВДП (Опер. відділ)

Прим. № 2. 1-ша ВДП (Політ.-вих. відділ)

Прим. № 3. штаб 1 ППП

Прим. № 4–5. справа

ІНП, 835/135, арк. 171–173.

Копія, машинопис.

На документі примітка, зроблена від руки: С. У справу 1 П.П.П. [10].05.47 р., ІП та нерозбірливий підпис.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

^б Цифра нерозбірлива.

¹ Йдеться про 1 збірний пп.

² Рудзінський Нарциз, підполковник, офіцер Червоної армії відкомандирований до ВП, з квітня до вересня 1947 командир 1 Празького пп, в 1950 комендант ОСП № 1; до 1953 командир 11 КПіх, згодом навчався в Академії ім. Ворошилова (полковник).

7. Łączność:

Ze Sztabem 1-szej W[arszawskiej] DP – przez gońców, ze Sztabem 8-mej Dr[ezdeńskiej] DP – radiowa, telefoniczna i przez gońców, z pododdziałami – radiowa i przez gońców.

Szef Sztabu Operac[yjnego]
Jedn[ostki] Wojsk[owej] Nr 1
(—) Kurdziel, kpt.

Dowódca
Jedn[ostki] Wojsk[owej] Nr 1
Rudziński², ppłk

Odbito egz. 5.

Egz. Nr 1. szt[ab] dyw. 1-szej WDP (Oddz. Oper.)

Egz. Nr 2. 1-sza WDP (Wydz. pol.-wych.)

Egz. Nr 3. sztab 1 PPP

Egz. Nr 4–5. akta

IPN, 835/135, k. 171–173.

Kopia, maszynopis.

Na dokumencie odręczna adnotacja: S. W akta 1 P.P.P. [10].05.47 r., 1P i nieczytelny podpis.

Przypisy

- ^{a-a} Wpisano odręcznie.
^b Cyfra nieczytelna.

¹ Mowa o 1 kombinowanym pp.

² Rudziński Narcyz, ppłk, oficer Armii Czerwonej skierowany do WP; od kwietnia do września 1947 dca 1 praskiego pp, w 1950 kmdt Oficerskiej Szkoły Piechoty nr 1, do 1953 dca 11 KPiech, następnie studiował w Akademii im. Woroszyłowa (płk).

**3 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 1 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00217/III-а
Не для публікації!

Варшава, а-3-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. №

Повідомлення № 1
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 2 травня 1947 р.
Карта 1:200 000¹

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

До 28 IV ц. р. частини, що входять до складу ОГ „Вісла” проводили розвідувальні дії на місцевості з метою встановлення: 1) місць концентрації банд, 2) кількості жителів, яких слід охопити переселенською акцією, 3) виявлення пропускних спроможностей доріг та можливостей їх ремонту.

28 IV ц. р. ОГ „Вісла” розпочала дії проти УПА. Безпосередній контакт з бандами УПА мав місце в рай[оні] м. Великополе (8 км на півд.-сх. від Сянока), в рай[оні] м. Ліщини (15 км на півд.-сх. від Бірчі), в рай[оні] м. Ракова (14 км на сх. від Сянока) та на півд. і півд.-сх. від Балигорода.

В лісі у рай[оні] м. Великополе викрито 5 бункерів. З одного з них бандити відкрили вогонь. В захопленому бункері спіймано 1 бандита та знайдено труп з[аступни]ка к[оманди]ра банди „Хріна”, псевдо „Довгорукий”, який покінчив з собою під час бою. У решті 4 бункерах бандитів не було.

У рай[оні] м. Ракова було здобуто бункер, в якому 5 бандитів покінчило з собою після бою. У здобутому бункері знаходилися документи вищого штабу банди та велика кількість пропагандистських матеріалів.

Тепер банди УПА розпоршилися по місцевості та не вступають у бій.

**3 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 1
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”.**

Minister Obrony Narodowej
Nr ^a-00217/III-^a
Nie do opublikowania!

Warszawa, dnia ^a-3-^a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr

Komunikat Nr 1
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 2 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000¹

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

Do dnia 28 IV br. jednostki wchodzące w skład GO „Wisła” prowadziły działania rozpoznawcze w terenie celem ustalenia: 1) miejsc zgrupowania band, 2) ilości mieszkańców, których należy objąć akcją przesiedleńczą, 3) rozpatrzenia możliwości przelotowych dróg oraz ewentualnej ich naprawy.

Dnia 28 IV br. GO „Wisła” przystąpiła do działań przeciwko UPA. Bezpośrednia styczność z bandami UPA miała miejsce w rej[onie] m. Wielopole (8 km pld.-wsch. Sanok), w rej[onie] m. Leszczyny (15 km pld.-wsch. Bircza), w rej[onie] m. Rakowa (14 km wsch. Sanok) oraz na pld. i pld.-wsch. Baligród.

W rej[onie] m. Wielopole wykryto w lesie 5 bunkrów. Z jednego z nich bandyci otworzyli ogień. W zdobytym bunkrze ujęto 1 bandytę oraz znaleziono zwłoki z[astęp]cy d[owód]cy bandy „Chrina”, ps. „Dołgorukij”, który w czasie walki popełnił samobójstwo. W pozostałych 4 bunkrach bandytów nie było.

W rej[onie] m. Rakowa zdobyto bunkier, w którym po walce 5 bandytów popełniło samobójstwo. W zdobytym bunkrze znajdowały się dokumenty wyższego sztabu bandy i duża ilość materiałów propagandowych.

Obecnie bandy UPA rozproszyły się w terenie i nie przyjmują walki.

б) Акція виселення.

28 IV ц. р. о 4⁰⁰ год., після попередньої старанної підготовки, частини ОГ „Вісла” розпочали переселенську акцію українського населення.

До 30 IV виїхало загалом 8 транспортів з 2429 особами в них.

Як станції завантаження передбачено: Переворськ, Залужжя, Лисько, Писарівці, Сянік, Загір’я, Лукавиця, Вільшаниця, Куляшне, Команча, Лупків.

Починаючи від 30 IV ц. р. з території [діяльності] ОГ „Вісла” буде виїжджати 6 транспортів на день.

Переселенська акція відбувається згідно з планом. Під час її проведення не зафіксовано випадків ворожої демонстрації чи опору з боку населення.

Б. Найважливіші події

Люблінське воєв[одство].

25 IV ц. р. операт[ивна] група 9 пп² вступила в бій з бандою УПА у м. Лівче (39 км на півд.-сх. від Грубешева). Після бою, що тривав годину, банда відступила до лісу й розпорошилася, забравши своїх убитих і поранених. За свідченнями населення, 6 бандитів вбито і 7 поранено. Внаслідок бою згоріло 65 будинків, в яких оборонялися бандити. Власні втрати: 3 вбитих, у тому числі 1 офіцер і 2 сержанти.

27 IV на території колишнього фільварку Вільшанка Красниставського пов[іту] відкопано 68 гвинтівок різного типу. Ця зброя була закопана у 1944 р. невідомим партизанським загоном.

В. Загальне зведення станом на 2 V 1947 р.

1. Власні людські втрати

вбитих солдатів ВП	4
пропалих солдатів ВВБ	1

2. Втрати банд

вбито бандитів	28
спіймано бандитів	26
арешт[овано] запідозрених у співпраці з бандами	496

3. Здобуто зброї

станкових кулеметів	1	пістолетів	3
ручних кулеметів	3	гранат	25
автоматів	7	боєприпасів	1428
гвинтівок	98	протитанкових мін	243

b) Akcja przesiedleńcza.

Dnia 28 IV br. o godz. 4⁰⁰ jednostki GO „Wisła” przystąpiły po uprzednim starannym przygotowaniu do akcji przesiedleńczej ludności ukraińskiej.

Do dnia 30 IV odjechało ogółem 8 transportów o stanie 2429 ludzi.

Na stacje załadowcze przewidziano: Przeworsk, Załuż, Lesko, Pisarowce, Sanok, Zagórz, Łukawicę, Olszanicę, Kulaszne, Komańczę, Łupków.

Począwszy od dnia 30 IV br. odchodzić będzie z terenu GO „Wisła” 6 transportów dziennie.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo. W czasie jej przeprowadzania nie stwierdzono wypadków wrogiej demonstracji czy oporu ze strony ludności.

B. Ważniejsze wydarzenia

Woj. lubelskie –

Dnia 25 IV br. grupa operac[yjna] 9 pp² stoczyła walkę z bandą UPA w m. Liwcz (39 km pld. wsch. Hrubieszów). Po jednogodzinnej walce banda wycofała się do lasu i rozproszyła, zabierając swych zabitych i rannych. Wg oświadczeń ludności zabito 6 bandytów i raniono 7. Na skutek walki spaliło się 65 budynków, z których bandyci bronili się. Straty własne: 3 zabitych, w tym 1 oficer i 2 podoficerów.

Dnia 27 IV na terenie byłego folwarku Olszanka pow. Krasnystaw odkopano 68 kb różnych typów. Broń ta została zakopana w r. 1944 przez nieznany oddział partyzancki.

C. Zestawienie ogólne na dzień 2 V 1947 r.

1. Straty własne w ludziach:

zabitych żołnierzy WP 4

zaginionych żołnierzy WBW 1

2. Straty band

zabito bandytów 28

ujęto bandytów 26

aresztowano podejrzanych

o współpracę z bandami 496

3. Zdobyto broni

ckm 1 pistoletów 3

rkm 3 granatów 25

automatów 7 amunicji 1428

kb 98 min ppanc. 243

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 141.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Документ (неповний) був опублікований в: E. Misilo..., с. 220–221.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Не публікується. Так само далі.

² 9 пп 3 ДП. Цей полк не входив до складу ОГ „Вісла”.

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 141.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Dokument (niepełny) opublikowany w: E. Misilo..., s. 220–221.

Przypisy

^{a--a} Wpisano odręcznie.

¹ Nie publikuje się. Podobnie dalej.

² 9 pp 3 DP. Pułk ten nie wchodził w skład GO „Wisła”.

**3 травня 1947, Гронзьова. Наказ підполковника
Нарциза Рудзінського командирам підрозділів
щодо організації переселення людності**

Військова частина № 1
вих. № а-036^{-а}
3.05.47 р.

Таємне
Прим. № а-5^{-а}

Наказ № а-09^{-а}

Штаб Військ[ової] част[ини] № 1

М. п. Гронзьова
3.05.47 р. год. 18.00

Згідно з наказом К[оманди]ра Дивізії

наказую:

1. Переселення людності з сіл, охоплених 1-м етапом [переселення] завершити до 12.05.47 р. Причому, з вищезгаданих сіл слід вивезти всі запаси продовольства, господарський інвентар та інші предмети домашнього вжитку.

2. Окрім запасів продовольства і фуражу, з ПЗП до пункту завантаження слід додатково вивезти: 7–8 тонн сіна і соломи, 900–1000 кг вівса та 10 тонн картоплі на кожен транспорт населення.

3. Комендантові полкового збірному пункту: 5.05.47 р. переселити в населений пункт Тирява Волоська 40 чисто польських сімей та видати їм довідки про право на поселення в Тиряві Волоській.

4. Для переселення решти сіл у ході 2-го етапу виділяю 2 роти 3-го Батальйону під к[оманду]ванням капітана Щепаняка, який розпочне переселення, охоплених 2-м етапом сіл після 15 травня ц. р.

5. Під час переселенської акції не слід кривдити цивільного населення, давати [йому] можливість забрати майно (згідно з інструкцією), опікуватись дітьми, стариками, хворими та поводитись так, як годиться воїнам Війська польського.

6. Не пізніше, ніж до 18.00 год. 4.05.47 р. к[оманди]рам батальйонів, сформувати розвід взводи у складі 1 офіцер плюс 31 сер[жантів] і солд[атів] та до 19.00 год. 4.05.47 р. представити рапорт про склад розвідувального взводу, вказуючи звання та прізвище к[оманди]ра взводу та його з[аступни]ка.

**3 maja 1947, Grażiowa. Rozkaz ppłk. Narcyza Rudzińskiego
dla dowódców pododdziałów dotyczący organizacji
przesiedlenia ludności**

Jednostka Wojskowa Nr 1
Nr wych. ^a036^{-a}
Dnia 3.05.47 r.

Tajne
Egz. Nr ^a5^{-a}

Rozporządzenie Nr ^a09^{-a}

Sztab Jedn[ostki] Wojsk[owej] Nr 1.

Mp. Grażiowa
Dnia 3.05.47 r., godz. 18.00

Stosownie do rozkazu D[owód]cy Dywizji

rozkazuję:

1. Przesiedlenie ludności z wiosek objętych 1-szą turą zakończyć do dnia 12.05.47 r. z tym, że należy z tych wiosek wywieźć wszystkie zapasy żywności, sprzęt gospodarczy oraz inne rzeczy domowego użytku.

2. Na każdy transport ludności z PPZ do punktu załadownego dodatkowo należy wywieźć, oprócz zapasów żywności i furazu, siana i słomy 7–8 ton, owsa 900–1000 kg i kartofli 10 ton.

3. Komendant pułkowego punktu zbornego przesiedli w dniu 5.05.47 r. do miejscowości Tyrawa Wołoska 40 rodzin czysto polskich i zaopatrzy je w zaświadczenia upoważniające do zamieszkania w Tyrawie Wołoskiej.

4. Do przesiedlenia pozostałych wsi w 2-giej turze wydzielam 2 kompanie z baonu 3-go pod d[owó]dztwem kpt. Szczepaniaka, który rozpocznie przesiedlanie wiosek objętych 2-gą turą po dniu 15 maja br.

5. W czasie akcji przesiedleńczej ludności cywilnej nie należy robić krzywdy, umożliwić zabranie dobytku (jak w instrukcji); dzieci, starców, chorych otaczać opieką i zachowywać się, jak przystało na żołnierzy Wojska Polskiego.

6. D[owó]d]cy batalionów do dnia 4.05.47 r., godz. 18.00 nieprzekraczalnie, zorganizują plutony zwiadowcze w składzie 1 oficer plus 31 podofic[erów] oraz szereg[owych] i w dniu 4.05.47 r. do godz. 19.00 przedstawią raport stanu plutonu zwiadowczego z podaniem stopnia i nazwiska d[owó]d]cy plutonu i jego z[astęp]cy.

Plutony zwiadowcze używać wyłącznie do prowadzenia zwiadu, wywiadu, zasadzek oraz działań wg planu, który będzie podany.

Розвідувальні взводи використовувати виключно для ведення розвідки, агентурної роботи, організації засідок та дій відповідно до плану, який буде доведено.

7. К[оманди]рам підрозділів організувати контроль за селами, що вже не заселені людьми, організовуючи засідки як в день, [так і] в ночі.

8. Всіх заарештованих відправляти в Штаб Частини, подаючи причини арешту (короткий опис). Забороняється ведення слідства на місцях, побиття і т. д.

9. К[оманди]рові 1 Ба[тальй]ону виділити одну оперативну роту у складі 120 осіб з повним офіцерським складом і тримати її у постійній готовності.

10. К[оманди]рам ба[тальй]онів організувати у своїх підрозділах змагання як в переселенській акції, так і у боротьбі з бандитизмом, що є головними завданнями Війська польського на даний момент з метою повної ліквідації банд УПА.

Начальник Штабу
Військ[ової] част[ини] № 1
(—) Курдзель, капітан

Командир
Військ[ової] част[ини] № 1
(—) Рудзінський, підполковник

Відбито в 6 прим.
Прим. № 1 у справу
Прим. № 2–6 згідно з розн[арядкою]
Реф. Курдзель, капітан.
Друк Рутковський, ст. стр.
3.05.47 р.

*ІНП, 835/134, арк. 194.
Оригінал, машинопис.*

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

7. D[owód]cy pododdziałów zorganizują kontrolę wsi niezamieszkałych już przez ludność, zarówno w dzień, [jak i] w nocy, organizując zasadzki.

8. Wszystkich aresztowanych odstawić do Sztabu Jednostki, podając podstawy aresztowania (krótkie zabarwienie). Zabrania się przeprowadzania śledztwa na miejscu, bicia itd.

9. D[owód]ca 1 Baonu wydzieli jedną kompanię operacyjną w składzie 120 ludzi z pełną obsadą oficerów, trzymając ją stale w pogotowiu.

10. D[owód]cy baonów zorganizują współzawodnictwo w swoich pododdziałach zarówno w akcji przesiedleńczej, jak też w walce z bandytyzmem, które w chwili obecnej są głównym zadaniem Wojska Polskiego celem całkowitego zlikwidowania band UPA.

Szef Sztabu
Jedn[ostki] Wojsk[owej] Nr 1
(—) Kurdziel, kpt.

Dowódca
Jedn[ostki] Wojsk[owej] Nr 1
(—) Rudziński, ppłk

Odbito egz. 6
Egz. Nr 1 a/a
Egz. Nr 2–6 wg rozdz[dzielnika]
Ref. Kurdziel, kpt.
Druk. Rutkowski, st. strz.
Dnia 3.05.47 r.

IPN, 835/134, k. 194.
Oryginał, maszynopis.

Przypisy

^{a - a} Wpisano odręcznie.

**5 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 2 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00222/III-а

Варшава, а-5-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № 4

Повідомлення № 2
про оперативну ситуацію і діяльність ОГ „Вісла” та частин ВП і ВВБ
на території Ряшівського, Люблінського і Краківського воєв[одств]
станом на 4 V 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

1–2–3 V. ц. р. частини Оперативної групи „Вісла” проводили наступальні операції та переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Папортно (20 км на півд. від Перемишля), м. Райське (14 км на сх. від Балигорода), м. Бережниця Нижня (12 км на півн.-сх. від Балигорода), м. Маргель (16 км на сх. від Сянока), м. Середня (14 км на півн.-зах. від Перемишля), м. Грушівка¹ (14 км на півн. від Сянока), м. Брилинці-Княжичі (10 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Романова Воля (7 км на півн.-зах. від Устрик Долишніх), м. Воля Заліська (18 км на сх. від Ярослава).

У рай[оні] м. Папортно (20 км на півд. від Перемишля) під час бою з бандою „Ластівки”, що налічувала близько 250 осіб та була озброєна 50 мм мінометами, ручною та автоматичною зброєю, банда залишила 1 вбитого й 1 пораненого, після чого розділилася на дві групи, одна з яких розפורшилася по місцевості, а друга, внаслідок переслідування, перейшла на територію СРСР.

У рай[оні] м. Райське (14 км на сх. від Балигорода) під час переселенської акції вбито 2 бандитів та спіймано одного пораненого зі зброєю. Бандити належали до адм[іністративно]-госп[одарської] групи банди „Бора”.

У рай[оні] м. Середня й м. Воля Заліська знищено загалом 13 бункерів, що використовувались як приміщення для банд і харчові склади.

У рай[оні] м. Грушівка (14 км на півн. від Сянока) викрито 15 бункерів, з яких один був призначений під приміщення для 150 осіб і містив необхідний квартирний інвентар (ліжка, шафи і т. п.). Решта

**5 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 2
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00222/III-a

Warszawa, dnia ^{a-5-a} maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr 4

Komunikat Nr 2
o sytuacji operacyjnej i działalności GO „Wisła” oraz jednostek WP
i WBW na terenach woj. rzeszowskiego, lubelskiego i krakowskiego
na dzień 4 V 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 1–2–3 V br. jednostki Grupy Operacyjnej „Wisła” prowadziły akcje ofensywne i pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Paportno (20 km pld. Przemyśl), m. Rajske (14 km wsch. Baligród), m. Bereźnica Niżna (12 km pln.-wsch. Baligród), m. Margiel (16 km wsch. Sanok), m. Średnia (14 km pln.-zach. Przemyśl), m. Hroszówka¹ (14 km pln. Sanok), m. Brylińce-Kniażyce (10 km pld. zach. Przemyśl), m. Romanowa Wola (7 km pln.-zach. Ustrzyki Dolne), m. Wola Zaleska (18 km wsch. Jarosław).

W rej[onie] m. Paportno (20 km pld. Przemyśl) w czasie walki przeciwko bandzie „Łastiwki”, liczącej około 250 ludzi, uzbrojonej w moździerz 50 mm, broń maszynową i ręczną, banda pozostawiła 1 zabitego i 1 ranne-go, po czym rozdzieliła się na dwie grupy, z których jedna rozproszyła się w terenie, druga zaś na skutek pościgu przeszła na terytorium ZSRR.

W rej[onie] m. Rajske (14 km wsch. Baligród) w czasie akcji przesiedlania zabito 2 bandytów i ujęto jednego ranne-go z bronią. Bandyci należeli do grupy adm[inistracyjno]-gosp[odarczej] bandy „Bira”.

W rej[onie] m. Średnia i m. Wola Zaleska zniszczono ogółem 13 bunkrów, stanowiących pomieszczenia dla band i magazyny żywnościowe.

W rej[onie] m. Hroszówka (14 km pln. Sanok) wykryto 15 bunkrów, z których jeden przeznaczony był na pomieszczenie 150 ludzi i zawierał niezbędny sprzęt kwaterunkowy (łóżka, szafy itp.). Pozostałe bunkry używane były jako pomieszczenia pomocnicze i magazyny. Bunkry należały do bandy „Hromenki”.

бункерів використовувались як допоміжні приміщення та склади. Бункери належали банді „Громенка”.

В Любачеві у відділку ГМ добровільно склали зброю 15 бандитів УПА, в Ярославі – 4, у м. Чесанів (9 км на півн. від Любачева) – 2.

б) Акція виселення.

До 30 IV ц. р. виїхало загалом 8 трансп[ортів], з 2429 ос[обами] в них.

1–2–3 [V] ц. р. виїхало загалом 25 трансп[ортів], з 7518 ос[обами] в них.

Загалом виїхало загалом 33 [транспорти] з 9947 ос[обами] в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

Б. Загальне зведення на 4 травня 1947 р.

1. Втрати банд	до 2 V	на 4 V	всього
вбито бандитів	28	9	37
спіймано бандитів	26	19	45
арештовано осіб, запідозрених у співпраці з бандами	496	16	512
здалося добровільно	–	21	21
2. Здобуто зброї	до 2 V	на 4 V	всього
станкових кулеметів	1	1	2
ручних кулеметів	3	–	3
автоматів	7	1	8
гвинтівок	98	19	117
пістолетів	3	3	6
гранат	25	2	27
боєприпасів у шт[уках]	1 428	174	1 602
протитанкових мін	243	–	243
знищено бункерів	6	31	37

Міністр національної оборони

(—) Міхал Жимерський

Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 143.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-а} Вписано від руки.

¹ Це село було спалене дотла ВП у 1946, у рамках репресій за підтримку й допомогу, яку його населення надавало УПА.

W Lubaczowie na posterunku MO złożyło dobrowolnie broń 15 bandytów z UPA, w Jarosławiu – 4, w m. Cieszanów (9 km płn. Lubaczów) – 2.

b) Akcja przesiedleńcza.

Do 30 IV br. odjechało ogółem 8 transp[ortów] o stanie 2429 l[udzi].

W dn[iach] 1–2–3 [V] br. odjechało ogółem 25 transp[ortów] o stanie 7518 l[udzi].

Ogółem odeszły: 33 transporty o stanie 9947 l[udzi].

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

B. Zestawienie ogólne na dzień 4 maja 1947 r.

1. Straty band	do dn. 2 V	na dz. 4 V	razem
zabito bandytów	28	9	37
ujęto bandytów	26	19	45
areszt[owano] podejrzanych o współpracę z bandami	496	16	512
poddało się dobrowolnie	–	21	21
2. Zdobyto broni	do dn. 2 V	na dz. 4 V	razem
ckm	1	1	2
rkm	3	–	3
automatów	7	1	8
kb	98	19	117
pistoletów	3	3	6
granatów	25	2	27
amunicji w szt[ukach]	1 428	174	1 602
min ppanc.	243	–	243
zniszczono bunkrów	6	31	37

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 143.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a- a} Wpisano odręcznie.

¹ Wieś ta została doszczętnie spalona w 1946 przez WP w ramach represji za sprzyjanie i pomoc udzielaną UPA.

5 травня 1947, Варшава. Директива № 7 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського Командуванню ОГ „Вісла”

Міністр національної оборони
№ а-00165^{-а}

Варшава, ^{а-5-а} 5 травня 1947р.
Цілком таємно
Прим. №^{а-3-а}

Директива № 7
для ОГ „Вісла”
особисто генералові бригади Моссору

У зв'язку з пред'явленим мені планом дій на другому етапі, а також планом заселення територій, залишених українцями – наказую:

I. Головним завданням ОГ „Вісла” є боротьба і ліквідація українських банд у Саніцькому, Лиському, Перемиському та Любачівському пов[ітах], а також на півн[іч] від Любачівського пов[іту] й на захід від Сяницького пов[іту]. Виселення української та мішаної людності з вищеназваних територій має бути лише допоміжною акцією в тій боротьбі, що має утруднити існування банд у цьому районі та знищити їхні матеріальні бази.

II. З огляду на незначні результати боротьби з бандами на першому етапі – слід намагатися, щоб виселення українського населення не вийшло на перший план, не призначати всіх військових сил на цю операцію, через що основна мета – боротьба з бандами – відійшла б на другий план.

III. Пред'явлений мені план дій на другому етапі в основному затверджую, але [переселенську] акцію треба поширити на південну територію Люблінщини, де можна помітити зростання діяльності українських банд, а також у західному напрямку, до західної межі Ряшівського воєв[одства] – на півд. від Ясла, Коросна й Горлиць.

IV. Наказую надіслати до мого відома оперативний наказ, що буде виданий на другий етап – із зазначенням докладної дислокації командуючих дивізіями та меж, визначених оперативних районів, за які відповідає кожен командир.

V. Із запасних підрозділів ОГ „Вісла” утворити швидкі, маневренні загони та атакувати ними там, де виникатиме потреба, навіть поза межами [району діяльності] ОГ „Вісла”. Вашого бойового завдання не обмежуйте лише [територією] Ряшівського воєводства, а шляхом утворення маневрених резервів знищуйте українські банди там, де

**5 maja 1947, Warszawa. Dyrektywa Nr 7 ministra obrony narodowej
Michała Roli-Żymierskiego dla Dowództwa GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00165^a

Warszawa, dnia a-5ª maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr a-3^a

Dyrektywa Nr 7
dla GO „Wisła”
do rąk własnych gen. bryg. Mossora

W związku z przedstawionym mi planem działania na drugą fazę oraz planem zasiedlenia terenów poukraińskich – zarządzam, co następuje:

I. Głównym zadaniem GO „Wisła” jest walka i likwidacja band ukraińskich w pow.: Sanok, Lesko, Przemyśl i Lubaczów, jak również na płn. od pow. Lubaczów i na zach. od pow. Sanok. Wysiedlenie z powyższych terenów ludności ukraińskiej i mieszanej ma być tylko akcją pomocniczą w tej walce, mającą utrudnić egzystencję band w terenie i zniszczyć ich bazy materiałowe.

II. Wobec nieznacznych wyników w zwalczaniu band w pierwszej fazie – należy dążyć, aby wysiedlenie ludności ukraińskiej nie wysunęło się na pierwszy plan, nie wyznaczać wszystkich sił wojskowych dla tej sprawy, przez co właściwy cel – walka z bandami – zeszlaby na drugi plan.

III. W zasadzie zatwierdzam przedstawiony mi plan działania na drugą fazę z tym, że należy rozszerzyć akcję na południowe rejony Lubelszczyzny, gdzie daje się zauważyć wzrost działania band ukraińskich, oraz w kierunku zachodnim, do zachodnich granic woj. rzeszowskiego na pld. od Jasła, Krosna i Gorlic.

IV. Polecam przesłać mi do wiadomości rozkaz operacyjny, który będzie wydany na drugą fazę – z uwzględnieniem dokładnego miejsca postoju dowódców dywizji oraz granic wyznaczonych rejonów działania, za które każdy dowódca jest odpowiedzialny.

V. Z odwodów GO „Wisła” stworzyć szybkie, ruchliwe oddziały i uderzyć nimi tam, gdzie zajdzie potrzeba, nawet poza granice GO „Wisła”. Waszego bojowego zadania nie ograniczać jedynie do woj. rzeszowskiego, lecz przez stworzenie ruchliwych odwodów tępić bandy ukraińskie tam, gdzie się znajdują aż do ich zupełnego rozbicia – mam na myśli południowe powiaty woj. lubelskiego i Podkarpacie.

вони знаходяться аж до повної їх ліквідації, маю на увазі південні повіти Люблінського воєводства та Прикарпаття.

VI. План заселення залишених українцями територій Уряд в основному схвалює, проте організацію [реалізації] цього плану слід радше передати адміністративним органам та [органам] Громадської безпеки, утворити разом з ДРУ спільне керівництво, однак не організувати військового керівництва. Заступник міністра Вольський – як відповідальний керівник переселенської акції – бере на себе справне проведення цієї акції в усіх відношеннях.

VII. Ще раз наказую Генералові провести цю акцію в якомога коротший час і термін. Уряд дуже зацікавлений у тому, щоб вся ця акція завершилася у визначений термін.

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

Відбито у 8-ми прим.

Прим. № 1 – Президент РП гр. Болеслав Берут

Прим. № 2 – Заступник міністра гр. В. Гомулка

Прим. № 3 – Міністр БП гр. Радкевич

Прим. № 4 – Заступник міністра гром[адської] адміністрації] гр. Вольський

Прим. № 5 – I Заступник міністра НО генерал дивізії Спихальський¹

Прим. № 6 – Начальник Генштабу генерал броні Корчиц²

Прим. № 7 – З[аступни]к начальника Генштабу ген[ерал] бриг[ади] Моссор

Прим. № 8 – у справу

вик[онав] капітан Пл[ощанський]

5.5.1947 р.

БП. № 220

ІНП, МГБ 743, арк. 145.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк; зліва вгорі над заголовком державний герб; документ опубліковано в: Е. Misilo..., с. 226–227.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

VI. Plan zasiedlania terenów poukraińskich rząd w zasadzie aprobuje, jednak organizację tego planu należy raczej przekazać czynnikom administracyjnym i Bezpieczeństwa Publicznego, utworzyć wraz z PUR-em wspólne kierownictwo, jednak nie organizować kierownictwa wojskowego. Wiceminister Wolski – jako odpowiedzialny kierownik akcji przesiedleńczej – podejmuje się przeprowadzić tę akcję sprawnie pod każdym względem.

VII. Jeszcze raz polecam Generałowi przeprowadzić tę akcję w okresie i czasie możliwie najkrótszym. Rządowi bardzo zależy, aby cała ta akcja nie przeciągnęła się poza wyznaczony termin.

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

Odbito w 8-miu egz.

Egz. Nr 1 – Prezydent RP ob. Bolesław Bierut

Egz. Nr 2 – Wiceminister ob. W. Gomułka

Egz. Nr 3 – Minister BP ob. Radkiewicz

Egz. Nr 4 – Wiceminister Admin[istracji] Publ[icznej] ob. Wolski

Egz. Nr 5 – I Wiceminister ON gen. dyw. Spychalski¹

Egz. Nr 6 – Szef Sztabu Gen[eralnego] gen. broni Korczyc²

Egz. Nr 7 – Z-ca Szefa Sztabu Gen[eralnego] gen. bryg. Mossor

Egz. Nr 8 – a/a

wyk. kpt. Pł[oszczański]

dn. 5.5.1947 r.

BP Nr 220

IPN, MBP 743, k. 145.

Oryginał, maszynopis.

Papier firmowy; w lewym górnym rogu nad nagłówkiem godło państwowe; dokument opublikowany w: E. Misilo..., s. 226–227.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Spychalski Marian (1906–1980), gen. dyw. W l. 1943–1944 szef Szt. Gł. GL; w l. 1945–1949 wiceminister obrony narodowej; w l. 1945–1948 członek Biura Polit. KC PPR i w l. 1948–1949 członek KC PZPR. W l. 1950–1956 więziony, w l. 1956–1968 minister

¹ Спихальський Мар'ян (1906–1980), генерал дивізії. В 1943–1944 начальник Головного штабу ГЛ; у 1945–1949 заступник міністра національної оборони; член Політбюро ЦК ПРП у 1945–1948 і член ЦК ПОРП у 1948–1949. У 1950–1956 в ув'язненні, у 1956–1968 міністр національної оборони, з 1959 до грудня 1970 член Політбюро ЦК ПОРП, у 1968–1970 голова Державної Ради (Маршал Польщі в 1963).

² Корчиц Владислав (1893–1966), офіцер Червоної армії, відряджений у 1944 до ВП у СРСР; до 1945 по черзі: начальник штабу 1 Армії, начальник Головного штабу ГКВП і командувач 1 Армії; у 1945–1952 начальник Генштабу, а з 1949 – заступник міністра національної оборони; у 1954 повернувся до СРСР (генерал броні).

obrony narodowej, od 1959 do grudnia 1970 członek Biura Politycznego KC PZPR, w l. 1968–1970 przewodniczący Rady Państwa (Marszałek Polski w 1963).

² Korczyc Władysław (1893–1966), oficer Armii Czerwonej skierowany w 1944 do WP w ZSRS, do 1945 kolejno: szef sztabu I Armii, szef Szt. Gł. NDWP i dca I Armii; w l. 1945–1952 szef Szt. Gen., a od 1949 wiceminister obrony narodowej; w 1954 powrócił do ZSRS (gen. broni).

**5 травня 1947, [Варшава]. Лист начальника ГУІ
полковника Стефана Куля і начальника II Відділу ГУІ
полковника Ігнаці Кшеменя до начальника Відділу інформації
ОГ „Вісла” майора Миколая Сайки
щодо розробки СБ ОУН підрозділів ВП**

Цілком таємно

Начальникові Від[ділу] інформації ОГ „Вісла”
майорові Сайці

У зв'язку з тим, що в результаті інтенсивної операції проти УПА виявлено факт серйозної і активної роботи, яку ведуть органи розвідки та контррозвідки УПА з метою розкладу та збору всіляких даних про ВП, наказую: до моменту закінчення збройних дій ОГ „Вісла” підготувати докладний реферат про діяльність УПА проти ВП.

У рефераті враховувати:

1. Структуру розвідки та контррозвідки УПА, що діють проти ВП –
2. Методи і форми діяльності, використовувані органами роз[відки] і контррозв[ідки] УПА в боротьбі з ВП.
3. Агентуру УПА, особовий склад агентури, способи вербування, методи роботи з агентурою.
4. Використання цивільної сітки аг[ентури] УПА для роботи проти ВП –
 - а. Збір інформації та матеріалів про особовий склад, озброєння та структуру ВП,
 - б. Використання цієї сітки у диверсійно-терористичній роботі, а також в роботі, що має на меті вербування затриманих солдатів ВП.
5. Робота УПА щодо виявлення агентури розвідницьких органів ВП та факти перевербування цієї агентури.
6. Робота УПА та використання бандитами солдатів, які виїжджали у відпустки в райони, охоплені діяльністю УПА.
7. Прогалини та недоліки органів розвідки ВП в роботі, що мала на меті ліквідацію УПА.
8. Слід також підкреслити проблему, чи в ряди ВП пройшли призовники з наступного призову у 1946 р. та [19]47 р., яких призивали на службу з районів, заражених бандитизмом УПА. Чи є дані й матеріа-

**5 maja 1947, [Warszawa]. Pismo szefa GZI płk. Stefana Kuhla
i szefa Oddziału II GZI płk. Ignacego Krzemienia
do szefa Oddziału Informacji GO „Wisła”
mjr. Mikołaja Sajki dotyczące rozpracowania
oddziałów WP przez SB OUN**

Ścisłe tajne

Do Szefa Oddz[iału] Informacji GO „Wisła”
mjr. Sajki

W związku z tym, iż w rezultacie intensywnej akcji przeciwko UPA ustalono fakt poważnej i aktywnej pracy prowadzonej przez organa wywiadowcze i kontrwywiadowcze UPA, mającej na celu rozkład i zbiór wszelkich danych o WP, polecam do momentu zakończenia zbrojnych działań GO „Wisła” zestawić szczegółowy referat o działalności UPA przeciwko WP.

W referacie uwzględnić:

1. Struktura wywiadu i kontrwywiadu UPA działających przeciwko WP.
2. Metody i formy działalności stosowane przez organa wyw[wiadu] i kontrwyw[wiadu] UPA do walki z WP.
3. Agentura UPA, skład osobowy agentury, sposoby werbunku, metody pracy z agenturą.
4. Wykorzystanie cywilnej sieci ag[entury] UPA do pracy przeciwko WP –
 - a. zbiór wiadomości i materiałów o składzie osobowym, uzbrojeniu i strukturze WP,
 - b. wykorzystanie tej sieci w dywersyjno-terrorystycznej pracy oraz w pracach mających na celu werbowanie zatrzymanych żołnierzy WP.
5. Praca UPA w demaskowaniu agentury organów wywiadowczych WP oraz fakty przewerbowania tej agentury.
6. Praca UPA i wykorzystywanie przez bandytów żołnierzy, którzy wyjeżdżali na urlopy do rejonów objętych działalnością UPA.
7. Braki i niedociągnięcia organów wywiadu WP w pracy mającej na celu likwidację UPA.
8. Należy podkreślić także zagadnienie, czy do szeregów WP przedostali się poborowi z kolejnego poboru w 1946 r. i [19]47 rekrutujący się

ли про проникнення української молоді в ряди ВП із завданнями банд та у якій мірі ця акція була інспірована.

9. Чи є в наявності матеріали й докази, що УПА вела розвідку проти ВП не лише на території Ряшівського, Люблінського та Краківського воєв[одств], але також охоплювала своєю [розвідницькою] діяльністю інші регіони Польщі, такі як Возз'єднані території, Великопольща, Мазовія, Помор'я і т. д.

10. Факти викриття роботи органів Інформації ВП бандами УПА.

11. Ваші висновки та пропозиції щодо організації агентурно-оперативної роботи проти впливів банд УПА як у військових частинах, що ведуть активну боротьбу з останніми, так і у в[ійськових] ч[астинах], що не знаходяться в районах активної боротьби проти УПА.

Начальник Головного управління інформації
Війська польського
(—) Куль¹, полковник

Начальник II Відділу
Головного управління інформації ВП
(—) Кшемень², полковник

Відбито в 2 прим.

1 Прим. адресат

2 Прим. у справу

Виконав 19.

ІНП, 835/173, арк. 25.

Копія, машинопис.

На документі дописано від руки: 2/00 9067/19; 5.07.47.

Примітки

¹ Куль Стефан, полковник, з 25 квітня 1947 (формально з 6 травня) до червня 1950, начальник ГУІ, згодом заступник начальника Департаменту кадрів МНО, після 1956 переведений в резерв; у жовтні 1958 Головний військовий суд закрив слідство по його кримінальній справі (тортури переслідуваних).

² Кшемень Ігнаци, учасник громадянської війни в Іспанії, з серпня 1945 викладач на офіцерських курсах в Школі офіцерів інформації, згодом в 1945–1950 – начальник II Відділу; після 1957 в посольстві ПНР в Софії (полковник).

z rejonów zarażonych bandytyzmem UPA. Czy są dane i materiały o przenikaniu ukraińskiej młodzieży do szeregów WP z zadaniami band i w jakim stopniu akcja ta była inspirowana.

9. Czy posiadane są materiały i dowody, że UPA prowadziła wywiad przeciwko WP nie tylko na terenach woj. rzeszowskiego, lubelskiego i krakowskiego, lecz także działalnością swą obejmowała inne dzielnice Polski, jak Ziemie Odzyskane, Wielkopolska, Mazowsze, Pomorze itd.

10. Fakty dekonspiracji pracy organów Informacji WP przez bandy UPA.

11. Wasze wnioski, wywody i propozycje organizacji pracy agenturalno-operacyjnej przeciwko wpływom band UPA tak w jednostkach wojskowych prowadzących aktywną walkę z ostatnimi, jak i w j[ednostkach] w[ojskowych], które w obręb aktywnych walk z UPA nie wchodzi.

Szef Głównego Zarządu Informacji
Wojska Polskiego
(—) Kuhl¹, płk

Szef II Oddziału
Głównego Zarządu Informacji WP
(—) Krzemiń², płk

Odbito w 2 egz.

1. Egz. adresat

2. Egz. a/a

Wykonał 19.

IPN, 835/173, k. 25.

Kopia, maszynopis.

Na dokumencie dopisano odręcznie: 2/00 9067/19; 5.07.47.

Przypisy

¹ Kuhl Stefan, płk, szef GZI od 25 kwietnia (formalnie od 6 maja) 1947 do czerwca 1950, następnie zca szefa Dep. Personalnego MON, po 1956 przeniesiony do rezerwy; w październiku 1958 Naczelny Sąd Wojskowy umorzył postępowanie karne w jego sprawie (torturowanie przesłuchiwanym).

² Krzemiń Ignacy, uczestnik wojny domowej w Hiszpanii, od sierpnia 1945 wykładowca kursów oficerów w Szkole Oficerów Informacji, następnie w l. 1945–1950 szef Oddz. II; po 1957 w ambasadzie PRL w Sofii (płk).

**7 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 3 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00223/III-а

Варшава, а-7-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. №

Повідомлення № 3
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 6 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

3 V 1947 К[омандув]ач ОГ „Вісла” обговорив з к[оманди]ром чехословацького прикордонного сектора¹ питання, що стосуються співпраці у боротьбі з бандами УПА. Заявивши про наявність у всіх чехословацьких офіцерів доброї волі до взаємодії, Командувач ОГ висловив побоювання щодо можливостей більш щільного забезпечення кордону з їхнього боку, а тим самим щодо проведення більш серйозних операцій. Такий стан чехи пояснюють теперішнім скороченням їхньої прикордонної охорони.

Оперативні плани ОГ „Вісла” враховують труднощі, пов'язані з додатковим забезпеченням кордону з Чехословаччиною.

СРСР зміцнив кадрове забезпечення свого кордону.

1 травня ц. р., відправлений літаком з Сянока до Перемишля офіцер Штабу ОГ не долетів до місця призначення. Льотчик втратив орієнтацію й був змушений приземлитися на території СРСР. Командувач Львівського ВО, комендант м. Самбора та Командування військ прикордонного сектора дуже доброзичливо опікувалися екіпажем літака, який 2 V направили до м. Перемишля. Літак пошкоджений.

4–5 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА.

У рай[оні] м. Княжичі (8 км на півд. від Перемишля) розвідувальний загін 28 пп був обстріляний бандерівцями. В результаті бою по-

**7 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 3
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00223/III-a

Warszawa, dnia a-7-a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr

Komunikat Nr 3
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WB na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 6 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

Dnia 3 V 1947 D[owód]ca GO „Wisła” omawiał z d[owód]cą czechosłowackiego odcinka granicznego¹ kwestie dotyczące współdziałania w walce z bandami UPA. Stwierdzając u wszystkich oficerów czechosłowackich dobrą wolę współdziałania, D[owód]ca GO wyraża obawę co do możliwości ściślejszej z ich strony obsady granicy, a tym samym przeprowadzania poważniejszych operacji. Stan ten Czesi tłumaczą obecną redukcją swej służby granicznej.

Plany operacyjne GO „Wisła” uwzględnia trudności, związane z dodatkowym zabezpieczeniem granicy z Czechosłowacją.

ZSRR wzmocnił swą obsadę graniczną.

Dnia I maja br. wysłany samolotem z Sanoka do Przemyśla oficer Sztabu GO nie doleciał do miejsca przeznaczenia. Lotnik stracił orientację i wylądował przymusowo na terenie ZSRR. Dowódca OW Lwów, komendant m. Sambor i Dowództwo wojsk granicznego odcinka jak najryzykowniej zaopiekowali się załogą samolotu, którą dn[ia] 2 V skierowali do m. Przemyśl. Samolot uszkodzony.

W dniach 4–5 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe za bandami UPA.

W rej[on]ie m. Kniażyce (8 km pld. Przemyśl) oddział zwiadowczy 28 pp został ostrzelany przez banderowców. W wyniku walki zostało ran-

ранено 2 солдатів, у тому числі 1 офіцера. Банда відступила, забравши своїх поранених. Переслідування триває.

У м. Чесанів (9 км на півн. від Любачева) до оперативної групи 3 пп добровільно з'явилися 6 членів банд із сотень „Шума” й „Гучі”. Бандити здали зброю, після чого були звільнені з метою використання їх частинами, що діють на цій території.

б) Акція виселення.

До 3 V виїхало загалом 33 транспорти, з 9947 особами в них.

4 V виїхало загалом 8 транспортів, з 1800 особами в них.

Загалом виїхало 41 транспортів, з 11 747 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

Б. Найважливіші події на території Ряшівського та Люблінського воєв[одств]

Ряшівське воєв[одство] –

3 травня ц. р. у м. Білична (24 км на півд. від Горлиць) банда УПА напала на загін ВПО². В результаті бою 1 солдата вбито і 2 поранено. Проведене переслідування банди не дало результатів через те, що вона відступила на територію Чехословаччини.

Люблінське воєв[одство] –

Внаслідок проведених оперативними групами ВВБ операцій у Володавському й Седлецькому пов[ітах] спіймано 3 членів банди „Млота”³, 1 з банди „Ордона”⁴ та 3 особи, запідозрені у співпраці з бандою „Ястшемба”⁵.

5 травня ц. р. оперативна група 9 пп у м. Ліски (11 км на півн. від Грубешева) провела бій з бандою УПА під командуванням „Грозного”⁶. Вбито 7 бандитів, 12 згоріло в одному із будинків під час бою, спіймано 7 поранених. Крім того, заарештовано 10 осіб, підозрюваних у приналежності або у співпраці з УПА. Здобуто 1 гвинтівку. Решта зброї згоріла в підпаленому будинку.

В. Загальне зведення станом на 6 травня 1947 р.

1. Власні втрати	до 4 V	на 6 V	всього
вбитих солдатів ВП	4	1	5
поранених солдатів ВП	–	5	5
зниклих солдатів ВВБ	1	–	1

nych 2 żołnierzy, w tym 1 oficer. Banda wycofała się, zabierając swych rannych. Pościg trwa.

W m. Cieszanów (9 km płn. Lubaczów) zgłosiło się dobrowolnie do grupy operacyjnej 3 pp 6 członków band z sotni „Szuma” i „Tuczy”. Bandyci zdali broń, po czym zostali zwolnieni celem wykorzystania ich przez działające na tym terenie jednostki.

b) Akcja przesiedleńcza.

Do dn[ia] 3 V odjechało ogółem 33 transporty o stanie 9947 ludzi.

W dn[iu] 4 V odjechało ogółem 8 transportów o stanie 1800 ludzi.

Ogółem odeszło 41 transportów o stanie 11 747 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. rzeszowskiego i lubelskiego

Woj. rzeszowskie –

Dnia 3 maja br. w m. Bieliczna (24 km płd. Gorlice) banda UPA zaatakowała oddział WOP². W wyniku walki 1 żołnierz został zabity i 2 rannych. Przeprowadzony pościg za bandą nie dał rezultatów, gdyż wycofała się ona na teren Czechosłowacji.

Woj. lubelskie –

W wyniku przeprowadzonych akcji przez grupy operacyjne WBW w pow. Włodawa i Siedlce ujęto 3 członków bandy „Młota”³, 1 z bandy „Ordona”⁴ oraz 3 osoby podejrzane o współpracę z bandą „Jastrzębia”⁵.

Dnia 5 maja br. grupa operacyjna 9 pp stoczyła walkę w m. Liski (11 km płn. Hrubieszów) z bandą UPA pod dowództwem „Groźnego”⁶. Zabito 7 bandytów, 12 spaliło się w jednym z budynków w czasie walki oraz ujęto 7 rannych. Ponadto aresztowano 10 osób podejrzanych o przynależność bądź współpracę z UPA. Zdobyto 1 kb. Pozostała broń spłonęła w podpalonym budynku.

C. Zestawienie ogólne na dzień 6 maja 1947 r

1. Straty własne	do dn. 4 V	na dz. 6 V	razem
zabitych żołnierzy WP	4	1	5
rannych żołnierzy WP	–	5	5
zaginionych żołnierzy WBW	1	–	1

2. Втрати банд	до 4 V	на 6 V	всього
вбито бандитів	37	19	56
спіймано бандитів	45	11	56
арештовано сіб, запідозрених у співпраці з бандами	512	13	525
здалося добровільно	21	6	27
3. Здобуто зброї	до 4 V	на 6 V	всього
гвинтівок	117	1	118

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 147.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Правдоподібно йдеться про полковника Віта Ондрашка, командира ОГ Теплице, який змінив полковника Юзефа Тляха, якого звільнено з армії з політичних мотивів.

² Правдоподібно йдеться про підрозділ одного з командувань 8 Відділу ВПО у Ряшеві.

³ Лукасюк Владислав (1906 р. н.), псевдо „Млот”, поручник, командир партизанських загонів VI Віленської бригади АК. Загинув 27 червня 1949.

⁴ Струг Юзеф (1919 р. н.), псевдо „Ордон”, солдат СЗБ-АК, а потім ВіН, командир партизанського загону ВіН, що діяв на території Холмського повіту та входив до складу угруповання „Ускока” (командир капітан Здзіслав Бронський). „Ордон” загинув 30 липня 1947 у бою з КВБ і УБ.

⁵ Тарашкевич Леон (1921–1947), псевдо „Ястшомб”, командир партизанського загону ВіН, що діяв у районі Володави; після смерті „Ястшемба”, 3 січня 1947, командування загonom взяв на себе його брат – Едвард Тарашкевич, псевдо „Желязни” (загинув у жовтні 1951 у бою з КВБ і УБ). Оскільки „Ястшемба” потайки похоронив „Желязни”, УБ не було впевнене в його смерті і далі вживало назви „банда Ястшемба”.

⁶ Мабуть „Грізний” (прізвище невідоме) – командир боївки Служби безпеки (СБ) одного з районів III Округу ОУН-Б.

2. Straty band	do dn. 4 V	na dz. 6 V	razem
zabito bandytów	37	19	56
ujęto bandytów	45	11	56
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	512	13	525
poddało się dobrowolnie	21	6	27
3. Zdobyto broń	do dn. 4 V	na dz. 6 V	razem
kb	117	1	118

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 147.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Prawdopodobnie chodzi o płk. Vita Ondraška, dcę GO Teplice, który zastąpił płk. Josefa Tlacha, usuniętego z powodów politycznych.

² Prawdopodobnie chodzi o pododdział jednej z komend 8 Oddziału WOP w Rzeszowie.

³ Łukasiuk Władysław (ur. 1906), ps. „Młot”, por., dca oddziałów partyzanckich VI Brygady Wileńskiej AK. Poległ 27 czerwca 1949.

⁴ Strug Józef (ur. 1919), ps. „Ordon”, żołnierz ZWZ-AK, a potem WiN, dca oddziału partyzanckiego WiN, operującego na terenie powiatu chełmskiego, wchodzącego w skład Zgrupowania „Uskoka” (dca kpt. Zdzisław Broński). „Ordon” poległ 30 lipca 1947 w walce z KBW i UB.

⁵ Taraszkiewicz Leon (1921–1947), ps. „Jastrząb”, dca oddziału partyzanckiego WiN, operującego w rejonie Włodawy; po śmierci „Jastrzębia” 3 stycznia 1947, dowództwo oddziału objął jego brat – Edward Taraszkiewicz ps. „Żelazny” (poległ w październiku 1951 w walce z KBW i UB). W związku z tym, że „Jastrzębia” pochował potajemnie „Żelazny”, UB nie był pewny jego śmierci i nadal używał nazwy „banda Jastrzębia”.

⁶ Być może „Hriznyj” (NN) – dca bojówki Służby Bezpieczeństwa (SB) jednego z rejonów III Okręgu OUN-B.

**9 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 4 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00230/III-а

Варшава, а-9-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № ...

Повідомлення № 4
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського,
Люблінського і Краківського воєв[одств]
станом на 8 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

6–7 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” проводили переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Габківці (11 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Селиська (19 км на півн. від Сянока), м. Луб'янка (10 км на півд.-сх. від Динова), м. Розтока (20 км на сх. від Сянока), м. Брилинці (10 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Воля Володська (17 км на півн. від Сянока), м. Трійця (17 км на півд.-зах. від Перемишля).

У рай[оні] м. Луб'янка (10 км на півд.-сх. від Динова) оперативна група 4 пп провела бій з бандою УПА чисельністю 14 осіб, яку цілком знищила. Вбито 10 бандитів, а 3 спіймано. К[оманди]р банди, псевдо „Вероняк”, поранений під час бою, покінчив з собою.

Оперативна група 28 пп, завданням якої було знищення місця перебування головного провідника УПА, викрила в районі м. Брилинці (10 км на півд.-зах. від Перемишля) бункер штабу банди, в якому було знайдено низку важливих документів, кулемети, автоматичну й ручну зброю та боеприпаси, а також 3 друкарські машинки.

У рай[оні] м. Трійця (17 км на півд.-зах. від Перемишля) оперативна група 1 пп викрила 7 бункерів. В одному із них було знайдено 5 одиниць зброї та боеприпаси.

У рай[оні] м. Сухі Ріки й м. Габківці оперативні групи ВВБ, що діяли проти банди „Бора”, вбили 3 бандитів. Здобуто 2 одиниці зброї та боеприпаси.

**9 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 4
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00230/III^a

Warszawa, dnia ^a9^a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr ...

Komunikat Nr 4
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 8 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 6–7 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Habkowce (11 km pld.-wsch. Baligród), m. Siedliska (19 km pln. Sanok), m. Łubienka (10 km pld.-wsch. Dynów), m. Roztoka (20 km wsch. Sanok), m. Brylińce (10 km pld. zach. Przemyśl), m. Wola Wołodzka (17 km pln. Sanok), m. Trójca (17 km pld.-zach. Przemyśl).

W rej[onie] m. Łubienka (10 km pld.-wsch. Dynów) grupa operacyjna 4 pp stoczyła walkę z bandą UPA w sile 14 ludzi, którą całkowicie zniszczyła. Zabito 10 bandytów, a 3 ujęto. D[owód]ca bandy ps. „Weroniak”, ranny w czasie walki, popełnił samobójstwo.

Grupa operacyjna 28 pp, której zadaniem było zniszczenie siedziby głównego prowidnyka UPA, wykryła w rejonie m. Brylińce (10 km pld. zach. Przemyśl) bunkier sztabu bandy, w którym znaleziono szereg ważnych dokumentów, broń maszynową, automatyczną, ręczną i amunicję oraz 3 maszyny do pisania.

W rej[onie] m. Trójca (17 km pld.-zach. Przemyśl) grupa operacyjna 1 pp wykryła 7 bunkrów. W jednym z nich znaleziono 5 jednostek broni i amunicję.

W rej[onie] m. Suche Rzeki i m. Habkowce grupy operacyjne WBW, działające przeciwko bandzie „Bira”, zabiły 3 bandytów. Zdobyto 2 jednostki broni i amunicję.

б) Акція виселення.

До 4 травня ц. р. виїхав заг[алом] 41 трансп[орт], з 11 747 ос[обами] в ньому.

5–6–7 травня ц. р. виїхало заг[алом] 38 [транспортів] з 14 995 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 79 трансп[ортів], з 26 742 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

Б. Найважливіші події на території Люблінського й Краківського воєводств

Люблінське воєв[одство] –

У рай[оні] м. Угринів (35 км на півд.-сх. від Грубешева) опер[ативна] група 9 пп спіймала 8 осіб, запідозрених у належності до банди УПА та викрила 1 бункер.

6 травня ц. р. Володавське ПУГБ викрило склад зброї орг[анізації] ВіН, в якому знайдено 2 міномети, 3 кулемети, 6 авт[оматів], 18 гвинтівок, 26 скринь з боеприпасами та запасні частини до автоматичної зброї.

Краківське воєв[одство] –

3 травня ц. р. Мисленіцьке ПУГБ проводило операцію в рай[оні] м. Сторожі (5 км на півд. від Мисленіц) проти банди „Чарного”²¹, в результаті якої вбито 2 бандитів. Здобуто 6 одиниць зброї та боеприпаси.

В. Загальне зведення на 8 V 1947 р.

1. Втрати банд	до 6 V	на 8 V	всього
вбито бандитів	56	20	76
спіймано бандитів	56	12	64 ²
арештовано осіб, запідозрених у співпраці з бандами	525	22	547
здалося добровільно	27	–	27
2. Здобуто зброї	до 6 V	на 8 V	всього
мінометів	–	2	2
станкових кулеметів	2	–	2
ручних кулеметів	3	4	7
автоматів	8	13	21
гвинтівок	118	29	147
пістолетів	6	2	8
гранат	27	37	64
боеприпасів у шт[уках]	1 602	40 786	42 388

b) Akcja przesiedleńcza

Do dnia 4 maja br. odjechało og[ółem] 41 transp[ortów] o st[anie] 11 747 l[udzi].

W dniach 5–6–7 maja br. odjechało og[ółem] 38 transp[ortów] o st[anie] 14 995 l[udzi].

Ogółem odeszło 79 transp[ortów] o st[anie] 26 742 ludzi

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

B. Ważniejsze wydarzenia
na terenie woj. lubelskiego i krakowskiego

Woj. lubelskie –

W rej[onie] m. Uhrynów (35 km płd. wsch. Hrubieszów) grupa oper[acyjna] 9 pp ujęła 8 osób podejrzanych o przynależność do bandy UPA oraz wykryła 1 bunkier.

Dnia 6 maja br. PUBP – Włodawa wykrył magazyn broni org[anizacji] WiN, w którym znaleziono 2 moździerze, 3 km, 6 aut[omatów], 18 kb, 26 skrzyń amunicji oraz zapasowe części do broni maszynowej.

Woj. krakowskie –

Dnia 3 maja br. PUBP – Myślenice przeprowadził akcję w rej[onie] m. Stróże (5 km płd. Myślenice) przeciwko bandzie „Czarnego”¹, w wyniku której zabito 2 bandytów. Zdobyto 6 jednostek broni i amunicję.

C. Zestawienie ogólne na dzień 8 V 1947 r.

1. Straty band	do dn. 6 V	na dz. 8 V	razem
zabito bandytów	56	20	76
ujęto bandytów	56	12	64 ²
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	525	22	547
poddało się dobrowolnie	27	–	27
2. Zdobyto broni	do dn. 6 V	na dz. 8 V	razem
moździerzy	–	2	2
ckm	2	–	2
rkm	3	4	7
automatów	8	13	21
kb	118	29	147
pistoletów	6	2	8
granatów	27	37	64
amunicji w szt[ukach]	1 602	40 786	42 388

протитанкових мін	243	—	243
знищено бункерів	37	10	47

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 150.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб; у частині В – на полях приписки від руки: робити зведення всієї кампанії для кінцевого звіту.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Правдоподібно Засульський Димітр, псевдо „Чарни”, командир групи партизанського загону РОАК „В’яруси”, що діяла в р-ні Мисленіц. РОАК (Рух опору Армії Крайової) був національно-визвольною підпільною організацією, що посилалася на політичні концепції АК; базувався на колишніх членах АК.

² Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 68.

min ppanc.	243	—	243
zniszczono bunkrów	37	10	47

Minister Obrony Narodowej
 (—) Michał Żymierski
 Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 150.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe; w części C – na marginesie odręczna notatka: robić zestawienie całej akcji do ostatecznego sprawozdania.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Prawdopodobnie Zasulski Dymitr, ps. „Czarny”, dca grupy z oddziału partyzanckiego ROAK „Wiarusy”, operującej w rej. Myślenic. ROAK (Ruch Oporu Armii Krajowej) był niepodległościową organizacją podziemną, nawiązującą do koncepcji politycznych AK; bazował na b. członkach AK.

² Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 68.

**10 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 5 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00233/III-а

Варшава, а-10-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № а-5-а

Повідомлення № 5
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 9 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

7 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Ямна Горішня (14 км на півд.-сх. від Бірчі), м. Воля Крецівська (11 км на півн.-сх. від Сянока), м. Сухі Ріки (22 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Завій (14 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Дубрівка Стаженська (3 км на півд. від Динова), м. Корманичі (9 км на півд. від Перемишля).

У рай[оні] м. Ямна Горішня (14 км на півд.-сх. від Бірчі) оперативна група 1 пп, що діяла проти банди „Ластівки”, оточила в лісі бункер, в якому спіймано 4 бандитів зі зброєю.

У рай[оні] м. Воля Крецівська (11 км на півн.-сх. від Сянока) оперативна група 36 пп¹ спіймала 4 бандитів, здобувши при цьому автоматичну й ручну зброю.

У рай[оні] м. Сухі Ріки – Завій (14 км на півд.-сх. від Балигорода) оперативні групи ВВБ, що діяли проти банди „Бора”, вбили 6 бандитів, здобувши при цьому 4 одиниці зброї.

Оперативна група 4 пп провела обшук у жителів села Дубрівка Стаженська (3 км на півд. від Динова), в пошуках зброї. Знайдено 1 ручний кулемет, 6 автоматів, 11 гвинтівок та 1 ракетницю.

У рай[оні] м. Корманичі (9 км на півд. від Перемишля) оперативна група 28 пп викрила, влаштовану в бункері, телефонну станцію та 5 телефонних апаратів.

**10 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 5
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00233/III-a

Warszawa, dnia a-10-a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr a-5-a

Komunikat Nr 5
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 9 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

Dnia 7 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Jamna Górna (14 km pld. wsch. Bircza), m. Wola Krecowska (11 km pln. wsch. Sanok), m. Suche Rzeki (22 km pld. wsch. Baligród), m. Zawój (14 km pld. wsch. Baligród), m. Dąbrówka Starzeńska (3 km pld. Dynów), m. Kormanice (9 km pld. Przemyśl).

W rej[onie] m. Jamna Górna (14 km pld. wsch. Bircza) grupa operacyjna 1 pp, działająca przeciwko bandzie „Łastiwki”, otoczyła w lesie bunkier, w którym ujęto 4 bandytów z bronią.

W rej[onie] m. Wola Krecowska (11 km pln. wsch. Sanok) grupa operacyjna 36 pp¹ ujęła 4 bandytów, zdobywając broń maszynową i ręczną.

W rej[onie] m. Suche Rzeki – Zawój (14 km pld. wsch. Baligród) grupy operacyjne WBW, działające przeciwko bandzie „Bira”, zabiły 6 bandytów, zdobywając 4 jednostki broni.

Grupa operacyjna 4 pp przeprowadziła rewizję u mieszkańców wsi Dąbrówka Starzeńska (3 km pld. Dynów) w poszukiwaniu broni. Znalaziono 1 rkm, 6 automatów, 11 kb i 1 raketnicę.

W rej[onie] m. Kormanice (9 km pld. Przemyśl) grupa operacyjna 28 pp wykryła urządzoną w schronie centralę telefoniczną oraz 5 aparatów telefonicznych.

b) Akcja przesiedleńcza.

б) Акція виселення.

До 7 V виїхало загалом 79 транспортів, з 26 742 особами в них.

8 V виїхало загалом 11 транспортів, з 3533 особами в них.

Загалом виїхало 90 транспортів, з 30 275 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

Б. Найважливіші події
на території Ряшівського воєв[одства]

7 травня ц. р. Ярославське ПУГБ проводило операцію проти осіб, які співпрацювали з бандами УПА. В м. Хотинець Ярославського пов[іту] викрито бункер, в якому знаходилося 3 активних членів банди УПА. Знайдено 3 одиниці зброї та українську пропагандистську літературу.

8 травня ц. р. Ярославське ПУГБ заарештувало війта гміни Тинковець² Ярославського пов[іту], який забезпечував членів банд УПА документами.

З території Люблінського і Краківського воєв[одств] донесення про оперативну діяльність частин ВП і ВВБ – негативні.

В. Загальне зведення станом на 9 V 1947 р.

1. Втрати банд	до 8 V	на 9 V	всього
вбито бандитів	76	6	82
спіймано бандитів	64	13	77
арештовано осіб, запідозрених у співпраці з бандами	547	–	547
здалося добровільно	27	–	27
2. Здобуто зброї	до 8 V	на 9 V	всього
ручних кулеметів	7	3	10
автоматів	21	8	29
гвинтівок	147	23	170
пістолетів	8	3	11
гранат	64	8	72
боєприпасів	42 388	13	42 401
знищено бункерів	47	3	50

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

Do dnia 7 V odjechało ogółem 79 transportów o stanie 26 742 ludzi.
 W dniu 8 V odjechało ogółem 11 transportów o stanie 3533 ludzi.
 Ogółem odeszło 90 transportów o stanie 30 275 ludzi.
 Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

**B. Ważniejsze wydarzenia
 na terenie woj. rzeszowskiego**

Dnia 7 maja br. PUBP Jarosław przeprowadził akcję przeciwko osobom współpracującym z bandami UPA. W m. Chotyniec pow. Jarosław wykryto bunkier, w którym znajdowało się 3 aktywnych członków bandy UPA. Znalaziono 3 jednostki broni i literaturę propagandową ukraińską.

Dnia 8 maja br. PUBP Jarosław aresztował wójta gminy Tynkowiec² pow. Jarosław, który zaopatrywał członków band UPA w dokumenty.

Z terenu woj. lubelskiego i krakowskiego meldunki z działalności operacyjnej jednostek WP i WBW – negatywne.

C. Ogólne zestawienie na dzień 9 V 1947 r.

1. Straty band	do dn. 8 V	na dz. 9 V	razem
zabito bandytów	76	6	82
ujęto bandytów	64	13	77
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	547	–	547
poddało się dobrowolnie	27	–	27
2. Zdobyto broni	do dn. 8 V	na dz. 9 V	razem
rkm	7	3	10
automatów	21	8	29
kb	147	23	170
pistoletów	8	3	11
granatów	64	8	72
amunicji	42 388	13	42 401
zniszczono bunkrów	47	3	50

Minister Obrony Narodowej
 (—) Michał Żymierski
 Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 151.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

ІНП, МГБ 743, арк. 151.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^a - ^a Вписано від руки.

¹ 36 пп під командуванням полковника Фелікса Комара з 9 травня 1947 входив до складу 8 збірної ДП.

² Ймовірно: Тиньовиці.

Przypisy

^{a - a} Wpisano odręcznie.

¹ 36 pp, dowodzony przez płk. Feliksa Komara, wchodził od 9 maja 1947 w skład 8 kombinowanej DP.

² Prawdopodobnie: Tyniowice.

**11 травня 1947, Сянік. Звіт полковника Гжегожа Корчинського
міністрові громадської безпеки Станіславові Радкевичу
за 1–10 травня**

Сянік, 11 V 47 р.
Цілком таємно

Міністрові громадської безпеки
Гр. Радкевичеві, генералові бригади
у Варшаві

Звітний рапорт
Представництва МГБ при Оперативній групі „Вісла”
за період з 1 травня до 10 травня [19]47 р.

Карта 1:100 000

Операція війська.

В районах дій окремих дивізій проведено такі операції:

1 Дивізія КВБ – район діяльності Балигород.

1.05.47 р. після виселення села Бережниця (7402) Моторизованим полком, отримано донесення від цивільного населення, що банда з 6 осіб знаходиться у розташованому неподалік селі Мичків (7202). Проведено операцію під к[омандуван]ням капітана Міхневича, що не дала результатів.

Цього ж дня батальйон „Лудзь”²¹ (II Бригада) під час прочісування місцевості в районі Ветлинської полонини знайшов 1 бункер, в якому, крім різних продуктів харчування, знайдено 1 ППШ з 2 дисками, 35 штук патронів і 1 наступальну гранату. Крім того, у знайдених рюкзачках були різні пропагандистські листівки, газети, конспекти та звіти з розвідки, проведеної у районі.

Між іншим, знайдено також листи, що свідчать про співпрацю Прикордонної охорони ВПО з бандою УПА, а також документи, що свідчать про співпрацю ВіН з бандами УПА у нападі на Грубешів у 1946 р.² Цей документ має три частини. У першій частині вони повідомляють, що 18.5.46 р. на зустрічі представників УПА і ВіН³ прийнято рішення про напад на м. Грубешів, у якому мали перебувати:

**11 maja 1947, Sanok. Sprawozdanie płk. Grzegorza Korczyńskiego
dla ministra bezpieczeństwa publicznego Stanisława Radkiewicza
za okres 1–10 maja**

Sanok, dnia 11 V 47 r.
Ścisłe tajne

Do Ministra Bezpieczeństwa Publicznego
Ob. Radkiewicza, gen. bryg.
w Warszawie

Raport sprawozdawczy
Delegatury MBP przy Grupie Operacyjnej „Wisła”
za okres od dnia 1 maja do dnia 10 maja [19]47 r.

Mapa 1:100 000

Akcja wojska

W rejonach działania poszczególnych dywizji przeprowadzono następujące operacje:

1 Dywizja KBW – rejon działania Baligród.

Dnia 1.05.47 r. po wysiedleniu wsi Bereźnica (7402) przez Pułk Zmoryzowany, otrzymano wiadomość od ludności cywilnej, iż 6-cioosobowa banda znajduje się w pobliskiej wsi Myczków (7202). Przeprowadzono operację pod dowództwem kpt. Michniewicza, jednak bez rezultatów.

Tego samego dnia Batalion „Łódź”¹ (Brygada II) podczas przeszukiwania terenu w rejonie Połoniny Wetlińskiej znalazł 1 bunkier, w którym prócz różnych produktów żywnościowych znaleziono 1 PPSz wraz z 2-ma dyskami, 35 sztuk amunicji i 1 granat zaczepny. Poza tym w znalezionych plecakach znajdowały się różne ulotki propagandowe, gazety, konspekty i sprawozdania z przeprowadzonych wywiadów w terenie.

Między innymi znaleziono również listy świadczące o współpracy Straży Granicznej WOP z bandą UPA oraz dokument świadczący o współpracy WiN-u z bandami UPA w dokonanym napadzie na Hrubieszów w 1946 r.² Dokument ten składa się z trzech części. W pierwszej części podają, że w dniu 18.5.46 r. na spotkaniu przedstawicieli UPA i WiN-u³ zapadła decyzja w sprawie napadu na m. Hrubieszów, w którym miało znajdować się:

1. Війська НКВС	– 250 осіб
2. УБ	– 60 – « –
3. Міська комендатура	– 40 – « –
4. „Штурмівка”	– 20 – « –
5. Ком[ітет] ПРП	– 20 – « –
6. Переселенська комісія	– 20 – « –

У другій частині розроблено план нападу. З боку ВіН операцією мав командувати пор[учник] „Л. М.”⁴, з боку УПА – „П-ва”⁵. План передбачає, що сили УПА (сотні – технічні групи) атакують будинок ба[талій]ону НКВС. Бойова група ВіН, посилена бойовою групою УПА, а саме БСБ (Боївка Служби безпеки), і разом з технічною групою, атакуватимуть будинок УГБ. Третя бойова група (УПА і ВіН) атакуватиме приватні помешкання працівників ГБ. Військо польське, Управління ГМ і „Штурмівку” планувалося тільки ізолювати, щоб вони не могли взяти участі у бою. Зі сторони Холма, Сокаля і Замостя планувалося організувати засідки.

У третій частині описується хід подій (опрацьований на підставі фрагментів листів бандитів). В описі вони повідомляють, що група ВіН під командуванням „Л. М.” і група УПА вдерлися до будинку УБ і Комітету ПРП, де вбито усіх, в УБ спалено всі документи, а документи ПРП забрав командир ВіН. Наприкінці відзначають, що боївки ВіН після нападу відійшли у своєму напрямку, а УПА провела кілька сутичок з військом⁶, що її переслідувало. Стверджують також, що напад на Грубешів мав як для них, так і для ВіН велике пропагандистське значення.

2.05.47 р. Ба[талій]он „Лудзь” (II Бригада) під час прочісування лісу на висоті 1250 в районі Сухі Ріки (5111) натрапив на шпитальний бункер, в якому знайдено: 100 кг житньої муки, близько 50 кг сушених фруктів, різні ліки і скривавлені бинти. Біля бункера лежала залишена гвинтівка системи „Маузер”, а також були закопані бочки з чистою лляною білизною та зі 100 кг м’яса.

Повертаючися, ба[талій]он натрапив також на кладовище банди у районі 1350.

Крім того, Батальйон „Познань”⁷ (II Бригада) силою 2 стр[ілецьких] рот + взвод станкових кулеметів провів операцію у районі річки Солинки.

О 12.00 годині він натрапив на 8 бункерів. Всі бункери було знищено. Невдовзі батальйон зустрів банду, що налічувала 15 осіб озброєних 2 ручними кулеметами і 3 автоматами; решта мала гвинтівки. Банда влаштувала засідку на лівому березі річки Солинки в районі

1. Wojsko NKWD	– 250 ludzi
2. UB	– 60 – „ –
3. Komenda Miasta	– 40 – „ –
4. „Szturmówka”	– 20 – „ –
5. Kom[itet] PPR	– 20 – „ –
6. Komisja wysiedleńcza	– 20 – „ –

W drugiej części opracowany jest plan napadu. Akcją ze strony WiN dowodzić miał por. „L. M.”²⁴, ze strony UPA – „P-wa”²⁵. Plan przewiduje, że siły UPA (sotnie – drużyny techniczne) atakują blok baonu NKWD. Bojowa grupa WiN-u wzmocniona grupą bojową UPA, a to: BSB (Bojówka Służby Bezpieczeństwa) i wraz z techniczną grupą, zaatakują blok UB. Trzecia bojowa grupa (UPA i WiN) zaatakuje prywatne mieszkanie pracowników Bezpieczeństwa Państwowego. Wojsko Polskie, Komendę MO i „Szturmówkę” miano tylko odizolować, by nie mogły wziąć udziału w walce. Ze strony Chelma, Sokala i Zamościa miano wystawić zasadzki.

W trzeciej części opisany jest przebieg napadu (opracowany z urywków listów bandytów). W opisie podają, że grupa WiN-u pod d-twem „L. M.” i grupa UPA wdarły się do budynku UB i Komitetu PPR, gdzie wymordowano wszystkich; w UB spalono wszystkie dokumenty, a dokumenty z PPR zabrał dowódca WiN-u. W końcu zaznaczają, że bojówki WiN-u, po dokonanych napadzie udały się w swoim kierunku, natomiast UPA, prześladowana przez pościg, stoczyła kilka potyczek z wojskiem⁶. Twierdzą również, że napad na Hrubieszów miał dla nich, jak i dla WiN-u wielkie znaczenie propagandowe.

Dnia 2.05.47 r. Baon „Łódź” (Brygada II) podczas przeszukiwania lasów na wysokości 1250 w rejonie Suche Rzeki (5111) natrafił na bunkier szpitala, w którym znaleziono: 100 kg mąki żytniej, około 50 kg suszonych owoców, różne lekarstwa oraz pokrwawione bandaże. W okolicy bunkra leżał porzucony karabin „Mauzer” oraz zakopana była beczka z czystą lnianą bielizną, jak również beczka o zawartości 100 kg mięsa.

W powrotnej drodze baon ten natknął się na cmentarz bandy w rejonie 1350.

Poza tym Baon „Poznań”²⁷ (Brygada II) w sile 2-ch kompanii strz[eleckich] + pluton ckm przeprowadził operację w rejonie rzeki Solinki.

O godz. 12.00 napotkano na 8 bunkrów. Wszystkie zostały zniszczone. Niedługo po tym napotkano również bandę w sile 15-tu ludzi uzbrojonych w 2 rkm-y, 3 automaty, a pozostali w kb. Banda urządzała zasadzkę na lewym brzegu rzeki Solinki w rejonie wsi Buk (5600) i ostrzeliwała z odległości 300 m nasze wojsko, na czele którego stał ppor. Fetter.

Ppor. Kalinowski – d[owód]ca komp[anii] 1-szej, schodząc do rzeki napić się wody, był również ostrzeliwany. Po wycofaniu się ppor. Kalinow-

села Бук (5600) і з відстані 300 м обстрілювала наші війська під командуванням підпор[учника] Феттера.

Підпор. Калиновський – к[оманди]р 1 ро[ти], також був обстріляний, коли він спускався до річки напитися. Після відступу підпор[учника] Калиновського, було підтягнуто роту, яка з метою оточення банди, за наказом к[оманди]ра розгорнулася в цеп. Під час маневру оточення на лівому фланзі утворився прорив, через який вся банда прoderлася на другий берег ріки, залишаючи після себе: ковдру, рюкзак і 1 наступальну гранату. Утікаючи, поставили у Завозі міну натискової дії, яку розміново.

III Бригада безрезультатно проводила пошук в районі вершини Кичера (4422).

Під час проведення розвідки Ба[талій]он „Вроцлав”⁸ (III Бригада) в районі (5020) зустрів о 18.00 год[ині] банду чисельністю 16 осіб (у тому числі 1 жінка), що були озброєні ручними кулеметами і автоматами. Почалось переслідування банди. Однак вона встигла втекти, залишивши 2 шинелі і 126 штук патронів. Крім того викрито 1 бункер, в якому знайдено 1 гвинтівку.

2.05.47 р. Ба[талій]он „Ряшів” під час зміни місця дислокації, переходячи з м. Ступосяни до м. Балигород, за наказом к[оманди]ра переслідував банду, яка в ніч з 1 на 2 травня ц. р. напала на село Стежниця (6595) і забрала 8 корів.

Під час проведення операції розвідувальний взвод Ба[талій]ону „Ряшів” в районі (5696) біля узгір’я 1069 наткнувся на головну групу банди УПА. Побачивши солдатів, бандити почали втікати й відстрілюватися, даючи тим самим решті бандитів знак про наближення війська.

З метою оточення банди негайно підтягнуто військо, яке було поділено на дві групи. К[оманду]вання над групами прийняли: майор Конон – к[оманди]р Ба[талій]ону „Ряшів” та його начальник штабу – капітан Дзень.

В результаті операції вбито одного бандита, а також здобуто: 1 коня, 1 гвинтівку системи „Маузер”, 2 гранати, 20 магазинів (з патронами) до ручного кулемета (польського), 1 магазин від ППШ. Біля вогнища, на якому бандити копчили м’ясо, викопано діжку з м’ясом.

Банда, втікаючи, звернула у напрямку Довжиці. Подальше переслідування банди продовжував Гданський батальйон⁹.

3.05.47 р. I Бригада провела пошук банди в районі Кичера (4222 [!]). Під час прочісування лісу вона натрапила на 4 бункери і 4 курені. В бункерах знайдено 200 кг зіпсованого вівса, а також 37 шт[ук] набой до ПТР. Банди [бригада] не зустріла.

skiego podciągnięto kompanię, która z rozkazu d[owód]cy całości została rozsypana w tyralierę celem okrążenia bandy. W czasie okrążenia na lewym skrzydle powstała luka, przez którą przedarła się cała banda na drugi brzeg rzeki, pozostawiając po sobie: koc, plecak i 1 granat zaczepny. Uciekając założyli w Zawozie minę naciskową, która jednak została usunięta.

Brygada III prowadziła poszukiwania w rejonie szczytu Kiczera (4422) bez rezultatów.

W czasie przeprowadzania zwiadu przez Baon „Wrocław”⁸ (Brygada III) w rejonie (5020) napotkano o godz. 18.00 16-osobową bandę (w tym jedna kobieta) uzbrojoną w rkm-y i automaty. Wszczęto za nią pościg, banda jednak zdołała ująć pozostawiając 2 płaszcze i 126 sztuk amunicji. Wykryto poza tym 1 bunkier, w którym znaleziono 1 kb.

W dniu 2.05.47 r. Baon „Rzeszów” w czasie zmiany miejsca dyslokacji z m. Stuposiany do m. Baligrodu, został rozkazem D[owód]cy wysłany w pościg za bandą, która w nocy z 1 na 2 maja br. napadła na wieś Stężnica (6595) i zrabowała 8 krów.

W czasie przeprowadzonej operacji pluton zwiadu z Baonu „Rzeszów” natknął się na czołówkę bandy UPA w rejonie (5696) około wzgórza 1069. Bandyci na widok żołnierzy poczęli uciekać ostrzeliwując się, czym dawali jednocześnie znaki pozostałym bandytom o zbliżającym się wojsku.

W celu okrążenia bandy ściągnięto natychmiast wojsko, które podzielono na dwie grupy. D[owód]two nad grupami objęli: mjr Konon – d[owód]ca Batalionu „Rzeszów” oraz jego szef sztabu, kpt. Dzeń.

W wyniku operacji zabito jednego bandytę oraz zdobyto: 1 konia, 1 karabin „Mauzer”, 2 granaty, 20 magazynków z amunicją do rkm-u (polskiego), 1 magazynek do PPSz. Obok ogniska, przy którym bandyci wędzili mięso, wykopano beczkę z mięsem.

Banda uciekając skierowała się na Dołżycę. Pościg za bandą w dalszym ciągu przejął Baon Gdański⁹.

Dnia 3.05.47 r. Brygada I przeprowadziła poszukiwania bandy w rejonie Kiczery (4222 [!]). W czasie przeczesywania lasu napotkano na 4 bunkry i 4 szałas. W bunkrach znaleziono 200 kg owsa nie nadającego się do użytku oraz 37 szt[uk] amunicji do PTR-u. Bandy nie napotkano.

Baon „Gdańsk” natrafił w rejonie Zawój (5804) na 2 bunkry, w okolicy znajdowało się 2-ch bandytów, którzy usiłowali zbiec. W czasie pościgu zostali zabici. Zdobyto 1 kb „Mauzer, 1 automat PPSz, 3 magazynki z amunicją oraz torbę polową. W bunkrach znaleziono 30 kg mięsa, 100 kg mąki, 25 kg bobu, 10 kg kaszy, 100 kg kartofli. Żywność i bunkry zniszczono.

W czasie przeprowadzania operacji, Baon „Łódź” (Brygada II) natknął się w rejonie [m.] Nasiczne (5015) na szpicę bandy. Wywiązała się walka, w wyniku której jeden bandyta został zabity, prawdopodobnie dowódca.

Ба[тальй]он „Гданьск” натрапив у районі Завій (5804) на 2 бункери. Недалеко від них знаходились 2 бандити, які намагались втекти. Під час переслідування їх було вбито. Здобуто 1 гвинтівку системи „Маузер” і 1 автомат ППШ, 3 магазини з набоями, а також командирську сумку. В бункерах знайдено 30 кг м’яса, 100 кг муки, 25 кг бобових, 10 кг круп, 100 кг картоплі. Продукти і бункери знищено.

Під час проведення операції ба[тальй]он „Лудзь” (II Бригада) зіткнувся у районі [м.] Насічне (5015) з авангардом банди. Зав’язався бій, в результаті якого одного бандита, ймовірно командира, було вбито.

Під час проведення операції III Бригада натрапила в квадраті 6420 на 4 курені і 2 бункери. В бункерах знайдено: 1 гвинтівку, 3 гранати, приблизно 1000 кг жита і 1000 кг вівса. Курені і бункери знищено.

5.05.47 р. в результаті операції, проведеної II Бригадою проти банди, що прибула з району III Бригади, в районі лісу (5212) вбито трьох бандитів (в тому числі одну жінку). Здобуто 2 корови. Під час проведення операції один із солдатів наступив на міну; вибухом йому відірвало ногу.

Під час проведення розвідки ротою з ба[тальй]ону „Щецін”¹⁰ в районі (5286), (4886), узгір’я 785 (5082), узгір’я 909 (5285), знайдено 1 гвинтівку. Під час операції один із солдатів наступив на міну і був поранений у ногу.

Того ж дня Моторизований полк спіймав на території збірного пункту у Волковій члена банди „Бора” на псевдо „Юрко”.

5.05.47 р. Батальйон Мот[оризованого] полк[у] схопив у м. Волковия одного дезертира з банди УПА, який під час розслідування вказав, де знаходяться: 1 ручний кулемет і 2 карабіни.

7.05.47 р. II бригада організувала засідку в районі Ковалі (5203), де спіймала 1 бандита з банди „Бора”, загін „Карпова”.

До 5.05.47 р. загороджувальний загін і на контрольних пунктах Ба[тальй]он „Кельце”¹¹ у Сяноці затримав 23 підозрілі особи, які передано УГБ.

9.05.47 р. окремі бригади дивізії проводили розвідувальні дії.

6 Дивізія піхоти – район дій Команча і Вислік.

1 травня ц. р. банда УПА вкрала на території Чехословаччини у селі Відрань 10 корів і перейшла на польську сторону в район села Кичера. Організоване переслідування не дало результатів.

3 травня ц. р. під час прочісування лісів у районі Вислока 2 пп знайшов покинуті 1 гвинтівку, 3 міни, 1 ППШ та німецький автомат.

W czasie przeprowadzania akcji przez Brygadę III natrafiono w koordynacji 6420 na 4 szafasy i 2 bunkry. W bunkrach znaleziono: 1 kb zdalny do użytku, 3 granaty, około 1000 kg żyta i 1000 kg owsa. Szafasy i bunkry zostały zniszczone.

Dnia 5.05.47 r. w wyniku operacji przeprowadzonej przez Brygadę II przeciwko bandzie przybyłej z rejonu Brygady III zabito trzech bandytów (w tym jedną kobietę) w rejonie lasu (5212). Zdobyto 2 krowy. W trakcie przeprowadzania operacji jeden z żołnierzy trafił na minę, która urwała mu nogę.

W czasie prowadzenia zwiadu przez kompanię z Baonu „Szczecin”¹⁰ w rejonie (5286), (4886), wzgórze 785 (5082), wzgórze 909 (5285) znaleziono 1 kb. W czasie akcji jeden z żołnierzy wszedł na minę i został ranny w nogę.

Tego samego dnia został przez Pułk Zmotoryzowany złapany członek bandy „Bira” na terenie punktu zbornego w Wołkowie, ps. „Jurko”.

Dnia 5.05.47 r. Baon Pułk[u] Zmot[oryzowanego] ujął w m. Wołkowie jednego dezertera z bandy UPA, który podczas śledztwa wskazał, gdzie się znajdują: 1 rkm i 2 kbk.

W dniu 7.05.47 r. na urządzonej przez II Brygadę zasadzce w rejonie Kowale (5203) złapano 1 bandytę z bandy „Bira”, oddział „Karpowa”.

Do dnia 5.05.47 r. grupa zaporowa i na punktach kontrolnych Baon „Kielce”¹¹ w Sanoku zatrzymały 23 osoby podejrzane, które zostały odstawione do UBP.

Dnia 9.05.47 r. poszczególne brygady dywizji prowadziły akcje zwiadowcze.

6 Dywizja Piechoty – rejon działania Komańcza i Wisłok.

W dniu 1 maja br. banda UPA zrabowała na terenie Czechosłowacji we wsi Vydrań 10 krów i udała się na stronę polską w rejon wsi Kiczera. Zarządzony pościg rezultatów nie dał.

Dnia 3 maja br. 2 pp przy przeczesywaniu lasów w rejonie Wisłoka znalazł porzucony 1 kb, 3 miny, 1 PPSz i pm niemiecki.

W dniach 4 i 5 maja br. oddziały 6 DP znajdowały się w akcji wypadowej na sotnie „Makarenki”¹² i „Chrina”. Bliższych danych brak.

W dniu 5 maja br. Oddział Informacji 6 DP aresztował 2 czynnych współpracowników bandy UPA. Przeczesywanie lasów w dyslokacji 6 DP nie dało żadnych rezultatów.

Dnia 7 i 8 maja 47 r. po zakończeniu akcji przesiedleńczej jednostki 6 DP przystąpiły do energicznych działań przeciwko bandom na całym podległym jej terenie. Działania te mają być skoordynowane z analogiczną akcją wojsk czechosłowackich. Danych o wynikach tych operacji na razie brak.

4 і 5 травня ц. р. підрозділи 6 ДП проводили операцію проти сотні „Макаренка”¹² і „Хріна”. Докладніших даних немає.

5 травня ц. р. відділ інформації 6 ДП заарештував 2 дійсних співпрацівників банди УПА. Прочісування лісів в місці дислокації 6 ДП не дало жодних результатів.

7 і 8 травня 47 р. після закінчення переселенської акції частини 6 ДП приступили до енергійних дій проти банд на всій підпорядкованій їм території. Ці дії мають бути скоординовані з аналогічною операцією Чехословацьких військ. Даних про результати операції поки що немає.

8 V 47 р. у районі Ясель (7066) – Кичера (7466) проведено прочісування лісів при співучасті Чехословацького батальйону. Польські і чеські підрозділи зустрілися на кордоні. Результати операції негативні.

7 Дивізія піхоти – район дій Куляшне.

1 травня ц. р. 3 батальйон, під час прочісування лісів (7400) біля [м.] Березка, наткнувся на патруль банди УПА кількістю приблизно 7 осіб. Бандити встигли втекти. Переслідування, не дало результатів.

11 пп в районі села Новосілки, під час прочісування навколишніх лісів, натрапив на бункер, в якому знайшов церковну чашу, піднос для подавання причастя і мисочку для цієї ж цілі, а також два надруковані українською мовою аркуші, які прославляли бійців за незалежність України.

6 травня 11 пп, проводячи операцію в районі м. Суковате – Кам’янки, викрив 7 бункерів, 17 куренів, один польовий шпиталь і один бункер з боєприпасами. Бункери знищено. Здобуто 4 гвинтівки і 1 ППШ.

Проведена 5 травня ц. р. операція проти сотні „Хріна” не дала жодних результатів. Отримано дані, що сотня „Хріна” скривається у лісі [гори] Хрищата.

3 травня ц. р. під час прочісування лісів (рай[он] 7296) 11 пп наткнувся і знайшов 4 пусті бункери. Бункери знищено.

Вищезгаданий полк на основі даних заарештував 10 осіб, які співпрацювали з бандою УПА.

На основі даних Відділ інформації 6 ДП заарештував 3 особи, підозрювані у активній співпраці з НСЗ.

3 травня ц. р. у районі населеного пункту Березка 11 пп спіймав бандита.

7 і 8 травня 47 р. на території лісу „Княжий” 11 пп викрив 3 бункери і 7 куренів, які знищено. Засідки, організовані у виселених селах, результатів не дали.

Dnia 8 V 47 r. w rejonie Jasiel (7066) – Kiczera (7466) przeprowadzono czesanie lasów przy współdziałaniu batalionu czechosłowackiego. Jednostki polskie i czeskie spotkały się na granicy. Wynik operacji negatywny.

7 Dywizja Piechoty – rejon działania Kulaszne.

W dniu 1 maja br. 3 baon przeczesując lasy (7400) w okolicach [m.] Bereska, natknął się na patrol bandy UPA w liczbie około 7-miu ludzi. Bandyci zdołali zbiec. Pościg nie dał żadnego rezultatu.

11 pp w rejonie wsi Nowosiółki przeczesując okoliczne lasy natknął się na bunkier, w którym znalazł kielich cerkiewny, tacę do podawania komunii i miseczkę do tegoż celu oraz dwie drukowane kartki w języku ukraińskim chwälące bojowników o wolność Ukrainy.

W dniu 6 maja 11 pp, przeprowadzając akcję w rejonie m. Sukowate – Kamionki, wykrył 7 bunkrów, 17 szałasów, jeden szpital, jeden bunkier z amunicją. Bunkry zniszczone. Zdobyto 4 kb i 1 PPSz.

Prowadzona w dniu 5 maja br. akcja przeciw sotni „Chrina” nie dała żadnych rezultatów. Uzyskano dane, iż sotnia „Chrina” ukrywa się w lesie [góry] Chryszczata.

Dnia 3 maja br. 11 pp przy przeczesywaniu lasów (rej[on] 7296) natknął się i odnalazł 4 puste bunkry. Bunkry zniszczono.

Ww. pułk na podstawie danych aresztował 10 osób współpracujących z bandą UPA.

Na podstawie danych Oddział Informacji 6 DP aresztował 3 osoby podejrzane o współpracę z NSZ.

W dniu 3 maja br. 11 pp schwytał bandytę w rejonie miejscowości Bereska.

Dnia 7 i 8 maja 47 r. 11. pp na terenie lasu „Kniaziego” wykrył 3 bunkry i 7 szałasów, które zniszczono. Zorganizowane zasadzki w wysiedlonych wsiach rezultatów nie dały.

Dnia 6 V 47 r. 11 pp przeprowadził na podstawie zeznań członków bandy „Chrina” czesanie lasów, niszcząc 20 bunkrów i szałasów oraz znajdując 4 kbk, 1 PPSz i skrzynkę amunicji.

Dnia 7 V 47 r. zwiad 36 pp zabił 3 bandytów w okolicy wsi Lachawa (0096) w potyczce z 30-osobową bandą. W pościgu zdobyto 370 sztuk amunicji.

8 Dywizja Piechoty – teren działania Lesko.

W dniu 1 maja br. 36 pp przeczesując lasy w okolicy wsi Margiel natknął się na grupę banderowców z bandy UPA, w liczbie 5-ciu. W wyniku pościgu został 1 banderowiec zabity. Zdobyto 1 kbk.

6 V 47 р. 11 пп на підставі свідчень членів банди „Хріна” провів прочісування лісів, знищив 20 бункерів і куренів, знайшов також 4 карабіни, 1 ППШ і скриньку патронів.

7 V 47 р. розвідка 36 пп вбила 3 бандитів біля села Ляхава (0096) під час сутички з бандою у складі 30 осіб. Під час переслідування здобуто 370 набоїв.

8 Дивізія піхоти – район дій Лісько.

1 травня ц. р. під час прочісування лісів 36 пп біля села Маргель наткнувся на групу бандерівців з банди УПА, що складалася з 5 осіб. Внаслідок переслідування вбито 1 бандерівця. Здобуто 1 карабін.

На підставі даних (Від[діл] інф[ормації] 8 ДП) заарештовано 18 осіб цивільної сітки УПА.

2 травня ц. р. 2 ба[талъ]он 8 пп провів операцію з метою затримання 6 бандитів УПА у м. Дзвиняч Долішній, де вони мали перебувати. В результаті операції вбито 2 бандитів, решта втекла.

1 рота 10 пп заарештувала в селі Рогативко [?] 3 активних співпрацівників УПА.

36 пп провів операцію в районі місцевості Ляхава і викрив 3 бункери. В бункерах знайдено 12 метр[ів] жита. Бункери знищено. Вбитий 1 V 47 р. член банди УПА мав при собі цінні документи – список осіб, які співпрацювали з бандою і націоналістичну літературу.

2 травня ц. р. банда УПА „Пімсти”¹³ пограбувала продукти у містечку Завадка. Переслідування, що було організоване, не дало жодних результатів. Заарештовано жінку „Пімсти” на прізвище Гричишина.

Згідно з даними місцевого польського населення, групи бандерівців по 5–6 осіб ходять по виселених селах і збирають продукти харчування.

8 пп провів наступ на м. Завадка, де, правдоподібно, мали перебувати бандерівці. Результат негативний.

2 травня ц. р. в населеному пункті Дзвиняч Долішній, у 2 вбитих бандитів знайдено записки, що неподалік знаходяться 2 бункери, в яких є документи, націоналістична література і т. п. Документи знайдено.

36 пп проводив розвідку в районі [м.] Ляхава, в лісі наткнувся на 5 бандитів УПА, у бою, який розпочався, вбито одного бандита, решта втекла.

5 травня ц. р. 10 пп здався 1 озброєний бандит.

4 травня ц. р. 1 пп затримав бандерівця з сотні „Громенка”; у процесі розслідування встановлено, що сотні „Громенка” і „Бурлаки” концентруються у районі 9 ДП, у населених пунктах Вітошинці,

Na podstawie danych (Oddz[iał] Inf[ormacji] 8 DP) aresztowano 17 osób siatki cywilnej UPA.

W dniu 2 maja br. 2 baon 8 pp przeprowadził akcję celem ujęcia 6-ciu członków UPA, którzy mieli znajdować się w m. Dźwiniacz Dolny. W rezultacie zabito 2, pozostali bandyci zdołali zbiec.

1 kompania 10 pp aresztowała we wsi Rogatywko [?] 3 czynnych współpracowników UPA.

36 pp przeprowadzając akcję w rejonie miejscowości Lachawa wykrył 3 bunkry. W bunkrach znaleziono 12 metr[ów] żyta. Bunkry zniszczono. Zabity członek bandy UPA w dn. 1 V 47 r. posiadał przy sobie cenne dokumenty – spis osób współpracujących z bandą oraz literaturę nacjonalistyczną.

Dnia 2 maja br. banda UPA „Pimsty”¹³ obrabowała z żywności miasteczko Zawadka. Zarządzony pościg nie [dał] żadnego rezultatu. Aresztowano żonę „Pimsty” o nazwisku Hryczyszyna.

Wg danych miejscowej ludności polskiej, grupy banderowców w sile 5–6 ludzi krążą po wysiedlonych wsiach i zabierają żywność.

8 pp przeprowadził wypad na m. Zawadka, gdzie prawdopodobnie mieli przebywać banderowcy. Wynik negatywny.

Dnia 2 maja br. w miejscowości Dźwiniacz Dolny przy zabitych 2 bandytach znaleziono zapiski, iż niedaleko są 2 bunkry, w których znajdują się papiery, literatura nacjonalistyczna itd. Papiery znaleziono.

36 pp prowadził rozpoznanie terenu w okolicach [m.] Lachawa; w lesie natknął się na 5 bandytów UPA, w zawiązanej walce zabito jednego bandytę, pozostali zbiegli.

W dniu 5 maja br. 10-mu pp [pod]dał się 1 bandyta z bronią.

W dniu 4 maja br. 1 pp zatrzymał banderowca sotni „Hromenki”. W toku śledztwa ustalono, iż sotnie „Hromenki” i „Burlaki” koncentrują się w rejonie 9 DP w miejscowości Witoszyńce, Brylińce. Sotnia „Łastiwki” znajduje się w miejscowości Jurencowo¹⁴. D[owód]ca kurenia „Bajdy” znajduje się przy sotni „Łastiwki”. Akcja w toku.

W dniu 5 maja br. 8 pp, przeprowadzając akcję w rejonie m. Romanowa Wola, wykrył 13 bunkrów. Bunkry zniszczono.

8 pp ujął w m. Zawadka charczowego banderowców – Bodnara Michała, który czynnie współpracował z UPA.

W dniu 5 maja br. 10 pp ujął w m. Ropienka członka bandy UPA; bandyta miał wskazać, gdzie ukrywa się sotnia „Stacha”. Przy zbliżaniu się do bunkra, bandyta wyciągnął granat z liści i chciał rzucić nim w żołnierzy. Granat nie wybuchł. Bandytę zastrzelono.

Dn[ia] 8 V – 8 pp podczas operacji we wsi Zawadka ujął 2 członków bandy. Wśród ujętych w dniu 7 V 47 r. 9 bandytów znajduje się między innymi rojowy bandy „Łastiwki” – Babko Stefan ps. „Jagoda”.

Брилинці. Сотня „Ластівки” знаходиться у населеному пункті Юренцово¹⁴. Командир куреня „Байда” знаходиться при сотні „Ластівки”. Операція продовжується.

5 травня ц. р. 8 пп, проводячи операцію у районі м. Романова Воля, виявив 13 бункерів. Бункери знищено.

8 пп схопив у м. Завадка „харчового” бандерівців – Боднара Михайла, який активно співпрацював з УПА.

5 травня ц. р. 10 пп спіймав у м. Ропенка члена банди УПА. Бандит мав показати, де скривається сотня „Стаха”. Під час наближення до бункера, бандит вихопив з листя гранату і хотів кинути її у солдатів. Граната не вибухла. Бандита застрелено.

8 V – 8 пп під час операції у селі Завадка схопив 2 членів банди. Серед спійманих 7 V 47 р. 9 бандитів був, між іншим, ройовий банди „Ластівки” – Бабко Стефан, псевдо „Ягода”.

Загалом під час їх арешту здобуто 2 ручні кулемети, 7 гвинтівок, 350 штук набоїв, медикаменти, ряд документів і пропагандистські листівки.

Захоплення 5-тьох бандитів 36 пп в бункері, що знаходився у Крецьківському лісі, стало можливим на підставі свідчень затриманого у селі Лещата¹⁵ під час перевірки документів члена банди Щура Яна псевдо „Кіт”, який втік після того, як вказав бункер.

8 V 47 р. частини 8 ДП загалом спіймали під час операції 8 бандитів, здобули 2 ручні кулемети, 7 гвинтівок, 120 штук набоїв; знищено 21 бункер.

9 V 47 р. розвідка 10 пп викрила у районі (8800) замаскований у лісі медпункт, залишений бандою.

9 Дивізія піхоти – район дій Перемишль.

1 травня ц. р., проводячи операцію в районі Явірника Руського, 4 пп знищив 4 бункери і здобув 1 автомат.

31 пп¹⁶ схопив одного бандерівця і вилучив 1 гвинтівку.

40 пла¹⁷ знищив 8 бункерів, здобув націоналістичну літературу і запаси харчування.

1 травня ц. р. на території 3 пп у Чесанів і вийшли з підпілля, віддаючи зброю, члени банди УПА:

1. Лозінський Юзеф Карлович, псевдо „Явір”, здав 1 гвинтівку.

2. Кушель Ян Михайлович, псевдо „Сит”, здав АВТ.

3. Комитро Міхал Франкович, псевдо „Шпак”, здав пістолет.

4. Ленко, псевдо „Змир”, здав СВТ.

Схоплені бандити використовуються в оперативних цілях.

Ogółem zdobyto przy ich ujęciu 2 rkm, 7 kb, 350 sztuk amunicji, medykamenty i szereg dokumentów i bibułę propagandową.

Ujęcie 5-ciu bandytów przez 36 pp w bunkrze w lesie krecowskim nastąpiło na podstawie zeznań zatrzymanego podczas sprawdzania dokumentów we wsi Leszczata¹⁵ członka bandy Szczura Jana ps. „Kit”, który po wskazaniu bunkra zdołał zbiec.

Dnia 8 V 47 r. jednostki 8 DP ujęły ogółem w akcji 8-miu bandytów, zdobywając 2 rkm-y, 7 kbk, 120 sztuk amunicji i niszcząc 21 bunkrów.

Dnia 9 V 47 r. zwiad 10 pp wykrył w rejonie (8800) zamaskowany punkt opatrunkowy w lesie, opuszczony przez bandę.

9 Dywizja Piechoty – rejon działania Przemyśl.

W dniu 1 maja br. 4 pp, operując w rejonie Jawornika Ruskiego, zniszczył 4 schrony i zdobył 1 automat.

31 pp¹⁶ ujął jednego banderowca zdobywając 1 kb.

40 pal¹⁷ zniszczył 8 bunkrów, zdobywając nacjonalistyczną literaturę i zapasy żywności.

W dniu 1 maja br. ujawnili się na terenie 3 pp w Cieszanowie członkowie bandy UPA, jednocześnie zdając broń:

1. Łoziński Józef s. Karola, ps. „Jawir” zdał 1 kb.

2. Kuszel Jan s. Michała, ps. „Syt” zdał AWT.

3. Komytro Michał s. Franka, ps. „Szpak” zdał pistolet.

4. Lenko, ps. „Zmyr” zdał SWT.

Ujęci bandyci [są] wykorzystani dla celów operacyjnych.

W dniu 3 maja br. w rejonie wsi Hermanowice patrol 28 pp napotkał zasadzkę bandy w sile 200 ludzi. Walka trwała około 30 minut. Straty własne: został ciężko ranny ppor. Włodarczyk i jeden szeregowy. Po stronie bandy byli ranni i zabici, których banda wycofując się zabrała.

W dniu 3 maja br. 14 pp aresztował 3 osoby współpracujące z bandą UPA. Zdobył 2 automaty, 1 kbk.

W rejonie Cieszanowa (3 pp) poddali się dobrowolnie 2 banderowcy zdając broń.

5 pp znalazł 2 schrony banderowskie z żywnością.

14 pp ujął w Maćkowicach 2 banderowców, z których 1 zmarł w nocy.

W dniu 4 maja br. 28 pp zniszczył w rejonie Grochowce 4 bunkry.

W dniu 5 maja br. 4 pp przeprowadzając akcję w rejonie swego działania ujął członka bandy „Hromenki”. Zdobyto 1 kb.

W dniu 6 maja br. 28 pp, przeprowadzając akcję w rejonie m. Kniażyce i Brylińce, wykrył bunkier. Zdobyto 1 rkm, 1 automat, 2 maszyny do pisania i cenne dokumenty.

3 травня ц. р. в районі села Германовичі патруль 28 пп наткнувся на засідку банди чисельністю близько 200 осіб. Бій тривав близько 30 хвилин. Власні втрати: важко поранено підпор[учника] Влодарчика і одного рядового. Бандити теж мали вбитих і поранених, яких, відступаючи, банда забрала з собою.

3 травня ц. р. 14 пп заарештував 3 особи, які співпрацювали з бандою УПА. Здобуто 2 автомати і 1 карабін.

В районі Чесанова (3 пп) добровільно здались, віддаючи зброю, 2 бандерівців.

5 пп знайшов 2 бандерівські бункери з продуктами харчування.

14 пп схопив в Мацьковичах 2 бандерівців, 1 з яких вночі помер.

4 травня ц. р. 28 пп знищив у районі Горохівців 4 бункери.

5 травня ц. р. 4 пп проводив операцію в районі дій і схопив члена банди „Громенка”. Здобуто 1 гвинтівку.

6 травня ц. р. 28 пп, проводячи операцію в районі м. Княжичі і Брилинці, викрив бункер. Здобуто 1 ручний кулемет, 1 автомат, 2 друкарські машинки і цінні документи.

26 пп, проводячи операцію в районі [м.] Ніновичі, спіймав двох бандитів зі зброєю в руках. Знищено 9 схронів.

8 V 4 пп схопив у м. Дубрівка члена організації ПВО, яка належить до ВіН, Клиш Тадеуша, псевдо „Глаз”, який був керівником секції цієї організації. Під час обшуку у помешканні вищезгаданого знайдено 1 ручний кулемет, 2 кулемети „Стен”, 4 ППШ, 4 карабіни системи „Маузер”, 7 карабінів, 1 ракетницю і велику кількість набоїв. Розслідування продовжується.

В ніч з 6 на 7 травня на території дій 3 пп бандити спалили села Нове Село, Жуків і Улазів.

Під час операції 5.5.47 р. бандитами УПА було вбито взводного Павляка Станіслава. Розслідування триває.

9 V 47 р. 26 пп в районі Стібно (3040) схопив 3-х бандитів і здобув 3 карабіни.

12 Піхотний полк – район дій Жогатин.

1 травня ц. р. 1 ба[талій]он 12 пп під час проведення операції у м. Прошовка¹⁸ наткнувся на групу банди УПА, яка складалася з 4 бандитів. Під час перестрілки поранено стрільця з 1 ба[талій]ону. 1 бандит скрився у stodoli, під час наближення солдатів бандит підірвав себе гранатою, решті вдалося втекти. Під час переслідування викрито 9 бункерів. Знайдено: 4 діжки м'яса; в другому бункері довжиною 150 метрів були розставлені ліжка і шафи. Бункери знищено.

26 pp działając w rejonie [m.] Nienowice, schwytał dwóch bandytów z bronią w rękę. Zniszczono 9 schronów.

Dn[ia] 8 V 4 pp ujął w m. Dąbrówka członka WiN-owskiej organizacji POW Kłyszka Tadeusza ps. „Głaz”, który pełnił funkcję sekcyjnego tej organizacji. Podczas rewizji mieszkaniowej u ww. znaleziono 1 rkm, 2 Steny, 4 PPSz, 4 kbk „Mauzer”, 7 kbk, 1 raketnicę, większą ilość amunicji. Śledztwo w toku.

Na terenie działalności 3 pp, w nocy z 6 na 7 maja bandyci spalili wieś Nowe Siolo, Żuków i Ułazów.

W czasie operacji w dniu 5.5.47 r. został zabity przez bandytów UPA plutonowy Pawlak Stanisław. Dochodzenie w toku.

Dnia 9 V 47 r. 26 pp w rejonie Stubno (3040) ujął 3-ch bandytów i zdobył 3 kbk.

12 Pułk Piechoty – rejon działania Żohatyn.

W dniu 1 maja br. 1 baon 12 pp przeprowadzając operację w m. Proszowka¹⁸ natknął się na grupę bandy UPA składającą się z 4 bandytów. Przy wymianie strzałów został ranny strzelec z 1 baonu, 1 bandyta ukrył się w stodole, przy zbliżaniu się żołnierzy bandyta rozerwał się granatem, pozostali zdołali zbiec. W trakcie pościgu natknięto się na 9 bunkrów. Znaleziono: 4 beczki mięsa, w drugim bunkrze o długości 150 metrów były rozstawione łóżka i szafy. Bunkry zniszczone.

W dniu 1 maja br. 12 pp zatrzymał 2 członków bandy UPA z sotni „Hromenki”. Jeden z bandytów wskazał, gdzie przechowywał amunicję, znaleziono 200 sztuk amunicji i 1 minę 200-gramową.

W dniu 2 maja br. 1 i 3 baon, operując w lesie koło Pruszewki¹⁹, natknął się na bandę UPA w sile 7-miu ludzi, którzy prowadzili krowę. W wyniku wymiany strzałów zabito jednego bandytę, pozostali zdołali zbiec. Zdobyto: 1 karabin, 1 krowę, 100 sztuk amunicji i 1 granat.

W dniu 1 maja 47 r. 1 baon aresztował 4-ch współpracowników bandy UPA.

W dniu 5 maja 47 r. 12 pp stoczył potyczkę z bandami UPA w lesie, rejon wsi Polchowa, Dubienka²⁰ i Sielnica. W wyniku walki zabito 12 bandytów i 5 wzięto do niewoli z bronią w rękę. Banda po doznanej porażce ponowiła atak, który został odparty.

W dniach 4 i 5 V 47 r. 12 pp działając w m. Piątkowa stoczył walkę z grupą bandy „Hromenki” (13 osób). W trakcie walki zabito 11-tu bandytów i 2-ch wzięto do niewoli. Zdobyto 12 kb, 5 pistoletów i kilka granatów.

3 Dywizja Piechoty – rejon działania Lubaczów.

Jednostki 3 DP zostały rozmieszczone na terenie powiatu lubaczowskiego w końcu okresu sprawozdawczego i specjalnych rezultatów w akcji nie osiągnęły.

1 травня ц. р. 12 пп затримав 2 членів банди УПА з сотні „Громенка”. Один з бандитів вказав, де він тримав набої; знайдено 200 штук набоїв і 1 200-грамову міну.

2 травня ц. р. 1 і 3 ба[тальй]они, діючи в лісі біля Прушевки¹⁹ наткнулись на банду УПА силою 7 осіб, які вели корову. У перестрілці вбито 1 бандита, решті вдалося втекти. Здобуто: 1 гвинтівку, 1 корову, 100 штук набоїв і 1 гранату.

1 травня 47 р. 1 ба[тальй]он заарештував 4-х співпрацівників банди УПА.

5 травня 47 р. 12 пп мав сутичку з бандами УПА у лісі в районі сіл Польхова, Дубенка²⁰ і Сільниця. В ході бою вбито 12 бандитів, 5 зі зброєю в руках взято в полон. Після завданої їй поразки, банда поновила атаку, яку було відбито.

4 і 5 V 47 р. 12 пп, проводячи операцію у м. П'яткова провів бій з групою банди „Громенка” (13 осіб). Під час бою вбито 11 бандитів і 2 взято у полон. Здобуто 12 гвинтівок, 5 пістолетів і кілька гранат.

3 Дивізія піхоти – район дій Любачів.

Частини 3 ДП було розміщено на території Любачівського повіту наприкінці звітного періоду, а тому операції не дали особливих результатів.

7 V 47 р. до к[омандир]а 3 пп добровільно з'явився член банди „Тучі” і здав зброю.

Крім того, на території ОГ „Вісла” діє збірний полк СЗО²¹, із завданням – охороняти залізницю та залізничні об'єкти.

10 V 47 р. 12 пп, під час прочісування району лісу (0690) – (1090), спіймано 2 бандитів, які показали у лісі перероблений на госпіталь бункер. 6 бандитів, які знаходились у бункері, почали бій. В результаті операції 3 вбито, 5 взято живими.

Розвідка 7 ДП в районі Репеді (7278) зустріла 17-особову банду; в ході сутички вбито 3 бандитів.

4 пп в ході операції 10 числа ц.м. у Волі Володській (0892) схопив 2 бандерівців.

Взвод розвідки 28 пп – 9 ДП – схопив у районі Грушова (0420) 1 бандерівця.

Статистичне зведення

Частини ОГ „Вісла” отримали у ході боїв такі результати:

схоплено – 55 бандитів

вбито – 30 – « –

Заарештовано за співпрацю з бандами 160 осіб.

Dnia 7 V 47 r. do d[owód]cy 3 pp zgłosił się dobrowolnie członek bandy „Tuczy” składając broń.

Poza tym na terenie GO „Wisła” operuje Pułk Kombinowany SOK²¹, mający za zadanie ochronę linii i obiektów kolejowych.

Dnia 10 V 47 r. 12 pp przeszukiwał rejon lasu (0690) – (1090), w trakcie czego ujęto 2-ch bandytów, którzy wskazali leśny bunkier zamieniony na szpital. Znajdujących się w bunkrze 6-ciu bandytów podjęło walkę. W wyniku operacji 3-ch zabito, 5-ciu wzięto żywych.

Zwiad 7 DP w rejonie Rzepedzi (7278) spotkał 17-osobową bandę, w potyczce zabito 3-ch bandytów.

4 pp w wyniku działania [w rejonie] Woli Wołodzkiej (0892) ujął w dniu 10 bm. 2-ch banderowców.

Pluton zwiadu 28 pp – 9 DP – ujął w rejonie Gruszowa (0420) 1 banderowca.

Zestawienie statystyczne

Jednostki GO „Wisła” osiągnęły w walce następujące wyniki:

ujęto – 55 bandytów

zabito – 30 – „ –

Aresztowano za współpracę z bandami 160 osób.

Zdobyto:

ckm	–	1
rkm	–	9
PPSz	–	22
pistoletów	–	4
kb	–	78
moździerzy	–	1
amunicji kb	–	4527 sztuk
amunicji do broni ciężkiej	–	10 dysków do KM
granatów	–	67
radiostacje	–	1
odbiornik radiowy	–	1
centrala telef[oniczna]	–	1
aparatów telef[onicznych]	–	6
dubeltówek	–	2
min p[rzecziv]p[iechotnych]	–	4
rakietnic	–	1
maszyny do pisania	–	3
archiwa i instrukcje znalezione	w 5 miejscach	
magazyn żywnościowy		
magazyn szpitalny		

Здобуто:	
станкових кулеметів	– 1
ручних кулеметів	– 9
ППШ	– 22
пістолетів	– 4
гвинтівок	– 78
мінометів	– 1
набоїв до гвинтівки	– 4527 штук
набоїв до важкого озброєння	– 10 дисків до кулемету
гранат	– 67
радіостанцій	– 1
радіоприймач	– 1
телеф[онний] комутатор	– 1
телеф[онних] апаратів	– 6
двостволок	– 2
п[роти]п[іхотних] мін	– 4
ракетниць	– 1
друкарських машинок	– 3
архіви і інструкції знайдено у 5-и місцях	
склад продуктів харчування	
госпітальний склад	
коней	– 1
корів	– 2
возів	– 12
Знищено:	
бункерів	– 66
куренів	– 2

Власні втрати:

Вбитих: офіцерів – 2, сержантів – 1, рядових – 5.

Поранених: офіцерів – 3, сержантів – 1, рядових – 8.

Загалом з 21.04.47 р. до 10.05.47 р. частини ОГ „Вісла” втратили:

Вбитими: офіцерів – 2, сержантів – 1, рядових – 7.

Поранених: офіцерів – 3, сержантів – 1, рядових – 12.

Пропало: 2 рядових.

Зареєстровані втрати в озброєнні: 1 гвинтівка – 60 [штук] набоїв.

Загальна ситуація.

У зв'язку із надто широким використанням методу прочісування лісів, що знаходяться на узгір'ях (Ліський і Сяніцький пов[іти]), в результаті фізичного і морального виснаження, помічено втрату бойово-

koni	–	1
krów	–	2
wozów	–	12
Zniszczono:		
bunkrów	–	66
szalásów	–	2

Straty własne:

Zabitych: oficerów – 2, podoficerów – 1, szeregowych – 5.

Rannych: oficerów – 3, podoficerów – 1, szeregowych – 8.

Ogółem od dnia 21.04.47 r. do dnia 10.05.47 r. jednostki GO „Wisła” straciły:

Zabitych: oficerów – 2, podoficerów – 1, szeregowych – 7.

Rannych: oficerów – 3, podoficerów – 1, szeregowych – 12.

Zaginionych: 2 szeregowych.

Wykazane straty w sprzęcie: 1 kb – 60 [sztuk] amunicji.

Sytuacja ogólna

W związku ze zbyt szerokim stosowaniem metody przeczesywania lasów położonych na wzgórzach (pow. leski i sanocki) notujemy obniżenie się ducha bojowego wśród żołnierzy na skutek wyczerpania fizycznego i moralnego, gdyż rezultaty akcji były w większości wypadków nikłe – niewspółmierne do włożonego w nie trudu.

Na morale żołnierza wpływał też fakt zaistnienia pewnych przerw w pracy aparatu pol[ityczno-]wych[owawczego] i trudności w zaopatrzeniu żywnościowym głęboko w teren wysuniętych oddziałów.

Mimo tego otrzymujemy jednak często informacje o ochotniczym zgłaszaniu się żołnierzy do akcji wypadowych przeciwko bandom.

W celu zwiększenia wyników akcji polecono d[owód]com jednostek odstąpić od stosowanej taktyki przeczesywania lasów i – mając na uwadze konieczność umiejętnego gospodarowania wartościami bojowymi jednostek – dążyć przede wszystkim do likwidacji band metodą okrążania nieprzyjaciela, zdobywając najpierw poprzez zwiad konkretne wiadomości o miejscu przebywania bandy. W związku z tym zorganizowano we wszystkich oddziałach, od baonu do dywizji włącznie, oddziały zwiadowcze uzbrojone w rkm-y, granaty i broń automatyczną oraz wydzielono w pułkach i dywizjach silne kompanie operacyjne wyposażone w środki transportowe, do natychmiastowej interwencji w terenie.

Bandy unikają starć z wojskiem, przy czym przy spotkaniu ostrzeliwując się rozbijają oddział na małe grupy od 3-ch do 5-ciu ludzi, które znając dokładnie teren potrafią się w nim szybko poruszać, w wyniku czego

го духу серед солдатів, оскільки результати операції були у більшості випадків незначні – непропорційні до затрачених зусиль.

На моральний стан солдатів також вплинули перерви у роботі пол[ітично]-вих[овного] апарату та труднощі у постачанні харчування загонам, які були висунуті глибоко у райони дій.

Незважаючи на це, часто отримуємо відомості про добровільне зголошення солдатів до участі у наступальних операціях проти банд.

З метою покращення результатів операцій, к[оманди]рам частин рекомендовано відмовитись від використання тактики прочісування лісів і, маючи на увазі необхідність вмілого використання бойових можливостей частин, намагатися насамперед ліквідувати банди методом оточення ворога, здобуваючи спершу розвідкою конкретні дані про місце перебування банди. У зв'язку з цим в усіх частинах, від ба[тальй]ону до дивізії включно, створено розвідувальні загоны, озброєні ручними кулеметами, гранатами і автоматичною зброєю, а також виділено в полках і дивізіях забезпечені транспортними засобами сильні оперативні роти для оперативного реагування у районі дій.

Банди уникають сутичок з військом, причому в ході сутичок відстрілюються і розбивають загін на малі групи від 3 до 5 осіб, які добре орієнтуються на місцевості й можуть швидко пересуватись, а тому втікають. Банди мають цілу сітку бункерів, які часто знаходяться у важко доступних місцях і добре закамурфльовані. Мають місце також випадки мінування бандами доріг, що ведуть до бункерів і шляхів.

Переселенська акція

Переселення українського населення у районі дій підрозділів ОГ „Вісла” поділено на чотири етапи:

1 етап. Від моменту оголошення розпорядження про виселення громади до моменту переправлення виселених на полковий збірний пункт, створений у центрі району, в якому проводиться виселення. При начальникові Групи виселення працює представник УБ, який на основі заздалегідь підготовлених списків, проводить первинне вивчення ворожого елемента. Вербує агентуру з метою виявлення членів та співпрацівників банд.

2 етап. Це перебування виселених на полковому збірному пункті (ПЗП) до часу виїзду на станцію завантаження. Населення в міру можливості треба розмістити в наметах або в будинках, з огляду на можливість довшого перебування. Під час перебування виселених

uchodzą. Bandy posiadają całą sieć bunkrów rozlokowanych często w mało dostępnych miejscach, które są dobrze zamaskowane. Istnieją również wypadki minowania przez bandy dojsć do bunkrów i dróg.

Akcja przesiedleńcza

Przesiedlanie ludności ukraińskiej na terenie działania oddziałów GO „Wisła” zostało podzielone na cztery etapy.

1 etap. Od chwili ogłoszenia zarządzenia o wysiedleniu gromady, do czasu przesłania wysiedlonych na pułkowy punkt zborny stworzony w centrum wysiedlanego rejonu. Przy d[owód]cy Grupy Wysiedleńczej pracuje przedstawiciel UB, który na podstawie uprzednio sporządzonych spisów przeprowadza wstępne rozpracowanie wrogiego elementu. Werbuje agenturę z zadaniem ujawnienia członków i współpracowników band.

2 etap. Pobyt wysiedlonych na pułkowym punkcie zbornym (PPZ) do czasu wyjazdu na stację załadowczą. Ludność w miarę możliwości jest lokowana w namiotach, względnie w budynkach z uwagi na możliwość dłuższego kwaterowania. W czasie pobytu wysiedlonych na PPZ organizowane są podwozy dla dowiezienia większej ilości zboża i paszy z opuszczonych gospodarstw. Przy d[owód]cy PPZ pracuje przedstawiciel UB, który przejmuje od przedstawiciela UB przy d[owód]cy Gr[upy] Wysiedl[ęńczej] uzyskane wiadomości o wysiedlonych i zawerbowaną agenturę. Na podstawie otrzymanych materiałów własnego rozpracowania gromad oraz przy współpracy przedstawiciela Informacji i zwiadu wojskowego, pracownik UB sporządza listę wysiedlonych i przeprowadza selekcję wg z góry umówionych znaków. Jednocześnie w dalszym ciągu trwa rozpracowanie zgrupowanych na PPZ i werbowanie agentury.

3 etap. Z PPZ następuje przesyłanie wysiedlonych transportami wg sporządzonych spisów na stację załadowczą (St. Zał.). Tutaj rozpoczyna pracę PUR sporządzając karty przesiedleńcze i przygotowując bilety na przejazd do stacji przejściowej (Lublin, Oświęcim).

Do obowiązków PUR-u należy również wyżywienie wysiedlonych w czasie pobytu na stacji załadowczej. Przy komendancie St. Zał. urzęduje przedstawiciel UB, który ma do pomocy 1–2 referentów. Z przybyciem transportu przejmują oni materiały uzyskane po linii UB na PPZ (spisy selekcyjne, agenturę, wykaz rozszyfrowanych członków i współpracowników band i in.) i w dalszym ciągu prowadzą rozpracowanie transportu. Po ukończeniu pracy PUR-u, nasz przedstawiciel, wykorzystując materiały z 3 etapów, organizuje transport wysiedlonych do załadowania do wagonów kierując się zasadą, że element niepewny, przeznaczony na inny teren osiedleńczy, nie może być pomieszany z ludnością spokojną. Po

на ПЗП слід організувати підводи для вивезення великої кількості збіжжя і кормів із залишених господарств. При н[ачальни]кові ПЗП працює представник УБ, який приймає від представника УБ при начальникові Гр[упи] висел[ення] отриману інформацію про виселених та завербовану агентуру. На основі отриманих матеріалів власної розробки громад, а також у співпраці з представником Інформації та військової розвідки, працівник УБ складає список виселених і проводить селекцію згідно із задалегідь узгодженими умовними знаками. Одночасно надалі триває вивчення зосереджених на ПЗП та вербування агентури.

3 етап. Доставка виселених з ПЗП транспортом на станцію завантаження (Ст. Зав.) згідно із складеними списками. Тут починає працювати ДРУ, яке виписує переселенські свідоцтва і підготовлює квитки на проїзд до транзитної станції (Люблін, Освенцім).

Обов'язком ДРУ є також харчування виселених під час їхнього перебування на станції завантаження. При комендантові Ст. Зав. працює представник УБ, якому допомагають 1–2 референти. З прибуттям транспорту вони приймають матеріали, отримані по лінії УБ на ПЗП (селекційні списки, агентуру, список розшифрованих членів банд, їхніх співпрацівників і т. п.) і проводять далі роботу по вивченню транспорту. Після закінчення роботи ДРУ, наш представник, використовуючи матеріали з 3 етапів, організує транспорт виселених до завантаження у вагони, керуючись принципом, що ненадійного елемента, призначеного для заселення іншого населеного пункту не можна змішувати із спокійним населенням. Після організації транспорту представник УБ може, якщо вважає за потрібне, непомітно зняти з транспорту небезпечних осіб або скласти список осіб, яких треба затримати на розвантажувальному пункті. Потім з к[омендант]ом Ст. Зав. складає листа до представника ДРУ на транзитній та кінцевій станціях.

4 і останній етап, починається з моменту посадки транспорту у вагони і триває до приїзду на станцію призначення. Представник УБ при к[омендант]ові транспорту отримує від п[редста]вника УБ на Ст. Зав., який його висилає, повну характеристику транспорту, список агентури і вказівки для подальшої розробки виселених у дорозі; отримані і всі інші матеріали він передає до УГБ населеного пункту, де транспорт буде розвантажений. Представники УБ на всіх вищезгаданих етапах організують свою працю згідно з інструкціями, отриманими від представництва МГБ при ОГ „Вісла”.

Нижче представляю найголовніші дані зі станції завантаження:

sformowaniu transportu przedstawiciel UB może, jeśli uzna za stosowne, dokonać dyskretnie zdjęcia niebezpiecznych osób lub sporządza wykaz osób do zatrzymania na stacji wyładowniczej. Następnie z k[omendan]tem St. Zał. redaguje pismo do przedstawiciela PUR-u na stacji przejściowej i wyładowniczej.

4 etap i ostatni rozpoczyna się z chwilą załadowania transportu do wagonów i trwa do przyjazdu na stację wyładowniczą. Przedstawiciel UB przy k[omendan]cie transportu otrzymuje od wysyłającego p[ro]stak[omendan]ta UB na Stacji Zał. obszerną charakterystykę transportu, wykaz agentury i wytyczne do dalszego rozpracowania wysiedlonych w czasie podróży, z tym, że uzyskane materiały oraz wszelkie inne przekazuje do UBP, na terenie którego transport będzie rozładowany. Przedstawiciele UB na wszystkich wymienionych etapach organizują swoją pracę stosownie do instrukcji otrzymanych z Delegatury MBP przy GO „Wisła”.

Poniżej przedstawiam ważniejsze dane ze stacji załadowniczej:

Stacja Zał[adowcza]	Ilość transp[ortów]	rodzin	osób	agentury
Sanok	8	186	3 408	12
Przeworsk	15	1 609	5 989	brak danych
Bełzec	8	924	4 027	– –
Zagórz	14	318	4 861	– –
Załuż	10	233	2 702	– –
Łukawica	10	468	3 165	21
Olszanica	16	123	4 991	42
Rymanów	2	159	656	[...]²²
Pisarowce	3	151	957	9
Łupków	2	42	447	1
Kulaszne	8	105	2 323	19
Komańcza	6	70	1 479	2
Razem:	102	4 383 ²³	35 005	93 ²⁴

Ogółem w tym czasie przesiedleńcy wywieźli bydła 8248 i koni 4066 sztuk. W obecnej chwili nie pracują już, wskutek ukończenia akcji wysiedleńczej przez 6 i 7 DP, stacje załadownicze: Rymanów, Pisarowce, Łupków, Kulaszne, Komańcza.

Postawa Wojska.

Poza nielicznymi wypadkami zbyt rygorystycznego wysiedlania ludności (np. wieś Rakowa) i skracania czasu na przygotowanie do opuszczenia wsi, zachowanie się wojska w stosunku do wysiedlanych było bez zarzutu. Żołnierze, doceniając znaczenie całej akcji dla państwa, starali się pozyskać zaufanie ludności, pomagając w transportowaniu mienia, nawiązując

Зав[антажуваль-на] станція	Кількість трансп[ортів]	сімей	осіб	агентури
Сянік	8	186	3 408	12
Переворськ	15	1 609	5 989	дані відсутні
Белзець	8	924	4 027	– « –
Загір'я	14	318	4 861	– « –
Залужжя	10	233	2 702	– « –
Лукавиця	10	468	3 165	21
Вільшаниця	16	123	4 991	42
Риманів	2	159	656	[...]²²
Писарівці	3	151	957	9
Лупків	2	42	447	1
Куляшне	8	105	2 323	19
Команча	6	70	1 479	2
Всього:	102	4 383²³	35 005	93²⁴

Загалом за цей час переселенці вивезли 8248 голів худоби і 4066 коней. Зараз вже не працюють у зв'язку із закінченням переселенської акції 6 і 7 ДП, станції завантаження: Риманів, Писарівці, Лупків, Куляшне, Команча.

Ставлення війська.

Крім нечисленних випадків надто суворого виселення людності (напр. село Ракова), скорочення часу на підготовку до залишення села, ставлення війська до виселенців було нормальне. Військові розуміли значення усієї кампанії для держави, намагались увійти в довіру до населення, допомагаючи у транспортуванні майна, розмовляючи на тему їхнього майбутнього господарювання на возз'єднаних землях. Така поведінка переломила недовіру до війська, яка була у місцевого населення спочатку.

Робота ДРУ.

ДРУ не на всі Ст. Зав. делегував представників, які могли справитися з покладеними на них обов'язками. Невміла організація роботи у зв'язку із складанням списків затримувала відправлення транспортів. Другим, більш загальним недопрацюванням ДРУ на протязі першого тижня акції, була відсутність організації харчування виселених під час їхнього перебування на Ст. Зав.

Настрій населення.

В цілому переселенська акція проходила спокійно, крім одного випадку, коли село було обстріляне бандою. Населення охоплених акцією територій сприймало факт виселення байдуже. У розмовах господарі часто казали, що врешті зможуть спокійно працювати.

rozmowy na temat przyszłego ich gospodarowania na ziemiach odzyskanych. Takie postępowanie przełamało początkową nieufność tutejszej ludności do wojska.

Praca PUR-u.

PUR nie na wszystkie St. Zał. wydelegował przedstawicieli mogących sprostać nałożonym na nich obowiązkom. Nieumiejętne zorganizowanie pracy w związku ze sporządzaniem spisów powodowało opóźnianie wysyłania transportów. Drugim, już ogólnym niedociągnięciem PUR-u w ciągu pierwszego tygodnia akcji, był brak zaopatrzenia wysiedlonych w żywność podczas przebywania na St. Zał.

Nastrój wśród ludności.

Na ogół akcja przesiedlania miała przebieg spokojny poza jednym wypadkiem ostrzelania wsi przez bandę. Ludność terenów objętych akcją przyjmowała z obojętnością fakt wysiedlania. W rozmowach gospodarze często wyrażali się, że już nareszcie będą mogli pracować spokojnie. W niektórych okolicach zwalczano rozszerzaną przez wrogą propagandę pogłoskę o rzekomym kierowaniu transportów do ZSRR i obozów.

Uwagi ogólne.

Akcję przesiedleńczą charakteryzował brak głębszego zaplanowania ruchu międzyetapowego grup wysiedlonych, a przede wszystkim zły stan agenturalnego rozpracowania ludności z terenów objętych akcją. Również praca aparatu UB w pierwszym okresie akcji stała na bardzo niskim poziomie ze względu na poważne braki kadr z jednej strony i ze względu na wielkość i różnorodność zadań stojących przed aparatem UB z drugiej strony. Dokładne instrukcje pisemne po linii UB zostały rozesłane już po rozpoczęciu akcji przesiedleńczej.

W związku z powyższym:

a) powstawały często poważne zatory na PPZ i St. Zał. stwarzające z kolei trudności pracy punktów;

b) pierwsze transporty, kierowane na Zachód, były w wielu wypadkach zupełnie nie rozpracowane, nie preselekcjonowane i pozbawione agentury wewnętrznej;

c) w pierwszym okresie akcji napotymano na duże trudności przy organizowaniu opieki sanitarnej na punktach;

d) należy przypuszczać, że ze względu na duże odległości między etapami i różne przeszkody terenowe, które powodowały rozciąganie się konwoju na drogach, miało miejsce odłączanie się wysiedlonych (głównie w powiecie przemyskim) z transportu, jak również dołączanie się uciekinierów z band UPA do swych rodzin w celu osiedlenia się na Zachodzie.

O ile w pierwszych dniach wysiedlania w transportach nie było zupełnie młodych mężczyzn, to już począwszy od 4 maja nasi przedstawiciele na

В деяких населених пунктах треба було спростовувати чутки, які розповсюджувала ворожа пропаганда, про направлення транспортів ніби-то в СРСР і в табори.

Загальні зауваження.

Переселенська акція характеризувалася відсутністю чіткого планування поетапного руху груп виселених, а передусім поганим станом агентурної розробки населення охоплених акцією територій. Робота апарату УБ на першому етапі акції також була на низькому рівні – з одного боку – з огляду на серйозну відсутність кадрів, а з другого – з огляду на різноманітність і велику кількість завдань, що стояли перед апаратом УБ. Точні письмові інструкції по лінії УБ було розіслано вже після початку переселенської акції.

У зв'язку з вищезгаданим:

а) часто виникали серйозні пробки на ПЗП і Ст. Зав., що в свою чергу створювало труднощі у роботі пунктів;

б) перші групи виселених, спрямовані на Захід, у багатьох випадках не були вивчені і відібрані; не було внутрішньої агентури;

в) на першому етапі акції були великі труднощі з організацією медичної служби на станціях;

г) слід припускати, що з огляду на великі відстані між етапами і різні географічні перешкоди, що спричиняли розтягування конвою на дорогах, мали місце випадки відставання виселених від транспорту (особливо у Перемиському повіті), а також прибуття втікачів з банд УПА до своїх родин з метою поселення на Заході.

Якщо у перші дні виселення в транспортах зовсім не було молодих чоловіків, то вже з 4 травня наші представники на Ст. Зав. доповідали про збільшення в транспортах проценту молоді допризовного віку. З'явилися також інформації про те, що члени банд кидають зброю і виїжджають разом з родинами. У зв'язку з підтвердженням цієї інформації видано відповідні інструкції.

Робота органів ГБ

Представників УБ розміщено при штабах дивізій і полків, а також на збірних і завантажувальних пунктах, із завданням підготувати списки осіб, які підлягають виселенню та провести вербування агентури як на місцях, так і в транспортах.

Агентурна сітка.

За звітну декаду завербовано:

St. Zał. donosili o wzrastającym procencie młodzieży w wieku poborowym w transportach. Doszły również wiadomości, że członkowie band rzucają broń i wyjeżdżają wraz z rodzinami. W związku z potwierdzeniem tych informacji wydano odpowiednie instrukcje.

Praca organów BP

Delegatów UB rozmieszczono przy sztabach dywizji i pułków oraz na punktach zbornych i załadowczych, z zadaniem przygotowania list z osobami podlegającymi wysiedleniu i przeprowadzania werbunku agentury tak w terenie jak i w transportach.

Sieć agentury.

W dekadzie sprawozdawczej zwerbowano:

informatorów w transportach	93
– „ – pozostałych w terenie	6
agentów pozostałych w terenie	1

W dniu 8 V 47 r. zwerbowano w charakterze agenta mieszkańca gromady Komańcza, który przed 1939 r. współpracował z „polską dwójką”, prowadząc wywiad na terenie Czechosłowacji.

W dekadzie otrzymano szereg cennych doniesień agenturalnych o rozmieszczeniu poszczególnych bunkrów oraz o przenikaniu członków band do transportów przesiedleńczych.

Przeprowadzone przedsięwzięcia.

Na podstawie danych uzyskanych przez pracowników BP aresztowano:

członków band UPA	15
podejrzanych o współpracę z bandami	72
za nielegalne posiadanie broni	1

Charakterystyczne wypadki.

Dnia 1 V 47 r. na terenie 26 pp zgłosiło się dobrowolnie 2-ch członków bandy, zdając broń: 1 kb, 1 rewolwer „Nagan”. Jeden z bandytów był z kuszczą Solity Michała, drugi z sotni „Kruka”.

Dnia 2 maja 47 r. do d[owód]cy 3 pp w Cieszanowie zgłosiło się 6-ciu bandytów z sotni „Szuma” zdając broń. Bandyci zostali zwolnieni całkowicie i przebywają na wolności celem skłonienia pozostałych, znanych im bandytów do dobrowolnego ujawnienia się. Bandyci ci są wykorzystywani operatywnie przez delegata BP przy 3 pp.

Likwidacja archiwów.

Na podstawie danych uzyskanych ze śledztwa operatywnego wykryto dwa miejsca przechowywania archiwum oraz literatury.

інформаторів у транспортах	93
– « –, які залишилися на місцях	6
агентів, які залишилися на місцях	1

8 V 47 р. завербовано як агента жителя громади Команча, який до 1939 р. співпрацював з „польською двійкою”, займаючись розвідкою на території Чехословаччини.

За декаду отримано низку цінних агентурних повідомлень про розміщення окремих бункерів та про проникнення членів банд у транспорти переселенців.

Проведені заходи.

На основі даних, які здобули працівники ГБ було заарештовано:

членів банд УПА	15
осіб, запідозрених у співпраці з бандами	72
за нелегальне володіння зброєю	1

Характерні випадки.

1 V 47 р. на території 26 пп з'явилися добровільно 2 члени банди, які здали зброю: 1 гвинтівку, 1 револьвер системи „Наган”. Один з бандитів був з куща Соліти Михайла, другий з сотні „Крука”.

2 травня 47 р. до к[оманди]ра 3 пп у Чесанові з'явилося 6 бандитів із сотні „Шума” й здали зброю. Бандити були повністю звільнені і знаходяться на волі з метою переконання решти знайомих бандитів до добровільної здачі. Ці бандити використовуються оперативно представником ГБ при 3 пп.

Ліквідація архівів.

На основі даних, здобутих нами під час оперативного слідства, викрито два місця зберігання архіву та літератури.

6 V 47 р. за матеріалами, зібраними Слідчим відділом Представництва МГБ при ОГ „Вісла” – Штаб ОГ організував у районі лісу на півд.-захід від Перемишля (0820) операцію, яку особисто провели генерал Моссор і полковник Корчинський. Під час операції 14 пп викрив бункер, а в ньому низку дуже цінних документів та зброю: 1 ручний кулемет, 1 автомат, 1 гвинтівку, 830 штук боєприпасів і 3 друкарські машинки.

Нищення бункерів.

Завдяки інформації, яку здобули представники ГБ викрито й знищено низку бункерів, що використовувались бандами.

5 V 47 р. 8 пп провів операцію в районі населеного пункту Романова Воля (8210), з метою знищення бункерів і криївок бандитів. Дані про розміщення тих бункерів здобуто внаслідок проведеного представником ГБ слідства. Під час операції викрито 13 бункерів. Всі бункери були знищені. В бункерах помічено недавню присутність бан-

Dnia 6 V 47 r. wg materiałów zebranych przez Sekcję Śledczą Delegatury MBP przy GO „Wisła” – Sztab GO zorganizował w rejonie lasu na pd.-zachód od Przemyśla (0820) operację, przeprowadzoną osobiście przez gen. Mossora i płk. Korczyńskiego. W trakcie operacji 14 pp wykrył bunkier, a w nim szereg bardzo cennych dokumentów oraz broń: 1 rkm, 1 automat, 1 kb, 830 sztuk amunicji i 3 maszyny do pisania.

Niszczenie bunkrów.

Według wiadomości uzyskanych przez delegatów BP wykryto i zniszczono szereg bunkrów używanych przez bandy.

Dnia 5 V 47 r. 8 pp przeprowadził operację w rejonie miejscowości Romanowa Wola (8210), celem zniszczenia bunkrów i kryjówek bandytów. Dane o rozmieszczeniu tych bunkrów uzyskano na podstawie śledztwa przeprowadzonego przez delegata BP. W trakcie operacji odkryto 13 bunkrów. Wszystkie bunkry zostały zniszczone. W bunkrach stwierdzono niedawną obecność bandy, o czym świadczyły świeża słoma i pozostawione resztki żywności. Bunkry znajdowały się przeważnie pod normalnymi domami mieszkalnymi, a wejścia do nich były niejednokrotnie bardzo zakonspirowane.

Prowadzenie wywiadu.

Pracownicy Bezpieczeństwa przeprowadzają w szeregu jednostek współ ze zwiadami wojskowymi wywiad w terenie. Zwiady te służą do wykrywania i ustalenia miejsc pobytu bandy, co następnie zostaje zużytkowane w przeprowadzanych operacjach.

Zabezpieczenie szybów naftowych.

Dnia 6 V 47 r. rozpoczęły pracę placówki BP przy szybach ropy naftowej w Ropience pow. Lesko. W wyniku poprawy warunków bezpieczeństwa nastroje wśród robotników, zagrożonych dotąd działalnością band, ulegają poprawie. Przeprowadza się po wywiezieniu części robotników ukraińskich akcję weryfikacyjną, polegającą na wystawianiu zaświadczeń osobom narodowości polskiej.

Wypadków sabotażu nie notowano.

Dnia 7 V 47 r. produkcja ropy wyniosła 43 100 kg, tj. 92% normy. Nie wykonanie normy tłumaczy się ubytkiem wysiedlonych robotników ukraińskich.

Dnia 10 V 47 r. aresztowano Wolańskiego Jana, pracownika kopalni nafty w Ropience, który przyznał się do współpracy z bandami UPA. Na podstawie jego zeznań ustalono 5-ciu osobników współpracujących z bandami.

ди, про що свідчили свіжа солома і залишені рештки харчів. Бункери знаходилися здебільшого під нормальними житловими будинками, а входи до них були у більшості випадків дуже законспіровані.

Проведення розвідки.

Працівники Безпеки проводять у багатьох частинах разом з військовою розвідкою розвідку на місцях. Ця розвідка має на меті викриття і встановлення місця перебування банди, що пізніше буде використане під час проведення операцій.

Забезпечення нафтових свердловин.

6 V 47 р. розпочали роботу пости ГБ при нафтових свердловинах у Ропенці Ліського пов[іту]. Внаслідок поліпшення безпеки настрої серед працівників, які досі були під загрозою банд, покращуються. Після вивезення частини українських працівників проводиться перевірка, яка полягає в тому, що особи польської національності отримують посвідчення.

Випадків саботажу не зафіксовано.

7 V 47 р. виробництво нафти становить 43 100 кг, тобто 92% норми. Невиконання норми можна пояснити відсутністю виселених українських працівників.

10 V 47 р. було арештовано Волянського Яна, працівника нафтової шахти в Ропенці, який зізнався у співпраці з бандами УПА. На основі його показань, встановлено 5 осіб, які співпрацювали з бандами.

Українське населення загалом охоче йде на виселення, опору не зафіксовано. Переселенська акція відбувається досить справно. Загалом, за винятком Любачівського і частково Перемиського пов[ітів], де ПУГБ орієнтувалися на загальне виселення усіх підозрілих елементів, серйозних відхилень від принципів і плану кампанії не було. Окремою проблемою, якої ми ще не розв'язали, є проблема українського населення і мішаних родин, які живуть у містах, що становить, за нашими приблизними підрахунками 30 000 осіб, а особливо проблема міської інтелігенції, якої за нашими даними є біля 1000 осіб разом з родинами. Необхідним елементом ліквідації української проблеми є виселення цього населення.

Ставлення українського підпілля до переселенської акції приблизно таке: переселенню воно загалом не протидіє, однак його цивільній і військовій сітці наказано залишитися на місцях у бандах. Проте відчувається, що певна, заздалегідь визначена частина політичної сітки, йде з родинами з метою утримання організаційних контактів (часто

Ludność ukraińska na ogół chętnie idzie na wysiedlenie, oporu nie zanotowano. Akcja wysiedleńcza idzie więc dość sprawnie. Na ogół za wyjątkiem pow. lubaczowskiego i częściowo przemyskiego, gdzie PUBP nastawiały się na generalne wysiedlenie wszystkich elementów podejrzanych przy okazji akcji wysiedlania Ukraińców, poważniejszych odchyień od założeń i planu akcji nie zaobserwowano. Problemem oddzielnym, dla którego nie znaleźliśmy jeszcze rozwiązania, jest problem ludności ukraińskiej i rodzin mieszanych osiadłych w miastach, których [liczbę] z grubsza określamy na około 30 000, w szczególności miejskiej inteligencji, którą obliczamy na ok. 1000 osób wraz z rodzinami. Nieodzownym czynnikiem dla likwidacji problemu ukraińskiego jest wysiedlenie tej ludności.

Nastawienie podziemia ukraińskiego do akcji przesiedleńczej jest mniej więcej następujące: przesiedlaniu na ogół nie przeciwstawiają się, ale siatka wojskowa i cywilna ma rozkaz pozostać w terenie w bandach. Tym niemniej wyczuwa się, że pewna z góry nastawiona część siatki politycznej jedzie z rodzinami celem utrzymania łączności organizacyjnej (często w przebraniu za chłopów). Cel jasny: by utrzymać wysiedlonych w duchu szowinizmu ukraińskiego. Prócz tego wyczuwa się przemykanie się członków band, którzy dezertują z oddziałów, by nie rozstawać się z rodzinami. W związku z powyższym cały ciężar pracy agencyjnej postawiliśmy na punkty załadownicze, stawiając za zadanie werbunek w 3 kierunkach: 1) werbowanie dla zdobywania informacji o nastrojach wysiedlonych i wykorzystania ich w nowym miejscu osiedlenia, 2) celem wyłowienia elementu organizacyjnego próbującego wyjechać z rodzinami, 3) celem nasyłania do istniejącego podziemia. Rezultaty na razie nikłe, ale trzeba stwierdzić, że tę robotę dopiero zaczęliśmy.

Akcja wojskowa – mimo że efektów w formie likwidacji całych band nie ma – poczyniła olbrzymi uszczerbek bandom. Zlikwidowano olbrzymią ilość bunkrów, kryjówek, magazynów żywności. Bandy chodzą głodne i nastrój ich pogarsza się z dnia na dzień. Porwano łączność, zniszczono i zdobyto bunkry kierowników podziemia ukr[aińskiego], jak: „Hryhóra”²⁵ – prowidnyka obwodowego, prowidnyka nadrejonowego „Mara”²⁶, składnicę kurierską itp. Wyników bardziej efektywnych należy oczekiwać w tych dniach.

Dowództwo GO „Wisła”

^a-(—) Czaplicki²⁷, płk^a

^b-(—) płk Korczyński^b

перевдягнута у селян). Мета відома: підтримувати у виселених дух українського шовінізму. Крім того, відчувається просочування членів банд, які дезертирують з загонів, щоб не розлучатися з родинами. У зв'язку з цим головний тягар агентурної роботи ми вирішили перенести на пункти завантаження, ставлячи за мету вербування у 3 напрямках: 1) вербування з метою здобуття інформації про настрій виселених і використання їх на нових місцях поселення; 2) з метою викриття організаційного елементу, який намагається виїхати з родинами; 3) з метою засилання до діючого підпілля. Результати поки що незначні, але треба сказати, що цю роботу ми тільки розпочали.

Військова акція – незважаючи на те, що військові операції не призвели до ліквідації цілих банд – вони завдали великих втрат. Ліквідовано велику кількість бункерів, сховищ, складів харчування. Банди ходять голодні і настрої в них погіршується з дня на день. Розірвано зв'язок, знищено і захоплено бункери керівників укр[аїнського] підпілля, таких як „Григора”²⁵ – обласного провідника, надрайонного провідника „Мара”²⁶, кур'єрський пункт і т. п. Більш ефективних результатів треба очікувати цими днями.

Командування ОГ „Вісла”
а-(—) Чапліцький²⁷, полковник^{-а}
б-(—) полковник Корчинський^{28-б}

ІНР, МГБ 743, арк. 152–163.

Копія, машинопис.

Фрагменти документу (іншого примірника) опубліковані в: Е. Misilo..., с. 256–259.

Примітки

^{а-а} Перекреслено від руки.

^{б-б} Вписано від руки.

¹ Батальйон „Лудзь” був споряджений Лодзьким ВВБ. Командиром був капітан Юзеф Вецех.

² Атаку на Грубешів здійснено в ніч з 27 на 28 травня 1946 загонами Округу Грубешів ВіН, за підтримки загону „Млота” з Холмщини, а також сотнями УПА „Дуди”, „Давида”, „Яра” і „Чауса”, підтриманими боївками СБ.

³ Зустріч у фільварку Ментке. Однак, рішення про операцію прийнято пізніше, після консультацій з командувачем VI ВО УПА та крайовим провідником ОУН-Б.

⁴ „Л. М.” – ймовірно поручник Казімеж Вітриляк, псевдо „Гель”, „Друк”, заступник командира Округу ВіН Грубешів.

⁵ „П-ва” – напевно Євген Штендера, псевдо „Прірва”

⁶ Мова йде про 98 полк Внутрішніх військ НКВС.

Przypisy

a- -a Skreślono odręcznie.

b- -b Wpisano odręcznie.

¹ Batalion „Łódź” został wystawiony przez WBW Łódź. Dcą był kpt. Józef Wieciech.

² Atak na Hrubieszów został przeprowadzony w nocy z 27 na 28 maja 1946 przez oddziały Obwodu WiN Hrubieszów i oddział „Młota” z Chełmskiego oraz sotnie UPA „Dudy”, „Dawyda”, „Jara” i „Czausa” wsparte bojówkami SB.

³ Spotkanie na folwarku Miętkie. Decyzja o akcji zapadła jednak później, po konsultacji z dowódcą VI OW UPA i krajowym prowidnykiem OUN-B.

⁴ „L. M.” – zapewne por. Kazimierz Witrylak, ps. „Hel”, „Druk”, zca komendanta Obwodu WiN Hrubieszów.

⁵ „P-wa” – zapewne Jewhen Sztendera, ps. „Prirwa”.

⁶ Mowa o 98 pułku Wojsk Wewnętrznych NKWD.

⁷ Dcą Batalionu „Poznań” (WBW Poznań) był kpt. Tadeusz Rozmysłowicz.

⁸ Dcą Batalionu „Wrocław” (WBW Wrocław) był por. Ryszard Tarasiewicz.

⁹ Właśc.: Batalion „Gdańsk” (WBW Gdańsk) od 7 maja wchodził w skład 3 Brygady KBW. Dcą był kpt. Zdzisław Amanowicz.

¹⁰ Batalion „Szczecin” (WBW Szczecin), dowodzony przez kpt. Tadeusza Dąbrowskiego, wchodził w skład 1 Brygady KBW. W połowie maja dowództwo batalionu objął kpt. Fabian Smagur.

¹¹ Batalion „Kielce” (WBW Kielce) wchodził w skład 1 Brygady KBW. Dcą był por. Marian Wasylewski.

¹² Być może: NN, ps. „Makarenko” – prowidnyk I kuszczu IV Rejonu Nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN-B.

¹³ Smarsz (Smarż) Iwan (zginął 1950), ps. „Pimsta”, prowidnyk III kuszczu, Rejonu I Nadrejonu „Werchowyna” I Okręgu OUN-B; po 1947 w Niemczech, w 1949 kurier OUN-B z Monachium do Polski, w 1950 przerzucony do USRS.

¹⁴ Prawdopodobnie: Jureczkowa.

¹⁵ Prawdopodobnie: Leszczawa.

¹⁶ Prawdopodobnie: chodzi o 30 pp.

¹⁷ 40 pał ze składu 9 DP. Dcą oddziału był ppłk Wincenty Gajbowicz.

¹⁸ Prawdopodobnie: Hroszówka.

¹⁹ Prawdopodobnie: Hroszówka.

²⁰ Prawdopodobnie: Łubienka.

²¹ Pułk kombinowany SOK – był to doraźnie sformowany z funkcjonariuszy Służby Ochrony Kolei oddział, liczył ok. 1000 ludzi; rozwiązany po akcji „Wisła”.

²² Nieczytelne: 6 lub 26.

²³ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 4388.

²⁴ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 112 lub 132.

²⁵ Huk Myrosław (1912–1951), ps. „Hryhir”, „Hryhorij”, „Kod”; od 1945 referent propagandy I Okręgu OUN-B, następnie prowidnyk I Okręgu OUN-B; w drugiej poł. 1947 przeszedł na teren USRS, schwytany przez żołnierzy Wojsk Wewnętrznych MWD ZSRS; skazany na karę śmierci i stracony.

⁷ Командиром батальйону „Познань” (ВВБ Познань) був капітан Тадеуш Розмислович.

⁸ Командиром батальйону „Вроцлав” (ВВБ Вроцлав) був поручник Ришард Тарасевич.

⁹ Правильно: Батальйон „Гданськ” (ВВБ Гданськ) з 7 травня входив до складу 3 Бригади КВБ. Командиром був капітан Здзіслав Аманович.

¹⁰ Батальйон „Щецін” (ВВБ Щецін), яким командував капітан Тадеуш Домбровський, входив до складу 1 Бригади КВБ. У середині травня командиром батальйону став капітан Фабіан Смагур.

¹¹ Батальйон „Кельце” (ВВБ Кельце) входив до складу 1 Бригади КВБ. Командиром був поручник Мар’ян Василевський.

¹² Можливо: прізвище невідоме, псевдо „Макаренко” – провідник І куша ІV Району Надрайону „Бескид” І Округу ОУН-Б.

¹³ Смарш (Смарж) Іван (загинув 1950), псевдо „Пімста”, провідник ІІІ куша, І Району Надрайону „Верховина” І Округу ОУН-Б; після 1947 в Німеччині, в 1949 кур’єр ОУН-Б з Мюнхена до Польщі, в 1950 перекинутий в УРСР.

¹⁴ Ймовірно: Юречкова.

¹⁵ Ймовірно: Ліщавя.

¹⁶ Правдоподібно йдеться про 30 пп.

¹⁷ 40 пла зі складу 9 ДП. Командиром частини був підполковник Вінценти Гайбович.

¹⁸ Ймовірно: Грушівка.

¹⁹ Ймовірно: Грушівка.

²⁰ Ймовірно: Лубенка.

²¹ Збірний полк СЗО – тимчасово сформований з працівників Служби залізничної охорони підрозділ, що нараховував близько 1000 осіб, розформований після завершення акції „Вісла”.

²² Нерозбірливе: 6 або 26.

²³ Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 4388.

²⁴ Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 112 або 132.

²⁵ Гук Мирослав (1912–1951), „Григір”, „Григорій”, „Код”; з 1945 референт пропаганди І Округу ОУН-Б, згодом провідник І Округу ОУН-Б; в другій половині 1947 перейшов на територію УРСР, схоплений солдатами Внутрішніх військ МВС СРСР; засуджений до смертної кари і страчений.

²⁶ Голяш Стефан, псевдо „Мар”, „Мартин”; провідник надрайону „Бескид” у 1946–1947; раніше – референт пропаганди надрайону.

²⁷ Чапліцький Юзеф (1911–1985) полковник, у 1945–1946 заступник директора І Департаменту МГБ; з 1946 по 1947 – директор VII Департаменту МГБ; у 1947–1950 заступник директора І Департаменту МГБ, згодом директор III Департаменту МГБ; з 1953 по 1955 заступник директора VII Департаменту МГБ; у 1956 – директор І Департаменту КГБ; звільнений з органів безпеки у 1957.

²⁶ Golasz Stefan, ps. „Mar”, „Martyn”; w l. 1946–1947 prowadzący Nadrejonu „Beskyd”; wcześniej referent propagandy nadrejonu.

²⁷ Czaplicki Józef (1911–1985) płk, w l. 1945–1946 wicedyrektor Dep I MBP; od 1946 do 1947 dyrektor Dep VII MBP; w l. 1947–1950 wicedyrektor Dep I MBP, następnie dyrektor Dep III MBP; od 1953 do 1955 wicedyrektor Dep VII MBP; w 1956 dyrektor Dep I KBP; zwolniony z organów bezp. w 1957.

**13 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 6 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00237/III-а

Варшава, а-13-а травня 1947 р.

Повідомлення № 6
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воев[одств]
станом на 12 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

8–9–10 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Ляхава (14 км на півн.-сх. від Сянока), м. Голучків (9 км на сх. від Сянока), м. Яблониця Руська (15 км на півн. від Сянока), м. Княжичі (7 км на півд. від Перемишля), м. Явірник (16 км на зах. від Балигорода), м. Куляшне (12 км на півн.-зах. від Балигорода), м. Ямна Горішня (14 км на півд.-сх. від Бірчі), м. Ступосяни (33 км на півд.-сх. від Балигорода).

У рай[оні] м. Ляхава (14 км на півн.-сх. від Сянока) оперативна група 36 пп провела бій з бандою, що налічувала близько 30 осіб, в результаті якого вбито 3 бандитів та здобуто 3 гвинтівки і 1 скриньку боєприпасів.

У рай[оні] м. Голучків (9 км на сх. від Сянока) оперативна група 10 пп викрила бункер, у якому спіймано 9 бандитів зі зброєю й гранатами.

У рай[оні] м. Яблониця Руська (15 км на півн. від Сянока) оперативна група 12 пп провела бій з бандою, що знаходилася в бункері. Вбито 3-х бандитів і спіймано 5 та здобуто 8 одиниць зброї, радіостанцію, гранати, боєприпаси та важливі документи.

У рай[оні] м. Явірник (16 км на зах. від Балигорода) розвідувальний загін 7 ДП натрапив на банду УПА, що налічувала 17 осіб. Під час бою 3 бандитів вбито та спіймано 1 тяжко пораненого. Переслідування банди триває.

**13 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 6
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00237/III-a

Warszawa, dnia a-13-a maja 1947 r.

Komunikat Nr 6
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 12 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 8–9–10 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Lachawa (14 km pñn.-wsch. Sanok), m. Hołuczków (9 km wsch. Sanok), m. Jabłonica Ruska (15 km pñn. Sanok), m. Kniażyce (7 km pñd. Przemyśl), m. Jawornik (16 km zach. Baligród), m. Kulaszne (12 km pñn.-zach. Baliogród), m. Jamna Górna (14 km pñd.-wsch. Bircza), m. Stuposiany (33 km pñd.-wsch. Baligród).

W rej[onie] m. Lachawa (14 km pñn.-wsch. Sanok) grupa operacyjna 36 pp stoczyła walkę z bandą w sile ok. 30 ludzi, w wyniku której zabito 3 bandytów, zdobywając 3 kb i 1 skrzynkę amunicji.

W rej[onie] m. Hołuczków (9 km wsch. Sanok) grupa operacyjna 10 pp wykryła bunkier, w którym ujęto 9 bandytów z bronią i granatami.

W rej[onie] m. Jabłonica Ruska (15 km pñn. Sanok) grupa operacyjna 12 pp stoczyła walkę z bandą, przebywającą w bunkrze. Zabito 3 bandytów i 5 ujęto, zdobywając 8 jednostek broni, radiostację, granaty, amunicję oraz ważne dokumenty.

W rej[onie] m. Jawornik (16 km zach. Baligród) oddział rozpoznawczy 7 DP natknął się na bandę UPA w sile 17 ludzi. W czasie walki 3 bandytów zabito i 1 ciężko rannego ujęto. Pościg za bandą trwa.

W rej[onie] m. Stuposiany (33 km pñd.-wsch. Baligród) grupa operacyjna KBW wykryła 2 bunkry, w których znaleziono 2 rkm, 1 automat i 2 pistolety maszynowe.

У рай[оні] м. Ступосяни (33 км на півд.-сх. від Балигорода) оперативна група КВБ викрила 2 бункери, в яких знайдено 2 ручні кулемети, 1 автомат та 2 пістолети-кулемети.

Підрозділи ОГ „Вісла” здобули низку документів банд УПА, в яких обговорюється їхня ситуація, тактика боротьби, моральний стан і т. п. Характерні уривки з вищезгаданих документів вміщені в додатку № 1.

б) Акція виселення.

До 8 V виїхало заг[алом] 90 трансп[ортів], з 30 275 особами в них.

9 і 10 V виїхав заг[алом] 21 трансп[орт], з 7202 особами в ньому.

Загалом виїхало 111 трансп [ортів], з 37 477 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом. Список населених пунктів, у яких завершено переселенську акцію, представлено у додатку № 2.

в) Акція розселення.

До 10 травня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 39 транспортів, із 14 137 особами в них, з чого припадає:

На Щецінське воєв[одство] 21 транспорт, з 6335 особами в ньому.

На Ольштинське воєв[одство] 18 [транспортів] з 780[2] особами в них.

Б. Найважливіші події на території Люблінського і Краківського воєв[одств]

Люблінське воєв[одство] –

Маневренна група 9 пп проводить операції проти банд УПА в районі Угринівсько-Долгобичівських лісів (18 км на півд. від Грубешева). Донесення про наслідки операції ще не надійшли.

9 травня ц. р. оперативні групи ВВБ розпочали операцію проти банди „Млота” в рай[оні] Лосиці – Сарнаки Седлецького пов[іту] та проти банд „ВіН”, „Желязного” і „Ордона” на тер[иторії] Володавського пов[іту]. Донесення про розвиток операції ще не надійшли.

Краківське воєв[одство] –

Оперативні групи 6 ДП і КВБ проводять на прикордонних територіях Новосанчівського та Горлицького пов[ітів] розвідку проти банди УПА „Смирного”¹.

Jednostki GO „Wisła” zdobyły cały szereg dokumentów band UPA o treści omawiającej ich sytuację, taktykę walki, stan moralny itp. Charakterystyczne wyjątki z powyższych dokumentów zawarte są w załączniku Nr 1.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 8 V odjechało og[ółem] 90 transp[ortów] o stanie 30 275 ludzi.

W dniach 9 i 10 V odjechało og[ółem] 21 transp[ortów] o stanie 7202 ludzi.

Ogółem odeszło 111 transp[ortów] o stanie 37 477 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo. Wykaz miejscowości, w których akcja wysiedleńcza została zakończona, przedstawia załącznik Nr 2.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 10 maja br. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 39 transportów o stanie 14 137 ludzi, z czego przypada:

Na woj. szczecińskie 21 transportów o stanie 6335 ludzi.

Na woj. olsztyńskie 18 transportów o stanie 780[2] ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego i krakowskiego

Woj. lubelskie –

Grupa manewrowa 9 pp prowadzi akcje przeciwko bandom UPA w rejonie lasów uhrynowsko-dołhobyczowskich (18 km płd. Hrubieszów). O wynikach akcji meldunki jeszcze nie nadeszły.

Dnia 9 maja br. grupy operacyjne WBW rozpoczęły akcje przeciwko bandzie „Młota” w rej[on]ie Łosice – Sarnaki pow. Siedlce oraz przeciwko bandom WiN – „Żelaznego” i „Orдона” w rej[on]ie pow. Włodawa. Meldunki o postępach akcji jeszcze nie nadeszły.

Woj. krakowskie –

Grupy operacyjne 6 DP i KBW prowadzą w rejonie granicznym pow. Nowy Sącz i Gorlice działalność zwiadowczą przeciwko bandzie UPA „Smyrnego”¹.

В. Загальне зведення станом на 12 травня 1947 р.

1. Власні втрати	до 9 V	на 12 V	всього
вбитих солдатів ВП	5	1	6
– « – – « – ВВБ	–	2	2
пораних солдатів ВП	5	1	6
– « – – « – ВВБ	–	1	1
пропалих солдатів ВВБ	1	–	1
2. Втрати банд	до 9 V	на 12 V	всього
вбито бандитів	82	10	92
спіймано бандитів	77	26	103
арештовано осіб, запідозрених у співпраці з бандами	547	–	547
здалося добровільно	27	1	28
3. Здобуто зброї	до 9 V	на 12 V	всього
мінометів	2	1	3
протитанкових рушниць		1	1
станкових кулеметів	2		2
ручних кулеметів	10	5	15
автоматів	29	7	36
гвинтівок	170	20	190
пістолетів	11	–	11
гранат	72	9	81
боєприпасів	42 401	1 500	43 901
знищено бункерів	50	6	56

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

Додаток № 1

Витяги з документів банд УПА

І. З листа вищого к[оманди]ра, псевдо „Я”, до к[оманди]ра куреня (правдоподібно к[оманди]ра куреня „Рен”, псевдо „Роман”)²; лист від 2 IV 47 р.:

„... Тактика загонів на літо:

C. Ogólne zestawienie na dzień 12 maja 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 9 V	na dz. 12 V	razem
zabitych żołnierzy WP	5	1	6
– – – – WBW	–	2	2
rannych żołnierzy WP	5	1	6
– – – – WBW	–	1	1
zaginionych żołnierzy WBW	1	–	1
2. Straty band	do dn. 9 V	na dz. 12 V	razem
zabito bandytów	82	10	92
ujęto bandytów	77	26	103
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	547	–	547
poddało się dobrowolnie	27	1	28
3. Zdobyto broni	do dn. 9 V	na dz. 12 V	razem
moździerzy	2	1	3
rusznic ppanc		1	1
ckm	2		2
rkm	10	5	15
automatów	29	7	36
kb	170	20	190
pistoletów	11	–	11
granatów	72	9	81
amunicji	42 401	1 500	43 901
zniszczone bunkrów	50	6	56

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

Załącznik Nr 1

Wyciągi z dokumentów band UPA

I. Z listu wyższego d[owód]cy ps. „Ja” do d[owód]cy kurenia (prawdopodobnie d[owód]cy kurenia „Ren” ps. „Roman”)²; list z dn. 2 IV 47 r.:

„... Taktyka dla oddziałów na lato:

1. Naprawić obuwie i odzież, przeprowadzić zbiórkę wśród polskiej ludności, brać krowy i sprzedać na ten cel; przyspieszyć rekwizycje.

1. Відремонтувати взуття й одяг, провести збір серед польського населення, брати корови і продати з цією метою; прискорити реквізицію.

2. Не проводити наступальних боїв, хіба що треба щось здобути або час від часу призупинити зухвалість і розпорошення ворога в районі (тоді засідка). Економити боєприпаси!!! Іноді треба десь вдарити по ворогові, щоб стрільці не втратили бойового духу, але слід вибрати добре місце, щоб вдарити без власних жертв і не вистріляти багато боєприпасів. Однак не можна допускати до того, щоб у районі завжди втікати від ворога. Під час оборонних боїв, якщо немає можливості перемогти ворога у бою – відриватися й зникати.

3. Замість проведення політичної роботи серед польського населення, робити «рейди» на польські території. Поводитися «коректно», не проводити відплатних і каральних операцій. Не триматися одного лісу й району. Кожному загоні визначити район дій на польській території. Цей загін має часто перебувати у цьому районі (якомога довше), а у власний район повинен приходити лише на відпочинок. Цей рік для загону має бути роком «рейдів» і політичної роботи серед іноземців. Слід докладно пізнати ліси далі на захід і на північ від наших районів. Наш партизан мусить відходити від «хати» – тоб[то] не повинен обмежуватися до піднімання духу поляків – оскільки вони цього не варті³. Нам йдеться про міжнародну арену, про формування антибільшовицької думки світу. Йдеться нам про те, щоб прискорити процес вибуху війни, щоб повідомити світ, що в СРСР кипить, що Трумен⁴ слушно наважується реалізовувати свою нову політику (ви зрозуміли?). Йдеться про те, щоб польську територію використати як базу. Якщо на місці поляків жили б тут індійці, то таку саму роботу ми б вели й серед них.

Коректна поведінка по відношенню до населення необхідна, передусім з огляду на те, що наші ведуть за кордоном боротьбу з західними державами за визнання У[країнської] П[овстанської] Армії, як повноправної. Мусимо давати знати про себе, але ще важливіше, щоб ми показали своє політичне і культурне обличчя, щоб нарешті зникло побоювання, стосовно того, що можливо ми – «банда».

Працю слід розпочинати поступово. Спершу посилати загін в район на глибину 10 км, наступного разу – на 20 км і таким чином щораз глибше проникати у район. Як показала практика в цьому окрузі (зимовий район дій «Бурлаки» за Сяном і менших загонів, як «Хріна») польська територія відчинить нам ворота. Постараюся передати Вам літературу (вже надрукована). Під час «рейдів» слід застосовувати тактику, описану в роботі п. н. «Рейди й політична праця серед поль-

2. Nie prowadzić walk zaczepnych, chyba że trzeba coś zdobyć, albo od czasu do czasu pohamować zuchwałość i rozproszenie wroga w terenie (wtedy zasadzka). Oszczędzać amunicję!!! Czasem trzeba gdzieś uderzyć na wroga, żeby strzelcy nie stracili bojowego ducha, ale wybrać miejsce dobre, żeby uderzyć bez własnych ofiar i amunicji dużo nie wystrzelać. Nie należy jednak dopuszczać do tego, żeby w terenie zawsze uciekano przed wrogiem. W obronnych walkach, jeśli nie ma możliwości pokonania wroga w walce – odrywać się i zniknąć.

3. Zamiast prowadzić pracę polityczną wśród polskiej ludności, robić «rajdy» na polskich terenach. Zachowywać się «correct», nie prowadzić odwetowych i karnych akcji. Nie trzymać się jednego lasu i rejonu. Każdemu oddziałowi wyznaczyć teren działania na polskim obszarze. Oddział ten winien często przebywać w tym terenie (możliwie jak najdłużej), a na własny teren powinien przychodzić tylko na odpoczynek. Ten rok dla oddziału ma być rokiem «rajdów» i pracy politycznej wśród cudzoziemców. Należy poznać dokładnie lasy dalej na zachód i na północ od naszych terenów. Nasz partyzant musi oddalać się od «chaty» – to zn[aczy] nie powinien ograniczać się do podtrzymywania na duchu Polaków – bo oni nie są tego warci³. Nam chodzi o międzynarodową arenę, o sformowanie antybolszewickiej opinii świata, chodzi nam o przyspieszenie procesu wybuchu wojny, o poinformowanie świata, że w ZSRR gotuje się, że Truman⁴ słusznie ośmiela się realizować swoją nową politykę (zrozumieliście?). Chodzi o to, żeby polski teren wykorzystać jako bazę. Gdyby na miejscu Polaków mieszkali tutaj Indianie, to tę samą pracę prowadzilibyśmy i wśród nich.

Poprawne zachowanie się wobec ludności jest konieczne, dlatego że nasi prowadzą za granicą walkę z państwami zachodnimi o uznanie U[kraińskiej] P[owstańczej] Armii, jako pełnoprawnej. Musimy dać znać o sobie, ale ważniejszym jest jeszcze, abyśmy okazali swoje polityczne i kulturalne oblicze, aby zniknęła wreszcie obawa, że może jesteśmy «bandą».

Do pracy należy przystępować stopniowo. Najpierw wysyłać oddział w rejon na głębokość 10 km, następnym razem na 20 km w głąb i w ten sposób coraz głębiej przenikać w teren. Jak wykazała praktyka, w tym okręgu (zimowy rejon działania «Burlaki» za Sanem i pododdziałów, jak [sotnia] «Chrina») polski obszar otworzy nam bramy. Postaram się dostarczyć Wam literaturę (już jest odbita). W czasie «rajdów» obowiązuje taktyka podana w pracy pod tyt[ułem] «Rajdy i praca polityczna wśród polskiej ludności», wydanej na jesieni w 1946 r. Obecnie «rajdy» będą konieczne. Wróg chce nas zablokować w lasach na naszych terenach i zmusić nas do czołowych walk. W wypadku tego rodzaju usiłowań ze strony wroga (a w tym roku należy się spodziewać najwięcej takich akcji), trzeba lawirować – wycofywać się na tyły wroga, rozszerzać obszar działania, aby

ського населення», виданій восени 1946 р. Нині «рейди» будуть необхідні. Ворог хоче нас заблокувати в нашому районі й примусити до фронтальних боїв. Внаслідок таких намагань з боку ворога (а цього року можна сподіватися найбільшій кількості таких операцій), слід лавірувати – відступати в тил ворога, розширювати територію дій, щоб ворог не міг власне заблокувати нас у нашому малому районі. Крім того мусимо протягом цього літа здійснити такий самий захід, як навесні минулого року (тоді участь в акції брали «Мирон», «Корній»⁵, «Бір»).

Подумайте про те, коли, де і як було б найкраще провести це. Чи вважаєте, що вистачить «Бір» і «Бруд»⁶? «Хріна» я боюся посилати, щоб нас не скомпрометував. Може послати ще частину загону «Бурлаки»? Що ви про це думаєте? На мою думку тут не йдеться про чисельність загонів, тільки про якість їхньої праці. Якщо вони припруть якийсь загін (ймовірно до кордону), тоді треба перейти на другий бік. Слід поводитися там коректно. Якщо б вони (комуністи) виступили проти нас зі зброєю, нічого страшного. Можна тоді вдарити по них, і так вони вийдуть з цього бою, як ті, що борються з нами. Там ліси є, а люди дадуть їсти – нічого не вдієш, хай і вони понесуть частину тягаря – нам йдеться про розголос, про рекламу на міжнародній арені.

Після нашого відступу приїжджають на місце закордонні кореспонденти й пишуть про нас. Через те не можна давати матеріалу, який свідчив би проти нас. Наше центральне керівництво хоче, щоб просякати територію «рейдами» якомога частіше і якомога глибше, оскільки це дає кращі результати, аніж десять сутічок, в яких ми б перемогли на нашій території.

Загалом цей рік (літо) слід максимально використати для цієї праці. Робити все відповідно до сил стрільців – не можна їх перевтомлювати. Не зв'язуватися з «бойовими» загонами, оскільки ворог увесь час буде їх переслідувати. Як справи з боєприпасами? Треба економити – можливо, що протягом літа щось дістанемо (згідно з нарисом, який ви переслали), однак це залежатиме від ситуації у світі і на нашій території, через те розраховувати на це не можна...”.

II. З листа к[оманди]ра сотні (псевдо „Хрін”) до к[оманди]ра куреня „Рена” (псевдо „Роман”), якому він безпосередньо підпорядкований (лист від 7 V 1947 р.):

„... Сьогодні я відірвався від ворога та, користуючись нагодою, пишу Вам через кур'єра. У нас вже насправді Запорізька – Лемківська Січ, довкола пустеля, по якій гуляє 2 Армія Сверчевського⁷. Поляків тут близько 20 тисяч. Вони зайняли всі села, а до того же квартиру-

wróg nie mógł nas właśnie zablokować w naszym małym rejonie. Ponadto musimy w ciągu tego lata zrobić taką samą imprezę, jak w zeszłym roku na wiosnę (wtedy brał udział w akcji «Myron», «Kornij»⁵, «Bir»).

Pomyślcie o tym, kiedy, gdzie i jak najlepiej byłoby to można przeprowadzić. Czy uważacie, że wystarczy «Bir» i «Bród»⁶? «Chrina» boję się puszczać, żeby nas nie skompromitował. Może wysłać jeszcze część oddziału «Burlaki»? Co o tym myślicie? Ja uważam, że nie chodzi tu o liczebność oddziałów, a tylko o jakość ich pracy. Jeżeli przyprą jakiś oddział (prawdopodobnie do granicy), wtedy trzeba przejść na drugą stronę. Trzeba tam zachowywać się poprawnie. Gdyby oni (komuniści) wystąpili przeciwko nam z bronią, to nic strasznego. Można wtedy uderzyć na nich – i tak wyjdą z tej walki jak ci, co z nami walczą. Tam lasy są, a ludność jeść da – trudno, niech poniesie i ona część ciężaru – nam chodzi o rozgłos, o reklamę na arenie międzynarodowej.

Po naszym odejściu przyjeżdżają na miejsce zagraniczni korespondenci i piszą o nas. Dlatego nie można dawać materiału, który by świadczył przeciwko nam. Nasze władze centralne chcą, żeby przenikać w teren «rajdami» możliwie często i jak najgłębiej, gdyż to daje lepsze wyniki niż dziesięć potyczek, wygranych na naszym terenie.

Ogólnie ten rok (lato) trzeba wykorzystać maksymalnie dla tej pracy. Robić wszystko wg sił strzelców – nie można ich przemęczać. Nie wiązać się z oddziałami «bojowymi», gdyż wróg cały czas będzie je prześladował. Jak sprawa z amunicją? Trzeba oszczędzać – może w ciągu tego lata coś dostaniemy (wg szkicu, który przysłałście), jednak będzie to zależało od sytuacji w świecie i na naszym terenie, toteż liczyć na to nie można...”

II. Z listu d[owód]cy sotni ps. „Chrin” do d[owód]cy kurenia „Rena” ps. „Roman”, któremu bezpośrednio podlega (list z dn. 7 V 1947 r.):

„... Dzisiaj oderwałem się od nieprzyjaciela i korzystając z tego piszę do Was przez kuriera. U nas już naprawdę Zaporoska – Łemkowska Sicz, wokoło pustki, po których hula 2 Armia Świerczewskiego⁷. Polaków jest tutaj około 20 tysięcy. Zajęli wszystkie wioski, a oprócz tego kwaterują po lasach. Robią zasadzki, obławy, wywożą wszystko. Pilnują również wsi położonych pod lasem, abyśmy się nie mogli zgromadzić. Przetrzęsają skraje lasów w poszukiwaniu żywności. Mają rozkaz – «wytępić, ścigać, ścigać aż do końca». Mnie też ścigają począwszy od 16 III tak, że pogoń ta niczym nie różni się od «stalinowskiej miotły». W ciągu tego czasu miałem 4 walki, 7 potyczek, 12 zasadzek. Moje straty: 8 zabitych, 11 rannych, 4 wzięli do niewoli. Nieprzyjaciel miał 92 zabitych i prawie tylu rannych...”

„... Otrzymujemy ze wszystkich stron gratulacje. Nazywają nas teraz «rycerzami Łemkowszczyzny», ale ci «rycerze» tak wyglądają, że można

ють по лісах. Влаштовують засідки, облави, вивозять усе. Стережуть також села під лісом, щоб ми не могли зосередитися. Обшуковують окраїни лісів у пошуках їжі. У них наказ – «винищити, переслідувати, переслідувати аж до кінця». Мене також переслідують, починаючи від 16 III так, що ця погоня нічим не відрізняється від «сталінської мітли». Протягом цього часу я мав 4 бої, 7 сутічок, 12 несподіваних нападів. Мої втрати: 8 вбитих, 11 поранених, 4 взяли в полон. Ворог мав 92 вбитих і майже стільки ж поранених”.

„... З усіх боків отримуємо вітання. Звуть нас тепер «лицарями Лемківщини», але ці «лицарі» виглядають так, що можна б їх посылати лякати людей. Ходимо всі обдерті. Плащі ми попалили при вогнищах, оскільки не маємо вже обозів (п'ять разів нас розбивали). Деякі взагалі не мають навіть сорочки, кальсонів. Ніхто не бриється, оскільки немає мила, вогонь добуваємо, крешучи трут та дивимось, чи не горить десь підпалена поляками трава. Багато стрільців ходить у личаках з коров'ячої шкіри. Цей стан страшний, але правдивий. Я чув перед Різдом, що мій сусід «князь Роман Завікостки» мав для «Хріна» якийсь подарунок типу «Анцуга». Перепрошую за сміливість, що я про це прошу, але я такий обдертий, що це може бути і полатана куртка, тільки щоб ціла, бо і латати тут нема чим...”

„... Сьогодні я повинен дати одяг і взуття двом бригадам [!] – це неможливо і тому звертаюся до Вас, колего «Романе», за допомогою. Польські села відділені від нас залізною завісою Зигфрида. Військо польське знаходиться в усіх селах, отже нема що й думати про який-небудь зв'язок з містом (хіба що через 2–3 місяці)”.

„... За даними нашої розвідки наші вбили у Самборі більшовицького сановника. Протягом п'яти днів не було газет. У тих районах наші партизанські загони дуже міцні. Хлопці, які прибули «звідти» розповідають про страшні речі: беруть до радянського війська. Є інформації про те, що Перемишль також відійде від Польщі. Командир «Бурлака» втратив 2 чотових і всіх ройових. Протягом трьох днів мав 7 боїв. Туди поїхало також Військо польське. Мене 4 рази вигнали до Чехословаччини. Між собою жартуємо «Україно будь спокійною – бо героям слабо» (замість «героям слава» – примітка перекл[адача]). Незважаючи на оточення й виснаження з голодом, настрої солдатів добрий, але на як довго? Хто про це знає?

В акції у селах було НКВС, яке проводило масові арешти”.

З копією вірно: (—) Пшонський⁸, полковник

ich wysłać na postrach ludzi. Chodzimy wszyscy obdarci. Płaszcz popaliliśmy przy ogniskach, bo nie mamy już taboru (pięć razy nas rozbili). Niektórzy nie mają zupełnie koszuli, kalesonów. Nikt nie goli się, bo nie ma mydła, ogień zdobywamy krzesząc hubki i obserwujemy, czy nie pali się gdzieś trawa, podpalona przez Polaków. Dużo strzelców chodzi w łapciach z krowiej skóry. Stan jest straszny, ale prawdziwy. Słyszałem przed Bożym Narodzeniem, że mój sąsiad «książę Roman Zawikostky» miał dla «Chrina» jakiś podarunek w rodzaju «Anzuga». Przepraszam za śmiałość, że proszę o to, ale jestem tak obdarty, że może to być kurtka łątana, aby tylko cała, bo łątać tutaj nie ma czym...”.

„... Dzisiaj powinienem ubrać i obuć dwie brygady [!] – jest to niemożliwością i dlatego zwracam się do Was, kolego «Romanie», o pomoc. Wsie polskie oddzieliły się od nas żelazną linią Zygfrйда. Wojsko Polskie znajduje się we wszystkich wioskach, szkoda więc myśleć o jakiejś łączności z miastem (chyba za 2–3 miesiące)...”.

„... Według naszego wywiadu nasi zabili w Samborze bolszewickiego dygnitarza. Przez pięć dni nie było gazet. W tamtych stronach nasza partyzantka jest bardzo silna. Przybyli «stamtąd» chłopcy opowiadają straszne rzeczy: biorą do wojska sowieckiego. Są wiadomości, że Przemyśl też odejdzie od Polski. Dowódca «Burlaka» stracił 2 czotowych i wszystkich rojowych. W ciągu trzech dni miał 7 walk. Tam pojechało też Wojsko Polskie. Mnie 4 razy wypędzili do Czechosłowacji. Między sobą żartujemy «Ukraino, bądź spokojna – bo gerojom słabo» (zamiast «gerojom sława» – przyp. tłum.). Mimo okrażenia i wycieńczenia z głodu, nastrój żołnierzy dobry, ale na jak długo? Kto to wie?

W akcji na wsiach było NKWD i przeprowadzało masowe aresztowania”.

Za zgodność z odpisem: (—) Przoński⁸, płk

Список населених пунктів, на території яких завершено
переселенську акцію української людності

№	Населений пункт	Кількість виселених	№	Населений пункт	Кількість виселених
1.	Морохів	31	31.	Пашова	703
2.	Лукове	293	32.	Бреликів	370
3.	Звежинь	180	33.	Ліщовате	243
4.	Загочев'я	322	34.	Середниця	132
5.	Вільхова	307	35.	Романова Воля	221
6.	Середнє Село	738	36.	Ропенка	312
7.	Лончки	49	37.	Янківці	222
8.	Бахлява	190	38.	Угерці Мінераль- ні	553
9.	Гузелі	49	39.	Орелець	521
10.	Дзюрдзів	169	40.	Бібрка	447
11.	Веремінь	243	41.	Мичківці	370
12.	Лісько-Грушка		42.	Дубенський	36
13.	Великополе		43.	Мочари	75
14.	Тарнава	1060	44.	Війське	47
15.	Березка	632	45.	Залужжя	237
16.	Мокре	401	46.	Вільхівці	444
17.	Тирява Волоська	780	47.	Биківці	260
18.	Ракова	650	48.	Тапінська	108
19.	Розпуття	250	49.	Ляхава	159
20.	Голучків	212	50.	Добрянка	311
21.	Юречкова	1006	51.	Воля Рустикальна	29
22.	Гронзьова	634	52.	Малява	189
23.	Войткова	515	53.	Брижава	35
24.	Войтківка	250	54.	Черемха	101
25.	Тростянець	757	55.	Липовець	112
26.	Трійця	23	56.	Посада Яслиська	74
27.	Ломна	320	57.	Дальова	75
28.	Крайна	49	58.	Воля Вижня	103
29.	Новосільці Козиць- кі	246	59.	Поляни Сурович- ні	3
30.	Станькова	558			
				Загалом:	17 401 ⁹ ос[іб]

Wykaz miejscowości, na terenie których ukończono
akcję wysiedleńczą ludności ukraińskiej

Lp.	Miejscowość	Ilość wysiedlo- nych	Lp.	Miejscowość	Ilość wysiedlo- nych
1.	Morochów	31	31.	Paszowa	703
2.	Łukowe	293	32.	Brelików	370
3.	Zwierzyń	180	33.	Leszczowate	243
4.	Zahoczewie	322	34.	Serednica	132
5.	Olchowa	307	35.	Romanowa Wola	221
6.	Średnia Wieś	738	36.	Ropienka	312
7.	Łączki	49	37.	Jankowce	222
8.	Bachłowa	190	38.	Uherce Mineralne	553
9.	Huzele	49	39.	Orelec	521
10.	Dziurdziów	169	40.	Bóbrka	447
11.	Weremień	243	41.	Myczkowce	370
12.	Lesko-Gruszka		42.	Dubieński	36
13.	Wielopole		43.	Moczary	75
14.	Tarnawa	1060	44.	Wujskie	47
15.	Bereska	632	45.	Załuż	237
16.	Mokre	401	46.	Olchowce	444
17.	Tyrawa Wołoska	780	47.	Bykowce	260
18.	Rakowa	650	48.	Tapińska	108
19.	Rozpucie	250	49.	Lachawa	159
20.	Hołuczków	212	50.	Dobrzanka	311
21.	Jureczkowa	1006	51.	Wola Rustykalna	29
22.	Grażiowa	634	52.	Malawa	189
23.	Wojtkowa	515	53.	Brzeżawa	35
24.	Wojtkówka	250	54.	Czeremcha	101
25.	Trzcianiec	757	55.	Lipowiec	112
26.	Trójca	23	56.	Posada Jaślińska	74
27.	Łomna	320	57.	Daliowa	75
28.	Krajna	49	58.	Wola Wyżna	103
29.	Nowosielce Kozic- kie	246	59.	Polany Surowiczne	3
30.	Stańkowa	558		Ogółem:	17 401 ⁹ lu[dzi]

Продовження списку буде після отримання докладних донесень з місць.

(—) Пшонський, полковник

Повідомлення та додаток № 2 – ІНП, МГБ 743, арк. 166, 170.

Додаток № 1 – ІНП, МГБ УПА X/32, арк. 1–4.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим надписом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Федак Михайло, псевдо „Смирний”, провідник I Району Надрайону „Верховина” I Округу ОУН-Б і командир самостійної сотні УПА, утвореної на базі ОУН-Б і СКВ. Сотня налічувала 70–100 осіб і діяла передусім у Новосанчівському і Горлицькому повітах. Під кінець 1947 частина сотні перейшла на територію Чехословаччини, де була розбита. Залишки повернулися до Польщі і діяли до 1948. Після розгрому сотні, „Смирний” пробрався до Німеччини. У 1949 прибув до Польщі з групою кур’єрів ОУН-Б, щоб встановити зв’язок з Мирославом Онишкевичем, псевдо „Орест”. У зв’язку з арештом „Ореста”, повернувся до Німеччини, а в 1957 емігрував до Канади.

² Можливо, що це лист командира VI ВО до „Рена”.

³ Так в оригіналі.

⁴ Трумен Гаррі С. (1884–1972), американський політик, у 1934–1944 сенатор; з січня 1945 віце-президент, а з квітня 1945 по січень 1953 – президент США.

⁵ Ймовірно командир невстановленої сотні; можливо, що йдеться про Ярослава Ярошевича.

⁶ Правдоподібно: „Бродич”.

⁷ Мова йде про ОГ „Вісла”, до складу якої входило багато тактичних з’єднань 2 Армії ВП, якою командував генерал Кароль Сверчевський.

⁸ Пшонський Михаїл (1913 р. н.), радянський офіцер, відраджений у 1944 до ВП у СРСР, з лютого 1946 заст. начальника III Відділу Генштабу, у 1951–1955 командувач ВПО; у 1955 повернувся до СРСР.

⁹ Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 17 406.

Dalszy ciąg wykazu nastąpi po otrzymaniu dokładnych meldunków z terenu.

(—) Przoński, płk

Komunikat i załącznik nr 2 – IPN, MBP 743, k. 166, 170.

Załącznik nr 1 – IPN, MBP UPA X/32, k. 1–4.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Fedak Mychajło, ps. „Smyrnyj”, prowidyk I Rejonu Nadrejonu „Werchowyna” I Okręgu OUN-B i dca samodzielnej sotni UPA, utworzonej na bazie OUN-B i SKW. Sotnia liczyła 70–100 ludzi i działała głównie w powiatach nowosądeckim i gorlickim. Pod koniec 1947 część sotni przeszła na terytorium Czechosłowacji, gdzie została rozbita. Niedobitki powróciły do Polski i działały do 1948. „Smyrnyj” po rozbiciu sotni przedostał się do Niemiec. W 1949 przybył do Polski z grupą kurierów OUN-B, aby nawiązać kontakt z Myroslawem Onyszkewyczem, ps. „Orest”. W związku z aresztowaniem „Oresta” powrócił do Niemiec, a w 1957 wyemigrował do Kanady.

² Być może jest to list dcy OW VI do „Rena”.

³ Tak w oryginale.

⁴ Truman Harry S. (1884–1972), amerykański polityk, w l. 1934–1944 senator; od stycznia 1945 wiceprezydent, a od kwietnia 1945 do stycznia 1953 prezydent USA.

⁵ Prawdopodobnie dca niezidentyfikowanej sotni; być może chodzi o Jarosława Jaroszewycza.

⁶ Prawdopodobnie: „Brodycz”.

⁷ Mowa o GO „Wisła”, która składała się z wielu związków taktycznych 2 Armii WP dowodzonej przez gen. Karola Świerczewskiego.

⁸ Przoński Michaił (ur. 1913), oficer sowiecki skierowany w 1944 do WP w ZSRS, od lutego 1946 zca szefa Oddz. III Szt. Gen., w l. 1951–1955 dca WOP, w 1955 powrócił do ZSRS.

⁹ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 17 406.

**15 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 7 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00240/III-а

Варшава, а-15-а травня 1947 р.
Цілком таємно

Повідомлення № 7
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воев[одств]
станом на 14 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

11–12–13 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[оні] Ямна Горішня (14 км на півд.-сх. від Бірчі), м. Розпуття (14 км на сх. від Сянока) та на території лісових масивів на півд. від м. Балигород, між м.: Тісна, Яблінки, Бистре, Чорне, Суковате, Кам'янки, Турне [?], Душатин, Смільник, Щербанівка, Жубраче.

На території вищезгаданого лісового масиву частини ОГ проводять операцію проти банд „Хріна” й „Стаха”. В результаті дотеперішньої операції вбито 3 бандитів, в тому числі з[аступни]ка к[оманди]ра банди „Стаха” на псевдо „Женко”¹ та к[оманди]ра невеликої бандитської групи на псевдо „Вій”². Спіймано 3 бандерівців. Операція триває.

У рай[оні] м. Ямна Горішня (14 км на півд.-сх. від Бірчі) розвідувальний загін 1 пп викрив 1 бункер, в якому знайдено значну кількість документів банд, фотоапарат, 1 гвинтівку і 1 [?] близько 15 кг тротилу.

б) Акція виселення.

До 10 V виїхало заг[алом] 111 трансп[ортів], з 37 477 особами в них.

11–12 V виїхало заг[алом] 19 трансп[ортів], з 6668 особами в них.

Загалом виїхало 130 трансп[ортів], з 44 145 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

Продовження списку населених пунктів, у яких завершено переселенську акцію міститься у додатку № 1.

в) Акція розселення.

**15 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 7
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00240/III^a

Warszawa, dnia a-15^a maja 1947 r.
Ścisłe tajne

Komunikat Nr 7
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 14 maja 1947 roku.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 11–12–13 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach] Jamna Górna (14 km płd.-wsch. Bircza), m. Rozpucie (14 km wsch. Sanok) oraz na terenie masywu leśnego na płd. od m. Baligród, zawartego w granicach m.: Cisna, Jabłonki, Bystre, Czarne, Sukowate, Kamionki, Turne [?], Duszatyń, Smolnik, Szczerbanówka, Żubracze.

Na terenie ww. masywu leśnego jednostki GO przeprowadzają operację przeciwko bandom „Chrina” i „Stacha”. W wyniku dotychczasowej akcji zabito 3 bandytów, w tym z[astęp]cę d[owód]cy bandy „Stacha” ps. Żenko¹ oraz d[owód]cę małej grupy bandyckiej ps. „Wij”². Ujęto 3 banderowców. Akcja trwa.

W rej[onie] m. Jamna Górna (14 km płd.-wsch. Bircza) oddział rozpoznawczy I pp wykrył I bunkier, w którym znaleziono dużą ilość dokumentów band, aparat fotograficzny, I kb i I [?], ok. 15 kg trotylu.

b) Akcja wsiedleńcza.

Do dn[ia] 10 V odjechało og[ółem] 111 transp[ortów] o stanie 37 477 ludzi. W dniach 11–12 V odjechało og[ółem] 19 transp[ortów] o stanie 6668 ludzi.

Ogółem odeszło 130 transp[ortów] o stanie 44 145 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

Dalszy ciąg wykazu miejscowości, w których zakończono akcję przesiedleńczą zawiera załącznik Nr I.

До 12 травня ц. р. у місяця призначення прибуло загалом 74 трансп[орти], з 25 564 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] – 45 трансп[ортів], з 13 807 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] – 29 трансп[ортів], з 11 757 особами в них.

**Б. Найважливіші події
на території Люблінського воєв[одства]**

Маневренна група 9 пп, що діє проти банд УПА в рай[оні] Угринів-сько-Долгобичівських лісів, знищила у м. Угринів (30 км на півд.-сх. від Грубешева) 16 бункерів та санітарний пункт банд. Бункери призначались для розміщення людей (60–80 осіб у кожному), причому всі оснащено необхідним квартирним інвентарем та в усіх зроблено щілини для стрільби з ручної й автоматичної зброї. Бункери були забезпечені довкола окопами з позиціями для автоматичної зброї. Бункери знищено, при чому під час знищення вибухнула значна кількість замаскованих боєприпасів. В ході операції вбито 1 бандита та спіймано 3 особи, запідозрені у співпраці з УПА.

В ніч з 11 на 12 травня ц. р. банди УПА знищили, використовуючи вибухівку, 2 мости на річці Солокія на трасі Угринів – Белз; 1 на відстані 4 км на сх. від Угнова, другий 0,5 км на зах. від Белза.

В. Загальне зведення станом на 14 травня 1947 р.

1. Втрати банд	до 12 V	на 14 V	всього
вбито бандитів	82	4	96
спіймано бандитів	103	8	111
арештовано осіб, запідозрених у співпраці з бандами	547	9	556
здалося добровільно	28	–	28
2. Здобуто зброї	до 12 V	на 14 V	всього
гвинтівок	190	3	193
пістолетів	11	1	12
гранат	81	3	84
боєприпасів	43 901	6 000	49 901
знищено бункерів	56	16	72

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 12 maja br. przybyły do miejsc przeznaczenia ogółem 74 transp[orty] o stanie 25 564 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie – 45 transp[ortów] o stanie 13 807 ludzi,

na woj. olsztyńskie – 29 transp[ortów] o stanie 11 757 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia
na terenie woj. lubelskiego

Grupa manewrowa 9 pp, działająca przeciwko bandom UPA w rej[on]ie lasów uhrynowsko-dolhobyczowskich, zniszczyła w m. Uhrynów (30 km p[ółd.-wsch. Hrubieszów) 16 bunkrów oraz punkt sanitarny band. Bunkry przeznaczone były na pomieszczenia dla ludzi (od 60 do 80 osób w każdym), przy czym wyposażono je w niezbędny sprzęt kwaterunkowy oraz wbudowano szczeliny do strzelania z broni ręcznej i maszynowej. Bunkry zabezpieczone były dookoła rowami strzeleckimi ze stanowiskami na broń maszynową. Bunkry zniszczono, przy czym podczas zniszczenia wybuchła duża ilość zamaskowanej amunicji. W czasie akcji zabito 1 bandytę oraz ujęto 3 osoby podejrzane o współpracę z UPA.

W nocy z dnia 11 na 12 maja br. bandy UPA zniszczyły przy użyciu materiałów wybuchowych 2 mosty drogowe na rzece Sołokija na trasie Uhrynów – Bełż; 1 w odległości 4 km wsch. Uhnów, drugi 0,5 km zach. Bełż.

C. Ogólne zestawienie na dz[ień] 14 maja 1947 r.

1. Straty band	do dn. 12 V	na dz. 14 V	razem
zabito bandytów	92	4	96
ujęto bandytów	103	8	111
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	547	9	556
poddało się dobrowolnie	28	–	28
2. Zdobyto broni	do dn. 12 V	na dz. 14 V	razem
kb	190	3	193
pistoletów	11	1	12
granatów	81	3	84
amunicji	43 901	6 000	49 901
zniszczono bunkrów	56	16	72

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

Список населених пунктів, на території яких
завершено виселенську акцію українського населення
(продовження таблиці від 12 V 47 р.)

№ Населений пункт	Кіль- кість виселе- них	№ Населений пункт	Кіль- кість виселе- них
60. Суровиця	18	88. Загочев'я	457
61. Воля Нижня	250	89. Полонна	212
62. Рудавка-Яслиська	15	90. Прибошів	206
63. Вислік Горішній, Долішній, Великий	747	91. Кам'янна	105
64. Смільник	36	92. Карликів	80
65. Явірник	421	93. Воля Петрова	42
66. Прелуки	18	94. Токарня	76
67. Довжиця	309	95. Буківсько	—
68. Душатин	13	96. Воля Яворова	78
69. Чистогорб	86	97. Розтоки	12
70. Радошиці	163	98. Пулави	—
71. Команча	353	99. Воля Сенькова	104
72. Яслиська	—	100. Нагоряни	15
73. Туринське	223	101. Волиця	161
74. Підглибоке	—	102. Збоїська	103
75. Жерниця Вижня	199	103. Белхівка	181
76. Жерниця Нижня	186	104. Ратнавиця	48
77. Тисівець	—	105. Небещани	—
78. Воля Матияшова	—	106. Під Обшаром	—
79. Розтоки Долішні	—	107. Сторожі Великі	—
80. Середнє Велике	46	108. Завадка Морохівська	15
81. Хоцінь	513	109. Височани	—
82. Келчава	—	110. Кожушне	65
83. Суковате	—	111. Куляшне	307
84. Гучвиці	50	112. Щавне	10
85. Березка	460	113. Репедь	124
86. Заброддя	100	114. Березівець	51
87. Жерденка	111	115. Чашин	579
		116. Пораж	—

Wykaz miejscowości, na terenie których
ukończono akcję wysiedleńczą ludności ukraińskiej
(dalszy ciąg tabeli z dnia 12 V 47 r.)

Lp. Miejscowość	Ilość wysiedlo- nych	Lp. Miejscowość	Ilość wysiedlo- nych
60. Surowica	18	89. Płonna	212
61. Wola Niżna	250	90. Przybyszów	206
62. Rudawka-Jaśliska	15	91. Kamienne	105
63. Wisłok Górny, Dol- ny, Wielki	747	92. Karlików	80
64. Smolnik	36	93. Wola Piotrowa	42
65. Jawornik	421	94. Tokarnia	76
66. Prełuki	18	95. Bukowsko	–
67. Dołżyca	309	96. Wola Jaworowa	78
68. Duszatyn	13	97. Roztoki	12
69. Czystohorb	86	98. Puławy	–
70. Radoszyce	163	99. Wola Sękowa	104
71. Komańcza	353	100. Nagórzany	15
72. Jaśliska	–	101. Wolica	161
73. Turzańsk	223	102. Zboiska	103
74. Podgłębokie	–	103. Bełchówka	181
75. Żernica Wyżna	199	104. Ratnawica	48
76. Żernica Niżna	186	105. Niebieszczany	–
77. Cisowiec	–	106. Pod Obszarem	–
78. Wola Matiaszowa	–	107. Stróże Wielkie	–
79. Roztoki Dolne	–	108. Zawadka Moro- chowska	15
80. Serednie Wielkie	46	109. Wysoczany	–
81. Choceń	513	110. Kożuszne	65
82. Kielczawa	–	111. Kulaszne	307
83. Sukowate	–	112. Szczawne	10
84. Huczvice	50	113. Rzepedź	124
85. Bereska	460	114. Brzozowiec	51
86. Zabrodzie	100	115. Czaszyn	579
87. Żerdenka	111	116. Poraż	–
88. Zahoczewie	457	117. Postołów	–

117. Постолів	—	131. Ропа	60
118. Під Кляштором	—	132. Кривча	224
119. Загутинь	116	133. Рушельчиці	284
120. Загір'я	—	134. Скопів	194
121. Заслав	2	135. Кривецька Воля	538
122. Долина	—	136. Середня	390
123. Новосілки	287	137. Гелюш	40
124. Бережниця Ниж-		138. Бабичі	146
ня	250	139. Ненадова	44
125. Руденка	432	140. Передмістя Дубецьке	68
126. Голучків	543	141. Дрогобичка	45
127. Війське	193	142. Руське Село	118
128. Папроць [?]	—	143. Солонне	14
129. Помірки	25	144. Підбуковина	31
130. Солонне	43	145. Сливниця	25

146. Бахірець	97	169. Улюч	550
147. Коштова	203	170. Грушівка	90
148. Речпіль	79	171. Боровниця (село ви-	
149. Коритники	144	сел. в 1945 р.)	
150. Вапівці	80	172. Явірник Руський	217
151. Лентовня	78	173. Павлокома (село ви-	
152. Белвин	14	сел. в 1945 р.)	
153. Куньківці	72	174. Сільниця	— « —
154. Острів	93	175. Польхова	— « —
155. Болестрашичі	226	176. П'яткова	— « —
156. Журавиця	225	177. Тарнавка	— « —
157. Вишатичі	160	178. Бірча	130
158. Бушковичі	10	179. Купна	230
159. Бушковички	2	180. Хижина	144
160. Липа Долішня	287	181. Хижинка	21
161. Липа Горішня		182. Лодинка	133
162. Ясенів	167	183. Стара Бірча	152
163. Воля Володська	370	184. Бахів	132
164. Поруби	138	185. Сівчина	139
165. Гути	57	186. Березка	82
166. Нетребка	198	187. Нове Село	73
167. Загути	142	188. Тисово	30
168. Яблониця Руська	268	189. Кречкова	86

118. Pod Klasztorem	–	133. Ruszelczyce	284
119. Zahutyń	116	134. Skopów	194
120. Zagórz	–	135. Krzywiecka Wola	538
121. Zasław	2	136. Średnia	390
122. Dolina	–	137. Helusz	40
123. Nowosiółki	287	138. Babice	146
124. Bereźnica Niżna	250	139. Nienadowa	44
125. Rudenka	432	140. Przedmieście Du- bieckie	68
126. Hołuczków	543	141. Drohobyczka	45
127. Wujskie	193	142. Ruska Wieś	118
128. Paproć [?]	–	143. Słonne	14
129. Pomiarki	25	144. Podbukowina	31
130. Słonne	43	145. Śliwnica	25
131. Ropa	60		
132. Krzywca	224		

146. Bachórzec	97	169. Ulucz	550
147. Kosztowa	203	170. Hroszówka	90
148. Reczpol	79	171. Borownica (wieś wysiedl. w 1945)	
149. Korytniki	144	172. Jawornik Ruski	217
150. Wapowce	80	173. Pawłokoma (wieś wysiedl. w 1945)	
151. Łętownia	78	174. Sielnica – –	
152. Bełwin	14	175. Polchowa – –	
153. Kuńkowce	72	176. Piątkowa – –	
154. Ostrów	93	177. Tarnawka – –	
155. Bolestraszyce	226	178. Bircza	130
156. Żurawica	225	179. Kupna	230
157. Wyszatyce	160	180. Chyrzyna	144
158. Buszkowice	10	181. Chyrzynka	21
159. Buszkowiczki	2	182. Łodzinka	133
160. Lipa Dolna	287	183. Stara Bircza	152
161. Lipa Górna		184. Bachów	132
162. Jasionów	167	185. Sufczyzna	139
163. Wola Wołodzka	370	186. Brzuska	82
164. Poręby	138	187. Nowa Wieś	73
165. Huty	57	188. Cisowa	30
166. Nietrebka	198	189. Krzeczkowa	86
167. Zahuty	142		
168. Jabłonica Ruska	268		

190. Горохівці	278	217. Жубраче	60
191. Княжичі	230	218. Прислуп	70
192. Вітошинці	250	219. Струбовиська	30
193. Корманичі	960	220. Гульське	7
194. Фредропіль	395	221. Ветлина	200
195. Аксманичі	285	222. Луг	55
196. Конюша	98	223. Городок	59
197. Сольця	78	224. Райське	50
198. Берендовичі	59	225. Бережки	51
199. Молодовичі	45	226. Устрики Горішні	59
200. Клоковичі	37	227. Творильчик	70
201. Торки	177	228. Студене	305
202. М'якіш Старий	63	229. Тісна	512
203. Корениця	337	230. Криве	320
204. Поздяч	677	231. Творильне	444
205. М'якіш Новий	112	232. Волковия	—
206. Накло	39	233. Рибне	—
207. Стібно	6	234. Мичків	—
208. Ветлин	298	235. Полянчик	—
209. Сурахів	260	236. Терка	—
210. Конячів	128	237. Буковець	—
211. Тискова	160	238. Гірянкa	—
212. Радейова	125	239. Бережниця Вижня	—
213. Завіз	206	240. Савковчик	—
214. Бук	100		Всього: 24 633
215. Солина	169		o[сіб]
216. Лішна	50	За таблицею від 12 V поз.	17 401
		1–59:	o[сіб]
			Всього: 42 034 ³
			o[сіб]

Продовження списку буде після отримання докладних донесень з місць.

(—) Пшонський, полковник

ІНП, МГБ 743, арк. 164–165, 178.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

190. Grochowce	278	217. Żubracze	60
191. Kniażyce	230	218. Przysłup	70
192. Witoszyńce	250	219. Strubowiska	30
193. Kormanice	960	220. Hulskie	7
194. Fredropol	395	221. Wetlina	200
195. Aksmanice	285	222. Łuh	55
196. Koniusza	98	223. Horodek	59
197. Solca	78	224. Rajske	50
198. Berendowice	59	225. Berezki	51
199. Młodowice	45	226. Ustrzyki Górne	59
200. Kłokowice	37	227. Tworylczyk	70
201. Torki	177	228. Studenne	305
202. Mięgisz Stary	63	229. Cisna	512
203. Korzenica	337	230. Krywe	320
204. Poździacz	677	231. Tworylne	444
205. Mięgisz Nowy	112	232. Wołkowyja	—
206. Nakło	39	233. Rybne	—
207. Stubno	6	234. Myczków	—
208. Wietlin	298	235. Polańczyk	—
209. Surochów	260	236. Terka	—
210. Koniaczów	128	237. Bukowiec	—
211. Tyskowa	160	238. Górzanka	—
212. Radziejowa	125	239. Bereźnica Wyżna	—
213. Zawóz	206	240. Sawkowczyk	—
214. Buk	100		
215. Solina	169		
216. Liszna	50		
		Razem:	24 633
			lu[dzi]
		Wg tabeli z 12 V poz.	17 401
		1–59:	lu[dzi]
		Razem:	42 034 ³
			lu[dzi]

Dalszy ciąg wykazu nastąpi po otrzymaniu dokładnych meldunków z terenu.

(—) Przoński, płk

IPN, MBP 743, k. 164–165, 178.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Прізвище невідоме, псевдо „Женко”, заступник „Стаха” і командир І чоти в сотні „Стаха”.

² Ймовірно господарський референт IV Району Надрайону „Бескид” I Округу ОУН-Б.

³ Так в оригіналі. Повинно бути: $24\ 688 + 17\ 406 = 42\ 094$.

Przypisy

^{a -a} Wpisano odręcznie.

¹ NN, ps. „Ženko”, zastępca „Stacha” i dca I czoty w sotni „Stacha”.

² Zapewne referent gospodarczy Rejonu IV Nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN-B.

³ Tak w oryginale. Powinno być: $24\ 688 + 17\ 406 = 42\ 094$.

**15 травня 1947, Ряшів. Бюлетень № 1 Ряшівського ВУГБ
про настрої серед українського населення
у зв'язку із акцією виселення**

Ряшів, 15 V 1947 р.

Начальникові штабу
Полковникові Корчинському
в Сяноці

Бюлетень № 1

У період з 2 до 10 травня спецгрупи від[ділу] „Б”, що знаходиться у Перемишлі, Ярославі, Сяноці, Ліську і Горлицях, опрацювали близько 8 тис[яч] документів.

Опрацьований матеріал вказує на те, що громадськість нашого воєводства перебуває під сильним враженням від переселенської акції. Про переселення пишуть майже всі й реагують на них в залежності від особистої зацікавленості та політичної орієнтації.

Злочинний елемент також користується поштою, на що вказує велика кількість оперативних документів, що були надіслані до штабу з метою використання.

Тематика оперативних документів:

За вищевказаний період до штабу надіслано 103 документи такого змісту:

1. Доноси на осіб української національності	– 5 док.
2. Переховування українців поляками	– 14 "
3. Попередження про загрозу виселення	– 5 "
4. Антиурядові висловлювання у зв'язку з пересел[енською] акцією	– 21 "
5. Контакти з особами, яких розшукує УБ і ГМ	– 7 "
6. Попередження про загрозу арешту	– 7 "
7. [Документи], що стосуються злочинів співроб[ітників] ГМ	– 2 "
8. Підозрілі контакти із закордоном	– 3 "
9. Донесення про фолькдойчів	– 6 "
10. Настрої солдатів ВВБ у зв'язку із пересел[енською] акцією	– 2 "

**15 maja 1947, Rzeszów. Biuletyn Nr 1 WUBP w Rzeszowie
dotyczący nastrojów panujących wśród ludności
w związku z akcją wysiedleńczą**

Rzeszów, dnia 15 V 1947 r.

Do
Szefa Sztabu płk. Korczyńskiego
w Sanoku

Biuletyn nr 1

W okresie od 2 do 10 maja Specgrupy Wydz[iału] „B” znajdujące się w Przemyślu, Jarosławiu, Sanoku, Lesku i Gorlicach opracowały około 8 tys. dokumentów.

Opracowany materiał wykazuje, że społeczeństwo naszego województwa znajduje się pod silnym wrażeniem akcji przesiedlenia. O przesiedle- niu piszą prawie wszyscy i reagują zależnie od osobistego zainteresowania i politycznego nastawienia.

Element przestępczy też posługuje się pocztą, na co wskazuje duża ilość dokumentów operatywnych, które zostały skierowane do Sztabu ce- lem wykorzystania.

Tematyka dokumentów operatywnych:

Za powyższy okres do Sztabu skierowano 103 dokumenty o następują- cej treści:

1. Doniesienie na osoby narodowości ukraińskiej	– 5 dok.
2. Przechowanie Ukraińców u Polaków	– 14 „
3. Uprzedzenie o grożącym przesiedleniu	– 5 „
4. Antyrządowe wypowiedzi w związku z akcją przesie-
d[leńczą]	– 21 „
5. Kontakty z ludźmi poszukiwanymi przez UB i MO	– 7 „
6. Uprzedzenie o grożącym aresztowaniu	– 7 „
7. Dotyczące przestępstw funkcj[onariuszy] MO	– 2 „
8. Podejrzane kontakty z zagranicą	– 3 „
9. Doniesienie o Volksdeutschach	– 6 „
10. Nastroje żołnierzy WBW w związku z akcją przes[ie-
dleńczą]	– 2 „
11. Ujawnienie tajemnicy służbowej	– 13 „

11. Випадки розголошення службової таємниці	– 13	»
12.[1] а) вороже ставлення радиста		
б) надсилання фотокарток солдатів, убитих УПА		
в) повідомлення про колег, яких було вбито під час операції		
г) розголошення місця постою і напрямку руху війська		
12.[2] Втеча від виселення на Захід	– 1	»
13. Виготовлення рим[о]-кат[олицьких] метрик українцям	– 1	»
14. Переховування таємної радіостанції	– 1	»
15. Рятування українців шляхом підкупу	– 2	»
16. Невдоволення працівників, що працюють на переселенській акції	– 2	»
17. Виготовлення посвідчень в конторах з метою рятування від виселення	– 10	»

Документи відправлено до:

1. Штабу в Сяноці	41 док.
2. – « – у Перемишлі	37 »
3. Начальника інф[ормації] ВП	13 »
4. Ряшівське ВУГБ	12 »

Всього: 103 док.

Що стосується настроїв громадськості, то передусім кидається у вічі цілковита дезорієнтація населення стосовно причин, масштабу дій та мети переселенської акції. Люди не розуміють, з якою метою Уряд проводить цю акцію, ще менше орієнтуються у тому, хто підлягає переселенню, і, не знають, що буде з людьми після переселення.

В усіх документах відчувається сильне занепокоєння і безпорадність. Люди повторюють неправдоподібні чутки, які самі ж піддають сумніву, що, однак, не призводить до зменшення деструктивних дій.

Жінка з Ярослава пише: „... ніхто не знає, навіщо й чому, кожний стинає плечима, ходять різні версії... розповідають що дуже багато людей виселятимуть з міст..., що виселять всіх аж по Ряшів... з Познанського [воєводства] людей переселять до нас, а нас до Познанського... одним словом загрожує велика нужда і поневір'яння”.

Зембова Анна з Сянока пише: „... серед людей ходять чутки, що Сянік мають виселити, а, й, що гірше, мають звільнити східні землі аж по Горлиці... кожен бачить цю небезпеку, цей жах, що надходить великими кроками і якби хоче все знищити...”.

- 12.[1] a) wrogie nastawienie radzisty
 b) przesłanie zdjęć pomordowanych żołnierzy przez UPA
 c) zawiadomienia o zabitych kolegach w akcji
 d) zdrada miejsca postoju i ruchu wojska
- 12.[2] Ucieczka na Zachód przed wysiedleniem – 1 ||
13. Wyrobienie metryk rzym[sko]kat[olickich] Ukraińcom – 1 ||
14. Przechowanie tajnej radiostacji – 1 ||
15. Ratowanie się przy pomocy przekupstwa Ukraińców – 2 ||
16. Niezadowolone pracowników zatrudnionych przy akcji przesiedleńczej – 2 ||
17. Wyrabianie zaświadczeń w biurach dla ratowania się przed wysiedleniem – 10 ||

Dokumenty skierowano do:

1. Sztabu w Sanoku	41 dok.
2. – „ – w Przemyślu	37
3. Szefa Inf[ormacji] WP	13
4. WUBP Rzeszów	12

Razem: 103 dok.

Co się tyczy nastrojów społeczeństwa, to przede wszystkim uderza zupełna dezorientacja co do przyczyny, zasięgu i celu akcji przesiedlenia. Ludzie nie zdają sobie sprawy, w jakim celu rząd przeprowadza akcję, jeszcze mniej orientują się, kto podlega przesiedleniu i nie wiedzą, co stanie się z ludźmi po przesiedleniu.

We wszystkich dokumentach wyczuwa się silne zaniepokojenie i bezradność. Ludzie powtarzają pogłoski nieprawdopodobne, które sami podają w wątpliwość, co jednak nie zmniejsza destrukcyjnego działania.

Kobieta z Jarosławia pisze: „... nikt nie wie po co, na każdy wzrusza ramionami. Krążą różne wersje... opowiadają, że bardzo wiele będą wysiedlać z miast... że po Rzeszów, to wszystkich wysiedlą... z poznańskiego to mają ludzi przesiedlać do nas, a nas w Poznańskie..., jednym słowem zanoszą się na ogromną nędzę i tułaczkę”.

Ziembowa Anna z Sanoka pisze: „... wśród ludzi krążą wieści, że Sanok mają wysiedlić, a co gorsze, że opróżnić mają ziemie wschodnie, aż po Gorlice... każdy widzi to niebezpieczeństwo, tę zgrozę idącą krokami olbrzyma, która, zdałoby się, chce wszystko zglądzić...”.

Kobieta z Przemyśla pisze: „... 60% ludności mają wysiedlić z Przemyśla, nikt nie wie, co go za godzinę czeka... Panuje szalona drożyzna...”.

Жінка з Перемишля пише: „... 60% населення мають виселити з Перемишля... ніхто не знає, що його чекає через годину... Панує скажена дорожнеча...”.

Юзеф Габко з Березівського повіту пише: „... В Перемиському, Лиському та Сяніцькому повітах не буде жодної людини, ані українця, ані змішаних, ані поляка, оскільки всі масово виїдуть у невідоме місце”.

На тему, хто підлягає виселенню із Сянока пишуть: „... від нас з міста також має виїхати маса осіб, це всі, що приїхали зі сходу, а також ті, які не голосували...”.

На цю ж тему Стах із Сянока пише: „... по місту ходять тривожні чутки, що польські родини також будуть виселені, це т. зв. «реакціонери», тільки невідомо, хто до них належить, оскільки 90% є безпартійними...”.

З Ряшева пишуть: „... з Ряшівського воєводства вивозять заможних господарів, а також купців, спекулянтів і реакціонерів...”.

Ядвіга Веронська з Сяніцького пов[іту] пише: „... залишають лише тих, хто належить до партії...”.

З Перемишля пишуть: „... виселяють ніби-то українців, хоча також і поляків, здається хочуть всю цю територію заселити своїми...”.

Пацула з Перемишля пише: „... в Журавиці мали місце такі випадки, що якийсь член ПРП був злий на доброго поляка, то його виселили або заможні люди відкупилися за 3200 тис.¹...”.

Про умови переселення невстановлений відправник листа пише: „... в Лиському повіті після виселення людей військо відразу спалило села, забрало тільки коней і корів, а решта була спалена і надалі спалює село за селом...”.

На цю ж тему Кісельова з Бистрович пише: „... виселені в Переворську знаходяться на рампі, корови пасуться на полях із збіжжям, селяни з розпачі кидаються під поїзд, по дорозі помирають діти, жінки вмирають під час пологів...”.

Відправник листа Н. з Перемишля пише: „... люди з розпачі накладають на себе руки, оскільки їх забирають без інвентаря й взагалі без нічого... бо у Переворську перебуває багато народу, а люди помирають з голоду і розпачу... худоба пасеться по полях і ніхто не знає, куди їх везуть... прирекли весь народ на страждання...”.

Врешті відправник листа Стефан з Перемишля пише: „... у нас говорять, що будуть виселяти всіх аж по ^aВіслу^a і що вивозять до Освенціма, де їх будуть палити у печах...”.

Поряд з виселенням, висловлювання про переселення переплітаються з чутками про війну, так наприклад Марцеля Солотвінська з Ліська пише: „... цілими днями їде багато військових... їдуть танки, броневавто-

Józef Habko z pow. Brzozów pisze: „... w powiecie przemyskim, leskim, tak samo sanockim, nie będzie się znajdował ani jeden człowiek, ani Ukraińiec, ani mieszanina, ani Polak, bo wszystko musowo wyjeżdża w niewiadome miejsce...”.

Na temat, kto podlega wysiedleniu z Sanoka piszą: „... od nas z miasta też masa osób ma wyjechać, wszyscy, którzy przyjechali ze wschodu i ci, którzy nie głosowali...”.

Na tenże temat Stach z Sanoka pisze: „... krążą po mieście niepokojące wieści, że będą też polskie rodziny wysiedlone, tzw. «reakcjonści», tylko nie wiadomo, kto do nich należy, bo prawie 90% jest bezpartyjnych...”.

Z Rzeszowa piszą: „... z województwa rzeszowskiego wywożą bogatszych gospodarzy, to samo z kupcami, spekulantami i reakcjonistami...”.

Werońska Jadwiga z pow. sanockiego pisze: „... tylko jak ktoś należy do partii, to go zostawiają...”.

Z Przemysła piszą: „... wysiedlają niby Ukraińców, lecz również i Polaków, widocznie chcą ten obszar zaludnić swoimi...”.

Pacuła z Przemysła pisze: „... w Żurawicy były takie wypadki, że jakiś peperowiec miał złość na dobrego Polaka, to go już wysiedlili, albo się bogaci wykupywali po 3200 tys.¹...”.

O warunkach przesiedlenia nieujawniony nadawca pisze: „... w pow. leskim po wysiedleniu ludzi wojsko zaraz spaliło wioski, zabrali tylko konie i krowy, a reszta została spalona i w dalszym ciągu palą wieś za wsią...”.

Na ten sam temat Kisielowna z Bystrowic pisze: „... wysiedleni w Przeworsku są na rampie, a krowy to się pasą po zbożach, a chłopci to się rzucają z rozpaczy pod pociąg, dzieci po drodze umierają, kobiety przy porodach umierają...”.

Nadawca N. z Przemysła pisze: „... ludzie z rozpaczy samobójstwa popełniają, bo zabierają ich bez inwentarza i bez niczego... bo w Przeworsku jest dużo narodu, a ludzie umierają z głodu i rozpaczy... bydło się pasie po polach i nikt nie wie, dokąd ich wiozą... zagnali wszystek naród na mękę...”.

Wreszcie nadawca Stefan z Przemysła pisze: „... u nas mówią, że wszystkich będą aż po ^aWisłę^a wysiedlać i że wywożą do Oświęcimia i tam ich będą palić w piecach...”.

W parze z wysiedleniem, wypowiedzi o przesiedleniu przeplatane są z pogłoskami wojennymi i tak Marcela Sołotwińska z Leska pisze: „... jedzie dużo wojska całymi dniami... jadą tanki, pancerki, czołgi, na koniach, piechota, tabory, tampony² aż strach... mówią, że jadą na banderowców, ale że nigdzie ich nikt nie widzi... tego mówić nie wolno, że jadą na granicę do Turcji...”.

мобілі, їдуть на конях, йде піхота, обози, тампони² аж страшно... говорять, що їдуть на бандерівців, але через те, що ніде останніх не видно... цього говорити не можна, що їдуть на кордон, до Туреччини...”

Никель Станіслав з Шувська пише: „... у нас говорять, що цього року буде або війна, або революція, оскільки народ цього не переживе...”

Так само якийсь Клосович з Єдліч пише: „... багато нашого війська перейшло тут до Росії... Радянські офіцери приймали цілі транспорти, а наші офіцери не хотіли віддати війська, тому їх ув'язнили у Сяноці... 3 дивізії нашого війська пішли до Росії, бо там мало бути повстання, і [вони] там це повстання придушили...”

Панковська Марія з Сянока на цю ж тему пише: „... є чутки, що в Україні роблять повстання Жуков³ і Рокосовський⁴...”

Деякі висловлювання з огляду на стиль або особу, яка пише, слід вважати навмисно провокаційними, так, наприклад, невстановлений [автор листа] з Ярослава пише: „... жінки народжують дітей під відкритим небом без будь-якої допомоги, вже мають бути трупи. Так виглядає польсько-радянська зрадлива дружба. Ця акція має охопити й місто – безробітних, малоземельних, які мають до 2 га, репатріантів, політично підозрілих і членів АК, які нажили маєтки під час війни”

Невстановлений ксьондз з Перемишля пише до кс[ьондза] Томаша Сапета в Глівіцах: „... виселяють з усієї прикордонної смуги... зокрема ПСЛ і т. п., залишається ПРП та СЛ і т. п.... українці залишаються, якщо запишуться до ПРП... з нашого міста також багато людей мають виселити, залишиться лояльна меншість... загальний переполюх, розпач і людське страждання... про це нікуди не можна навіть написати і поскаржитись, бо перед усім світом хваляться, що ця акція спрямована проти українців... якщо Бог не змилується, то загинемо тут всі...”

З Перемишля за підписом Лілька пише до кс[ьондза] Лещинського в Англію: „... зараз із Перемишля виселяють всіх, хто не належить до ПРП... і не лише з Перемишля, а й з інших частин Польщі виселяють людей... люди мусять все залишити, меблі і всі інші речі підлягають конфіскації, вивозять або вглиб Росії, або на Захід... правдоподібно родини тих осіб, які перебувають за кордоном, мають бути заарештовані й вивезені до Росії...”

Якийсь інтелігент з Перемишля на ім'я Тадек пише до інж[енера] Мечислава Вельобоба в Англії: „... вже два тижні тривають виселення... вночі приходять військо і дає 20 хвилин на те, щоб спакуватися, меблі, звичайно, брати не можна... зараз 10 тис[яч] людей чекають на вагони... брати з собою збіжжя їм не дозволяють... збіжжя забирає військо і вантажить згідно з повідомленнями залізничників на схід... так само поступають з коровами... мені здається, що німецькі переселення були такі самі...

Nykiel Stanisław z Szówska pisze: „... u nas mówią że w tym roku wojna jest pewna, lub rewolucja, bo naród tego nie przeżyje...”.

Podobnie niejaki Kłosowicz z Jedlicz pisze: „... wojska tu pełno naszego do Rosji przeszło... Sowieccy oficerowie całe transporty odbierali, a nasi oficerowie nie chcieli oddać wojska, to ich w Sanoku pozamykali... 3 dywizje naszego wojska poszło do Rosji, bo tam miała być granda i tam to powstanie stłumili...”.

Pankowska Maria z Sanoka na ten sam temat pisze: „... są wieści, że na Ukrainie robią powstanie Żukow³ i Rokossowski⁴...”.

Niektóre wypowiedzi ze względu na styl, względnie osobę piszącą należy traktować jako wypowiedzi celowo prowokacyjne, tak np. nieujawniony z Jarosławia pisze: „... kobiety rodzą dzieci pod gołym niebem bez jakiegokolwiek pomocy, mają być też już trupy. Tak wygląda przyjaźń polsko-«zdradziecka». Ta akcja ma też objąć i miasto – bezrobotnych, małorolnych do 2 ha, repatriantów, ujawnionych, politycznie podejrzanych i Akowców, którzy się na wojnie dorobili majątku”.

Nieujawniony ksiądz z Przemyśla pisze do ks. Tomasza Sapeta w Gliwicach: „... wysiedlają cały pas graniczny... zwłaszcza PSL itp., zostaje PPR i SL itp.... Ukraińcy zostają, jeżeli zapiszą się do PPR... miasto nasze ma też pójść w przeważającej części, mniejszość lojalna zostaje... popłoch ogólny, rozpacz i cierpienie ludu... a o tym nawet gdzieś napisać ani uznać się nie można, bo wobec świata blaguje się, że to akcja przeciw Ukraińcom... Jeżeli się Bóg nie zlituje, to zginiemy tu wszyscy...”.

Z Przemyśla podpisana Lilka pisze do ks. Leszczyńskiego do Anglii „...obecnie wysiedlają z Przemyśla wszystkich, którzy nie należą do PPR... nie tylko z Przemyśla, ale i z innych części Polski wysiedlają ludzi... muszą wszystko zostawić, umeblowanie, wszystkie pozostałe rzeczy ulegają konfiskacie, wywożą albo w głąb Rosji lub na Zachód... podobno rodziny tych, którzy przebywają zagranicą, mają być aresztowane i wywiezione do Rosji...”.

Niejaki Tadek, inteligent z Przemyśla, pisze do inż. Mieczysława Wieloboba w Anglii: „... od dwóch tygodni wysiedlenie... nocą przychodzi wojsko i [w czasie] do 20 min[ut] każe się spakować; oczywiście mebli brać nie wolno... w tej chwili 10 tys. ludzi czeka na wagony... nie wolno im brać ze sobą zboża... zboże zabiera wojsko i ładuje, wg relacji kolejarzy, na wschód... to samo się dzieje z krowami... wydaje mi się, że niemieckie przesiedlenia były takie same... gdzieś dowiedziałem się, że jakiś chłop w rozpaczę zabił siekierą żonę i czworo dzieci... historia nie pamięta takich wydarzeń... Straszna była rzeź Hugenotów we Francji, ale... to było przez jedną noc, a u nas bez przerwy... w tych dniach był ks. biskup⁵ na wizytacji, to starosta odmówił auta, a potem nie dopuszczono do niego banderii

десь я дізнався, що один селянин, у відчаї, вбив сокирою свою дружину й четверо дітей... історія не пам'ятає таких подій... Жахливою була різня гугенотів у Франції, але... це тривало протягом однієї ночі, а у нас безперервно... цими днями був кс[ьондз]-єпископ⁵ на інспекції, то староста відмовив йому в машині, а потім не допустив до нього кінного ескорту й по автомобілю стріляли... неправда, що вивозять українців і мішані родини, як говорять. «Вони» вивозять виключно невігідних поляків і знищують їх матеріально, це мусить полегшити створення колгоспів...».

Іноді трапляються, хоча й у незначній кількості, позитивні висловлювання, так, як наприклад, Сікора з Ряшева пише про ситуацію у зв'язку з виселенням: „... Після вбивства генерала Сверчевського влада розпочала енергійну ліквідацію цієї зарази. Наїхало багато війська. Можна почути про наше переселення на Захід тамтешнього псевдопольського населення. Іншого виходу немає, як тільки таким чином усунути ці бази підтримки УПА. Звідки така кількість чуток про цю акцію як про зародок війни? Чого тільки люди не вигадують? Навіть, коли бачать поїзди, що їдуть в напрямку Ясла, як допомога для... грецьких партизанів. Хвора фантазія реакційності...».

Ставлення війська до переселенської акції слід оцінювати швидше як прихильне, оскільки ми не зустрілися з жодним негативним висловлюванням, проте багато розповідають про жорстокість бандерівців.

Зустрічаються також скарги на погане харчування і голод.

Натрапляємо на велику кількість висловлювань, в яких розголошується військова таємниця. [Так, наприклад,] підхорунжий Ян Томашевський пише: „... Я працюю фельдшером у II батальйоні... весь полк – штурмова частина... зараз ми квартируємо в селі Юречкова гм[іни] Войткова, через тиждень передислокуємось до міста Кальварія...».

Військовий на ім'я Владек із Сянока пише „... моя радіостанція ЕСБ не працює, хлопці працюють на РБН... я виконую обов'язки керівника радіо-взводу...».

Стахнік Антоні з Ряшева пише: ... ми приїхали до Сянока, [дислокуємось] між Сяноком і Перемишлем... до Сянока 35 км, а до Перемишля 60 км, до російського кордону 7... за кордоном я був вже три рази, беручи участь у погоні за бандами УПА... тепер представляю Вам, тату, приблизний баланс наших здобутків і втрат, наших вбито близько 30 осіб, 4 взято в полон, бандерівців убито близько 40 осіб, 14 взято в полон... Це баланс нашої дивізії... є 7 або 8 дивізій...».

Начальник від[ділу] „Б”
Ряшівського ВУГБ
(—) Курило Й., підпоручник

i strzelano do auta... Nieprawda, że wywożą Ukraińców i rodziny mieszane, jak mówią. «Oni» wywożą wyłącznie Polaków niewygodnych i niszczą ich materialnie, to ułatwi zrobienie kołchozów...”

Zdarzają się, choć w minimalnej ilości, wypowiedzi pozytywne, tak np. Sikora z Rzeszowa pisze o sytuacji w związku z wysiedleniem: „... Po zamordowaniu gen. Świerczewskiego władze zabrały się energicznie do likwidacji tej zarazy. Pojechało wiele wojska. Słysząc o naszym przesiedleniu tamtejszej pseudopolskiej ludności na Zachód. Innej rady nie ma, tylko w ten sposób można usunąć te bazy oparcia UPA. Skąd mnóstwo pogłosek o tej akcji jako załączku wojny? Czegóż ludzie nie wymyślą? Widzą nawet tych kilka transportów jadących w kierunku Jasła jako pomoc dla... partyzantów greckich. Chora wyobraźnia wstecznictwa...”

Stosunek wojska do akcji wysiedleńczej należy ocenić raczej przychylnie, albowiem nie spotkał się ani jednej wypowiedzi negatywnej, natomiast piszą [żołnierze] dosyć obszernie o okrucieństwach banderowców.

Spotyka się też żale na niedobre wyżywienie i głód.

Uderza duża ilość wypowiedzi ujawniających tajemnicę wojskową, [np.] podch[oraży] Jan Tomaszewski pisze: „... Jestem felczerem w II Batalionie ... cały pułk jest formacją szturmową... obecnie stacjonujemy we wsi Jureczkowa gm. Wojtkowa, za tydzień przeniesiemy się do miasta Kalwaria...”

Wojskowy Władek z Sanoka pisze: „... moja radiostacja ESB nie pracuje, chłopaki pracują na RBN... ja pełnię obowiązki dowódcy plutonu radia...”

Stachnik Antoni z Rzeszowa pisze: „... przyjechaliśmy do Sanoka, [stacjonujemy] między Sanokiem a Przemyślem... do Sanoka mamy 35 km, a do Przemyśla 60 km, do granicy ruskiej 7... za granicą byłem już 3 razy w pościgu za bandami UPA... teraz podam Tacie mniej więcej bilans naszych zdobyczy i strat, naszych zabitych około 30 ludzi, 4 wziętych żywcem, banderowców około 40 zabitych, żywcem wziętych 14... To bilans naszej dywizji... dywizji jest tu 7 lub 8...”

Naczelnik Wydz[iału] „B” WUBP
w Rzeszowie
(—) Kuryło J., ppor.

Wg rozdz[ielnika]

MBP – 1 egz.
Szef Szt[abu] – 1 egz.
Akta – 1 egz.

IPN, MBP 743, k. 172–175.
Oryginał, maszynopis.

Розіслано:

МГБ – 1 прим.
Начальник штабу – 1 прим.
Справа – 1 прим.

ІНП, МГБ 743, арк. 172–175.

Оригінал, машинопис.

У верхньому лівому куті прямокутна печатка з державним гербом і написом: „Ряшівське воєвод[ське] управління громадської безпеки, Відділ „Б” №..., дата...”, на якій від руки вписано номер: 365/47 та дату: 15 травня 1947.

Примітки

^{a-a} Виправлено на друкарській машинці з: *Вислік*.

¹ Так в оригіналі.

² Так в оригіналі.

³ Жуков Георгій (1896–1974), з лютого до липня 1941 начальник Генерального штабу і заступник народного комісара оборони СРСР, в 1942–1945 заступник Верховного головнокомандувача; координатор військових дій під час Сталінградської битви та командувач Західного, 1 Українського і 1 Білоруського фронтів; у 1945–1946 командувач радянських окупаційних військ у Німеччині; заступник міністра оборони СРСР, в 1955–1957 міністр оборони СРСР, в 1958 відправлений у відставку. Маршал Радянського Союзу.

⁴ Рокосовський Костянтин (1896–1968), у 1937–1940 в ув'язненні за „шпигунство на користь Польщі і Японії”; під час Другої світової війни командувач Брянського, Донського, Центрального, 1 і 2 Білоруського фронтів; з липня 1945 до листопада 1949 командувач Північної групи військ Радянської армії в Польщі, згодом відряджений до ВП; в 1949–1956 міністр національної оборони, 1952–1956 заступник голови Ради Міністрів та депутат Сейму ПНР I скликання; в 1950–1956 член Політбюро ЦК ПОРП; співвідповідальний за репресії у ВП; в листопаді 1956 відкликаний в Москву, пізніше заступник міністра оборони СРСР, депутат Верховної ради СРСР. З 1944 Маршал Радянського Союзу, з 1949 Маршал Польщі.

⁵ Правдоподібно, що мова йде про Перемиського єпископа Францішека Барда або вікарія Войцеха Томацу.

W lewym górnym rogu prostokątna pieczęć z godłem państwowym i napisem: Wojew[ódzki] Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie, Wydział „B” Nr ... Dnia ..., na której odręcznie wpisano numer: 365/47 oraz datę: 15 maja 1947.

Przypisy

^{a-a} Poprawiono maszynowo z: *Wisłok*.

¹ Tak w oryginale.

² Tak w oryginale.

³ Żukow Gieorgij (1896–1974), od lutego do lipca 1941 szef Szt. Gen. i zca ludowego komisarza obrony ZSRS, w l. 1942–1945 zca naczelnego wodza; koordynator działań wojskowych podczas bitwy stalingradzkiej i dca frontów: Zachodniego, 1 Ukraińskiego i 1 Białoruskiego; w l. 1945–1946 dca sowieckich wojsk okupacyjnych w Niemczech; wice-minister obrony ZSRS, w l. 1955–1957 minister obrony ZSRS, w 1958 przeniesiony w stan spoczynku. Marszałek Zw. Sow.

⁴ Rokossowski Konstanty (1896–1968), w l. 1937–1940 więziony jako „szpieg polski i japoński”; w czasie II wojny światowej dca frontów: Brińskiego, Dońskiego, Centralnego, 1 i 2 Białoruskiego; od lipca 1945 do listopada 1949 dca Płn. Grupy Wojsk Armii Radzieckiej w Polsce, następnie skierowany do WP; w l. 1949–1956 minister obrony narodowej, 1952–1956 wiceprezes Rady Ministrów i poseł na Sejm PRL I kadencji; w l. 1950–1956 członek BP KC PZPR; współodpowiedzialny za represje w WP; w listopadzie 1956 odwołany do Moskwy, później wice-minister obrony ZSRS, deputowany do Rady Najwyższej ZSRS. Od 1944 marszałek Zw. Sow., od 1949 marszałek Polski.

⁵ Prawdopodobnie mowa o biskupie przemyskim Franciszku Bardzie lub sufraganie Wojciechu Tomace.

**16 травня 1947, Сянік. Звіт полковника Гжегожа Корчинського
міністрові громадської безпеки Станіславові Радкевичу
за 11–16 травня**

Сянік, 16 V 47 р.
Цілком таємно

Звіт
за період 11–16 травня 1947 р.

Військові операції

Протягом останніх 6 днів проведено такі операції:

11 V 47 р.

8 ДП

8 пп у районі Пашова знайшов 3 бункери, 2 старі бункери, а в одному бункері знайдено сліди недавнього перебування людей.

1 пп заарештував Войтовича Ярослава з села Гронзьова, який виконував функції харчового у банді „Ластівки”.

У районі села Ямна Горішня було викрито бункер, в якому знаходилося близько 5 метрів зерна.

10 пп під час зачистки лісів спіймав 6 бандитів, знайдено свіжі сліди, що свідчать про недавнє перебування банди. Затримано 2 жінок, які співпрацювали з УПА.

1 пп затримав 3 особи, яких підозрюється у співпраці з бандами; на основі їх свідчень знайдено 1 рушницю РПП, 2 гвинтівки системи „Маузер” без замків, 1 мисливську рушницю, один ствол і двоногу до ручного кулемета.

9 ДП

4 пп у районі Жогатинського лісу схопив 4 бандитів і 2 підозрілі особи.

26 пп у районі Стібно схопив 3 бандитів і арештував війта гміни Млини за видачу фальшивих документів.

3 пп: колона цивільних возів була обстріляна бандитами; переслідування банди триває.

14 пп в лісах біля села Брилинці виявив 4 бункери, в яких знайдено різні документи і дрібне військово майно. Бункери знищено.

На території 12 пп в районі Волі Володської було знайдено один цивільний бункер, в якому перебувало 2 бандитів, які приносили їжу для

**16 maja 1947, Sanok. Sprawozdanie płk. Grzegorza Korczyńskiego
dla ministra bezpieczeństwa publicznego Stanisława Radkiewicza
za okres 11–16 maja**

Sanok, dnia 16 V 47 r.
Ścisłe tajne

Sprawozdanie
za okres od 11 do 16 maja 1947 r.

Akcja wojskowa

W ciągu ostatnich 6-ciu dni przeprowadzono następujące operacje:

Dnia 11 V 47 r.

8 DP

8 pp w rejonie Paszowa odkrył 3 bunkry, 2 bunkry pochodzenia starego, a w jednym bunkrze znaleziono ślady niedawnego przebywania ludzi.

1 pp aresztował Wojtowicza Jarosława ze wsi Grąziowa, który pełnił funkcję charczowego w bandzie „Łastiwki”.

W rejonie wsi Jamna Górna wykryty został bunkier, w którym znajdowało się około 5 metrów zboża.

10 pp – podczas oczyszczania lasów ujęto 6 bandytów, napotkano świeże ślady świadczące o niedawnym pobycie bandy. Zatrzymano 2 kobiety, które współpracowały z UPA.

1 pp zatrzymał 3 osoby podejrzane o współpracę z bandami, na podstawie zeznań których znaleziono 1 rusznicę rpp, 2 karabiny „Mauzer” bez zamków, 1 fuzję, jedną lufę i nóżkę do rkm.

9 DP

4 pp w rejonie lasu Żohatyn ujął 4 bandytów i 2 podejrzanych.

26 pp w rejonie Stubno ujął 3 bandytów oraz aresztował wójta gminy Młyny za wystawienie fałszywych dokumentów.

3 pp: konwój furmanek cywilnych został ostrzelany przez bandytów, pościg za bandą trwa.

14 pp: w lasach wsi Brylińce odkryto 4 bunkry, w których znaleziono różne dokumenty i drobny sprzęt wojskowy. Bunkry zniszczono.

Na terenie 12 pp w rejonie Woli Wołodzkiej natrafiono na jeden bunkier cywilny. Znajdowało się w nim dwóch bandytów, którzy donosili żywność dla rannych. Zdobyto: 2 karabiny „Mauzer”, 1 radiostację niemiecką, 1 detektor, 2 pary słuchawek i około 20 metrów anteny oraz do-

поранених. Здобуто: 2 гвинтівки системи „Маузер”, 1 німецьку радіостанцію і детекторний радіоприймач, 2 пари навушників і приблизно 20 метрів антени, а також документи. Після проведення слідства бандити показали 1 цивільний бункер і бункер медпункту сотні „Громенка”, в якому знаходилося 6 бандитів, троє з яких покінчили життя самогубством, а трьох взято в полон. Серед них був районний начальник медичної служби. Здобуто: 1 ППШ, 1 гвинтівку, 4 карабіни системи „Маузер”, 2 гранати Ф-1, а також документи. Бункер знищено.

12 V 47 p.

1 Див[ізія] ВВБ

У районі села Затварниця і Сухі Ріки викрито 12 куренів і один бункер. Бункер знищено.

У районі Ступосяни знайдено 2 бункери. Здобуто: 2 ручні кулемети, 2 німецькі автомати, 1 ППШ, 1 гвинтівку.

У районі села Дверник вбито 3 бандитів. Здобуто: 2 автомати, 1 гвинтівку. Виявлено 7 бункерів, де знайдено 2500 шт[ук] набоїв, 2 корови, а також бочку з м'ясом.

Затримано одну особу, яка підозрюється у співпраці з бандою.

У м. Волковия схоплено одного дезертира з банди УПА, який під час розслідування вказав, де знаходяться ручний кулемет і 2 гвинтівки.

Загороджувальна група на контрольних пунктах затримала 23 підозрілі особи.

6 ДП, 7 ДП і 12 пп беруть участь в операції у лісі [гори] Хрищата.

За неперевіреними даними, отриманими від схоплених членів банди „Стаха”, у тому лісі оточено „Хріна”, „Бора” і „Стаха”.

8 ДП

1 пп затримав Подоляка Юзефа з Ямни Долішньої, який показав сховані 1 російську гвинтівку, 1 гранатомет, 15 кг тротилу і 2 стволи до карабінів системи Флоберта.

У районі 1 пп викрито бункер, в якому знайдено велику кількість документів, дві друкарські машинки, 1 швейну машину, 1 фотоапарат, 1 примус і 3 гранати.

8 пп схопив 1 бандита з банди „Бурлаки” в районі лісу Жарель. Здобуто: 1 гвинтівку і 35 шт[ук] набоїв.

10 пп на основі даних цивільного населення заарештував гр. Смолярек Стефанію за співпрацю з бандами.

9 ДП

28 пп в районі лісу Брилинці здобув: 1 німецький автомат, 2 гвинтівки, 50 гранат, 1 міну, а в районі Корманичі викрив 10 бункерів

kumenty. Po przeprowadzonym śledztwie bandyci wskazali 1 bunkier cywilny i bunkier punktu sanitarnego sotni „Hromenki”, w którym znajdowało się 6 bandytów, z których trzech popełniło samobójstwo, a trzech wzięto do niewoli. Wśród nich szefa służby zdrowia rejonu. Zdobyto: 1 PPSz, 1 kbk, 4 kb „Mauzer”, 2 granaty F-1 oraz dokumenty. Bunkier został zniszczony.

Dnia 12 V 47 r.

1 Dyw[izja] WBW

W rejonie wsi Zatwarnica i Suche Rzeki wykryto 12 szałasów i jeden bunkier. Bunkier zniszczono.

W rejonie Stuposiany natrafiono na 2 bunkry. Zdobyto: 2 rkm, 2 pm, 1 PPSz, 1 kb.

W rejonie wsi Dwernik zabito 3 bandytów. Zdobyto: 2 automaty, 1 kb. Wykryto 7 bunkrów, gdzie znaleziono 2500 szt[uk] amunicji, 2 krowy oraz beczkę z mięsem.

Zatrzymano jednego podejrzanego o współpracę z bandą.

Ujęto w m. Wołkowyja jednego dezertera z bandy UPA, który podczas śledztwa wskazał, gdzie znajduje się rkm i 2 kb.

Grupa zaporowa na punktach kontrolnych zatrzymała 23 podejrzone osoby.

6 DP, 7 DP oraz 12 pp biorą udział w operacjach w lesie [góry] Chryszczata.

Według niepotwierdzonych danych, uzyskanych od ujętych członków bandy „Stacha”, w lesie tym zostali otoczeni „Chrin”, „Bir” i „Stach”.

8 DP

1 pp zatrzymał Podolaka Józefa z Jamny Dolnej, który wskazał ukryty 1 kb rosyjski, 1 pięść przeciwpancerną, 15 kg trotylu i 2 lufy do floweru.

W rejonie 1 pp wykryto bunkier, w którym znaleziono większą ilość dokumentów, dwie maszyny do pisania, 1 maszynę do szycia, 1 aparat fotograficzny, 1 maszynkę do gotowania i 3 granaty.

8 pp ujął 1 bandytę w rejonie lasu Żareł z bandy „Burlaki”. Zdobyto: 1 kb i 35 szt[uk] amunicji.

10 pp na podstawie danych ludności cywilnej aresztował ob. Smolarek Stefanię za współpracę z bandami.

9 DP

28 pp w rejonie lasu Brylińce zdobył: 1 pm, 2 kb, 50 granatów, 1 minę, a w rejonie Kormanice wykrył 10 schronów i 3 miny, 10 dysków do rkm z nabojami, beczkę soli i znaczną ilość zboża. Jeden ze schronów przygotowany był na szpital.

і 3 міни, 10 дисків з набоями до ручного кулемета, бочку солі і велику кількість збіжжя. Один з бункерів був підготовлений під госпіталь.

13 V 47 р.

У рамках продовження розпочатої 12 V 47 р. 6, 7 ДП та 12 пп операції в лісах [гори] Хрищата проведено бій з оточеними сотнями „Стаха”, „Вілька”¹ і частиною сотні „Хріна”, що разом нараховували 53 особи. Банди змогли прорвати кільце оточення. В ході бою було вбито з[аступни]ка к[оманди]ра сотні „Стаха” і к[оманди]ра сотні „Вілька”. Крім цих двох вбитих, схоплено живими 3-х бандитів, у тому числі ординарця „Хріна”. Організовано переслідування банд.

Під час проведення вищезгаданої операції помічено, що бандити цих банд, в порівнянні з попереднім періодом їхньої діяльності, мають менше бойових сил і мають перевагу над військом, якщо йдеться про швидкість переміщення на місцевості, що є однією з головних причин втечі банд з районів військових операцій.

К[оманду]вач групи „Вісла” вирішив, на прикладі вищезгаданої операції, вести подальшу боротьбу малими розвідувальними групами, що реально призведе до того, що результати дій з’являться пізніше, але будуть більш ефективними. Великі операції планується проводити тільки на основі конкретних розвідувальних матеріалів.

8 ДП

Підрозділ 36 пп, що діяв у районі села Присада, викрив 4 бункери з запасами харчування: 4 метри жита, фасолі, сушених фруктів і картоплі. Бункери знищено.

9 ДП

26 пп схопив у районі Геушовіц² 2 особи, які підозрюються у співпраці з бандами УПА.

На основі офіційних даних встановлено, що к[оманди]р 4 пп – 9 ДП, підполковник Дембіцький, на прохання командира ро[ти] 1 Авт[омобільного] п[олку], виділив з майна, що залишилось після виселених з Сяніцького пов[іту], машину картоплі.

Картоплю привезено на кухню 1 Авт[омобільного] п[олку]. По цій справі ведеться розслідування.

14 V 47 р.

Загони 6, 7 ДП і 12 пп продовжують операції в районі лісу [гори] Хрищата і Вислока Горішнього.

9 ДП

14 пп, що проводив операцію у місцевості Тисова – Брилиці викрив 14 порожніх бункерів. Бункери знищено. Розвідувальний взвод

Dnia 13 V 47 r.

W dalszym ciągu operacji rozpoczętych dnia 12 V 47 r. przez 6, 7 DP i 12 pp w lasach [góry] Chryszczata prowadzono walkę z okrażonymi sotniami „Stacha”, „Wilka”¹ i częścią sotni „Chrina”, liczących razem około 53 osoby. Bandy zdołały przerwać pas okrażenia. W trakcie walki zabito z[astę]pcę d[owód]cy sotni „Stacha”, d[owód]cę sotni „Wilka”. Oprócz tych dwóch zabitych ujęto 3 bandytów żywcem, w tym ordynansa „Chrina”. Za bandami wszczęto pościg.

Przy prowadzeniu powyższej akcji zaobserwowano szczupły stan sił bandyckich w porównaniu z wcześniejszymi okresami działania tych samych band oraz przewyższającą wojsko szybkość band przy poruszaniu się w terenie, co jest jednym z głównych powodów wymykania się band z terenów operacji wojskowych.

D[owód]ca grupy „Wisła” postanowił na przykładzie powyższej operacji prowadzić dalszą walkę małymi grupami zwiadowczymi, co da wprawdzie powolniejsze, jednakże efektywniejsze wyniki. Większe operacje natomiast zamierza podejmować tylko na podstawie konkretnych materiałów zwiadowczych.

8 DP

Oddział 36 pp, działając w rejonie wsi Przysada, odkrył 4 bunkry z zapasem żywności: 4 metry żyta, fasoli, suszonych owoców i ziemniaków. Bunkry zniszczono.

9 DP

26 pp ujął w rejonie Geuszowic² 2 podejrzanych o współpracę z bandami UPA.

Na podstawie danych oficjalnych ustalono, iż d[owód]ca 4 pp – 9 DP, ppłk Dębicki, na prośbę szefa komp[anii] 1 P[ułku] Samoch[odowego], przydzielił samochód ziemniaków z mienia pozostawionego przez wysiedlonych z pow. Sanok.

Ziemniaki zostały złożone w kuchni 1 P[ułku] Samoch[odowego]. W powyższej sprawie prowadzi się dochodzenie.

Dnia 14 V 47 r.

Oddziały 6 i 7 DP oraz 12 pp w dalszym ciągu kontynuują operacje w rejonie lasu [góry] Chryszczata i Wisłoka Górnego.

9 DP

14 pp działając w terenie Cisowa – Brylińce odkrył 14 pustych schronów. Schrony zniszczono. pluton zwiadu 28 pp przy rozpoznaniu lasów w m[iejscowości] Koniusza znalazł dwa schrony ze zbożem.

28 пп під час розвідки в лісі у м[ісцевості] Конюша знайшов два схрони із збіжжям.

На території дії 1 оперативної ДП ВВБ, Друга бригада, в ході операції у районі Ступосяни і Крутковський [?] здобула два ручні кулемети, 2 німецькі автомати, 2 ППШ, 2 гвинтівки, а також викрила 2 бункери. Бункери знищено.

1 і 3 бриг[ади] схопили в лісах Яблінки – Тісна 3 бандитів.

Статистичне зведення

На оперативній території ОГ „Вісла” отримано з 22 IV 47 р. до 15.05.47 р. наступні результати:

вбито:	– 64 бандитів
схоплено зі зброєю в руках	– 56 – « –
схоплено без зброї	– 17 – « –
здалися добровільно	– 8 – « –
заарешт[овано] част[инами] ВП	– 475 осіб
Здобуто:	
станкових кулеметів	– 2
ручних кулеметів	– 16
протитанкових рушниць	– 1
мінометів	– 2
автоматів	– 43
пістолетів	– 19
гвинтівок	– 148
ракетниць	– 1
гранат	– 97
мисливських рушниць	– 3
набоїв до важкого озброєння	– 87 штук
набоїв до гвинтівки	– 9079 «
архівів	– 6
радіостанцій	– 2
радіоприймачів	– 1
телеф[онний] комутатор	– 1
телеф[онних] апарат[ів]	– 5
друк[арських] машинок	– 3
фото[апаратів]	– 1
міни 82 мм	– 2
протитанкові міни	– 2
протипіхотні міни	– 447
магаз[инів] до автом[атів]	– 9

Na terenie I DP operacyjnej WBW, Druga Brygada działając w rejonie Stuposiany i Krutkowski [?] zdobyła dwa rkm, 2 pm, 2 PPSz, 2 kb oraz odkryła 2 bunkry. Bunkry zniszczono.

1 i 3 Bryg[ady] ujęły w lasach Jabłonki – Cisna 3 bandytów.

Zestawienie statystyczne

Na terenie operacyjnym GO „Wisła” osiągnięto od dnia 22 IV 47 r. do dnia 15.05.47 r. następujące zdobycze:

zabito:	– 64 bandytów
ujęto z bronią w rękę	– 56 – II –
ujęto bez broni	– 17 – II –
zgłosiło się dobrowolnie	– 8 – II –
areszt[owano] przez jedn[ostki] WP	– 475 osób
Zdobyto:	
ckm	– 2
rkm	– 16
rusznic ppanc.	– 1
moździerzy	– 2
automatów	– 43
pistoletów	– 19
karabinów	– 148
rakietnic	– 1
granatów	– 97
fuzji	– 3
amunicji cięż[kiej]	– 87 sztuk
amunicji kb	– 9079 – II –
archiwów	– 6
radiostacji	– 2
radioodbior[ników]	– 1
central telef[onicznych]	– 1
aparat[ów] telef[onicznych]	– 5
maszyn do pis[ania]	– 3
aparat[ów] fotogr[aficznych]	– 1
min 82 mm	– 2
min ppanc.	– 2
min ppiech.	– 447
magaz[ynków] do autom[atów]	– 9
dysków do km	– 23
trotylu	– 15 kg
koni	– 1

дисків до кулеметів	–	23
тротилу	–	15 кг
коней	–	1
корів	–	2
возів	–	12
зерна	–	4,1 т[онни]
Знищено:		
бункерів	–	245
куренів	–	71
складів харч[ування]	–	9
госпіт[альних] скл[адів]	–	4

Переселенська акція

До 10 V 47 р. виселено 43 003 особи з 240 населених пунктів. До 15 V 47 р. включно вивезено у 150 транспортах 49 894 особи. Нас поінформовано про наявність у 62 транспортах 277 інформаторів.

Переселенську акцію завершено у районах відповідальності 1, 6 і 7 ДП.

Акція розселення у цих районах польської людності входить у стадію планування. До цього часу не маємо інформацій про переадресування транспортів виселених на станціях Люблін – Освенцім, що унеможливило використання найближчим часом зібраних агентурних та інших матеріалів, що стосуються переселених осіб. Під час агентурної розробки викрито і знято з транспортів 135 осіб, членів підпільної української орг[анізації].

Спроба прийняття на роботу, на посади представників УБ при н[ачальни]ках залізничних конвоїв, 55-х працівників ГМ, незважаючи на спеціальне навчання, дала негативні результати. Їхня робота не дала жодної оперативної користі. У зв'язку з цим ті працівники ГМ, які повертаються після супроводження транспортів до пунктів розвантаження, зараз же відправляються у розпорядження відповідних управлінь ГМ, а їхні обов'язки частково візьмуть на себе самі н[ачальни]ки залізничних транспортів.

Операція органів ГБ та Інформації ВП

За весь період роботи представників ГБ на території діяльності ОГ „Вісла” під час операцій проти українського підпілля заарештовано 560 осіб.

krów	–	2
wozów	–	12
zboża	–	4,1 t
Zniszczono:		
bunkrów	–	245
szalasów	–	71
magazynów żywn[ościowych]	–	9
magaz[ynów] szpital[nych]	–	4

Akcja przesiedleńcza

Do dnia 10 V 47 r. wysiedlono 43 003 osoby z 240 miejscowości. Do dnia 15 V 47 r. włącznie wywieziono w 150 transportach 49 894 osoby. Zameldowano nam dotychczas o zasadzeniu w 62 transportach 277 informatorów.

Akcję przesiedleńczą ukończono w rejonach odpowiedzialności 1, 6 i 7 DP.

Akcja osiedlenia ludności polskiej w tych rejonach wchodzi obecnie w stadium planowania. Dotychczas brak nam informacji o przeadresowaniu transportów wysiedleńczych na stacjach Lublin – Oświęcim i to powoduje niemożność wykorzystania w najbliższym czasie zebranych materiałów agenturalnych i innych, które dotyczą osób przesiedlonych. W drodze rozpracowania agenturalnego odkryto i zdjęto z transportów 135 osób, członków org[anizacji] podziemia ukraińskiego.

Próba zatrudnienia 55-ciu funkcjonariuszy MO w charakterze przedstawicieli UB przy d[owód]cach konwojów kolejowych, mimo specjalnego przeszkolenia ich, dała wynik negatywny. Praca ich nie przyniosła żadnych korzyści operatywnych. W związku z powyższym ci funkcjonariusze MO, którzy powracają po odprowadzeniu transportów do stacji wyładowczych, są obecnie odsyłani do dyspozycji odpowiednich komend MO i funkcję ich przejmą częściowo sami d[owód]cy transportów kolejowych.

Akcja organów BP i Informacji WP

Za cały okres pracy delegatów BP na terenie działania GO „Wisła” aresztowano w akcji przeciwko podziemi ukraińskiemu 560 osób.

Z liczby tej 475 osób zostało ujętych w akcjach przeprowadzonych przez WP. Resztę aresztowano poprzez jednostki BP i Informacji WP.

Praca śledcza:

Z liczby 560 osób rozprowadzono aresztowanych następująco:

З вищенаведеної кількості заарештованих, 475 осіб було схоплено під час операцій, проведених ВП. Решту було заарештовано підрозділами ГБ та Інформації ВП.

Слідча робота:

560 заарештованих розподілено таким чином:

До табору в Явожно вислано 13 V 47 р. 307 арештованих. У транспорті було 4 попи, яких було призначено для ув'язнення в іншому місці.

Справи 23 бандитів було передано до Прокуратури Військового суду. 9 з них, вироком Краківського Військового суду, що провів виїздне засідання у Сяноці³, були засуджені до смертної кари. Було засуджено:

Германа Теодора, псевдо „Чорний”
Музику Михайла, псевдо „Сміх”
Дмитришина Петра, псевдо „Липа”
Головатого Семка
Дацька Михайла
Вонска Юзефа
Боднара Михайла
Марчака Яна
Мінько Розалію

Після розгляду 68 справ встановлено, що це особи польської національності, а у більшості випадків вину не доведено. Ці особи правдоподібно будуть звільнені.

13 членів ВіН, заарештованих Інформацією 9 ДП, передало Перемиське ПУГБ.

Слідче відділення Представництва МГБ працює зараз над справами 136 осіб. У транспортах переселенців було заарештовано 9 підозрюваних у належності до банд осіб, які хотіли виїхати з переселенцями.

Агентурна сітка:

Загалом завербовано:

інформаторів у транспортах	– 277 осіб
– „–”, які залишилися на місцях	– 18 – „–”
агентів, – „–” – „–”	– 1 – „–”
агентів на митниці ПУГБ у Сяноці	– 8 – „–”

Різне:

10 V 47 р. розвідка 9 ДП заарештувала 13 активних членів ВіН, яких також підозрюється у співпраці з УПА. У вищезгаданій групі знайдено склад озброєння.

Do obozu w Jaworznie wysłano dnia 13 V 47 r. 307 aresztowanych. W transporcie znajdowało się 4 popów, przeznaczonych do osadzenia w odrębnym miejscu.

Sprawy 23 bandytów zostały przekazane do Prokuratury Sądu Wojskowego. Z osób tych 9 zostało skazanych na karę śmierci wyrokiem Wojskowego Sądu z Krakowa, przeprowadzającego w Sanoku rozprawy w trybie doraźnym³. Zostali skazani:

Herman Teodor, ps. „Czarny”
Muzyka Michał, ps. „Smich”
Dmytryszyn Piotr, ps. „Lipa”
Kołowaty Semko
Dacko Michał
Wąsko Józef
Bodnar Michał
Marczak Jan
Mińko Rozalia

Po rozpatrzeniu 68 spraw stwierdzono, że są to osoby narodowości polskiej i nie ustalono po większej części dowodów winy. Osoby te zostaną prawdopodobnie zwolnione.

Aresztowanych przez Informację 9 DP 13 członków WiN-u przekazano do PUBP w Przemyślu.

Sekcja śledcza Delegatury MBP posiada obecnie w rozpracowaniu sprawy 136 osób. W transportach przesiedleńców zostało aresztowanych 9 osób podejrzanych o przynależność do band, zamierzających wyjechać z przesiedlonymi.

Sieć agentury:

Ogółem zawerbowano:

informatorów w transportach	– 277 osób
– „ – pozostałych w terenie	– 18 – „ –
agentów – „ – – „ –	– 1 – „ –
agentów celnych w PUBP Sanok	– 8 – „ –

Różne:

Dnia 10 V 47 r. zwiad 9 DP aresztował 13 czynnych członków WiN-u, podejrzanych również o współpracę z UPA. W wyżej wymienionej grupie znaleziono magazyn broni.

Dnia 9 V 47 r. z Urzędu BP w Lubaczowie wyruszyła grupa 51 osób sformowanych z żołnierzy WP, MO, UB oraz 11 osób cywilnych – byłych partyzantów, celem prowadzenia akcji zwalczania band sposobem partyzanckim⁴. Akcje grupy przewidziano na okres 3 tygodni, rejon działania w lasach miłkowskich. W lasach tych przebywają sotnie „Ka-

9 V 47 р. з Управління ГБ в Любачеві вирушила група чисельністю 51 особа, що була сформована з солдатів ВП, ГМ, УБ і 11 цивільних осіб – колишніх партизанів, з метою ведення боротьби з бандами партизанськими методами⁴. Операцію групи передбачено на період 3 тижнів; район дій – Мілківські ліси. В тих лісах перебувають сотні „Калиновича” і „Шума”. Зв’язок з групою мали підтримувати кур’єри.

11 V 47 р. групу відкликано до Управління в Любачеві у зв’язку з тим, що 2 членів цієї групи були застрелені 3-ім членом згаданої групи на прізвище Оська, працівником ГМ. Причини вбивства невідомі. Обставини вказують на свідомий характер дій Оськи.

Після реорганізації групи, планується вислати її знову в район дій.

У населеному пункті Завадка завербовано одного інформатора, в селі Арламів гм[іни] Риботичі 2-го. Обидва залишаються на місцях.

ІНП, МГБ 743, арк. 189–193.

Копія, машинопис.

Немає підпису відправника.

Фрагменти документу опубліковано в: Е. Мисіло..., с. 267–269.

Примітки

¹ Не було такої сотні. Можливо, йдеться про одну з трьох сотень під назвою „Вовки” з куреня „Беркута”. Однак, ці сотні діяли далеко на півдні.

² Ймовірно: Грушовичі.

³ Інформація незрозуміла. Пор. Документ № 38.

⁴ Йдеться про т. зв. легендарну банду. Такі „групи” були формовані з солдатів ВП, КВБ, працівників УБ, ГМ, ДРГМ і колишніх партизанів АЛ, на зразок „спецгруп” організовуваних радянськими органами держбезпеки. Їх метою було пробратися на територію активної діяльності підпілля і виконувати доручені завдання, а саме: перехоплення зв’язкових, осіб, які керують боротьбою, розробка цивільної сітки, виявлення населення, яке допомагає партизанам і переслідування лісових загонів. „Фальшиві банди”, діючи на даній території, видавали себе за загопи польського підпілля: ВіН, НСЗ, НЗВ або ж УПА і неодноразово здійснювали напади та вбивства під маркою даної організації, м. ін., для того, щоб її додатково дискредитувати.

łynowycza” i „Szuma”. Łączność grupy miała być utrzymywana przez gońców.

Dnia 11 V 47 r. grupa ta została ściągnięta z powrotem do Urzędu w Lubaczowie na skutek wypadku zastrzelenia 2 członków tej grupy przez 3-go członka wspomnianej grupy, nazwiskiem Ośka, funkcjonariusza MO. Powody zabójstwa nieustalone. Okoliczności popełnionego czynu wskazują na świadome postępowanie Ośki.

Po przeorganizowaniu grupy zamierza się wysłać ją ponownie w teren.

W miejscowości Zawadka zwerbowano jednego informatora, we wsi Arłamów gm. Rybotycze zwerbowano 2-go. Obydwaj pozostają w terenie.

IPN, MBP 743, k. 189–193.

Kopia, maszynopis.

Brak podpisu wystawcy.

Fragmety dokumentu opublikowano w: E. Misilo..., s. 267–269.

Przypisy

¹ Nie było takiej sotni. Być może chodzi o jedną z trzech sotni o nazwie „Wowky” z kurenia „Berkuta”. Sotnie te jednak operowały daleko na południu.

² Prawdopodobnie: Hruszowice.

³ Informacja niejasna. Por. Dokument nr 38.

⁴ Chodzi o tzw. pozorowaną bandę. Tego typu „grupy” były tworzone z żołnierzy WP, KBW, funkcjonariuszy UB, MO, ORMO i byłych partyzantów AL, na wzór „specgrup” organizowanych przez sowieckie organy bezpieczeństwa. Celem ich było przeniknięcie na teren aktywnego działania podziemia i realizacja postawionych zadań, takich jak: przechwytywanie łączników, osób kierujących walką, rozpracowanie siatki cywilnej, rozpoznanie ludności udzielającej pomocy partyzantom i tropienie oddziałów leśnych. „Pozorowane bandy”, działając na danym terenie, podszywały się pod oddziały podziemia polskiego: WiN, NSZ, NZW czy też UPA i niejednokrotnie dokonywały napadów oraz mordów pod szyldem danej organizacji, aby m. in. dodatkowo ją zdyskredytować.

**16 травня 1947, [Сянік]. Рапорт підполковника
Болеслава Сідзінського стосовно політичної ситуації
на території діяльності ОГ „Вісла”**

Оперативна група „Вісла”
ПВВ
^aВих. № 037/ПВ/47-^a

Таємно
Прим. № ^a2-^a

Політична ситуація
в районі дій ОГ „Вісла”

До моменту прибуття військ ОГ [„Вісла”] українське населення було базою як для поповнення членів УПА, так і [для] її матеріального забезпечення. Ці зв'язки зрештою не обмежувалися лише селом, але стосувалися також міста.

Ситуація з польським населенням не була кращою. Терор і демагогія банд УПА і часта співпраця з НСЗ¹ призвели до моральної диверсії серед польського населення, про яке „Хрін” пише у бюлетені за березень ц. р.: „Польське населення, яке мешкає ближче до нас, ставиться до нас цілком добре”.

Прибуття наших загонів було сприйняте з недовірою, підозрою і навіть ворожістю. Упівська пропаганда, яка до цього часу інтенсивно дискредитувала Військо польське і представляла його як комуністів, якими командує офіцери Червоної армії, дала результати. Ще перед початком переселенської акції серед населення ходили чутки, що має бути виселення до СРСР. Це пов'язувалось з наближенням війни між англосаксонським блоком і Радянським Союзом, а також між Польщею і Чехословаччиною.

Чималі заслуги у цій справі має ПСЛ, яке, згідно з цитованим вище бюлетенем, „має великі надії на близьку війну”.

Напруга дещо зменшилась після початку переселенської акції. Населення було здивоване надзвичайно гуманним ставленням наших солдатів до переселених. Акція, що проводиться зараз, відрізняється від тих методів переселення, які використовувалися тут під час попередньої акції, і цей факт, поза сумнівом, вплинув на покращення настроїв населення, що підлягає переселенню. Велике значення мало й те, що дозволяється забирати з собою майно, яке допомагають перевозити. Крім того, зникли побоювання вивезення в СРСР.

**16 maja 1947, [Sanok]. Meldunek pplk. Bolesława Sidzińskiego
dotyczący sytuacji politycznej w obszarze działań GO „Wisła”**

Grupa Operacyjna „Wisła”
WPW
^aNr wych. 037/PW/47^a

Tajne
Egz. Nr ^a2^a

Sytuacja polityczna
w terenie działalności GO „Wisła”

Do czasu przybycia wojsk GO [„Wisła”] ludność ukraińska była bazą, z której bandy UPA czerpały zarówno członków, jak i zaopatrzenie materialne. Związki te zresztą nie ograniczały się tylko do wsi, ale sięgały i do miast.

Nie lepiej wyglądała sprawa z ludnością polską. Terror i demagogia band UPA w częstym współdziałaniu z NSZ¹ spowodowały dywersję moralną wśród ludności polskiej, o której „Chrin” pisze w biuletynie sprawozdawczym za m-c marzec br.: „Ludność polska żyjąca bliżej z nami ustosunkowuje się do nas zupełnie dobrze”.

Przybycie naszych oddziałów przyjęte zostało bardzo nieufnie, podejrzliwie, a nawet wrogo. Dotychczasowa, bardzo intensywna propaganda upowska zohydżająca Wojsko Polskie, przedstawiająca je jako komunistów dowodzonych przez oficerów Armii Czerwonej, nie pozostała bez śladu. Jeszcze przed rozpoczęciem akcji przesiedleńczej krążyły wśród ludności pogłoski o mającym jakoby nastąpić wysiedleniu do ZSRR. Wiązano ten fakt z rychłą wojną między blokiem anglosaskim a Związkiem Radzieckim oraz między Polską i Czechosłowacją.

Niemало w tym zasług PSL-u, który według cytowanego już wyżej biuletynu „wielkie żywi nadzieje na bliską wojnę”.

Pewnego rodzaju odprężenie nastąpiło po rozpoczęciu akcji przesiedleńczej. Ludność była zaskoczona wyjątkowo humanitarnym postępowaniem naszych żołnierzy w stosunku do przesiedlanych. Akcja obecnie prowadzona jest kontrastem tych metod przesiedlania, jakie stosowano tu w czasie ubiegłej kampanii i ten fakt wpłynął niewątpliwie na polepszenie nastrojów wśród ludności podlegającej przesiedleniu. Duże znaczenie miało i to, że pozwalano zabierać ze sobą i pomagano w przewiezieniu dobytku. Poza tym znikła obawa przed wywiezieniem do ZSRR.

^bSzeptana propaganda, uprawiana przez rodzimą reakcję oraz UPA, dzięki usilnej pracy propagandowej wojska była zwalczana we wszystkich przejawach.^b

⁶Посилена пропагандистська робота, яку проводило військо, мала на меті протидію розповсюдженню пліток, які використовували у своїй діяльності польські реакційні кола і УПА.⁶

Одночасно з виселенням українського і мішаного населення, польська людність почала цікавитися своєю долею у зв'язку з можливою відплатою з боку банд. Все-таки ця частина населення кинулася грабувати рештки залишеного українцями майна. Але і в цьому випадку рішучими діями війська покладено кінець провавам свавілля.

Польське населення концентрується у поселеннях і з ним ведеться посилена пропагандистська робота з метою переконати його залишатися на місці. Ця кампанія дає хороші результати і зараз в польських поселеннях відмічається значне заспокоєння.

На фоні цих відносин особливе місце займають мешканці міст, зокрема так зв[ана] інтелігенція і духовенство. Перемишль, Ярослав, Переворськ і Сянік – це центри реакційної пропаганди, яка намагається створити панічний настрій, розповсюджуючи чутки про те, що нібито має бути проведено виселення усього польського населення з міст. Для заспокоєння громадської думки, Ряшівський воєвода² ^{в-з} подачі Командування Оперативної групи^в, звернувся до населення з відозвою, яка безсумнівно розрядить ситуацію.

Незважаючи на те, переселенська кампанія залишається предметом нападів реакції. Це знаходить свій вираз у численних безпідставних втручаннях з боку адміністративної влади, у перебільшених описах вигаданих кривд, яких ніби-то зазнає польське населення у зв'язку з переселенською акцією. Духовенство також активно підтримує цю пропаганду. Один із ксьондзів у Перемишлі виголосив палку промову на захист братів-українців.

На території, охопленій операціями ОГ, діяльність політичних партій дуже слабка. Тут панує скоріше політична дезорієнтація, посилювана інспірованими колами ПСЛ настроями вичікування, тимчасовості і недовіри до всіх починань Уряду.

Найбільш активну партійну діяльність у повітах, охоплених переселенською акцією проявляє Польська робітничка партія у Сяніцькому пов[іті].

Стосунки між партіями у цьому повіті складаються погано. Відзначено кількісне збільшення ППС за рахунок постійного напливу ворожих елементів. Така ситуація склалася у деяких населених пунктах, також у Сяноці на вагонному заводі.

ПСЛ зовнішньої діяльності не веде. Займається „перехопленням посад”.

Równocześnie z wysiedlaniem ludności ukraińskiej i mieszanej, ludność polska zaczęła zdradzać żywe zaniepokojenie swym losem ze względu na możliwość zemsty ze strony band. Tym niemniej ludność ta rzuciła się do rozgrabienia resztek pozostawionego mienia poukraińskiego. I tu również zdecydowana postawa wojska położyła kres bezprawiu.

Ludność polska skupia się w osiedlach; prowadzi się usilną akcję propagandową celem skłonienia jej do pozostania na miejscu. Akcja ta daje dobre rezultaty i dziś nastąpiło w osiedlach polskich znaczne uspokojenie.

Na tle tych stosunków zupełnie szczególne miejsce zajmują mieszkańcy miast, w szczególności tzw. inteligencja i kler. Przemysł, Jarosław, Przeworsk i Sanok są ośrodkami reakcyjnej propagandy, która zmierza do wytworzenia panicznych nastrojów, stwarzając wersję o mających jakoby nastąpić wysiedleniach całej ludności polskiej z miast. Dla uspokojenia umysłów „inspirowany przez Dowództwo Grupy Operacyjnej,” Wojewoda Rzeszowski² wydał odezwę do ludności, która niewątpliwie wyjaśni sytuację.

Mimo to akcja przesiedleńcza jest przedmiotem ataków reakcji. Znajduje to swój wyraz w licznych nieuzasadnionych interwencjach ze strony władz administracyjnych, w przejawianych opisach urojonych krzywd, które jakoby są udziałem ludności polskiej w związku z akcją przesiedleńczą. Również kler dzielnie sekunduje tej propagandzie. Jeden z księży w Przemyślu wygłosił płomienne przemówienie w obronie braci Ukraińców.

W terenie objętym akcją GO działalność partii politycznych jest bardzo słaba. Panuje tu raczej dezorientacja polityczna, którą potęgują jeszcze inspirowane przez koła peeselowskie nastroje wyczekiwania, tymczasowości i nieufności do wszystkich poczynań rządu.

Najwyższą stosunkowo działalność partyjną wśród powiatów objętych akcją przejawia Polska Partia Robotnicza w pow. sanockim.

Stosunki między obu partiami robotniczymi układają się w tym powiecie źle. Zanotowano wzrost PPS-u przez stały napływ elementów wręcz wrogich. Taka sytuacja zaistniała w kilku miejscowościach i w Sanoku na terenie fabryki wagonów.

PSL na zewnątrz działalności nie przejawia. Zajmuje się „wyłapywaniem stanowisk”.

SL liczebnie najsilniejsze, jednak organizacyjnie bardzo słabe. Współpracuje ściśle z PPR na wszystkich szczeblach organizacyjnych. Współpraca ta daje tutejszemu komitetowi PPR duże możliwości w terenie wiejskim, gdzie SL jest bardzo popularne, albowiem w ten sposób rozwój PPS w kierunku wsi jest na tym terenie zahamowany.

СЛ – найчисельніша, однак, організаційно слаба партія. Тісно співпрацює з ПРП на всіх організаційних рівнях. Ця співпраця відкриває перед місцевим комітетом ПРП великі можливості у сільській місцевості, де СЛ дуже популярна; таким чином розвиток ППС у напрямку села в цьому районі практично загальмовано.

З-поміж молодіжних організацій найбільш активним є ССМ. В інших повітах партійне життя на дуже низькому ідейному і організаційному рівнях.

У Ліському пов[іті] протягом останніх днів проведення переселенської акції спостерігається зростання кількості членів ПРП. Це явище має виразно кон'юнктурний характер.

Заст. К[оманду]вача Оперативної групи
„Вісла”
з пол[ітично]-вих[овної] роботи
(—) Сідзінський, підполковник

Відбито у 3 прим.

Прим. № 1 і 2 – адресату

Прим. № 3 – у справу

Вик[онав]: І. Й., майор

Надрук[ував]: Н. Г. №

16 травня 1947 р.

ІНП, МГБ 743, арк. 179–180.

Оригінал, машинопис.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

^{б-б} Підкреслено на друкарській машинці.

^{в-в} Перекреслено від руки.

¹ Насправді тут ідеться тут про ВіН.

³ Гесінг Роман (1903–1975), інженер лісового господарства, член Головної ради ПСЛ; до 1939 член керівництва СЛ; під час Другої світової війни в'язень німецьких концтаборів у Аушвіц, Оранієнбурзі та Заксенхаузені. У 1945–1947 (до березня) Ряшівський воєвода; з 1949 в ЗСЛ; у 1961–1970 міністр лісової та деревообробної промисловості.

Z organizacji młodzieżowych najbardziej aktywne ZWM. W innych powiatach życie partyjne na bardzo niskim poziomie ideowym i organizacyjnym.

W pow. leskim obserwuje się wzrost liczby członków PPR w ciągu ostatnich dni trwania akcji przesiedleńczej. Ma to charakter wybitnie koniunkturalny.

Z-ca D-cy Grupy Operacyjnej „Wisła”
do spraw pol[ityczno]-wych[owawczych]
(—) Sidziński, ppłk

Odbito w 3 egz.
Egz. Nr 1 i 2 – adresat
Egz. Nr 3 – a/a
Wyk.: I. J., mjr
Druk: N. H. Nr
Dnia 16 maja 1947 r.

IPN, MBP 743, k. 179–180.
Oryginał, maszynopis.

Przypisy

- a--a Wpisano odręcznie.
- b--b Tekst podkreślony maszynowo.
- c--c Skreślono odręcznie.

¹ W rzeczywistości chodzi tu o WiN.

² Gesing Roman (1903–1975), inż. leśnik, członek Rady Naczelnej PSL; przed 1939 we władzach SL; w czasie II wojny światowej więziony przez Niemców w obozach koncentracyjnych w Auschwitz, Oranienburgu i Sachsenhausen, w l. 1945–1947 (do marca) wojewoda rzeszowski; od 1949 w ZSL; w l. 1961–1970 minister leśnictwa i przemysłu drzewnego.

**17 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 8 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00241/III-а

Варшава, а-17-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № ...

Повідомлення № 8
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 16 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

14–15 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Новосільці Козицькі (15 км на півд. від Бірчі), м. Пашова (15 км на сх. від Сянока), м. Конюша (12 км на півд. від Перемишля), м. Грулівка¹ (37 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Мощаниця (20 км на півн.-зах. від Любачева), м. Дубрівка Стаженська (3 км на півд. від Динова), м. Улазів (16 км на півн.-зах. від Любачева).

У рай[оні] м. Новосілець Козицьких (15 км на півд. від Бірчі) розвідувальний взвод 36 пп провів бій з групою жандармерії УПА², що налічувала 8 осіб. В результаті бою вбито 5 бандитів, а 3 спіймано. Здобуто 8 одиниць зброї, боєприпаси і документи банд.

У рай[оні] м. Конюша (12 км на півд. від Перемишля) опер[ативна] група 28 пп викрила 5 бандерівських бункерів, в яких знайдено 3 ручні кулемети, 7 гвинтівок та запасні частини до автоматичної й ручної зброї.

У рай[оні] м. Мощаниця (20 км на півн.-зах. від Любачева) оперативна група 26 пп³ знищила загалом 27 бункерів. Під час операції спіймано 2 бандитів і здобуто 4 одиниці зброї.

У рай[оні] м. Дубрівка Стаженська (3 км на півд. від Динова) опер[ативна] група 11 пп знищила загалом 16 бункерів. Під час операції натраплено в лісі на 3 відрізані жіночі голови та знайдено труп бандита, який – правдоподібно помер від ран після бою 25 IV.

**17 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 8
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00241/III-a

Warszawa, dnia a-17-a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr ...

Komunikat Nr 8
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 16 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 14–15 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Nowosielce Kozickie (15 km pld. Bircza), m. Paszowa (15 km wsch. Sanok), m. Koniusza (12 km pld. Przemyśl), m. Grułówka¹ (37 km pld. wsch. Baligród), m. Moszczanica (20 km pln.-zach. Lubaczów), m. Dąbrówka Starzeńska (3 km pld. Dynów), m. Ułazów (16 km pln.-zach. Lubaczów).

W rej[onie] m. Nowosielce Kozickie (15 km pld. Bircza) pluton zwiadowczy 36 pp stoczył walkę z grupą żandarmerii UPA² w sile 8 ludzi. W wyniku walki zabito 5 bandytów, a 3 ujęto. Zdobyto 8 jednostek broni, amunicję i dokumenty band.

W rej[onie] m. Koniusza (12 km pld. Przemyśl) grupa oper[acyjna] 28 pp wykryła 5 bunkrów banderowskich, w których znaleziono 3 rkm, 7 kb oraz części zapasowe do broni maszynowej i ręcznej.

W rej[onie] m. Moszczanica (20 km pln.-zach. Lubaczów) grupa operacyjna 26 pp³ zniszczyła ogółem 27 bunkrów. W czasie akcji ujęto 2 bandytów i zdobyto 4 jednostki broni.

W rej[onie] m. Dąbrówka Starzeńska (3 km pld. Dynów) grupa oper[acyjna] 11 pp zniszczyła ogółem 16 bunkrów. W trakcie akcji natrafiono w lesie na 3 odcięte głowy kobiece oraz znaleziono zwłoki bandyty, który prawdopodobnie – po walce w dniu 25 IV – zmarł od ran.

У рай[оні] м. Грутівка⁴ (37 км на півд.-сх. від Балигорода) оперативна група ВВБ здобула 2 ручні кулемети, 4 авт[омати], 2 гвинтівки.

14 і 15 V ц. р. Військовий суд ОГ „Вісла” засудив 5 членів банди УПА до смертної кари за злочини, вчинені на шкоду держави й місцевого населення⁵.

б) Акція виселення.

До 12 V виїхало заг[алом] 130 трансп[ортів], з 44 145 особами в них.

13–14–15 травня виїхало заг[алом] 20 трансп[ортів], з 5985 особами в них.

Загалом виїхало 150 трансп[ортів], з 50 130 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 15 травня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 96 транспортів, з 33 056 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 64 транспорти, з 19 994 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 32 транспорти, з 13 062 особами в них.

В. Загальне зведення станом на 16 травня 1947 р.

1. Власні втрати	до 14 V	на 16 V	всього
вбитих солдатів ВП	6	2	8
поранених — « —	6	3	9
2. Втрати банд	до 14 V	на 16 V	всього
вбито бандитів	96	7	103
спіймано бандитів	111	6	117
3. Здобуто зброї	до 14 V	на 16 V	всього
ручних кулеметів	15	6	21
автоматів	36	8	44
гвинтівок	193	23	216
гранат	84	2	86
боєприпасів	49 901	207	50 108
знищено бункерів	72	48	120

Міністр національної оборони
за міністра (—) Мар'ян Спихальський
генерал дивізії

ІНП, МГБ 743, арк. 195.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

W rej[on]ie m. Grutówka⁴ (37 km pld.-wsch. Baligród) grupa operacyj-
na WBW zdobyła 2 rkm, 4 aut[omaty], 2 kb.

Dnia 14 i 15 V br. Sąd Wojskowy GO „Wisła” skazał 5 członków ban-
dy UPA na karę śmierci za przestępstwa popełnione na szkodę państwa
i miejscowej ludności⁵.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dn[ia] 12 V odjechało og[ółem] 130 transp[ortów] o stanie 44 145
ludzi.

[W] dn[iach] 13–14–15 maja odjechało og[ółem] 20 transp[ortów] o sta-
nie 5985 ludzi.

Ogółem odeszło 150 transp[ortów] o stanie 50 130 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 15 maja br. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 96 trans-
portów o stanie 33 056 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 64 transporty o stanie 19 994 ludzi,

na woj. olsztyńskie 32 transporty o stanie 13 062 ludzi.

C. Ogólne zestawienie na dzień 16 maja 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 14 V	na dz. 16 V	razem
zabitych żołnierzy WP	6	2	8
rannych – „ –	6	3	9
2. Straty band	do dn. 14 V	na dz. 16 V	razem
zabito bandytów	96	7	103
ujęto bandytów	111	6	117
3. Zdobyto broń	do dn. 14 V	na dz. 16 V	razem
rkm	15	6	21
automatów	36	8	44
kb	193	23	216
granatów	84	2	86
amunicji	49 901	207	50 108
zniszczono bunkrów	72	48	120

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Marian Spychalski
gen. dyw.

IPN, MBP 743, k. 195.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Ймовірно: Крутівка.

² Підрозділи Польової жандармерії (ПЖ) за штатом входили до складу кожної сотні УПА.

³ 26 пп входив до складу 9 ДП.

⁴ Ймовірно: Крутівка.

⁵ Це були Петро Дмитришин, Теодор Герман, Михайло Музика, Михайло Дацько і Семко Головатий. Вироки виконано 22 травня 1947.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Prawdopodobnie: Krutówka.

² Pododdziały Polowej Żandarmerii (PŻ) wchodziły etatowo w skład każdej sotni UPA.

³ 26 pp wchodził w skład 9 DP.

⁴ Prawdopodobnie: Krutówka.

⁵ Byli to Petro Dmytryszyn, Teodor Herman, Mychajło (Michał) Muzyka, Mychajło Daćko i Semko Hołowatyj. Wyroki zostały wykonane 22 maja 1947.

**20 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 9 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00242/III-а

Варшава, а-20-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № ...

Повідомлення № 9
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 19 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

16–17 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Диків Новий – Дахнів (11 км на півн.-зах. від Любачева), м. Грушів (14 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Німстів (12 км на півн. від Любачева), м. Смільник (14 км на півд.-зах. від Балигорода), м. Явірець (16 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Рудавка (3 км на півн.-зах. від Бірчі).

У рай[оні] м. Явірець (16 км на півд.-сх. від Балигорода) опер[ативна] група ВВБ спіймала 3 членів банди „Бора” та здобула 3 одиниці зброї й боєприпаси.

У рай[оні] м. Німстів (12 км на півн. від Любачева) розвідувальна група 3 пп, проводячи переслідування банди, вбила 1 бандита та здобула 1 гвинтівку, бінокль, 150 шт[ук] боєприпасів і 17 запечатаних сургучем пакетів пошти УПА.

У рай[оні] м. Грушів (14 км на півд.-зах. від Перемишля) опер[ативна] група 1 пп спіймала 1 члена банди „Ластівки” і 2 [членів банди] „Бурлаки” зі зброєю.

У рай[оні] м. Рудавка (3 км на півн.-зах. від Бірчі) опер[ативна] група 30 пп викрила бункер, в якому знаходився великий архів банд за минулі роки.

18 V ц. р. Військовий суд ОГ „Вісла” засудив 7 членів банд УПА до смертної кари за злочини, вчинені на шкоду держави й місцевого населення.

**20 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 9
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00242/III-a

Warszawa, dnia ^a20^a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr ...

Komunikat Nr 9
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 19 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 16–17 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach] m. Dzików Nowy – Dachnów (11 km płn.-zach. Lubaczów), m. Gruszów (14 km pld.-zach. Przemyśl), m. Niemstów (12 km płn. Lubaczów), m. Smolnik (14 km pld.-zach. Baligród), m. Jaworzec (16 km pld.-wsch. Baligród), m. Rudawka (3 km płn.-zach. Bircza).

W rej[onie] m. Jaworzec (16 km pld.-wsch. Baligród) grupa oper[acyjna] WBW ujęła 3 członków bandy „Bira”, zdobywając 3 jednostki broni oraz amunicję.

W rej[onie] m. Niemstów (12 km płn. Lubaczów) grupa zwiadowcza 3 pp, prowadząc pościg za bandą, zabiła 1 bandytę, zdobywając 1 kb, lornetkę, 150 szt[uk] amunicji oraz 17 zalakowanych pakietów poczty UPA.

W rej[onie] m. Gruszów (14 km pld.-zach. Przemyśl) grupa oper[acyjna] 1 pp ujęła 1 członka bandy „Łastiwki” i 2 [członków bandy] „Burłaki” z bronią.

W rej[onie] m. Rudawka (3 km płn.-zach. Bircza) grupa oper[acyjna] 30 pp wykryła bunkier, w którym mieściło się obszerne archiwum band z lat ubiegłych.

Dnia 18 V br. Sąd Wojskowy GO „Wisła” skazał 7 członków band UPA na karę śmierci za przestępstwa popełnione na szkodę państwa i miejscowej ludności.

б) Акція виселення.

До 15 травня ц. р. виїхало заг[алом] 150 трансп[ортів], з 50 130 особами в них.

16–17–18 травня ц. р. виїхало заг[алом] 18 трансп[ортів], з 5460 особами в них.

Загалом виїхало 168 трансп [ортів], з 55 590 особами.

Переселенська кампанія відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 18 травня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 128 транспортів, з 43 828 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 91 транспорт, з 29 041 особою в ньому,

на Ольштинське воєв[одство] 37 транспортів з 14 787 особами в них.

Б. Найважливіші події

На території Люблінського воєв[одства] –

Опер[ативна] група 9 пп, що вела операцію проти банд УПА в рай[оні] Угринівсько-Долгобичівських лісів викрила в рай[оні] м. Угринів (30 км на півд.-зах. від Грубешева) 2 бункери, в яких знаходилося 2 гвинтівки і 8 гранат, крім того спіймано 1 бандита та 4 особи, які підозрюються у співпраці з УПА.

Оперативна група ВВБ провела в рай[оні] м. Курилівка (26 км на півн. від Переворська) операцію проти банди НСЗ „Волиняка”²¹, в результаті якої спіймано 21 члена і співпрацівника вищезгаданої банди.

Опер[ативна] група ВВБ провела операцію в рай[оні] м. Річиця (22 км сх. Томашів Люб[ельський]) проти банд УПА. Спіймано 7 осіб, які активно співпрацювали з бандами.

18 травня ц. р. група ВВБ з Любліна провела операцію в рай[оні] Завепшиці – Явіц [?] (16 км на півн.-сх. від Любліна) проти банди „ВіН” – „Ускока”²² (підгрупа „Ястшемба”). В результаті бою вбито 3-х бандитів, здобуто 2 ручні кулемети, 1 авт[омат], 3 пістолети та документи банди. Під час операції спіймано 30 членів банди та її активних співпрацівників. Власні втрати: 1 солдат ВВБ вбитий.

15 травня ц. р. у м. Давиди Радзинського пов[іту] спалахнула пожежа, внаслідок якої згоріло 58 будівель, 1 особа загинула. Причини пожежі досі не встановлено. Розслідування триває.

На території Ряшівського воєв[одства] –

17 травня ц. р. банда УПА, що налічувала 15 осіб, озброєна автоматичною зброєю спалила у рай[оні] м. Ляшки (16 км на сх. від Ярослава) міст на ріці Шкло.

13 травня ц. р. у м. Липсько Любачівського пов[іту] і 15 травня ц. р. у м. Воля Барановська Тарнобжеського пов[іту] – спалахнули пожежі,

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 15 maja br. odjechało og[ółem] 150 transp[ortów] o stanie 50 130 ludzi.

[W] dnia[ch] 16–17–18 maja br. odjechało og[ółem] 18 transp[ortów] o stanie 5460 ludzi.

Ogółem odeszło 168 transp[ortów] o stanie 55 590 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 18 maja br. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 128 transportów o stanie 43 828 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 91 transportów o stanie 29 041 ludzi,

na woj. olsztyńskie 37 transportów o stanie 14 787 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia

Na terenie woj. lubelskiego –

Grupa oper[acyjna] 9 pp, działająca przeciwko bandom UPA w rej[on]ie lasów uhrynowsko-dołhobyczowskich, wykryła w rej[on]ie m. Uhrynów (30 km pld.-zach. Hrubieszów) 2 bunkry, w których znajdowało się 2 kb i 8 granatów, ujęto ponadto 1 bandytę oraz 4 osoby podejrzane o współpracę z UPA.

Grupa Operacyjna WBW przeprowadziła w rej[on]ie m. Kuryłówka (26 km pln. Przeworsk) akcję przeciwko bandzie NSZ „Wołyniaka”²¹, w wyniku której ujęto 21 członków i współpracujących z ww. bandą.

Grupa Oper[acyjna] WBW przeprowadziła akcję w rej[on]ie m. Rzczyca (22 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) przeciwko bandom UPA. Ujęto 7 osób współpracujących czynnie z bandami.

Dn[ia] 18 maja br. grupa WBW z Lublina przeprowadziła akcję w rej[on]ie Zawieprzyce – Jawic [?] (16 km pln.-wsch. Lublin) przeciwko bandzie WIN – „Uskoka”²² (podgrupa „Jastrzębia”). W wyniku walki zabito 3-ch bandytów, zdobywając 2 rkm, 1 aut[omat], 3 pistolety oraz dokumenty bandy. W czasie akcji ujęto 30 członków bandy oraz czynnych współpracowników. Straty własne: 1 żołnierz WBW zabity.

Dn[ia] 15 maja br. w m. Dawidy pow. Radzyń wybuchł pożar, na skutek którego spłonęło 58 zabudowań, 1 osoba poniosła śmierć. Przyczyny pożaru dotychczas nie ustalono. Śledztwo w toku.

Na terenie woj. rzeszowskiego –

Dn[ia] 17 maja br. banda UPA w sile ok. 15 ludzi uzbrojonych w broń maszynową spaliła w rej[on]ie Laszki (16 km wsch. Jarosław) most na rzece Szkło.

Dn[ia] 13 maja br. w m. Lipsko pow. Lubaczów i dn[ia] 15 maja br. w m. Wola Baranowska pow. Tarnobrzeg – wybuchły pożary, skutkiem których

внаслідок яких у першому випадку згоріло 18 будівель, а у другому – 37. Згоріла 1 людина та 5 штук живого інвентаря. Причин пожежі досі не встановлено. Розслідування триває.

В. Загальне зведення на 19 травня 1947 р.

1. Втрати банд	до 16 V	на 19 V	всього
вбито бандитів	103	6	109
спіймано бандитів	117	73	190
арештовано осіб, запідозрених у співпраці з бандами	556	6	562
2. Власні втрати	до 16 V	на 19 V	всього
вбитих солдатів ВБВ	2	1	3
3. Здобуто зброї	до 16 V	на 19 V	всього
ручних кулеметів	21	2	23
автоматів	44	3	47
гвинтівок	216	9	225
гранат	86	35	121
пістолетів		7	7
боєприпасів	50 108	1 691	51 799
мін	243	3	246
знищено бункерів	120	9	129

Міністр національної оборони
за міністра (—) Мар'ян Спихальський
генерал дивізії

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 155.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим надписом державний герб.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Задзерський Юзеф (1923 р. н.), псевдо „Волиняк”, у період окупації солдат АК, у 1945–1946 командир партизанського загону ПАС НЗВ Округу Ряшів. 31 грудня 1946 „Волиняк” покінчив з собою (у нього почала прогресувати гангрена); командування загonom взяв на себе Адам Куш псевдо „Гарбати” (загинув 19 серпня 1950 у бою з КВБ і УБ).

² Бронський Здзіслав (1912 р. н.), псевдо „Ускок”, капітан, учасник вересневої кампанії 1939, офіцер СЗБ-АК (ПЗ 8 пп АК) і ВіН; заступник командира і командир (з 1947) збройних загонів ВіН на Люблінщині. Покінчив з собою 21 травня 1949, оточеним УБ, КВБ і ГМ.

w pierwszym wypadku spłonęło 18 zabudowań, w drugim – 37. Spłonął 1 człowiek oraz 5 sztuk inwentarza żywego. Przyczyn pożaru nie ustalono dotychczas. Śledztwo trwa.

C. Ogólne zestawienie na dz[ień] 19 maja 1947 r.

1. Straty band	do dn. 16 V	na dz. 19 V	razem
zabito bandytów	103	6	109
ujęto bandytów	117	73	190
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	556	6	562
2. Straty własne	do dn. 16 V	na dz. 19 V	razem
zabitych żołnierzy WBW	2	1	3
3. Zdobyto broni	do dn. 16 V	na dz. 19 V	razem
rkm	21	2	23
automatów	44	3	47
kb	216	9	225
granatów	86	35	121
pistoletów		7	7
amunicji	50 108	1 691	51 799
min	243	3	246
zniszczono bunkrów	120	9	129

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Marian Spychalski
gen. dyw.

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 155.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a- a} Wpisano odręcznie.

¹ Zadziński Józef (ur. 1923), ps. „Wołyński”, w czasie okupacji żołnierz AK, w l. 1945–1946 dca oddziału partyzanckiego PAS NZW Okręgu Rzeszów. 31 grudnia 1946 „Wołyński” popełnił samobójstwo (wdała się gangrena); dowództwo nad oddziałem przejął Adam Kusz ps. „Garbaty” (poległ 19 sierpnia 1950 w walce z KBW i UB).

² Broński Zdzisław (ur. 1912), ps. „Uskok”, kpt., uczestnik kampanii wrześniowej 1939, oficer ZWZ-AK (OP 8 pp AK) i WiN; zca dcy i dca (od 1947) oddziałów zbrojnych WiN na Lubelszczyźnie. Popełnił samobójstwo 21 maja 1949 otoczony przez UB, KBW i MO.

**20 травня 1947, б.м.в. Агентурне донесення „Кора”
поручникові Юзефові Ганцарові про співпрацю солдата
прикордонних військ з УПА**

1 пп 8-ої ДП
20.05.47 р.

Цілком таємно
Аг[ент] „Кора”
Прийн[яв] Ганцар¹, пор.

АГ – Повідомлення

18.05.47 р. в ході переселенської акції у Новосілках у розмові з людьми встановлено, що певна жінка (ім'я та прізвище) представлена в донесенні батальйону, під час допиту свідків про її особу, втекла з транспорту призначеного [для відправки] на Захід. В результаті допиту свідків встановлено, що вона мала зв'язок з бандою. Одразу розпочався пошук і її було затримано в сусідньому селі. Її допитали, але допит нічого не дав. Однак, [на підставі] її слів встановлено [таке]:

„Один солдат ВПО (застава у Кальварії) ряд[овий] Драбйонек знав українську сім'ю, з якою перебував у хороших відносинах. Син тієї сім'ї був у банді й не раз приходив зі зброєю до дому. Вищезгаданий рядовий ВПО мав з ним хороші відносини й [вони] неодноразово зустрічалися – він і той зі зброєю. Появилася підозра про спіробітництво. Таких самих випадків є більше. Мені про них детальніше нічого не відомо, але їх є більше. Прізвища вищезгаданих осіб подам наступного разу”.

„Кора”

Завдання: після [отримання] повідомлення дано завдання: в міру можливості встановити прізвище цього солдата ВПО та жінки, яка про це розповідала. Одночасно встановити, який характер мав цей зв'язок та можливо, що ще хтось із військових братався з бандою.

Заходи: матеріал переслати відповідно до властивостей.

Примітка: матеріал інформаційний.

Офіцер Інформації 1-го пп 8 ДП
(—) Ганцар

Резолюція начальника Від[ділу] інформ[ації] 8-ї ДП:
Повідомлення передати у ВПО з метою оперативного використання.
27.05.47 р.

**20 maja 1947, b.m.w. Doniesienie agenturalne „Kory”
dla por. Józefa Gancarza
dotyczące współpracy wopisty z UPA**

1 pp 8 DP
Dnia 20.05.47 r.

Ścisłe tajne
Ag[ent] „Kora”
Przyj[ął] Gancarz¹, por.

AG – Meldunek

W dniu 18.05.47 r. w czasie akcji przesiedleńczej w Nowosiólkach w rozmowie z ludnością stwierdzono, że pewna niewiasta podana (imię i nazwisko) w meldunku przez batalion w czasie przesłuchania świadków o jej osobie, uciekła z transportu przeznaczonego na Zachód. Po przesłuchaniu świadków stwierdzono, że miała łączność z bandą. Natychmiast przystąpiono do poszukiwań i złapano ją w następnej wiosce. Przeprowadzono z nią przesłuchanie, które nic nie dało. Jednak [na podstawie] jej słów stwierdzono [rzecz następującą]:

„Pewien żołnierz z WOP-u (strażnica w Kalwarii) szereg[owy] Dra-bionek znał rodzinę ukraińską, z którą żył w dobrej komitywie. Syn tej rodziny był w bandzie i nieraz przychodził z bronią do domu. Powyższy szeregowy z WOP-u miał z nim dobre stosunki i nieraz się spotykali – on i ten z bronią. Zachodzi podejrzenie o współpracę. Jest więcej takich samych wypadków, które nie są mi bliżej znane, jednak jest ich więcej. Nazwiska osób ww. podam następnym razem”.

„Kora”

Zadanie: po doniesieniu dano zadanie, [by] w miarę możliwości ustalić nazwisko tego żołnierza z WOP-u i kobiety, która to opowiadała. Równocześnie ustalić, jaki charakter miała ta łączność i [czy] może ktoś jeszcze z wojskowych bratał się z bandą.

Przedsięwzięcie: materiał przesłać według właściwości.

Notatka: materiał informacyjny.

Oficer informacji 1 pp 8 DP
(—) Gancarz

Rezolucja szefa Oddz[iału] Inform[acji] 8 DP:

Doniesienie przekazać do WOP-u celem operacyjnego wykorzystania.
27.05.47 r.

Начальник Відділу інформації 8-ї ДП
(—) Пшиборовський², капітан

*ІНП, 835/134, арк. 56.
Копія, машинопис*

Примітки

¹ Ганцар Юзеф, до квітня 1947 начштабу 2 батальйону 2 пп; з квітня до липня 1947 офіцер Інформації 1 збірного пп (дипл. полковник).

² Спочатку начальником Відділу інформації 8 ДП був майор Антоні Ворошило.

Szef Oddziału Informacji 8-mej DP
(—) Przyborowski², kpt.

IPN, 835/134, k. 56.
Kopia, maszynopis.

Przypisy

¹ Gancarz Józef, do kwietnia 1947 szef sztabu 2 batalionu 2 pp; od kwietnia do lipca 1947 oficer informacji 1 kombinowanego pp (płk dypl.).

² Początkowo szefem Oddz. Inf. 8 DP był mjr Antoni Woroszyło.

**22 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 10 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00248/III^а

Варшава, ^а22-^а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № ...

Повідомлення № 10
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 21 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

18–19 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Воля Володська (9 км на півд. від Динова), м. Добра-Шляхетська (11 км на півн.-сх. від Сянока), м. Завадка Морохівська (10 км на півд.-зах. від Сянока), м. Завій (14 км нв півд.-сх. від Балигорода), м. Устрики Горішні (36 км на півд.-сх. від Балигорода).

У рай[оні] м. Воля Володська (9 км на півд. від Динова) оперативна група 4 пп здобула 1 бункер. 2 бандити, які знаходилися в ньому, покінчили з собою під час бою. Один із них був секретарем надрайону, псевдо „Луговий”¹.

У рай[оні] м. Завадка Морохівська (10 км на півд.-зах. від Сянока) оперативна група ВВБ вбила 2 бандитів. Здобуто 1 гвинтівку.

У рай[оні] м. Добра-Шляхетська опер[ативна] група 7 пп спіймала 2 бандитів і арештувала 1 особу, яка підозрюється у співпраці з УПА. Здобуто пропагандистські матеріали УПА, 1 гвинтівку і близько 2000 шт[ук] боєприпасів.

Від 18 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” проходять стадію перегрупування з метою досягнення оперативної території, передбаченої для II етапу дій.

б) Акція виселення.

**22 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 10
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00248/III-a

Warszawa, dnia ^a22^a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr ...

Komunikat Nr 10
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 21 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 18–19 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Wola Wołodzka (9 km pld. Dynów), m. Dobra-Szlachecka (11 km pln.-wsch. Sanok), m. Zawadka Morochowska (10 km pld.-zach. Sanok), m. Zawój (14 km pld.-wsch. Baliogród), m. Ustrzyki Górne (36 km pld.-wsch. Baliogród).

W rej[onie] m. Wola Wołodzka (9 km pld. Dynów) grupa operacyjna 4 pp zdobyła 1 bunkier. Znajdujący się w nim 2 bandyci popełnili w czasie walki samobójstwo. Jeden z nich był sekretarzem nadrejonu ps. „Łuhowyj”¹.

W rej[onie] m. Zawadka Morochowska (10 km pld.-zach. Sanok) grupa operacyjna WBW zabiła 2 bandytów. Zdobyto 1 kb.

W rej[onie] m. Dobra-Szlachecka grupa oper[acyjna] 7 pp ujęła 2 bandytów i aresztowała 1 osobę podejrzaną o współpracę z UPA. Zdobyto materiały propagandowe UPA, 1 kb i około 2000 szt[uk] amunicji.

Od dnia 18 maja br. jednostki GO „Wisła” znajdują się w stadium przegrupowania celem osiągnięcia rejonów operacji, przewidzianych na II fazę działań.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 18 maja br. odjechało og[ółem] 168 transp[ortów] o stanie 55 590 ludzi.

До 18 травня ц. р. виїхало заг[алом] 168 трансп[ортів], з 55 590 особами в них.

19–20 травня ц. р. виїхало заг[алом] 7 трансп[ортів], з 2040 особами в них.

Загалом виїхало 175 трансп[ортів], з 57 630 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 20 травня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 140 транспортів, з 47 603 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 101 трансп[орт] з 32 081 особою в ньому,

на Ольштинське воєв[одство] 38 [транспортів] з 15 144 особами

в них,

на Гданське воєв[одство] 1 [транспорт] з 378 особами в ньому.

Б. Найважливіші події

На території Люблінського воєв[одства] –

19 травня ц. р. у м. Володава спалахнула пожежа на державному лісопильному заводі. Згорів будинок, а всі машини та обладнання, що знаходилися в ньому, знищені. Втрати становлять близько 40 000 000 зл[отих]. Слідство ведуть ГМ і Володавське ПУГБ.

В. Загальне зведення станом на 21 травня 1947 р.

1. Власні втрати	до 19 V	на 21 V	всього
пораних солдатів ВВБ	1	1	2
2. Втрати банд	до 19 V	на 21 V	всього
вбито бандитів	109	4	113
спіймано бандитів	190	4	194
арештовано осіб, запідозрених у співпраці з бандами	562	9	571
3. Здобуто зброї	до 19 V	на 21 V	всього
автоматів	47	2	49
гвинтівок	225	2	227
пістолетів	19	1	20
боєприпасів	51 799	2 000	53 799
знищено бункерів	129	1	130

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

W dn[iach] 19–20 maja br. odjechało og[ółem] 7 transp[ortów] o stanie 2040 ludzi.

Ogółem odeszło 175 transp[ortów] o stanie 57 630 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 20 maja br. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 140 transportów o stanie 47 603 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 101 transp[ortów] o stanie 32 081 ludzi,

na woj. olsztyńskie 38 transp[ortów] o stanie 15 144 ludzi,

na woj. gdańskie 1 transp[ort] o stanie 378 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia

Na terenie woj. lubelskiego –

Dnia 19 maja br. w m. Włodawa wybuchł pożar w tartaku państwowym. Spłonął budynek oraz uległy zniszczeniu wszystkie znajdujące się w nim maszyny i urządzenia. Straty wynoszą około 40 000 000 zł. Dochodzenie prowadzi MO i PUBP-Włodawa.

C. Ogólne zestawienie na dzień 21 maja 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 19 V	na dz. 21 V	razem
rannych żołnierzy WBW	1	1	2
2. Straty band	do dn. 19 V	na dz. 21 V	razem
zabito bandytów	109	4	113
ujęto bandytów	190	4	194
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	562	9	571
3. Zdobyto broń	do dn. 19 V	na dz. 21 V	razem
automatów	47	2	49
kb	225	2	227
pistoletów	19	1	20
amunicji	51 799	2 000	53 799
zniszczono bunkrów	129	1	130

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

ІНП, МГБ 743, арк. 198.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

¹ Прізвище невідоме, псевдо „Луговий”, провідник І Району Надрайону „Холодний Яр” І Округу ОУН-Б.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a- a} Wpisano odręcznie.

¹ NN, ps. „Łuhowyj” prowadnyk Rejonu I Nadrejonu „Chołodnyj Jar” I Okręgu OUN-B.

**24 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 11 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00250/III-а

Варшава, а-24-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № ...

Повідомлення № 11
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 23 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

20–21–22 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Трійця (20 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Кобильниця Волоська (17 км на півд. від Любачева), м. Тісна (14 км на півд. від Балигорода), м. Накло (15 км на півн.-сх. від Перемишля), м. Конюша (12 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Брилинці (10 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Улюч (13 км на півн. від Сянока), м. Кречкова (12 км на півд.-зах. від Перемишля).

У рай[оні] м. Улюч (13 км на півн. від Сянока) опер[ативна] група 12 пп увійшла в контакт з бандою „Громенка”. Під час бою вбито 4 бандерівців і 1 спіймано. Власні втрати: 5 рядових вбито. Операція, спрямована на оточення банди та її ліквідацію, триває.

У рай[оні] м. Кречкова (12 км на півд.-зах. від Перемишля) 30 пп провів операцію проти банди „Ластівки”. Під час бою вбито 5 бандитів, зв'язкових банди і 1 спіймано.

У рай[оні] м. Брилинці (10 км на півд.-зах. від Перемишля) опер[ативна] група 11 пп вбила 4 бандитів і 1 спіймала. Здобуто 5 гвинтівок і 12 гранат.

У рай[оні] м. Трійця (20 км на півд.-зах. від Перемишля) 1 пп знищив 23 пусті бункери банд.

**24 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 11
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr ^a-00250/III-^a

Warszawa, dnia ^a-24-^a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr ...

Komunikat Nr 11
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 23 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 20–21–22 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Trójca (20 km płd.-zach. Przemyśl), m. Kobylnica Wołoska (17 km płd. Lubaczów), m. Cisna (14 km płd. Baligród), m. Nakło (15 km płn.-wsch. Przemyśl), m. Koniusza (12 km płd.-zach. Przemyśl), m. Brylińce (10 km płd.-zach. Przemyśl), m. Ulucz (13 km płn. Sanok), m. Krzeczkowa (12 km płd.-zach. Przemyśl).

W rej[onie] m. Ulucz (13 km płn. Sanok) grupa oper[acyjna] 12 pp nawiązała styczność z bandą „Hromenki”. W czasie walki zabito 4 banderowców i 1 ujęto. Straty własne: 5 szeregowców zabitych. Akcja w kierunku otoczenia bandy i jej likwidacji znajduje się w pełnym toku.

W rej[onie] m. Krzeczkowa (12 km płd.-zach. Przemyśl) 30 pp prowadził akcję przeciwko bandzie „Łastiwki”. W czasie walki zabito 5 bandytów – łączników bandy i 1 ujęto.

W rej[onie] m. Brylińce (10 km płd.-zach. Przemyśl) grupa oper[acyjna] 11 pp zabiła 4 bandytów i 1 ujęła. Zdobyto 5 kb i 12 granatów.

W rej[onie] m. Trójca (20 km płd.-zach. Przemyśl) 1 pp zniszczył 23 próżne bunkry band.

W rej[onie] m. Olszanica (18 km płd.-wsch. Sanok) pluton 8 pp, działający razem z oddziałem WOP¹ zabił 1 bandytę i 1 ujął. Zdobyto skrzynkę z dokumentami bandy.

У рай[оні] м. Вільшаниця (18 км на півд.-сх. від Сянока) взвод 8 пп, що діяв разом із загonom ВПО¹ вбив 1 бандита і 1 спіймав. Здобуто скриньку з документами банди.

У рай[оні] м. Конюша (12 км на півд.-зах. від Перемишля) опер[ативна] група 28 пп викрила бункер вищого штабу УПА, в якому знайдено 1 авт[омат], 3 гранати, їжу та багато документів разом із найновішими інструкціями для банд.

17 V невідома банда, що налічувала близько 20 осіб забрала у м. Хутір Малий² (16 км на сх. від Балигорода) 6 шт[ук] худоби, яка знаходиться на стороні СРСР поряд з районом дій КВБ. Командувач КВБ твердить, що грабунок вчинила банда УПА, яка після переходу на нашу сторону мала сутичку з загонами КВБ, внаслідок бою вона залишила декілька одиниць зброї і плащ. Прикордонні органи СРСР обвинувачують у вчиненні грабунку групу КВБ, яка ніби-то після сильного обстрілу м. Хутір Малий – відступила. К[оманду]вач ОГ „Вісла” у порозумінні з прикордонними властями СРСР призначив комісію з метою проведення слідства та з’ясування інциденту.

З 17–21 травня ц. р. вироком Військового суду ОГ „Вісла” засуджено до смертної кари загалом 32 членів банд УПА за злочини, учинені на шкоду Держави й місцевого населення. Вироки виконано. Прізвища бандитів вміщено у додатку № 1.

б) Акція виселення.

До 20 травня ц. р. виїхало загалом 175 трансп[ортів], з 57 630 особами в них.

21–22 V травня ц. р. виїхало загалом 5 трансп[ортів], з 1426 особами в них.

Загалом виїхало 180 трансп [ортів], з 59 056 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 22 V на місця призначення прибуло загалом 150 транспортів, з 50 327 особами в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 103 трансп[орти], з 32 501 особою в них,

на Ольштинське воєв[одство] 45 [транспортів] з 17 211 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 2 [транспорти] з 615 особами в них.

Б. Найважливіші події

На території Люблінського воєв[одства] –

Маневренна група 9 пп, що діяла проти банд УПА в рай[оні] Угринівсько-Долгобичівських лісів, викрила в рай[оні] м. М’яновиці (4 км на півн.-сх. від Варяжа) і м. Вижлів (6 км на півд.-зах. від Варяжа) за-

W rej[onie] m. Koniusza (12 km płd.-zach. Przemyśl) grupa oper[acyjna] 28 pp wykryła bunkier wyższego sztabu UPA, w którym znaleziono 1 aut[omat], 3 granaty, żywność oraz dużo dokumentów wraz z najświeższymi instrukcjami dla band.

Dnia 17 V nieznana banda w sile ok. 20 ludzi zrabowała 6 szt[uk] bydła w m. Chutor Mały² (16 km wsch. Baligród), znajdującej się po stronie ZSRR i przylegającej do strefy działań KBW. D[owód]ca KBW twierdzi, że rabunku dokonała banda UPA, która po przejściu na naszą stronę starła się z oddziałami KBW, porzucając w wyniku walki kilka sztuk broni i płaszcz. Organy graniczne ZSRR zarzucają dokonanie rabunku grupie KBW, która rzekomo – po uprzednim silnym ostrzelaniu m. Chutor Mały – wycofała się. D[owód]ca GO „Wisła” w porozumieniu z władzami granicznymi ZSRR wyznaczył komisję celem przeprowadzenia dochodzeń i wyjaśnienia incydentu.

Od dnia 17–21 maja br. wyrokiem Sądu Wojskowego GO „Wisła” skazano na karę śmierci ogółem 32 członków band UPA za przestępstwa popełnione na szkodę państwa i miejscowej ludności. Wyroki wykonano. Nazwiska bandytów zawiera załącznik Nr 1.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 20 maja br. odjechało ogółem 175 transp[ortów] o st[anie] 57 630 ludzi.

W dniach 21–22 V br. odjechało ogółem 5 transp[ortów] o st[anie] 1426 ludzi.

Ogółem odeszło 180 transp[ortów] o st[anie] 59 056 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dn[ia] 22 V przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 150 transportów o stanie 50 327 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 103 transp[orty] o stanie 32 501 ludzi,

na woj. olsztyńskie 45 transp[ortów] o stanie 17 211 ludzi,

na woj. gdańskie 2 transp[orty] o stanie 615 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia

Na terenie woj. lubelskiego –

Grupa manewrowa 9 pp, działająca przeciwko bandom UPA w rej[onie] lasów uhrynowsko-dołhobyczowskich, wykryła w rej[onie] m. Mianowice (4 km płn.-wsch. Wareż) i m. Wyżłów (6 km płd.-zach. Wareż) ogółem 7 bunkrów, w których znaleziono 3 kb, ok. 4500 szt[uk] amunicji i 1 lunetę nożycową³. Aresztowano 3 osoby podejrzane o współpracę z UPA.

галом 7 бункерів, в яких знайдено 3 гвинтівки, близько 4500 шт[ук] боєприпасів і 1 підзорну трубу на тринозі. Арештовано 3 особи, яких підозрюється у співпраці з УПА.

Опер[ативна] група ВВБ провела операцію проти банд УПА в рай[оні] м. Ульгівок – Річиця (24 км на сх. від Томашева Люб[ельсько-го]), в результаті якої викрито 4 бункери з запасом пшениці, в око-лишніх господарствах членів банд реквізовано 4 шт[уки] худоби.

На території Краківського воєв[одства] –

Підрозд[іл] 18 пп³ під час навчання на місцевості, спіймав у рай[оні] м. Барвалд Горішній (6 км на сх. від Вадовиць) 2 членів банди НСЗ „Чарного”²⁴ зі зброєю та 3 особи, які співпрацювали з бандою.

В. Загальне зведення на 23 V 1947 р.

1. Власні втрати	до 21 V	на 23 V	всього
вбитих солдатів ВП	8	5	13
пораних – « – ВП	9	–	9
вбитих солдатів ВВБ	3		3
пораних – « – ВВБ	2		2
викрадених солдатів ВВБ	1		1
2. Втрати банд	до 21 V	на 23 V	всього
вбито бандитів	113	15	128
спіймано бандитів	194	23	217
арештовано підозрілих	571	7	578
здалося добровільно	28		28
3. Здобито зброї	до 21 V	на 23 V	всього
мінометів	3		3
протитанкових рушниць	1		1
важких кулеметів	2		2
ручних кулеметів	23		23
автоматів	49	1	50
гвинтівок	227	10	237
пістолетів	20	1	21
гранат	121	15	136
мін	246		246
боєприпасів	53 799	4 500	58 299
знищено бункерів	130	35	165

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

Grupa oper[acyjna] WBW przeprowadziła operację przeciwko bandom UPA w rej[onie] m. Ułhówek – Rzeczyca (24 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), w wyniku której wykryto 4 bunkry z zapasami pszenicy, w okolicznych gospodarstwach członków band zarekwirowano 4 szt[uki] bydła.

Na terenie woj. krakowskiego –

Oddz[iał] 18 pp⁴ podczas ćwiczeń w terenie ujął w rej[onie] m. Barwałd Górny (6 km wsch. Wadowice) 2 członków bandy NSZ „Czarnego”²⁵ z bronią oraz 3 osoby współpracujące z bandą.

C. Ogólne zestawienie na dz[ień] 23 V 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 21 V	na dz. 23 V	razem
zabitych żołnierzy WP	8	5	13
rannych – „ – WP	9	–	9
zabitych żołnierzy WBW	3		3
rannych – „ – WBW	2		2
uprowadzonych żołnierzy WBW	1		1
2. Straty band	do dn. 21 V	na dz. 23 V	razem
zabito bandytów	113	15	128
ujęto bandytów	194	23	217
aresztowano podejrzanych	571	7	578
poddało się dobrowolnie	28		28
3. Zdobyto broni	do dn. 21 V	na dz. 23 V	razem
moździerzy	3		3
rusznic ppanc.	1		1
ckm	2		2
rkm	23		23
automatów	49	1	50
kb	227	10	237
pistoletów	20	1	21
granatów	121	15	136
min	246		246
amunicji	53 799	4 500	58 299
zniszczono bunkrów	130	35	165

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

Поіменний список⁵
бандитів засуджених до смертної кари
Військовим судом Операт[ивної] групи „Вісла”
17 і 21 V 1947 р.
(вироки виконано)

1. Копко Антоні	17. Дмитришинь Пйотр
2. Дудка Александер	18. Дацко Міхал
3. Вархович Василь	19. Кілошко Димітри
4. Вачор Юзеф	20. Бобко Стефан
5. Товарніцький Міхал	21. Савко Стефан
6. Ушковський Ян	22. Герман Теодор
7. Велічко Міколай	23. Музика Міхал
8. Ігнат Міхал	24. Мішко Розалія
9. Шимеца Короман	25. Боднар Міхал
10. Лойко Міхал	26. Войцеховський Ян
11. Паламар Міхал	27. Соколік Міхал
12. Гедз Анджей	28. Галовати Вінценти
13. Загородзький Стефан	29. Кош Ян
14. Лещавський Станіслав	30. Марчак Ян
15. Гирез Александер	31. Любінський Юзеф
16. Космовський Ян	32. Васький Юзеф

(—) Пшонський, полковник

ЦАВ, IV. 500. 1/А. 131, арк. 150–151.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Ймовірно йдеться про солдатів 36 Командування з 8 Відділу ВПО.

² Правдоподібно: Хревт. Подібним чином далі.

³ 18 пп з 6 ДП не входив до складу ОГ „Вісла”.

⁴ Йдеться про партизанський загін РОАК „Чарного”. У повідомленнях часто всі загоны польського підпілля називаються „бандами НСЗ”.

⁵ Прізвища опубліковано згідно з правописом оригіналу.

Wykaz imienny⁶
bandytów skazanych na karę śmierci przez
Sąd Wojskowy Grupy Operac[yjnej] „Wisła”
w dniach 17 i 21 V 1947 r.
(wyroki wykonano)

1. Kopko Antoni	17. Dymytryszyń Piotr
2. Dudka Aleksander	18. Dacko Michał
3. Warchowicz Wasyl	19. Kiłoszko Dymitry
4. Waczor Józef	20. Bobko Stefan
5. Towarnicki Michał	21. Sawko Stefan
6. Uszkowski Jan	22. Herman Teodor
7. Wieliczko Mikołaj	23. Muzyka Michał
8. Ihnat Michał	24. Miszko Rozalia
9. Szymeca Koroman	25. Bodnar Michał
10. Łojko Michał	26. Wojciechowski Jan
11. Palamar Michał	27. Sokolik Michał
12. Gedz Andrzej	28. Hałowaty Wincenty
13. Zagrodzki Stefan	29. Kosz Jan
14. Leszczawski Stanisław	30. Marczak Jan
15. Hyrez Aleksander	31. Lubiński Józef
16. Kosmowski Jan	32. Waski Józef

(—) Przoński, pułkownik

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 150–151.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Chodzi zapewne o żołnierzy 36 Komendy z 8 Oddziału WOP.

² Prawdopodobnie: Chrewt. Podobnie dalej.

³ Tak w oryginale.

⁴ 18 pp z 6 DP nie wchodził w skład GO „Wisła”.

⁵ Mowa o oddziale partyzanckim ROAK „Czarnego”. W komunikatach niejednokrotnie wszelkie oddziały polskiego podziemia są określane jako „bandy NSZ”.

⁶ Nazwiska opublikowano zgodnie z pisownią oryginału.

**26 травня 1947, б.м.в. Наказ № 1/П генерала Стефана Моссора
про належну організацію обслуговування транспортів
виселенців та про покарання начальників транспортів,
винних у недотриманні службових обов'язків**

Оперативна група „Вісла”
Вих. № ^a0180/гр. оп. ^a
^a26.05 ^a 1947 р.

Цілком таємно
Прим. № ^a10 ^a

Наказ № 1/П

Отримав повідомлення про різні яскраві [приклади] занедбань та порушень [чинених] деякими нач[альни]ками транспортів, як наприклад:

1. Начальник транспорту Р/311 з 9 ДП не знав, скільки везе людей, оскільки мав документи на 297 осіб, а після перевірки на станції Ольштин виявилось, що в транспорті були 543 особи.

2. Начальник транспорту [Р]/43 з 6 ДП і Р/44 з 7 ДП – пор. Корчинський Еміль, після об'єднання цих транспортів у Тарнівських Горах, залишив транспорт 5.5 ц. р., а сам пасажирським поїздом поїхав до Ольштина, де чекав на прибуття свого транспорту.

3. Начальник транспорту Р/66 з 6 ДП – підпоручник Кравчук Антоні (В. Ч. 2467) взагалі не мав офіцерського посвідчення і т. д.

Крім того, систематично трапляються випадки, коли:

4. Начальники транспортів та конвой ВП, а також представники УБ, ГМ ⁶ і Інформації ⁶ не мають документів на повернення та проїзних квитків.

5. Начальники транспортів і конвой ВП, УБ і ГМ недостатньо забезпечені харчами, що спричиняє труднощі в подальшому їх забезпеченні продуктами.

Наказую:

а) Командування начальників транспортів, які названі у п[ун]кті 1, 2 і 3, розгляне міру їхньої вини та покарає в рамках своїх компетенцій, доповівши мені про покарання у письмовій формі до 1.6.47 р.

б) Командири дивізій та окремих частин, а також начальники та коменданти УБ й ГМ видадуть розпорядження, щоб коменданти транспортів та конвоїри отримували доручення на [отримання] зво-

**26 maja 1947, b.m.w. Rozkaz Nr 1/II gen. Stefana Mossora
dotyczący właściwej organizacji obsługi transportów
z wysiedloną ludnością oraz ukarania
dowódców transportów winnych zaniedbań**

Grupa operacyjna „Wisła”
Nr wych. ^a-0180/gr. op. ^a
Dnia ^a-26.05-^a 1947 r.

Ścisłe tajne
Egz. Nr ^a-10-^a

Rozkaz Nr 1/II

Otrzymałem meldunki o różnych jaskrawych zaniedbaniach i wykroczeniach niektórych d[owód]ców transportów, i tak np.:

1. Dowódca transportu R/311 z 9 DP nie wiedział, ilu wiezie ludzi, gdyż dokumenty miał na 297 osób, a po sprawdzeniu na stacji Olsztyn okazało się, że w transporcie były 543 osoby.

2. Dowódca transportu [R]/43 z 6 DP i R/44 z 7 DP – por. Korczyński Emil, po połączeniu tych transportów w Tarnowskich Górach, pozostawił transport w dniu 5.5. rb., a sam pojechał do Olsztyna pociągiem osobowym, gdzie oczekiwał nadejścia swego transportu.

3. Dowódca transportu R/66 z 6 DP – ppor. Krawczuk Antoni (J. W. 2467) nie posiadał w ogóle legitymacji oficerskiej itd.

Prócz tego zdarzają się ciągle wypadki, że:

4. Dowódcy transportów i eskorta WP oraz przedstawiciele UB, MO ^b-i Informacji-^b nie posiadają powrotnych dokumentów i biletów na przejazd.

5. Dowódcy transportów i eskorta WP, UB i MO nie są dostatecznie wyposażeni w prowiant, co powoduje trudności w dalszym ich zaprowiantowaniu.

Rozkazuje:

a) Przełożeni dowódców transportów, wymienieni w p[un]kcie 1, 2 i 3 rozpatrzą stopień ich winy i ukarzą we własnym zakresie, meldując mi o ukaraniu na piśmie w terminie do dn[ia] 1.6.47 r.

b) Dowódcy dywizji i samodzielnych jednostek, jak również szefowie i komendanci UB i MO wydadzą zarządzenia, by komendanci transportów i konwojenci zaopatrywani byli w zlecenia na bilety powrotne, bez podawania początkowej stacji drogi powrotnej. Nazwę stacji tej korzystający ze zlecenia poda każdorazowo przy powrocie, gdzie zostanie wpisana na

ротніх квитків, у яких не вказувалася вихідна станція зворотнього шляху. Назву цієї станції, власник доручення подаватиме за кожним разом, коли повертатиметься. Вона має бути вписана на копії доручення. Того, хто отримує доручення, за кожним разом слід проінструктувати про спосіб строгого виконання цієї маніпуляції, щоб уникнути будь-яких непорозумінь та зловживань. У випадках Ю коли початкова станція зворотнього шляху відома – слід звичайно вписати її назву на дорученні в момент його видачі.

в) Начальникам транспортів видавати на весь склад конвою сухий пайок на 12 днів та продатестат, на підставі якого, у разі продовження подорожі, к[оманди]р конвою отримає необхідні продукти у найближчому гарнізоні.

г) Кожен начальник транспорту підготує 2 екземпляри поіменних списків переселених, один із яких передасть інспекторові представника міністра Возз'єднаних земель на розподільній станції.

Для раціонального групування та використання залізничних транспортів слід:

г) За 48 годин до початку завантаження транспорту, подвати в телефонному режимі у Транспортний відділ ОГ „Вісла” замовлення на транспорт.

д) Час завантаження транспорту не може перевищувати 12 годин.

е) негайно повідомляти Від[діл] транспорту про годину початку завантаження транспорту, з метою підставлення паровоза.

е) Категорично наказати комендантам пунктів завантаження, щоб дотримувалися вищенаведених розпоряджень, оскільки у протилежному разі всі витрати даремного простою залізничного рухомого складу або завантаженого транспорту, що чекатиме на паровоз, записуватимуться на рахунок відповідних командирів.

З-к К-ра Операт[ивної] групи
„Вісла”

Командувач Операт[ивної] групи
„Вісла”

З питань політ[ично]-вих[овної]
роботи

Сідзінський, підполковник

Моссор, генерал бригади

Начальник Штабу ОГ „Вісла”

в. о. (—)^в

Хілінський, полковник

Відбито в 14 прим.

Розіслано згідно з рознарядкою

przebitce zlecenia. O sposobie ścisłego wykonania tej manipulacji należy otrzymującego zlecenie każdorazowo pouczyć, by uniknąć jakichkolwiek nieporozumień lub nadużyć. W wypadkach, gdy stacja początkowa drogi powrotnej jest znana – należy oczywiście nazwę jej na zleceniu wpisać już przy wydaniu.

c) Dowódcom transportów wydawać na cały stan konwoju suchy prowiant na 12 dni i atestat żywnościowy, na podstawie którego w razie przedłużenia się podróży, dowódca konwoju pobierze brakujący prowiant w najbliższym garnizonie.

d) Każdy dowódca transportu sporządzi 2 egzemplarze imiennych wykazów przesiedlonych, z których jeden przekaze inspektorowi delegata ministra ziem odzyskanych na stacji rozdzielczej.

Odnośnie racjonalnego grupowania i wykorzystania transportów kolejowych należy:

e) Zapotrzebowanie na transporty przesiedleń zgłaszać telefonicznie do Wydziału Komunikacji GO „Wisła” na 48 godzin przed rozpoczęciem załadowania transportu.

f) Czas załadowania transportu nie może przekraczać 12 godzin.

g) Natychmiast zgłaszać do Wydziału Komunikacji godzinę rozpoczęcia załadowania transportu w celu dostawienia parowozu.

h) Kategorycznie nakazać komendantom punktów załadowczych przestrzeganie powyższych zarządzeń, gdyż w przeciwnym razie wszelkie koszty [wynikające] z próżnego przetrzymania taboru kolejowego lub załadowanych transportów, oczekujących na parowozy, będą liczone na rachunek odnośnych dowódców.

Z-ca D-cy Grupy Operac[yjnej] „Wisła” Do spraw pol[ityczno]- -wych[owawczych] Sidziński, ppłk	Dowódca Grupy Operac[yjnej] „Wisła” Mossor, gen. bryg.
--	--

Szef Sztabu GO „Wisła”
w. z. (—)^c
Chiliński, płk

Odbito w 14 egz.
Rozesłano wg rozdzielnika
Wyk. S. W., mjr
Druk: N. H., Nr 139
Dnia 26 maja 1947 r.

Вик. С. В., майор
Друк: Н. Г., № 139
26 травня 1947 р.

ІНП, 835/133, арк. 8–9.

Копія, машинопис.

*На документі примітки, зроблені від руки: Інформ[ація], а/а та ініша нерозбірлива адно-
тація.*

Примітки

- ^{а-а} Вписано від руки.
- ^{б-б} Підкреслено від руки, поряд на полях дописано знак питання.
- ^в Особистий підпис Коссовського.

IPN, 835/133, k. 8–9.

Kopia, maszynopis.

Na dokumencie odręczne adnotacje: Inform[acja], a/a oraz druga nieczytelna.

Przypisy

- a- -a Wpisano odręcznie.
- b- -b Podkreślono odręcznie, obok na marginesie dopisano znak zapytania.
- c Odręczny podpis Kossowskiego.

**28 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 12 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00252/III-а

Варшава, а-28-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № ...

Повідомлення № 12
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 27 травня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

23–24–25–26 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Пашова (15 км на сх. від Сянока), м. Брижава (16 км на півн.-сх. від Сянока), м. Кунківці (3 км на зах. від Перемишля), м. Конюша (12 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Розтока (9 км на півд. від Бірчі), м. Воля Новосільська (8 км на півн. від Любачева), м. Німстів (11 км на півн.-зах. від Любачева), м. Гічва (10 км на півн. від Балигорода), м. Струбовиська (18 км на півд.-сх. від Балигорода).

У рай[оні] м. Пашова (15 км на сх. від Сянока) оперативна група 36 К[омандува]ння ВПО¹ разом з 1 взводом 1 пп оточила бункер, в якому знаходилися бандерівці. Під час бою вбито 3 бандитів, 1 спіймано. Здобуто 7 одиниць зброї та документи банди.

У рай[оні] м. Гічва (10 км на півн. від Балигорода) оперативна група ВВБ вбила 2 бандитів та знищила 9 бункерів, які були продовольчими складами банд. Здобуто 6 одиниць зброї і 790 штук набоїв.

У рай[оні] м. Бережава (16 км на півн.-сх. від Сянока) оперативна група 1 пп вбила 3 бандитів та здобувши при цьому 3 ручні кулемети і 2 гвинтівки.

На доповнення повідомлення № 11 про хід операції 12 пп проти банди „Громенка” чисельністю близько 150 осіб у рай[оні] м. Улюч (13 км на півн. від Сянока): цю банду було оточено, а коли замкнутий котел оточення почав звужуватися, вона вишикувалася клином

**28 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 12
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00252/III-a

Warszawa, dnia ^a28-^a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr ...

Komunikat Nr 12
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 27 maja 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 23–24–25–26 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Paszowa (15 km wsch. Sanok), m. Brzeżawa (16 km płn.-wsch. Sanok), m. Kuńkowce (3 km zach. Przemyśl), m. Koniusza (12 km płd.-zach. Przemyśl), m. Roztoka (9 km płd. Bircza), m. Wola Nowosielska (8 km płn. Lubaczów), m. Niemstów (11 km płn.-zach. Lubaczów), m. Hoczew (10 km płn. Baligród), m. Strubowiska (18 km płd. wsch. Baligród).

W rej[onie] m. Paszowa (15 km wsch. Sanok) grupa operacyjna 36 K[omen]dy WOP¹ wraz z 1 plutonem 1 pp otoczyła bunkier, w którym znajdowali się banderowcy. W czasie walki zabito 3 bandytów, 1 ujęto. Zdobyto 7 jednostek broni oraz dokumenty bandy.

W rej[onie] m. Hoczew (10 km płn. Baligród) grupa operacyjna WBW zabiła 2 bandytów oraz zniszczyła 9 bunkrów, stanowiących magazyny żywnościowe band. Zdobyto 6 jednostek broni i 790 sztuk amunicji.

W rej[onie] m. Brzeżawa (16 km płn.-wsch. Sanok) grupa operacyjna 1 pp zabiła 3 bandytów, zdobywając 3 rkm i 2 kb.

W uzupełnieniu wiadomości o przebiegu akcji 12 pp przeciwko bandzie „Hromenki” w sile ok. 150 ludzi w rej[onie] m. Ulucz (13 km płn. Sanok) – komunikat Nr 11 – banda została otoczona, a gdy zamknięty kocioł zaczął się zaciskać, uszykowała się w zwarty klin i z odległości około 15 m otworzyła silny ogień na jedną z drużyn. Zabito 2 żołnierzy, a 3 ran-

і з відстані приблизно 15 м відкрила вогонь по одному з відділень. Вбито 2 солдатів, а 3 поранених добили штиками. Поки полк зміг перегрупуватися для переслідування – банда втекла. Оточення й прочісування сусідніх лісових комплексів, в яких могла бути банда, результатів не дало.

У рай[оні] м. Струбовиська (18 км на півд.-сх. від Балигорода) опер[ативна] група ВВБ організувала засідку, результат – вбито 1 бандита. Крім того, знищено 2 бункери, в яких знайдено українські пропагандистські матеріали.

У рай[оні] м. Кунківці (3 км на зах. від Перемишля) опер[ативна] група 11 пп знищила 4 бункери, в яких знаходилися запаси харчів та пропагандистські матеріали УПА.

У рай[оні] м. Конюша (12 км на півд.-зах. від Перемишля) розвідувальний загін 1 пп спіймав 2 бандитів, здобувши при цьому 1 станковий кулемет, 1 ручний кулемет і 2 автомати.

б) Акція виселення.

До 22 V ц. р. виїхало загалом 180 трансп[ортів], з 59 056 особами в них.

23–24–25–26 V ц. р. виїхало загалом 11 трансп[ортів], з 3722 особами в них.

Загалом виїхав 191 трансп[орт], з 62 778 особами в ньому.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 26 V ц. р. на місця призначення прибуло загалом 167 транспортів, з 55 117 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 110 транспортів, з 34 506 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 51 [транспорт] з 18 925 особами в ньому,

на Гданське воєв[одство] 6 [транспортів] з 1686 особами в них.

Б. Найважливіші події

На тер[иторії] Люблінського воєв[одства] –

Опер[ативна] група ВВБ з Томашева Люб[ельського] проводила операцію проти банд УПА в рай[оні] м. Олехувек² пов[іту] Томашів Люб[ельський], в результаті якої вбито к[оманди]ра чоти (взводу). При вбитому знайдено 1 гвинтівку, 2 пістолети, 6 гранат та документи банди. Операція у цьому рай[оні] триває.

На території Краківського воєв[одства] –

26 травня ц. р. опер[ативна] група ВВБ „Криніца” розпочала операцію проти банди УПА „Смирного” та усіх інших українських банд, що переходять на територію Краківського воєв[одства]. Операція

nych dobili bagnetami. Zanim pułk zdołał przestawić się na pościg – banda zbiegła. Otoczenie i przeszukanie sąsiednich kompleksów leśnych, w których przewidywano obecność bandy, nie dało rezultatów.

W rej[onie] m. Strubowiska (18 km pld.-wsch. Baligród) grupa oper[acyjna] WBW przeprowadziła zasadzkę, w wyniku której zabito 1 bandytę. Zniszczono ponadto 2 bunkry, zawierające materiały propagandowe ukraińskie.

W rej[onie] m. Kuńkowce (3 km zach. Przemyśl) grupa oper[acyjna] 11 pp zniszczyła 4 schrony, w których znajdowały się zapasy żywności oraz materiały propagandowe UPA.

W rej[onie] m. Koniusza (12 km pld.-zach. Przemyśl) oddział zwiadowczy 1 pp ujął 2 bandytów, zdobywając 1 ckm, 1 rkm i 2 automaty.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 22 maja br. odjechało ogółem 180 transp[ortów] o st[anie] 59 056 ludzi.

W dn[iach] 23–24–25–26 V br. odjechało ogółem 11 transp[ortów] o st[anie] 3722 ludzi.

Ogółem odeszło 191 transp[ortów] o st[anie] 62 778 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 26 V br. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 167 transportów o stanie 55 117 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 110 transp[ortów] o stanie 34 506 ludzi,

na woj. olsztyńskie 51 transp[ortów] o stanie 18 925 ludzi,

na woj. gdańskie 6 transp[ortów] o stanie 1686 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia

Na ter[enie] woj. lubelskiego –

Grupa Oper[acyjna] WBW z Tomaszowa Lub[elskiego] przeprowadzała akcję przeciwko bandom UPA w rej[onie] m. Olechówek² pow. Tomaszów Lub[elski], w wyniku której zabito d[owód]cę czoty (plutonu). Przy zabitym znajdował się 1 kb, 2 pistolety, 6 granatów oraz dokumenty bandy. Akcja w tym rej[onie] trwa.

Na ter[enie] woj. krakowskiego –

Dnia 26 maja br. grupa oper[acyjna] WBW „Krynica” rozpoczęła akcję przeciwko bandzie UPA „Smyrnego” oraz wszelkim innym bandom ukraińskim, przechodzącym na teren woj. krakowskiego. Akcja odbywa się w rej[onie] m. Florynka (20 km pld.-wsch. Nowy Sącz) przy współdziałaniu z wojskami Czechosłowacji, które występują na swym terenie na odpowiednim odcinku granicy.

відбувається в рай[оні] м. Фльоринка (20 км на півд.-сх. від Нового Санча) у співпраці з військами Чехословаччини, які діють на своїй території у відповідному прикордонному секторі.

В. Загальне зведення на 27 V 1947 р.

1. Власні втрати	до 23 V	на 27 V	всього
вбитих солдатів ВП	13	2	15
поранених солдатів ВП	9	1	10
вбитих солдатів ВВБ	3	1	4
2. Втрати банд	до 23 V	на 27 V	всього
вбито бандитів	128	12	130 ³
спіймано бандитів	217	6	223
арештовано осіб, підозрюваних у співпраці з бандами	578	2	580
3. Здобуто зброї	до 23 V	на 27 V	всього
станкових кулеметів	2	1	3
ручних кулеметів	23	4	27
автоматів	50	10	60
гвинтівок	237	9	246
пістолетів	21	6	27
гранат	136	14	150
боєприпасів	58 299	790	59 089
знищено бункерів	165	18	183

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 200.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим надписом державний герб.

Примітки

^a-^a Вписано від руки.

¹ 36 Командування ВПО входило до складу 8 Відділу ВПО (Ряшів). Було розквартироване у Вільшаниці.

² Ймовірно: Ульгівок.

³ Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 140.

C. Ogólne zestawienie na dz[ień] 27 V 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 23 V	na dz. 27 V	razem
zabitych żołnierzy WP	13	2	15
rannych żołnierzy WP	9	1	10
zabitych żołnierzy WBW	3	1	4
2. Straty band	do dn. 23 V	na dz. 27 V	razem
zabito bandytów	128	12	130 ³
ujęto bandytów	217	6	223
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	578	2	580
3. Zdobyto broni	do dn. 23 V	na dz. 27 V	razem
ckm	2	1	3
rkm	23	4	27
automatów	50	10	60
kb	237	9	246
pistoletów	21	6	27
granatów	136	14	150
amunicji	58 299	790	59 089
zniszczono bunkrów	165	18	183

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 200.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ 36 Komenda WOP wchodziła w skład 8 Oddziału WOP (Rzeszów). Stacjonowała w Olszanicy.

² Prawdopodobnie: Ulhówek.

³ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 140.

**30 травня 1947, Варшава. Повідомлення № 13 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00255/III-а

Варшава, а-30-а травня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № ...

Повідомлення № 13
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 29 V 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

27–28 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах] – м. Безмігова (4 км на півн.-сх. від Ліська), м. Будомир (13 км на півд.-сх. від Любачева), м. Мочар I і II (5 км на півн.-сх. від Любачева), м. Цидили (14 км на півн. від Ярослава), м. Піскоже (18 км на півн.-сх. від Ярослава), м. В'язівниця (7 км на півн. від Ярослава), м. Трійця (26 км на півн.-сх. від Сянока), м. Рудавка (23 км на півн.-сх. від Сянока).

У рай[оні] м. Цидили (14 км на півн. від Ярослава) 11 пп викрив під час проведення операції декілька бункерів, з'єднаних коридорами, в яких знайдено 1 гвинтівку, 500 шт[ук] набоїв та багато документів банд УПА. Заарештовано 15 осіб, підозрюваних у співпраці з бандами.

У м. Безмігова (4 км на півн.-сх. від Ліська) на пост ГМ з'явився бандит, який був використаний 8 пп та спричинився до викриття 1 бункера, в якому спіймано 2 бандитів. Здобуто 2 ручні кулемети, 3 гвинтівки та ряд важливих документів банд.

У м. Будомир добровільно з'явилося 2 бандитів, які віддали 2 гвинтівки.

У рай[оні] м. Піскоже (18 км на півн.-сх. від Ярослава) опер[ативна] група 7 пп спіймала 10 агентів банд УПА, яких довгий час розшукувало місцеве УБ.

**30 maja 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 13
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00255/III^a

Warszawa, dnia ^a30^a maja 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr ...

Komunikat Nr 13
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dz[ień] 29 V 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 27–28 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach] – m. Bezmichowa (4 km płn.-wsch. Lesko), m. Budomierz (13 km pld.-wsch. Lubaczów), m. Moczar I i II (5 km płn.-wsch. Lubaczów), m. Cydyły (14 km płn. Jarosław), m. Piskorze (18 km płn.-wsch. Jarosław), m. Wiązownica (7 km płn. Jarosław), m. Trójca (26 km płn.-wsch. Sanok), m. Rudawka (23 km płn.-wsch. Sanok).

W rej[onie] m. Cydyły (14 km płn. Jarosław) 11 pp wykrył w czasie przeprowadzania operacji kilka bunkrów połączonych ze sobą korytarzami, w których znaleziono 1 kb, 500 szt[uk] amunicji oraz wiele dokumentów band UPA. Aresztowano 15 osób podejrzanych o współpracę z bandami.

W m. Bezmichowa (4 km płn.-wsch. Lesko) zgłosił się na posterunek MO bandyta, który na skutek wykorzystania [go] przez oddział 8 pp spowodował wykrycie 1 bunkra, w którym ujęto 2 bandytów. Zdobyto 2 rkm, 3 kb oraz szereg ważnych dokumentów band.

W m. Budomierz zgłosiło się dobrowolnie 2 bandytów, zdając 2 kb.

W rej[onie] m. Piskorze (18 km płn.-wsch. Jarosław) grupa oper[acyjna] 7 pp ujęła 10 konfidentów band UPA, poszukiwanych od dawna przez miejscowy UB.

W rej[onie] m. Wiązownica (7 km płn. Jarosław) 7 pp stoczył walkę z grupą sotni „Bryła”¹. Dowódca sotni ps. „Bryl” został zabity. „Bryl” zaj-

У рай[оні] м. В'язівниця (7 км на півн. від Ярослава) 7 пп провів бій з групою сотні „Бриля”²¹. Командира сотні, псевдо „Бриль”, вбито. „Бриль” займав, крім того, пост керівника зв'язківців між сотнею „Стаха” і осередками ОУН на території СРСР. Здобуто зброю, значну кількість документів і гроші. Точні дані про хід операції передамо пізніше, після отримання додаткових донесень.

У рай[оні] м. Гувники (16 км на півд.-зах. від Перемишля) опер[ативна] група 1 пп провела бій з бандою, під час якого покінчив з собою бандит на псевдо „Бистрий”²², який займав в УПА керівний пост (який саме, досі не встановлено). Спіймано 3 бандитів.

У рай[оні] м. Трійця – Рудавка (26 км на півн.-сх. від Сянока) 12 пп знищив загалом 13 бункерів. Здобуто 2 гвинтівки.

б) Акція виселення.

До 26 V ц. р. виїхало загалом 191 трансп[орт], з 62 778 особами в ньому.

27–28 V ц. р. виїхало загалом 5 [транспортів], з 1825 особами в них.

Загалом виїхало 196 трансп[ортів], з 64 603 особами в них.

У донесеннях про переселенську акцію відзначається, що 90% населення, яке виїжджає, завошивлене. ДРУ призначило відповідну кількість дезінфекційних засобів, передавши їх у розпорядження своїм органам, що діють в районах, призначених для заселення та в місцях завантаження транспортів. Продовження списку населених пунктів, у яких завершено переселенську акцію – у додатку № 1.

в) Акція поселення.

До 28 V ц. р. на місця призначення прибуло загалом 180 транспортів, з 59 753 особами в них, з чого припадає –

на Щецінське воєв[одство] 115 транспортів, з 36 126 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 58 транспортів, з 21 634 особами

в них,

на Гданське воєв[одство] 6 транспортів, з 1686 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 1 [транспорт], з 307 особами в ньому.

Б. Найважливіші події

На території Ряшівського воєв[одства] –

24 травня ц. р. у м. Любачеві спалахнула пожежа, внаслідок якої згоріло 20 жилих будинків і господарських будівель. 26 V ц. р. у м. Прухник Ярославського пов[іту] згоріло 6 сільських господарств разом з частиною живого інвентаря. В обох випадках не встановлено причин пожежі. Слідство триває.

На території Люблінського воєв[одства] –

mował ponadto stanowisko szefa łączników, kontaktujących sotnię „Stacha” z ośrodkami OUN na terenie ZSRR. Zdobyto broń, liczne dokumenty i pieniądze. Dokładne dane o przebiegu walki zostaną podane dodatkowo po otrzymaniu meldunków uzupełniających.

W rej[onie] m. Huwniki (16 km pld.-zach. Przemyśl) grupa oper[acyjna] 1 pp stoczyła walkę z bandą, w czasie której popełnił samobójstwo bandyta ps. „Bystryj”²², zajmujący w UPA stanowisko kierownicze (dotąd nieustalone). Ujęto 3 bandytów.

W rej[onie] m. Trójca – Rudawka (26 km pln.-wsch. Sanok) 12 pp zniszczył ogółem 13 bunkrów. Zdobyto 2 kb.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dn[ia] 26 V br. odjechało ogółem 191 transportów o stanie 62 778 ludzi.

W dn[ach] 27–28 V br. odjechało ogółem 5 transportów o stanie 1825 ludzi.

Ogółem odeszło 196 transportów o stanie 64 603 ludzi.

Meldunki o akcji przesiedleńczej stwierdzają, że odjeżdżająca ludność jest w 90% zawszona. PUR przeznaczył odpowiednią ilość środków dezynfekcyjnych, oddając je do dyspozycji własnym organom, działającym na terenach osiedleńczych oraz w miejscach załadowania transportów. Dal-szy ciąg wykazu miejscowości, w których zakończono akcję przesiedleń-czą, zawiera załącznik Nr 1.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 28 V br. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 180 trans-portów o stanie 59 753 ludzi, z czego przypada –

na woj. szczecińskie 115 transportów o stanie 36 126 ludzi,

na woj. olsztyńskie 58 transportów o stanie 21 634 ludzi,

na woj. gdańskie 6 transportów o stanie 1686 ludzi,

na woj. poznańskie 1 transport o stanie 307 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia

Na terenie woj. rzeszowskiego –

Dnia 24 maja br. w m. Lubaczów wybuchł pożar, na skutek którego spłonęło 20 domów mieszkalnych i zabudowań gospodarczych. Dnia 26 V br. w m. Pruchnik pow. Jarosław spaliło się 6 gospodarstw wiejskich wraz z częścią inwentarza żywego. W obu wypadkach nie ustalono przyczyn pożaru. Dochodzenie w toku.

Na terenie woj. lubelskiego –

Grupa manewrowa 9 pp, działająca przeciwko bandom UPA w rej[onie] lasów uhrzynowsko-dołhobyczowskich, zniszczyła w rej[onie] m. Wojsławi-

Маневренна група 9 пп, яка діє проти банд УПА в рай[оні] Угринівсько-Долгобичівських лісів, знищила в рай[оні] м. Войславичі (12 км на півд. від Варяжа) 11 бункерів. Окрім того, вбито к[омандира] батальйону УПА. Опер[ативна] група 5 пла³ знищила в рай[оні] м. Руда Журавецька (17 км на півд. від Томашева Люб[ельського]) 3 бункери банд. В одному із них знайдено друкарську машинку. 27 V банда „Ястшемба” в кількості близько 30 осіб підпалила села Сосновиця, Гірки, Пішоволя, Кроняженки [?] (30 км на зах. від Володави), після чого відступила в південному напрямку. Розміри, завданих бандою збитків ще не встановлено. Переслідування банди веде опер[ативна] група ВВБ. Спіймано 4 членів банди „Ястшемба”, переслідування триває.

На території Краківського воєв[одства] –

Опер[ативна] група ВВБ і ВП⁴, яка діє проти банд УПА на півд[енно]-сх[ідній] території Крак[івського] воєв[одства], натрапила на банду, що налічувала 5 осіб. В результаті бою вбито 2 бандитів. Здобуто 2 гвинтівки. Решті бандитів вдалося втекти. Власні втрати – 1 офіцер легко поранений.

В. Загальні відомості на 29 V 1947 р.

1. Власні втрати	до 27 V	на 29 V	всього
вбитих солдатів ВП	15	1	16
поранених солдатів ВП	10	1	11
2. Втрати банд	до 27 V	на 29 V	всього
вбито бандитів	130	5	135
спіймано бандитів	223	24	257 ⁵
арештовано підозрілих	580	23	603
здалося добровільно	28	3	31
3. Здобуто зброї	до 27 V	на 29 V	всього
ручних кулеметів	27	2	29
автоматів	60	1	61
гвинтівок	246	16	262
пістолетів	27	1	28
гранат	150	7	157
боєприпасів	59 089	8 400	67 489
мін	246	1	247
знищено бункерів	165	28	193

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

ce (12 km pld. Wareż) 11 bunkrów. Zabito ponadto d[owód]cę baonu UPA. Grupa oper[acyjna] 5 pal³ zniszczyła w rej[onie] m. Ruda Żurawiecka (17 km pld. Tomaszów Lub[elski]) 3 bunkry band. W jednym z nich znaleziono maszynę do pisania. Dn[ia] 27 V banda „Jastrzębia” w sile ok. 30 ludzi dokonała podpalenia wsi Sosnowica, Górki, Pieszowola, Kroniażenki [?] (30 km zach. Włodawa), po czym wycofała się w kierunku południowym. Wysokości poniesionych strat jeszcze nie ustalono. W pościg za bandą wyruszyła grupa oper[acyjna] WBW. Ujęto 4 członków bandy „Jastrzębia”, pościg trwa.

Na terenie woj. krakowskiego –

Grupa oper[acyjna] WBW i WP⁴, działająca przeciwko bandom UPA na pld. wsch. terenach woj. krak[owskiego] zetknęła się z bandą w sile 5 ludzi. W wyniku walki zabito 2 bandytów. Zdobyto 2 kb. Pozostałym bandytom udało się zbiec. Straty własne – 1 oficer lekko ranny.

C. Ogólne zestawienie na dz[ień] 29 V 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 27 V	na dz. 29 V	razem
zabitych żołnierzy WP	15	1	16
rannych żołnierzy WP	10	1	11
2. Straty band	do dn. 27 V	na dz. 29 V	razem
zabito bandytów	130	5	135
ujęto bandytów	223	24	257 ⁵
aresztowano podejrzanych	580	23	603
poddało się dobrowolnie	28	3	31
3. Zdobyto broni	do dn. 27 V	na dz. 29 V	razem
rkm	27	2	29
automatów	60	1	61
kb	246	16	262
pistoletów	27	1	28
granatów	150	7	157
amunicji	59 089	8 400	67 489
min	246	1	247
zniszczono bunkrów	165	28	193

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

Список населених пунктів, на території яких завершено
акцію виселення української людності
(продовження таблиці від 14 V 1947 р.)

№	Місцевість	Кіль- кість виселе- них	№	Місцевість	Кіль- кість виселе- них
	241. з переносу	42 034	269.	Березка	75
242.	Туринське	10	270.	Семушова	451
243.	Жерниця Вижня	100	271.	Монастирець	272
244.	Жерниця Нижня	100	272.	Ліщава Долішня	685
245.	Збоїська	10	273.	Явірник Поль- ський	62
246.	Долина	167	274.	Гутисько	72
247.	Загір'я	100	275.	Придатки Гутись- кі	37
248.	Великополе	211	276.	Молодовичі	50
249.	Тарнава Долішня	69	277.	Ясениця Сівчин- ська	67
250.	Кам'яне	34	278.	Горохівці	21
251.	Тарнава Горішня	35	279.	Красичин	23
252.	Прибишів	26	280.	Жогатин	305
253.	Кальниця	50	281.	Рибне	112
254.	Лукове	230	282.	Куп'ятичі	31
255.	Гузелі	160	283.	Даровичі	34
256.	Новосілки	100	284.	Котів	30
257.	Жерденка	100	285.	Рудавка	30
258.	Середнє Село	102	286.	Грушовиця	99
259.	Бережниця Нижня	100	287.	Гаї	222
260.	Заброддя	100	288.	Лази	26
261.	Березка	70	289.	Лясківка	54
262.	Волиця	100	290.	Тискова	15
263.	Войткова	210	291.	Бук	112
264.	Новосільці Козицькі	114	292.	Райське	—
265.	Тростянець	100	293.	Полянчик	368
266.	Ямна Горішня	337			
267.	Ямна Долішня	94			
268.	Стефкова	608			

Wykaz miejscowości, na terenie których
ukończono akcję wysiedleńczą ludności ukraińskiej
(ciąg dalszy tabeli z dnia 14 V 1947 r.)

Lp.	Miejscowość	Ilość wysiedlo- nych	Lp.	Miejscowość	Ilość wysiedlo- nych
	241. z przeniesienia	42 034	271.	Monastyrzec	272
242.	Turzańsk	10	272.	Leszczawa Dol- na	685
243.	Żernica Wyżna	100	273.	Jawornik Polski	62
244.	Żernica Niżna	100	274.	Huciska	72
245.	Zboiska	10	275.	Przydatki Huci- skie	37
246.	Dolina	167	276.	Młodowice	50
247.	Zagórz	100	277.	Jasienica Suf- czyńska	67
248.	Wielopole	211	278.	Grochowce	21
249.	Tarnawa Dolna	69	279.	Krasiczyn	23
250.	Kamienne	34	280.	Żohatyn	305
251.	Tarnawa Górna	35	281.	Rybne	112
252.	Przybyszów	26	282.	Kupiatyczne	31
253.	Kalnica	50	283.	Darowice	34
254.	Łukowe	230	284.	Kotów	30
255.	Huzele	160	285.	Rudawka	30
256.	Nowosiółki	100	286.	Gruszowica	99
257.	Żerdenka	100	287.	Gaje	222
258.	Średnia Wieś	102	288.	Łazy	26
259.	Bereźnica Niżna	100	289.	Laskówka	54
260.	Zabrodzie	100	290.	Tyskowa	15
261.	Bereska	70	291.	Buk	112
262.	Wolica	100	292.	Rajskie	—
263.	Wojtkowa	210	293.	Polańczyk	368
264.	Nowosielce Kobylskie	114	294.	Wola Michowa	286
265.	Trzcianiec	100	295.	Balnica	85
266.	Jamna Górna	337	296.	Smolnik	235
267.	Jamna Dolna	94	297.	Bukowiec	541
268.	Stefkowa	608			
269.	Bereska	75			
270.	Siemuszowa	451			

294. Воля Мігова	286	307. Манів	95
295. Бальниця	85	308. Гірянка	140
296. Смільник	235	309. Мілків	111
297. Буковець	541	310. Ушківці	61
298. Мичків	453	311. Старе Село	289
299. Явірець	479	312. Забілля	40
300. Волковия	80	313. Футори	144
301. Воля Горянська	351	314. Олещиці	75
302. Під Кичерою	22	315. Люблинець	874
303. Полянки	441	316. Німстів	96
304. Кобильське	78	317. Чесанів м.	105
305. Облази	43	318. Хотилуб	165
306. Терка	82	319. Дахнів	195

320. Нове Село	240	345. Посада Риботиць-	
321. Плазів	76	ка	56
322. Долини	16	346. Гута Березька	13
323. Гораєць	144	347. Заліски	13
324. Жуків	296	349. Коренець	30
325. Руда Рожанецька	29	349. Дрогоїв	11
326. Залужжя	315	350. Вишатичі	6
327. Диків Старий	436	351. Болестрашичі	38
328. Улазів	631	352. Бушковичі	30
329. Цівків	448	353. Мацьковичі	30
330. Витки	41	354. Малковичі	11
331. Мощаниця	149	355. Гнатковичі	9
332. Диків Новий	239	356. Орли	11
333. Наріль Село	21	357. Валява	10
334. Лівче	365	358. Трійчичі	2
335. Кадлубиська	7	359. Дуньковички	29
336. Єнджеївка	67	360. Батичі	4
337. Лучиці	33	361. Уйковичі	18
338. Негрибка	6	362. Косеничі	10
339. Коровники	6	363. Дрогобичка	8
340. Пикулиці	15	364. Свободна	91
341. Станиславчик	14	365. Крамарівка	80
342. Даровичі	102	366. Іскань	9
343. Конюшки	4	367. Бахів	10
344. Германовичі	91	368. Заграби	5

298. Myczków	453	309. Miłków	111
299. Jaworzec	479	310. Uszkowce	61
300. Wołkowyja	80	311. Stare Sioło	289
301. Wola Górzeńska	351	312. Zabiała	40
302. Pod Kiczera	22	313. Futory	144
303. Polanki	441	314. Oleszyce	75
304. Kobylskie	78	315. Lubliniec	874
305. Obłazy	43	316. Niemstów	96
306. Terka	82	317. Cieszanów m.	105
307. Maniów	95	318. Chotylub	165
308. Górzanka	140	319. Dachnow	195

320. Nowe Sioło	240	347. Załaski	13
321. Płazów	76	348. Korzeniec	30
322. Doliny	16	349. Drohojów	11
323. Gorajec	144	350. Wyszatyce	6
324. Żuków	296	351. Bolestraszyce	38
325. Ruda Rożaniecka	29	352. Buszkowice	30
326. Załuże	315	353. Maćkowice	30
327. Dzików Stary	436	354. Małkowice	11
328. Ułazów	631	355. Hnatkowice	9
329. Cewków	448	356. Orły	11
330. Witki	41	357. Walawa	10
331. Moszczanica	149	358. Trójczyce	2
332. Dzików Nowy	239	359. Duńkowiczki	29
333. Narol Wieś	21	360. Batycze	4
334. Liwce	365	361. Ujkowice	18
335. Kadłubiska	7	362. Kosienice	10
336. Jedrzejówka	67	363. Drohobyczka	8
337. Łuczyce	33	364. Świebodna	91
338. Nehrybka	6	365. Kramarzędka	80
339. Krówniki	6	366. Iskań	9
340. Pikulice	15	367. Bachów	10
341. Stanisławczyk	14	368. Zagraby	5
342. Darowice	102	369. Osiny	3
343. Koniuszki	4	370. Pruchnik Wieś	10
344. Hermanowice	91	371. Wola Węgierska	21
345. Posada Rybotycka	56	372. Węgierka	67
346. Huta Brzuska	13	373. Makowisko	67

369. Осини	3	391. Малява	—
370. Прухник-Село	10	392. Кам'янка	116
371. Воля Венгерська	21	393. Кичари	20
372. Венгерка	67	394. Брижава	—
373. Маковисько	67	395. Маргель	18
374. Кальників	15	396. Воля Корінецька	8
375. Гаї	71	397. Кузьмина	403
376. Грушовичі	55	398. Розтока	199
377. Динів	54	399. Налаззя [?]	29
378. Бахір	37	400. Ліщавка	498
379. Гарта	10	401. Тирява Волоська	—
380. Полянки	27	402. Тирява Сільна	441
381. Воля Горянська	17	403. Вільшаниця	562
382. Рибне	38	404. Ропенка	190
383. Гірянкa	226	405. Глинне	96
384. Завій	86	406. Завадка	695
385. Новосілки	230	407. Люблинець	18
386. Войткова	—	408. Жуків	137
387. Войтківка	—	409. Руда Рожанецька	14
388. Арламів	216	410. Улазів	39
389. Кальварія Пацлавська	10	Загалом до 20 V	
390. Новосілки Дидинські	40	виселено	61 407 ⁶

(—) Пшонський, полковник

ІНП, МГБ 743, арк. 202–204.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Можливо, що це Гамела Ярослав, псевдо „Бриль”, командир сотні УПА „Переяслави” Тактичного відтинка „Розточчя”, II Львівського Військового округу „Буг”; сотня налічувала близько 80 осіб. Після переходу кордону, тимчасово перебувала на території Ярославського й Любачівського повітів. „Бриль” загинув 28 травня 1947.

² Ймовірно Суровецький Роман, псевдо „Бистрий” – організаційний референт II Району Надрайону „Холодний Яр” I Округу ОУН-Б.

³ 5 пла був органічним підрозділом 3 ДП (штатної), не входив до складу ОГ „Вісла”.

⁴ Йдеться про ОГ „Новий Санч”, що діяла від середини травня 1947, командиром був майор Стефан Шиманський.

⁵ Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 247.

⁶ Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 63 398.

374. Kalników	15	393. Kiczera	20
375. Gaje	71	394. Brzeżawa	—
376. Hruszowice	55	395. Margiel	18
377. Dynów	54	396. Wola Korzeniecka	8
378. Bachórz	37	397. Kuźmina	403
379. Harta	10	398. Roztoka	199
380. Polanki	27	399. Nalazie [?]	29
381. Wola Górzeńska	17	400. Leszczawka	498
382. Rybne	38	401. Tyrawa Wołoska	—
383. Górzanka	226	402. Tyrawa Solna	441
384. Zawój	86	403. Olszanica	562
385. Nowosiółki	230	404. Ropienka	190
386. Wojtkowa	—	405. Glinne	96
387. Wojtkówka	—	406. Zawadka	695
388. Arłamów	216	407. Lubliniec	18
389. Kalwaria		408. Żuków	137
Paclawska	10	409. Ruda Rożaniecka	14
390. Nowosiółki		410. Ułazów	39
Dydyńskie	40	<hr/>	
391. Maława	—	Ogółem do dn[ia] 20 V	
392. Kamionka	116	wysiedlono 61 407 ⁶	

(—) Przoński, płk

IPN, MBP 743, k. 202–204.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Być może Hamela Jarosław, ps. „Bryl”, dca sotni UPA „Perejasławy” z Odcinka Taktycznego „Roztocze” II Lwowskiego Okręgu Wojskowego „Buh”; sotnia liczyła ok. 80 ludzi. Po przejściu granicy, tymczasowo przebywała na terenie powiatów jarosławskiego i lubaczowskiego. „Bryl” zginął 28 maja 1947.

² Zapewne Surowecki Roman, ps. „Bystryj” – referent organizacyjny Rejonu II Nadrejonu „Chołodnyj Jar” I Okręgu OUN-B.

³ 5 pól był organicznym oddziałem 3 DP (etatowej), nie wchodził w skład GO „Wisła”.

⁴ Chodzi o GO „Nowy Sącz” działającą od połowy maja 1947, dcą był mjr Stefan Szymański.

⁵ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 247.

⁶ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 63 398.

**2 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 14 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00256/III-а

Варшава, а-2-а червня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. № ...

Повідомлення № 14
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 1 червня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

29–30–31 травня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Явірець (16 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Маргель (11 км на півд.-сх. від Білгорая), м. Трійця – Ямна Долішня (10 км на півд.-сх. від Бірчі), м. Ракова (13 км на сх. від Сянока), м. Верхрата (20 км на півд. від Томашева Люб[ельського]), м. Борова Гора (6 км на сх. від Любачева), м. Розтоки Горішні (20 км на півд. від Балигорода), м. Зиндранова (28 км на півд. від Коросна), м. Корманичі (9 км на півд. від Перемишля).

У рай[оні] м. Верхрата (20 км на півд. від Томашева Люб[ельського]) опер[ативні] групи 3 ДП¹ знищили загалом 13 бандитів, спіймано 1 і заарештовано 7 осіб, яких підозрюється у співпраці з бандами. Здобуто 3 ручні кулемети, 4 авт[омати], 4 гвинтівки, боєприпаси, документи і українські пропагандистські матеріали.

У рай[оні] м. Явірець (16 км на півд.-сх. від Балигорода) загін 2 бригади ВВБ провів бій з групою бандерівців у кількості 4 осіб. Всіх [бандерівців] знищено, здобуто 7 одиниць зброї.

У рай[оні] м. Трійця – Ямна Долішня (10 км на півд.-сх. від Бірчі) 1 пп знищив 4 бандитів, у тому числі кушового – псевдо „Неремб” та його заступника, на псевдо „Грубий”². Здобуто 2 ручні кулемети, 1 авт[омат], 1 гвинтівку і 1 пістолет.

**2 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 14
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00256/III^a

Warszawa, dnia a-2^a czerwca 1947 r.
Ścisłe tajne
Egz. Nr ...

Komunikat Nr 14
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 1 czerwca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 29–30–31 maja br. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Jaworzec (16 km pld.-wsch. Baligród), m. Mar,gole (11 km pld.-wsch. Biłgoraj), m. Trójca – Jamna Dolna (10 km pld.-wsch. Bircza), m. Rakowa (13 km wsch. Sanok), m. Werchrata (20 km pld. Tomaszów Lub[elski]), m. Borowa Góra (6 km wsch. Lubaczów), m. Roztoki Górne (20 km pld. Baligród), m. Zydranowa (28 km pld. Krosno), m. Kormanice (9 km pld. Przemyśl).

W rej[onie] m. Werchrata (20 km pld. Tomaszów Lub[elski]) grupy oper[acyjne] 3 DP¹ zabiły ogółem 13 bandytów, ujęto 1 i aresztowano 7 osób podejrzanych o współpracę z bandami. Zdobyto 3 rkm, 4 aut[omaty], 4 kb, amunicję oraz dokumenty i materiały propagandowe ukraińskie.

W rej[onie] m. Jaworzec (16 km pld.-wsch. Baligród) oddział 2 brygady WBW stoczył walkę z grupą banderowców w sile 4 ludzi. Zabito wszystkich, zdobywając 7 jednostek broni.

W rej[onie] m. Trójca – Jamna Dolna (10 km pld.-wsch. Bircza) 1 pp zabił 4 bandytów, w tym kuszczonego, ps. „Nieręb” i jego zastępcę, ps. „Grubyj”². Zdobyto 2 rkm, 1 aut[omat], 1 kb i 1 pistolet.

W rej[onie] m. Borowa Góra (6 km wsch. Lubaczów) 14 pp wykrył ogółem 15 bunkrów, stanowiących magazyny mundurowe i żywnościowe band i aresztował 9 osób podejrzanych o współpracę z UPA.

У рай[оні] м. Борова Гора (6 км на сх. від Любачева) 14 пп виявлено загалом 15 бункерів-складів з мундирами та продовольством для банд і заарештовано 9 осіб за підозрою у співпраці з УПА.

У рай[оні] м. Ракова (13 км на сх. від Сянока) 8 пп знищив 8 бункерів, в яких знаходилося близько 5 м[етрів] зерна.

У рай[оні] м. Розтоки Горішні (20 км на півд. від Балигорода) загони 1 Дивізії ВВБ знищили загалом 14 бункерів і 43 курені. Спіймано 3 бандерівців, у тому числі 1 члена банди „Хріна”.

б) Акція виселення.

До 28 V виїхало загалом 196 транспортів, з 64 603 особами в них.

29 і 20³ V виїхало загалом 8 транспортів, з 2130 особами в них.

Загалом виїхало 204 транспорти, з 66 733 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 31 травня на місця призначення прибуло загалом 184 транспорти з 61 008 особами в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 115 транспортів, з 36 126 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 60 транспортів, з 22 551 особою в них,

на Гданське воєв[одство] 6 транспортів, з 1686 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 2 [транспорти], з 432 в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 1 [транспорт], з 213 особами в ньому.

Б. Найважливіші події на тер[иторії] Люблінського воєв[одства]

Маневренна група 9 пп провела операцію в рай[оні] м. Тудорковичі (9 км на півн.-сх. від Варяжа), в результаті якої викрито й знищено 5 бункерів та вбито 1 бандерівця.

28 травня ц. р. банда УПА спалила село Угнин (пов[іту] Володава). Згоріло 34 господарства, залишені виселеними українцями.

В. Загальне зведення станом на 1 червня 1947

1. Власні втрати	до 29 V	на 1 VI	всього
вбитих солдатів ВП	16	1	17
поранених — — — —	11	—	11
вбитих солдатів ВВБ	4	—	4
поранених — — — —	2	—	2
спійманих — — — —	1	—	1

W rej[on]ie m. Rakowa (13 km wsch. Sanok) 8 pp zniszczył 8 bunkrów, w których znajdowało się ok. 5 m zboża.

W rej[on]ie m. Roztoki Górne (20 km płd. Baligród) oddziały I Dywizji WBW zniszczyły ogółem 14 bunkrów i 43 szalasy. Ujęto ponadto 3 banderowców, w tym 1 członka bandy „Chrina”.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 28 V br. odjechało ogółem 196 transportów o stanie 64 603 ludzi.

W dn[iach] 29 i 20³ V br. odjechało ogółem 8 transportów o stanie 2130 ludzi.

Ogółem odeszły 204 transporty o stanie 66 733 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 31 maja przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 184 transporty o stanie 61 008 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 115 transp[ortów] o stanie 36 126 ludzi,

na woj. olsztyńskie 60 transp[ortów] o stanie 22 551 ludzi,

na woj. gdańskie 6 transp[ortów] o stanie 1686 ludzi,

na woj. poznańskie 2 transp[orty] o stanie 432 ludzi,

na woj. wrocławskie 1 [transport] o stanie 213 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na ter[enie] woj. lubelskiego

Grupa manewrowa 9 pp przeprowadziła akcję w rej[on]ie m. Tudorkowice (9 km płn. wsch. Wareż), w wyniku której wykryto i zniszczono 5 bunkrów oraz zabito 1 banderowca.

Dnia 28 maja br. banda UPA spaliła wieś Uhnin (pow. Włodawa). Spłonęły 34 gospodarstwa, opuszczone przez Ukraińców na skutek wysiedlenia.

C. Ogólne zestawienie na dz[ień] 1 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 29 V	na dz. 1 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	16	1	17
rannych – – – –	11	–	11
zabitych żołnierzy WBW	4	–	4
rannych – – – –	2	–	2
uprowadzonych – –	1	–	1
2. Straty band	do dn. 29 V	na dz. 1 VI	razem
zabito bandytów	135	25	160
ujęto bandytów	257	22	279

2. Втрати банд	до 29 V	на 1 VI	всього
вбито бандитів	135	25	160
спіймано бандитів	257	22	279
арештовано підозрілих	603	16	619
здалося добровільно	31	1	32
3. Здобуто зброї	до 29 V	на 1 VI	всього
мінометів	3	—	3
протитанкових рушниць	1	—	1
станкових кулеметів	3	—	3
ручних кулеметів	29	7	36
автоматів	61	11	72
гвинтівок	262	16	278
пістолетів	28	8	36
гранат	157	10	167
боєприпасів	59 089	1 957	61 046
мін	247	—	247
знищено бункерів	193	61	254

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 208.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ З ДП (збірною) командував генерал бригади Мечислав Меленас.

² „Неремб”, „Грубий” – правдоподібно діяли в III Районі Надрайону „Холодний Яр” I Округу ОУН-Б.

³ Так в оригіналі. Повинно бути 30.

aresztowano podejrzanych	603	16	619
poddało się dobrowolnie	31	1	32
3. Zdobyto broni	do dn. 29 V	na dz. 1 VI	razem
moździerzy	3	–	3
rusznic ppanc.	1	–	1
ckm	3	–	3
rkm	29	7	36
automatów	61	11	72
kb	262	16	278
pistoletów	28	8	36
granatów	157	10	167
amunicji	59 089	1 957	61 046
min	247	–	247
zniszczono bunkrów	193	61	254

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 208.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ 3 DP (kombinowaną) dowodził gen. bryg. Mieczysław Melenas.

² „Nieręb”, „Grubyj” – prawdopodobnie działali w Rejonie III Nadrejonu „Chołodnyj Jar” I Okręgu OUN-B.

³ Tak w oryginale. Powinno być: 30.

**4 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 15 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00259/III-а

Варшава, а-4-а червня 1947 р.

Повідомлення № 15
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воев[одств]
станом на 3 червня 1947 року.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

1 і 2 червня ц. р. частини ОГ „Вісла” проводили операцію з переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Вілька Соколівська (17 км на півн. від Ланцута), м. Тухля (22 км на сх. від Ярослава), м. Сурмачівка (15 км на півн.-сх. від Ярослава), м. Конюша (12 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Габківці (10 км на півд. від Балигорода), м. Дарів (22 км на півд.-зах. від Сянока), м. Небилець (20 км на півд. від Ряшева), м. Гутисько (22 км на півн.[-зах.] від Ланцута).

У рай[оні] м. Вілька Соколівська (17 км на півн. від Ланцута) 5 пп провів операцію проти банди „Шума”, в результаті якої вбито 2 бандитів. Загалом заарештовано 57 осіб, у тому числі 12 жінок, за нелегальне володіння зброєю та співпрацю з бандами. Крім того, викрито й знищено 3 бункери.

У рай[оні] м. Тухля (22 км на сх. від Ярослава) опер[ативна] група 14 пп спіймала 2 зв'язкових банди „Крука” і заарештувала 18 підозрілих осіб.

У рай[оні] м. Сурмачівка (15 км на півн.-сх. від Ярослава) підрозділи 11 пп викрили великий табір, який складався з 38 бункерів. Табір використовувався як приміщення для школи сержантського складу УПА. Викрито значні запаси харчів та мундирів, а також різноманітну українську літературу й документи.

У рай[оні] м. Небилець (20 км на півд. від Ряшева) батальйон 7 пп викрив 3 комплекси бункерів, які склалися загалом з 64 приміщень,

**4 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 15
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00259/III^a

Warszawa, dnia a-4^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 15
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 3 czerwca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 1 i 2 czerwca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Wólka Sokołowska (17 km płn. Łańcut), m. Tuchła (22 km wsch. Jarosław), m. Surmaczówka (15 km płn.-wsch. Jarosław), m. Koniusza (12 km pld.-zach. Przemyśl), m. Habkowce (10 km pld. Baligród), m. Darów (22 km pld.-zach. Sanok), m. Niebylec (20 km pld. Rzeszów), m. Hucisko (22 km płn.-zach.] Łańcut).

W rej[onie] m. Wólka Sokołowska (17 km płn. Łańcut) 5 pp przeprowadził akcję przeciwko bandzie „Szuma”, w wyniku której zabito 2 bandytów. Aresztowano ogółem 57 osób, w tym 12 kobiet za nielegalne posiadanie broni i współdziałanie z bandami. Wykryto i zniszczono ponadto 3 bunkry.

W rej[onie] m. Tuchła (22 km wsch. Jarosław) grupa oper[acyjna] 14 pp ujęła 2 łączniczki z bandy „Kruka” i aresztowała 18 osób podejrzanych.

W rej[onie] m. Surmaczówka (15 km płn.-wsch. Jarosław) oddziały 11 pp wykryły duży obóz składający się z 38 bunkrów. Obóz stanowił pomieszczenie dla szkoły podoficerskiej UPA. Wykryto znaczne zapasy żywności i umundurowania oraz bogatą literaturę ukraińską i dokumenty.

W rej[onie] m. Niebylec (20 km pld. Rzeszów) batalion 7 pp wykrył 3 kompleksy bunkrów składających się ogółem z 64 pomieszczeń, w tym 4 przeznaczone na magazyny. Bunkry były umocnione rowami strzeleckimi i stanowiskami ogniowymi.

в тому числі 4 були призначені під склади. Бункери були укріплені стрілецькими окопами і вогневими точками.

У рай[оні] м. Гутисько (22 км на півн. від Ланцута) підрозділ 8 пп ліквідував 3 кур'єрів для [виконання] спецзавдань. Здобуто 3 одиниці зброї і документи.

На підставі розслідувань, проведених УБ до цього часу, встановлено, що серед 158 осіб, затриманих 3 ДП до 30 травня ц. р., 31 особа перебувала на дійсній службі в бандах УПА. Розслідування продовжується.

У рай[оні] м. Конюша (12 км на півд.-зах. від Перемишля) було обстріляно з близької відстані підрозділ 28 пп. Вбито 2 рядових і 6 поранено, в тому числі 1 офіцера. Переслідування банди триває.

б) Акція виселення.

До 30 V ц. р. виїхало загалом 204 транспорти, з 66 733 особами в них.

31 V – 1 і 2 VI ц. р. виїхало загалом 5 транспортів, з 1537 особами в них.

Загалом виїхало 210 транспортів, з 68 270 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

Продовження списку населених пунктів, у яких завершено переселенську акцію – у додатку № 1.

в) Акція розселення.

До 2 червня ц.р. на місця призначення прибув загалом 191 транспорт, з 63 410 особами в ньому, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 117 транспортів, з 36 646 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 63 транспорти, з 23 814 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 7 транспортів, з 1969 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 3 транспорти, з 768 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 1 транспорт, з 213 особами в ньому.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

В ніч з 30 на 31 V ц. р. банда УПА підпалила село Любінь Володавського пов[іту]. Пожежа знищила 45 будівель.

2 VI невідома банда, що налічувала приблизно 60 осіб, напала на відділок ГМ у м. Вишниці Володавського пов[іту]¹. Співробітники відділка тримали оборону. Під час бою вбито 1 працівника ГМ² і поранено 1 члена ДРГМ. Вбито 1 бандита. Банда відступила, зали-

W rej[onie] m. Hucisko (22 km płn. Łańcut) oddział 8 pp zabił 3 kurierów do zadań specjalnych. Zdobyto 3 jednostki broni i dokumenty.

Na podstawie dotychczasowych dochodzeń przeprowadzonych przez UB ustalono, że wśród 158 osób zatrzymanych przez 3 DP do dn. 30 maja rb. 31 osób pełniło czynną służbę w bandach UPA. Dalsze dochodzenie trwa.

W rej[onie] m. Koniusza (12 km pld.-zach. Przemyśl) oddział 28 pp został ostrzelany z bliska. 2 szeregowców zostało zabitych i 6 rannych, w tym 1 oficer. Pościg za bandą trwa.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dn[ia] 30 V rb. odjechały ogółem 204 transporty o stanie 66 733 ludzi.

W dn[iach] 31 V – 1 i 2 VI rb. odjechało ogółem 6 transportów o stanie 1537 ludzi.

Ogółem odjechało 210 transportów o stanie 68 270 ludzi.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

Dalszy ciąg wykazu miejscowości, w których zakończono akcję wysiedleńczą zawiera załącznik Nr 1.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 2 czerwca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 191 transportów o stanie 63 410 osób, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 117 transportów o stanie 36 646 ludzi,

na woj. olsztyńskie 63 [transporty o stanie] 23 814 ludzi,

na woj. gdańskie 7 [transportów o stanie] 1969 ludzi,

na woj. poznańskie 3 [transporty o stanie] 768 ludzi,

na woj. wrocławskie 1 [transport o stanie] 213 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

W nocy z 30 na 31 V rb. banda UPA podpaliła wieś Lubień pow. Włodawa. Pożar zniszczył 45 zabudowań.

Dnia 2 VI nieznana banda w sile ok. 60 ludzi napadła na posterunek MO w m. Wisznice pow. Włodawa¹. Załoga posterunku przyjęła obronę. W trakcie walki został zabity 1 funkcyj[onariusz] MO² i ranny 1 członek ORMO. Zabito 1 bandytę. Banda wycofała się pozostawiając 3 jednostki broni w tym 1 rusznicę ppanc. Podchodząc do następnej miejscowości (m. Turzyn³ p[owiat] Włodawa) bandyci zniszczyli 1 most drogowy oraz zabili znajdującego się w ww. miejscowości oficera WP⁴, 1 kobietę i dziecko. Z kolei banda napadła na Agencję Pocztową, demolując w niej centralę

шивши 3 одиниці зброї, в тому числі 1 протитанкову рушницю. Під час підходу до наступного населеного пункту (м. Тужин³ Володавського п[овіту]) бандити знищили 1 дорожній міст, а також вбили у вищезгаданому населеному пункті офіцера ВП⁴, який там перебував, 1 жінку й дитину. Потім банда напала на поштове відділення, знищила там телефонний комутатор і забрала з каси гроші (15 000 зл[отих]). Організовано переслідування банди.

В. Загальне зведення на 3 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 1 VI	на 3 VI	всього
вбитих солдатів ВП	17	3	20
пораниених солдатів ВП	11	7	18
2. Втрати банд	до 1 VI	на 3 VI	всього
вбито бандитів	160	9	169
спіймано бандитів	279	40	319
арештовано осіб, підозрюваних у співпраці з бандами	619	210	839
3. Здобуто зброї	до 1 VI	на 3 VI	всього
протитанкових рушниць	1	1	2
ручних кулеметів	35	1	36
автоматів	72	3	75
гвинтівок	278	10	288
пістолетів	36	1	37
гранат	167	9	176
боєприпасів	61 046	1 250	61 296
знищено бункерів	254	136	390

Міністр національної оборони
 (—) Міхал Жимерський
 Маршал Польщі

telefoniczną i rabując znajdujące się w kasie pieniądze (15 000 zł). Pościg za bandą zarządzo.

C. Ogólne zestawienie na dzień 3 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 1 VI	na dz. 3 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	17	3	20
rannych żołnierzy WP	11	7	18
2. Straty band	do dn. 1 VI	na dz. 3 VI	razem
zabito bandytów	160	9	169
ujęto bandytów	279	40	319
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	619	210	839
3. Zdobyto broni	do dn. 1 VI	na dz. 3 VI	razem
rusznic ppanc.	1	1	2
rkm	35	1	36
automatów	72	3	75
kb	278	10	288
pistoletów	36	1	37
granatów	167	9	176
amunicji	61 046	1 250	61 296
zniszczono bunkrów	254	136	390

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

Список населених пунктів,
на території яких завершено переселенську акцію
українського населення
(продовження таблиці від 29 V 47)

№	Місцевість	Кількість виселених	№	Місцевість	Кількість виселених
	410. з переносу	61 407	426.	Воля Крецівська	285
411.	Риботичі	60	427.	Полянки	27
412.	Воля Корінецька	9	428.	Воля Горянська	17
413.	Ясениця Сівчин- ська	6	429.	Горянка	226
414.	Гурко	28	430.	Полянчик	26
415.	Перекопана	40	431.	Рибне	38
416.	Гуречко	25	432.	Завій	86
417.	Вільча	8	433.	Завдя ⁵	162
418.	Селиська	157	434.	Бережниця	180
419.	Макова	86	435.	Буковець	26
420.	Стефкова	227	436.	Солина	310
421.	Лукавиця	41	437.	Волковия	195
422.	Лісько	105	438.	Мичків	210
423.	Ліщава Долішня	586	439.	Терка	114
424.	Ліщава Горішня	304	Загалом до 25 V 47		
425.	Креців	205		виселено	65 196

Начальник Оперативного відділу
Генерального штабу
(—) Стеца⁶, генерал бригади

ІНП, МГБ 743, арк. 210–211.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Операцію провела група „Бартоша” із загону „Млота”.

² Рядовий Болеслав Гладош (1924 р. н.).

³ Правдоподібно: Тучна.

Wykaz miejscowości,
na terenie których ukończono akcję przesiedleńczą ludności ukraińskiej
(d.c. tabeli z dnia 29 V 47)

Lp. Miejscowość	Ilość wysied- lonych	Lp. Miejscowość	Ilość wysied- lonych
410. z przeniesienia	61 407	426. Wola Krecowska	285
411. Rybotycze	60	427. Polanki	27
412. Wola Korzeniecka	9	428. Wola Górzeńska	17
413. Jasienica Sufczyńska	6	429. Górzanka	226
414. Hurko	28	430. Polańczyk	26
415. Przekopana	40	431. Rybne	38
416. Hureczko	25	432. Zawój	86
417. Wilcza	8	433. Zawdzie ⁵	162
418. Siedliska	157	434. Bereźnica	180
419. Makowa	86	435. Bukowiec	26
420. Stefkowa	227	436. Solina	310
421. Łukawica	41	437. Wołkowyja	195
422. Lesko	105	438. Myczków	210
423. Leszczawa Dolna	586	439. Terka	114
424. Leszczawa Górna	304	Ogółem do dnia 25 V 47	
425. Kreców	205	wysiedlono	65 196

Szef Oddziału Operacyjnego
Sztabu Generalnego
(—) Steca⁶, gen. bryg.

IPN, MBP 743, k. 210–211.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Akcję przeprowadziła grupa „Bartosza” z oddziału „Młota”.

² Był to szer. Bolesław Gładosz (ur. 1924).

³ Prawdopodobnie: Tuczna.

⁴ Правдоподібно йдеться про Станіслава Кузьму (1905 р. н.), співробітника ВУГБ у Любліні.

⁵ Правдоподібно: Заброддя.

⁶ Стеца Остап (1900–1978), генерал бригади, у 1918–1919 в УГА, пізніше в РСЧА; у 1944 відряджений з Червоної армії до ВП в СРСР. У 1945–1948 начальник III Відділу Генштабу ВП, потім був, м. ін., начальником Вищої школи піхоти і командувачем Сілезького ВО; у 1956 повернувся до СРСР.

⁴ Prawdopodobnie chodzi o Stanisława Kuźmę (ur. 1905), funkcjonariusza WUBP w Lublinie.

⁵ Prawdopodobnie: Zabrodzie.

⁶ Steca Ostap (1900–1978), gen. bryg., w l. 1918–1919 w UHA, później w RKKA; w 1944 został skierowany z Armii Czerwonej do WP w ZSRS. W l. 1945–1948 szef Oddz. III Szt. Gen. WP, następnie był m. in. komendantem WSPiech. i dcą Śląskiego OW; w 1956 powrócił do ZSRS.

**4 червня 1947, [Люблін]. Лист командувача 7 ВО
генерала Болеслава Зарако-Зараковського
до міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського**

Військо польське
Командування 7 Військового
округу
№^a-00597/III^a
„^a-04^a”^a-червня^a 194^a-7^a р.

Цілком таємно
Прим. №^a-1^a

Міністрові національної оборони
Маршалові Польщі
Міхалові Жимерському

Після докладного обговорення на засіданні ВКБ ситуації, що склалася на території 7 КВО внаслідок дій Оперативної групи „Вісла”, а також після ознайомлення з „Проектом остаточного врегулювання ситуації в прикордонній смузі”, копію якого надіслав мені генерал бригади Моссор, я змушений звернутися до Вас, громадянине Маршал, з роз’ясненнями щодо ситуації на Люблінщині та з проектом подальших дій:

I. Ситуація в районі 7 КВО:

В східних і півд[енно]-східних районах 7 КВО підлягає виселенню понад 31 000 осіб української національності:

По повітах: з Грубешівського пов[іту]	– 6605 осіб,
з Томашівського пов[іту]	– 4840 осіб,
з Білгорайського пов[іту]	– 2400 осіб,
з Холмського пов[іту]	– 1350 осіб,
з Володавського пов[іту]	– 6329 осіб,
з Біло-Підляського пов[іту]	– 8977 осіб.

Крім того, виселенню з прикордонної смуги підлягає ще ціла низка небажаних елементів з польських родин (контрабандистів, спекулянтів та інших).

Все українське населення на цій території – база для діяльності банд УПА, а також сприяє зосередженню тут [банд] з південних районів.

В даний час банди УПА використали ситуацію, що склалася. Останнім часом встановлено, що банди УПА переходять з Ряшів-

**4 czerwca 1947, [Lublin]. Pismo dowódcy OW 7
gen. Bolesława Zarako-Zarakowskiego do ministra obrony narodowej
Michała Roli-Żymierskiego**

Wojsko polskie
Dowództwo Okręgu Wojskowego 7
Nr ^a-00597/III-^a
^a„04-^a” ^a-czerwca-^a 194^a-7-^a r.

Ścisłe tajne.
Egz. Nr ^a-1-^a

Do
Ministra Obrony Narodowej
Michała Żymierskiego
Marszałka Polski

Po dokładnym rozpatrzeniu na posiedzeniu WKB sytuacji na terenach DOW 7 powstałej wskutek działania Grupy Operacyjnej „Wisła” i po zaznajomieniu się z „Projektem ostatecznego zaprowadzenia ładu w strefie przygranicznej” w kopii nadesłanej do mnie przez gen. bryg. Mossora, zmuszony jestem wystąpić do ob. Marszałka z wyjaśnieniem sytuacji na Lubelszczyźnie i z projektem dalszych działań:

I. Sytuacja na terenach DOW 7.

Na wschodnich i pld.-wschodnich terenach DOW 7 podlega wysiedleniu ludności ukraińskiej ogółem przeszło 31 000 osób:

Po powiatach: z pow. Hrubieszów	– 6605 osób,
z pow. Tomaszów	– 4840 osób,
z pow. Biłgoraj	– 2400 osób,
z pow. Chełm	– 1350 osób,
z pow. Włodawa	– 6329 osób,
z pow. Biała Podlaska	– 8977 osób.

Prócz tego w strefie przygranicznej podlega wysiedleniu jeszcze cały szereg elementów niepożądanych z rodzin polskich (przemysłowców, spekulantów i innych).

Cała ludność ukraińska na tych terenach stanowi bazę dla działalności band UPA i stwarza wygodną sytuację dla koncentracji ich z terenów południowych.

Obecnie bandy UPA wykorzystają ten stan rzeczy. Zostało ustalone w ostatnich czasach przenikanie band UPA z woj. rzeszowskiego do pld.

ського воев[одства] в півд[енні] пов[іти] Люблінського воев[одства] (зафіксовано перехід банди УПА, що налічувала 150 осіб та значна кількість менших груп).

Ці банди не затримуються в Грубешівському і Томашівському пов[ітах], а йдуть далі на північ, оскільки відчувають, що ці повіти також будуть очищені від українців, а в зв'язку з діяльністю в цих районах оперативних груп частин 7 ВО і ВВБ – не ведуть тут активної діяльності.

Зате помічено зростання активності банд УПА у Володавському та частково Біло-Підляському пов[ітах], де останнім часом почалося палення залишених українцями сіл (до 31.5.47 спалено: 11 сіл частково і 3 дотла) та пограбування державних установ і цивільного населення. Грабунки свідчать про те, що банди, готуючись до нових переходів, забезпечують себе кінями, харчами і грошима.

Встановлено, що банди УПА на території 7 КВО встановили зв'язок з польськими реакційними бандами („Ястшемба”, „Млота” та іншими), а це створює вигідне для них становище в районі та сприяє розширенню бази їхньої діяльності також на пов[іти], в яких проживає польське населення (це встановлено вже в Любартівському і Радзинському пов[ітах]).

Встановлено, що польські реакційні банди переходять на територію діяльності УПА, маючи докладні дані про невелику кількість збройних сил в півн[ічних] районах Люблінщини.

Використовуючи це, польські реакційні банди почали також активну діяльність (напад банди „Млота” 2.6.47. на відділок ГМ у Вишницях Володавського пов[іту], пограбування кооперативу в Тисмениці, зруйнування телефонної станції в Ленчній і пограбування, там же, кооперативу бандою „Ястшемба” 3.6.47 р.).

Позиція банд УПА на цій території кардинально відрізняється від їхньої пасивної діяльності у Ряшівському воев[одстві] – вони настроєні по-бойовому і мають намір чинити опір переселенню української людності.

Зараз листівками, застосуванням терору, погроз і репресій, а також розповсюдженням пліток, вони поширюють свої пропагандистські гасла про необхідність чинити опір переселенській акції. Використовують також тактику викрадання поляків для забезпечення власної безпеки (у Володавському пов[іті] бандами УПА вже викрадено 32 особи).

Слід сподіватися, що з початком переселенської акції, УПА розпочне збройну і диверсійну діяльність, оскільки добре розуміє, що утримання українських земель на Люблінщині є для неї останньою

pow[iatów] woj. lubelskiego (zanotowano przejście bandy UPA w sile do 150 ludzi i większą ilość mniejszych grup).

Te bandy nie zatrzymują się w pow. Hrubieszów i Tomaszów, tylko przechodzą bardziej na północ, gdyż wyczuwają, że tereny tych powiatów również będą oczyszczone od Ukraińców i wskutek działalności na tych terenach grup operacyjnych jednostek OW 7 i WBW – aktywnej działalności na tych terenach nie przejawiają.

Ustalono natomiast większy ruch band UPA w pow. włodawskim, który częściowo przenosi się na pow. Biała Podlaska, gdzie ostatnio rozpoczęły palenie wiosek poukraińskich (do dnia 31.5.47 spalono częściowo 11 wiosek i 3 doszczętnie) i rabowanie tak instytucji państwowych, jak i ludności cywilnej. Rabunki te wykazują tendencję band do zaopatrywania się w konie, żywność i pieniądze, co wskazuje na przygotowywanie się ich jako grup ruchomych.

Ustalono, że bandy UPA na terenie DOW 7 nawiązały kontakt z polskimi reakcyjnymi bandami („Jastrzębia”, „Młota” i innymi), co stwarza im wygodną sytuację w terenie i rozszerza bazę do działań na pow[iaty] z ludnością polską (co już jest stwierdzone w pow. Lubartów i Radzyń).

Ustalono tendencję polskich band reakcyjnych do przenikania na tereny działalności UPA, posiadając dokładne dane o braku większej ilości sił zbrojnych na półn[ocnych] terenach Lubelszczyzny.

Opierając się na tym polskie reakcyjne bandy rozpoczęły też aktywną działalność (napad bandy „Młota” w dniu 2.6.47. na posterunek MO w Wisznicach pow. Włodawa, obrabowanie spółdzielni w Tyśmienicy, rozbicie stacji telefonicznej w Łęcznej i obrabowanie spółdzielni tamże przez bandę „Jastrzębia” w dniu 3.6.47 r.).

Nastawienie band UPA na tych terenach jest wręcz przeciwne ich pasywnej działalności w woj. rzeszowskim – nastawione są bojowo i zamierzają stawiać opór przesiedlaniu ludności ukraińskiej.

Obecnie szerzą oni propagandę stawiania oporu [wobec] akcji przesiedlania przez ulotki, stosowanie terroru, pogroźek i represji, a także przez szeptaną propagandę. Stosują taktykę uprowadzania Polaków ze sobą dla gwarancji [własnego] bezpieczeństwa (już zostały uprowadzone przez bandy UPA w pow. Włodawa 32 osoby).

Przypuszczać należy, że z rozpoczęciem akcji przesiedlania, UPA rozpocznie zbrojne i dywersyjne wystąpienia, bowiem rozumieją oni dobrze, że utrzymanie terenów ukraińskich na Lubelszczyźnie jest dla nich ostatnią deską ratunku. Również przypuszczać należy, że w toku akcji bandy UPA przeniosą swoją działalność na tereny woj. białostockiego, bo z racji samego przebiegu akcji i dalszych jej planów mają możliwość wycofywania się stopniowo coraz dalej na północ.

надією. Водночас слід припускати, що в ході акції банди УПА перенесуть свою діяльність на територію Білостоцького воєв[одства], бо сам характер акції та плани щодо її подальшого проведення дають їм можливість поступового відступу щораз далі на північ.

В цілому сили банд УПА на території 7 КВО складаються з: власних банд – близько 550 осіб із збройних загонів без постів; відзначено прибуття з півдня банди УПА [чисельністю] до 150 осіб та значну кількість менших груп. Крім того, є невиявлені польські реакційні банди до 150–200 осіб.

Висновок:

Ситуація потребує того, щоб заблокувати терени 7 КВО з півночі з метою унеможливлення проникнення банд УПА далі на північ, [а також] повного і остаточного виселення українського населення, виселення небажаних елементів з прикордонної смуги; виселення розпочати одночасно з півдня (Томашівський пов[іт]) і з півночі (Біло-Підляський по[віт]).

Не можна допустити переходу цих банд на територію з польським населенням, а низкою активних ударів ліквідувати банди УПА остаточно і власне на території 7 КВО.

II. Можливості 7 КВО.

Згідно з „Проектом” генерала Моссора, проведення усієї цієї кампанії на Люблінщині передбачається покласти на частини 7 КВО (тобто на одну збірну 3 ДП, що складається з піхотних полків 3, 14 та 2 ДП, яка нині проводить операції в Любачівському повіті і має поступово передислокуватися на північ).

У зв'язку із ситуацією [що склалася] на Люблінщині, продовження кампанії такими методами не дасть бажаних результатів.

Зараз 7 КВО власними силами і за домовленістю з генералом Моссором проводить такі заходи:

- а) Сильна оперативна група, що складається з підрозділів 7 ВО і ВВБ діяла в Грубешівському і Томашівському пов[ітах] з дня початку операції ОГ „Вісла” і діє зараз, але меншими силами (до 350 людей з підрозділів ВО і ВВБ).
- б) Організовано станцію завантаження Вербковичі в Грубешівському пов[іті], де працює 120 осіб із підрозділів 7 ВО.
- в) У Володавському пов[іті] створено станцію завантаження Буг-Володавський, де працює 120 осіб із 14 ДП.
- г) Створена і розпочала свою роботу переселенська група в складі 250 осіб із 14 ДП у Володавському пов[іті], яка виселяє українські села, що знаходяться неподалік від станції Буг-Володав-

Ogółem siły band UPA na terenie DOW 7 liczą: rodzime bandy – około 550 ludzi z oddziałów zbrojnych bez placówek; zanotowano przybycie bandy UPA z południa do 150 osób i większą ilość drobnych grup. Oprócz tego są nieujawnione polskie bandy reakcyjne do 150–200 osób.

Wniosek:

Sytuacja wymaga zamknięcia terenu DOW 7 od północy celem uniemożliwienia przenikania band UPA dalej na północ, całkowitego i konsekwentnego wysiedlenia ludności ukraińskiej, wysiedlenia elementów niepożądanych z pasa granicznego, rozpoczynając takie wysiedlenie jednocześnie od południa (pow. Tomaszów) i od północy (pow. Biała Podlaska).

Nie dopuścić [do] przenikania tych band na tereny z ludnością polską i szeregiem aktywnych uderzeń zlikwidować bandy UPA ostatecznie i właśnie na terenach DOW 7.

II. Możliwości DOW 7.

Jak wynika z „Projektu” gen. Mossora, przewiduje się przełożenie całej tej akcji na Lubelszczyźnię na jednostki DOW 7 (tj. na jedną kombinowaną 3 DP, składającą się z pułków piechoty 3 [DP], 14 [DP] i 2 DP, która obecnie operuje w pow. Lubaczów i ma stopniowo przesuwać się na północ).

Kontynuowanie akcji w ten sposób w świetle sytuacji na Lubelszczyźnię pożądanym rezultatom nie da.

Obecnie DOW 7 we własnym zakresie i w porozumieniu z gen. Mossorem prowadzi następujące działania:

- a) Silna grupa operacyjna z jednostek OW 7 i WBW operowała w pow. Hrubieszów i Tomaszów od dnia rozpoczęcia akcji GO „Wisła” i operuje teraz, lecz mniejszymi siłami (do 350 ludzi z jedn[ostek] OW i WBW).
- b) Została zorganizowana stacja załadowcza Werbkowice w pow. Hrubieszów, gdzie zajętych jest 120 ludzi z jednostek OW 7.
- c) W pow. Włodawa zorganizowana została stacja załadowcza Bug-Włodawski, gdzie zajętych jest 120 ludzi z 14 DP.
- d) Zorganizowana [została] i przystąpiła do pracy grupa przesiedleńcza w składzie 250 ludzi z 14 DP w pow. Włodawa, która wysiedla wioski ukraińskie blisko przylegające do stacji Bug-Włodawski^b (wobec tego, że ani transportu, ani benzyny DOW 7 dla przeprowadzenia akcji w głębi powiatów nie posiada).^b
- e) Wzmocniono posterunki MO w pow. Włodawa z przerzuceniem tam 80 milicjantów z Lublina.
- f) Rozpoczęła walkę z bandami UPA w pow. Włodawa grupa operacyjna WBW w sile 360 ludzi oraz grupa 14 DP, która do dnia 7.6.47 będzie liczyła do 200 ludzi.

ський⁶ (через те, що ні транспорту, ні пального для проведення акції в глибині повітів 7 КВО не має)⁶.

- г) Укріплено відділки ГМ у Володавському пов[іті] за рахунок перекинутих туди 80 міліціонерів із Любліна.
- д) Боротьбу з бандами УПА у Володавському пов[іті] розпочала оперативна група ВВБ чисельністю 360 осіб, а також група 14 ДП, яка до 7.6.47. нараховуватиме до 200 осіб.

Це всі сили, що знаходяться в розпорядженні 7 КВО на Люблінщині. Такими силами провести операцію у повному обсязі неможливо, оскільки в гарнізонах залишилися тільки рекрути, [слухачі] технічних серж[антських] шкіл та спеціальних курсів, а також необхідна кількість військ, призначена для несення гарнізонної і караульної служби, а значна частина ВВБ зорієнтована на проведення операцій проти польських реакційних банд в інших районах. Запланована з 1 липня демобілізація призведе до відпливу 50% особового складу всіх підрозділів ВО, а отже провести всю операцію протягом червня не вдасться. Крім того, близько 500 осіб з 7 КВО виїжджають в червні на косовицю.

III. Пропозиція.

З метою проведення остаточного, ґрунтового переселення української людності з території 7 КВО, а також ефективного знищення банд УПА і забезпечення спокою, необхідно:

1. Поставити завдання перед 1 КВО зробити неможливим проникнення банд УПА на північ, до Білостоцького воев[одства]: перекрити лінію річки Буг від Дорогичина до Янова Підляського (виключно).

2. Силами 14 ДП заблокувати вихід банд УПА з районів Біло-Підляського і Володавського на [територію] Седлецького та Радзинського пов[ітів] (на захід).

3. Розпочати сильні удари по бандах УПА одночасно з півночі і півдня, з одночасним виселенням української людності на півночі – в Біло-Підляському і Володавському пов[ітах] та на півдні – в Білґорайському, Томашівському і Грубешівському пов[ітах].

З цією метою:

- а) перекинути одну дивізію ОГ „Вісла” через Варшаву на територію Біло-Підляського і Володавського пов[ітів] з тим, щоб там об’єднати її з діючою там групою ВВБ, чисельністю 360 осіб, і використати всі ці сили для виселення та активної боротьби з бандами УПА.
- б) Перемістити 3 ДП (генерал Меленаса¹) з ОГ „Вісла” в південні райони 7 КВО, приєднати до неї діючу там оперативну групу чисельністю 300 осіб і спільними силами розпочати виселення

To są wszystkie siły i możliwości, którymi dysponuje DOW 7 na Lubelszczyźnie. Z tymi siłami przeprowadzenie akcji w całej pełni nie jest możliwe, gdyż w garnizonach pozostali tylko rekruci, szkoły podofic[erskie] techniczne, kursy specjalne i niezbędna ilość wojska do pełnienia służby garnizonowej i wartowniczej, [a] poważna część WBW nastawiona jest na akcje przeciw polskim bandom reakcyjnym na innych terenach. Zaplanowana demobilizacja od dnia 1 lipca odciągnie powyżej 50% stanu osobowego wszystkich jednostek OW, akcji zaś nie da się przeprowadzić w ciągu jednego miesiąca czerwca. Oprócz tego na sianokosy wyjeżdża w czerwcu do 500 ludzi z DOW 7.

III. Propozycja.

Celem przeprowadzenia ostatecznego, gruntownego przesiedlenia ludności ukraińskiej z terenów DOW 7, skutecznego wyniszczenia band UPA i zabezpieczenia spokoju, wskazanym jest:

1. Postawić zadanie przed DOW 1 uniemożliwienia przenikania band UPA na północ do woj. białostockiego: zamknąć linię rzeki Bug od Drohiczyna do Janowa Podlaskiego (wyłącznie).

2. Siłami 14 DP zamknąć wyjścia band UPA z terenów Biała Podlaska i Włodawa do pow. Siedlce i Radzyń (na zachód).

3. Rozpocząć mocne uderzenie na bandy UPA jednocześnie od północy i południa z jednoczesnym wysiedleniem ludności ukraińskiej w pow. Biała Podlaska i Włodawa na północy oraz Biłgoraj, Tomaszów i Hrubieszów na południu.

W tym celu:

- a) Przerzucić jedną dywizję GO „Wisła” przez Warszawę na tereny pow. Biała Podlaska i Włodawa z tym, by dołączyć do nich grupę WBW w sile 360 ludzi tam operującą i wykorzystać całość dla wysiedlenia i aktywnej walki z bandami UPA.
- b) Przesunąć 3 DP (gen. Melenasa!) z GO „Wisła” na południowe tereny DOW 7, dołączyć grupę operacyjną 300 ludzi tam operującą i całością rozpocząć wysiedlenie i walkę z bandami UPA w pow. Biłgoraj, Tomaszów i Hrubieszów.
- c) Wobec tego, że sieć kolei żelaznej na terenach podlegających wysiedleniu jest bardzo mizerna – powstało zagadnienie większych odległości od punktów wysiedlanych do stacji załadowniczych, a z tym i kwestia transportu dojazdowego. DOW 7 posiada obecnie znikomą ilość transportu, a benzyny na te cele wcale nie posiada. Niezbędne jest przydzielenie dla 3 DP kolumny samochodowej DOW 7 (28 samochodów ciężarowych), która oddana jest do dyspozycji GO „Wisła” i przydzielenie takiej samej kolumny samochodowej dla dywizji,

та боротьбу з бандами УПА в Білгорайському, Томашівському і Грубешівському пов[ітах].

- в) У зв'язку з тим, що сітка залізничних колій в районах, де буде проводитися переселенська акція, дуже мізерна, а відстань від пунктів виселення до станцій завантаження далека, виникла проблема транспорту для підвезення [до станцій завантаження]. 7 КВО має зараз у своєму розпорядженні невелику кількість транспортних засобів, а бензин для цієї мети, взагалі, відсутній. Необхідно надати 3 ДП автоколону 7 КВО (28 вантажних автомашин), що перебуває в розпорядженні ОГ „Вісла”, надати таку ж колону автомашин дивізії, що розпочне виселення у північних пов[ітах], а також [надати] відповідну кількість бензину.
- г) Передбачити такі станції завантаження для повітів на першому етапі:

ст. Белзець – для Томашівського і Грубешів[ського]
ст. Сусець – для Білгорайського
ст. Вербковичі – для Грубешівського і півн. Томашівського
ст. Буг-Володавський – для Володавського
ст. Хотилів – для Біло-Підляського

4. Заходи розпочати якомога швидше, щоб унеможливити бандам УПА організацію опору.

В додатку надсилаю копію листа до генерала Моссора.
Прошу гр. Маршала прийняти рішення в цій справі.

^а-Дод[аток] 1 на 3 арк[ушах] № 00582/III^а

Заступник Командувача
Військового округу
з пол[ітично]-вихов[ної] роботи
(—) Єкель², полковник

Командувач
Військового округу 7
(—) Зараківський³,
генерал дивізії

Начальник Штабу 7 КВО
(—) Кундереви́ч⁴, дипломований полковник

Відбито 4 прим.

Прим. № 1 – Мін. н[аціональної] о[борони]

– « – 2 – генерал Моссор

– « – 3 – ВУГБ

– « – 4 – у справу

Реф. К[ундереви́ч] Н[ікодем], полковник

Надрукував В. К.

która rozpocznie wysiedlenie w pow[iatach] północnych, a także odpowiednią ilość benzyny.

- d) Stacje załadowania na pierwszy okres przewidzieć dla powiatów:
- st. Bełzec – dla tomaszowskiego i hrubieszow[skiego]
 - st. Susiec – dla biłgorajskiego
 - st. Werbkowice – dla hrubieszowskiego i p[ółn.] tomaszowskiego
 - st. Bug-Włodawski – dla włodawskiego
 - st. Choryłów – dla Białej Podlaskiej

4. Działania rozpocząć jak najprędzej, by uniemożliwić bandom UPA zorganizowanie się dla stawiania oporu.

W załączeniu przedkładam kopię pisma wystosowanego do gen. Mossora. Proszę ob. Marszałka o decyzję w tej sprawie.

^{a-}Zał. 1 na 3 ark. Nr 00582/III^a

Z-ca D-cy Okręgu Wojskowego
do spraw pol.-wych.
(—) Jekiel², płk

Dowódca Okręgu Wojskowego 7
(—) Zarakowski³, gen. dyw.

Szef Sztabu DOW 7
(—) Kunderewicz⁴, płk dypl.

Odbito 4 egz.

Egz. Nr 1 – Min[isterstwo] ON

– II – 2 – gen. Mossor

– II – 3 – WUBP

– II – 4 – a/a

Ref. K[underewicz] N[ikodem], płk

Druk W. K.

CAW, IV 510. 1/A. 608, k. 456–459.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe. Obok pieczętka wpływu Naczelnego Dowództwa WP z datą 22.08.1947 r.; w prawym górnym rogu pieczętka wpływu MON z datą 11 VI 1947 r.; w lewym górnym rogu odręczna notatka: płk Przoński, pieczęć i odręczny podpis Marsz. M. Żymierskiego. Publikuje się bez załącznika.

Przypisy

^{a- -a} Wpisano odręcznie.

^{b- -b} Podkreślono odręcznie.

ЦВА, IV 510. 1/А. 608, арк. 456–459.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк. Над надрукованим заголовком державний герб. Поруч печатка про надходження Верховного командування ВП з датою 22.08.1947 р.; з правого боку вгорі печатка про надходження МНО з датою 11 VI 1947 р.; у лівому верхньому куті приписка від руки: полк. Пионський, печатка і підпис маршала М. Жимерського.

Публікується без додатку.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

^{б-б} Підкреслено від руки.

¹ Меленас Мечислав (1904 р. н.), генерал бригади; до 1944 в Червоній армії, в 1945–1948 командир 3 ДП; у 1950–1955 заступник начальника ГПУ ВП; в 1955 повернувся в СРСР.

² Єсель Міхал (1910 р. н.), полковник, у 1945–1947 заст. командувача 7 ВО з політично-виховної роботи. У ВП до 1952.

³ Зарако-Зараківський Болеслав (1894 р. н.), генерал дивізії, офіцер Червоної армії відряджений у 1944 до ВП у СРСР; у 1946–1947 командувач 7 ВО, потім комендант АГШ; у 1948 повернувся до СРСР.

⁴ Кундеревич Нікодем (1907 р. н.), полковник, офіцер Червоної армії, відряджений у 1943 до 1 Корпусу Польських Збройних сил у СРСР; у 1946–1948 начальник штабу 7 ВО, потім начальник III Відділу Генштабу; у грудні 1952 повернувся до СРСР.

¹ Melenas Mieczysław (ur. 1904), gen. bryg.; do 1944 w Armii Czerwonej, w l. 1945–1948 dca 3 DP; w l. 1950–1955 zca szefa GZP WP; w 1955 powrócił do ZSRS.

² Jekiel Michał (ur. 1910), płk, w l. 1945–1947 zca dcy OW 7 ds. polityczno-wychowawczych. W WP do 1952.

³ Zarako-Zarakowski Bolesław (ur. 1894), gen. dyw., oficer Armii Czerwonej skierowany w 1944 do WP w ZSRS; w l. 1946–1947 dca OW 7, następnie komendant ASG; w 1948 powrócił do ZSRS.

⁴ Kunderewicz Nikodem (ur. 1907), płk, oficer Armii Czerwonej skierowany w 1943 do I Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRS; w l. 1946–1948 szef sztabu OW 7, następnie szef Oddz. III Szt. Gen.; w grudniu 1952 powrócił do ZSRS.

**7 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 16 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00264/III^а

Варшава, ^{а-7-а} червня 1947 р.

Повідомлення № 16
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воев[одств]
станом на 6 червня [19]47 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

3–4 і 5 червня ц. р. частини Опер[ативної] групи „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Прибишів (19 км на півн.-зах. від Балигорода), м. Мілків (17 км на зах. від Любачева), м. Цитуля (12 км на півн.-сх. від Ярослава), м. Тухля (22 км на сх. від Ярослава), м. В'язівниця (5 км на півн. від Ярослава), м. Ліщавка (17 км на півн.-сх. від Сянока), м. Крайна (4 км на півд.-сх. від Бірчі), м. Демби (14 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Манастир (11 км на півн. від Ярослава), м. Ляхава (14 км на півн.-сх. від Сянока).

У рай[оні] м. Крайна (4 км на півд.-сх. від Бірчі) розвідувальний загін 1 пп наткнувся на банду „Ластівки” й „Бурлаки”. Повідомлені частини ВП, що знаходилися неподалік організували спільну операцію¹. В результаті бою вбито 18 бандитів та 4 спіймано. Серед вбитих – к[омандир] сотні „Ластівка” і його з[аступник] на псевдо „Косач”², командир загону польової жандармерії на псевдо „Медвідь”³ та його заступник, керівник району ОУН на псевдо „Тісо”, а також командир банди, що приєдналася до „Ластівки” після прибуття з району Карпат. Власні втрати: 7 вбитих і 15 поранених. Операція продовжується.

У рай[оні] м. Тухля (22 км на сх. від Ярослава) група 1 пп під час сутички з бандою вбила 3 бандерівців. Здобуто: 1 ручний кулемет, боеприпаси, вибухові речовини і 10 ракет.

У рай[оні] м. Манастир (11 км на півн. від Ярослава) розвідувальна рота 7 ДП вбила 2 бандитів та спіймала 1 пораненого.

**7 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 16
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
a^a-Nr 00264/III^a

Warszawa, dnia ^a7^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 16
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 6 czerwca [19]47 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 3, 4 i 5 czerwca rb. jednostki Grupy Oper[acyjnej] „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Przybyszów (19 km płn.-zach. Baligród), m. Miłków (17 km zach. Lubaczów), m. Cetula (12 km płn.-wsch. Jarosław), m. Tuchla (22 km wsch. Jarosław), m. Wiązownica (5 km płn. Jarosław), m. Leszczawka (17 km płn.-wsch. Sanok), m. Krajna (4 km pld.-wsch. Bircza), m. Dęby (14 km pld.-wsch. Tomaszów Lub.), m. Manasterz (11 km płn. Jarosław), m. Lachawa (14 km płn.-wsch. Sanok).

W rej[onie] m. Krajna (4 km pld.-wsch. Bircza) oddział zwiadowczy I pp napotkał bandę „Łastiwki” i „Burlaki”. Powiadomione jednostki WP znajdujące się w pobliżu zorganizowały wspólną akcję¹. W wyniku walki zabito 18 bandytów i ujęto 4. Wśród zabitych znajduje się d[owód]ca sotni „Łastiwka” wraz ze swym z[astęp]cą, ps. „Kosacz”², dowódca oddziału żandarmerii polowej ps. „Medwid”³ wraz z zastępcą, kierownik rejonu OUN ps. „Tiso” oraz dowódca bandy, która dołączyła do „Łastiwki”, przybywając z rejonu Karpat. Straty własne wynoszą: 7 zabitych i 15 rannych. Akcja trwa.

W rej[onie] m. Tuchla (22 km wsch. Jarosław) grupa I pp zabiła w czasie starcia z bandą 3 banderowców. Zdobyto: 1 rkm, amunicję, materiał wybuchowy i 10 rakiet.

W rej[onie] Manasterz (11 km płn. Jarosław) kompania zwiadowcza 7 DP zabiła 2 bandytów, a 1 rannego ujęła.

У рай[оні] м. Ліщавка (17 км на півн.-сх. від Сянока) загін 8 ДП потрапив у засідку банди, зазнавши втрат у кількості 8 вбитих і 7 поранених. Внаслідок операції, яку негайно розпочали загони, що знаходились неподалік, було вбито 10 бандитів і 1 спіймано.

У рай[оні] м. Цитуля (12 км на півн.-сх. від Ярослава) підрозділ 11 пп заскочив 6 бандитів. 5-х з них було спіймано, у тому числі 1 жінку, шостий покінчив з собою, використавши для цього гранату.

У рай[оні] м. Демби (14 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельсько-го]) запасна рота ВВБ разом з опер[ативною] групою, що складалася з 20 працівників УБ, провела операцію з метою ліквідації важливого політичного осередка ОУН. Один із визначених референтів зустрівся з керівником ОУН на території Польщі („Закерзонський Край”) на псевдо „Стяг”⁴, однак, внаслідок невдалого проведення контакту, бандит утік. Негайно розпочата операція не дала результатів. Після того, як прибула підмога, район обшукано, при цьому знайдено 1 бункер, в якому вбито 3 бандитів. Здобуто 5 одиниць зброї, 1 радіостанцію та документи⁵.

У рай[оні] м. Мілків (17 км на зах. від Любачева) загін, що входив до складу 3 ДП вбив 2 членів банди „Тучі”. Здобуто 2 одиниці зброї та документи УПА.

Військовий суд ОГ „Вісла” засудив 10 членів УПА до смертної кари, а 4-х – до тюремного ув’язнення на строк від 10 до 15 років. Вироки виконано. Загалом до 4 VI ц. р. виконано 29 смертних вироків.

б) Акція виселення.

До 2 VI ц. р. виїхало загалом 210 транспортів, з 68 270 ос[обами] в них.

3–4–5 VI ц. р. виїхало загалом 7 транспортів, з 1656 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 217 транспортів, з 69 926 ос[обами] в них.

З 3-го [VI] на території Люблінського воєв[одства] утворено 2 збірні пункти для переселеного українського населення при таких станціях завантаження: Буг-Володавський (5 км на півд. від Володави) і Вербковичі (11 км на півд. від Грубешева).

4 VI було розпочато переселенську акцію на території Володавського та Грубешівського пов[ітів].

Акція відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 5 VI ц. р. на місця призначення прибув загалом 201 транспорт, з 66 078 особами в ньому, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 117 транспортів, з 36 646 особами в них,

W rej[onie] m. Leszczawka (17 km pñ.-wsch. Sanok) oddział 8 DP wpadł w zasadzkę bandy, ponosząc straty w ilości 8 zabitych i 7 rannych. W wyniku wszczętej natychmiastowej akcji przez pobliskie oddziały zabito 10 bandytów i 1 ujęto.

W rej[onie] m. Cetula (12 km pñ.-wsch. Jarosław) oddział 11 pp zaskoczył 6 bandytów. 5-ciu z nich ujęto, w tym 1 kobietę, szósty popełnił samobójstwo przy użyciu granatu.

W rej[onie] m. Dęby (14 km pñ.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) kompania odwodowa WBW wraz z grupą oper[acyjną] składającą się z 20 pracowników UB przeprowadziła akcję mającą na celu zlikwidowanie ważnego ośrodka politycznego OUN. Jeden z wyznaczonych referentów spotkał się z kierownikiem OUN na teren Polski („Zakerzoński Kraj”) ps. „Stiah”²⁴, jednak na skutek niezręcznie przeprowadzonego kontaktu bandyta zbiegł. Podjęta natychmiastowa akcja nie dała rezultatów. Po ściągnięciu posiłków przeszukano teren, przy czym wykryto 1 bunkier, w którym zabito 3 bandytów. Zdobyto 5 jednostek broni, 1 radiostację oraz dokumenty⁵.

W rej[onie] m. Miłków (17 km zach. Lubaczów) oddział ze składu 3 DP zabił 2 członków bandy „Tuczy”. Zdobyto 2 jednostki broni oraz dokumenty UPA.

Sąd Wojskowy GO „Wisła” skazał 10 członków band UPA na karę śmierci, a 4 na kary więzienia od 10 do 15 lat. Wyroki wykonano. Ogółem do dnia 4 VI rb. wykonano 29 wyroków śmierci.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dn[ia] 2 VI rb. odjechało ogółem 210 transportów o stanie 68 270 l[udzi].

W dn[iach] 3–4–5 VI rb. odjechało ogółem 7 transportów o stanie 1656 l[udzi].

Ogółem odjechało 217 transportów o stanie 69 926 l[udzi].

Z dniem 3 [VI] na terenie woj. lubelskiego uruchomiono 2 punkty zbiorcze dla przesiedlanej ludności ukraińskiej przy następujących stacjach załadowniczych: Bug-Włodawski (5 km pñ. Włodawa) i Werbkowice (11 km pñ. Hrubieszów).

Z dniem 4 VI rozpoczęto akcję przesiedleńczą na terenach pow. Włodawa i Hrubieszów.

Akcja przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 5 VI rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 201 transportów o stanie 66 078 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 117 transportów o stanie 36 646 ludzi,

na woj. gdańskie 7 transportów o stanie 1969 ludzi,

na woj. poznańskie 5 transportów o stanie 1240 ludzi,

на Гданське воєв[одство] 7 транспортів, з 1969 особами в них,
 на Познанське воєв[одство] 5 транспортів, з 1240 особами в них,
 на Ольштинське воєв[одство] 68 транспортів, з 25 127 особами
 в них,
 на Вроцлавське воєв[одство] 4 [траспорти], з 1096 особами в них.

Б. Найважливіші події
 на території Люблінського і Краківського воєв[одств]

Люблінське воєв[одство] –

У зв'язку з нападом на відділок ГМ у м. Вишниці Володавського пов[іту] (повідомлення № 15 від 3 VI) почався бій між бандою, яка напала на відділок, та загоном ВВБ, що прибув на допомогу працівникам ГМ. В результаті бою було вбито 6 бандитів, а 7 поранених спіймано. Розпорошена банда відступила в напрямку Седлецького пов[іту]. Власні втрати: 2 рядових ВВБ вбитих, 1 поранений.

У рай[оні] м. Константинівка⁶ (18 км на півд. від Білої Підл[яської]) опер[ативна] група 47 пп⁷ спіймала 3 бандитів. Здобуто 2 одиниці зброї.

Краківське воєв[одство] –

1 VI банда УПА наклала на мешканців села Шляхова Н[ово]тар[зького] пов[іту] контрибуцію [у розмірі] 200 000 зл[отих] з терміном сплати до 11 VI. У випадку недотримання терміну бандити погрозували спалити село.

В. Загальне зведення станом на 6 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 3 VI	на 6 VI	всього
вбитих солдатів ВП	20	15	35
поранених солдатів ВП	18	22	40
вбитих солдатів ВВБ	4	3	7
поранених солдатів ВВБ	2	1	3
2. Втрати банд	до 3 VI	на 6 VI	всього
вбито бандитів	169	57	226
спіймано бандитів	319	40	359
арештовано осіб, підозрюваних у співпраці з бандами	839	14	853
здалося добровільно	32	2	34

na woj. olsztyńskie 68 transportów o stanie 25 127 ludzi,
na woj. wrocławskie 4 [transporty] o stanie 1096 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego i krakowskiego

Woj. lubelskie –

W związku z napadem na posterunek MO w m. Wisznice pow. Włodawa (komunikat Nr 15 z dn. 3 VI) wywiązała się walka między bandą atakującą posterunek a oddziałem WBW, który przybył funkcjonariuszom MO z pomocą. W wyniku walki zabito 6 bandytów i 7 rannych ujęto. Rozproszona banda wycofała się w kierunku pow. Siedlce. Straty własne: 2 szeregowców WBW zabitych, 1 ranny.

W rej[onie] m. Konstantynówka⁶ (18 km pld. Biała Podl[aska]), grupa oper[acyjna] 47 pp⁷ ujęła 3 bandytów. Zdobyto 2 jednostki broni.

Woj. krakowskie –

Dnia 1 VI banda UPA nałożyła na mieszkańców wsi Szlachtowa pow. N[owy] Targ kontrybucję w wysokości 200 000 zł z terminem wypłaty do 11 VI. W wypadku niedotrzymania terminu bandyci grozili spaleniem wsi.

C. Ogólne zestawienie na dzień 6 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 3 VI	na dz. 6 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	20	15	35
rannych żołnierzy WP	18	22	40
zabitych żołnierzy WBW	4	3	7
rannych żołnierzy WBW	2	1	3
2. Straty band	do dn. 3 VI	na dz. 6 VI	razem
zabito bandytów	169	57	226
ujęto bandytów	319	40	359
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	839	14	853
poddało się dobrowolnie	32	2	34

3. Здобуто зброї	до 3 VI	на 6 VI	всього
ручних кулеметів	36	3	39
автоматів	75	18	93
гвинтівок	288	21	309
пістолетів	37	6	43
гранат	176	9	185
боєприпасів	61 296	2 516	63 812
знищено бункерів	390	13	403

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський
генерал дивізії

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 136–137.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Крім 1 збірного пп у сутичці взяли участь підрозділи 12 збірних пп і 30 пп.

² „Косач” – заступник „Ластівки” з питань виховної роботи.

³ Сус Степан, псевдо „Медвідь”.

⁴ Старух Ярослав (1910 р. н.), псевдо „Стяг”, діяч ОУН на Волині – з 1930 член Крайової езекутиви ОУН, а з 1939 заступник С. Бандери з питань пропаганди; у 1943–1944 керував радіостанцією „Самостійна Україна”; у 1945–1947 крайовий провідник ОУН-Б і член Крайового проводу; загинув 17 вересня 1947 у своєму бункері в р-ні м. Монастир (17 км на півд. від Томашева Любельського).

⁵ Діяльність агентів УБ прикривала легендована група, що діяла під виглядом УПА під назвою „чота Чумака”. Група складалася з солдатів КВБ та співробітників УБ. Легендована „банда” була створена у зв’язку з отриманням від Ярослава Гамівки інформації про крайового провідника ОУН-Б. Вона мала спіймати Я. Старуха.

⁶ Правдоподібно: Константинів.

⁷ 47 пп з 14 ДП не входив до складу ОГ „Вісла”.

3. Zdobyto broni	do dn. 3 VI	na dz. 6 VI	razem
rkm	36	3	39
automatów	75	18	93
kb	288	21	309
pistoletów	37	6	43
granatów	176	9	185
amunicji	61 296	2 516	63 812
zniszczono bunkrów	390	13	403

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski
generał dywizji

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 136–137.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a- a} Wpisano odręcznie.

¹ Oprócz 1 kombinowanego pp w potyczce wzięły udział pododdziały 12 kombinowanego pp i 30 pp.

² „Kosacz” był zcą „Łastiwki” ds. wychowawczych.

³ Sus Stepan, ps. „Medwid”.

⁴ Staruch Jarosław (ur. 1910), ps. „Stiah”, działacz OUN na Wołyniu – od 1930 członek Krajowej Egzekutywy OUN, a od 1939 zastępca S. Bandery ds. propagandy; w l. 1943–1944 szef rozgłośni „Samostijna Ukrajina”; w l. 1945–1947 prowidnyk krajowy OUN-B i członek Krajowego Prowidnu; zginął w swoim bunkrze w rej. m. Monastyr 17 km na płd. od Tomaszowa Lubelskiego 17 września 1947.

⁵ Działania agentów UB zabezpieczała udająca UPa pozorowana grupa pod nazwą „czorta Czumaka”, złożona z żołnierzy KBW i funkcjonariuszy UB. Pozorowana „banda” powstała w związku z informacjami uzyskanymi od Jarosława Hamiwki na temat krajowego prowidnyka OUN-B i miała doprowadzić do schwytania J. Starucha.

⁶ Prawdopodobnie: Konstantynów.

⁷ 47 pp z 14 DP nie wchodził w skład GO „Wisła”.

**10 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 17 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00267/III-а

Варшава, а-10-а червня 1947 р.

Повідомлення № 17
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воев[одств]
станом на 9 червня [19]47 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

6, 7 і 8 червня ц. р. частини Опер[ативної] групи „Вісла” проводили операції з переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Вілька Запалівська (17 км на півн.-сх. від Ярослава), м. Брилинці (11 км на півд.-зах. від Перемишля), м. Гребенне (21 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Вербиця (20 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Журавці (11 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Лішава Долішня (4 км на півд.-зах. від Бірчі), м. Гронзьова (10 км на півд. від Бірчі).

У рай[оні] м. Вербиця (20 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) 5 пп вступив у бій з бандою „Шума”. В результаті бою та безперервного переслідування вбито 35 бандитів і спіймано 23. Крім того, заарештовано 108 осіб, які підозрюються у співпраці та належності до банд. Здобуто 56 одиниць зброї. Знищено 27 бункерів. Власні втрати: вбито 2 ряд[ових].

У рай[оні] м. Журавці (11 км на півд.-сх. від Томашева [Любельського]) загін 5 пп оточив бункер, в якому знаходилось 5 бандитів. В результаті бою бандитів було вбито. Операція 5 пп, що має на меті повну ліквідацію банди „Шума”, продовжується.

У рай[оні] м. Лішава Долішня (4 км на півд.-зах. від Бірчі) опер[ативна] група 30 пп вбила 8 бандитів з сотні „Ластівки” і 2 спіймала. У тому ж районі підрозділ 1 пп вбив 14 бандитів. Здобуто 10 гвинтівок.

**10 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 17
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr a-00267/III-a

Warszawa, dnia a-10-a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 17
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 9 czerwca [19]47 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 6, 7 i 8 czerwca rb. jednostki Grupy Oper[acyjnej] „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Wólka Zapałowska (17 km płn.-wsch. Jarosław), m. Brylińce (11 km pld.-zach. Przemyśl), m. Hrebenne (21 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Wierzbica (20 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Żurawce (11 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Leszczawa Dolna (4 km pld.-zach. Bircza), m. Grąziowa (10 km pld. Bircza).

W rej[onie] m. Wierzbica (20 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) 5 pp stoczył walkę z bandą „Szuma”. W wyniku walki oraz nieprzerwanego pościgu zabito 35 bandytów i ujęto 23. Ponadto aresztowano 108 osób podejrzanych o współpracę i przynależność do band. Zdobyto 56 jednostek broni. Zniszczono 27 bunkrów. Straty własne: 2 szereg[owców] zabitych.

W rej[onie] m. Żurawce (11 km pld.-wsch. Tomaszów [Lubelski]) oddział 5 pp otoczył bunkier, w którym znajdowało się 5 bandytów. W wyniku walki bandyci zostali zabici. Akcja 5 pp w celu zupełnego zlikwidowania bandy „Szuma” trwa.

W rej[onie] m. Leszczawa Dolna (4 km pld.-zach. Bircza) grupa oper[acyjna] 30 pp zabiła 8 bandytów z sotni „Łastiwki”, a 2 ujęła. W tym samym rejonie oddział 1 pp zabił 14 bandytów. Zdobyto 10 kb.

W rej[onie] m. Wólka Zapałowska (17 km płn.-wsch. Jarosław) grupa op[eracyjna] 11 pp aresztowała 48 osób podejrzanych o współpracę z bandami. Ponadto wykryto i zniszczono 7 bunkrów.

У рай[оні] м. Вілька Запалівська (17 км на півн.-сх. від Ярослава) оп[еративна] група 11 пп заарештувала 48 осіб, які підозрюються у співпраці з бандами. Крім того, викрито і знищено 7 бункерів.

У рай[оні] м. Брилинці (11 км на півд.-зах. від Перемишля) підрозділ 28 пп заарештував 11 підозрілих осіб.

У рай[оні] м. Гребенне (21 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 5 пп вбив у ході бою 3 бандитів. Здобуто 5 одиниць зброї.

Внаслідок знищення частинами ОГ „Вісла” цивільної бази УПА, банди втратили можливість самостійно забезпечувати себе продуктами і підтримувати зв'язок. В усіх селах, де знаходились накопичені запаси харчів і пункти зв'язку, банди натрапляють на засідки, організовані ВП. Внаслідок цього вже 2 тижні спостерігається тенденція до об'єднання банд у більші групи, які підпорядковують собі рештки розбитої організаційної сітки, озброєні господарські загони, жандармерію, „Служби безп[еки]” і т. п. З другого боку, внаслідок постійних маневренних боїв, загони ОГ „Вісла” вже виснажені. Останніми днями дощі і болото перешкоджають проведенню операцій, [оскільки] обмежують можливості перекидання опер[ативних] груп автомобілями (на дорогах дуже слизько). У зв'язку з цим К[омандув]ач ОГ „Вісла” вирішив дати окремим частинам дозвіл на короточасний відпочинок.

У відділок ГМ у Сяноці з'явилися 2 бандити із сотні „Громенка”, які здали 2 гвинтівки. У відділок ГМ у [м.] Межибід з'явилися 2 бандити зі зброєю, також із сотні „Громенка”.

6 червня 1947 р. Військовий суд ОГ „Вісла” засудив до смертної кари 10 членів банд УПА. Одного бандита було засуджено до 10 років ув'язнення. Вироки виконано¹.

б) Акція виселення.

До 5 VI ц. р. виїхало загалом 217 транспорт[ів], з 69 926 ос[обами] в них.

6–7–8 VI ц. р. виїхало загалом 7 транспорт[ів], з 2627 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 224 [транспорти], з 72 553 ос[обами] в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 8 червня ц. р. на місця призначення прибуло 209 транспортів, з 68 288 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 119 транспортів, з 37 304 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 7 транспортів, з 1969 особами в них,

W rej[on]ie m. Brylińce (11 km p[ół]-zach. Przemyśl) oddział 28 pp aresztował 11 osób podejrzanych.

W rej[on]ie m. Hrebenne (21 km p[ół]-wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddział 5 pp zabił w czasie walki 3 bandytów. Zdobyto 5 jednostek broni.

Na skutek zniszczenia przez jednostki GO „Wisła” bazy cywilnej UPA, bandy straciły możliwość samodzielnego wyżywienia się i utrzymania łączności. We wszystkich wioskach, gdzie znajdowały się zmagazynowane zapasy żywności oraz składnice meldunkowe, bandy spotykają zasadzki organizowane przez WP. Wskutek tego od 2 tygodni daje się zauważyć tendencje do łączenia się band w większe grupy, które podporządkowują sobie resztki rozbitej sieci organizacyjnej, uzbrojone oddziały gospodarcze, żandarmerię, „Służbę Bezp[ieczeństwa]” itd. Z drugiej strony, na skutek ciągłej walki ruchowej, oddziały GO „Wisła” są już wyczerpane. W ostatnich dniach deszcz i błoto utrudniają akcje, ograniczając możliwości przerzucania grup oper[acyjnych] samochodami (drogi są bardzo śliskie). W związku z tym D[owód]ca GO „Wisła” zdecydował się na udzielenie poszczególnym jednostkom krótkich odpoczynków.

Na posterunek MO w Sanoku zgłosiło się 2 bandytów z sotni „Hromenki”, zdając 2 kb. Na posterunek MO w [m.] Międzybrodzie zgłosiło się 2 bandytów z bronią, również z sotni „Hromenki”.

Dnia 6 czerwca 1947 r. Sąd Wojskowy GO „Wisła” skazał na karę śmierci 10 członków band UPA. Jednego bandytę skazano na 10 lat więzienia. Wyroki wykonano¹.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dn[ia] 5 VI rb. odjechało ogółem 217 transport[ów] o stanie 69 926 l[udzi].

W dn[ia]ch 6–7–8 VI rb. odjechało ogółem 7 transport[ów] o stanie 2627 l[udzi].

Ogółem odjechały 224 [transporty] o stanie 72 553 l[udzi].

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 8 czerwca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 209 transportów o stanie 68 288 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transportów o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 7 transportów o stanie 1969 ludzi,

na woj. poznańskie 6 transportów o stanie 1355 ludzi,

na woj. olsztyńskie 73 transporty o stanie 26 564 ludzi,

na woj. wrocławskie 4 transporty o stanie 1096 ludzi.

на Познанське воєв[одство] 6 транспортів, з 1355 особами в них,
на Ольштинське воєв[одство] 73 [транспорти], з 26 564 особами
в них,
на Вроцлавське воєв[одство] 4 [транспорти], з 1096 особами в них.

Б. Найважливіші події
на території Ряшівського, Люблінського і Краківського воєв[одств]

Ряшівське воєв[одство] –

28 травня ц. р. у Ряшеві відбувся з'їзд старост Ряшівського воєв[одства]. Учасники з'їзду, між іншим, висвітлили стан безпеки на території окремих повітів, стверджуючи, що внаслідок проведеної амністії і легалізації польського політичного підпілля та операцій війська проти банд УПА, стан безпеки майже в усіх повітах набагато покращився. Виняток становлять Горлицький і Ярославський повіти, на територію яких перейшли рештки розбитих банд УПА, посилюючи терористичну діяльність. В Ланцутському і Ніському пов[ітах] діють виключно польські грабіжницькі банди.

Згідно з оперативним планом ОГ „Вісла” частини ВП уже починають операції проти УПА на території Горлицького пов[іту]. В Ярославському пов[іті] операції розпочались 27 травня ц. р.

6 VI ц. р. у рай[оні] м. Дубецько Перемиського пов[іту] банда УПА викрала патруль ДРГМ чисельністю 6 осіб².

Люблінське воєв[одство] –

7 VI ц. р. невідома банда у кількості 8 осіб напала на зал[ізничну] станцію Садурки (Люблінський пов[іт]), де тероризувала працівників ПДЗ й провела „перевірку” осіб, які знаходились у залі очікування. Одночасно банда зупинила швидкий поїзд Люблін – Вроцлав, в якому теж провела обшук і „перевірку” пасажирів. Випадків пограбування чи вбивств не було. Банда втекла. Переслідування, організоване спільними силами ГМ, УБ, ВП і СЗО не дало результатів.

У ніч з 5 на 6 VI ц. р. опер[ативна] група ВВБ провела операцію у м. Янів Любартівського пов[іту], в результаті якої спіймано 4 особи, які співпрацювали з бандою „Ускока”.

Краківське воєв[одство] –

У м. Ющин (4 км на півд. від Макова Подг[альянського]) загін ВВБ спіймав 6 бандитів.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. rzeszowskiego, lubelskiego i krakowskiego

Woj. rzeszowskie –

Dnia 28 maja rb. odbył się w Rzeszowie zjazd starostów woj. rzeszowskiego. Uczestnicy zjazdu zobrazowali między innymi stan bezpieczeństwa na terenach poszczególnych powiatów stwierdzając, że na skutek przeprowadzonej akcji amnestyjnej i ujawnienia w stosunku do polskiego podziemia politycznego oraz akcji wojska przeciw bandom UPA, stan bezpieczeństwa we wszystkich prawie powiatach uległ wydatnemu polepszeniu. Wyjątek stanowią powiaty Gorlice i Jarosław, na tereny których przeszły resztki rozbitych band UPA, wzmagając działalność terrorystyczną. W pow. Łańcut i Nisko występują wyłącznie polskie bandy rabunkowe.

Zgodnie z planem operacyjnym GO „Wisła” jednostki WP przystępują już do akcji przeciwko UPA na terenie pow. Gorlice. W pow. Jarosław operacje rozpoczęły się z dn[iem] 27 maja rb.

Dnia 6 VI rb. w rej[onie] m. Dubiecko pow. Przemyśl banda UPA wprowadziła patrol ORMÓ w sile 6 ludzi².

Woj. lubelskie –

Dnia 7 VI rb. nieznana banda w sile 8 ludzi napadła na stację kol. Sądurki (pow. Lublin), gdzie po sterroryzowaniu pracowników PKP przeprowadziła „kontrolę” osób znajdujących się w poczekalni. Równocześnie banda zatrzymała pociąg pospieszny Lublin – Wrocław, w którym również dokonano rewizji i „kontroli” wśród pasażerów. Wypadków rabunku czy zabójstwa nie stwierdzono. Banda zbiegła. Pościg zorganizowany siłami MO, UB, WP oraz SOK nie dał rezultatów.

W nocy z dn[ia] 5 na 6 VI rb. grupa oper[acyjna] WBW przeprowadziła akcję w m. Janów pow. Lubartów, w wyniku której ujęto 4 osoby współpracujące z bandą „Uskoka”.

Woj. krakowskie –

W m. Juszczyń (4 km pld. Maków Podh[alański]) oddział WBW ujął 6 bandytów.

C. Ogólne zestawienie na dzień 9 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 6 VI	na dz. 9 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	35	4	39
rannych żołnierzy WP	40	1	41

В. Загальне зведення станом на 9 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 6 VI	на 9 VI	всього
вбитих солдатів ВП	35	4	39
пораниених солдатів ВП	40	1	41
2. Втрати банд	до 6 VI	на 9 VI	всього
вбито бандитів	226	69	295
спіймано бандитів	359	41	400
арештовано осіб, підозрюваних у співпраці з бандами	853	195	1048
здалося добровільно	34	4	38
3. Здобуто зброї	до 6 VI	на 9 VI	всього
ручних кулеметів	39	3	42
автоматів	93	26	119
гвинтівок	309	65	374
пістолетів	43	3	46
гранат	185	4	189
боєприпасів	63 812	379	64 191
знищено бункерів	403	43	446

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський
генерал дивізії

ІНП, МГБ 743, арк. 213–214.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ 6 червня 1947 були засуджені до смертної кари, м. ін.: Петро Харишак або Харидчак, Іван Лешко, Степан Налесник, Іван Трухан, Михайло Тиравський, Андрій Врошак і Теодор Вуйчик. Вироки виконано цього ж дня.

² Це були: Ян Ясінський, Францішек Коляно, Адам Кошицький, Казімеж Сова, Ян Шрамович і Казімеж Шрамович з поста ДРГМ в Дубецьку. Всіх розстріляно, а їхні останки були знайдені 13 червня 1947.

2. Straty band	do dn. 6 VI	na dz. 9 VI	razem
zabito bandytów	226	69	295
ujęto bandytów	359	41	400
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	853	195	1 048
poddało się dobrowolnie	34	4	38
3. Zdobyto broni	do dn. 6 VI	na dz. 9 VI	razem
rkm	39	3	42
automatów	93	26	119
kb	309	65	374
pistoletów	43	3	46
granatów	185	4	189
amunicji	63 812	379	64 191
zniszczono schronów	403	43	446

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski
generał dywizji

IPN, MBP 743, k. 213–214.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ 6 czerwca 1947 zostali skazani na karę śmierci m. in.: Petro Charyszczak lub Charydczak, Iwan Leszko, Stepan Naleśnik, Iwan Truchan, Mychajło Tyrawski, Andrij Wroszczak i Teodor Wujczyk. Wyroki wykonano tego samego dnia.

² Byli to: Jan Jasiński, Franciszek Kolano, Adam Koszycki, Kazimierz Sowa, Jan Szramowicz i Kazimierz Szramowicz z placówki ORMO w Dubiecku. Wszyscy zostali rozstrzelani, a ich ciała odnaleziono 13 czerwca 1947.

**12 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 18 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
№ а-00269/III-а

Варшава, а-12-а червня 1947 р.

Повідомлення № 18
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Люблінського, Ряшівського
і Краківського воев[одств]
станом на 11 червня [19] 47 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

9–10 червня ц. р. частини Оперативної групи „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Вербиця – Махнів (20 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Пантна (13 км на півд.-сх. від Горлиць), м. Мілків (17 км на зах. від Любачева), м. Речпіль (13 км на зах. від Перемишля), м. Волиця (9 км на півд.-зах. від Сянока), м. Весолівка (8 км на зах. від Перемишля).

У рай[оні] м. Вербиця – Махнів (20 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) 1 ба[тальй]он 3 пп і 1 ба[тальй]он 5 пп проводили операції проти банди „Шума”. В результаті бою та безперервного переслідування вбито загалом 30 бандитів і 14 спіймано. Здобуто 23 одиниці зброї, в тому числі 1 станковий кулемет, 2 ручні кулемети, боєприпаси і близько 5 кг вибухових речовин. Знищено 11 бункерів, в тому числі 1, в якому знаходилась значна кількість пропагандистської літератури УПА. Власні втрати: 1 ряд[овий] вбитий, 2 легко поранених.

У рай[оні] м. Пантна (13 км на півд.-сх. від Горлиць) загін 6 ДП заарештував 11 осіб, які співробітничали з бандами, в тому числі 1 вчителя.

У рай[оні] м. Речпіль (13 км на зах. від Перемишля) підрозділ 8 пп, що переслідував банду „Громенка” вбив 3 бандитів і 1 спіймав. Здобуто 3 одиниці зброї й боєприпаси. Банда „Громенка”, яку переслідують вже близько 4 тижнів, вже досить виснажена. На це вказує

**12 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 18
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
Nr ^a-00269/III-^a

Warszawa, dnia ^a-12-^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 18
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. lubelskiego,
rzeszowskiego i krakowskiego
na dzień 11 czerwca [19]47 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 9–10 czerwca rb. jednostki Grupy Operacyjnej „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Wierzbica – Machnów (20 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Pętna (13 km płd.-wsch. Gorlice), m. Miłków (17 km zach. Lubaczów), m. Reczpol (13 km zach. Przemyśl), m. Wolica (9 km płd.-zach. Sanok), m. Wesołówka (8 km zach. Przemyśl).

W rej[onie] m. Wierzbica – Machnów (20 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) I baon 3 pp i I baon 5 pp przeprowadzały akcje przeciwko bandzie „Szuma”. W wyniku walki oraz nieprzerwanego pościgu zabito ogółem 30 bandytów i 14 ujęto. Zdobyto 23 jednostki broni, w tym I ckm, 2 rkm, amunicję i ok. 5 kg materiału wybuchowego. Zniszczono 11 bunkrów, w tym I zawierający znaczną ilość literatury propagandowej UPA. Straty własne: I szereg[owiec] zabity, 2 lekko rannych.

W rej[onie] m. Pętna (13 km płd.-wsch. Gorlice) oddział 6 DP aresztował 11 osób współpracujących z bandami, w tym I nauczyciela.

W rej[onie] m. Reczpol (13 km zach. Przemyśl), oddział 8 pp znajdujący się w pościgu za bandą „Hromenki” zabił 3 bandytów i I ujął. Zdobyto 3 jednostki broni i amunicję. Banda „Hromenki” ścigana jest od 4 tygodni i znajduje się w stanie znacznego wyczerpania. Wskazuje na to stan schwytych jeńców: bandyta ujęty dn[ia] 10 VI o godz. 02.00 ubrany był jedynie w worek i mimo pomocy lekarskiej zmarł z wycieńczenia o godz. 07.00. Pościg za bandą trwa.

стан спійманих полонених: бандит спійманий 10 VI о 02.00 год. був одягнений лише в мішок і незважаючи на лікарську допомогу помер від виснаження о 07.00 год. Переслідування банди триває.

У рай[оні] м. Волиця (9 км на півд.-зах. від Сянока) загін ВВБ разом із загоном 8 ДП провів бій з групою банди „Громенка”. Вбито 2 бандитів. Власні втрати: 3 ряд[ових] вбитих, 5 поранених.

У рай[оні] м. Мілків (17 км на зах. від Любачева) опер[ативна] група 10 пп викрила загалом 6 бункерів, у тому числі 1 особливо великий, що міг помістити близько 300 осіб.

Військовий суд Опер[ативної] групи „Вісла” записудив до смертної кари 8 членів банд УПА. Вироки виконано.

б) Акція виселення.

До 8 VI ц. р. виїхало загалом 224 транспорти, з 72 553 ос[обами] в них.

9–10 VI ц. р. виїхало загалом 9 транспорт[ів], з 3216 ос[обами] в них.

Загалом виїхали 233 транспорти, з 75 769 ос[обами] в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

Список населених пунктів, у яких завершено акцію виселення – у дод[атку] № 1.

в) Акція розселення.

До 10 VI ц. р. на місця призначення прибуло 216 транспортів, з 70 599 особами в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 119 трансп[ортів], з 37 304 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 7 трансп[ортів], з 1969 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 6 трансп[ортів], з 1355 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 80 трансп[ортів], з 28 875 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 4 [транспорти], з 1096 особами в них.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

Щоб не допустити проникнення залишків розбитих банд УПА з території Люблінського воєв[одства] у північному напрямку, із складу 18 ДП сформовано оперативну групу, яка на межі з Білостоцьким воєв[одством] зайняла позиції по річці Буг на відтинку Янів Підл[яський] – Дорогичин та на відтинок території, що проходить через Варшавське воєв[одство]: Дорогичин – Папротня (20 км на півн.-сх. від Седлець)¹.

Після залишення опер[ативною] групою ВП м. Тудорковичі (9 км на півд. від Варяжа), в районі якого вона проводила операції проти

W rej[on]ie m. Wolica (9 km p[ół]-zach. Sanok) oddział WBW wraz z oddziałem 8 DP stoczył walkę z grupą bandy „Hromenki”. Zabito 2 bandytów. Straty własne: 3 szeregowców zabitych, 5 rannych.

W rej[on]ie m. Miłków (17 km zach. Lubaczów) grupa operacyjna 10 pp wykryła ogółem 6 bunkrów, w tym 1 szczególnie duży, mogący pomieścić ok. 300 ludzi.

Sąd Wojskowy Grupy Operacyjnej „Wisła” skazał na karę śmierci 8 członków band UPA. Wyroki wykonano.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dn[ia] 8 VI rb. odjechały ogółem 224 transporty o stanie 72 553 l[udzi].

W dn[iach] 9–10 VI [odjechało] ogółem 9 transport[ów] o stanie 3216 l[udzi].

Ogółem odjechały 233 transporty o stanie 75 769 l[udzi].

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

Wykaz miejscowości, w których akcję wysiedleńczą zakończono, przedstawia załącznik Nr 1.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 10 VI rb. przybyło do miejsc przeznaczenia 216 transportów o stanie 70 599 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transp[ortów] o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 7 transp[ortów] o stanie 1969 ludzi,

na woj. poznańskie 6 transp[ortów] o stanie 1355 ludzi,

na woj. olsztyńskie 80 transp[ortów] o stanie 28 875 ludzi,

na woj. wrocławskie 4 [transporty] o stanie 1096 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

Celem niedopuszczenia do przenikania resztek rozbitych band UPA z terenu woj. lubelskiego w kierunku na północ, została sformowana ze składu 18 DP grupa operacyjna, która na pograniczu z woj. białostockim obsadziła rzekę Bug na odcinku Janów Podl[aski] – Drohiczyn oraz odcinek terenu przechodzący przez woj. warszawskie: Drohiczyn – Paprotnia (20 km p[ółn.-wsch. Siedlce)¹.

Po opuszczeniu przez grupę operacyjną WP m. Tudorkowice (9 km p[ółn. Wareż), w rejonie której przeprowadzała działania przeciwko bandom UPA, na miejscowość tę napadli banderowcy i uprowadzili 12 mieszkańców, u których kwaterowali żołnierze. Uprowadzeni dotychczas nie powrócili.

банд УПА, на цей населений пункт напали бандерівці та забрали з собою 12 жителів, у яких квартирували солдати. Забрані досі не вернулися.

В. Загальне зведення станом на 11 червня [19]47 р.

1. Власні втрати	до 9 VI	на 11 VI	всього
вбитих солдатів ВП	39	1	40
пораних солдатів ВП	41	2	43
вбитих солдатів ВВБ	7	3	10
пораних солдатів ВВБ	3	5	8
викрадених солдатів ВВБ	1	–	1
2. Втрати банд	до 9 VI	на 11 VI	всього
вбито бандитів	295	38	333
спіймано бандитів	400	26	426
арештовано підозрілих	1 048	6	1 054
здалося добровільно	38	1	39
3. Здобуто зброї	до 9 VI	на 11 VI	всього
мінометів	3	–	3
протитанкових рушниць	2	–	2
станкових кулеметів	3	1	4
ручних кулеметів	42	2	44
автоматів	119	6	125
гвинтівок	374	22	396
пістолетів	46	7	53
гранат	189	41	230
боєприпасів	64 191	1 705	65 896
мін	247	3	250
знищено бункерів	446	21	467

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

C. Ogólne zestawienie na dzień 11 czerwca [19]47 r.

1. Straty własne	do dn. 9 VI	na dz. 11 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	39	1	40
rannych żołnierzy WP	41	2	43
zabitych żołnierzy WBW	7	3	10
rannych żołnierzy WBW	3	5	8
uprowadzonych żołnierzy WBW	1	–	1
2. Straty band	do dn. 9 VI	na dz. 11 VI	razem
zabito bandytów	295	38	333
ujęto bandytów	400	26	426
aresztowano podejrzanych	1 048	6	1 054
poddało się dobrowolnie	38	1	39
3. Zdobyto broni	do dn. 9 VI	na dz. 11 VI	razem
moździerzy	3	–	3
rusznic p/panc.	2	–	2
ckm	3	1	4
rkm	42	2	44
automatów	119	6	125
kb	374	22	396
pistoletów	46	7	53
granatów	189	41	230
amunicji	64 191	1 705	65 896
min	247	3	250
zniszczono schronów	446	21	467

Minister Obrony Narodowej
 (—) Michał Żymierski
 Marszałek Polski

Список
населених пунктів, в яких завершено акцію виселення
українського населення
(продовження таблиці від 3 VI 1947)

№	Населений пункт	Кількість виселе- них	№	Населений пункт	Кількість виселе- них
	439. з переносу	65 196	464.	Кравці	9
440.	Чудовичі	14	465.	Старе Село	87
441.	Частковичі	16	466.	Залісся	3
442.	Сколошів	15	467.	Карчмари	64
443.	Радимно	23	468.	Пижили	32
444.	Острів	83	469.	Бучина	69
445.	Кругель Павло- сівський	7	470.	Запалів	168
446.	Боратин	10	471.	Діброва	108
447.	Ріплин	11	472.	Лазы	204
448.	Розбір	102	473.	Мироцин	11
449.	Хорів	19	474.	Черці	67
450.	Вінцковичі	2	475.	Сохи	3
451.	Розвениця	4	476.	Шмулі	17
452.	Воля Розвеницька	5	477.	Бики	65
453.	Пелнатичі	8	478.	Крупки	15
454.	Воля Рокетниць- ка	4	479.	Добча	108
455.	Заміхів	44	480.	Місани	13
456.	Мішталі	3	481.	Павлова	8
457.	Пелкіні	7	482.	Казмирка	96
458.	Ляшки	460	483.	Тухля	194
459.	Харитани	181	484.	Варцаби	52
460.	Воля Заліська	658	485.	Мачуги	61
461.	Ніновичі	377	486.	Тураки	58
462.	Ходань	32	487.	Гробля ²	318
463.	Цидили	79	Загалом до 5 VI виселено		69 200

(—) Пшонський, полковник

Wykaz
miejscowości, w których zakończono akcję wysiedleńczą
ludności ukraińskiej
(d.c. tabeli z dn. 3 VI 1947)

Lp. Miejscowość	Ilość wysied- lonych	Lp. Miejscowość	Ilość wysiedlo- nych
439. z przeniesienia	65 196	465. Stare Sioło	87
440. Czudowice	14	466. Zalesie	3
441. Cząstkowice	16	467. Karczmary	64
442. Skołoszów	15	468. Pirzyły	32
443. Radymno	33	469. Buczyna	69
444. Ostrów	83	470. Zapalów	168
445. Kruhel Pawłosiowski	7	471. Dąbrowa	108
446. Boratyn	10	472. Łazy	204
447. Rzeplin	11	473. Mirocin	11
448. Rozbórz	102	474. Czerce	67
449. Chorzów	19	475. Sochy	3
450. Więckowice	2	476. Szmule	17
451. Roźwienica	4	477. Byki	65
452. Wola Roźwieniecka	5	478. Krupki	15
453. Pełnatycze	8	479. Dobcza	108
454. Wola Rokietnicka	4	480. Misany	13
455. Zamiechów	44	481. Pawłowa	8
456. Misztale	3	482. Kazmierka	96
457. Pełkinie	7	483. Tuchla	194
458. Łaszki	460	484. Warcaby	52
459. Charytany	181	485. Maczugi	61
460. Wola Zaleska	658	486. Turaki	58
461. Nienowice	377	487. Grobla ²	318
462. Chodanie	32	Ogółem do 5 VI	
463. Cydyły	79	wysiedlono	69 200
464. Krawce	9		

(—) Przoński, płk

IPN, MBP 743, k. 216–218.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Пор. Документ № 48, пункт III, 1.

² Правдоподібно: Нова Гребля.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Por. Dokument nr 48, pkt III, 1.

² Prawdopodobnie: Nowa Grobla.

**12 червня 1947, Люблін. Виписка з протоколу засідання з'їзду
старост повітів Люблінського воєводства**

Протокол
з'їзду повітових старост Люб[лінського] воєводства,
що відбувся 12 червня 1947 р. в будинку Воев[одського] управління
у Любліні

Присутні:

1. Люблінський воєвода	–	Гр. Рузга Вацлав ¹
2. Заступник воєводи	–	« Соколовський Юзеф,
3. Заступник воєводи	–	« Крак Еустахи,
4. Начальник Загального відд[ілу]	–	« Боркусевич Влодзімеж,
5. Начальник Відд[ілу] самоврядування	–	« Лукомський Ян,
6. Начальник Відд[ілу] постачання і торгівлі	–	« Вісневський Здзіслав,
7. Начальник Громадсько-політичного відділу	–	« Вайрак Александер,
8. Начальник Відділу сільськогосподарського обладнання	–	« Сапега Францішек,
9. Представник 7 КВО	–	« Балиш А., майор,
10. – « – – « –	–	« Барановський, капітан,
11. Представник Воев[одського] управління громадської безпеки		
12. Представник Фінансової палати		
13. Директор Відд[ілу] ДРУ	–	« Смик Юзеф,
14. Президент м. Любліна	–	« Ярош Тадеуш,
15. Пов[ітовий] староста у Білій Підляській	–	« Ємельняк Мечислав,
16. Пов[ітовий] староста у Білгораю	–	« Щохор Юзеф,
17. – « – – « – Холмі	–	« Ярмул Юзеф,
18. – « – – « – Грубешеві	–	« Глембський Казімеж,
19. – « – – « – Краснику	–	« Питляк Ян,
20. – « – – « – Красниставі	–	« Жмудзький Віталіс,
21. – « – – « – Любартові	–	« Павлюк Адам,
22. – « – – « – Любліні	–	« Питель Ян,
23. – « – – « – Лукові	–	« Буссель Тадеуш,
24. – « – – « – Пулавах	–	« Левтак Стефан,

**12 czerwca 1947, Lublin. Fragment protokołu posiedzenia zjazdu
starostów powiatowych województwa lubelskiego**

Protokół

Zjazdu starostów powiatowych z terenu województwa lub[elskiego]
odbytego w dniu 12 czerwca 1947 r. w gmachu Urzędu Wojew[ódzkiego]
w Lublinie

Obecni:

1. Wojewoda Lubelski	– Ob. Rózga Waclaw ¹ ,
2. Wicewojewoda	– „ Sokołowski Józef,
3. Wicewojewoda	– „ Krak Eustachy,
4. Naczelnik Wydz[iału] Ogólnego	– „ Borkusiewicz Włodzi-
mierz,
5. Naczelnik Wydz[iału] Samorzádo-
wego	– „ Łukomski Jan,
6. Naczelnik Wydz[iału] Apropiz[acji]
i Handlu	– „ Wiśniewski Zdzisław,
7. Naczelnik Wydz[iału] Społ[ecznie]-
-Polit[ycznego]	– „ Wajrak Aleksander,
8. Naczelnik Wydz[iału] Urządzeń Rol-
nych	– „ Sapięha Franciszek,
9. Przedstawiciel DOW 7	– „ Bałysz A., mjr
10. – „ – – – –	– „ Baranowski, kpt.
11. Przedstawiciel Woj[ewódzkiego] Urzę-
du Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego]	
12. Przedstawiciel Izby Skarbowej	
13. Dyrektor Oddz[iału] PUR	– „ Smyk Józef,
14. Prezydent m. Lublina	– „ Jarosz Tadeusz,
15. Starosta pow[iatowy] w Białej Podla-
skiej	– „ Jemielniak Mieczysław,
16. Starosta pow[iatowy] w Biłgoraju	– „ Szczęchor Józef,
17. Starosta pow[iatowy] w Chełmie	– „ Jarmuł Józef,
18. Starosta pow[iatowy] w Hrubieszo-
wie	– „ Głębski Kazimierz,
19. Starosta pow[iatowy] w Kraśniku	– „ Pytlak Jan,
20. Starosta pow[iatowy] w Krasnymsta-
wie	– „ Żmudzki Witalis,
21. Starosta pow[iatowy] w Lubartowie	– „ Pawluk Adam,

25. Пов[ітовий] староста у Радзіню	–	»	Бохенський Тадеуш,
26. – « – – « – Седльцях	–	»	Жак Броніслав,
27. Пов[ітовий] староста у Томашеві Любельському	–	»	Дзюбан Владислав,
28. Пов[ітовий] староста у Володаві, за старосту	–	»	Боцян, заступник старости
29. Пов[ітовий] староста у Замості	–	»	Кравецький Чеслав
30. Голова Окр[ужної] Ком[ісії] Проф-спілок, за голову	–	»	інструктор з організаційних питань
31. Воев[одський] уповноважений з питань національної данини	–	»	Лебедзінський Еугенюш,
32. Член Воев[одського] відділу	–	»	Орловський Станіслав,
33. З[аступни]к Нач[альника] Відд[ілу] постачання і т[оргівлі], Воеводський уповноважений з питань зерн[ової] кампанії	–	»	Заорський Ян,
34. Керівник Бюдж[етно]-господ[арського] відд[ілу]	–	»	Франчак Фелікс,
35. Представник Спеціальної комісії з питань боротьби зі зловживаннями	–	»	Фіц

Порядок денний

1. Питання боротьби зі спекуляцією.
2. Виконання державних і самоврядних повинностей:
 - а) податки,
 - б) шарварки.
3. Організаційні і господарські проблеми Староств.
4. Кампанія з благоустрою, залишених українцями земель.

З'їзд розпочався о 10.30 год[ині] до пол[удня].

[...]

До пункту 3. Після перерви як 3-й пункт порядку засідання обговорюється акція з благоустрою, залишених українцями земель, цей пункт був перенесений з 4-го на 3-є місце.

Гр. Воевода надає слово Гр. Гілясові, Воеводському уповноваженому у справах переселенсько-осадницької акції.

Дуже важливою проблемою є переселення українців з території нашого воєводства, а потім благоустрій, залишених ними земель

22. Starosta pow[iatowy] w Lublinie	–	»	Pytel Jan,
23. – – – – – Łukowie	–	»	Bussel Tadeusz,
24. – – – – – Puławach	–	»	Lewtak Stefan,
25. – – – – – Radzynie	–	»	Bocheński Tadeusz,
26. – – – – – Siedlcach	–	»	Żak Bronisław,
27. Starosta pow[iatowy] w Tomaszowie
Lub[elskim]	–	»	Dziuban Władysław,
28. Starosta pow[iatowy] we Włodawie
w/z	–	»	Bocian, wicestarosta,
29. Starosta pow[iatowy] w Zamościu	–	»	Kawęcki Czesław,
30. Przewodnicz[ący] Okr[ęgowej] Ko-
m[isji] Z[wiązków] Z[awodowych]
w/z	–	»	Instruktor Organizacyj-
ny,
31. Wojew[ódzki] pełnomocnik do spraw
daniny narodowej	–	»	Lebiedziński Euge-
niusz,
32. Członek Wydziału Wojew[ódzkiego]	–	»	Orłowski Stanisław,
33. Z-ca Nacz[elnika] Wydz[iału] Apro-
wizacji i H[andlu], Wojewódzki Peł-
nomocnik Akcji Zboż[owej]	–	»	Zaorski Jan,
34. Kierownik Oddz[iału] Budż[etowo]-
-Gospod[arczego]	–	»	Franczak Feliks,
35. Przedstawiciel Komisji Specjalnej do
Walki z Nadużyciami	–	»	Fic

Porządek dzienny

1. Sprawa walki ze spekulacją.
2. Realizacja powinności państwowych i samorządowych:
 - a) podatki,
 - b) szarwarki.
3. Sprawy organizacyjne i gospodarcze starostw.
4. Akcja zagospodarowania ziem poukraińskich.

Zjazd rozpoczął się o godz. 10.30 przed poł[udniem].

[...]

Ad pkt. 3. Po przerwie, jako punkt 3-ci porządku obrad, omawiana jest akcja zagospodarowania ziem poukraińskich, który to punkt przesunięty został z 4-go na 3-cie miejsce.

Ob. Wojewoda udziela głosu Ob. Gilasowi, wojewódzkiemu pełnomocnikowi do spraw przesiedleńczo-osiedleńczych.

і господарств – говорить Гр. Гіляс. Для переселення відібрано 15 тисяч родин. Завдяки переселенсько-осадницькій акції вже правдоподібно радикально вирішиться важке питання, яким упродовж багатьох років залишається для нас українське питання. Українці будуть виселені на захід, щоб там щоденною важкою працею змусити їх відмовитись від будь-яких спроб організації збройних виступів проти Польської держави. Надійшов вже час ліквідувати економічну базу українських банд, що несуть вбивства, пожежі, знищення та безладдя, унеможлиблюючи таким чином спокійну працю польського сусільства з відбудови і розвитку нашої країни. Наскільки важливим питанням для наших територій є швидке і справне проведення цієї акції, свідчить факт призначення Гр. Люблінським воєводою, який є найвищим представником Уряду РП, спеціального Уповноваженого з питань проведення і контролю за виконанням цього важливого завдання. Залишені українцями господарства будуть заселятися, передусім, демократично надійним елементом, тобто членами ПРП, ППС, СЛ, демобілізованими солдатами ВП і т. п. Звертаюся до Гр. Гр. Старост з проханням про підтримку цієї акції усіма засобами, що знаходяться в їхньому розпорядженні.

Далі у справі переселенсько-осадницької акції виступив також Гр. Воєвода. Цією акцією будуть, передусім, охоплені Грубешівський та Томашівський повіти. На наступному етапі переселення будуть проведені в Біло-Підляському, Холмському, Білгорайському, Замостському і Володавському повітах. Одразу ж після виселення має бути проведена реєстрація залишеного в господарствах майна, живого та мертвого інвентаря і т. п. та [забезпечена] його відповідна охорона від грабунку.

Надання господарств, що залишаться після виселення українців, буде здійснюватися тільки Воєводським уповноваженим, самовільно займати господарства забороняється.

Буде затримано поки що й записування ділянок в іпотечні книги.

В Грубешівському повіті будуть поселені переважно люди з Білгорайського, Пулавського, Красниставського і Красницького повітів, а також з цього ж повіту. У Томашівському повіті [будуть поселені переважно люди] – з Білгорайського, Красниставського та цього ж повіту.

З метою проведення переселенсько-осадницької акції на території Люблінського воєводства відповідно до ст. 108 пункту 2 Розпорядження] Презид[ента] РП від 19 I 1928 р. про організацію і сферу діяльності органів адміністративної влади (Вісник Законів РП № 80, ст. 555 від 1936 р.) будуть створені воєводський і повітові комітети

Bardzo ważnym problemem jest przesiedlenie Ukraińców z terenów naszego województwa, a następnie zagospodarowanie pozostałych po nich ziem i gospodarstw – mówił ob. Gilas. Zakwalifikowanych do przesiedlenia jest 15 tysięcy rodzin. Akcja przesiedleńczo-osiedleńcza rozwiąże już prawdopodobnie radykalnie ciężkie zagadnienie, jakim jest od lat dla nas sprawa ukraińska. Ukraińcy wysiedlani będą na zachód, by tam w pracy i znoju dnia powszedniego zmusić ich do zaniechania wszelkich prób zbrojnych wystąpień przeciwko państwu polskiemu. Najwyższy już czas zlikwidować gospodarcze oparcie dla band ukraińskich siejących mord, pożogę, zniszczenie i zamęt, uniemożliwiając w ten sposób społeczeństwu polskiemu spokojną pracę nad odbudową i rozwojem naszego kraju. Jak ważnym zagadnieniem dla naszych terenów jest szybkie i sprawne przeprowadzenie tej akcji, posłużyć może fakt mianowania przez ob. wojewodę lubelskiego, jako najwyższego przedstawiciela Rządu RP, specjalnego pełnomocnika do przeprowadzenia i dopilnowania wykonania tego ważnego problemu. Opuszczone przez Ukraińców gospodarstwa nasiedlać się będzie przede wszystkim elementem demokratycznie pewnym, a więc: PPR-owcami, PPS-owcami, SL-owcami, zdemobilizowanymi żołnierzami WP itp. Zwraca się do ob. ob. starostów o poparcie tej akcji wszelkimi stojącymi do ich dyspozycji środkami.

W dalszym ciągu w sprawie akcji przesiedleńczo-osiedleńczej przemawia również ob. wojewoda. Akcją tą objęte będą przede wszystkim powiaty hrubieszowski i tomaszowski. W dalszym etapie prowadzone będzie przesiedlenie w powiatach: Biała Podlaska, Chełm, Biłgoraj, Zamość i Włodawa. Natychmiast po wysiedleniu musi być przeprowadzona rejestracja pozostałego w gospodarstwie mienia, inwentarza żywego, martwego itp., i odpowiednie jego zabezpieczenie przed grabieżą.

Do nadawania gospodarstw poukraińskich upoważniony i uprawniony będzie tylko wojewódzki pełnomocnik, samowolnie zajmować gospodarstw nie wolno.

Wstrzymać również na razie hipotekowanie działek.

Powiat hrubieszowski nasiedlać będą przeważnie powiaty: biłgorajski, puławski, krasnostawski, kraśnicki i wewnętrznie, zaś powiat tomaszowski: biłgorajski, krasnostawski i wewnętrznie.

Celem przeprowadzenia akcji przesiedleńczo-osiedleńczej na terenie województwa lubelskiego powołane zostaną na podstawie art. 108 pkt. 2 Rozporządzenia] Prezyd[enta] RP z dnia 19 I 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (DzU RP Nr 80, poz. 555 z 1936 r.) Wojewódzki i Powiatowe Komitety do spraw Przesiedleńczo-Osiedleńczych oraz wojewódzki i powiatowi pełnomocnicy do spraw przesiedleńczo-osiedleńczych. Zakres działania i kompetencje tych komi-

у справах переселенсько-осадницької кампанії, а також призначені воєводський і повітові уповноважені у справах переселенсько-осадницької кампанії. Сферу діяльності і компетенцію цих Комітетів та Уповноважених докладно визначає розпорядження Люблінського воєводи від 11 червня 1947 р. № ж. О. Орг. 540/47 та спеціально для цього опрацьована і видана інструкція.

Слід, передусім, керуватися принципом – сказав на завершення свого виступу Гр. Воєвода – щоб господарства були надані передусім тим осадникам, які насправді здатні відразу ж благоустроїти приділені їм господарства.

Гр. Сапега, нач[альник] Відділу сільськогосподарського обладнання, звертається до Гр. старост у справі негайного проведення відповідних заходів з метою забезпечення охорони від грабунку і знищення майна й інвентаря, залишених переселеними українцями, а також у справі підготовки всієї переселенсько-осадницької кампанії у себе на місці таким чином, щоб вона могла бути проведена швидко, справно і згідно з планом. Він, між іншим, зауважив, що на територіях, охоплених переселенсько-осадницькою акцією, існує можливість надання нових земельних ділянок малоземельним.

Грубешівський староста Гр. Глембський просить негайно призначити кандидатів для поселення, таким чином, щоб вони могли приймати ці господарства одразу ж після їх залишення, оскільки на його території немає достатньої кількості війська і міліції, щоб забезпечити належну охорону від грабунку і знищення, залишеного виселеними майна. На території повіту гостро відчувається також відсутність засобів пересування. Може інші повіти могли б допомогти, бо на території Грубешівського повіту справді надзвичайно складна ситуація.

Гр. заступник старости Володавського [повіту], порушує питання труднощів, з якими зустрічається, вже розпочата на його території, переселенська акція. Однак, ці труднощі не так легко подолати, оскільки в деяких селах мешкало виключно українське населення й були лише 2 польські родини, які, навіть при великому бажанні і стараннях у цьому напрямку, не були в змозі забезпечити охорону залишеного українцями майна в цілому селі. Він просить, якщо це можливо, призначити більшу кількість міліції або залишити у виселених селах на деякий час військо, що значно полегшило б ситуацію.

Гр. Воєвода відповідає на це, що розраховувати на те, що у Володавському пов[іті] кількісний склад міліції буде збільшено, не можна, скоріше він ще зменшиться, треба, в міру можливості, давати собі раду в питаннях охорони майна самостійно.

tetów i pełnomocników określa szczegółowo zarządzenie Wojewody Lubelskiego z dnia 11 czerwca 1947 r. L. dz. O. Org. 540/47 i specjalnie w tym celu opracowana i wydana instrukcja.

Trzeba kierować się przede wszystkim zasadą – zakończył ob. wojewoda swoje przemówienie – by gospodarstwa były przydzielane w pierwszym rzędzie takim osadnikom, którzy czują się naprawdę na siłach zagospodarować natychmiast przydzielone im gospodarstwa.

Ob. Sapieha, nacz[elnik] Wydziału Urządzeń Rolnych zwraca się do ob. ob. starostów o wszczęcie natychmiastowej akcji zabezpieczenia przed grabieżą i zniszczeniem mienia i inwentarza po przesiedlonych Ukraińcach i rozpracowania całej akcji przesiedleńczo-osiedleńczej u siebie na miejscu tak, by mogła ona być przeprowadzona szybko, sprawnie i planowo. Stwierdza między innymi, iż możliwe jest upelnorolnienie małorolnych na tych terenach, które są objęte akcją przesiedleńczo-osiedleńczą.

Starosta z Hrubieszowa ob. Głębski, prosi o przydzielanie kandydatów do nasiedlenia w ten sposób, by mogli oni obejmować te gospodarstwa natychmiast po ich opuszczeniu, gdyż nie ma na jego terenie dostatecznej ilości wojska i milicji, by możliwe było należyte zabezpieczenie od grabieży i niszczenia pozostałego po wysiedlonych mienia. Dotkliwy przy tym brak środków lokomocji daje się odczuwać w terenie. Może by inne powiaty pomogły, gdyż na terenie powiatu hrubieszowskiego są naprawdę wyjątkowo ciężkie warunki.

Ob. wicestarosta włodawski porusza sprawę trudności, jakie napotyka na jego terenie będąca już w toku akcja przesiedleńcza. Trudności te są jednak niełatwe do przewyciężenia, gdyż są wsie, gdzie zamieszkiwała np. ludność wyłącznie ukraińska. Były tam tylko 2 rodziny polskie, nie są więc one w możności zabezpieczyć mienia pozostałego w całej wsi mimo najlepszych chęci i starań w tym kierunku. Jeśli możliwe, prosi o przydzielenie większej ilości milicji lub też o pozostawienie na pewien czas wojska we wsiach już wysiedlonych, co znacznie ułatwiłoby sytuację.

Ob. wojewoda mówi, iż na to, by w pow. włodawskim stan liczebny milicji się powiększył, liczyć absolutnie nie można, raczej się go jeszcze zmniejszy, radzić sobie trzeba samemu jakoś w miarę możliwości, przy zabezpieczeniu mienia.

Przedstawiciel DOW mjr Bałysz: wojsko nie może być użyte do zabezpieczania mienia po wysiedlonych, wojsko może brać udział tylko w bezpośredniej akcji wysiedlania. Akcję w terenie władze administracyjne powinny już mieć przygotowaną i opracowaną planowo, inaczej powstałby chaos. Ujawniono cały szereg wypadków współpracy ludności polskiej z bandami zbrojnymi ukraińskimi. Walka z bandytyzmem trwa w dalszym ciągu, za wiele więc od wojska też nie można wymagać.

Представник КВО майор Балиш: військо не може використовуватись для охорони майна, залишеного виселенцями, військо може брати участь лише у безпосередній переселенській акції. Адміністративні органи влади на місцях повинні вже бути готові до проведення акції й мати розроблений план її проведення, інакше буде хаос. Виявлено цілу низку випадків співпраці польського населення із збройними українськими бандами. Боротьба з бандитизмом триває надалі, отже вимагати від війська занадто багато також не слід.

Гр. Староста з Білої Підляської просить, у зв'язку з проведенням переселенсько-осадницької акції, виділити більшу кількість зброї і боєприпасів й запитує чи справа переселення українців і надалі залишається таємною.

Гр. майор Балиш відповідає, що, в принципі, всі і так вже знають про проведення такої акції, що вже відбувається, але, в інтересах справи, говорити про неї все-таки слід якомога менше.

Гр. Воевода наказує приготувати якомога швидше групи людей для поселення. Акція повинна бути завершена до 15-го липня ц. р. На територіях, охоплених акцією, треба збільшити кількість людей у відділках Гром[адянської] міліції.

Гр. майор Балиш підтримує позицію Грубешівського пов[ітового] старости й звертається до Гр. Воеводи, щоб [той] наказав прискорити створення осадницьких груп, які б негайно приймали у своє володіння господарства.

Гр. Воевода у [своїй] відповіді роз'яснює, що поки не буде забезпечена охорона принаймні перших груп осадників, до тих пір туди не будуть скеровувати наступних транспортів.

[...]

Протоколіст:
А. Керн

Воевода
(—) В. Рузга

А МВСіА, МГА 80, арк. 75–87.

Оригінал, машинопис.

Печатка про надходження МГА з датою 22 VIII 47; зліва вгорі приписка від руки: II Деп[артамент] 21 VIII 47 і нерозбірливий підпис.

Примітки

¹ Рузга Вацлав або Стефан (1911–1982), псевдо „Стефан”, по черзі: член КСПМ, КПП, ПРП і ПОРП; у 1945–1948 Люблінський воевода, згодом голова Ряшівської ВНР, у 1951–1952 заступник міністра в Міністерстві державних селянських господарств; з 1948 в центральних органах ПОРП: ЦРК і ЦКПК.

Ob. starosta z Białej Podlaskiej prosi o przydzielenie zwiększonej ilości broni i amunicji w związku w przeprowadzaną akcją przesiedleńczo-osiedleńczą i zapytuje, czy sprawa przesiedlenia Ukraińców jest jeszcze w dalszym ciągu tajna.

Ob. mjr Bałysz odpowiada, iż w zasadzie to wszyscy i tak już wiedzą o będącej w toku akcji, ale mówić o tym jednak należy jak najmniej dla dobra sprawy.

Ob. wojewoda poleca przygotować co rychlej grupy do nasiedlenia. Akcja musi być zakończona do dn[ia] 15-go lipca rb. Trzeba nasycić większą ilością ludzi posterunki Milicji Obywat[elskiej] na terenach objętych akcją.

Ob. mjr Bałysz podtrzymuje stanowisko starosty pow[iatowego] hrubieszowskiego i zwraca się do ob. wojewody o polecenie przyspieszenia zorganizowania grup nasiedleńczych, aby natychmiast już obejmowały gospodarstwa w posiadanie.

Ob. wojewoda w odpowiedzi wyjaśnia, iż dopóki nie będzie zapewnione bezpieczeństwo dla pierwszych przynajmniej grup nasiedleńczych, dopóty nie będą skierowane tam następne transporty.

[...]

Protokolant:
A. Kern

Wojewoda
(—) W. Rózga

A MSWiA, MAP 80, k. 75–87.

Oryginał, maszynopis.

Pieczętka wpływu MAP z datą 22 VIII 47; w lewym górnym rogu odręczny dopisek: Dep[artament] II, 21 VIII 47 i nieczytelny podpis.

Przypisy

¹ Rózga Waclaw vel Stefan (1911–1982), ps. „Stefan”, kolejno członek KZMP, KPP, PPR i PZPR; w l. 1945–1948 wojewoda lubelski, następnie przewodniczący WRN w Rzeszowie, w l. 1951–1952 podsekretarz stanu w Ministerstwie Państwowych Gospodarstw Rolnych; od 1948 w centralnych organach PZPR: CKR i CKKP.

**14 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 19 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони
а-№ 00273/III-а

Варшава, а-14-а червня 1947 р.

Повідомлення № 19
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воев[одств]
станом на 13 червня [19]47 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

11–12 червня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Душатин (12 км на зах. від Балигорода), м. Мікляшки (13 км на зах. від Балигорода), м. Вербиця (20 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Ліщавка (19 км на півн.-сх. від Сянока), м. Миків (11 км на півд.-зах. від Балигорода), м. Явірник (17 км на зах. від Балигорода), м. Ямна Долішня (10 км на півд.-сх. від Бірчі).

У рай[оні] м. Миків (11 км на півд.-зах. від Балигорода) опер[ативна] група 36 пп, що переслідувала банду „Громенка” вбила 8 бандерівців та здобула при цьому 5 одиниць зброї й боєприпаси. Власні втрати: 3 вбитих.

У рай[оні] м. Ліщавка (19 км на півн.-сх. від Сянока) загін ВП вбив 4 бандитів. Здобуто 4 одиниці зброї. Власні втрати: 1 ряд[овий] легко поранений.

У рай[оні] м. Мікляшки (13 км на зах. від Балигорода) загони ВВБ переслідували банду „Громенка”. Вбито 4 бандитів і 3 спіймано. Серед вбитих – лікар банди на псевдо „Сіон”¹. Власні втрати: 1 ряд[овий] вбитий.

У рай[оні] м. Вербиця (20 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділи 5 пп, під час проведення операції проти банди „Шума”, викрили 5 бункерів та спіймали 1 бандита. Здобуто 3 одиниці зброї, значні запаси муки, 2 штуки худоби. У цьому районі знищено остаточно чоту (взвод) сотні „Шума”.

**14 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 19
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej
a^aNr 00273/III^a

Warszawa, dnia ^a14^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 19
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 13 czerwca [19]47 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 11–12 czerwca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Duszatyn (12 km zach. Baligród), m. Miklaszki (13 km zach. Baligród), m. Wierzbica (20 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Leszczawka (19 km płn.-wsch. Sanok), m. Mików (11 km płd.-zach. Baligród), m. Jawornik (17 km zach. Baligród), m. Jamna Dolna (10 km płd.-wsch. Bircza).

W rej[onie] m. Mików (11 km płd.-zach. Baligród) grupa oper[acyjna] 36 pp znajdująca się w pościgu za bandą „Hromenki” zabiła 8 banderowców zdobywając 5 jednostek broni i amunicję. Straty własne: 3 zabitych.

W rej[onie] m. Leszczawka (19 km płn.-wsch. Sanok) oddział WP zabił 4 bandytów. Zdobyto 4 jednostki broni. Straty własne: 1 szeregowiec lekko ranny.

W rej[onie] m. Miklaszki (13 km zach. Baligród) oddziały WBW prowadziły pościg za bandą „Hromenki”. Zabito 4 bandytów i 3 ujęto. Wśród zabitych znajduje się lekarz bandy ps. „Sion”¹. Straty własne: 1 szeregowiec zabity.

W rej[onie] m. Wierzbica (20 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddziały 5 pp prowadząc akcje przeciwko bandzie „Szuma” odkryły 5 bunkrów i ujęły 1 bandytę. Zdobyto 3 jednostki broni, znaczne zapasy mąki oraz 2 sztuki bydła. W rejonie tym zniszczono ostatecznie czotę (pluton) sotni „Szuma”.

У рай[оні] м. Явірник (17 км на зах. від Балигорода) загони ВВБ вбили 4 бандитів.

На території дій ОГ „Вісла”, особливо в південних районах, вже тиждень тривають сильні грози, що утрудняють проведення швидких і форсованих операцій. З огляду на те, що загони перевтомлені, слід врахувати тимчасове сповільнення темпу дій.

б) Акція виселення.

До 10 VI ц. р. виїхало загалом 233 трансп[орти], з 75 769 особами в них.

11–12 VI ц. р. виїхало загалом 7 [транспортів], з 2018 особами в них. Загалом виїхало 239 транспорт[ів], з 77 787 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 12 червня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 219 транспортів, з 71 921 особою в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 119 трансп[ортів], з 37 304 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 7 трансп[ортів], з 1969 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 6 трансп[ортів], з 1355 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 83 [транспорти], з 30 197 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 4 [транспорти], з 1096 особами в них.

Б. Загальне зведення станом на 13 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 11 VI	на 13 VI	всього
вбитих солдатів ВП	40	3	43
поранених солдатів ВП	43	1	44
вбитих солдатів ВВБ	10	1	11
2. Втрати банд	до 11 VI	на 13 1VI	всього
вбито бандитів [у] бою	333	21	354
виконано смертних вироків (по засуджених банд[итах])	45	–	45
спіймано бандитів	426	18	444
арештовано осіб, підозрюваних у співпраці з бандами	1 054	7	1 061

W rej[onie] m. Jawornik (17 km zach. Baligród) oddziały WBW zabiły 4 bandytów.

Na obszarze działań GO „Wisła”, a w szczególności w rejonach południowych, trwają od tygodnia silne burze, które utrudniają przeprowadzanie szybkich i forsownych akcji. Ponieważ oddziały są przemęczone, trzeba liczyć się z przejściowym zwolnieniem tempa działań.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dn[ia] 10 VI rb. odjechały ogółem 233 transporty o stanie 75 769 ludzi.

W dn[iach] 11–12 VI odjechało ogółem 6 [transportów] o stanie 2018 ludzi.

Ogółem odjechało 239 transport[ów] o stanie 77 787 ludzi.

Akcja wysiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 12 czerwca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 219 transportów o stanie 71 921 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transp[ortów] o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 7 transp[ortów] o stanie 1969 ludzi,

na woj. poznańskie 6 transp[ortów] o stanie 1355 ludzi,

na woj. olsztyńskie 83 [transporty] o stanie 30 197 ludzi,

na woj. wrocławskie 4 [transporty] o stanie 1096 ludzi.

B. Ogólne zestawienie na dzień 13 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 11 VI	na dz. 13 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	40	3	43
rannych żołnierzy WP	43	1	44
zabitych żołnierzy WBW	10	1	11
2. Straty band	do dn. 11 VI	na dz. 13 VI	razem
zabito bandytów [w] walce	333	21	354
wykonano wyroków śmierci na band[ytach]	45	–	45
ujęto bandytów	426	18	444
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandy- tami	1 054	7	1 061

3. Здобуто зброї	до 11 VI	на 13 VI	всього
автоматів	125	2	127
гвинтівок	396	14	410
пістолетів	53	4	57
гранат	230	4	234
боєприпасів	65 896	157	66 053
знищено бункерів	467	7	474

Міністр національної оборони
 (—) Міхал Жимерський
 Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 220.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Ідеться про „Сяна”, Вільгельма Вельтке, лікаря у сотні „Громенка”.

3. Zdobyto broni	do dn. 11 VI	na dz. 13 VI	razem
automatów	125	2	127
kb	396	14	410
pistoletów	53	4	57
granatów	230	4	234
amunicji	65 896	157	66 053
zniszczono schronów	467	7	474

Minister Obrony Narodowej
 (—) Michał Żymierski
 Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 220.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a- a} Wpisano odręcznie.

¹ Chodzi o „Siana”, Wilhelma Weltke, lekarza z sotni „Hromenki”.

**17 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 20 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а17-^а червня 1947 р.

Повідомлення № 20
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Люблінського, Ряшівського
і Краківського воєв[одств]
станом на 16 червня [19]47 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

13–14 червня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Млини (26 км на сх. від Ярослава), м. Сухі Ріки (23 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Великі Очі (14 км на півд. від Любачева), гори Магуричне (11 км на півд.-зах. від Балигорода), м. Річиця (11¹ км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Довжнів (22 [?] км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Верхрата (26 км на півн.-сх. від Любачева), м. Сарай [?] (20 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Боровниця (16 км на півн. від Сянока).

У рай[оні] м. Річиця (11 км на сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділи 5 пп, під час операції проти банди „Шума”, провели бій з однією із чот (взводів) цієї банди, внаслідок якого було вбито 9 бандитів, в тому числі к[оманди]ра чоти на псевдо „Листок”²². Спіймано 8 бандитів та 9 осіб, які входили до складу місцевої цивільної організації ОУН. Вилучено 16 одиниць зброї, боєприпаси та виявлено загалом 14 бункерів. У двох з них знаходилося близько 4,5 тонн зерна. Власні втрати: 1 сержант вбитий.

У рай[оні] м. Боровниця (16 км на півн. від Сянока) загони 8 ДП мали бій з бандою „Бурлаки”, що налічувала близько 50 осіб. Вбито 6 бандитів. Під час переслідування знайдено 4 трупи бандитів, вбитих під час бою 13 VI, яких тоді, під час відступу, банда забрала з собою.

У рай[оні] м. Довжнів (22 [?] км на сх. від Томашева Люб[ельського]) опер[ативна] група 3 пп під час переселення заарештувала на

**17 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 20
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a17-^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 20
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. lubelskiego,
rzeszowskiego i krakowskiego
na dzień 16 czerwca [19]47 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 13–14 czerwca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Młyny (26 km wsch. Jarosław), m. Suche Rzeki (23 km płd.-wsch. Baligród), m. Wielkie Oczy (14 km płd. Lubaczów), góra Maguryczne (11 km płd.-zach. Bali-gród), m. Rzeczyca (11¹ km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Dłużniów (22 [?] km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Werchrata (26 km płn.-wsch. Lubaczów), m. Saraj [?] (20 km płd.-wsch. Baligród), m. Borownica (16 km płn. Sanok).

W rej[onie] m. Rzeczyca (11 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddziały 5 pp, prowadząc akcje przeciwko bandzie „Szuma”, stoczyły walkę z jedną z czot (plutonów) tej bandy, w wyniku której zabito 9 bandytów, w tym d[owód]cę czoty ps. „Łystok”²². Ujęto 8 bandytów oraz 9 osób wchodzących w skład miejscowej organizacji cywilnej OUN. Zdobyto 16 jednostek broni, amunicję oraz wykryto ogółem 14 bunkrów. W dwóch z nich znajdowało się ok. 4,5 ton zboża. Straty własne: 1 podoficer zabity.

W rej[onie] m. Borownica (16 km płn. Sanok) oddziały 8 DP stoczyły walkę z bandą „Burlaki” w sile ok. 50 ludzi. Zabito 6 bandytów. W czasie pościgu znaleziono zwłoki 4 bandytów zabitych w walce dn[ia] 13 VI, które banda uciekając zabrała wówczas ze sobą.

W rej[onie] m. Dłużniów (22 [?] km wsch. Tomaszów Lub[elski]) grupa oper[acyjna] 3 pp ujęła w czasie akcji przesiedleńczej na punkcie zbornym 4 aktywnych członków band oraz 29 osób podejrzanych o współpracę z UPA.

збірному пункті 4 активних членів банд та 29 осіб, які підозрюються у співпраці з УПА.

У рай[оні] м. Верхрата (26 км на півд.-сх.³ від Любачева) підрозділи 10 пп провели зачистку території. Знищено загалом 44 бункери, розташовані переважно під житловими будівлями.

У рай[оні] гори Магуричне (11 км на півд.-зах. від Балигорода) група ВВБ вступила в бій з бандою „Громенка”, в результаті якого було вбито 3 бандитів. Захоплено 3 одиниці зброї. Власні втрати: вбито 3 ряд[ових], 1 поранено.

У рай[оні] м. Великі Очі (14 км на півд. від Любачева) підрозділом 11 пп вбито 2 членів банди „Крука” та 1 захоплено в полон.

У м. Млини (26 км на сх. від Ярослава) опер[ативна] група 11 пп затримала 15 жителів разом зі старостою, які активно співпрацювали з бандою „Крука”.

У рай[оні] м. Сухі Ріки (23 км на півд.-сх. від Балигорода) група ВВБ, під час переслідування банди „Бора”, вбила 2 бандитів. Затримано 1 жінку, яка входила до складу банди.

Підрозділи 4 пп заарештували 19 осіб, які після виселення та перевезення на західні території країни повернулися в місця попереднього проживання.

б) Акція виселення.

До 12 VI ц. р. виїхало загалом 239 трансп[ортів], з 77 787 ос[обами] в них.

13–14 VI ц. р. виїхало загалом 20 трансп[ортів], 5271 ос[обою] в них.

Загалом виїхало 259 транспорт[ів], з 83 058 ос[обами] в них.

Список населених пунктів, в яких завершено акцію виселення – у додатку № 1.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 15 червня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 237 транспортів, з 77 571 особою в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 119 трансп[ортів], з 37 304 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 7 трансп[ортів], з 1969 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 8 трансп[ортів], з 1902 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 94 [транспорти], з 34 121 [особою] в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 9 [транспортів], з 2275 [особами] в них.

W rej[onie] m. Werchrata (26 km płd.-wsch.³ Lubaczów) oddziały 10 pp przeprowadzały oczyszczanie terenu. Zniszczono ogółem 44 bunkry urządzone przeważnie pod budynkami mieszkalnymi.

W rej[onie] góry Maguryczne (11 km płd.-zach. Baligród) grupa WBW stoczyła walkę z bandą „Hromenki”, w wyniku której zabito 3 bandytów. Zdobyto 3 jednostki broni. Straty własne: 3 szeregowców zabitych, 1 ranny.

W rej[onie] m. Wielkie Oczy (14 km płd. Lubaczów) oddział 11 pp zabił 2 członków bandy „Kruka” i 1 ujął.

W m. Młyny (26 km wsch. Jarosław) grupa oper[acyjna] 11 pp ujęła 15 mieszkańców wraz z sołtysem współpracujących czynnie z bandą „Kruka”.

W rej[onie] m. Suche Rzeki (23 km płd.-wsch. Baligród) grupa WBW, znajdująca się w pościgu za bandą „Bira”, zabiła 2 bandytów. Ujęto 1 kobietę wchodzącą w skład bandy.

Oddziały 4 pp aresztowały 19 osób, które po wysiedleniu i przewiezieniu na zachodnie tereny kraju wróciły na stare miejsce zamieszkania.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 12 VI rb. odjechało ogółem 239 transp[ortów] o stanie 77 787 l[udzi].

W dn[iach] 13–14 VI rb. odjechało ogółem 20 transp[ortów] o stanie 5271 l[udzi].

Ogółem odjechało 259 transport[ów] o stanie 83 058 l[udzi].

Wykaz miejscowości w których akcję wysiedleńczą zakończono zawiera załącznik Nr 1.

Akcja przesiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 15 czerwca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 237 transportów o stanie 77 571 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transp[ortów] o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 7 transp[ortów] o stanie 1969 ludzi,

na woj. poznańskie 8 transp[ortów] o stanie 1902 ludzi,

na woj. olsztyńskie 94 transp[orty] o stanie 34 121 ludzi,

na woj. wrocławskie 9 transp[ortów] o stanie 2275 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

Dnia 13 VI rb. 3 bandytów uzbrojonych w kb i pistolety zatrzymało na szosie koło Lublina samochód Muzeum Państwowego na Majdanku. Zrabowano 200 000 zł. PUBP-Lublin zarządził pościg za bandytami.

Б. Найважливіші події
на території Люблінського воєв[одства]

13 VI ц. р. 3 бандитів, озброєних гвинтівками та пістолетами, затримали на шосе біля Любліна автомашину Державного музею у Майданеку. Викрадено 200 000 зл[отих]. Люблінське ПУГБ організувало переслідування бандитів.

У ніч з 14 на 15 VI ц. р. 4 озброєних бандитів здійснили напад на Управління гміни у м. Гуща (пов[іту] Біла Підл[яська]). Бандити забрали з каси гміни 22 700 зл[отих], після чого зникли у невідомому напрямку. ПУГБ у Білій Підл[яській] почало розслідування та організувало переслідування. Результати переслідування поки що невідомі.

Опер[ативна] група ВВБ „Володава”, під час проведення операції у рай[оні] лісу Замолодичі (Володавського пов[іту]), зіткнулась з бандою УПА чисельністю близько 20 осіб. У результаті бою 1 бандита вбито, захоплено 3 одиниці зброї, у тому числі 1 ручний кулемет. Власні втрати: вбито 2 ряд[ових] ВВБ. Банда зникла. Переслідування не дало результатів. Затримано 10 осіб української національності, підозрюваних у співпраці з УПА, які чинили опір під час виселення.

В. Загальне зведення станом на 16 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 13 VI	на 16 VI	всього
вбитих солдатів ВП	43	1	44
вбитих солдатів ВВБ	11	5	16
поранених солдатів ВВБ	8	1	9
2. Втрати банд	до 13 VI	на 16 VI	всього
вбито бандитів	354	30	384
спіймано бандитів	444	66	510
арештовано осіб, підозрюваних у співпраці з бандами	1061	39	1100
здалося добровільно	39	1	40
3. Здобуто зброї	до 13 VI	на 16 VI	всього
ручних кулеметів	44	2	46
автоматів	127	5	132
гвинтівок	410	18	428
пістолетів	57	6	63
гранат	234	6	240
боєприпасів	65 053	3 010	69 063 ⁴
знищено бункерів	474	65	539

W nocy z dn[ia] 14 na 15 VI rb. 4 uzbrojonych bandytów dokonało napadu na Urząd Gminny w m. Huszcza (pow. Biała Podl[aska]). Bandyci zrabowali z kasy gminnej 22 700 zł, po czym zbiegli w nieznanym kierunku. PUBP-Biała Podl[aska] wszczął dochodzenie i zarządził pościg. Wyników pościgu dotychczas nie nadesłano.

Grupa Oper[acyjna] WBW „Włodawa” w czasie przeprowadzania akcji w rej[onie] lasu Zamołodycze (pow. Włodawa) natknęła się na bandę UPA w sile ok. 20 ludzi. W wyniku walki zabito 1 bandytę i zdobyto 3 jednostki broni, w tym 1 rkm. Straty własne: 2 szereg[owców] WBW zabitych. Banda zbiegła. Pościg nie dał wyników. Zatrzymano 10 osób narodowości ukraińskiej podejrzanych o współpracę z UPA i stawiających opór w czasie przeprowadzania akcji wysiedleńczej.

C. Ogólne zestawienie na dzień 16 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 13 VI	na dz. 16 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	43	1	44
zabitych żołnierzy WBW	11	5	16
rannych żołnierzy WBW	8	1	9
2. Straty band	do dn. 13 VI	na dz. 16 VI	razem
zabito bandytów	354	30	384
ujęto bandytów	444	66	510
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	1 061	39	1 100
poddało się dobrowolnie	39	1	40
3. Zdobyto broni	do dn. 13 VI	na dz. 16 VI	razem
rkm	44	2	46
automatów	127	5	132
kb	410	18	428
pistoletów	57	6	63
granatów	234	6	240
amunicji	65 053	3 010	69 063 ⁴
zniszczono schronów	474	65	539

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

Додаток № 1

Список населених пунктів,
в яких завершено акцію виселення українського населення
(продовження таблиці від 11 червня [19]47 р.)

№	Населений пункт	Кількість виселених	№	Населений пункт	Кількість виселених
	488. з переносу	69 200	515.	Тилява	91
489.	Митар	2	516.	Завадка Риманів-	
490.	Фолюш	28		ська	62
491.	Перегримка	32	517.	Терстяна	4
492.	Святкова Велика	20	518.	Барвінок	37
493.	Дешниця	42	519.	Мшана	147
494.	Бортне	472	520.	Зиндранова	109
495.	Бжезова	21	521.	Посада Яслиська	18
496.	Явір'я	17	522.	Дальова	21
497.	Скальник	5	523.	Вільшня	2
498.	Галбів	3	524.	Поляни	40
499.	Свіржова Руська	9	525.	Мисцова	60
500.	Котань	76	526.	Вільховець	80
501.	Крампна	276	527.	Ропенка	22
502.	Граб	108	528.	Брижава	125
503.	Святкова Мала	52	529.	Брилинці	111
504.	Розстайне	43	530.	Кописно	27
505.	Жидівське	27	531.	Рокшиці	64
506.	Вишеватка	4	532.	Сливниця, На-	
507.	Ожанна	72		гірчани	69
508.	Незнайова	3	533.	Красичин	14
509.	Довге	20	534.	Тарнавці	127
510.	Гирова	118	535.	Кречкова	5
511.	Наділля	4	536.	Залісся	9
512.	Ясінка	1	537.	Кругель Великий	14
513.	Вілька	7	538.	Пралківці	13
514.	Королик Поль-		539.	Вільшани	1
	ський і Волоський	24	540.	Бірча	10

Wykaz miejscowości,
w których zakończono akcję wysiedleńczą ludności ukraińskiej
(dalszy ciąg tabeli z dnia 11 czerwca [19]47 r.)

Lp.	Miejscowość	Stan wysie- dlonych	Lp.	Miejscowość	Stan wysie- dlonych
	488. z przeniesienia	69 200	521.	Posada Jaślińska	18
489.	Mytarz	2	522.	Daliowa	21
490.	Folusz	28	523.	Wilsznia	2
491.	Pielgrzymka	32	524.	Polany	40
492.	Świątkowa Wielka	20	525.	Myscowa	60
493.	Desznica	42	526.	Olchowiec	80
494.	Bartne	472	527.	Ropianka	22
495.	Brzezowa	21	528.	Brzeżawa	125
496.	Jaworze	17	529.	Brylińce	111
497.	Skalnik	5	530.	Kopyśno	27
498.	Hałbów	3	531.	Rokszyce	64
499.	Świerzowa Ruska	9	532.	Śliwnica, Nahor- czany	69
500.	Kotań	76	533.	Krasiczyn	14
501.	Krępna	276	534.	Tarnawce	127
502.	Grab	108	535.	Krzeczkowa	5
503.	Świątkowa Mała	52	536.	Zalesie	9
504.	Rozstajne	43	537.	Kruhel Wielki	14
505.	Żydowskie	27	538.	Prałkowce	13
506.	Wyszowadka	4	539.	Olszany	1
507.	Ożenna	72	540.	Bircza	10
508.	Nieznajowa	3	541.	Tymce	32
509.	Długie	20	542.	Lubaczów Miasto	23
510.	Hyrowa	118	543.	Werchrata	645
511.	Nadole	4	544.	Puchacze	36
512.	Jasionka	1	545.	Krzywe	25
513.	Wólka	7	546.	Dziewięcierz	143
514.	Królik Polski i Wołoski	24	547.	Prusie	193
515.	Tylawa	91	548.	Dahany	16
516.	Zawadka Rymanowska	62	549.	Huta Lubycka	4
517.	Trzciana	4	550.	Wola Wielka	6
518.	Barwinek	37	551.	Brusno Stare i Bru- sno Nowe	49
519.	Mszana	147			
520.	Zyndranowa	109			

541. Тимці	32	558. Коровиця Сама	101
542. Любачів Місто	23	559. Молодів	182
543. Верхрата	645	560. Борова Гора	58
544. Пухачів	36	561. Башня Долішня	38
545. Криве	25	562. Башня Горішня	36
546. Дев'ятир	143	563. Полісся	15
547. Прісся	193	564. Жмійовиська	18
548. Дагани	16	565. Вілька Жмійов-	
549. Гута Любицька	4	ська	35
550. Воля Велика	6	566. Коровиця Голо-	
551. Брусно Старе		довська	169
і Брусно Нове	49	567. Коровиця Лісова	42
552. Радруж	33	568. Бобле	41
553. Вілька Горинець-		569. Лисячі Ями	76
ка	56	570. Королівка	18
554. Руда Горинецька		571. Бутомир	96
і Труші	34	572. Опака	21
555. Горинець, Село		573. Борхів	18
Горинецьке, Міс-		574. Щутків	29
течко	47	575. Корняги-Діброва	20
556. Новини Гори-		576. Лукавець	30
нецькі	4	577. Нова Гребля	25
557. Сопот Малий		578. Соплі, Бігалі	4
і Гаран	12		
		Загалом виселено	74 408 ⁵

(—) Пшонський, полковник

ІНП, МГБ 743, арк. 222–224.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб. На супровідному листі вписаний від руки номер вхідного журналу: № 00278/III.

Примітки

^a -^a Вписано від руки.

¹ Так в оригіналі. Повинно бути: 21. Так само далі.

² „Листок”, командир II чоти в сотні „Шума”. Після його смерті, командування чотою взяв на себе „Дим”, прізвище невідоме.

³ Так в оригіналі. Повинно бути: півн.-сх.

⁴ Так в оригіналі. В підсумку отримуємо: 68 063.

⁴ Так в оригіналі. В підсумку отримуємо: 74 398.

552. Radruż	33	566. Krowica Hołodow-	
553. Wólka Horyniecka	56	ska	169
554. Ruda Horyniecka i Tru-	34	567. Krowica Lasowa	42
sze		568. Bobie	41
555. Horyniec, Sióło Hory-		569. Lisie Jamy	76
nieckie, Miasteczko	47	570. Korolówka	18
556. Nowiny Horynieckie	4	571. Butomierz	96
557. Sopot Mały i Haran	12	572. Opaka	21
558. Krowica Sama	101	573. Borchów	18
559. Młodów	182	574. Szczutków	29
560. Borowa Góra	58	575. Kornagi-Dąbrowa	20
561. Basznia Dolna	38	576. Łukawiec	30
562. Basznia Górna	36	577. Nowa Grobla	25
563. Polesie	15	578. Sople, Bihale	4
564. Żmijowiska	18	Ogółem wysiedlono	74 408 ⁵
565. Wólka Żmijowska	35		

(—) Przoński, płk

IPN, MBP 743, k. 222–224.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwa. Na piśmie przewodnim numer dziennika podawczego wpisany odręcznie: Nr 00278/III.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Tak w oryginale. Powinno być: 21. Podobnie dalej.

² „Łystok”, dea II czoty w sotni „Szuma”. Po jego śmierci dowództwo czoty objął NN, ps. „Dym”.

³ Tak w oryginale. Powinno być: płn.-wsch.

⁴ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 68 063.

⁵ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 74 398.

**19 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 21 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а19-^а червня 1947 р.

Повідомлення № 21
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 18 червня [19]47 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

16–17 червня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Сушів (38 км на півн.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Чертіж (15 км на півн.-сх. від Сянока), м. Вербляни (44 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Селиська – Гребенне (22 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Воля Володська (17 км на півн. від Сянока), м. Крилів (21 км на півд.-сх. від Грубешева).

У рай[оні] м. Чертіж (15 км на півн.-сх. від Сянока) опер[ативна] група 1 пп, під час проведення операцій проти банди „Бурлаки”, вбила 4 бандитів, 4 спіймала. Здобуто 10 одиниць зброї, у тому числі 2 ручні кулемети. Одним із вбитих бандитів був к[оманди]р сотні на псевдо „Криlach”¹.

У рай[оні] м. Воля Володська (17 км на півн. від Сянока) загін 8 ДП спіймав 4 бандитів зі зброєю, серед яких – з[аступни]ка к[оманди]ра сотні „Криlach” з політ[ично]-вих[овної] роботи на псевдо „Клим”².

У рай[оні] м. Сушів (38 км на півн.-сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 3 пп спіймав 7 бандитів зі зброєю й заарештував 8 осіб, які підозрюються у співпраці з бандами. Здобуто 2 ручні кулемети, 1 протитанкову рушницю, 1 автомат і 4 гвинтівки, а також 4 коней.

У рай[оні] м. Селиська – Гребенне (22 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) опер[ативна] група із складу 3 ДП викрила 5 бункерів, в яких знаходився запас муки (близько 500 кг). Заарештовано 22 особи, які запідозрюються у співпраці з бандами.

**19 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 21
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a19-^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 21
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 18 czerwca [19]47 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 16–17 czerwca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Suszów (38 km płn.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Czerteż (15 km płn.-wsch. Sanok), m. Wierzbiany (44 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Siedliska – Hrebenne (22 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Wola Wołodzka (17 km płn. Sanok), m. Kryłów (21 km pld.-wsch. Hrubieszów).

W rej[onie] m. Czerteż (15 km płn.-wsch. Sanok) grupa oper[acyjna] 1 pp, prowadząc akcje przeciwko bandzie „Burlaki”, zabiła 4 bandytów, 4 ujęła. Zdobyto 10 jednostek broni, w tym 2 rkm. Jednym z zabitych bandytów był d[owód]ca sotni ps. „Kryłacz”¹.

W rej[onie] m. Wola Wołodzka (17 km płn. Sanok) oddział 8 DP ujął 4 bandytów z bronią, wśród których znajdował się z[astęp]ca d[owód]cy sotni „Kryłacza” do spraw polit[yczno]-wych[owawczych], ps. „Kłym”².

W rej[onie] m. Suszów (38 km płn.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddział 3 pp ujął 7 bandytów z bronią i aresztował 8 osób podejrzanych o współpracę z bandami. Zdobyto 2 rkm, 1 rusznicę ppanc., 1 automat i 4 kb oraz 4 konie.

W rej[onie] m. Siedliska – Hrebenne (22 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) grupa oper[acyjna] ze składu 3 DP wykryła 5 bunkrów, w których znajdował się zapas mąki w ilości ok. 500 kg. Aresztowano 22 osoby podejrzane o współpracę z bandami.

У рай[оні] м. Вербляни (44 км на сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 3 пп спіймав 3 бандитів зі зброєю й заарештував 5 осіб, які підозрюються у співпраці з УПА. Здобуто 3 ручні кулемети і 1 гвинтівку.

б) Акція виселення.

До 15 червня ц. р. виїхало загалом 259 трансп[ортів], з 83 058 ос[обами] в них.

16–17 червня ц. р. виїхало загалом 10 трансп[ортів], з 4407 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 269 транспорт[ів], з 87 465 ос[обами] в них.

Акцію виселення повністю завершено в Ліському, Сяніцькому, Перемиському, Короснянському, Яслівському та Любачівському пов[ітх]. 15.6. ц. р. завершено акцію у Горлицькому і Ярославському пов[ітх]. З 10.6. ц. р. ОГ „Вісла” охопила своєю діяльністю Томашівський і Грубешівський пов[іти] (Люблінське воєв[одство]) та Новосанчівський і Новотарзький пов[іти] (Краківське воєв[одство]), проводячи у цих районах боротьбу з бандитизмом та виселення українського населення.

Населення, яке підлягає виселенню буде перевезене залізничними транспортом до 30 липня 1947 р.

Продовження списку населених пунктів, у яких завершено акцію виселення – у додатку № 1.

в) Акція розселення.

До 17 червня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 247 транспортів українського населення, з 81 022 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 119 трансп[ортів], з 37 304 особами в них,

на Іданське воєв[одство] 7 трансп[ортів], з 1969 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 9 трансп[ортів], з 2243 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 97 трансп[ортів], 35 417 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 15 трансп[ортів], з 4089 особами

в них.

Одночасно з переселенською акцією проведено зосередження польських родин, що залишалися на місцях, концентруючи їх у селах, розташованих поблизу осередків, у яких проживає польське населення. На території цих сіл вже розпочалася організація ДРГМ, відділків ГМ, їх також забезпечено охороною військових підрозділів. До організаційної акції в новостворених центрах приступили також політичні партії.

До 14 червня ц. р. організовано 28 нових відділків ГМ та заплановано створення наступних 53 відділків. У 61 селі організовано ДРГМ загальною чисельністю 1778 осіб.

W rej[on]ie m. Wierzbiany (44 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) odział 3 pp ujął 3 bandytów z bronią oraz aresztował 5 osób podejrzanych o współpracę z UPA. Zdobyto 3 rkm i 1 kb.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 15 czerwca rb. odjechało ogółem 259 transp[ortów] o st[anie] 83 058 l[udzi].

W dn[iach] 16–17 czerwca rb. odjechało ogółem 10 transp[ortów] o st[anie] 4407 l[udzi].

Ogółem odjechało 269 transport[ów] o st[anie] 87 465 l[udzi].

Akcja wysiedleńcza została całkowicie ukończona w pow. Lesko, Sannok, Przemyśl, Krosno, Jasło, Lubaczów. Z dniem 15.6. rb. ukończono akcję w pow. Gorlice i Jarosław. Od dnia 10.6. rb. GO „Wisła” objęła swą działalnością pow. Tomaszów Lub[elski] i Hrubieszów (woj. lubelskie) oraz Nowy Sącz i Nowy Targ (woj. krakowskie), przeprowadzając w tych rejonach walkę z bandytyzmem oraz wysiedlenie ludności ukraińskiej.

Ludność podlegająca wysiedlaniu będzie przewieziona transportami kolejowymi do dnia 30 lipca 1947 r.

Dalszy ciąg wykazu miejscowości, w których akcję wysiedleńczą ukończono, zawiera załącznik Nr 1.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 17 czerwca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 247 transportów z ludnością ukraińską o stanie 81 022 osoby, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transp[ortów] o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 7 transp[ortów] o stanie 1969 ludzi,

na woj. poznańskie 9 transp[ortów] o stanie 2243 ludzi,

na woj. olsztyńskie 97 transp[ortów] o stanie 35 417 ludzi,

na woj. wrocławskie 15 transp[ortów] o stanie 4089 ludzi.

Równocześnie z akcją przesiedleńczą przeprowadzono skupianie pozostałych w terenie rodzin polskich, grupując je we wsiach położonych w pobliżu ośrodków zamieszkałych przez ludność polską. Na terenie tych wsi przystąpiono do organizowania ORMO, posterunków MO oraz zabezpieczono je oddziałami wojska. Do akcji organizacyjnej w nowo założonych ośrodkach przystąpiły również partie polityczne.

Do dnia 14 czerwca rb. zorganizowano 28 nowych posterunków MO oraz zaprojektowano utworzenie następnych 53 posterunków. W 61 wsiach zorganizowano ORMO o ogólnej sile 1778 ludzi.

Do dnia 14 czerwca rb. zgłosiło się dobrowolnie 6434 rodzin zamieszkujących czysto polskie powiaty woj. rzeszowskiego i wyraziło zgodę na wyjazd celem zasiedlenia terenów poukraińskich. Dotychczas przesiedlono 183 rodziny. Na dzień 15 VI organizuje się wyjazd dalszych 421 rodzin.

До 14 червня ц. р. добровільно зголосилося 6434 родин, що проживають у чисто польських повітах Ряшівського воєв[одства], які погодилися на виїзд з метою заселення залишених українцями територій. Досі переселено 183 родини. На 15 VI заплановано виїзд наступної 421 родини.

Б. Найважливіші події
на території Люблінського і Ряшівського воєв[одств]

Люблінське воєв[одство] –

В рай[оні] м. Варяж (34 км на півд.-сх. від Грубешева) опер[ативна] група 9 пп спіймала 5 членів банд УПА й арештувала 10 осіб, які підозрюються у співпраці з бандами. Знищено 4 бункери.

16 VI оперативно-маневренна група ВВБ, проводячи у м. Любінь (Володавський пов[іт]) переселенську акцію, заарештувала 32 особи, які підозрюються у співпраці з УПА.

Ряшівське воєв[одство] –

В рай[оні] м. Устянова (19 км на півн.-сх. від Балигорода) на радянському прикордонному посту здалося 10 членів розбитої банди „Ластівки”. Бандити втекли з Польщі, оскільки хотіли використати скасування смертної кари у Радянському Союзі (основа: повідомлення радянського прикордонного поста, надіслане К[оманду]ванню ОГ „Вісла”).

У м. Ропенка (Ліський пов[іт]) патруль, до складу якого входили прац[івники] ГМ і УБ був обстріляний 3 бандерівцями. Внаслідок бою 2 бандитів вбито, а 1 спіймано.

У м. Млинок [?], Ярославський пов[іт], працівники ГМ викрили бункер УПА, в якому знаходилося 3 бандерівців. Під час бою 2 бандитів покінчили з собою, підірвавши себе гранатами; 1 бандита спіймано.

В. Загальне зведення станом на 18 червня [19]47 р.

2. Втрати банд	до 16 VI	на 18 VI	всього
вбито бандитів	384	9	393
спіймано бандитів	510	27	537
арештовано осіб, підозрюваних у співпраці з бандами	1 100	96	1 196

B. Ważniejsze wydarzenia
na terenie woj. lubelskiego i rzeszowskiego

Woj. lubelskie –

W rej[onie] m. Waręż (34 km pld.-wsch. Hrubieszów) grupa oper[acyjna] 9 pp ujęła 5 członków band UPA i aresztowała 10 osób podejrzanych o współdziałanie z bandami. Zniszczono 4 bunkry.

Dnia 16 VI grupa operacyjno-manewrowa WBW, przeprowadzając w m. Lubień (pow. Włodawa) akcję przesiedleńczą, aresztowała 32 osoby podejrzane o współpracę z UPA

Woj. rzeszowskie –

W rej[onie] m. Ustianowa (19 km pln.-wsch. Baligród) na radzieckim posterunku granicznym poddało się 10 członków rozbitej bandy „Łastiwki”. Bandyci zbiegli z Polski chcąc wykorzystać zniesienie kary śmierci w Związku Radzieckim (podstawa: meldunek radzieckiego posterunku granicznego przesłany do D[owódz]twa GO „Wisła”).

W m. Ropienka (pow. Lesko) patrol składający się z funkcyj[onariuszy] MO i UB został ostrzelany przez 3 banderowców. W wyniku walki 2 bandytów zabito, a 1 ujęto.

W m. Młynek [?] pow. Jarosław funkcjonariusze MO wykryli bunkier UPA, w którym znajdowało się 3 banderowców. W czasie walki 2 bandytów popełniło samobójstwo, rozrywając się granatami; 1 bandytę ujęto.

C. Ogólne zestawienie na dzień 18 czerwca [19]47 r.

2. Straty band	do dn. 16 VI	na dz. 18 VI	razem
zabito bandytów	384	9	393
ujęto bandytów	510	27	537
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	1 100	96	1 196
3. Zdobyto broni	do dn. 16 VI	na dz. 18 VI	razem
rusznic ppanc.	2	1	3
rkm	46	7	53
automatów	132	4	136
kb	428	17	445
pistoletów	63	1	64
granatów	240	4	244
amunicji	69 063	40	69 103
zniszczono schronów	539	9	548

3. Здобуто зброї	до 16 VI	на 18 VI	всього
протитанкових рушниць	2	1	3
ручних кулеметів	46	7	53
автоматів	132	4	136
гвинтівок	428	17	445
пістолетів	63	1	64
гранат	240	4	244
боєприпасів	69 063	40	69 103
знищено бункерів	539	9	548

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

Додаток № 1

Список населених пунктів,
на території яких завершено переселенську акцію українського
населення (продовження таблиці від 16 червня [19]47 р.)

№	Назва населеного пункту	Кількість виселених	№	Назва населеного пункту	Кількість виселених
	1/578. з переносу:	74 408	594.	Грабівець	63
579.	Тверде	3	595.	Висоцько	59
580.	Гайди	54	596.	Кальників	60
581.	Сурмачівка	219	597.	М'якіш Новий	71
582.	Кудрики [?]	36	598.	Нелепковичі	90
583.	Рудики	36	599.	Біла Гора	15
584.	Копань	72	600.	Сколин	88
585.	Корениця	29	601.	Хотинець	112
586.	Дуньковичі	95	602.	Залазь	169
587.	Кобильниця ³	249	603.	Дубровиця Мала	
588.	Красне	23		і Велика	40
589.	Павлова	7	604.	Теребні	114
590.	Кобильниця Во-		605.	Дибків	178
	лоська	127	606.	Лазів	150
591.	М'якіш Старий	32	607.	Диків Старий	85
592.	Запалів	83	608.	Люблинець	31
593.	Кобильниця Русь-		609.	Залужжя	18
	ка	56	610.	Горинець	23

Załącznik Nr 1

Wykaz miejscowości,
na terenie których zakończono akcję przesiedleńczą ludności ukraińskiej
(dalszy ciąg tabeli z dnia 16 czerwca [19]47 r.)

Lp. Nazwa miejscowości	Stan wysiedlonych	Lp. Nazwa miejscowości	Stan wysiedlonych
1/578. z przeniesienia:	74 408	596. Kalników	60
579. Twarde	3	597. Miękisiz Nowy	71
580. Gajdy	54	598. Nielepkowice	90
581. Surmaczówka	219	599. Biała Góra	15
582. Kudryki [?]	36	600. Skolin	88
583. Rudyki	36	601. Chotyniec	112
584. Kopań	72	602. Załazie	169
585. Korzenica	29	603. Dąbrowica Mała	
586. Duńkowice	95	i Duża	40
587. Kobylnica ³	249	604. Terebnie	114
588. Krasne	23	605. Dybków	178
589. Pawłowa	7	606. Łazów	150
590. Kobylnica Wołoska	127	607. Dzików Stary	85
591. Miękisiz Stary	32	608. Lubliniec	31
592. Zapałów	83	609. Załuże	18
593. Kobylnica Ruska	56	610. Horyniec	23
594. Grabowiec	63	611. Nowe Sioło	78
595. Wysocko	59	612. Liwczce	75
		Ogółem wysiedlono	77 048 ludzi

(—) Przoński, płk

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 119–121.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

611. Нове Село

78

612. Лівча

75

Загалом виселено 77 048 осіб

(—) Пшонський, полковник

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 119–121.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ „Криlach” загинув вранці 13 червня 1947 у засідці, яку організували в Завадці підрозділи 1 пп.

² Бревко Остап або Євстахій (1923 або 1924 р. н.), псевдо „Клим”.

³ Правдоподібно: Кобильниця Руська.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ „Kryłacz” zginął rankiem 13 czerwca 1947 w zasadzce zorganizowanej w Zawadce przez pododdziały I pp.

² Brewko Ostap lub Eustachy (ur. 1923 lub 1924), ps. „Kłym”.

³ Prawdopodobnie: Kobylnica Ruska.

**21 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 22 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а21-^а червня 1947 р.

Повідомлення № 22
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 20 червня [19]47 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

18–19 червня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Борки – Корні (20 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Вербіж (45 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Миців (42 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Лази (13 км на сх. від Ярослава), м. Піддубці (24 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Забже¹ (48 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Козодави (7 км на півд.-сх. від Грубешева).

У рай[оні] м. Вербіж (45 км на сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 3 пп вбив 3 бандитів та 4 спіймав. Здобуто: один 80 мм міномет, 2 ручні кулемети та боеприпаси: 50 мін до міномета і 3000 штук [патронів] до автоматичної зброї.

У рай[оні] м. Борки – Корні (20 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) опер[ативна] група 5 пп² вбила 6 бандитів і 1 спіймала. Здобуто 7 одиниць зброї. Власні втрати: 2 ряд[ових] вбитих, 1 поранений.

У рай[оні] м. Козодави (7 км на [півд.-]сх. від Грубешева) підрозділ 14 пп спіймав 5 бандитів і здобув 6 гвинтівок.

У рай[оні] гір Нове Ясло³ (19 км на півд.-сх. від Балигорода) загони ВВБ у взаємодії з чеськими військами проводять операції проти угруповань об'єднаних банд „Бора”, „Хріна” і „Стаха”. Протягом минулих 2 днів проведено декілька боїв по обидва боки кордону. Внаслідок [проведених] дій банду „Бора” було відкинено на чеський бік, де її атакували чеські загони, які спіймали 8 бандерівців і передали їх

**21 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 22
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a21-^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 22
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego oraz krakowskiego
na dzień 20 czerwca [19]47 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 18–19 czerwca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Borki – Kornie (20 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Wierzbiał (45 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Myców (42 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Łazy (13 km wsch. Jarosław), m. Poddębce (24 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Zabrze¹ (48 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Kozodawy (7 km pld.-wsch. Hrubieszów).

W rej[onie] m. Wierzbiał (45 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddział 3 pp zabił 3 bandytów i ujął 4. Zdobyto: 1 moździerz 80 mm, 2 rkm oraz amunicję: 50 min do moździerza i 3000 sztuk do broni maszynowej.

W rej[onie] m. Borki – Kornie (20 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) grupa oper[acyjna] 5 pp² zabiła 6 bandytów i ujęła 1. Zdobyto 7 jednostek broni. Straty własne: 2 szereg[owców] zabitych, 1 ranny.

W rej[onie] m. Kozodawy (7 km [pld.-]wsch. Hrubieszów) oddział 14 pp ujął 5 bandytów i zdobył 6 kb.

W rej[onie] gór Nowe Jasło³ (19 km pld.-wsch. Baligród) oddziały WBW przy współdziałaniu z wojskami czeskimi prowadzą operacje przeciwko zgrupowaniom połączonych band „Bira”, „Chrina” i „Stacha”. W ciągu ubiegłych 2 dni stoczono kilka walk po obu stronach granicy. W wyniku działań banda „Bira”, odrzucona na stronę czeską, została tam zaatakowana przez oddziały czeskie, które ujęły 8 banderowców i przekazały ich d[owód]cy WBW. Dokładne meldunki o przebiegu operacji i stratach zadanych bandom jeszcze nie nadeszły. Ulewy i rozmokły teren

к[оманду]вачеві ВВБ. Точні повідомлення про хід операції та втрати, яких завдано бандам, ще не надійшли. Зливи і розмоклий ґрунт сприяють сповільненню темпу дій, а також не дають можливості вести постійне авіаційне спостереження.

У рай[оні] м. Бальниця (17 км на півд.-зах. від Балигорода) криється фізично виснажена група банди „Громенка”. Спостереження за нею ведуть підрозділи 8 пп і 3 бриг[ади] КВБ та чеські війська. Спіймано 2 бандитів. Чергові повідомлення про хід операції ще не надійшли.

У рай[оні] м. Туриньське (10 км на зах. від Балигорода) загони ВВБ ведуть переслідування угруповання банди „Бурлаки”, до якої приєдналися залишки банд „Крилача” і „Ластівки”. Втрати є з обох боків, причому, до цього часу немає точних повідомлень. В операції відзначився екіпаж літака, прикомандированого до наземних військ, який отримав завдання проведення докладної розвідки руху банд. У літак було влучено 6 разів, в результаті чого вбито спостерігача⁴. Пілот виконав завдання до кінця.

У рай[оні] м. Миців – Забже (48 км на сх. від Томашева Люб[ельського] загони 3 ДП вбили 3 бандитів та 4 спіймали. Здобуто 11 одиниць зброї й боєприпаси. Власні втрати: 1 ряд[овий] вбитий і 1 поранений.

У рай[оні] м. Піддубці (24 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), під час акції виселення, яку проводив 5 пп, один з бандитів, якому грозило захоплення у полон, застрелив двох зв'язкових УПА, в тому числі власну сестру, та покінчив життя самогубством. Спіймано 4 бандитів та здобуто 2 одиниці зброї.

б) Акція виселення.

До 17 червня ц. р. виїхало загалом 269 трансп[ортів], а в них 87 465 ос[іб].

18–19 червня ц. р. виїхало загалом 12 трансп[ортів], а в них 3794 ос[оби].

Загалом виїхав 281 трансп[орт], а в ньому 91 259 ос[іб].

Акція виселення йде за планом.

в) Акція розселення.

До 19 червня на місця призначення прибуло загалом 258 транспортів, з 85 005 особами в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 119 транспортів, з 37 304 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 7 транспортів, з 1969 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 11 транспортів, з 2798 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 102 [транспорти], з 37 524 особами в них,

wpływają opóźniająco na tempo działań oraz uniemożliwiają stałą obserwację lotniczą.

W rej[onie] m. Balnica (17 km płd.-zach. Baligród) kryje się wyczerpana fizycznie grupa bandy „Hromenki”. Obserwację przeciwko niej prowadzą oddziały 8 pp i 3 bryg[ady] KBW oraz wojska czeskie. Ujęto 2 bandytów. Dalsze meldunki o przebiegu akcji jeszcze nie nadeszły.

W rej[onie] Turzańsk (10 km zach. Baligród) oddziały WBW ścigają zgrupowanie bandy „Burlaki”, do której przyłączyły się resztki band „Kryłacza” i „Łastiwki”. Straty są po obu stronach, przy czym brak dotychczas szczegółowych meldunków. W akcji wyróżniła się załoga samolotu przydzielonego do wojsk naziemnych, która otrzymała zadanie przeprowadzenia dokładnego rozpoznania ruchów band. Samolot otrzymał 6 trafień, na skutek których został zabity obserwator⁴. Pilot wykonał zadanie do końca.

W rej[onie] Myców – Zabrze (48 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddziały 3 DP zabiły 3 bandytów i ujęły 4. Zdobyto 11 jednostek broni i amunicję. Straty własne: 1 szereg[owiec] zabity i 1 ranny.

W rej[onie] m. Poddębce (24 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) w czasie akcji wysiedleńczej przeprowadzanej przez 5 pp jeden z bandytów zagrożony ujęciem zastrzelił dwie łączniczki UPA, w tym własną siostrę, i popełnił samobójstwo. Ujęto 4 bandytów zdobywając 2 jednostki broni.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 17 czerwca rb. odjechało ogółem 269 transp[ortów] o stanie 87 465 l[udzi].

W dn[iach] 18–19 czerwca rb. odjechało ogółem 12 transp[ortów] o stanie 3794 l[udzi].

Ogółem odjechało 281 transport[ów] o stanie 91 259 l[udzi].

Akcja wysiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 19 czerwca przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 258 transportów o stanie 85 005 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transp[ortów] o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 7 transp[ortów] o stanie 1969 ludzi,

na woj. poznańskie 11 transp[ortów] o stanie 2798 ludzi,

na woj. olsztyńskie 102 [transporty] o stanie 37 524 ludzi,

na woj. wrocławskie 19 [transportów] o stanie 5410 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

W rej[onie] m. Rudka (pow. Włodawa, Lasy Parczewskie) podgrupa oper[acyjna] WBW, prowadząc akcję przeciwko bandom UPA, zabiła

на Вроцлавське воєв[одство] 19 [транспортів], з 5410 особами в них.

Б. Найважливіші події
на території Люблінського воєв[одства]

У рай[оні] м. Рудка (Володавський пов[іт], Парчевські ліси) опера-т[ивна] підгрупа ВВБ, під час проведення операції проти банд УПА, вбила 4 бандерівців, один з яких був к[омандиром] сотні на псевдо „Володя”⁵, а 3 інші – членами штабу банди. Здобуто 9 одиниць зброї, у тому числі 1 ручний кулемет та документи.

У рай[оні] Скородниця (Володавський пов[іт]) група ВВБ разом з прац[івниками] УБ спіймала 6 членів місцевої грабіжницької банди.

В. Загальне зведення станом на 20 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 18 VI	на 20 VI	всього
вбитих солдатів ВП	44	5	49
поранених солдатів ВП	44	4	48
2. Втрати банд	до 18 VI	на 20 VI	всього
вбито бандитів	393	24	417
спіймано бандитів	537	44	581
арештовано осіб, підозрюва-них у співпраці з бандами	1 196	1	1 197
3. Здобуто зброї	до 18 VI	на 20 VI	всього
мінометів	3	1	4
ручних кулеметів	53	3	56
автоматів	136	3	139
гвинтівок	445	25	470
пістолетів	64	5	69
гранат	244	10	254
мін	250	50	300
боєприпасів	69 103	4 530 ⁶	69 633

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 116–117.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

4 banderowców, z których jeden był d[owód]cą sotni ps. „Wołodia”⁵, a 3 pozostali członkami sztabu bandy. Zdobyto 9 jednostek broni, w tym 1 rkm oraz dokumenty.

W rej[onie] Skorodnica (pow. Włodawa) grupa WBW wspólnie z funkcj[onariuszami] UB ujęła 6 członków miejscowej bandy rabunkowej.

C. Zestawienie ogólne na dzień 20 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 18 VI	na dz. 20 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	44	5	49
rannych żołnierzy WP	44	4	48
2. Straty band	do dn. 18 VI	na dz. 20 VI	razem
zabito bandytów	393	24	417
ujęto bandytów	537	44	581
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	1 196	1	1 197
3. Zdobyto broni	do dn. 18 VI	na dz. 20 VI	razem
moździerzy	3	1	4
rkm	53	3	56
automatów	136	3	139
kb	445	25	470
pistoletów	64	5	69
granatów	244	10	254
min	250	50	300
amunicji	69 103	4 530 ⁶	69 633

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 116–117.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a- a} Wpisano odręcznie.

¹ Prawdopodobnie: Żabcze Murowane. Podobnie dalej.

² 5 kombinowany pp od 15 maja 1947 wchodził w skład 3 kombinowanej DP. Dcą oddziału był ppłk Władysław Wróblewski.

³ Prawdopodobnie mowa o górze Jasło lub Małe Jasło.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Правдоподібно: Жабче Муроване. Подібним чином далі.

² 5 збірний пп з 15 травня 1947 входив до складу 3 збірної ДП. Командиром частини був підполковник Владислав Врублевський.

³ Правдоподібно йдеться про гору Ясло або Мале Ясло.

⁴ Правдоподібно, що це був поручник Дзеньковський, який летів літаком По-2.

⁵ Романечко Іван, псевдо „Володя”, провідник Надрайону „Левада” III Округу ОУН-Б, командир групи СБ, що була створена на базі ОУН і СКВ. Загинув 19 червня 1947.

⁶ Так в оригіналі. Повинно бути: 530.

⁴ Był to prawdopodobnie por. Dzieńkowski lecący samolotem Polikarpow Po-2.

⁵ Romaneczko Iwan, ps. „Wołodia”, prowidnyk Nadrejonu „Łewada” III Okręgu OUN-B, dca grupy SB powstałej na bazie OUN i SKW. Zginął 19 czerwca 1947.

⁶ Tak w oryginale. Powinno być: 530.

**24 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 23 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а24-^а червня 1947 р.

Повідомлення № 23
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 23 червня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

20–21–22 червня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Туринське (10 км на зах. від Балигорода), гори Хрищата (6 км на півд.-зах. від Балигорода), м. Осердів (40 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Гута Стара (14 км на півд.-зах. від Томашева Люб[ельського]), м. Куп'ятичі – Даровичі (7 км на півд. від Перемишля), м. Верхомля Велика (22 км на півд. від Нового Санча).

У рай[оні] м. Туринське (10 км на зах. від Балигорода) загони КВБ, під час проведення переслідування банд „Бурлаки” й „Бора”, вбили загалом 8 бандитів і спіймали 14, в тому числі 6 поранених. Здобуто 7 одиниць зброї, в тому числі 1 станковий кулемет і 4 ручні кулемети. Власні втрати: 4 ряд[ових] вбитих. Операції проводяться спільно з чеськими військами, які до цього часу передали К[омандуван]ню КВБ загалом 16 членів банд „Хріна”, „Бора”, „Стаха” й „Громенка”.

У рай[оні] гори Хрищата (6 км на півд.-зах. від Балигорода) оперативна група ВВБ провела бій з бандою „Бурлаки”, в результаті якого вбито 10 бандитів. Здобуто 1 ручний кулемет. Власні втрати: 9 ряд[ових] вбитих, 1 поранений, крім того, втрачено 3 одиниці зброї.

У рай[оні] м. Бескид (23 км на півд.-сх. від Балигорода) загони КВБ вбили 1 бандита і спіймали 2 поранених. Здобуто 10 одиниць зброї.

У рай[оні] м. Осердів (40 км на сх. від Томашева Люб[ельського]) батальйон 3 пп провів бій із досі невстановленою бандою УПА. Вбито 6 бандитів і спіймано 1 пораненого, при тому здобуто 8 одиниць зброї. Власні втрати: 1 ряд[овий] поранений.

**24 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 23
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a24-^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 23
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego oraz krakowskiego
na dzień 23 czerwca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 20–21–22 czerwca b. r. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onie]: m. Turzańsk (10 km zach. Baligród), góry Chryszczata (6 km płd.-zach. Baligród), m. Oserdów (40 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Huta Stara (14 km płd.-zach. Tomaszów Lub[elski]), m. Kupiatyczne – Darowice (7 km płd. Przemyśl), m. Wierchomla Wielka (22 km płd. Nowy Sącz).

W rej[onie] m. Turzańsk (10 km zach. Baligród) oddziały KBW prowadząc pościg za bandami „Burlaki” i „Bira”, zabiły ogółem 8 bandytów i ujęły 14, w tym 6 rannych. Zdobyto 7 jednostek broni, między innymi 1 ckm i 4 rkm. Straty własne: 4 szereg[owców] zabitych. Działania prowadzone są wspólnie z wojskami czeskimi, które przekazały dotychczas D[owódczt]wu KBW ogółem 16 członków band „Chrina”, „Bira”, „Stacha” i „Hromenki”.

W rej[onie] góry Chryszczata (6 km płd. zach. Baligród) grupa operacyjna WBW stoczyła walkę z bandą „Burlaki”, w wyniku której zabiło 10 bandytów. Zdobyto 1 rkm. Straty własne: 9 szereg[owców] zabitych, 1 ranny, stracono ponadto 3 jednostki broni.

W rej[onie] m. Beskid (23 km płd.-wsch. Baligród) oddziały KBW zabiły 1 bandytę i 2 rannych ujęły. Zdobyto 10 jednostek broni.

W rej[onie] m. Oserdów (40 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) batalion 3 pp stoczył walkę z nierozpoznaną dotychczas bandą UPA. Zabito 6 bandytów i 1 rannego ujęto, zdobywając 8 jednostek broni. Straty własne: 1 szereg[owiec] ranny.

У рай[оні] м. Куп'ятичі – Даровичі (7 км на півд. від Перемишля) загін ВПО¹ разом з ГМ спіймав 4 членів сотні „Крилача” зі зброєю. Бандити відстали від своєї сотні після бою, що мав місце у вищезг[а-даному] районі 10 VI 47.

У рай[оні] м. Верхомля Велика (22 км на півд. від Нового Санча) група ВВБ „Криниця” разом з ба[тальйон]ом 6 пп, при взаємодії з чеськими підрозділами, проводить операцію проти банд „Романа” і „Смирного”. В результаті сутички з бандою, що мала місце в чеській прикордонній зоні, було вбито 3 бандерівців. Власні втрати: 3 поранених.

В м. Півнична і м. Мушина (Новосанчівський пов[іт]) у відділок ГМ та на пост ВПО² з'явилося загалом 3 членів банди „Романа”, причому кожен із них здав зброю, якою володів.

б) Акція виселення.

До 19 червня ц. р. виїхав загалом 281 трансп[орт], з 91 259 ос[обами] в ньому.

20–21–22 червня ц. р. виїхало загалом 15 [транспортів], з 4477 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 296 трансп[ортів], з 95 736 ос[обами] в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 22 червня ц. р. у місця призначення прибуло загалом 267 транспортів, з 87 608 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 119 транспортів, з 37 304 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 8 транспортів, з 2225 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 13 транспортів, з 3449 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 102 [транспорти], з 37 524 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 25 [транспортів], з 7106 особами в них.

Б. Загальне зведення станом на 23 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 20 VI	на 23 VI	всього
вбитих солдатів ВП	49	3	52
поранених солдатів ВП	48	1	49
вбитих солдатів ВВБ	11	13	24
поранених солдатів ВВБ	8	4	12

W rej[on]ie m. Kupiatyczne – Darowice (7 km pld. Przemyśl) oddział WOP¹ wraz z MO ujął 4 członków sotni „Kryłacza” z bronią. Bandyci odłączyli się od swej sotni po walce, jaka miała miejsce w wyż[ej] wymien[ionym] rejonie w dniu 10 VI 47.

W rej[on]ie m. Wierchomla Wielka (22 km pld. Nowy Sącz) grupa WBW „Krynica” wraz z baonem 6 pp przy współdziałaniu z oddziałami czeskimi prowadzi akcję przeciwko bandom „Romana” i „Smyrnego”. W wyniku starcia z bandą na pograniczu czeskim zabito 3 banderowców. Straty własne: 3 rannych.

W m. Piwniczna i m. Muszyna (pow. Nowy Sącz) zgłosiło się na posterunek MO oraz placówkę WOP² ogółem 3 członków bandy „Romana”, przy czym każdy z nich oddał posiadaną broń.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 19 czerwca br. odjechało ogółem 281 transp[ortów] o stanie 91 259 l[udzi].

W dn[iach] 20–21–22 czerwca br. odjechało ogółem 15 transp[ortów] o stanie 4477 l[udzi].

Ogółem odjechało 296 transport[ów] o stanie 95 736 l[udzi].

Akcja wysiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 22 czerwca br. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 267 transportów o stanie 87 608 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transp[ortów] o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 8 transp[ortów] o stanie 2225 ludzi,

na woj. poznańskie 13 transp[ortów] o stanie 3449 ludzi,

na woj. olsztyńskie 102 [transporty] o stanie 37 524 ludzi,

na woj. wrocławskie 25 [transportów] o stanie 7106 ludzi.

B. Ogólne zestawienie na dzień 23 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 20 VI	na dz. 23 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	49	3	52
rannych żołnierzy WP	48	1	49
zabitych żołnierzy WBW	11	13	24
rannych żołnierzy WBW	8	4	12

2. Втрати банд	до 20 VI	на 23 VI	всього
вбито бандитів в бою	417	35	452
виконано смертних вироків по [засуджених] бандитах	61	—	61
спіймано бандитів	581	35	616
арештовано осіб, підозрюва- них у співпраці з бандами	1 197	3	1 200
здалося добровільно	40	3	43
3. Здобуто зброї	до 20 VI	на 23 VI	всього
мінометів 80 мм	4	—	4
протитанкових рушниць	3	—	3
станкових кулеметів	4	1	5
ручних кулеметів	56	7	63
автоматів	139	8	147
гвинтівок	470	39	509
пістолетів	69	8	77
гранат	254	13	267
боєприпасів	69 633	1 220	70 853
знищено бункерів	548	8	556

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

ІНП, МГБ 743, арк. 226.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб. На супровідному листі вписаний від руки номер вхідного журналу: № 00288/III.

Примітки

^a - ^a Вписано від руки.

¹ Правдоподібно, що це були солдати 35 Командування ВПО (Перемишль).

² Це був пост 9 Сектора ВПО (Краків).

2. Straty band	do dn. 20 VI	na dz. 23 VI	razem
zabito bandytów w walce	417	35	452
wykonano wyroków śmierci na bandytach	61	–	61
ujęto bandytów	581	35	616
aresztowano podejrzanych o współpracę z bandami	1 197	3	1 200
poddało się dobrowolnie	40	3	43
3. Zdobyto broni	do dn. 20 VI	na dz. 23 VI	razem
moździerzy 80 mm	4	–	4
rusznic ppanc.	3	–	3
ckm	4	1	5
rkm	56	7	63
automatów	139	8	147
kb	470	39	509
pistoletów	69	8	77
granatów	254	13	267
amunicji	69 633	1 220	70 853
zniszczono bunkrów	548	8	556

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

IPN, MBP 743, k. 226.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe. Na piśmie przewodnim numer dziennika podawczego wpisany odręcznie: Nr 00288/III.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Prawdopodobnie byli to żołnierze z 35 Komendy WOP (Przemyśl).

² Placówka należała do 9 Odcinka WOP (Kraków).

**26 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 24 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а26-^а червня 1947 р.

Повідомлення № 24
про оперативну ситуацію і діяльність Опер[ативної] групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 25 червня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

23–24 червня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Фольварк – Біла Вода (24 км на півд.-зах. від Нового Санча), м. Сухі Ріки (22 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Тісна (15 км на півд. від Балигорода), м. Війське (7 км на сх. від Сянока), м. Ялінка (22 [км] на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Піддубці (25 км на півд.-зах.¹ від Томашева Люб[ельського]), м. Гребенне (15 км на півд.-сх. від Белзця), м. Люблинець Старий (14 км на півн. від Любачева).

У рай[оні] м. Фольварк – Біла Вода (24 км на півд.-зах. від Нового Санча) опер[ативна] група ВВБ „Криниця”, у взаємодії з чеськими підрозділами, продовжує переслідування банди „Романа”. Банду було розбито на 2 групи, причому одну з них, після переходу кордону, переслідують чеські підрозділи. Операція триває.

У рай[оні] м. Сухі Ріки (22 км на півд.-сх. від Балигорода) загони ВВБ викрили склад обмундирування банд, на якому знайдено також 3 ручні кулемети. Спіймано 2 бандитів, у тому числі пораненого лікаря сотні „Бора” на псевдо „Яким”².

У рай[оні] м. Тісна (15 км на півд. від Балигорода) підрозділи ВВБ, під час проведення операції проти банди „Хріна”, вбили 2 бандитів і 1 спіймали. Крім того, викрито склад, в якому знаходилося близько 6 тонн зерна. Здобуто 2 гвинтівки.

У рай[оні] м. Війське (7 км на сх. від Сянока) група 26 пп вбила 3 бандитів. Здобуто 1 ручний кулемет і 1 гвинтівку.

**26 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 24
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a26-^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 24
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego oraz krakowskiego
na dzień 25 czerwca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 23–24 czerwca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Folwark – Biała Woda (24 km płd.-zach. Nowy Sącz), m. Suche Rzeki (22 km płd.-wsch. Baligród), m. Cisna (15 km płd. Baligród), m. Wujskie (7 km wsch. Sanok), m. Jalinka (22 [km] płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Poddębce (25 km płd.-zach.¹ Tomaszów Lub[elski]), m. Hrebenne (15 km płd.-wsch. Bełzec), m. Lubliniec Stary (14 km płn. Lubaczów).

W rej[onie] m. Folwark – Biała Woda (24 km płd.-zach. Nowy Sącz) grupa oper[acyjna] WBW „Krynica” przy współdziałaniu z oddziałami czeskimi prowadzi dalszy pościg za bandą „Romana”. Banda została rozbita na 2 grupy, przy czym jedna z nich po przekroczeniu granicy ścigana jest przez oddziały czeskie. Akcja trwa.

W rej[onie] m. Suche Rzeki (22 km płd.-wsch. Baligród) oddziały WBW wykryły magazyn mundurowy band, w którym znaleziono również 3 rkm. Ujęto 2 bandytów, w tym rannego lekarza sotni „Bira”, ps. „Jakym”².

W rej[onie] m. Cisna (15 km płd. Baligród) oddziały WBW, prowadząc akcje przeciwko bandzie „Chrina”, zabiły 2 bandytów i 1 ujęły. Wykryto ponadto magazyn, w którym znajdowało się ok. 6 ton zboża. Zdobyto 2 kb.

W rej[onie] m. Wujskie (7 km wsch. Sanok) grupa 26 pp zabiła 3 bandytów. Zdobyto 1 rkm i 1 kb.

W rej[onie] m. Jalinka (22 km [płd.] -wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddział 3 pp wykrył u miejscowej ludności polskiej broń w ilości: 8 kb, grana-

У рай[оні] м. Ялінка (22 км на [півд.]-сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 3 пп викрив у місцевого польського населення зброю в кількості: 8 гвинтівок, гранати й боєприпаси. Всі вони пояснювали факт володіння зброєю необхідністю самооборони від банд УПА.

У рай[оні] м. Піддубці (25 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділи 3 і 5 пп, під час проведення операцій проти сотень „Шума”, „Тучі” й „Давида”³, вбили 7 бандитів і спіймали 3 зі зброєю. Здобуто 9 одиниць зброї й боєприпаси. Власні втрати: 1 поранений.

У рай[оні] м. Люблинець Старий (14 км на півн. від Любачева) опер[ативна] група 7 ДП викрила склад зброї, в якому було знайдено 11 одиниць зброї, в тому числі один 50 мм міномет, 1 станковий кулемет та боєприпаси.

б) Акція виселення.

До 22 червня ц. р. виїхало загалом 296 трансп[ортів], з 95 736 ос[обами] в них.

23–24 червня ц. р. виїхало загалом 9 трансп[ортів], з 3183 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 305 трансп[ортів], з 98 919 ос[обами] в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

Продовження списку населених пунктів, в яких завершено акцію виселення українського населення – у додатку № 1.

в) Акція розселення.

До 25 червня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 279 трансп[ортів], з 91 496 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 119 трансп[ортів], з 37 304 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 8 трансп[ортів], з 2225 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 14 трансп[ортів], з 1633 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 104 [транспорти], з 38 120 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 34 [транспорти], з 10 214 особами в них.

Акція заселення польським населенням залишених українцями територій охопила Ліський, Сяніцький, Перемиський, Ярославський і Любачівський пов[іти]. До 12 VI ц. р. мало місце виключно внутрішнє переселення з метою утворення більших чисто польських осередків. 12 VI Воєв[одський] комітет у справах заселення (Ряшівського воєв[одства]), після закінчення підготовчої організаційної роботи, приступив до акції заселення залишених українцями територій польським населенням, що походить із західних та півн.-західних повітів воєводства. Загалом до 15 червня ц. р. акцією заселення охоплено 4885 осіб. Список населених пунктів на території окремих повітів та кількість поселених – у додатку № 2.

ty i amunicję. Wszyscy oni tłumaczyli fakt posiadania broni koniecznością samoobrony przed bandami UPA.

W rej[onie] m. Poddebce (25 km pld.-zach. Tomaszów Lub[elski]) oddziały 3 i 5 pp prowadząc operacje przeciwko sotniom „Szuma”, „Tuczy” i „Dawyda”³, zabiły 7 bandytów i ujęły 3 z bronią. Zdobyto 9 jednostek broni i amunicję. Straty własne: 1 ranny.

W rej[onie] m. Lubliniec Stary (14 km płn. Lubaczów) grupa oper[acyjna] 7 DP wykryła magazyn broni, w którym znaleziono 11 jednostek broni, w tym 1 moździerz 50 mm, 1 ckm oraz amunicję.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 22 czerwca rb. odjechało ogółem 296 transp[ortów] o st[anie] 95 736 l[udzi].

W dn[iach] 23–24 czerwca rb. odjechało ogółem 9 transp[ortów] o st[a-nie] 3183 l[udzi].

Ogółem odjechało 305 transport[ów] o stanie 98 919 l[udzi].

Akcja wysiedleńcza przebiega planowo.

Dalszy ciąg wykazu miejscowości, w których zakończono akcję wysiedleńczą ludności ukraińskiej zawiera załącznik Nr 1.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 25 czerwca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 279 transportów o stanie 91 496 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transp[ortów] o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 8 transp[ortów] o stanie 2225 ludzi,

na woj. poznańskie 14 transp[ortów] o stanie 1633 ludzi,

na woj. olsztyńskie 104 [transporty] o stanie 38 120 ludzi,

na woj. wrocławskie 34 [transporty] o stanie 10 214 ludzi.

Akcja zasiedlenia terenów poukraińskich przez ludność polską objęła pow. Lesko, Sanok, Przemyśl, Jarosław i Lubaczów. Do dnia 12 VI rb. miało miejsce wyłącznie wewnętrzne przesiedlanie w celu tworzenia większych skupisk czysto polskich. Z dniem 12 VI Wojew[ódzki] Komitet Zasiedleńczy (woj. rzeszowskiego) po ukończeniu wstępnych prac organizacyjnych przystąpił do akcji zasiedlania terenów poukraińskich ludnością polską pochodzącą z zachodnich i płn.-zachodnich powiatów województwa. Ogółem do dnia 15 czerwca rb. objęto akcją zasiedleńczą 4885 osób. Wykaz miejscowości na terenach poszczególnych powiatów oraz ilość osiedlonych zawiera załącznik Nr 2.

Б. Найважливіші події
на території Люблінського і Ряшівського воєв[одств]

Люблінське воєв[одство] –

20 червня ц. р. невідома банда чисельністю близько 7 осіб здійснила напад на кооператив у м. Чиста Дембіна (15 км на півд.-зах. від Краснистава та на кооператив і відділок ГМ у м. Рибчевиці (22 км на зах. від Краснистава). Красниставське ПУГБ провело негайне переслідування банди, внаслідок якого спіймано 5 бандитів та здобуто 6 одиниць зброї, у тому числі 1 ручний кулемет. Крім того, відібрано значну кількість товарів, награвованих у кооперативах.

Ряшівське воєв[одство] –

23 червня ц. р. у м. Люблинець Любачівського пов[іту] патруль ГМ провів бій з 5 бандерівцями, які переховувалися у залишених українцями будинках. Спіймано 3 бандитів зі зброєю.

В. Загальне зведення станом на 25 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 23 VI	на 25 VI	всього
вбитих солдатів ВП	52	–	52
поранених солдатів ВП	49	1	50
2. Втрати банд	до 23 VI	на 25 VI	всього
вбито бандитів в бою	452	14	466
спіймано бандитів	616	26	642
3. Здобуто зброї	до 23 VI	на 25 VI	всього
мінометів	4	1	5
станкових кулеметів	5	1	6
ручних кулеметів	63	6	69
автоматів	147	8	155
гвинтівок	509	28	537
пістолетів	77	3	80
гранат	267	13	280
боєприпасів	70 853	980	71 833
мін	300	20	320
знищено бункерів	556	1	557

Міністр національної оборони
(—) Міхал Жимерський
Маршал Польщі

B. Ważniejsze wydarzenia
na terenach woj. lubelskiego i rzeszowskiego

Woj. lubelskie –

Dnia 20 czerwca rb. nieznana banda w sile ok. 7 ludzi dokonała napadu na spółdzielnię w m. Czysa Dębina (15 km pld.-zach. Krasnystaw) oraz na spółdzielnię i posterunek MO w m. Rybczewice (22 km zach. Krasnystaw). PUBP-Krasnystaw przeprowadził natychmiastowy pościg za bandą, w wyniku którego ujęto 5 bandytów zdobywając 6 jednostek broni w tym 1 rkm; ponadto odebrano znaczną część towarów zrabowanych w spółdzielniach.

Woj. rzeszowskie –

Dnia 23 czerwca rb. w m. Lubliniec pow. Lubaczów patrol MO stoczył walkę z 5 banderowcami, którzy ukrywali się w budynkach opuszczonych przez Ukraińców. Ujęto 3 bandytów z bronią.

Ogólne zestawienie na dzień 25 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 23 VI	na dz. 25 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	52	–	52
rannych żołnierzy WP	49	1	50
2. Straty band	do dn. 23 VI	na dz. 25 VI	razem
zabito bandytów w walce	452	14	466
ujęto bandytów	616	26	642
3. Zdobyto broni	do dn. 23 VI	na dz. 25 VI	razem
moździerzy	4	1	5
ckm	5	1	6
rkm	63	6	69
automatów	147	8	155
kb	509	28	537
pistoletów	77	3	80
granatów	267	13	280
amunicji	70 853	980	71 833
min	300	20	320
zniszczono bunkrów	556	1	557

Minister Obrony Narodowej
(—) Michał Żymierski
Marszałek Polski

Список населених пунктів,
в яких завершено акцію виселення
(продовження таблиці від 18 VI [19]47 р.)

№ Населений пункт	Кількість виселених	№ Населений пункт	Кількість виселених
1–612. з переносу	77 048	632. Ясінка	182
613. Сенькова	8	633. Ребетів	718
614. Вапенне	63	634. Ізби	209
615. Мацина Велика	51	635. Білична	330
616. Розділля	239	636. Ставиша	450
617. Рихвалд	55	637. Баниця-Чертиж-не	549
618. Бодаки	70	638. Чорна Нижня/Вижня	267
619. Ропиця Руська	195	639. Яшкова	75
620. Беднарка	433	640. Бліхнарка	119
621. Пстружне	28	641. Висова	105
622. Перегонина	238	642. Ропки	75
623. Маластів	300	643. Кункова	169
624. Прислуп	95	644. Ганчова	258
625. Пантна	462	645. Гута Висовська	29
626. Крива	156	646. Клімівка	120
627. Гладишів	634	647. Устя Руське	193
628. Квятонь	170	648. Брунари Вижні	128
629. Сквиртне	95		
630. Чорна	59		
631. Радоцина	35		
		Всього виселено	84 390

Згідність зведення підтверджую:
(—) Герман⁴, дипл[омований] полковник
З[аступни]к Начальника Опер[ативного] відд[ілу]
Генштабу
26 VI 1947 р.

Wykaz miejscowości,
w których akcję wysiedleńczą zakończono
(dalszy ciąg tabeli z dnia 18 VI [19]47 r.)

Lp. Miejscowość	Stan wysie- dlonych	Lp. Miejscowość	Stan wysie- dlonych
1–612. z przeniesienia	77 048	631. Radocyna	35
613. Sękowa	8	632. Jasionka	182
614. Wapienne	63	633. Regetów	718
615. Męcina Wielka	51	634. Izby	209
616. Rozdziele	239	635. Bieliczna	330
617. Rychwałd	55	636. Stawisza	450
618. Bodaki	70	637. Banica-Czertyżne	549
619. Ropica Ruska	195	638. Czarna Niżna/Wyżna	267
620. Bednarka	433	639. Jaszkowa	75
621. Pstrążne	28	640. Blechnarka	119
622. Przegonina	238	641. Wysowa	105
623. Małastów	300	642. Ropki	75
624. Przysłup	95	643. Kuńkowa	169
625. Pętna	462	644. Hańczowa	258
626. Krywa	156	645. Huta Wysowska	29
627. Gładyszów	634	646. Klimówka	120
628. Kwiatów	170	647. Ujście Ruskie	163
629. Skwirtne	95	648. Brunary Wyżne	128
630. Czarna	59		
		Razem wysiedlono	84 390

Za zgodność zestawienia:

(—) Herman⁴, płk dypl.

Z-ca Szefa Oddz[iału] Oper[acyjnego] SG
26 VI 1947 r.

Список населених пунктів, охоплених акцією заселення
польською людністю
(Ліський, Сяніцький, Перемиський, Ярославський пов[іти])

№	Населений пункт	Кількість поселе- них	Зауваження
	Повіт Перемишль		Населення перейшло з тери- торій, охоплених акцією ви- селення і утворило у вищез- г[аданих] місцевостях чисто польські осередки.
1.	Корманичі	167	
2.	Княжичі	136	
3.	Млодовичі і Клоковичі	152	
4.	Аксманичі	164	
5.	Берендовичі	69	
6.	Фредропіль	18	
7.	Даровичі	58	
8.	Куп'ятичі	16	
9.	Вітошинці	176	
10.	Бірча	78	
	Ярославський повіт		
11.	Гаї-Грушовичі	125	
	Сяніцький повіт		
12.	Биківці	359	
13.	Вільхівці	81	
14.	Тирява Сільна	603	
15.	Мочари	31	
16.	Ракова	48	
17.	Голучків	363	
18.	Березка	183	
19.	Буківсько	51	
20.	Мокре	54	
	Ліський повіт		
21.	Янківці	249	
22.	Ванькова	242	
23.	Ропенка	381	
24.	Угерці Мінеральні	421	
25.	Пашова	63	
26.	Новосілки	190	
27.	Чашин	60	
28.	Вільхова	85	
29.	Балигород	102	

Wykaz miejscowości objętych akcją zasiedleńczą
spośród ludności polskiej
(pow. Lesko, Sanok, Przemyśl, Jarosław)

Lp.	Miejscowość	Ilość osiedlonych	Uwagi
	Powiat Przemyśl		Ludność przeszła z terenów
1.	Kormanice	167	objętych akcją wysiedleńczą,
2.	Kniażyce	136	tworząc w wym[ienionych]
3.	Młodowice i Kłokowice	152	miejscowościach ośrodki czysto
4.	Aksmanice	164	polskie.
5.	Berendowice	69	
6.	Fredropol	18	
7.	Darowice	58	
8.	Kupiatycze	16	
9.	Witoszyńce	176	
10.	Bircza	78	
	Powiat Jarosław		
11.	Gaje-Hruszowice	125	
	Powiat Sanok		
12.	Bykowce	359	
13.	Olchowce	81	
14.	Tyrawa Solna	603	
15.	Moczary	31	
16.	Rakowa	48	
17.	Hołuczaków	363	
18.	Bereska	183	
19.	Bukowsko	51	
20.	Mokre	54	
	Powiat Lesko		
21.	Jankowce	249	
22.	Wańkowa	242	
23.	Ropienka	381	
24.	Uherce Mineralne	421	
25.	Paszowa	63	
26.	Nowosiółki	190	
27.	Czaszyn	60	
28.	Olchowa	85	
29.	Baligród	102	

Любачівський повіт	
30. Пугачів	12
31. Прісся	48
<hr/>	
Всього:	4885

З оригіналом вірно:
 (—) Герман, дипл[омований] полковник
 Заступник Начальника Опер[ативного] відд[ілу] Генштабу
 26 VI 1947 р.

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 109–112.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Так в оригіналі. Повинно бути: півд.-сх. Так само далі.

² Прізвище не встановлено, псевдо „Яким”, у 1945–1947 головний лікар (референт охорони здоров’я) I Району і II Надрайону „Бескид” I Округу ОУН-Б; спійманий КВБ 24 червня 1947.

³ Приступа Семен, псевдо „Давид”, ст. булавний УПА, командир сотні „Вовки 3” (криптонім „90”), що входила до складу куреня „Беркута”. Сотня діяла в районі Угринова; налічувала близько 40 осіб.

⁴ Герман Францішек (1904–1952), дипломований полковник, учасник вересневої кампанії 1939, офіцер СЗБ-АК; брав участь у Варшавському повстанні (1944). У 1944–1945 у німецькому полоні; з 1945 у народному ВП, займав, м. ін., пост начальника III Відділу Генштабу, пізніше начальник штабу Командування сухопутних військ. Арештований Військовою інформацією у 1949, помер під час слідства внаслідок тортур; реабілітований у 1956 (генерал бригади – 1948).

Powiat Lubaczów	
30. Puchaczów	12
31. Prusie	48
Razem	4885

Za zgodność zestawienia:
 (—) Herman, płk dypl.
 Z-ca Szefa Oddz[iału] Oper[acyjnego] SG
 26 VI 1947 r.

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 109–112.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Tak w oryginale. Powinno być: pld.-wsch. Podobnie dalej.

² NN, ps. „Jakym”, w l. 1945–1947 naczelnny lekarz (referent zdrowia) Rejonu I i II Nad-rejonu „Beskyd” I Okręgu OUN-B; ujęty przez KBW 24 czerwca 1947.

³ Prystupa Semen, ps. „Dawyd”, st. buławnyj UPA, dca sotni „Wowky 3” (kryptonim „90”) wchodzącej w skład kurenia „Berkuta”. Sotnia operowała w rej. Uhrynowa; liczyła ok. 40 ludzi.

⁴ Herman Franciszek (1904–1952), płk dypl., uczestnik kampanii wrześniowej 1939, oficer ZWZ-AK; brał udział w powstaniu warszawskim (1944). W l. 1944–1945 w niewoli niemieckiej; od 1945 w ludowym WP, m. in. na stanowisku zcy szefa Oddz. III Szt. Gen., później szef sztabu Dowództwa Wojsk Lądowych. Aresztowany przez Informację Wojskową w 1949, zmarł podczas śledztwa w następstwie stosowanych tortur; zrehabilitowany w 1956 (gen. bryg. 1948).

**28 червня 1947, Варшава. Повідомлення № 25 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а28-^а червня 1947 р.

Повідомлення № 25
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 27 червня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

25–26 червня ц. р. частини Оперативної групи „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Творильне (16 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Сухі Ріки (17 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Воля Мігова (15 км на півд.-зах. від Балигорода), м. Семушова (8 км на півн.-сх. від Сянока), м. Лучиці (4 км на півд.-сх. від Перемишля), м. Маковсько¹ (7 км на півн.-зах.² від Ярослава), м. Сінява (16 км на півн. від Ярослава), м. Лехмани (28 км на зах. від Любачева), м. Шихотори (36 км на півд.-сх. від Любачева), м. Журавці (10 [км] на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Потоки (17 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]).

У рай[оні] м. Творильне (16 км на півд.-сх. від Балигорода) і у м. Сухі Ріки (17 км на півд.-сх. від Балигорода) загони ВВБ під час бою з групою банди „Бора” вбили 2 бандитів, 4 спіймали, здобувши при цьому 8 одиниць зброї, боєприпаси і гранати.

У рай[оні] м. Семушова (8 км на півн.-сх. від Сянока) підрозділ 26 пп вбив 3 бандитів і 1 поранив, здобувши при цьому 3 одиниці зброї з набоями до них.

У рай[оні] м. Лучиці (4 км на півд.-сх. від Перемишля) підрозділи 9 ДП знищили 7 бункерів та спіймали зв'язкову банди УПА.

У рай[оні] м. Маковсько (7 км на півн.-зах. від Ярослава) підрозділ 4 пп викрив бункер, в якому знаходилося 3 бандитів. В результаті бою бандитів було вбито. Здобуто 5 одиниць зброї, боєприпаси та архів УПА.

**28 czerwca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 25
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a28-^a czerwca 1947 r.

Komunikat Nr 25
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego oraz krakowskiego
na dzień 27 czerwca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 25–26 czerwca rb. jednostki Grupy Operacyjnej „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Tworylne (16 km pld.-wsch. Baligród), m. Suche Rzeki (17 km pld.-wsch. Baligród), m. Wola Michowa (15 km pld.-zach. Baligród), m. Siemuszowa (8 km pln.-wsch. Sanok), m. Łuczyce (4 km pld.-wsch. Przemyśl), m. Makowsko¹ (7 km pln.-zach.² Jarosław), m. Sieniawa (16 km pln. Jarosław), m. Lechmany (28 km zach. Lubaczów), m. Szychtory (36 km pld.-wsch. Lubaczów), m. Żurawce (10 [km] pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Potoki (17 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]).

W rej[onie] m. Tworylne (16 km pld.-wsch. Baligród) i w m. Suche Rzeki (17 km pld.-wsch. Baligród) oddziały WBW w czasie walki z grupą bandy „Bira” zabiły 2 bandytów, ujęły 4, zdobywając 8 jednostek broni, amunicję i granaty.

W rej[onie] m. Siemuszowa (8 km pln.-wsch. Sanok) oddział 26 pp zabił 3 bandytów i 1 ranił, zdobywając 3 jednostki broni wraz z amunicją.

W rej[onie] m. Łuczyce (4 km pld.-wsch. Przemyśl) oddziały 9 DP zniszczyły 7 schronów i ujęły łączniczkę bandy UPA

W rej[onie] m. Makowsko (7 km pld.-zach. Jarosław) grupa 4 pp wykryła schron, w którym znajdowało się 3 bandytów. W rezultacie walki bandytów zabito zdobywając 5 jednostek broni, amunicję oraz archiwum UPA.

W rej[onie] m. Sieniawa (16 km pln. Jarosław) oddziały 7 pp wykryły archiwum kurenia „Zalizniaka”, w którym znajdowały się między inny-

У рай[оні] м. Сінява (16 км на півн. від Ярослава) підрозділи 7 пп відкрили архів куреня „Залізняка”, в якому знаходилися, між іншим: 2 радіоприймачі і 3 друкарські машинки. Поблизу архіву вбито 1 бандита.

У рай[оні] м. Потоки – Журавці (17 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) загони 3 ДП, проводячи операцію проти залишків банди „Шума”, вбили 4 бандитів та здобули 5 одиниць зброї. Крім того, було викрито бункер, в якому знаходилися документи і пропагандистські матеріали УПА.

21 VI ц. р. на території Люблінського воєв[одства] утворено підгрупу „Вісла”, до складу якої увійшли такі підрозділи: 14 ДП, 11 збірний пп та ВВБ чисельністю 380 осіб³. Від 24 VI ц. р. підгрупа „Вісла” розпочне проведення акції виселення українського населення з Холмського, Володавського і Біло-Підл[яського] пов[ітів], вестиме на цій території боротьбу з бандами та забезпечить акцію заселення при поселенні на території вищезгаданих повітів польського населення.

б) Акція виселення.

До 25 VI ц. р. виїхало загалом 305 трансп[ортів], з 98 919 особами в них.

25–26 VI ц. р. виїхало загалом 5 трансп[ортів], з 1457 особами в них.

Загалом виїхало 310 трансп[ортів], з 100 376 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

25.VI. ц.р. підрозділи 6 ДП завершили акцію виселення на території Горлицького пов[іту] і перейшли, з метою дальшої діяльності, на територію Новосанчівського пов[іту], одночасно забезпечуючи безпеку в Горлицькому пов[іті].

в) Акція розселення.

До 27 червня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 294 транспорт, з 96 384 особами в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 119 транспортів, з 37 304 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 8 транспортів, з 2225 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 16 транспортів, з 4162 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 110 транспортів, з 40 595 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 41 транспорт, з 12 098 особами в ньому.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

У м. Зашехута – Доминичин Володавського пов[іту] опер[ативна] підгрупа ВВБ, в ході операції проти УПА, спіймала 3 членів банд.

mi: 2 radioodbiorniki i 3 maszyny do pisania. W pobliżu archiwum zabito 1 bandytę.

W rej[on]ie m. Potoki – Żurawce (17 km p[ół]-wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddziały 3 DP prowadząc akcję przeciwko resztkom bandy „Szuma” zabiły 4 bandytów zdobywając 5 jednostek broni. Ponadto wykryto schron, w którym znajdowały się dokumenty i materiały propagandowe UPA.

Z dniem 21 VI rb. na terenie woj. lubelskiego została zorganizowana podgrupa „Wisła”, w skład której wchodziły następujące oddziały: 14 DP, 11 kombinowany pp oraz WBW w sile 380 ludzi³. Z dniem 24 VI rb. podgrupa „Wisła” przystąpi do przeprowadzania akcji wysiedleńczej ludności ukraińskiej z pow. Chełm, Włodawa i Biała Podl[aska]; prowadzić będzie na tych terenach walkę z bandami oraz zabezpieczy akcję zasiedleńczą przy wprowadzaniu na tereny ww. powiatów ludności polskiej.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 25 VI rb. odjechało ogółem 305 transp[ortów] o st[anie] 98 919 ludzi.

W dn[iach] 25–26 VI rb. odjechało ogółem 5 transp[ortów] o st[anie] 1457 ludzi.

Ogółem odjechało 310 transport[ów] o st[anie] 100 376 ludzi.

Akcja wysiedleńcza przebiega planowo.

W dniu 25 VI rb. oddziały 6 DP zakończyły akcję wysiedleńczą na terenie pow. Gorlice i przeszły do dalszej działalności na teren pow. Nowy Sącz przy równoczesnym zabezpieczeniu pow. Gorlice.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 27 czerwca rb. przybyły do miejsc przeznaczenia ogółem 294 transporty o stanie 96 384 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 119 transp[ortów] o stanie 37 304 ludzi,

na woj. gdańskie 8 transp[ortów] o stanie 2225 ludzi,

na woj. poznańskie 16 transp[ortów] o stanie 4162 ludzi,

na woj. olsztyńskie 110 transp[ortów] o stanie 40 595 ludzi,

na woj. wrocławskie 41 transp[ortów] o stanie 12 098 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

W m. Zaszchuta – Dominiczyn pow. Włodawa podgrupa oper[acyjna] WBW, prowadząc akcję przeciwko UPA, ujęła 3 członków band.

Dnia 26 czerwca rb. grupa oper[acyjna] WBW przeprowadziła w m. Turowola pow. Lublin akcję przeciwko bandzie NSZ „Uskoka”⁴, w wyniku której zabito 3 bandytów i zdobyto 5 jednostek broni, w tym 2 rkm. Straty własne: 2 szereg[owców] zabitych.

26 червня ц. р. опер[ативна] група ВВБ провела у м. Туроволя Люблінського пов[іту] операцію проти банди НСЗ „Ускока”²⁴, в результаті якої вбито 3 бандитів і здобуто 5 одиниць зброї, у тому числі 2 ручні кулемети. Власні втрати: 2 ряд[ових] вбитих.

У м. Криниця Седлецького пов[іту] одна з опер[ативних] підгруп ВВБ потрапила в засідку, яку влаштувала банда НСЗ „Млота”²⁵. Внаслідок несподіваності [удару] група зазнала таких втрат: 1 ряд[овий] вбитий і 10 роззброєних. Втрачено 8 одиниць зброї, в тому числі 2 ручні кулемети. Організовано переслідування банди, яке досі не дало жодних результатів.

В. Загальне зведення станом на 27 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 25 VI	на 27 VI	всього
вбитих солдатів ВП	52	—	52
пораних солдатів ВП	50	—	50
вбитих солдатів ВВБ	24	3	27
пораних солдатів ВВБ	12	—	12
2. Втрати банд	до 25 VI	на 27 VI	всього
вбито бандитів в бою	446	25	491 ⁶
спіймано бандитів	642	19	661
арештовано підозрюваних осіб	1 200	2	1 202
3. Здобуто зброї	до 25 VI	на 27 VI	всього
ручних кулеметів	69	3	72
автоматів	155	7	162
гвинтівок	537	19	556
пістолетів	80	7	87
гранат	280	15	295
боєприпасів	71 833	910	72 743
знищено бункерів	557	10	567

За відсутнього Міністра національної оборони
 Начальник Генерального штабу
 (—) Корчиц
 генерал броні

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 73–74.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

W m. Krynica pow. Siedlce wpadła w zasadzkę zorganizowaną przez bandę NSZ „Młota”²⁵ jedna z podgrup oper[acyjnych] WBW. Na skutek zaskoczenia grupa poniosła następujące straty: 1 szereg[owiec] zabity i 10 rozbrojonych. Stracono 8 jednostek broni, w tym 2 rkm. Za bandą wysłano pościg, który dotychczas nie dał żadnych wyników.

C. Ogólne zestawienie na dzień 27 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 25 VI	na dz. 27 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	52	—	52
rannych żołnierzy WP	50	—	50
zabitych żołnierzy WBW	24	3	27
rannych żołnierzy WBW	12	—	12
2. Straty band	do dn. 25 VI	na dz. 27 VI	razem
zabito bandytów w walce	446	25	491 ⁶
ujęto bandytów	642	19	661
aresztowano podejrzanych	1 200	2	1 202
3. Zdobyto broni	do dn. 25 VI	na dz. 27 VI	razem
rkm	69	3	72
automatów	155	7	162
kb	537	19	556
pistoletów	80	7	87
granatów	280	15	295
amunicji	71 833	910	72 743
zniszczono bunkrów	557	10	567

Za nieobecnego Ministra Obrony Narodowej
Szef Sztabu Generalnego
(—) Korczyc
generał broni

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 73–74.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a- a} Wpisano odręcznie.

¹ Prawdopodobnie: Makowisko. Podobnie dalej.

² Tak w oryginale. Powinno być: płn.-wsch. Podobnie dalej.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Правдоподібно: Маковисько. Подібним чином далі.

² Так в оригіналі. Повинно бути: півн.-сх. Подібним чином далі.

³ Йдеться про підгрупу „Люблін”, утворену з метою ліквідації українського підпілля у Томашівському і Грубешівському повітах; її командиром був полковник Нікодем Кундеревич.

⁴ Загін „Ускока” належав до ВіН.

⁵ Загін „Млота” виводився з VI Віленської бригади АК.

⁶ Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 471.

³ Chodzi o podgrupę „Lublin” utworzoną w celu likwidacji podziemia ukraińskiego w powiatach tomaszowskim i hrubieszowskim; jej dcą był płk Nikodem Kunderewicz.

⁴ Oddział „Uskoka” należał do WiN.

⁵ Oddział „Młota” wywodził się z VI Wileńskiej Brygady AK.

⁶ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 471.

**Після 29 червня 1947, б.м.в. Лист командира підрозділу УПА
до командира тактичного відтинка „Данилів”
Володимира Сорочака „Беркута” стосовно діяльності УПА
в Білгорайському та Грубешівському повітах**

(Відпис записки)

Друже к[оманди]р!¹

Я щойно вернувся з нашого рейду в Білгорайських лісах. В Грубешівщині за той час вивезли українців майже в 100%-х. На це місце навезли вже поселенців-колоністів. Це поляки з Білгорайщини, Замійщини й частинно з навколишніх польських сіл. Всюди в селах дальше квартирує польське військо. В деяких селах потворили з колоністів ОРМО. Ми почали негайно палити виселені села, ОРМО роззброюємо, колоністів виганяємо, місцевих поляків залишаємо в спокою. Але зараз наступного дня військо польське виселяло усіх тих полишених нами поляків. Між місцевими поляками, а колоністами-поселенцями є велика ненависть. Колоністи кричать в старостві в Грубешеві: „вивезьце вшисткіх мейсцових полякув, бо то бандеровске вуйкі. Онї нас тилько здрадзайон. Як іх не бендзе, то ми бенздеми се самі броніць”. І дійсно, вивозять майже всіх.

Тут, як довідуюсь, впала в міжчасі майже ціла наша „пропаганда”. З нашого рейду в Білгорайщині не вернулося ще 6 осіб, і досі не знаю, чи вони живі.

В часі рейду ми провадили між польським населенням інтенсивну пропаганду загально протибільшовицьку і проти виселення. Між ін[шим] зробили ми мітинг в Бендижу і Красноброді з робітниками фабрики меблів та мітинг при задержаному поїзді з цивільним населенням, військом, поліцією колейовою й порядковою. Озброєних ми роззброїли, і всіх, по півгодинній промові звільнили. Ми здобули при цьому: 14 шт[ук] МП-44 (МКБ[?]), 4 ППШ, 1 кріс, 2 пістолі, паси, амуніцію, гранати. Роззброєння відбулося без бою. Ми взяли в полон капітана Бучацького Людвіка² з 49 пп – Володава. Після переслухання, його звільнено згідно з нашою політично-пропагандивною лінією. Мітинг в поїзді мав рівнож характер протибільшовицький і противиселенчий. Ще того самого дня половина Польщі знала, що відділ УПА роззброїв поїзд. В Любліні, роззброєні і цивільні подорожні розповідали про те з найбільшим розголосом і сенсацією. Опо-

**Po 29 czerwca 1947, b.m.w. List dowódcy pododdziału UPA
do dowódcy odcinka taktycznego „Danyliw” Wołodymyra Soroczaka
„Berkuta” dotyczący działań UPA w powiatach biłgorajskim
i hrubieszowskim**

(Odpis notatki)

Kolego K[omendan]cie!¹

Dopiero co wróciłem z naszego wypadu na lasy biłgorajskie. Z Hrubieszowskiego w tym czasie wywieziono prawie 100% Ukraińców. Na ich miejsce przywieziono już osiedleńców-kolonistów. Są to Polacy z Biłgorajskiego, Zamojskiego i częściowo z okolicznych polskich wsi. Wszędzie we wsiach nadal stacjonuje Wojsko Polskie. W niektórych wsiach z kolonistów utworzono ORMO. Zaczęliśmy natychmiast palić wysiedlone wsie, rozbrajać ORMO, wypędzać kolonistów, a miejscowych Polaków zostawialiśmy w spokoju. Ale od razu następnego dnia Wojsko Polskie wysiedliło wszystkich tych zostawionych przez nas Polaków. Między miejscowymi Polakami a kolonistami-osiedleńcami panuje wielka nienawiść. Koloniści krzyczą w Starostwie w Hrubieszowie: „Wywieźcie wszystkich miejscowych Polaków, bo to są banderowscy wujkowie. Oni nas tylko zdradzają. Jak ich nie będzie, obronimy się sami”. I rzeczywiście, wywożą prawie wszystkich.

Jak się dowiaduję, padła tu jednocześnie prawie cała nasza „propaganda”. Z naszej wyprawy w Biłgorajskie nie wróciło jeszcze 6 osób. Dotychczas nie wiem, czy żyją.

W czasie wypadu prowadziliśmy wśród ludności polskiej intensywną propagandę antybolszewicką i antywysiedleńczą. Między innymi zorganizowaliśmy wiec w Bendyżu [?] i Krasnobrodzie z pracownikami fabryki mebli oraz przy zatrzymanym pociągu z ludnością cywilną, wojskiem, policją kolejową i porządkową. Uzbrojonych rozbroiliśmy i wszystkich po półgodzinnym przemówieniu zwolniliśmy. Przy tym zdobyliśmy: 14 szt[uk] MP-44 (MKB [?]), 4 PPSz, 1 obrzyn, 2 pistolety, pasy, amunicję i granaty. Rozbrojenie odbyło się bez walki. Wzięliśmy do niewoli kapitana Buczackiego Ludwika² z 49 pp – Włodawa. Po przesłuchaniu został on zwolniony zgodnie z naszą linią propagandową. Wiec w pociągu również miał charakter antybolszewicki i antywysiedleńczy. Jeszcze w tym samym dniu pół Polski wiedziało, że oddział UPA rozbroił pociąg. W Lublinie rozbrojeni cywilni podróżni głośno o tym opowiadali i robili z tego sensację. Opowiadali, że UPA rozbroiła wojsko, nikomu nic nie zrabowano,

відали, що УПА роззброїла військо, що нічого в нікого не грабували, дуже чемно до всіх відносились, що всі повстанці гарно одягнені і надзвичайно добре озброєні, говорили, що не було мови про можливість збройної оборони. А промовляв мабуть сам генерал УПА, бо був старий і дуже добре говорив по-польськи. Розповідали, що повстанці підносили оклики: „нех же наруд польські, українські, бялорускі, азербейджанські і вшистке народи уяжмьоне, нех жеі подземе пшецівбольшевіцке і т. д.” – значить переповідали на загал вірно. Поліція і військо розганяли товпи людей, які слухали оповідань подорожніх. Втрати наші за останній час ще не підчислені, надщерблення є поважні, однак цілість видержала. Наших кадрів настрої – нормальний. Заломання не видно жодного. Повстанці й усі революціонери тільки затвердили в боротьбі. Остали ми цілковито без людської бази. Кругом остане мабуть тільки пуста земля.

Вернули наші курені від... (далі до кінця пропускається із конспіративних причин).

Слава Україні!

П. С. Описана подія з поїздом відбулася дня 29.6.1947 р.

ІНП, МГБ УПА X/9, арк. 139.

Копія, машинопис.

Примітки

¹ Сорочак Володимир, псевдо „Беркут”, „Ворон”; У 1946–1947 командир куреня і командир ТВ УПА „Данилів”; восени 1947 виїхав з Польщі і пробрався в американську зону окупації Німеччини; потім у США.

² Капітан Бучацький був командиром III батальйону 14 пп.

do wszystkich odnoszono się bardzo grzecznie, że wszyscy powstańcy są porządnie umundurowani i doskonale uzbrojeni. Mówili też, że nie było mowy o obronie, że przemawiał, zdaje się, sam generał UPA, ponieważ był stary i bardzo dobrze mówił po polsku. Opowiadali, że powstańcy wznosili okrzyki: „Niech żyje naród polski, ukraiński, białoruski, azerski oraz wszystkie narody ujarzmione! Niech żyje podziemie antybolszewickie!” itp. Oznacza to, że ogólnie rzecz biorąc, mówili prawdę. Milicja i wojsko rozpędzały tłumy słuchające opowieści podróżnych. Nasze straty za ostatni okres nie zostały jeszcze oszacowane, ale są one znaczne. Jednak całość wytrzymała. Nastroje wśród naszej kadry – normalne. Załamania nie widać żadnego. Powstańcy oraz wszyscy rewolucjoniści tylko okrzepli w walce. Zostaliśmy zupełnie bez bazy ludzkiej. Wydaje się, że dookoła pozostanie tylko pusta ziemia.

Wrócili nasi kurierzy od ... (dalej do końca opuszcza się ze względów konspiracyjnych).

Sława Ukrainie!

PS. Opisane wydarzenie z pociągami miało miejsce dnia 29.6.1947 r.

IPN, MBP UPA X/9, k. 139.

Kopia, maszynopis.

Przypisy

¹ Soroczak Wołodymyr, ps. „Berkut”, „Woron”; w l. 1946–1947 dca kurenia i dca 28 OT UPA „Danyliw”; jesienią 1947 „Berkut” opuścił Polskę i przedostał się do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; potem w USA.

² Kpt. Buczacki był dca III batalionu 14 pp.

[1] липня 1947, Варшава. Повідомлення № 26 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”

Міністр національної оборони

Варшава, липня 1947 р.

Повідомлення № 26
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла” та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського і Краківського воєв[одств] станом на 30 червня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

27–28–29 червня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Махнів (18 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Шихтори (36 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Осердів (40 км на сх. від Томашева [Любельського]), м. Хлоп'ятин (38 км на сх. від Томашева [Любельського]), м. Мости Малі (19 км на півд.-сх. від Томашева), м. Боганець [?] (50 км на сх. від Томашева [Любельського]), м. Семушова (9 км на півн.-сх. від Сянока), м. Залужжя (7 км на сх. від Сянока).

У рай[оні] м. Махнів (18 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 5 пп спіймав заступника коменданта 5 району УПА з політичних питань¹ та заступника коменданта куща (гміни) УПА². Здобуто 4 одиниці зброї.

У рай[оні] м. Шихтори (36 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) опер[ативна] група 3 пп, проводячи операцію проти сотні „Давида”, провела бій з бандою, в результаті якого згорів 1 дім, а в ньому 3 бандитів. Серед тих, які згоріли, впізнано к[оманди]ра сотні на псевдо „Давид”.

У рай[оні] Осердів – Хлоп'ятин (40 км на сх. від Томашева [Любельського]) підрозділи 3 пп вбили 3 бандитів і спіймали 13 осіб, які співпрацювали з УПА. Викрито 1 бункер, здобуто 9 одиниць зброї.

У зв'язку з операцією 3 пп у рай[оні] м. Осердів 21 червня ц. р. (повідомлення № 23 від 23 червня ц. р.) ліквідовано пропагандистську групу та редакційний колектив газети „Перемога”. Серед вбитих впіз-

**[1] lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 26
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia lipca 1947 r.

Komunikat Nr 26
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego oraz krakowskiego
na dzień 30 czerwca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 27–28–29 czerwca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Machnów (18 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Szychtory (36 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Oserdów (40 km wsch. Tomaszów [Lubelski]), m. Chłopiatyn (38 km wsch. Tomaszów [Lubelski]), m. Mosty Małe (19 km płd.-wsch. Tomaszów [Lubelski]), m. Boganiec [?] (50 km wsch. Tomaszów [Lubelski]), m. Siemuszowa (9 km płn.-wsch. Sanok), m. Załuż (7 km wsch. Sanok).

W rej[onie] m. Machnów (18 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddział 5 pp ujął zastępcę komendanta 5 rejonu UPA do spraw politycznych¹ oraz zastępcę komendanta kuszczu (gminy) UPA². Zdobyto 4 jednostki broni.

W rej[onie] m. Szychtory (36 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) grupa oper[acyjna] 3 pp prowadząc akcję przeciwko sotni „Dawyda” stoczyła walkę z bandą, w wyniku której spłonął 1 dom, a w nim 3 bandytów. Wśród spalonych rozpoznano d[owód]cę sotni ps. „Dawyd”.

W rej[onie] Oserdów – Chłopiatyn (40 km wsch. Tomaszów [Lubelski]) oddziały 3 pp zabiły 3 bandytów i ujęły 13 osób współpracujących z UPA. Wykryto 1 schron, zdobyto 9 jednostek broni.

W związku z akcją 3 pp, w rej[onie] m. Oserdów w dniu 21 czerwca rb. (komunikat Nr 23 z dn. 23 czerwca rb.) zlikwidowana została grupa propagandowa oraz zespół redakcyjny pisma „Peremoha”. Wśród zabitych

нано керівника й редактора видавництва та заступника, репортера, поета й лікаря³.

У рай[оні] м. Мости Малі (19 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділи 5 пп вбили 3 бандитів і 6 спіймали.

У рай[оні] м. Семушова (9 км на півн.-сх. від Сянока) підрозділ 8 ДП викрив бункер, в якому знаходилося 5 членів банди „Крилача”. В результаті бою вбито 4 бандитів та одного спіймано. Здобуто 5 одиниць зброї, у тому числі 2 ручні кулемети.

У м. Залужжя (7 км на сх. від Сянока) з’явився добровільно 1 бандит із сотні „Громенка”, який здав зброю. Крім того, він показав 3 бункери, в яких знайдено 1 ручний кулемет та пропагандистські матеріали УПА.

б) Акція виселення.

До 26 червня ц. р. виїхало загалом 310 трансп[ортів], з 100 376 особами в них.

27–28–29 червня ц. р. виїхало загалом 12 трансп[ортів], з 3432 особами в них.

Загалом виїхало 322 трансп[орти], з 103 808 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 30 червня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 304 транспорти, з 99 445 особами в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 123 транспорти, з 38 539 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 17 [транспортів], з 4401 особою в них,

на Ольштинське воєв[одство] 112 [транспортів], з 41 181 особою в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 3 [транспорти], з 12 540 особами в них.

Б. Найважливіші події на території Люблінського і Ряшівського воєв[одств]

Ряшівське воєв[одство] –

26 червня ц. р. банда УПА невідомої кількості напала на відділок ГМ у м. Гаже⁴ Ярославського пов[іту]. Внаслідок годинного бою атаку банд було відбито. Під час бою спалено 7 будівель. Відступаючи банда спалила село Хлушовіце⁵ Ярославського пов[іту]. Згоріло 92 господарські будівлі. Людських втрат не було.

Люблінське воєв[одство] –

26 червня ц. р. у селі Турів⁶ – Березини Люблінського пов[іту] загін ВВБ вбив 3 бандитів ВіН та здобув 4 одиниці зброї й боеприпаси, у тому числі 2 ручні кулемети.

rozpoznano kierownika i redaktora wydawnictwa wraz z zastępcą, reporterem, poetę i lekarza³.

W rej[onie] m. Mosty Małe (19 km płd.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddziały 5 pp zabiły 3 bandytów i ujęły 6.

W rej[onie] m. Siemuszowa (9 km płn.-wsch. Sanok) oddział 8 DP wykrył schron, w którym znajdowało się 5 członków bandy „Kryłacza”. W wyniku walki zabito 4 bandytów i jednego ujęto. Zdobyto 5 jednostek broni, w tym 2 rkm.

W m. Załuż (7 km wsch. Sanok) zgłosił się dobrowolnie 1 bandyta z sotni „Hromenki” zdając broń. Ponadto wskazał 3 schrony, w których znaleziono 1 rkm oraz materiały propagandowe UPA.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 26 czerwca rb. odjechało ogółem 310 transp[ortów] o st[anie] 100 376 ludzi.

W dn[iach] 27–28–29 czerwca rb. odjechało ogółem 12 transp[ortów] o st[anie] 3432 ludzi.

Ogółem odjechały 322 transport[y] o st[anie] 103 808 ludzi.

Akcja wysiedleńcza odbywa się zgodnie z planem.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 30 czerwca rb. przybyły do miejsc przeznaczenia ogółem 304 transporty o stanie 99 445 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 123 transp[orty] o stanie 38 539 ludzi,

na woj. poznańskie 17 [transportów] o stanie 4401 ludzi,

na woj. olsztyńskie 112 [transportów] o stanie 41 181 ludzi,

na woj. wrocławskie 43 [transporty] o stanie 12 540 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego i rzeszowskiego

Woj. rzeszowskie –

Dnia 26 czerwca rb. banda UPA o niewiadomej sile napadła na posterunek MO w m. Gaże⁴ pow. Jarosław. W wyniku godzinnej walki banda została odparta. W czasie walki zostało spalonych 7 zabudowań. Banda wycofując się spaliła wieś Chłuszowice⁵ pow. Jarosław. Spłonęły 92 zabudowania gospodarskie. Strat w ludziach nie było.

Woj. lubelskie –

Dnia 26 czerwca rb. we wsi Turów⁶ – Brzeziny pow. Lublin oddział WBW zabił 3 bandytów WiN, zdobywając 4 jednostki broni i amunicję, w tym 2 rkm.

27 червня ц. р. банда ВІН чисельністю 5 осіб пограбувала людей, які їхали машиною по шосе Жижин – Курів Пулавського пов[іту]. В результаті переслідування спіймано 3 бандитів.

29 червня ц. р. війська ВВБ, проводячи операцію на території Володавського пов[іту], затримали у м. Турно і м. Голешів 9 осіб української національності, які ухилялися від виселення.

В. Загальне зведення станом на 30 червня 1947 р.

1. Власні втрати	до 27 VI	на 30 VI	всього
вбитих солдатів ВП	52	2	54
вбитих солдатів ВВБ	27	2	29
2. Втрати банд	до 27 VI	на 30 VI	всього
вбито бандитів в бою	491	18	509
спіймано бандитів	661	19	680
арештовано підозрілих	1 202	21	1 223
здалося добровільно	43	2	45
3. Здобуто зброї	до 27 VI	на 30 VI	всього
ручних кулеметів	72	9	81
автоматів	162	7	169
гвинтівок	556	16	172 ⁷
пістолетів	87	9	96
гранат	295	1	296
мін	320	7	327
боєприпасів	72 743	605	73 348
знищено бункерів	567	10	577

У період відсутності Міністра національної оборони
 Начальник Генерального штабу
 (—) Корчиц
 генерал броні

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 106–107.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

¹ Прізвище невідоме, заступник провідника V Району II Округу ОУН-Б.

² Мабуть, заступник провідника Любицького куща.

Dnia 27 czerwca rb. banda WiN w sile 5 ludzi obrabowała przejeżdżających samochodem szosą Żyrzyn – Kurów pow. Puławy. W wyniku pościgu ujęto 3 bandytów.

Dnia 29 czerwca rb. wojska WBW, przeprowadzając akcję na terenie pow. Włodawa, zatrzymały w m. Turno i m. Holeszów 9 osób narodowości ukraińskiej, uchylających się od wysiedlenia.

C. Ogólne zestawienie na dzień 30 czerwca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 27 VI	na dz. 30 VI	razem
zabitych żołnierzy WP	52	2	54
zabitych żołnierzy WBW	27	2	29
2. Straty band	do dn. 27 VI	na dz. 30 VI	razem
zabito bandytów w walce	491	18	509
ujęto bandytów	661	19	680
aresztowano podejrzanych	1 202	21	1 223
poddało się dobrowolnie	43	2	45
3. Zdobyto broni	do dn. 27 VI	na dz. 30 VI	razem
rkm	72	9	81
automatów	162	7	169
kb	556	16	172 ⁷
pistoletów	87	9	96
granatów	295	1	296
min	320	7	327
amunicji	72 743	605	73 348
zniszczono bunkrów	567	10	577

W czasie nieobecności Ministra Obrony Narodowej
Szeft Sztabu Generalnego
(—) Korczyc
generał broni

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 106–107.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

¹ NN, zca prowadnyka V Rejonu II Okręgu OUN-B.

² Zapewne zca prowadnyka kuszczu lubyckiego.

³ „Перемога” – українське підпільне видавництво, організоване у 1944 при 28 ТВ УПА „Данилів”, що видавало журнал „Інформативні вісті”, бюлетень „Вісті з терену” та регіональну газету для околиць Перемишля під назвою „Перемога”; у 1947 воно знаходилося у м. Осердів. Викрите і знищене 21 червня 1947 з збірним пп; в документі мова йде про вбитих: „Чмелика” (Теодозій Вербівський) – керівника видавництва, його заступника „Сльоту” (прізвище невідоме), поета „Євгена” (прізвище невідоме) та лікаря „Ярослава” (прізвище невідоме). Крім них, загинули два редактори: „Нетяга” (прізвище невідоме) і „Певний” (прізвище невідоме).

⁴ Правдоподібно: Гарбачі.

⁵ Правдоподібно: Грушовичі.

⁶ Правдоподібно: Туроволя.

⁷ Так в оригіналі. В сумі виходить: 572.

³ „Peremoha” – ukraińskie konspiracyjne wydawnictwo zorganizowane w 1944 przy 28 OT UPA „Danyliw”, które wydawało czasopismo „Informatywni wisti”, biuletyn „Wisti z terenu” i pismo regionalne dla okolic Przemyśla pod tytułem „Peremoha”; w 1947 mieściło się w m. Oserdów. Zostało ono wykryte 21 czerwca 1947 przez 3 kombinowany pp i zniszczone; w dokumencie mowa o zabitych: „Czmelyku” (Teodozij Werbiwskyj), kierowniku wydawnictwa, jego zastępcy „Słocie” (NN), poecie „Jewhenie” (NN) i lekarzu „Jarosławie” (NN). Oprócz nich zginęło dwóch redaktorów: „Netiaha” (NN) i „Pewnyj” (NN).

⁴ Prawdopodobnie: Garbarze.

⁵ Prawdopodobnie: Hruszowice.

⁶ Prawdopodobnie: Turowola

⁷ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 572.

3 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 27 міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”

Міністр національної оборони

Варшава, ^а-3-^а липня 1947 р.

Повідомлення № 27
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла” та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського і Краківського воєв[одств] станом на 2 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

30 червня і 1 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Семушова (9 км на півн.-сх. від Сянока), м. Сянки (58 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Краснобрід (18 км на півн.-зах. від Томашева Люб[ельського]).

У рай[оні] м. Семушова (9 км на півн.-сх. від Сянока) підрозділ 36 пп викрив 4 бандитські бункери. В одному з них вбито 4 бандитів, які належали: 1 до сотні „Громенка”, 2 до сотні „Бурлаки” і 1 до сотні „Крилача”. Крім того, здобуто 6 одиниць зброї, у тому числі 2 ручні кулемети, друкарську машинку й документи штабу УПА.

У рай[оні] м. Сянки (58 км на півд.-сх. від Балигорода) банда, що налічувала близько 250 осіб, намагалася перейти радянський кордон. Під час бою, що зав'язався з радянською прикордонною охороною, вбито 6 бандитів та 2 спіймано. Близько 20 бандитів перебравлося на радянський бік, а решта відступила у лісі в рай[оні] на зах. від м. Сянки. З показань спійманих бандитів випливає, що це була банда „Хріна”.

У рай[оні] м. Краснобрід (18 км на півн.-зах. від Томашева [Любельського]) підрозділ 14 пп, під час переслідування банди, що 29 червня зупинила пасажирський поїзд на лінії Краснобрід – Звіринець, наштотхнувся на групу цієї банди. Після короткої перестрілки банда втекла, залишивши 2 вбитих і викраденого з поїзду капітана Буцацького – к[оманди]ра III/14 пп. Як випливає з перших даних капі-

**3 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 27
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a3^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 27
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego oraz krakowskiego
na dzień 2 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 30 czerwca i 1 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Siemuszowa (9 km płn.-wsch. Sanok), m. Sianki (58 km pld.-wsch. Baligród), m. Krasnobród (18 km płn.-zach. Tomaszów Lub[elski]).

W rej[onie] m. Siemuszowa (9 km płn.-wsch. Sanok) oddział 36 pp wykrył 4 schrony bandyckie. W jednym z nich zabito 4 bandytów należących: 1 do sotni „Hromenki”, 2 do sotni „Burlaki” i 1 do sotni „Kryłacza”. Poza tym zdobyto 6 jednostek broni w tym 2 rkm, maszynę do pisania i dokumenty sztabu UPA.

W rej[onie] m. Sianki (58 km pld.-wsch. Baligród) banda w sile ok. 250 ludzi usiłowała przekroczyć granicę radziecką. W czasie walki, jaka wywiązała się z radziecką strażą graniczną, zostało zabitych 6 bandytów oraz 2 ujęto. Około 20 bandytów przedostało się na stronę radziecką, reszta zaś wycofała się w lasy w rej[onie] na zach. m. Sianki. Z zeznań ujętych bandytów wynika, że była to banda „Chrina”.

W rej[onie] m. Krasnobród (18 km płn.-zach. Tomaszów [Lubelski]) oddział 14 pp ścigając bandę, która 29 czerwca zatrzymała pociąg osobowy na linii Krasnobród – Zwierzyniec, natknął się na grupę tej bandy. Po krótkiej wymianie strzałów banda zbiegła, pozostawiając 2 zabitych i uprowadzonego z pociągu kpt. Buczackiego d[owód]cę III/14 pp. Jak wynika z pierwszych danych kpt. Buczackiego, była to nieznana bliżej banda UPA licząca około 60 ludzi¹.

b) Akcja wysiedleńcza.

тана Бучацького, це була невідома банда УПА, що налічувала близько 60 осіб¹.

б) Акція виселення.

До 29 червня ц. р. виїхало загалом 322 трансп[орти], з 103 808 ос[обами] в них.

30.6 і 1.7 ц. р. виїхало загалом 9 [транспортів], з 2619 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 331 трансп[орт], з 106 427 ос[обами] в ньому.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 2 липня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 308 транспортів, з 100 515 особами в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 123 транспорти, з 38 539 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 9 [транспортів], з 2784 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 17 [транспортів], з 4401 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 114 [транспортів], з 41 882 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 45 [транспортів], з 12 098 особами

в них.

Б. Загальне зведення станом на 2 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 30 VI	на 1 VII	всього
поранених солдатів ВП	50	1	51
2. Втрати банд	до 30 VI	на 1 VII	всього
вбито бандитів	509	20	529
спіймано бандитів	680	4	684
арештовано підозрілих	1 223	3	1 226
3. Здобуто зброї	до 30 VI	на 1 VII	всього
ручних кулеметів	81	3	84
автоматів	169	5	174
гвинтівок	172	7	179
гранат	296	1	297
боєприпасів	73 348	1 000	74 348
знищено бункерів	577	7	564 ²

У період відсутності Міністра національної оборони

Начальник Генерального штабу

(—) Корчиц

генерал броні

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 104.

Do dnia 29 czerwca rb. odjechały ogółem 322 transp[orty] o st[anie] 103 808 l[udzi].

W dniu 30.6 i 1.7 rb. [odjechało] ogółem 9 [transportów] o st[anie] 2619 l[udzi].

Ogółem odjechało 331 transp[ortów] o st[anie] 106 427 l[udzi].

Akcja wysiedleńcza przebiega planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 2 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 308 transportów o stanie 100 515 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 123 transp[orty] o stanie 38 539 ludzi,

na woj. gdańskie 9 [transportów] o stanie 284 ludzi,

na woj. poznańskie 17 [transportów] o stanie 4401 ludzi,

na woj. olsztyńskie 114 [transportów] o stanie 41 882 ludzi,

na woj. wrocławskie 45 [transportów] o stanie 12 909 ludzi.

B. Ogólne zestawienie na dzień 2 lipca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 30 VI	na dz. 1 VII	razem
rannych żołnierzy WP	50	1	51
2. Straty band	do dn. 30 VI	na dz. 1 VII	razem
zabito bandytów	509	20	529
ujęto bandytów	680	4	684
aresztowano podejrzanych	1 223	3	1 226
3. Zdobyto broni	do dn. 30 VI	na dz. 1 VII	razem
rkm	81	3	84
automatów	169	5	174
kb	172	7	179
granatów	296	1	297
amunicji	73 348	1 000	74 348
zniszczono bunkrów	577	7	564 ²

W nieobecności Ministra Obrony Narodowej
Szef Sztabu Generalnego
(—) Korczyc
generał broni

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 104.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Пор. Документ № 60.

² Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 584.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Por. Dokument nr 60.

² Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 584.

**5 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 28 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а5-^а липня 1947 р.

Повідомлення № 28
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 5 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

2 і 3 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Варяж (50 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Любича Королівська (14 км на півд.-сх. від Томашева [Любельського]), м. Журавці (11 км на півд.-сх. від Товашева), м. Кальників (22 км на півн.-сх. від Перемишля).

У рай[оні] м. Любича Королівська (14 км на півд.-сх. від Томашева [Любельського]) особовий склад пункту завантаження Белзець, проводячи операцію у взаємодії з ГМ, вбив 1 бандита, спіймав 2, а також здобув 6 одиниць зброї.

У рай[оні] м. Кальників (22 км на півн.-сх. від Перемишля) підрозділ 4 пп наштотхнувся на 3 бандитів з банди „Крилача”, 2 з яких було вбито, а 1 пораненого – спіймано.

У рай[оні] м. Журавці (11 км на півд.-сх. від Томашева [Любельського]) підрозділ 5 пп спіймав 1 бандита, який показав місце зберігання зброї, де знайдено 4 одиниці зброї, у тому числі 1 ручний кулемет.

У рай[оні] м. Переводів (36 км на сх. від Томашева) підрозділ 5 пп натрапив на бункер з 3 бандитами із сотні „Яра”. Одного з них вбито, а 3 [!] спіймано. При цьому було здобуто 5 одиниць зброї, у тому числі 1 ручний кулемет і 1 СВТ.

У м. Варяж (50 км на сх. від Томашева) в 3 пп з'явився 1 бандит і показав бункери, в яких знайдено 5 одиниць зброї, у тому числі 1 легкий кулемет і 1 ручний кулемет.

**5 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 28
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a5^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 28
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego oraz krakowskiego
na dzień 5 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 2 i 3 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Wareż (50 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Lubycza Królewska (14 km płd.-wsch. Tomaszów [Lubelski]), m. Żurawce (11 km płd.-wsch. Tomaszów [Lubelski]), m. Kalników (22 km płn.-wsch. Przemyśl).

W rej[onie] m. Lubycza Królewska (14 km płd.-wsch. Tomaszów [Lubelski]) załoga punktu załadowniczego Bełzec przy współpracy MO, przeprowadzając operację, zabiła 1 bandytę i 2 ujęła oraz zdobyła 6 jednostek broni.

W rej[onie] m. Kalników (22 km płn.-wsch. Przemyśl) oddział 4 pp spotkał 3 bandytów z bandy „Kryłacza”, z których 2 zabił i 1 rannego ujął.

W rej[onie] m. Żurawce (11 km płd.-wsch. Tomaszów [Lubelski]) oddział 5 pp ujął 1 bandytę, który wskazał miejsce przechowywania broni. Znaleziono tam 4 jednostki broni, w tym 1 rkm.

W rej[onie] m. Przewodów (36 km wsch. Tomaszów [Lubelski]) oddział 5 pp natrafił na schron z 3 bandytami z sotni „Jara”. Jednego z nich zabito, a 3 [!] ujęto, zdobywając 5 jednostek broni, w tym 1 rkm i 1 SWT.

W m. Wareż (50 km wsch. Tomaszów [Lubelski]) zgłosił się w 3 pp 1 bandyta i wskazał schrony, w których znaleziono 5 jednostek broni, w tym 1 lkm i 1 rkm.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 2 lipca rb. odjechało ogółem 331 transp[ortów] o stanie 106 427 l[udzi].

б) Акція виселення.

До 2 липня ц. р. виїхало загалом 331 трансп[орт], з 106 427 ос[обами] в ньому.

2–3 липня ц. р. виїхало загалом 13 транспортів, з 4376 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 344 трансп[орти], з 110 803 ос[обами] в них.

Список населених пунктів, в яких завершено акцію виселення – у додатку № 1. Акція виселення надалі відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 4 липня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 314 транспортів, з 102 401 особою в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 124 транспорти, з 38 979 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 10 транспортів, з 3030 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 17 транспортів, з 4401 особою в них,

на Ольштинське воєв[одство] 118 транспортів, з 43 082 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 45 транспортів, з 12 909 особами в них.

Акція заселення, залишених українцями територій відбувається дуже повільно. До 26 червня ц. р. на території, залишені українцями переселено загалом 6153 особи. Список населених пунктів та кількість розселених – у додатку № 2.

Б. Найважливіші події на території Люблінського і Ряшівського воєв[одств]

Люблінське воєв[одство] –

У ніч з 2 на 3 липня ц. р. банди „Ордона” й „Ускока”, що налічували близько 20 осіб, напали на м. Пугачів (28 км на півн.-сх. від Любліна). Бандити пограбували 2 кооперативи, спалили міст на р[і-ці] Свята, зруйнували пошту і знищили телефонну станцію. Вони здійснили вбивство 21 цивільної особи та поранили 3 особи. Негайне переслідування, яке розпочали ВВБ ще триває – втікаючи від групи ВВБ, бандити залишили 5 возів, завантажених награбованими речами. Про дальші результати переслідування немає даних.

Ряшівське воєв[одство] –

2 липня ц. р. банда УПА напала на відділок ГМ у м. Добра Ярославського пов[іту]. Під час бою вбито 1 бандита і здобуто 2 одиниці зброї. Напад відбито без власних втрат.

W dniu 2–3 lipca rb. odjechało ogółem 13 transp[ortów] o stanie 4376 l[udzi].

Ogółem odeszły 344 transp[orty] o stanie 110 803 l[udzi].

Wykaz miejscowości, w których akcję wysiedleńczą zakończono, zawiera załącznik Nr 1. Akcja wysiedleńcza przebiega w dalszym ciągu zgodnie z planem.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 4 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 314 transportów o stanie 102 401 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 124 transp[orty] o stanie 38 979 ludzi,

na woj. gdańskie 10 [transportów] o stanie 3030 ludzi,

na woj. poznańskie 17 [transportów] o stanie 4401 ludzi,

na woj. olsztyńskie 118 [transportów] o stanie 43 082 ludzi,

na woj. wrocławskie 45 [transportów] o stanie 12 909 ludzi.

Akcja zasiedlania terenów poukraińskich odbywa się bardzo wolno. Do dnia 26 czerwca rb. przesiedlono ogółem na tereny poukraińskie 6153 ludzi. Wykaz miejscowości oraz ilość osiedlonych zawiera załącznik Nr 2.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenach woj. lubelskiego i rzeszowskiego

Woj. lubelskie –

W nocy z 2 na 3 lipca rb. bandy „Ordona” i „Uskoka” w sile ok. 20 ludzi dokonały napadu na m. Puchaczów (28 km płn.-wsch. Lublin). Bandyci obrabowali 2 spółdzielnie, spalili most na rz[ece] Święta, zdemolowali pocztę i zniszczywszy centralę telefoniczną dokonali mordu zabijając 21 osób cywilnych i 3 osoby raniąc. Natychmiast podjęty przez WBW pościg za bandą trwa dotąd – bandyci uciekając przed grupą WBW pozostawili 5 wozów załadowanych zrabowanymi przedmiotami. O dalszych wynikach pościgu brak wiadomości.

Woj. rzeszowskie –

Dnia 2 lipca rb. banda UPA dokonała napadu na posterunek MO w m. Dobra pow. Jarosław. W czasie walki zabito 1 bandytę i zdobyto 2 jednostki broni. Napad odparto bez strat własnych.

В. Загальне зведення станом на 4 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 2 VII	на 4 VII	всього
вбитих солдатів ВП	54	—	54
вбитих солдатів ВВБ	29	—	29
пораних солдатів ВП	51	—	51
пораних солдатів ВВБ	12	—	12
2. Втрати банд	до 2 VII	на 4 VII	всього
вбито бандитів	529	8	537
спіймано бандитів	680	8	688
арештовано підозрілих	1 223	3	1 226
здалося добровільно	45	6	51
3. Здобуто зброї	до 2 VII	на 4 VII	всього
ручних кулеметів	84	3	87
СВТ	—	2	2
автоматів	174	5	179
гвинтівок	179	18	197
пістолетів	96	7	103
гранат	297	3	300
боєприпасів	74 348	930	75 278
знищено бункерів	564	4	568

У час відсутності Міністра національної оборони
 Начальник Генерального штабу
 (—) Корчиц
 генерал броні

C. Ogólne zestawienie na dzień 4 lipca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 2 VII	na dz. 4 VII	razem
zabitych żołnierzy WP	54	—	54
zabitych żołnierzy WBW	29	—	29
rannych żołnierzy WP	51	—	51
rannych żołnierzy WBW	12	—	12
2. Straty band	do dn. 2 VII	na dz. 4 VII	razem
zabito bandytów	529	8	537
ujęto bandytów	680	8	688
aresztowano podejrzanych	1 223	3	1 226
zgłosiło się dobrowolnie	45	6	51
3. Zdobyto broni	do dn. 2 VII	na dz. 4 VII	razem
rkm	84	3	87
SWT	—	2	2
automatów	174	5	179
kb	179	18	197
pistoletów	96	7	103
granatów	297	3	300
amunicji	74 348	930	75 278
zniszczono schronów	564	4	568

W nieobecności Ministra Obrony Narodowej
SzeF Sztabu Generalnego
(—) Korczyc,
generał broni

Список
населених пунктів, в яких завершено акцію виселення

№ Населений пункт	Кількість виселених	№ Населений пункт	Кількість виселених
1–648. з переносу	84 390	682. Космів	45
649. Долгобичів	181	683. Шиховичі	47
650. Павловичі	24	684. Черничин	201
651. Гонятин	127	685. Горишів Поль-	
652. Нисмичі	40	ський	7
653. Ощів	101	686. Конюхи	8
654. Верешин	129	687. Завалів	2
655. Жнятин	396	688. Свидники	15
656. Переводів	115	689. Жуків	25
657. Гульче	42	690. Вербковичі	50
658. Диниська	90	691. Маличі	7
659. Річиця	485	692. Гостинне	3
660. Ульгівок	174	693. Которів	2
661. Потуржин	6	694. Ріплин	36
662. Витків	67	695. Розбір Округлий	91
663. Василів	52	696. Розбір Довгий	37
664. Новосілки	37	697. Хорів	32
665. Вербиця	434	698. Вінцковичі	16
666. Бірки	170	699. Чудовичі	7
667. Угнів	234	700. Розвениця	5
668. Губинок	97	701. Воля Розвенецька	6
669. Піддубці	243	702. Частковичі	7
670. Вілька Вербиць-		703. Сколошів	14
ка	58	704. Радимно	111
671. Жабче	87	705. Острів	56
672. Сушів	103	706. Пелкіні	99
673. Волиця	26	707. Боратин	37
674. Міняни	6	708. Пелнатичі	6
675. Сліпче	10	709. Воля Рокетниць-	
676. Козодави	15	ка	9
677. Чумів	5	710. Заміхів	25
678. Тихобір	36	711. Мішталі	4
679. Масломичі	78	712. Замістя	37
680. Крилів	31	713. Святе	11
681. Прегориле	66	714. Рокетниця	39

Wykaz
miejscowości, w których ukończono akcję wysiedleńczą

Lp. Miejscowość	Stan wysiedlo- nych	Lp. Miejscowość	Stan wysiedlo- nych
1/648. z przeniesienia	84 390	682. Kosmów	45
649. Dołhobyczów	181	683. Szychowice	47
650. Pawłowice	24	684. Czerniczyn	201
651. Honiatyn	127	685. Horyszów Polski	7
652. Nuśmice	40	686. Koniuchy	8
653. Oszczów	101	687. Zawałów	2
654. Wereszyn	129	688. Świdniki	15
655. Żniatyn	396	689. Żuków	25
656. Przewodów	115	690. Werbkowice	50
657. Hulcze	42	691. Malice	7
658. Dyniska	90	692. Hostynne	3
659. Rzeczyca	485	693. Kotorów	2
660. Ulhówek	174	694. Rzeplin	36
661. Poturzyn	6	695. Rozbórz Okrągły	91
662. Witków	67	696. Rozbórz Długi	37
663. Wasylów	52	697. Chorzów	32
664. Nowosiółki	37	698. Więckowice	16
665. Wierzbica	434	699. Czudowice	7
666. Borki	170	700. Roźwienica	5
667. Uhnów	234	701. Wola Roźwieniecka	6
668. Hubinek	97	702. Cząstkowice	7
669. Poddębce	243	703. Skołoszów	14
670. Wólka Wierzbicka	58	704. Radymno	111
671. Żabcze	87	705. Ostrów	56
672. Suszów	103	706. Pełkinie	99
673. Wolica	26	707. Boratyn	37
674. Mieniany	6	708. Pełnatycze	6
675. Ślipseze	10	709. Wola Rokietnicka	9
676. Kozodawy	15	710. Zamiechów	25
677. Czumów	5	711. Misztale	4
678. Cichobórz	36	712. Zamojsce	37
679. Masłomęcz	78	713. Święte	11
680. Kryłów	31	714. Rokietnica	39
681. Prehoryłe	66	715. Lutków	27

715. Лютків	27	730. Ветлин	141
716. Хотинець	628	731. Сурохів	58
717. Лази	173	732. Млини	112
718. Запалів	40	733. Будзінь	160
719. Діброва	45	734. Корчове	221
720. Ришкова Воля	74	735. Слоти	80
721. Вілька Запалів- ська	113	736. Стежки	137
722. Бобрівка	54	737. Черці	103
723. Маковисько	39	738. Дибків	137
724. Кобильниця Во- лоська	249	739. Лежахів	38
725. Висоцько	125	740. Добра	396
726. Грабівець	3	741. Вилева	7
727. Великі Очі	60	742. Рудка	65
728. Жмійовиська	85	743. Волчасте	27
729. Вілька Жмійов- ська	24	744. Халупки	39
		745. Палюхи	27
<hr/>			
746. Пискоровичі	65	767. Майдан Сіняв- ський	10
747. Сінява	7	768. Казимерка	29
748. Пігани	12	769. Ковалі	68
749. Мачуги	61	770. Красне	18
750. Молодич	242	771. Колонія Польська	3
751. Піскоже	156	772. Дубровиця	40
752. Цитуля	547	773. Пісочне	30
753. Ігнаші	94	774. Голубе	135
754. Заставне	107	775. Городище Варен- ське	101
755. Зарадавка	18	776. Винники	64
756. Храпи	72	777. Ліски	212
757. Скуратки	67	778. Костяшин	92
758. Сетна	12	779. Довжнів	327
759. Півода	92	780. Лещків	192
760. Радава	567	781. Русин	157
761. Шувсько	43	782. Селиська	167
762. Воля Шувська	23	783. Корні	593
763. Кати	18	784. Гребенне з при- с[ілком]	705
764. В'язівниця	218		
765. Монастир	342		
766. Цаплапи	26		

716. Chotyniec	628	730. Wietlin	141
717. Łazy	173	731. Surochów	58
718. Zapałów	40	732. Młyny	112
719. Dąbrowa	45	733. Budzyń	160
720. Ryszkowa Wola	74	734. Korczowe	221
721. Wólka Zapałowska	113	735. Słoty	80
722. Bobrówka	54	736. Ścieżki	137
723. Makowisko	39	737. Czerce	103
724. Kobylnica Wołoska	249	738. Dybków	137
725. Wysocko	125	739. Leżachów	38
726. Grabowiec	3	740. Dobra	396
727. Wielkie Oczy	60	741. Wylewa	7
728. Żmijowiska	85	742. Rudka	65
729. Wólka Żmijowska	24	743. Wołczaste	27
		744. Chałupki	39
		745. Paluchy	27
<hr/>			
746. Piskorowice	65	769. Kowale	68
747. Sieniawa	7	770. Krasne	18
748. Pigany	12	771. Kolonia Polska	3
749. Maczugi	61	772. Dąbrowica	40
750. Mołodycz	242	773. Piaseczno	30
751. Piskorze	156	774. Hołubie	135
752. Cetula	547	775. Horodyszcze Waręskie	101
753. Ignasze	94	776. Winniki	64
754. Zastawne	107	777. Liski	212
755. Zaradawka	18	778. Kościaszyn	92
756. Chrapy	72	779. Dłużniów	327
757. Skuratki	67	780. Leszczków	192
758. Setna	12	781. Rusin	157
759. Piwoda	92	782. Siedliska	167
760. Radawa	567	783. Kornie	593
761. Szówsko	43	784. Hrebenne z przys[iółkiem]	705
762. Wola Szowska	23	785. Majerówka z przys[iółkiem]	68
763. Katy	18	786. Mosty Małe i Miasteczko	83
764. Wiązownica	218		
765. Manasterz	342		
766. Capłapy	26		
767. Majdan Sieniawski	10		
768. Kazimierka	29		

785. Маєрівка з прис[ілком]	68	808. Лушків	7
786. Мости Малі і Містечко	83	809. Янки	16
787. Тенятиська з прис[ілком]	139	810. Зосин	4
788. Полянка	13	811. Гусинне	5
789. Дубенка	31	812. Кобло	3
790. Старосілля	4	813. Ліски	4
791. Янострів	4	814. Копитів	21
792. Уханька	71	815. Бережниця	12
793. Юзефів і Колонія Юзефів	14	816. Цегельня	10
794. Скригічин	15	817. Матче	51
795. Ясениця	10	818. Монятичі	3
796. Криниця	8	819. Чортовичі	9
797. Рогатка	20	820. Степанковичі	1
798. Раціборовичі	16	821. Кулаковичі	2
799. Курманів	1	822. Убродовичі	4
800. Стшельці	7	823. Аннопіль	5
801. Бусьно	3	824. Кулаковичі III	8
802. Білополе	4	825. Новосілки	10
803. Тухані	5	826. Обровець	6
804. Голендри	6	827. Обровець Коло- нія	4
805. Городло	73	828. Неледів	13
806. Стрижів	9	829. Задубці	11
807. Гребенне	19	830. Шпиколоси	19
		831. Деканів	26
		832. Грабівець-Гора	8
		833. Воля Уханська	3
		Всього:	99 429

Зведення згідне з оригіналом:
 Заступник Начальника Опер[ативного] відд[ілу] Генштабу
 (—) Герман
 дипл[омований] полковник
 5 VII 1947 р.

787. Teniatyska z przys[iółkiem]	139	810. Zosin	4
788. Polanka	13	811. Husynne	5
789. Dubienka	31	812. Kobło	3
790. Starosiele	4	813. Liski	4
791. Janostrów	4	814. Kopyłów	21
792. Uchańska	71	815. Bereźnica	12
793. Józefów i Kolonia Józefów	14	816. Cegielnia	10
794. Skryhiczyn	15	817. Matcze	51
795. Jasienica	10	818. Moniatycze	3
796. Krynica	8	819. Czortowice	9
797. Rogatka	20	820. Stepankowice	1
798. Raciborowice	16	821. Kułakowice	2
799. Kurmanów	1	822. Ubrodowice	4
800. Strzelce	7	823. Annapol	5
801. Bušno	3	824. Kolakowice III ¹	8
802. Białopole	4	825. Nowosiółki	10
803. Tuchanie	5	826. Obrowiec	6
804. Holendry	6	827. Obrowiec kolonia	4
805. Horodło	73	828. Niele dew	13
806. Strzyżów	9	829. Zadubce	11
807. Hrebenne	19	830. Szpikołosy	19
808. Łuszków	7	831. Dziekanów	26
809. Janki	16	832. Grabowiec-Góra	8
		833. Wola Uchańska	3

Razem: 99 429

Za zgodność zestawienia:
Z-ca Szefa Oddz[iału] Oper[acyjnego] SG
(—) Herman
płk dypl.
5 VII 1947 r.

Список населених пунктів, охоплених акцією заселення
польською людністю

№ Населений пункт	Кількість поселених
1/31. з переносу	4 885
Ярославський повіт	
32. Гаї-Грушовичі	27
33. Запалів	150
34. Ляшки	103
35. Лази	128
36. Грушовичі	32
37. Млини	136
38. Гаї	118
39. Бобрівка	108
Любачівський повіт	
40. Люблинець	215
Перемиський повіт	
41. Фредропіль	225
Сяніцький повіт	
42. Мокре	26
Всього:	6 153

Зведення згідне з оригіналом:
З[аступни]к Начальника Опер[ативного] відд[ілу] Генштабу
(—) Герман
дипломований полковник
5 VII 1947 р.

ЦВА, IV. 500. 1/А 131, арк. 98–102.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Правдоподібно: Кулаковичі.

Wykaz miejscowości objętych akcją zasiedleńczą
spośród ludności polskiej.

Lp. Miejscowość	Ilość osiedlonych
1/31. z przeniesienia powiat Jarosław	4 885
32. Gaje-Hruszowice	27
33. Zapałów	150
34. Łaszki	103
35. Łazy	128
36. Hruszowice	32
37. Młyny	136
38. Gaje	118
39. Bobrówka powiat Lubaczów	108
40. Lubliniec powiat Przemyśl	215
41. Fredropol powiat Sanok	225
42. Mokre	26
	Razem: 6 153

Za zgodność zestawienia:
Z-ca Szefa Oddz[iału] Oper[acyjnego] SG
(—) Herman
płk dypl.
5 VII 1947 r.

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 98–102.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a - a} Wpisano odręcznie.

¹ Prawdopodobnie: Kułakowice.

**6 липня 1947, б.м.в. Наказ № 6 командувача ОГ „Вісла”
генерала Стефана Моссора про створення контрольних груп**

Оперативна група „Вісла”
Вих. № ^a-0382/[...] ^{b,-a}
^{a-6} VII-^a 1947 р.

Таємно
Прим. № ^{a-10}-^a

Наказ № ^{a-6}-^a

Зміст: створення контрольних груп

Під час виселення українського та мішаного населення часто трапляються випадки, коли населення використовує найрізноманітніші способи, щоб уникнути виселення.

Декого залишається на місці на підставі наявних підроблених документів, інші втікають з транспортів й повертаються на свої старі господарства, ще інші залишаються на місці в результаті недокладної, а то й недобросовісної ^b-роботи членів ^b цивільних та установ ^b-організацій ^b.

Не можна допустити, щоб нинішнє виселення, проведене за рахунок великих видатків з державної казни та великих зусиль армії, адміністрації, політичних партій, органів безпеки та багатьох інших установ – було проведене так, що через рік цю акцію треба буде повторювати.

Щоб акція виселення була виконана повністю правильно й успішно та охопила строго всіх тих, хто має бути виселений

наказую:

1. В кожному полку (бригаді), на території якого евакуація вже завершена або наближається до завершення – створити „контрольну групу” у складі: к-р групи, його з-к з пит[ань] політ[ично]-виховн[ої] роботи, офіцер інформації, співробітник УБ та військовий підрозділ чисельністю 30 солдатів. Як офіцери, так і рядові цієї групи повинні бути старанно підібрані й вирізнятися докладністю та сумлінністю у роботі. Командирам цих груп видати відповідні повноваження.

Завдання цих груп:

а) Перевірити, чи у їхньому районі не залишились сім’ї або особи, які повинні бути виселені, або чи немає втікачів з транспортів, які повернулися у свої старі місця проживання. У разі виявлення таких випадків, такі особи мають бути негайно виселені й під конвоєм передані у найближчі пункти завантаження.

**6 lipca 1947, b.m.w. Rozkaz Nr 6 dowódcy GO „Wisła”
gen. Stefana Mossora dotyczący utworzenia grup kontrolnych**

Grupa Operacyjna „Wisła”
Nr wych. ^a-0382/[...] ^{b,-a}
Dnia ^a-6 VII-^a 1947 r.

Tajne
Egz. Nr ^a-10-^a

Rozkaz Nr ^a-6-^a

Treść: stworzenie grup kontrolnych

Przy wysiedlaniu ludności ukraińskiej i mieszanej zdarzają się częste wypadki, że ludność używa najrozmaitszych sposobów, by wysiedlenia uniknąć.

Niektórzy pozostają na miejscu na podstawie posiadanych fałszywych dokumentów, inni uciekają z transportów i wracają na swoje stare gospodarstwa, inni wreszcie pozostają na miejscu wskutek niedokładnej, a nawet niesumiennej ^cpracy członków organizacji^c i instytucji cywilnych.

Nie można dopuścić do tego, by obecne wysiedlenie, przeprowadzone kosztem ogromnych sum ze skarbu państwa i wielkich wysiłków wojska, administracji, partii politycznych, organów bezpieczeństwa i wielu innych instytucji – było wykonane tak, że za rok trzeba będzie akcję tę powtarzać.

Ażeby akcja wysiedleńcza wykonana była całkowicie poprawnie i skutecznie oraz objęła ściśle tych wszystkich, którzy winni być wysiedleni

rozkazuję:

1. W każdym pułku (brygadzie), na terenie którego ewakuacja została już ukończona lub dobiega końca – stworzyć „grupę kontrolną” w składzie: d[owód]ca grupy, jego z[astęp]ca do spr[aw] pol[ityczno]-wych[owawczych], oficer informacji, funkcjonariusz UB i oddział wojska w sile 30 szeregowych. Zarówno oficerowie jak i szeregowi tej grupy muszą być starannie dobrani oraz wyróżniać się dokładnością i sumiennością w pracy. Dowódcom tych grup wydać odpowiednie pełnomocnictwa.

Zadania tych grup:

a) Sprawdzić, czy na ich terenie nie pozostały rodziny względnie osoby, które winny być wysiedlone, lub czy nie ma uciekinierów z transportów, którzy powrócili na swe stare miejsce zamieszkania. W razie stwierdzenia takich wypadków, osoby te niezwłocznie wysiedlić i pod konwojem przekazać do najbliższych punktów załadowniczych.

б) Контролювати хід акції виселення та заселення, ставити під-розділам завдання на місцях й усувати помічені недоліки.

в) Звертати особливу увагу та наполягати на організації ДРГМ, забезпеченні його зброєю і боєприпасами, а також навчанні його загонів.

г) Старанно забезпечити майно, що залишилося після виселення українців й передавати його під опіку ГМ і ДРГМ.

г) Про результати контролю повідомляти мене у службовому порядку [у термін] до 5 днів. Про важливі події повідомляти негайно.

2. Вищевикладений наказ довести також до відома кожного офіцера, а особливо кожного командира підрозділу, який займається виселенням.

Командувач ОГ „Вісла”

(—) Моссор

генерал бригади

З-к К-ра ОГ „Вісла” з питань КВБ (—) Гюбнер, полковник	З-к К-ра ОГ „Вісла” з питань безпеки (—) Корчинський, полковник Начальник Штабу ОГ „Вісла” (—) Хілінський, полковник	З-к К-ра ОГ „Вісла” з питань політ.- вих. роботи (—) Сідзінський, підполковник
--	---	---

Надруковано в 11 прим.

№ 1–10 згідно з розн.

№ 11 у справу

Вик. В. С., майор

№ 351 друк. Г. Н.

6.07.47

З оригіналом вірно:

Начальник Оперативного відділу

Оперативної групи „Вісла”

(—) Коссовський,

підполковник

ІНП, 835/133, арк. 67–68.

Завірена копія, машинопис.

На документі примітка зроблена від руки: капітан Сарновський. Дати вказівки, 8/07/47 з нерозбірливим підписом та другою [приміткою]: а/а. Документ опублікований в: Е. Мисіло..., с. 327–328.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

^б Нерозбірливий фрагмент.

^{в-в} Підкреслено від руки.

b) Kontrolować przebieg akcji wysiedleńczej i zasiedleniowej, stawiać oddziałom zadania na miejscu i usuwać zauważone niedociągnięcia.

c) Szczególnie zwracać uwagę i wywierać nacisk na organizowanie ORMO, zaopatrzenie jej w broń i amunicję oraz szkolenie jej oddziałów.

d) Starannie zabezpieczyć mienie pozostawione po wysiedlonych i przekazywać je pod opiekę MO i ORMO.

e) Wyniki kontroli meldować mi drogą służbową [najdalej] do 5 dni. O ważnych wypadkach meldować niezwłocznie.

2. Rozkaz powyższy podać również do wiadomości każdemu oficerowi, a w szczególności każdemu dowódcy oddziału, przeprowadzającemu wysiedlenie.

Dowódca GO „Wisła”

(—) Mossor

gen. bryg.

Z-ca D-cy GO „Wisła”

do spr. KBW

(—) Huebner, płk

Z-ca D-cy GO „Wisła”

do spr. bezpiecz.

(—) Korczyński, płk

Z-ca D-cy GO „Wisła”

do spr. pol.-wych.

(—) Sidziński, ppłk

Szef Sztabu GO

„Wisła”

(—) Chiliński, płk

Odbito w 11 egz.

Nr 1–10 wg rozdz.

Nr 11 a/a

Wyk. W. S., mjr

Nr 351 druk. H. N.

Dnia 6.07.47 r.

Za zgodność

Szef Wydziału Operacyjnego

Grupy Operacyjnej „Wisła”

(—) Kossowski, ppłk

IPN, 835/133, k. 67–68.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

Na dokumencie odręczna adnotacja: kpt. Sarnowski. Dać wskazówki, 8/07/47 z nieczytelnym podpisem oraz druga: a/a. Dokument opublikowany w: E. Misilo..., s. 327–328.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Fragment nieczytelny.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

**8 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 29 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а8-^а липня 1947 р.

Повідомлення № 29
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 7 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

4–5–6 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Мілків (17 км на зах. від Любачева), м. Добча (20 км на півн. від Ярослава), м. Диниська (20 км на сх. від Томашева Люб[ельського]).

У рай[оні] м. Мілків (17 км на зах. від Любачева) ба[тальй]он 7 пап¹ викрив і знищив 16 бункерів, що були базою куща Диківського². В бункерах знайдено радіостанцію, аптеку та інші предмети.

У рай[оні] м. Добча 7 пп знайшов 1 померлого від ран бандита та викрив 7 нових бункерів, у яких знайдено 12 одиниць зброї, боєприпаси, аптечку й запаси зерна.

У рай[оні] м. Диниська 5 пп, в ході проведення операції, вбив 3 бандитів і здобув 3 одиниці зброї.

Радянські прикордонні війська повідомляють, що в боях з бандою, яка перейшла на територію СРСР 2 [числа] ц. м. – вбито 15 і спіймано 4 бандитів. Результати бою радянських військ з оточеною частиною цієї банди (близько 40 км на сх. від Сянока) поки що невідомі.

За останніми повідомленнями чехословацького командування залишки банд „Громенка” і „Бурлаки” пробираються щораз далі вглиб території Чехословаччини, вони знаходяться вже близько за 50 км від кордону в рай[оні] м. Пряшів і просуваються на захід. Чеська операція триває. У самій прикордонній смузі з Чехословаччиною спокійно по обидва боки кордону.

б) Акція виселення.

**8 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 29
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a8^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 29
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego oraz krakowskiego
na dzień 7 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 4–5–6 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Miłków (17 km zach. Lubaczów), m. Dobcza (20 km płn. Jarosław), m. Dyniska (20 km wsch. Tomaszów Lub[elski]).

W rej[onie] m. Miłków (17 km zach. Lubaczów) baon 7 pap¹ wykrył i zniszczył 16 schronów będących bazą kuszczu dzikowskiego². W schronach znaleziono radiostację, aptekę oraz inne przedmioty.

W rej[onie] m. Dobcza 7 pp znalazł 1 zmarłego z ran bandytę oraz wykrył 7 nowych schronów, w których znaleziono 12 jednostek broni, amunicję, apteczkę i zapasy zboża.

W rej[onie] m. Dyniska 5 pp, przeprowadzając operację, zabił 3 bandytów i zdobył 3 jednostki broni.

Radzieckie Wojska Pograniczne informują, że w walkach z bandą, która przeszła na teren ZSRR dnia 2 bm. – zabito 15 i ujęto 4 bandytów. Wyniki walki wojsk radzieckich z otoczoną częścią tej bandy (ok. 40 km wsch. Sianki) na razie nie są znane.

Według ostatnich wiadomości dowództwa czechosłowackiego reszty band „Hromenki” i „Burlaki” wchodzą coraz głębiej na terytorium Czechosłowacji, znajdując się już około 50 km od granicy w rej[onie] m. Preiszów i posuwają się na zachód. Akcja czeska trwa. W samym pasie pogranicznym z Czechosłowacją spokój po obu stronach.

b) Akcja wysiedleńcza.

До 4 липня ц. р. виїхало загалом 344 трансп[орти], з 110 803 особами в них.

4–5–6 липня ц. р. виїхало загалом 15 [транспортів], з 4461 особою в них.

Загалом виїхало 359 трансп[ортів], з 115 264 особами в них.

Акція виселення надалі відбувається згідно з планом.

Список населених пунктів, в яких завершено акцію виселення – у додатку № 1.

в) Акція розселення.

До 6 липня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 338 транспортів, з 109 741 особою в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 127 транспортів, з 40 193 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 11 транспортів, з 3513 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 20 транспортів, з 5215 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 124 [транспорти], з 45 268 особами

в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 56 [транспортів], з 15 552 особами

в них.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

На території Люблінщини посилюється активність банд ВіН 4.7. ц. р. о год. 18.30 невідома банда, що налічувала бл[изько] 30 осіб напала на пасажирський поїзд в рай[оні] м. Луків, з якого викрала близько 2 мільйонів злотих. В результаті бою, що зав'язався між солдатами ВП, що їхали поїздом, та бандою, поранено 1 солдата. Переслідування банди розпочала оперативна група 14 ДІП³ і ВВБ. Результатів досі немає.

В. Загальне зведення станом на 6 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 4.7	на 6.7	всього
вбитих солдатів ВП	54	2	56
вбитих солдатів ВВБ	29	–	29
поранених солдатів ВП	51	1	52
поранених солдатів ВВБ	12	–	12
2. Втрати банд	до 4.7	на 6.7	всього
вбито бандитів	537	11	548
спіймано бандитів	688	4	692
здалося добровільно	51	2	53

Do dnia 4 lipca rb. odjechały ogółem 344 transp[orty] o st[anie] 110 803 ludzi.

W dniach 4–5–6 lipca odjechało ogółem 15 [transportów] o st[anie] 4461 ludzi.

Ogółem odeszło 359 transp[ortów] o st[anie] 115 264 ludzi.

Akcja wysiedleńcza przebiega w dalszym ciągu planowo.

Wykaz miejscowości, w których akcję wysiedleńczą zakończono, zawiera załącznik Nr 1.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 6 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 338 transportów o stanie 109 741 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 127 transp[ortów] o stanie 40 193 ludzi,

na woj. gdańskie 11 transp[ortów] o stanie 3513 ludzi,

na woj. poznańskie 20 transp[ortów] o stanie 5215 ludzi,

na woj. olsztyńskie 124 [transporty] o stanie 45 268 ludzi,

na woj. wrocławskie 56 transp[ortów] o stanie 15 552 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

Na terenie Lubelszczyzny wzmaga się aktywność band WiN. W dniu 4.7 rb. o godz. 18.30 nieznana banda w sile ok. 30 ludzi dokonała napadu na pociąg osobowy w rej[onie] m. Łuków, z którego zrabowała około 2 milionów złotych. W wyniku walki, jaka wywiązała się między jadącymi pociągiem żołnierzami WP a bandą, ranny został 1 żołnierz. W pościg za bandą wyruszyła grupa operacyjna 14 DP³ i WBW. Wyników dotychczas brak.

C. Ogólne zestawienie na dzień 6 lipca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 4.7	na dz. 6.7	razem
zabitych żołnierzy WP	54	2	56
zabitych żołnierzy WBW	29	–	29
rannych żołnierzy WP	51	1	52
rannych żołnierzy WBW	12	–	12
2. Straty band	do dn. 4.7	na dz. 6.7	razem
zabito bandytów	537	11	548
ujęto bandytów	688	4	692
poddało się dobrowolnie	51	2	53

3. Здобуто зброї	до 4.7	на 6.7	всього
станкових кулеметів	6	1	7
ручних кулеметів	87	2	89
СВТ	2	2	4
автоматів	179	4	183
гвинтівок	197	21	218
пістолетів	103	1	104
гранат	300	2	302
мін	327	12	339
боєприпасів	75 278	5 020	80 298
знищено бункерів	568	30	598

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський
генерал дивізії

Додаток № 1

Список населених пунктів,
в яких завершено акцію виселення

№	Населений пункт	Кількість виселених	№	Населений пункт	Кількість виселених
1/833.	з переносу	99 429	849.	Вижлів	92
834.	Воловець	94	850.	Миців	110
835.	Баниця	57	851.	Лубів	78
836.	Конечна	283	852.	Хохлів	101
837.	Ліщини	146	853.	Сулимів	30
838.	Снітниця	415	854.	Пивовщина	51
839.	Новиця	221	855.	Угринів	527
840.	Брунари	395	856.	Потуржин	6
841.	Ропа	52	857.	Корчів	106
842.	Смереківець	571	858.	Стаї	41
843.	Ждиня	508	859.	Корчмин	375
844.	Шимбарк	125	860.	Диниська	52
845.	Білянка	383	861.	Річиця	37
846.	Лосе	324	862.	Новосілки Передні/	
847.	Корків	59		Кардинальські	68
848.	Лівче	56	863.	Угнів	89

3. Zdobyto broni	do dn. 4.7	na dz. 6.7	razem
ckm	6	1	7
rkm	87	2	89
SWT	2	2	4
automatów	179	4	183
kb	197	21	218
pistoletów	103	1	104
granatów	300	2	302
min	327	12	339
amunicji	75 278	5 020	80 298
zniszczono schronów	568	30	598

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski
generał dywizji

Załącznik Nr 1

Wykaz miejscowości,
w których ukończono akcję wysiedleńczą

Lp. Miejscowość	Stan wysiedlo- nych	Lp. Miejscowość	Stan wysiedlo- nych
1/833. z przeniesienia	99 429	849. Wyżłów	92
834. Wołowiec	94	850. Myców	110
835. Banica	57	851. Łubów	78
836. Konieczna	283	852. Chochłów	101
837. Leszczyny	146	853. Sulimów	30
838. Śnietnica	415	854. Piwowszczyzna	51
839. Nowica	221	855. Uhrynów	527
840. Brunary	395	856. Poturzyn	6
841. Ropa	52	857. Korczów	106
842. Smerekowiec	571	858. Staje	41
843. Zdynia	508	859. Korczmin	375
844. Szymbark	125	860. Dyniska	52
845. Bielanka	383	861. Rzeczyca	37
846. Łosie	324	862. Nowosiółki Przed- nie/Kardynalskie	68
847. Korków	59	863. Uhnów	89
848. Liwcze	56		

864. Піддубці

141 865. Махнів

214

Всього: 105 236

Зведення згідне з оригіналом:

(—) Яргелло⁴, капітан
7 липня 1947 р.

ЦВА, IV. 500. 1/А 131, арк. 95–96.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Повинно бути: 7 пп.

² Диківський куш належав до IV Району II Округу ОУН-Б.

³ 14 ДП не входила до складу ОГ „Вісла”.

⁴ Яргелло Станіслав (1921 р. н.), капітан, у народному ВП з 1945, у 1947–1948 помічник начальника Відділу оперативних студій III Відділу Генштабу.

864. Poddębce

141

865. Machnów

214

Razem: 105 236

Za zgodność zestawienia:

(—) Jargiełło⁴, kpt.

Dnia 7 lipca 1947 r.

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 95–96.

Oryginał, maszynopis

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Powinno być: 7 pp.

² Kuszcz dzikowski należał do IV Rejonu II Okręgu OUN-B.

³ 14 DP nie wchodziła w skład GO „Wisła”.

⁴ Jargiełło Stanisław (ur. 1921), kpt., w ludowym WP od 1945, w l. 1947–1948 pomocnik szefa Wydz. Studiów Operacyjnych Oddz. III Szt. Gen.

**10 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 30 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^a10-^a липня 1947 р.

Повідомлення № 30
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 9 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

7–8 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Ясель (25 км на зах. від Балигорода), м. Жерниця Вижня (6 км на півн.-сх. від Балигорода), м. Цидили (19 км на півн. від Ярослава), м. Нове Село (8 км на півн. від Любачева), м. Шихтори (42 км на півд.-сх. від Грубешева).

У рай[оні] м. Ясель загін 1 Див[ізії] ВВБ наштовхнувся на банду „Беркута” з групи „Бурлаки”, що налічувала 20 осіб. В результаті бою вбито 2 бандитів. Власні втрати: 1 поранений.

У рай[оні] м. Жерниця Вижня загони 2 Бригади ВВБ викрили і знищили 13 бункерів.

У рай[оні] м. Цидили (19 км на півн. від Ярослава) підрозділ 7 пп наштовхнувся на групу з 5 бандитів із банди „Калиновича”: 4 бандитів вбито, здобуто 7 одиниць зброї.

У рай[оні] м. Нове Село (8 км на півн. від Любачева) підрозділ 10 пп спіймав 2 бандитів із зброєю, які належали до сотні „Калиновича”.

У рай[оні] м. Шихтори (42 км на півд.-сх. від Грубешева) підрозділи 3 і 14 пп знайшли в бункерах 13 одиниць зброї, у тому числі один 81 мм міномет, 2 станкові кулемети, 2 ручні кулемети та значну кількість боєприпасів.

б) Акція виселення.

До 6 VII ц. р. виїхало загалом 359 трансп[ортів], з 115 264 особами в них.

**10 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 30
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a10^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 30
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 9 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 7–8 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Jasiel (25 km zach. Baligród), m. Żernica Wyżna (6 km płn.-wsch. Baligród), m. Cydyły (19 km płn. Jarosław), m. Nowe Sioło (8 km płn. Lubaczów), m. Szychtory (42 km pld.-wsch. Hrubieszów).

W rej[onie] m. Jasiel oddział 1 Dyw[izji] WBW natknął się na 20-osobową bandę „Berkuta” z grupy „Burlaki”. W wyniku walki zabito 2 bandytów. Straty własne: 1 ranny.

W rej[onie] m. Żernica Wyżna oddziały 2 Brygady WBW wykryły i zniszczyły 13 schronów.

W rej[onie] m. Cydyły (19 km płn. Jarosław) oddział 7 pp natknął się na grupę 5 bandytów z bandy „Kałynowycza”, z których 4 zabił i zdobył 7 jednostek broni.

W rej[onie] m. Nowe Sioło (8 km płn. Lubaczów) oddział 10 pp ujął 2 bandytów z bronią należących do sotni „Kałynowycza”.

W rej[onie] m. Szychtory (42 km pld.-wsch. Hrubieszów) oddziały 3 i 14 pp znalazły w schronach 13 jednostek broni, w tym 1 moździerz 81 mm, 2 ckm, 2 rkm oraz większą ilość amunicji.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 6 VII rb. odjechało ogółem 359 transp[ortów] o st[anie] 115 264 ludzi.

W dniach 7–8 VII rb. odjechało ogółem 10 transp[ortów] o st[anie] 3043 ludzi.

7–8 VII ц. р. виїхало загалом 10 трансп[ортів], з 3043 особами в них.

Загалом виїхало 369 трансп[ортів], з 118 307 особами в них.

Акцію виселення завершено на території Володавського пов[іту].
7 VII ц. р. розпочато виселення з Холмського пов[іту].

в) Акція розселення.

До 9 липня ц.р. на місця призначення прибуло загалом 345 транспортів, з 111 439 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 127 транспортів, з 40 193 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 11 транспортів, з 3513 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 21 [транспорт], з 5466 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 127 [транспортів], з 45 947 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 59 [транспортів], з 16 320 особами в них.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

На доповнення повідомлення № 29 про затримання пасажирського поїзда на лінії Луків – Седльці: згідно з останнім повідомленням викрадено не 2 мільйони, а лише 117 тисяч зл[отих] та 2 посилки.

Внаслідок операцій, проведених частинами ВВБ проти банд „Ордона” й „Ускока”, які вночі з 2–3 липня ц. р. вчинили вбивство 21 цивільної особи у м. Пугачів, загалом на території Люблінського, Любартівського, Володавського і Холмського пов[ітів] заарештовано – 64 особи, які співпрацювали з вищезгаданими бандами. Серед арештованих знаходиться багато активних членів банд, м. ін.: зв’язкова банди „Ордона” та 1 командир поста цієї ж банди. Під час проведення арешту вбито 2 бандитів, які намагалися втекти.

В. Загальне зведення станом на 9 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 6 VII	на 9 VII	всього
пораниених солдатів ВВБ	29	1	30
2. Втрати банд	до 6 VII	на 9 VII	всього
вбито бандитів	548	10	558
спіймано бандитів	692	4	696
арештовано підозрілих	1 226	72	1 298
здалося добровільно	53	1	54

Ogółem odeszło 369 transp[ortów] o st[anie] 118 307 ludzi.

Zakończono akcję wysiedleńczą na terenie pow. Włodawa. Z dniem 7 VII rb. rozpoczęto wysiedlanie z pow. Chełm.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 9 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia 345 transportów o stanie 111 439 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 127 transp[ortów] o stanie 40 193 ludzi,

na woj. gdańskie 11 transp[ortów] o stanie 3513 ludzi,

na woj. poznańskie 21 transp[ortów] o stanie 5466 ludzi,

na woj. olsztyńskie 127 transp[ortów] o stanie 45947 ludzi,

na woj. wrocławskie 59 transp[ortów] o stanie 16 320 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

W uzupełnieniu komunikatu Nr 29 w sprawie zatrzymania pociągu osobowego na linii Łuków – Siedlce, wg ostatniego meldunku zrabowano nie 2 miliony, a 117 tysięcy zł oraz 2 paczki.

W wyniku operacji przeprowadzonych przez jednostki WBW przeciwko bandom „Ordona” i „Uskoka”, które w nocy z 2 na 3 lipca rb. dokonały mordu na 21 osobach cywilnych w m. Puchaczów, aresztowano ogółem na terenie pow.: Lublin, Lubartów, Włodawa i Chełm – 64 osoby współpracujące z ww. bandami. Wśród aresztowanych znajduje się wielu czynnych członków band, m. in.: łączniczka bandy „Ordona” oraz 1 dowódca placówki tejże bandy. W czasie aresztowań zabito 2 uciekających bandytów.

C. Ogólne zestawienie na dzień 9 lipca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 6 VII	na dz. 9 VII	razem
rannych żołnierzy WBW	29	1	30
2. Straty band	do dn. 6 VII	na dz. 9 VII	razem
zabito bandytów	548	10	558
ujęto bandytów	692	4	696
aresztowano podejrzanych	1 226	72	1 298
poddało się dobrowolnie	53	1	54

3. Здобуто зброї	до 6 VII	на 9 VII	всього
мінометів	5	1	6
станкових кулеметів	7	2	9
ручних кулеметів	89	5	94
СВТ	4	4	8
автоматів	183	7	190
гвинтівок	218	24	242
пістолетів	104	3	107
гранат	302	3	305
мін	339	28	367
боєприпасів	80 298	16 625	96 923
знищено бункерів	598	20	618

Міністр національної оборони
в. о. (—) Спихальський
генерал дивізії

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 90.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

3. Zdobyto broni	do dn. 6 VII	na dz. 9 VII	razem
moździerzy	5	1	6
ckm	7	2	9
rkm	89	5	94
SWT	4	4	8
automatów	183	7	190
kb	218	24	242
pistoletów	104	3	107
granatów	302	3	305
min	339	28	367
amunicji	80 298	16 625	96 923
zniszczono schronów	598	20	618

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski,
generał dywizji

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 90.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

**12 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 31 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^{a-12-a} липня 1947 р.

Повідомлення № 31
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 11 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

9–10 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Долгобичів (20 км на півд.-сх. від Грубешева), м. Грушка Любицька (18 км на півд.-сх. від Томашева [Любельського]), м. Цидили (19 км на півн. від Ярослава), м. Ясель (25 км на зах. від Балигорода).

У рай[оні] м. Долгобичів і м. Потуржин (20 км на півд.-сх. від Грубешева) 3 пп вбив 1 бандита, 2 спіймав та здобув 2 одиниці зброї.

У рай[оні] Грубешева загони 3 ДП вбили під час операції 3 бандитів та 1 спіймали.

У рай[оні] м. Грушка Любицька (18 км на півд.-сх. від Томашева [Любельського]) 3 пп викрив ряд бункерів, в яких знайдено зброю, боеприпаси, друкарську машинку, польову аптеку та значну кількість зерна.

У рай[оні] м. Ясель (25 км на зах. від Балигорода) банда „Беркута”, переслідувана 1 Див[ізією] ВВБ, перейшла на територію Чехословаччини. Втікаючи від переслідування, банда залишила 2 одиниці зброї, в тому числі 1 ручний кулемет. Чеські підрозділи повідомлено.

За інформацією радянських прикордонних загонів банда, яка 1 липня ц. р. перейшла радянський кордон, втратила до 8 VII ц. р. 27 осіб, у тому числі 24 вбитих і 3 спійманих, а також 32 одиниці зброї.

б) Акція виселення.

До 8.7. ц. р. виїхало загалом 369 трансп[ортів], зі 118 307 особами в них.

**12 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 31
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a12^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 31
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 11 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 9–10 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Dołhobyczów (20 km pld.-wsch. Hrubieszów), m. Gruszka Lubycka (18 km pld.-wsch. Tomaszów [Lubelski]), m. Cydyły (19 km pln. Jarosław), m. Jasiel (25 km zach. Baliogród).

W rej[onie] m. Dołhobyczów i m. Poturzyn (20 km pld.-wsch. Hrubieszów) 3 pp zabił 1 bandytę, 2 ujął oraz zdobył 2 jednostki broni.

W rej[onie] Hrubieszowa oddziały 3 DP zabiły w czasie operacji 3 bandytów i 1 ujęły.

W rej[onie] m. Gruszka Lubycka (18 km pld.-wsch. Tomaszów [Lubelski]) 3 pp wykrył szereg schronów, w których znaleziono broń, amunicję, maszynę do pisania, aptekę polową oraz większą ilość zboża.

W rej[onie] m. Jasiel (25 km zach. Baliogród) banda „Berkuta” ścigana przez 1 Dyw[izję] WBW przeszła na teren Czechosłowacji. Uciekając przed pościgiem banda porzuciła 2 jednostki broni w tym 1 rkm. Oddziały czeskie powiadomiono.

Wg informacji granicznych oddziałów radzieckich banda, która 1 lipca rb. przekroczyła granicę radziecką, straciła do dnia 8 VII rb. 27 ludzi, w tym 24 zabitych i 3 ujętych oraz 32 jednostki broni.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 8.7. rb. odjechało ogółem 369 transp[ortów] o st[anie] 118 307 ludzi.

9–10.7 ц. р. виїхало загалом 8 трансп[ортів], з 2874 особами в них.
Загалом виїхало 377 трансп[ортів], зі 121 181 особою в них.
Акція виселення надалі відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 11 липня ц. р. на місця призначення прибув загалом 361 транспорт, зі 116 276 особами в ньому, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 131 транспорт, з 40 619 особами в ньому,

на Гданське воєв[одство] 13 транспортів, з 3929 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 21 транспорт, з 5970 особами в ньому,

на Ольштинське воєв[одство] 129 транспортів, з 46 848 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 65 транспортів з 17 910 особами в них.

Б. Найважливіші події

на території Люблінського, Ряшівського і Краківського воєв[одств]

На території вищеназваних воєводств жодних важливих подій не відбувалося.

В. Загальне зведення станом на 11 липня 1947 р.

2. Втрати банд	до 9 VII	на 11 VII	всього
вбито бандитів	558	4	562
спіймано бандитів	696	4	700
арештовано підозрілих	1 298	29	1 327
3. Здобуто зброї	до 9 VII	на 11 VII	всього
ручних кулеметів	94	1	95
СВТ	8	1	9
автоматів	190	1	191
гвинтівок	242	2	244
гранат	305	1	306
боєприпасів	96 923	4 000	100 923
знищено бункерів	618	10	628

Під час відсутності
Міністра національної оборони
Начальник Генерального штабу
(—) Корчиц, генерал броні

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 88.
Оригінал, машинопис.

W dniach 9–10.7. rb. odjechało ogółem 8 transp[ortów] o st[anie] 2874 ludzi.

Ogółem odeszło 377 transp[ortów] o st[anie] 121 181 ludzi.

Akcja wysiedleńcza odbywa się w dalszym ciągu planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 11 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 361 transportów o stanie 116 276 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 131 transp[ortów] o stanie 40 619 ludzi,

na woj. gdańskie 13 transp[ortów] o stanie 3929 ludzi,

na woj. poznańskie 21 transp[ortów] o stanie 5970 ludzi,

na woj. olsztyńskie 129 transp[ortów] o stanie 46 848 ludzi,

na woj. wrocławskie 65 transp[ortów] o stanie 17 910 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia

na terenach woj. lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego

Na terenach ww. województw żadne ważniejsze wydarzenia nie miały miejsca.

C. Ogólne zestawienie na dzień 11 lipca 1947 r

2. Straty band	do dn. 9 VII	na dz. 11 VII	razem
zabito bandytów	558	4	562
ujęto bandytów	696	4	700
aresztowano podejrzanych	1 298	29	1 327
3. Zdobyto broni	do dn. 9 VII	na dz. 11 VII	razem
rkm	94	1	95
SWT	8	1	9
automatów	190	1	191
kb	242	2	244
granatów	305	1	306
amunicji	96 923	4 000	100 923
zniszczono schronów	618	10	628

W nieobecności
Ministra Obrony Narodowej
Szef Sztabu Generalnego
(—) Korczyc, gen. broni

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

а- а Вписано від руки.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a- a} Wpisano odręcznie.

**14 липня 1947, б.м.в. Лист Мирослава Сороки „Птаха”
до керівника Дрогобицького обласного проводу ОУН-Б Лавріва
„Нечай” про ситуацію в районі**

Слава Україні!

Копия с копии
П[остой], 14 VII 1947

Друже „Нечай”!

Вашу эстафетку, материалы, большевистскую прессу и почту от д. Ингула¹ получил. Курьеры от Вас, которые пришли с д. „Соколом”, вернулись ни с чем. Это потому, что сейчас тут операция, которую противник начал против нас, небывалого до этого размера. Поэтому д. „Сокол” не мог скоро договориться, а они не хотели ждать и вернулись. Однако, не было уж тут такого положения, чтобы нельзя было обождать. На самом деле действительная причина их возвращения была та, что их немного голод прижал. А потому на будущее прошу высылать людей выдержанных, настоящих революционеров, которые не уйдут, не разрешив дела. А не таких, как эти, которые не видали день или два хлеба и уже „давай назад, а то пропадем”.

Так как сейчас здесь нет пров. З., посылаю д. „Сокола” только с литературой. Почта с материалами будет в следующий раз. Друга „Сокола” прошу не задерживать, пусть только возьмет почту, какая есть и пусть возвращается. С ним прошу прислать несколько человек. Только еще раз указываю, людей верных и выдержанных. Они ознакомятся тут с мертвым пунктом, возьмут почту и вернуться. При этом надо отметить, что людям от вас все есть и будет легче перейти на эту сторону. Тут только затруднение в переходе границы, которая хотя и хорошо охраняется, но охраняется только со стороны большевиков. А так, тут кругом спокойно, к тому же большие комплексы лесов. Нужно только взять с собой питание на 2–3 дня, чтобы не заходить в села. Такого блуждания, какое было у них, теперь уже не будет, потому что сейчас операция почти кончилась, а если бы и была, то наша тактика уже к ней приспособлена.

Ввиду того, что, как я уже указывал, нет пров. З., а также нет отчетов о теперешнем состоянии на Закерзоньи, то я постараюсь хотя бы кратко рассказать про ход операции противника и вообще про ситуацию на этих территориях. Одновременно прошу Вас сообщить об этом своему руководству (зверхникови).

**14 lipca 1947, b.m.w. Pismo Myrosława Soroki „Ptacha”
do kierownika obwodowego prowidu OUN-B w Drohobyczu
Ławriwa „Neczaja” dotyczące sytuacji w terenie**

Sława Ukrainie!

Odpis z odpisu
P[ostój], 14 VII 1947

Druhu „Neczaj”!

Otrzymałem Waszą sztafetę, materiały, prasę bolszewicką oraz pocztę od d[ruha] „Inhuła”¹. Wasi kurierzy, którzy przyszli z d[ruhem] „Sokiłem”, powrócili z niczym, dlatego, że trwa rozpoczęta przez przeciwnika na niebywałą dotąd skalę, wymierzona przeciwko nam operacja. Z tego powodu d[ruhu] „Sokił” nie mógł szybko się dogadać, a oni nie chcieli czekać i wrócili z powrotem. Jednak, sytuacja tu nie była aż tak zła, że nie można było zaczekać. W rzeczywistości prawdziwą przyczyną ich powrotu było to, że trochę ich przycisnęła głód. Na przyszłość więc proszę wysyłać ludzi twardej, prawdziwych rewolucjonistów, którzy nie odejdą, dopóki nie załatwi się sprawy. A nie takich jak ci, którzy jak nie zobaczą przez dzień czy dwa chleba, już [mówią]: „dalej, z powrotem, bo zginiemy”.

Ponieważ w chwili obecnej nie ma tu prow[idnyka] Z., wysyłam „Sokiła” tylko z literaturą. Poczta z materiałami przyjdzie następnym razem. Druha „Sokiła” proszę nie zatrzymywać, niech tylko odbierze pocztę i wraca. Proszę przysłać z nim kilku ludzi. Tylko nadmieniam raz jeszcze – ludzi lojalnych i twardej. Oni zapoznają się tutaj z martwym punktem, zabiorą pocztę i wrócą. Przy tym należy podkreślić, że dla ludzi od Was jest wszystko [przygotowane] i będzie łatwiej przedostać się [im] na tę stronę. Jedyna trudność tkwi w przekroczeniu granicy, która jest wprawdzie dobrze strzeżona, ale tylko od strony bolszewickiej. Poza tym dookoła jest spokojnie, do tego są wielkie zespoły leśne. Trzeba tylko zabrać ze sobą prowiant na 2–3 dni, żeby nie wstępować do wsi. Takiego błąkania się, jakie było u nich, już nie będzie, bo teraz operacja prawie dobiegła końca, a nawet jeśli by trwała, dostosowaliśmy do niej naszą taktykę.

Ze względu na to, że, jak już wspominałem, nie ma prow[idnyka] Z. i brakuje sprawozdań na temat aktualnej sytuacji na Zakerzoniu, postaram się choć krótko streścić przebieg operacji przeciwnika i ogólnie [opisać] sytuację na tych terenach. Jednocześnie proszę Was, byście zawiadomili o tym swoje dowództwo (zwierzchnika).

Осень [19]46 и зима 1946–1947 г. прошла спокойно. Противник не проводил больших операций. Осенью время от времени по территории проходили отряды ВП (войска польского), которые старались помешать нам в заскладировании продуктов на зиму. Зимой тоже были случаи, но уже из-за предательства. Из-за такого предательства погибло техническое звено на Ярославщине и санитарная группа на Лемковщине, в которой насчитывалось 16 человек.

Наши отряды совершили успешный пропагандистский рейд по польской территории. По этому случаю были стянуты большие силы ВП, которые преградили дальнейший путь нашим отрядам в глубь Польши. В феврале месяце противник бросил большие силы на ликвидацию нашего движения в западной Лемковщине (Кринничина). В том же месяце там погиб надрайонный проводник „Роберт”² и надрайонный пропагандист „Степова” (восточница). С тех пор становится более заметным, что противник подготавливается к большой операции против нас. В южные территории противник начинает стягивать все более частей ВП, которые пока ведут только разведывательную работу.

^aВ марте месяце на инспекцию этих войск приехал генерал Сверчевский, второй заместитель Жимерского. После инспекции в г. Балигороде (восточная Лемкивщина), он выехал со своей охраной (4 танкетки и около 60 солдат) по шоссе в направлении Чехословацкой границы до местности Тисной, где находится станция ВОП-у („Войско обороны погранича”). Наши отряды уже заранее узнали о том, что должен проезжать какой-то большой бандит, и под командою командира „Х[рина]” сделали на том же шоссе засаду. Место для засады очень подходящее. Доказательство этому – в прошлом году на этом же месте от нашей засады погибло 70 солдат ВОП-у, в чем противник признался только теперь.^{-a}

Засада была очень удачной и уже 28 III польское радио сообщило о смерти генерала Сверчевского, который погиб от пули УПА, при этом о его происхождении и всех заслугах перед „международной демократией”. Вся коммунистическая Польша заревела от злости и боли после утраты этого международного бандита, который даже в Испании проливал кровь, отстаивая большевистские интересы. Польский народ, узнав кто был этот „славный” патриот, который в течении 30 лет не мог вернуться на „родину”, радовался тому, что наши пули знали куда попадать. Об этой радости даже сообщили по радио польские коммунисты. Конечно, радовались и сыны Испании, когда узнали, что нет одного из тех бандитов, который так кроваво расписался на стенах Альказара. Об этой смерти сообщили все европейские радиостанции. Похороны с большой парадностью состоялись в Варшаве, куда самолетом перевезли убитого. На похоронах были представители многих держав, главным образом, большевистских

Jesień [19]46 i zima 1946–1947 r. minęła niemal spokojnie. Przeciwnik nie przeprowadzał większych operacji. Jesienią od czasu do czasu przez teren przechodziły oddziały WP (Wojska Polskiego), które usiłowały przeszkodzić nam w magazynowaniu produktów na zimę. Zimą również miały miejsce wypadki, ale w wyniku zdrady. Wskutek takiej zdrady zginęła grupa techniczna w Jarosławskiem i grupa sanitarna licząca 16 osób na Łemkowszczyźnie.

Nasze oddziały przeprowadziły skuteczny wypad propagandowy na polskie tereny. W związku z tym zostały ściągnięte duże siły WP, które zagroziły naszym oddziałom drogę w głąb Polski. W lutym przeciwnik rzucił wielkie siły w celu likwidacji naszego ruchu w Zachodniej Łemkowszczyźnie (okolice Krynicy). W tym samym miesiącu zginął tam nadrejonowy prowidnyk „Robert”²² oraz nadrejonowy propagandysta „Stepowa” (ze wschodu). Od tego momentu można się było zorientować, że przeciwnik przygotowuje się do wielkiej operacji skierowanej przeciwko nam. Do południowych rejonów przeciwnik ściąga coraz więcej jednostek WP, które na razie zajmują się tylko pracą zwiadowczą.

^aW miesiącu marcu na inspekcję tych wojsk przyjechał generał Świerczewski, drugi zastępca Żymierskiego. Po inspekcji w m. Baligrodzie (Wschodnia Łemkowszczyzna) wyjechał ze swoją ochroną (4 tankietki i około 60 żołnierzy) szosą w kierunku granicy czechosłowackiej do miejscowości Cisna, gdzie znajduje się strażnica WOP-u (Wojsk Ochrony Pogranicza). Nasze oddziały już wcześniej dowiedziały się, że ma przejeżdżać jakiś ważny bandyta, więc pod dowództwem dowódcy „Ch[rina]” zorganizowały na tejże szosie zasadzkę. Miejsce dla urządzenia zasadzki było bardzo udane. Dowodem tego był fakt, że w zeszłym roku w naszej zasadzce w tym samym miejscu zginęło 70 żołnierzy WOP-u, do czego przeciwnik przyznał się dopiero teraz.^a

Zasadzka była udana i już 28 III polskie radio poinformowało o śmierci generała Świerczewskiego, który zginął od kuli [członka] UPA, a przy okazji o jego pochodzeniu i wielkich zasługach dla „demokracji międzynarodowej”. Cała komunistyczna Polska zaryczała ze złości i bólu po utracie tego międzynarodowego bandyty, który nawet w Hiszpanii przelewał krew, broniąc bolszewickich interesów. Dowiedziawszy się, kim był ten „sławny” patriota, który w ciągu 30 lat nie mógł powrócić do „ojczyzny”, naród polski cieszył się, że dosięgły go nasze kule. O tej radości informowali nawet w radiu polscy komuniści. Rzecz jasna, cieszyli się też synowie Hiszpanii, gdy dowiedzieli się, że nie ma już jednego z tych bandytów, który krwią pokrył ściany Alkazaru. O śmierci tej informowały wszystkie europejskie rozgłoszenie radiowe. Pogrzeb z wielką pompą odbył się w Warszawie, dokąd ciało zostało przewiezione samolotem. W uroczystościach

сателлитов. На похоронах во всех речах, которые произносились, сыпались угрозы по нашему адресу и всякие призывы к мести.

Возвращаясь еще к засаде, можно сказать, что наши отряды полностью разбили охрану этого бандита, подбив при этом две танкетки. Две танкетки удрали, оставив тело генерала. Наши взяли плащ и шапку генерала. Документы сгорели. Через несколько дней после засады на это место приехали ВП, чтобы заснять на кино-фильм акт смерти генерала. Наши уже ждали и снова погибло 20 солдат (пресса сообщила) – очень счастливое место.

^aСо дня смерти начинается явное приготовление к операции против нас. Сам Жимерский клянется отомстить за его смерть. Одновременно с этим используют факт смерти, как подготовку общественного мнения против нас, хотя поляки уже были „очень хорошо” против нас настроены. То, что мы убили, это хорошо, а еще лучше, если бы у нас вообще не было.^a

Противник уже заранее планировал операцию широкого размаха, чтобы уже навсегда столкнуть нас с этой „заграничной трибуны”. Однако теперь начал еще более открыто и ускорено.

Операция началась с территории Лемкивщины, а оттуда переходила на территорию Перемышльщины, а оттуда на территорию Ярославщины. Наиболее радикальные методы противник применил на территории Лемкивщины и Перемышльщины. На операцию была брошена большая часть польской армии со всеми родами оружия, включая самолеты. Операция начиналась с того, что выброшено все оставшееся на этих территориях население, не оставляя ни живой души. Даже настоящих поляков. Все в течении 2–3 часов должны были выехать на указанные пункты, а оттуда дальше в глубь Польши, главным образом, на западные бывшие немецкие земли, на так называемые „Одзискане земе” („возвращенные земли”). При этом уже заранее делили на 3 категории. Первые – наименее виновные, выезжали на бывшие немецкие хозяйства; другие – более подозрительные – на очень плохие хозяйства, болота в восточной Пруссии; третьи, о которых доказано, что они сотрудничали с нами, вывезены в концентрационные лагеря, которых в самой Польше сейчас очень много. Уезжающий хозяин мог взять только то, что мог уложить на одну подводку. Те, которые не имели лошадей, получали автомобиль на 4 семьи. Все, что оставалось в селах, ВП грабили, а зерно, картофель и др. вывозили в города. Эта операция была такая поголовная, что в течении очень короткого времени вся территория осталась совсем пустой. Таким способом противник хотел заставить нас голодом выйти из леса. Одновременно с этим поголовным выкидыванием населения целые дивизии ВП делали облавы по лесам.

pogrzebowych uczestniczyli przedstawiciele wielu państw, głównie bolszewickich satelitów. We wszystkich wygłoszonych mowach pogrzebowych sypały się pogrożki pod naszym adresem oraz wezwania do zemsty.

Powracając jeszcze do zasadzki, można powiedzieć, iż nasze oddziały całkowicie rozbiły ochronę tego bandyty, trafiając przy tym w dwie tankietki. Wycofały się one, pozostawiając zwłoki generała. Nasi zabrali jego płaszcz i czapkę. Dokumenty spłonęły. Kilka dni po tej zasadzce na miejsce przyjechali [żołnierze] WP, żeby nakręcić kamerą film o śmierci generała. Nasi już czekali. Znowu zginęło 20 żołnierzy (poinformowała prasa) – bardzo szczęśliwe miejsce.

^aOd dnia tej śmierci rozpoczynają się jawne przygotowania do operacji przeciwko nam. Sam Żymierski poprzysiągł zemstę za jego śmierć. Jednocześnie fakt śmierci wykorzystywany jest do przygotowania opinii społecznej, mimo że Polacy i tak byli „bardzo dobrze” nastawieni przeciwko nam: „To, że zabiliśmy [Świerczewskiego] – bardzo dobrze, ale byłoby jeszcze lepiej, gdyby nas nie było”.^a

Przeciwnik już wcześniej planował szeroko zakrojoną operację, mającą na celu zepchnięcie nas z tej „zagranicznej trybuny”. Teraz jednak zaczął [to robić] bardziej otwarcie i w pośpiechu.

Operacja rozpoczęła się na terenie Łemkowszczyzny, stąd przeniosła się na tereny Przemyskiego, a stamtąd w Jarosławskie. Najbardziej radykalne metody przeciwnik zastosował na terenie Łemkowszczyzny i Przemyskiego. Do operacji rzucona została większa część Wojska Polskiego ze wszystkimi rodzajami broni, z samolotami włącznie. Operację rozpoczęto od wyrzucenia całej pozostałej na tych terenach ludności. Nie zostawiono żywej duszy, nawet prawdziwych Polaków. Wszyscy musieli wyjechać w ciągu 2–3 godzin na wskazane punkty, a stamtąd dalej w głąb Polski, głównie na zachodnie, ponemieckie ziemie, tzw. ziemie odzyskane. Przy czym już zawczasu podzielono [wysiedleńców] na 3 kategorie. Pierwsi – najmniej winni – wyjeżdżali na dawne niemieckie gospodarstwa; drudzy – bardziej podejrzani – na dużo gorsze gospodarstwa, błota w Prusach Wschodnich; trzeci – którym udowodniono współpracę z nami – wywieziono do obozów koncentracyjnych, których obecnie w samej Polsce jest bardzo dużo. Wyjeżdżający gospodarz mógł zabrać tylko to, co mógł zmieścić na jednej podwozcie. Tym, którzy nie mieli koni, przydzielano samochód – [jeden] na cztery rodziny. Wszystko, co zostawało we wsiach, WP rabowało, a zboże, ziemniaki i in[ne rzeczy] wywożono do miast. Wspomniana operacja była na tyle powszechna, że w ciągu bardzo krótkiego czasu cały teren został całkowicie opustoszały. W taki sposób przeciwnik chciał zmusić nas głodem do wyjścia z lasu. Równoległe z masowym wypędzaniem ludności, całe dywizje WP przeprowadzały oblawy po lasach.

Одна такая облава на территории Перемышльщины, во время которой ВП шли развернутым фронтом, шириною 40 км, когда наступала темнота, они зажигали костры и копали позиции, и так развернутым фронтом ночевали. Утром шли дальше. К большому удивлению, во время этих больших облав противник почти не встречался с нашими отрядами и вообще потерь почти не было.

Были еще специальные отряды (только одни большевики), которые независимо от этих частей, которые выкидывали население и тех, которые делали облавы на наши отряды – искали наши убежища. Это проводилось таким образом: определенные части окружали густо пулеметами часть леса, а специальный отряд с железными прутами искал убежища. Так, день за днем, занимая частями, проходили лесные массивы. В выданных местах искали до тех пор, пока не находили. Таким образом погибло много схронов и складов. Из людей в тех схронах не погиб никто, за исключением одного районного организатора „Быстрого”, который был в схроне под Сильцево, куда привел один подпольщик. В руки противника попало довольно много материала. В большей мере противнику помогало в этом то, что входы в схроны были с потоков.

После выселения населения из сел (тут следует отметить, что осталось по десятку семей подальше от леса и около огорода, однако тут также всех подозрительных вывезли, оставляя наиболее надежных), противник полностью окружил из своими засадами и начал ежедневные облавы в лесах. Это заставило наши отряды с территории Перемышльщины выступить в рейд.

Как только отряды выступили, противник напал на их след и начал погоню. Отряды вынуждены были все время идти с боем. Бои продолжались почти день и ночь в течение полторы недели. Это был рейд 3-х отрядов. В первом прорыве один отряд командира „Ластивки” отбил. Противник окружил его и он понес значительные потери. Достоинно погиб сам командир Л. Два других отряда под командованием командира Б. подались дальше, прорываясь через кольцо врага. Однако противник сейчас же перебрасывал войска автомашинами и снова старался окружить их. Отряды прорвались через р. Сян (которая в течение всей операции была обставлена засадами, чтобы нельзя было перебраться на польскую территорию) и направились в большие засянские леса.

Однако и тут противник беспрерывно преследовал их, так что вынудил наши отряды к возвращению. Отряд направляется засянскими лесами, доходит до самого Перемышля и в районе села Острова прорывается в Корманицкие и Кросычинские леса и только тут отрывается на два дня от противника. В этой погоне за двумя только отрядами принимали участие 4 дивизии ВП, не считая всяких милиций,

Jedna taka obława [miała miejsce] na terenie Przemyskiego: WP szło tyralierą o szerokości 40 km; gdy zapadał zmrok, [żołnierze] rozpalali ogniska, okopywali się i w tyralierze nocowali. Rano szli dalej. Przeciwnik ku swemu zdumieniu, w trakcie tych wielkich obław prawie nie spotykał naszych oddziałów i prawie nie było strat [w ludziach].

Istniały jeszcze specjalne oddziały (sami bolszewicy), które niezależnie od wspomnianych wyżej jednostek (tych wypędzających ludzi i przeprowadzających obławy na nasze oddziały) szukały naszych schronów. Robiono to w następujący sposób: część jednostek, uzbrojonych w karabiny maszynowe, gęsto okrążała fragment lasu, a oddział specjalny z metalowymi prętami szukał schronów. W taki sposób, dzień po dniu, opanowując [poszczególne] części, [ludzie z tych oddziałów] przechodzili masywy leśne. W miejscach, o których im doniesiono, szukali dopóty, dopóki nie znaleźli. W taki sposób straciliśmy sporo schronów i magazynów. Z ludzi w tych schronach nikt nie zginął, z wyjątkiem jednego rejonowego organizatora „Bystrego”, przebywającego w schronie pod Silcewo [?], gdzie [wroga] sprowadził jeden z członków podziemia. W ręce przeciwnika trafiło dość dużo materiału. W znacznym stopniu przeciwnikowi pomagało to, że wejścia do schronów były od [strony] potoków.

Po wysiedleniu ludności ze wsi (w tym miejscu należy podkreślić, że pozostawało po dziesięć rodzin [we wsiach położonych] dalej od lasu i w pobliżu miasta, jednak stąd również wywożono wszystkich podejrzanych, pozostawiając osoby najbardziej pewne), przeciwnik całkowicie okrążył je, urządzając zasadzki i przeprowadzał codzienne obławy w lasach. To zmusiło nasze oddziały z terenów Przemyskiego do zorganizowania wypadu.

Kiedy tylko oddziały wyruszyły, przeciwnik natrafił na ich ślady i rozpoczął pościg. Oddziały przez cały czas były zmuszone do przebijania się. Walki trwały nieprzerwanie dzień i noc przez półtora tygodnia. Był to wypad trzech oddziałów. Przy pierwszym dokonaniu wyłomu oderwał się jeden oddział dowódcy „Łastiwki”. Przeciwnik jednak okrążył go i oddział poniósł poważne straty. Godnie zginął sam dowódca Ł[astiwka]. Dwa pozostałe oddziały z dowódcą B. na czele podążyły dalej, przebijając się przez pierścień wroga. Jednak przeciwnik błyskawicznie przerzucił wojsko samochodami i usiłował je okrążyć. Oddziały przepawiły się przez rzekę San (która w trakcie całej operacji była obstawiona zasadzkami, żeby uniemożliwić przedostanie się na terytorium Polski) i udały się w kierunku wielkich lasów za Sanem.

Jednak i tu przeciwnik bez przerwy ścigał nasze oddziały, aż zmusił je do powrotu. Oddział udał się przez lasy zasańskie, doszedł do samego Przemysła i w okolicy wsi Ostrów przebił się do lasów komarnickich i kraczyńskich. Dopiero tutaj oderwał się na dwa dni od przeciwnika.

самооборон, и вообще польского выслужницкого сброда, который служил противнику разведкой и информациями. В этом полуторанедельном рейде эти два отряда имели лишь 4 убитых и несколько легко раненых. Напротив, противник понес очень большие потери. Бои часто были в штыки. Наши стрелки пользовались оружием добытым у врага. Тут нужно отметить, что стрелки в течение всего времени голодали. Были дни, когда уже ели траву. Однако, за исключением нескольких слабохарактерных дезертиров, все выдержали по-геройски.

А сам командир Б. проявил себя очень способным командиром. Геройская выдержка наших стрелков так панически подействовала на противника, что уже в последние дни нашего рейда только сам оклик „Слава!”, который несся из сотен грудей наших воинов обращал ряды врага в бегство.

Как уже сказано, оторванные от противника те два отряда, отдохнув два дня, снова двинулись в рейд, стремясь любой ценой прорваться в Карпаты. Через несколько дней отряды снова встретились с очень большими силами врага в районе села Воли-Водеской³ (Бирчанщина). Тут противник окружил их и бой длился целый день. Как рассказывают некоторые солдаты, то никто уже не думал выйти из этого боя живым. Друзья прощались друг с другом, целовались, а сам командир Б. записал в свой дневник, что это последний бой. Однако у всех было решение или погибнуть, или прорваться. Бой длился целый день. Наши прорывались 4 раза, каждый раз кладя горы вражьих трупов. Не было стрелка, который не имел бы в руках по несколько винтовок и автоматов противника, а расстреляв патроны, бросал и брался за что попало под руки. Противник должен понести большие потери. Как говорят, трупы лежали прямо целыми горами. О потерях с нашей стороны неизвестно. Известно только, что погиб сотенный командир⁶ „Сухий”⁶.

Прорвавшись, командир Б. сказал отряду, что кто слабый и чувствует, что не выдержит, пусть возвращается, а кто сильный и чувствует, что выдержит, со мною дальше. И тут какая-то часть должна была отойти. Сколько неизвестно. Следует еще отметить, что во время этого боя в течение дня стрелки пели песни.

Сейчас об этом отряде ничего не знаю. А также неизвестно о многих отрядах в Карпатах. Имеются только известия о боях и рейдах по территории Словатчины.

Этими днями пришло известие (верное) об операциях по выселению в Западной Лемкивщине (Криниччина). Тут оно началось сразу после конца июня. Выселяли только оставшиеся украинские семьи. Всех поляков оставили.

W pościgu za dwoma tylko oddziałami brały udział 4 dywizje WP, nie licząc milicji, samoobron i w ogóle całej polskiej występującej się [wrogowi] zbieraniny, która służyła mu pracą wywiadowczą oraz informacjami. Podczas tego półtoratygodniowego wypadu wspomniane dwa oddziały miały tylko 4 zabitych i kilku lekko rannych. Przeciwnik odwrotnie – poniósł wielkie straty. Często dochodziło do walk na bagnety. Nasi strzelcy wykorzystywali broń zdobytą na wrogu. Podkreślić tu należy, że strzelcy przez cały czas cierpieli głód. Były dni, gdy już jadalili trawę. Jednak, z wyjątkiem kilku dezertków o słabym charakterze, wszyscy bohatersko wytrzymali.

Sam dowódca B. okazał się bardzo zdolnym dowódcą. Bohaterska siła woli naszych strzelców wywołała u wroga tak wielką panikę, że w ostatnich dniach naszego wypadu na sam tylko okrzyk „Sława!”, płynący z setek piersi naszych żołnierzy, wróg rzucał się do ucieczki.

Jak już powiedziano, po oderwaniu się od przeciwnika wspomniane dwa oddziały urządziły sobie dwudniowy wypoczynek, po czym wyruszyły dalej na wypad, usiłując za wszelką cenę przebić się w Karpaty. Po kilku dniach oddziały znowu napotkały bardzo duże siły wroga w okolicy wsi Wola Wodecka³ (okolice Birczy). Tu przeciwnik okrążył je i walka trwała przez cały dzień. Jak opowiadają niektórzy żołnierze, nikt nie spodziewał się ujść z tego boju z życiem. Koledzy żegnali się ze sobą, całowali, a sam dowódca B. zapisał w swoim dzienniku, że to już ostatnia bitwa. Jednak wszyscy byli zdeterminowani – zginąć albo przebić się. Walka trwała przez cały dzień. Nasi przebijali się czterokrotnie, za każdym razem zostawiając stopy nieprzyjacielskich trupów. Nie było strzelca, który nie trzymałby w rękach po kilka karabinów i automatów przeciwnika. Wystrzelawszy zaś wszystkie naboje, rzucali [broń] i chwyтали wszystko, co wpadło w ręce. Przeciwnik musiał ponieść wielkie straty. Jak powiadają, wszędzie leżały całe stopy trupów. O stratach z naszej strony nie ma informacji. Wiadomo tylko, że zginął dowódca sotni ^b „Suchy”^b.

Po przebiciu się, dowódca B. powiedział do [członków] oddziału: kto czuje się słabo i sądzi, że nie wytrzyma, niech wraca, a kto silny i czuje, że wytrzyma, niech dalej z nim idzie. Wtedy pewna część [oddziału] miała odejść. Ilu [ludzi], nie wiadomo. Należy jeszcze podkreślić, że podczas wspomnianego boju strzelcy przez cały dzień śpiewali pieśni.

Teraz o tym oddziale nic mi nie wiadomo. Nie wiem też nic o wielu oddziałach w Karpatach. Są jedynie wiadomości o bitwach i rajdach na terytorium Słowacji.

W ostatnich dniach przyszła wiadomość (prawdziwa) o akcji wysiedlenia na Łemkowszczyźnie Zachodniej (okolice Krynicy). Rozpoczęła się ona tutaj z końcem czerwca. Wysiedlano tylko pozostałe rodziny ukraińskie. Wszystkich Polaków zostawiono.

Находящийся там отряд УПА имел ряд боев. Один бой на р. Попрад длился целый день. Кроме частей ВП, принимали участие 2 полка войск ЧСР. После этого боя чехи сообщили о 35 убитых, в том числе один майор, поляки молчат. С нашей стороны один убитый. За отступавшим отрядом УПА, который отступал в глубь Словакии, гнались пограничные части около 30 километров.

В Ярославщине, там, где нет лесов, выселили лишь часть населения, которое могло бы помогать нам. В каждом селе осталось еще по несколько, а то и более десятка семей. Операция тут началась после частичного окончания ее в Перемышльщине. В северных территориях Закерзонья, там, где большие леса, т. е. Синявщина, Любачивщина, Угневщина и Пидляшша, операция сейчас в самом разгаре.

Там, кроме того, противник применил еще поджог лесов, чему способствуют большие массивы хвойных лесов. Подробных сведений об этой территории не имеется. Отряды с этой территории вероятно направились дальше на север в большие белостоцкие леса.

Тут (Ярославщина) перед самой операцией (май) отряд командира К. пустил на заставу ВОП-а в Кальникове „торпеду”. Остались только те, которые были на постах, а остальные 60 солдат вместе с домом взлетели на воздух.

Сейчас на территории Перемышльщины почти спокойно. Больших частей ВП нет. Все, должно быть, погнались за отрядами, которые направились в Карпаты. В выселенных селах проживают репатрианты, привезенные автомашинами с Ряшивщины и Ланцута. Все это почти одни мазуры. Нас очень боятся. Есть случаи, что из сел убегали по 15 и больше семей. Едут они сюда по разному. Некоторые добровольно, а большинство – это тоже подозреваемые в разных „реакционных” делах, а также выселяют сюда малоземельных. Тут они получают по 5 га земли на семью. Все очень бедные. Коней почти не имеют, коров также. В большинстве все с козами. Поэтому их тут прозывают „козьяри”.

Однако, эта репатриация проводится только в селах, более доступных для противника. Напротив, все села, расположенные в лесах, стоят пустыми. В эти села часто наведуются ВП, или такие, у которых постоянно квартируют. Указанные репатрианты получили оружие и держат самооборону. Кроме того, в каждом селе находится по 10 человек так называемой ОРМО (Охотничья резерва милиции обывательской). Эти упомянутые „ормисты” – это уже хорошо вышколенные собаки. К ним дополнительно принимают местных охотников, но таких мало. Было объявление о добровольной записи в ОРМО, а так как немного было охотников, берут теперь в обязательном порядке. Это ОРМО что-то вроде истребителей⁴. Они устраивают засады около

Przebywający tam oddział UPA stoczył szereg walk. Jeden bój nad rzeką Poprad trwał cały dzień. Poza jednostkami WP, brały w nim udział 2 pułki wojsk CSR. Po tej potyczce Czesi poinformowali o 35 zabitych, w tym jeden major; Polacy milczą. Z naszej strony jeden zabity. Wycofujący się w głąb Słowacji oddział UPA był przez około 30 km ścigany przez jednostki pograniczne.

W Jarosławskiem, tam gdzie nie ma lasów, wysiedlili tylko część ludności, która mogłaby nam pomagać. W każdej wsi pozostaje jeszcze po kilka, a czasami i po kilkanaście rodzin. Tu operacja rozpoczęła się po częściowym jej zakończeniu w Przemyskiem. Na północnych terenach Zakerzonia, tam gdzie są wielkie lasy, to znaczy w okolicach Sieniawy, Lubaczowa, Uhnowa oraz na Podlasiu, operacja osiągnęła teraz punkt kulminacyjny.

Tam przeciwnik dodatkowo stosował podpalanie lasów. W tym wypadku czynnikiem sprzyjającym było istnienie wielkich masywów lasów iglastych. Dokładnych danych o tym terenie nie posiadamy. Oddziały z tych rejonów prawdopodobnie udały się dalej na północ, w wielkie lasy białostockie.

Tutaj (Jarosławskie) przed samą operacją (maj) oddział dowódcy K. puścił na strażnicę WOP-u w Kalnikowie „torpedę”. Przeżyli tylko ci, którzy byli na posterunkach, a budynek wraz z pozostałymi 60 żołnierzami wyleciał w powietrze.

Teraz w Przemyskiem prawie spokojnie. Większych jednostek WP nie ma. Wszystkie prawdopodobnie podażyły za oddziałami udającymi się w Karpaty. W wysiedlonych wsiach mieszkają repatrianci, przywiezieni z Rzeszowskiego i Łańcuta. Są to prawie sami Mazurzy, którzy bardzo się nas boją. Zdarzało się, że ze wsi uciekało po 15 i więcej rodzin. [Osiedleńcy] docierają tu różnie. Niektórzy dobrowolnie, ale większość – to podejrzani o różne „reakcyjne” sprawy. Osiedlają tu również małorolnych. Ci ostatni otrzymują po 5 ha ziemi na rodzinę. Wszyscy są bardzo biedni, nie mają prawie wcale koni ani krów, posiadają głównie kozy, więc są tu zwani „koziarzami”.

Jednak wspomniana repatriacja przeprowadzana jest we wsiach bardziej dostępnych dla przeciwnika. Wszystkie wsie położone w lasach, stoją puste. Zagłada do nich często WP lub tacy, u których [wojsko] stale kwateruje. Wspomniani repatrianci otrzymali broń i organizują samoobronę. Poza tym w każdej wsi przebywa po 10 osób [należących do] tak zwanej ORMÓ (Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej). Wspomniani „ormowcy” – to dobrze wyszkolone psy. Dodatkowo przyjmują miejscowych ochotników, ale takich jest mało. Wydano ogłoszenie o zapisie ochotników do ORMÓ, ale ponieważ tych było niewiele, więc teraz przyjmują w trybie obowiązkowym. Wspomniane ORMÓ – to coś w rodzaju niszczycieli⁴.

сел и следят, чтобы мы не заходили за продуктами. Зная, что отрядов теперь тут нет, отваживаются по 2–3 раза заходить в глубь леса.

Сейчас проходит регистрация оставшихся семей (это в лесных селах). Есть слухи, что эти семьи будут вывозить на запад. В самом Перемышле выселения еще не было. Однако, должно быть и население города каждый день ждет „со страхом”. Хотя в Перемышле одно только польское население, однако, они имеют много подозрительных и, конечно, их будут перекидывать. Как говорят, из Перемышля должно выехать около 5000 человек.

Выселение сразу было очень массовым и проводилось довольно жестким способом. Войска грабили и даже убивали людей. Сексоты, которые до того сидели тихо, боясь нас, теперь открыто показывали кто с нами сотрудничал, или на тех, родные которых находятся в УПА. Такие семьи с места брали на авто и вывозили неизвестно куда. Очень часто людей выкидывали только из хат и выгоняли в поле около села, где они по несколько дней сидели под открытым небом, ожидая дальнейшего решения. Эти люди уже на второй или третий день вынуждены были идти в оставшиеся еще нетронутыми села за подаянием, потому, что начали голодать, хотя и могли возвратиться в свои хаты, чтобы оттуда принести себе что-нибудь, но в хатах уже ничего не было, потому что войско все ограбило.

Население, которое выезжало, старалось как можно больше разрушить свои хозяйства: валили печи, выбивали окна, уничтожали, что только можно было. Каждый день можно было видеть эти обозы людей с коровами, фирами и котомками на плечах, которые покидали свои жилища. Каждый такой обоз провожали солдаты ВП. Однако, люди, не обращая на них внимания, махали белыми платками в сторону леса, а то и кричали: „Будьте здоровы! Не забывайте нас!”. Таким способом население прощалось с повстанцами.

Как я уже выше говорил, выселение было поголовным и жестким, по этому поводу подняло крик польское общество (вступаясь за польские семьи), это немного приостановило выселение и даже были польские семьи из сел, которые не выселяли, а только переселяли в села подальше от леса, или из каждого села по несколько таких семей в какое-нибудь одно и тут ставили гарнизон ВП. Сразу про выселение нельзя было даже говорить, за что на месте арестовывали.

Однако, после этого протеста и крика польского населения, операция была даже немного приостановлена и в прессе появились некоторые оправдания и пояснения.

На территории Ярославщины очень часто было так, что войско проводило в селе операцию, оставляя иногда и половину хозяйства. Через

Urządzają oni zasadzki w pobliżu wsi i pilnują, żebyśmy nie przychodzili po żywność. Wiedząc, że nie ma tu już [naszych] oddziałów, ośmielają się zapuszczać po 2–3 razy w głąb lasu.

Teraz trwa rejestracja pozostających rodzin (dotyczy leśnych wsi). Chodzą pogłoski, że rodziny te zostaną wywiezione na Zachód. W samym Przemyślu wysiedlenia jeszcze nie było. Chyba jednak również ludność miasta codziennie oczekuje go „ze strachem”. Mimo że w Przemyślu jest tylko ludność polska, jednak i wśród niej znajduje się sporo podejrzanych, których oczywiście będą przesiedlać. Mówią, że z Przemyśla powinno wyjechać około 5000 osób.

Początkowo wysiedlanie było masowe i przeprowadzane w dość brutalny sposób. Wojska rabowały, a nawet zabijały ludzi. Tajniacy, siedzący dotychczas cicho w obawie przed nami, teraz otwarcie wskazują, kto z nami współpracował lub kto ma członków rodziny w UPA. Takie rodziny z miejsca brano na ciężarówki i wywożono w nieznanym kierunku. Dość często ludzi tylko wyrzucali z chałup i wypędzali na pole w pobliżu wsi, gdzie siedzieli oni przez kilka dni pod gołym niebem, oczekując dalszych decyzji. Ludzie ci już na drugi lub trzeci dzień, gdy zaczynali głodować, musieli iść do wsi nie objętych jeszcze akcją, by prosić o jałmużnę. Wprawdzie mogli wrócić do swoich chałup, żeby coś sobie z nich przynieść, lecz tam już nic nie było, bo wojsko wszystko zrabowało.

Wyjeżdżający ludzie starali się maksymalnie zniszczyć swoje gospodarstwa: burzyli piece, wybijali okna, niszczyli wszystko, co się da. Codziennie można było zobaczyć karawany ludzi z krowami, furmankami i torbami na plecach, opuszczających swoje domy. Każdą taką grupę konwojowali żołnierze WP. Jednak ludzie, nie zwracając na nich uwagi, machali białymi chusteczkami w kierunku lasu, a nawet krzyczeli: „Bądźcie zdrowi! Nie zapominajcie o nas!”. W taki sposób ludność zegnała powstańców.

Jak już wspomniałem wyżej, wysiedlenie było powszechne i brutalne. Z tego powodu podniosła krzyk polska społeczność (stając w obronie rodzin polskich). To trochę wstrzymało wysiedlenie, a nawet niektórych polskich rodzin nie wysiedlano, tylko przenoszono do wsi bardziej oddalonych od lasu. Czasami z każdej wsi po kilka takich rodzin przesiedlano do jakiejś jednej wsi, w której zostawiali garnizon WP. Początkowo o wysiedleniu nie wolno było nawet mówić, [bo] za to od razu aresztowali.

Tak więc po wspomnianym proteście i oburzeniu ludności polskiej akcja została nawet nieco zahamowana, a w prasie ukazały się usprawiedliwienia i wyjaśnienia.

W Jarosławskiem dosyć często zdarzało się, że wojsko, przeprowadzając we wsi akcję, pozostawiało nawet połowę gospodarstw. Po kilku dniach przyjeżdżało ponownie, zabierając pozostałych. Przyczyna jest taka, że

несколько дней приезжали снова и забирали оставшихся. Причина та, что крестьяне, которые выехали раньше, выдавали оставшихся. Это, к сожалению, частое явление. Это происходило в безлесной территории, где оставляли по-немногу людей, как в лесной территории – не знаю.

Про долю тех, которые выехали на Западные земли, известно только о некоторых семьях. Все они, главным образом, в районе Щецина, на бывших немецких хозяйствах. Приехавшие застали только голые стены и пустые пески. Лишь кое-кто получил хозяйство, с которого только что выгнали хозяина немца. В таком хозяйстве застают почти все, потому что когда выгоняют немца, то он имеет право взять только то, что заберет в руки.

Во время этой переселенческой дороги на место назначения, а большей частью на постой в Переворску, около Ярослава (туда свозили фирами переселенцев и автомашинами, а оттуда сразу на поезд) умерло очень много детей. Имеются сведения, что население из западной Лемкивщины (Горичины, Криниччины) выселено в восточные области Украины.

Это столько об этой варварской выселенческой операции. Факт тот, что враг сегодня уже бессилён, что подтвердил этим последним средством, который имел целью полное наше уничтожение.

Я, как видите, пишу только то, что знаю, главным образом, про Перемышльщину. Однако, сведения о других территориях также правдивы. Сейчас хватит писать, что-нибудь еще, потому что контакт очень трудный, а к тому же не все еще налажено. В конце прошу не брать моей записки, как отчет об этой территории, так как на это я не был уполномочен, а пишу просто по долгу, чтобы как можно скорее сообщить о том, что тут делается, так как проводника З. нет, и никто об этом еще не писал, ну и нет отчетов. Я знаю, что там перебежало много дезертиров и вообще слабого элемента, который тут не выдержал и они наверное распространяют слухи, что тут уже все пропало и т. п. Однако, это не так.

А ко всем, которые переходят туда-сюда, нужно относиться осторожно, так как мы никого пока что отсюда не посылаем и не передаем. Вполне возможно, что такое будет, но с официальным сообщением и поручительными записками. Если кого из этих людей принимаете там на работу, то на свою ответственность. Пока знаем, что туда направились, главным образом, дезертиры и даже провокаторы. Главная причина дезертирства – это вопрос питания. Враг этой операцией нанес нам большие потери и нередко приходится голодать. Однако, это не так уж страшно и с голода, слава Богу, еще никто не умер. А то, что некоторые дезертировали, то может быть и лучше, потому что выявилось, что они слабы и пусть время от времени отпадают, вместо того, чтобы после быть провокаторами.

chłopi, którzy wyjeżdżają wcześniej donoszą na resztę. Jest to zjawisko, niestety, dość częste. Działo się tak na terenach nie zalesionych. Jak [wygląda sytuacja] na terenach leśnych – nie wiem.

[Jeśli chodzi] o losy tych, którzy wyjechali na Ziemię Zachodnie, wiem tylko o niektórych rodzinach. Przebywają one głównie w okolicach Szczecina, na gospodarstwach poniemieckich. Przesiedleńcy zastali tu tylko gołe ściany i puste ziemie. Tylko nieliczni otrzymali gospodarstwa, z których niedawno został wypędzony gospodarz-Niemiec. W takim gospodarstwie znajduje się prawie wszystko, bo gdy wypędzają Niemca, to może on zabrać tylko to, co uniesie w rękach.

Podczas przesiedlenia, w drodze do miejsca przeznaczenia, głównie na postój w Przeworsku pod Jarosławiem (tam furmankami i samochodami zwozili przesiedleńców, którzy przesiadali się od razu do pociągu) zmarło bardzo dużo dzieci. Są informacje, że ludność z zachodniej Łemkowszczyzny (Gorce, okolice Krynicy) wysiedlona została do wschodnich obwodów Ukrainy.

To tyle na temat barbarzyńskiej akcji wysiedleńczej. Faktem jest, że dzisiaj wróg jest już bezsilny, co potwierdził ostatecznym środkiem, mając na celu całkowitą naszą likwidację.

Jak widzicie, piszę tylko to, o czym wiem, głównie o Przemyskiem. Jednak wiadomości o innych terenach są również prawdziwe. Nie ma sensu pisać cokolwiek więcej, dlatego, że kontakt jest utrudniony, a do tego jeszcze nie wszystko uporządkowano. Na koniec – proszę nie odbierać mojej notatki jako sprawozdania z tego terenu, ponieważ nie zostałem do tego upoważniony, a piszę po prostu z obowiązku, żeby jak najszybciej poinformować, co tu się dzieje. Prowidnyka Z. nie ma, więc nikt o tym jeszcze nie pisał i nie ma sprawozdań. Wiem, że przeszło do Was sporo dezertów i chwiejnych elementów, które tu nie wytrzymały. Szerzą pewnie teraz pogłoski, że tutaj już wszystko przepadło itp. Jednak tak nie jest.

A do wszystkich tych, którzy przechodzą tam i z powrotem, należy odnosić się ostrożnie, ponieważ my na razie nikogo stąd nie wysyłamy i [nic] nie przekazujemy. Całkiem możliwe, że to nastąpi, ale z oficjalnymi informacjami i pismami poręczycielskimi. Jeśli kogoś z tych ludzi przyjmiecie tam do pracy, to na własną odpowiedzialność. Na razie wiemy, że udali się do Was głównie dezertery, a nawet prowokatorzy. Główna przyczyna dezercji to kwestia zaopatrzenia w żywność. Swoją akcją wróg wyrządził nam wielką szkodę i dość często musimy głodować. Jednak nie jest to takie straszne, a z głodu, dzięki Bogu, jeszcze nikt nie umarł. Może nawet lepiej się stało, że niektórzy zdezerterowali, bo wyszła na jaw ich słabość. Niech więc od czasu do czasu ktoś odejdzie, zamiast zostać później prowokatorem.

Этих дезертиров достаточно попало в руки врага. Враг старается сделать из них провокаторов, тех же, которые на это не идут, враг судит и расстреливает. Имеется один довольно грозный провокатор – член окружного провода: окружной господарчий референт „Вышинский”⁵⁵, как он попал в руки врага – неизвестно. Сейчас ходит еще с одним провокатором (боевиком СБ – „Цяпкою”⁵⁶, этот сам явился) и пишет эстафетки, в которых заявляет, чтобы пришли навстречу районные проводники. Это ему тут не удалось, потому, что его уже расшифровали. Однако неизвестно, как на других территориях. Как охрану имеют с собой боевку УБП. Выдают себя как будто откуда возвращаются, а это их охрана. Не везет этим провокаторам еще и потому, что они пошли к врагу еще перед сменой нашей тактики и сейчас они беспомощны.

Жнива в выселенных территориях должно проводить войско. Об этом было официально сообщение в прессе. На территориях должны быть так называемые летные бригады 200–300 солдат, которые будут иметь с собой машины для молотьбы и с места будут забирать зерно.

Вот сколько известий о нашем Закерзоньи. Знайте, что Сталин очень большую услугу сделал нам тем, что отделил эту часть территории. Отсюда идет в свет, действительно, как с „трибуны”, это и слава о том, что делается на Украине.

Посылаю к Вам друга „Сокола” с 4 боевиками. С ним пришлите не меньше 3 своих. Все, что посылаю на Ваш адрес, даю в отдельной записке. Посылаю кое-что из прессы. Прошу посмотреть ее и переслать в адрес „Нечая”. Для Вас прессу смогу послать только в следующий раз, до сего времени почти не было контакта с городом, поэтому прессы имею очень мало.

Имею к Вам некоторые просьбы, а именно: передайте через друга „Сокола” 2 больших военных маринарки и шапки, формация уже зависит от Вас, какие там лучше выдаются; хотя бы 100 штук патронов к ППШ, последний раз передал друг „Май” 100 штук, но они пропали с убитым другом, который был от Вас. Патроны, по возможности, чтобы были новыми, так как это для специальных людей. В отношении тех больших мундиров, то также чтобы были в хорошем состоянии. Кроме того, может быть у Вас есть еще и такие вещи, как чистые польские бланкеты кенкарт, старые польские военные книжки и, может быть, у кого из поляков, которые не выехали, имеются репатриационные документы. Вот такие вещи очень Вас прошу постарайтесь достать.

Если возможно, то прошу организовать, а если имеете, то передайте другу „Соколу”, несколько пар сапог, а то люди остаются босыми,

Wielu spośród tych dezertków wpadło w ręce wroga. Przeciwnik próbuje zrobić z nich prowokatorów, a tych, którzy się na to nie godzą, wróg sądzi i rozstrzeliwuje. Jest jeden dość groźny prowokator – członek okręgowego prowidu – okręgowy gospodarczy referent „Wyszynskij”⁵⁵. W jaki sposób dostał się on do niewoli – nie wiadomo. Obecnie chodzi z jeszcze jednym prowokatorem (bojownik SB „Ciapka”⁵⁶ – ten zgłosił się osobiście) i pisze sztafety, w których zaprasza na spotkanie rejonowych prowidnyków. Tutaj mu się nie udało, gdyż został rozszyfrowany. Nie wiadomo jednak, jak ta sprawa wygląda na innych terenach. Mają ze sobą bojówkę UBP jako ochronę, która podaje się za rzekomo skądś wracającą. Niewiele mogą ci prowokatorzy zdziałać również dlatego, że przeszli [na stronę] wroga jeszcze przed zmianą naszej taktyki, a więc teraz są bezradni.

Żniwami na wysiedlonych terenach powinno zająć się wojsko. Był o tym oficjalny komunikat w prasie. W terenie powinny działać tzw. lotne brygady złożone z 200–300 żołnierzy, posiadających maszyny do młócenia i od razu będą zabierać zboże.

To tyle informacji o naszym Zakerzoniu. Wiedźcie, że Stalin zrobił nam wielką przysługę oddzielając tę część terytorium. Stąd idą [informacje] w świat, zupełnie jak z „trybuny”, także opinie o tym, co się dzieje na Ukrainie Wschodniej.

Oddelegowuję do Was druha „Sokiła” z 4 bojówkarzami. Przyślijcie z nim co najmniej 3 swoich. Wszystko, co wysyłam pod Wasz adres, podaję w oddzielnej notatce. Wysyłam nieco prasy. Proszę ją przejrzeć i przesłać na adres „Neczaja”. Dla Was proszę mogę przysłać dopiero następnym razem, dotychczas prawie nie było kontaktu z miastem, dlatego też gazet mam bardzo mało.

Mam do was pewne prośby, a mianowicie: przekazcie przez druha „Sokiła” 2 duże mundury i czapki wojskowe, formacja już zależy od Was – które się tam wydają lepsze; chociaż ze 100 sztuk naboików do PPSz; po raz ostatni druh „Maj” przekazał 100 sztuk, lecz przepadły one wraz z zabitym druhem, którego do nas wysłaliście. Naboje, w miarę możliwości, powinny być nowe, ponieważ [potrzebne] są one dla specjalnych ludzi. Co do tych dużych mundurów, to [wskazane jest], żeby były w dobrym stanie. Poza tym, być może, macie jeszcze takie rzeczy, jak czyste polskie blankiety kenkart, stare polskie książeczki wojskowe i może u kogoś z Polaków, którzy nie wyjechali, znajdują się dokumenty repatriacyjne. Bardzo proszę, byście postarali się zdobyć dla nas takie rzeczy.

Jeśli jest to możliwe, zorganizujcie, a jeśli macie, przekazcie przez druha „Sokiła” kilka par butów, ponieważ ludzie chodzą bosi. A tutaj na razie jest taka sytuacja, że nie ma gdzie ani zorganizować, ani kupić. O wszyst-

а пока тут такое положение, что негде ни организовать, ни купить. Про все, что сможете передать, прошу мне написать, а следующий раз перешлю квитанцию.

Также в следующий раз передам в Ваш адрес некоторые материалы.

Дружний привет с Закерзонья
„Птах”⁷

П. С. Люди наверное теперь не смогут прийти, так как будет уже місячно, поэтому прошу прислать их на следующий місяц, как только будет половина. Только так, чтобы люди от Вас могли бы еще в том же місяце вернуться. Их будет уже ждять почта.

П. С. Передаю записку „Ингулу”, „Маю” и „Черноте”.

Верно: (—)

*ДА СБУ, Ф. 11, спр. С-9108, т. 12, арк. 45–56.
Копія, машинопис.*

Примітки

^{а-а} Фрагмент помічений на полях вертикальною лінією.

^{б-б} Підкреслено від руки.

¹ Стисло Дмитро (1920 або 1921 р. н.), псевдо „Ингул”; районний провідник ОУН-Б у Добромильському районі (УРСР).

² Ярошевич Степан (1922 р. н.), псевдо „Роберт”; член ОУН-Б з 1941; з 1944 організаційний референт надрайону ОУН-Б „Холодний Яр”; в 1946–1947 провідник надрайону „Верховина”; загинув разом із „Степовою” в лютому 1947 у Бортоному під час сутички з ВП.

³ Правдоподібно: Воля Володська.

⁴ Йдеться про членів Винищувальних батальйонів.

⁵ Гамівка Ярослав (1918–1998), псевдо „Вишинський”, „Метеор”; з 1944 член ОУН-Б і, за даними польської літератури, агент радянських органів безпеки, до липня 1947 був господарсько-фінансовим референтом І Округу ОУН-Б; вийшов з підпілля і розпочав співпрацю з УБ (агент/ТС „Ураган”) – розробляв не лише українське, а й польське підпілля (операція МГБ „Цезари”).

⁶ Грицько Дмитро, псевдо „Цяпка”, член БСБ, після того, як був схоплений солдатами ВП, був засуджений до довічного ув’язнення; звільнений у 1956, згодом виїхав до Австралії.

⁷ Сорока Мирослав (1922 р. н.), псевдо „Птах”, „Богдан”, член ОУН, згодом ОУН-Б; керував охороною „Орлана”; в 1947 перейшов на територію УРСР, загинув 23 вересня 1947 у бою з солдатами внутрішніх військ МВС СРСР.

kim, co będziecie w stanie przekazać, proszę mi napisać, a następnym razem przekażę pokwitowanie.

Również następnym razem przekażę na Wasz adres pewne materiały.

Przyjacielskie pozdrowienia z Zakerzonია
„Ptach”⁷

PS. Ludzie teraz raczej nie będą mogli przyjść z powodu pełni. Proszę więc wysłać ich w przyszłym miesiącu, jak tylko będzie kwadra księżyca. Tylko tak, żeby mogli wrócić jeszcze w tym samym miesiącu. Będzie na nich już czekać poczta.

PS. Przekazuję notatkę „Inhułowi”, „Majowi” i „Czernocie”.

Za zgodność: (—)

PA SBU, F. 11, spr. S-9108, t. 12, k. 45–56.

Kopia, maszynopis.

Przypisy

^{a-a} Fragment zaznaczony na marginesie pionową kreską.

^{b-b} Podkreślono odręcznie.

¹ Stysło Dmytro (ur. 1920 lub 1921), ps. „Inhuł”; rejonowy prowidyk OUN-B w powiecie dobromilskim (USRS).

² Jaroszewycz Stepan (ur. 1922), ps. „Robert”; członek OUN-B od 1941; od 1944 referent organizacyjny nadrejonu OUN-B „Chołodnyj Jar”; w l. 1946–1947 prowidyk nadrejonu „Werchowyna”; zginął wraz ze „Stepową” w lutym 1947 w Bartnem w potyczce z WP.

³ Prawdopodobnie: Wola Wołodzka.

⁴ Chodzi o członków *istriebitielnych batalionów*.

⁵ Hamiwka Jarosław (1918–1998), ps. „Wyszynskij”, „Meteor”; od 1944 członek OUN-B i wg polskiej literatury agent sowieckich organów bezpieczeństwa, do lipca 1947 był referentem gospodarczo-finansowym Okręgu I OUN-B; ujawnił się i podjął współpracę z UB (agent/TW „Huragan”) – rozpracowywał podziemie ukraińskie, ale również i polskie (operacja MBP „Cezary”).

⁶ Hryčko Dmytro, ps. „Ciapka”, członek BSB, po ujęciu przez żołnierzy WP osądzony i skazany na dożywotnie więzienie; zwolniony w 1956, następnie wyjechał do Australii.

⁷ Soroka Myrosław (ur. 1922), ps. „Ptach”, „Bohdan”, członek OUN, następnie OUN-B; kierował ochroną „Orłana”; w 1947 przeszedł do USRS, zginął 23 września 1947 w walce z żołnierzami wojsk wewnętrznych MWD ZSRS.

**15 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 32 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^{a-15-a} липня 1947 р.

Повідомлення № 32
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 14 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

11–12–13 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Устрики Горішні (38 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Вітольдівка (28 км на зах. від Любачева), м. Варяж (35 км на півд.-сх. від Грубешева).

У рай[оні] м. Устрики Горішні загін 1 Див[ізії] ВВБ викрив 15 бункерів, в яких знайдено 2 одиниці зброї та запаси м'яса й зерна.

У рай[оні] м. Лопенка (10 км на півд.-сх. від Балигорода) загін 1 Див[ізії] ВВБ спіймав 3 бандитів, в яких забрав 5 одиниць зброї. Один з бандитів показав бункер, де знайдено 16 одиниць зброї, боеприпаси, документи, карти і 100 кг м'яса.

У рай[оні] м. Вітольдівка (28 км на зах. від Любачева) підрозділ 7 пп викрив бункер, в якому знайдено 4 одиниці зброї, в тому числі 2 л. кулемети.

У рай[оні] м. Варяж (35 км на півд.-сх. від Грубешева) підрозділи 3 пп заарештували 10 бандитів, які належали до банд УПА – „Яра”, „Чауса”¹ і місцевого куща. Серед заарештованих є бандит на псевдо „Верба” із сотні „Давида” і зв'язкова УПА на псевдо „Яскілка”.

б) Акція виселення.

До 10 липня ц. р. виїхало загалом 377 трансп[ортів], зі 121 181 особою в них.

11–12–13 VII ц. р. виїхало загалом 7 трансп[ортів], з 2305 особами в них.

Загалом виїхало 384 трансп[орти], зі 123 486 особами в них.

Акція виселення відбувається згідно з планом.

**15 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 32
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a15^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 32
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 14 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 11–12–13 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Ustrzyki Górne (38 km płd-wsch. Baligród), m. Witoldówka (28 km zach. Lubaczów), m. Wareż (35 km płd-wsch. Hrubieszów).

W rej[onie] m. Ustrzyki Górne oddział I Dyw[izji] WBW wykrył 15 schronów, w których znaleziono 2 jednostki broni oraz zapasy mięsa i zboża.

W rej[onie] m. Łopienka (10 km płd-wsch. Baligród) oddział I Dyw[izji] WBW ujął 3 bandytów, którym zabral 5 jednostek broni. Jeden z bandytów wskazał schron, gdzie znaleziono 16 jednostek broni, amunicję, dokumenty, mapy i 100 kg mięsa.

W rej[onie] m. Witoldówka (28 km zach. Lubaczów) oddział 7 pp wykrył schron, w którym znaleziono 4 jednostki broni w tym 2 lkm.

W rej[onie] m. Wareż (35 km płd-wsch. Hrubieszów) oddziały 3 pp aresztowały 10 bandytów, którzy należeli do band UPA – „Jara”, „Czausa”¹ i miejscowego kuszca. Wśród aresztowanych znajduje się bandyta ps. „Wierzba” z sotni „Dawyda” i łączniczka UPA ps. „Jaskółka”.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 10 lipca rb. odjechało ogółem 377 transp[ortów] o st[anie] 121 181 ludzi.

W dniach 11–12–13 VII rb. odjechało ogółem 7 transp[ortów] o st[anie] 2305 ludzi.

Ogółem odeszły 384 transp[orty] o st[anie] 123 486 ludzi.

Akcja wysiedleńcza przebiega planowo.

в) Акція розселення.

До 14 липня ц. р. на місце призначення прибуло загалом 374 транспортів, зі 120 722 особами в них, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 135 транспортів, з 43 380 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 13 транспортів, з 3929 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 23 [транспортів], з 5970 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 133 [транспортів], з 48 038 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 70 [транспортів], з 19 405 особами в них.

Список, залишених українцями населених пунктів, заселених польською людністю – у додатку № 1.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

За даними Люблінського ВУГБ, у ніч з 10 на 11 липня ц. р. банда УПА (чисельності не встановлено) підпалила 4 села на території Томашівського і Люб[ельського] пов[іті], в яких згоріла загалом 81 господарська будівля. Банда була озброєна кулеметами й автоматичною зброєю. Після підпалення вищеназваних сіл банда втекла у невідомому напрямку. Погоня, що була вислана за бандою, досі не дала результатів.

В. Загальне зведення станом на 14 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 11 VII	на 14 VII	всього
поранили солдатів ВВБ	30	1	31
2. Втрати банд	до 11 VII	на 14 VII	всього
вбито бандитів	562	6	568
спіймано бандитів	700	16	716
арештовано підозрілих	1 327	28	1 355
3. Здобуто зброї	до 11 VII	на 14 VII	всього
ручних кулеметів	95	6	101
автоматів	191	4	195
гвинтівок	244	23	267
пістолетів	107	10	117
гранат	306	5	311
боєприпасів	100 923	260	101 183
знищено бункерів	628	31	659

Під час відсутності
Міністра національної оборони
Начальник Генерального штабу

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 14 lipca rb. przybyły do miejsc przeznaczenia ogółem 374 transporty o stanie 120 722 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 135 transp[ortów] o stanie 43 380 ludzi,

na woj. gdańskie 13 transp[ortów] o stanie 3929 ludzi,

na woj. poznańskie 23 [transporty] o stanie 5970 ludzi,

na woj. olsztyńskie 133 [transporty] o stanie 48 038 ludzi,

na woj. wrocławskie 70 [transportów] o stanie 19 405 ludzi.

Wykaz miejscowości poukraińskich zasiedlonych ludnością polską zawiera załącznik Nr 1.

B. Ważniejsze wydarzenia
na terenie woj. lubelskiego

Wg danych WUBP – Lublin w nocy z 10 na 11 lipca rb. banda UPA o nieustalonej sile dokonała podpalenia 4 wsi na terenie pow. Tomaszów Lub[elski], w których spłonęło ogółem 81 zabudowań gospodarskich. Banda uzbrojona była w broń maszynową i automatyczną. Po podpaleniu ww. wsi banda udała się w niewiadomym kierunku. Pościg wszczęty za bandą dotychczas nie dał wyników.

C. Ogólne zestawienie na dzień 14 lipca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 11 VII	na dz. 14 VII	razem
rannych żołnierzy WBW	30	1	31
2. Straty band	do dn. 11 VII	na dz. 14 VII	razem
zabito bandytów	562	6	568
ujęto bandytów	700	16	716
aresztowano podejrzanych	1 327	28	1 355
3. Zdobyto broni	do dn. 11 VII	na dz. 14 VII	razem
rkm	95	6	101
automatów	191	4	195
kb	244	23	267
pistoletów	107	10	117
granatów	306	5	311
amunicji	100 923	260	101 183
zniszczono schronów	628	31	659

W nieobecności
Ministra Obrony Narodowej
Szef Sztabu Generalnego

Список населених пунктів, охоплених акцією заселення
польською людністю

№ Назва населеного пункту	Кількість осіб
1/43. з переносу	6 153
Любачівський повіт	
44. Люблинець Старий	72
45. Люблинець Новий	48
Ярославський повіт	
46. Лази	26
47. Ляшки	8
48. Корениця	37
49. Дуньковичі	27
50. Висоцько	160
Ліський повіт	
51. Монастирець	42
52. Безмігова Горішня:	26
Всього: 6 599	

Зведення згідне з оригіналом:

(—) Яргелло, капітан
15 липня 1947 р.

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 85–86.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Краль Василь (1913 р. н.), „Чаус”, поручник УПА, командир сотні, що входила до складу куреня „Беркута”; сотня налічувала близько 50 осіб, прибула на територію Польщі наприкінці 1945 з V ВО „Буг”. Була розбита у вересні 1947. „Чаус” пробрався до Дравська, де на початку 1948 був заарештований і засуджений до смертної кари, яку було замінено довічним ув'язненням; у 1955 звільнений, поселився у Дзержоньові, де помер у вісімдесятих роках.

Wykaz miejscowości objętych akcją zasiedleńczą
spośród ludności polskiej

Lp. Nazwa miejscowości	Ilość osób
1/43. z przeniesienia	6 153
Powiat Lubaczów	
44. Lubliniec Stary	72
45. Lubliniec Nowy	48
Powiat Jarosław	
46. Łazy	26
47. Laszki	8
48. Korzenica	37
49. Duńkowice	27
50. Wysocko	160
Powiat Lesko	
51. Monasterzec	42
52. Bezmichowa Górna	26
Razem: 6 599	

Za zgodność zestawienia:

(—) Jargiełło, kpt.

Dnia 15 lipca 1947 r.

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 85–86.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Kral Wasyl (ur. 1913), ps. „Czaus”, por. UPA, dca sotni wchodzącej w skład kurenia „Berkuta”; sotnia liczyła ok. 50 ludzi, przybyła na teren Polski pod koniec 1945 z OW V „Buh”. Została rozbita we wrześniu 1947. „Czaus” przedostał się do Drawska, gdzie na początku 1948 został aresztowany, osądzony i skazany na karę śmierci, zamienioną na dożywocie; w 1955 zwolniony, zamieszkał w Dzierżoniowie, gdzie zmarł w latach osiemdziesiątych.

**16 липня 1947, б.м.в. Наказ № 010 генерала Стефана Моссора
про протидію поверненню переселених українців**

Оперативна група „Вісла”
вих. № а-0418/[...]б.-а
а-16.07-а 1947 р.

Таємно
Прим. № а-9-а

Наказ № а-010-а

Стають поширеними випадки самовільного повернення виселених в рамках діяльності ОГ „Вісла” осіб та українських і мішаних сімей в місця їхнього попереднього проживання, що пояснюється головним чином, бажанням зібрати посіви.

Потурання таким діям дає українцям можливість евентуальної організації розвідки, відбудови сітки зв'язку й навіть формування нових банд.

У зв'язку з цим

наказую:

1. Всі військові підрозділи та відділки ГМ і ДРГМ повинні постійно та пильно перевіряти й затримувати осіб, які незаконно повернулися після виселення.

2. Всіх тих українців, які були виселені та незаконно повертаються, заарештовувати й передавати відділенням та Управлінням Гром[адської] безпеки.

3. Управління безпеки – у відповідності з отриманими інструкціями – скеровуватимуть цих осіб у табір праці в Явожно.

Командувач Опер[ативної] групи „Вісла”
(—) Моссор
генерал бригади

З-к К-ра Операт[ивної] групи
„Вісла”
з питань безп[еки]
Корчинський, полковник

З-к К-ра Операт[ивної] групи
„Вісла”
з пол[ітико]-вих[овної] роботи
Сідзінський, підполковник

Начальник Штабу Опер[ативної] групи „Вісла”
в/о (—) Коссовський, підполковник

16 lipca 1947, b.m.w. Rozkaz Nr 010 gen. Stefana Mossora dotyczący przeciwdziałania wypadkom powrotu Ukraińców po przesiedleniu

Grupa Operacyjna „Wisła”
 Nr wych. ^a-0418/[...] ^{b,-a}
 Dnia ^a-16.07-^a 1947 r.

Tajne
 Egz. Nr ^a-9-^a

Rozkaz Nr ^a-010-^a

Zaczynają się mnożyć wypadki, że osoby oraz rodziny ukraińskie i mieszane, wysiedlone w ramach działalności GO „Wisła” – powracają samowolnie do swych dawnych miejsc zamieszkania, tłumacząc to głównie chęcią zbierania zasiewów.

Tolerowanie takiego postępowania umożliwi Ukraincom ewentualne organizowanie wywiadu, odbudowywanie siatki łączności, a nawet formowanie nowych band.

W związku z tym

rozkazuję:

1. Wszystkie oddziały wojskowe oraz placówki MO i ORMO muszą stale i pilnie sprawdzać i zatrzymywać osoby, które wysiedlone, bezprawnie powróciły.

2. Wszystkich tych Ukraińców, wysiedlonych i bezprawnie powracających, aresztować i przekazywać placówkom i Urzędem Bezpieczeństwa Publ[icznego].

3. Urzędy Bezpieczeństwa – w myśl otrzymanych instrukcji – kierować będą te osoby do obozu pracy w Jaworznie.

Dowódca Grupy Oper[acyjnej] „Wisła”

(—) Mossor
 gen. bryg.

Z-ca D-cy Grupy Operac[yj-nej] „Wisła”
 do spraw bezp[ieczeństwa]
 Korczyński, płk

Z-ca D-cy Grupy Operac[yjnej] „Wisła”
 do spraw pol[ityczno]-
 -wych[owawczych]
 Sidziński, ppłk

Szef Sztabu Grupy Oper[acyjnej] „Wisła
 w/z (—) Kossowski, ppłk

Надруковано в 16 прим.
Розіслано згідно з рознар[ядкою]
Вик. С. В., майор
Друк Н. Г. № 364
16 липня 1947 р.

ІНП, 835/133, арк. 98.

Копія, машинопис.

*На документі дописано від руки: вхідн. № 9/4, 16.07.47 р. Документ опублікований у:
Е. Misilo..., с. 343–344.*

Примітки

- ^{а-а} Вписано від руки.
- ^б Нерозбірливий фрагмент.

Odbito w 16 egz.
Rozesłano wg rozdz[ielnika]
Wyk. S. W. mjr
Druk N. H. Nr 364
Dnia 16 lipca 1947 r.

IPN, 835/133, k. 98.

Kopia, maszynopis.

*Na dokumencie dopisano odręcznie: Nr wchodz. 9/4, 16.07.47 r. Dokument opublikowany w:
E. Misilo..., s. 343–344.*

Przypisy

- ^{a- a} Wpisano odręcznie.
- ^b Fragment nieczytelny.

**17 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 33 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^a-17-а липня 1947 р.

Повідомлення № 33
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського,
Люблінського і Краківського воєв[одств]
станом на 16 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

14–15 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Селиська (22 км на півн. від Сянока), м. Сухі Ріки (23 км на півд.-сх. від Балигорода), м. Ленчна – Острів (23 км на півн.-сх. від Любліна).

У рай[оні] м. Селиська (22 км на півн. від Сянока) ба[тальй]он „Кельце” з 1 Див[ізії] ВВБ спіймав 5 бандитів і здобув 2 одиниці зброї.

У рай[оні] м. Сухі Ріки (23 км на півд.-сх. від Балигорода) підрозділ ВВБ спіймав 2 бандитів і здобув 3 одиниці зброї, в тому числі 1 ручний кулемет.

За даними чехословацького командування чеські підрозділи спіймали 5 бандитів з банди „Громенка”, яких буде передано штабові ОГ „Вісла”. Як випливає з вищенаведених даних, банда „Громенка” знаходиться на території Чехословаччини в рай[оні] м. Гельніца (24 км на півн. від Ужгорода), банда „Бурлаки” діє в рай[оні] між Пряшевом і Кошицями.

б) Акція виселення.

До 13.7. ц. р. виїхало загалом 384 трансп[орти], зі 123 486 особами в них.

14–15.7. ц. р. виїхало загалом 7 [транспортів], з 1949 особами в них.

Загалом виїхав 391 трансп[орт], зі 125 435 особами в ньому.

Акція виселення надалі відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

**17 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 33
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a17^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 33
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 16 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 14–15 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onie]: m. Siedliska (22 km płn. Sanok), m. Suche Rzeki (23 km pld-wsch. Baligród), m. Łęczna – Ostrów (23 km płn-wsch. Lublin).

W rej[onie] m. Siedliska (22 km płn. Sanok) baon „Kielce” z 1 Dyw[izji] WBW ujął 5 bandytów i zdobył 2 jednostki broni.

W rej[onie] m. Suche Rzeki (23 km pld-wsch. Baligród) oddział WBW ujął 2 bandytów i zdobył 3 jednostki broni w tym 1 rkm.

Wg danych dowództwa czechosłowackiego oddziały czeskie ujęły 5 bandytów z bandy „Hromenki”, którzy zostaną przekazani do sztabu GO „Wisła”. Jak wynika z powyższych danych, banda „Hromenki” znajduje się na terenie Czechosłowacji w rej[onie] m. Gielnica (24 km płn. Užhorod), banda „Burlaki” działa w rej[onie] między Preszowem a Koszycami.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 13.7 rb. odjechały ogółem 384 transp[orty] o stanie 123 486 ludzi.

W dn[iach] 14–15.7 rb. odjechało ogółem 7 transp[ortów] o stanie 1949 ludzi.

Ogółem odeszło 391 transp[ortów] o st[anie] 125 435 ludzi.

Akcja wysiedleńcza odbywa się w dalszym ciągu planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 16 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 380 transportów o stanie 122 733 ludzi, z czego przypada:

До 16 липня ц. р. на місяця призначення прибуло загалом 380 транспортів, зі 122 733 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 135 транспортів, з 43 380 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 13 транспортів, з 3929 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 25 транспортів, з 6585 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 137 транспортів, з 49 434 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 70 транспортів, з 19 405 особами в них.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

У рай[оні] м. Ленчна і м. Острів (23 км на півн.-сх. від Любліна) підрозділи Підгрупи „Люблін” спіймали 1 зв'язківця і 4 особи, які співпрацювали з бандами НСЗ та затримали 17 осіб, підозрюваних у співпраці.

Підрозділи ВВБ, у результаті операції проведеної на території Люблінського, Володавського і Холмського повітів, арештували 5 осіб, підозрюваних у співпраці з бандою „Ордона”. Серед арештованих – комендант району Кулік Антоні, псевдо „Грат”. Під час обшуків бандитських сховищ знайдено 9 одиниць зброї, у тому числі 1 ручний кулемет.

В. Загальне зведення станом на 16 липня 1947 р.

2. Втрати банд	до 14 VII	на 16 VII	всього
вбито бандитів	568	1	569
спіймано бандитів	716	21	737
арештовано підозрілих	1 355	38	1 393
3. Здобуто зброї	до 14 VII	на 16 VII	всього
ручних кулеметів	101	3	104
автоматів	195	3	198
гвинтівок	267	15	282
гранат	311	6	317
боєприпасів	101 183	320	101 503

Під час відсутності Міністра національної оборони
Начальник Генерального штабу
(—) Корчиц,
генерал броні

na woj. szczecińskie 135 transp[ortów] o stanie 43 380 ludzi,
na woj. gdańskie 13 transp[ortów] o stanie 3929 ludzi,
na woj. poznańskie 25 transp[ortów] o stanie 6585 ludzi,
na woj. olsztyńskie 137 transp[ortów] o stanie 49 434 ludzi,
na woj. wrocławskie 70 transp[ortów] o stanie 19 405 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia
na terenie woj. lubelskiego

W rej[onie] m. Łęczna i m. Ostrów (23 km płn-wsch. Lublin) oddziały Podgrupy „Lublin” ujęły 1 łącznika i 4 współpracujących z bandami NSZ oraz zatrzymały 17 osób podejrzanych o współpracę.

Oddziały WBW w wyniku przeprowadzonej akcji na terenach powiatów Lublin, Włodawa i Chełm aresztowały 5 osób podejrzanych o współpracę z bandą „Ordona”. Wśród aresztowanych znajduje się komendant rejonu nazwiskiem Kulik Antoni ps. „Grat”. Podczas przeszukiwania melin bandyckich znaleziono 9 jednostek broni w tym 1 rkm.

C. Ogólne zestawienie na dzień 16 lipca 1947 r.

2. Straty band	do dn. 14 VII	na dz. 16 VII	razem
zabito bandytów	568	1	569
ujęto bandytów	716	21	737
aresztowano podejrzanych	1 355	38	1 393
3. Zdobyto broni	do dn. 14 VII	na dz. 16 VII	razem
rkm	101	3	104
automatów	195	3	198
kb	267	15	282
granatów	311	6	317
amunicji	101 183	320	101 503

W nieobecności Ministra Obrony Narodowej
Szeft Sztabu Generalnego
(—) Korczyc
generał broni

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 83.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

ЦВА, IV. 500. 1/А 131, арк. 83.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

Przypisy

^{a - a} Wpisano odręcznie.

**18 липня 1947 [Варшава]. Звіт про роботу МГБ
за II квартал 1947 р.**

18 VII [19]47 р.

Звіт
Про роботу Міністерства громадської безпеки
за II квартал 1947 р.

[...]

Українська акція

Одне із головних завдань, що стоять перед органами ГБ – ліквідація банд УПА, які не дають спокою польському населенню у деяких пов[ітах] Ряшівського, Люблінського і Краківського воєводств.

У звітний період органи безпеки спільно з частинами ВП розпочали енергійну, широкомасштабну акцію, в результаті якої ліквідовано кілька сотень УПА, а саме сотні: „Шума”, „Ластівки”, „Володі”. Частково ліквідовані сотні: „Крилача”, „Громенка”, „Бурлаки”, „Хріна”, „Бора”, „Стаха”. Захоплено 16 членів банди „Хріна” і „Стаха”, які приймали безпосередню участь у вбивстві генерала Сверчевського.

В ході операції схоплено 590 бандитів, 1983 особи, які співпрацювали з бандами або підозрюються у такій співпраці, вбито 62[.]¹ бандитів, захоплено 1293 одиниці зброї, 45 079 боєприпасів і 426 гранат. Виявлено і знищено 134 бункери і курені.

На 31 VI ц. р. залишилось ще 18 сотень УПА, в т. ч. 14 – у Ряшівському воєводстві, 3 – у Люблінському воєводстві та 1 – у Краківському воєводстві.

В даний час перед органами ГБ поставлене завдання подальшого поступового розбиття банд УПА вже без допомоги ВП та підготовки остаточної ліквідації залишків банд в осінньо-зимовий період.

Одночасно з операціями проти банд УПА, проводилась акція переселення українського населення на західні землі, а також заселення господарств українців польським населенням.

На 31 VI ц. р. виселено 106 967 осіб українського населення, в т. ч. 96 978 осіб – з Ряшівського воєводства, 8989 осіб – з Люблінського воєводства.

**18 lipca 1947, [Warszawa]. Sprawozdanie z działań MBP
w II kwartale 1947 r.**

Dnia 18 VII [19]47 r.

Sprawozdanie
z pracy Ministerstwa [Bezpieczeństwa] Publicznego
za II kwartał 1947 r.

[...]

Akcja Ukrainńska

Jednym z najpoważniejszych zadań stojących przed organami BP to likwidacja band UPA, nękających ludność polską w niektórych pow[ziatach] województw: rzeszowskiego, lubelskiego i krakowskiego.

W okresie sprawozdawczym władze bezpieczeństwa wraz z jednostkami WP rozpoczęły energiczną, na szeroką skalę akcję, w wyniku której zlikwidowano kilka sotni UPA, jak: sotnie „Szuma”, „Łastiwki”, „Wołodi”, częściowo zlikwidowano sotnie: „Kryłacza”, „Hromenki”, „Burlaki”, „Chrina”, „Bira”, „Stacha” oraz ujęto 16 członków bandy „Chrina” i „Stacha”, którzy brali bezpośredni udział w zamordowaniu śp. Generała Świerczewskiego.

W toku operacji ujęto 590 bandytów, 1983 współpracujących z bandami i podejrzanych, zabito 62[.]¹ bandytów, zdobyto 1293 jedn[ostki] broni, 45 079 [sztuk] amunicji i 426 granatów. Wykryto i zniszczono 134 bunkry i szałas.

Na dzień 31 VI rb. pozostało jeszcze 18 sotni UPA, w tym 14 w woj. rzeszowskim, 3 w woj. lubelskim oraz 1 w woj. krakowskim.

Obecnie przed organami BP postawione zostało zadanie dalszego stopniowego rozbijania band UPA, już bez pomocy WP, oraz przygotowanie ostatecznej likwidacji pozostałych niedobitków band w okresie jesiennym i zimowym.

Równocześnie z operacjami przeciwko bandom UPA prowadzona była akcja przesiedleńcza ludności ukraińskiej na Ziemi Zachodnie oraz zasiedlanie gospodarstw ukraińskich ludnością polską.

Na dzień 31 VI rb. przesiedlonych zostało 106 967 osób ludności ukraińskiej, w tym z woj. rzeszowskiego 97 978 osób, z woj. lubelskiego 8989 osób.

На землях, залишених українцями до 16 VI ц. р. заселено 245 польських сім[ей] в Ланцутському та Ряшівському повітах, а також 85 сімей в Яслівському повіті.

В Горлицькому повіті місцеве польське населення заселено на 93 колишніх українських господарствах, у Ярославському повіті заселено 136 господарств.

[...]

ІНП, МГБ 194, арк. 2–4.

Копія, машинопис.

Примітки

¹ Цифра нерозбірлива. Правдоподібно: 0 або 2.

Na terenach opuszczonych przez Ukraińców do dnia 16 VI rb. osiedlono 245 rodzin polskich w pow. Łańcut i Rzeszów oraz 85 rodz[in] w pow. Jasło.

W powiecie Gorlice osiedlono miejscową ludność polską na 93 gospodarstwach poukraińskich, w pow. Jarosław zasiedlono 136 gospodarstw.

[...]

IPN, MBP 194, k. 2-4.

Kopia, maszynopis.

Przypisy

¹ Cyfra nieczytelna. Prawdopodobnie: 0 lub 2.

**19 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 34
міністра національної оборони Міхала Ролі-Жимерського
про ситуацію, пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^a19-а липня 1947 р.

Повідомлення № 34
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 18 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

16–17 липня ц. р. частини Оперативної групи „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Василівка (34 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Диків Новий (13 км на півн.-зах. від Любачева), м. Ленчна – Бродів (23 км на півн.-сх. від Любліна), м. Бистшейовиці (17 км на півд.-сх. від Любліна).

У рай[оні] м. Василівка (34 км на сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 5 пп під час захоплення бункерів вбив 2 бандитів, здобув 3 одиниці зброї та 26 000 зл[отих] і 5 американських доларів.

У рай[оні] м. Диків Новий (13 км на півн.-зах. від Любачева) підрозділ 7 пп спіймав командира Диківського куща на псевдо „Щупак”¹ і члена банди „Тучі” на псевдо „Бжоза”.

У рай[оні] м. Дубецько (27 км на зах. від Перемишля) підрозділи [!] 40 пла спіймали 10 осіб, які повернулися після виселення та заарештували 6 осіб, підозрюваних у співпраці з бандами.

За останніми повідомленнями радянських прикордонних загонів, банда, що пробралася на територію СРСР, втратила вже 72 вбитими і спійманими.

б) Акція виселення.

До 15.7. ц. р. виїхав загалом 391 трансп[орт], зі 125 435 ос[обами] в ньому.

16–17.7. ц. р. виїхало загалом 15 [транспортів], з 4876 ос[обами] в них.

Загалом виїхало 406 трансп[ортів], з 130 311 ос[обами] в них.

**19 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 34
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a-19^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 34
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 18 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 16–17 lipca rb. jednostki Grupy Operacyjnej „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Wasylówka (34 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Dzików Nowy (13 km p[ółn.]-zach. Lubaczów), m. Łączna – Brodów (23 km p[ółn.]-wsch. Lublin), m. Bystrzejowice (17 km p[ółd.]-wsch. Lublin).

W rej[onie] m. Wasylówka (34 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddział 5 pp przy zdobywaniu schronów zabił 2 bandytów, zdobył 3 jednostki broni oraz 26 000 zł i 5 dolarów amerykańskich.

W rej[onie] m. Dzików Nowy (13 km p[ółn.]-zach. Lubaczów) oddział 7 pp ujął dowódcę kuszczu dzikowskiego ps. „Szczupak”²¹ i członka bandy „Tuczy” ps. „Brzoza”.

W rej[onie] m. Dubiecko (27 km zach. Przemyśl) oddziały [!] 40 pal ujęły 10 osób, które po wysiedleniu powróciły i aresztowały 6 osób podejrzanych o współpracę z bandami.

Według ostatnich informacji pogranicznych oddziałów radzieckich banda, która przedostała się na teren ZSRR, straciła już 72 zabitych i ujętych.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 15.7 rb. odjechało ogółem 391 transport[ów] o stanie 125 435 l[udzi].

W dn[iach] 16–17.7 rb. odjechało ogółem 15 transport[ów] o stanie 4876 l[udzi].

Ogółem odeszło 406 transp[ortów] o stanie 130 311 l[udzi].

Акція виселення надалі відбувається згідно з планом.

в) Акція розселення.

До 18 липня ц. р. на місця призначення прибув загалом 391 транспорт, з 126 485 особами в ньому, з чого припадає:

на Щецинське воєв[одство] 137 транспортів, з 44 126 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 13 транспортів, з 3929 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 25 транспортів, з 6585 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 145 транспортів, з 52 132 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 71 транспорт, з 19 713 особами в ньому.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

У рай[оні] м. Ленчна (23 км на півн.-сх. від Любліна) і в рай[оні] м. Бистшейовиці (17 км на півд.-сх. від Любліна) підрозділи Підгрупи „Люблін” спіймали 7 членів банди „Ордона”, 13 співпрацівників банд і 13 осіб, підозрюваних у співпраці.

Під час бою з бандою „Шатана”² підрозділи підгрупи вбили 2 бандитів і здобули 4 одиниці зброї.

15 ц[ього] м[ісяця] підрозділи підгрупи „Люблін” вбили 1 бандита з банди „Ястшемба”, 1 пораненого спіймали та заарештували 9 співпрацівників цієї банди, здобувши при цьому 6 одиниць зброї, у тому числі 4 ручних кулемети.

В. Загальне зведення станом на 18 липня 1947 р.

2. Втрати банд	до 16 VII	на 18 VII	всього
вбито бандитів	569	6	575
спіймано бандитів	737	32	769
арештовано підозрілих	1 393	54	1 451 ³
здалося добровільно	54	1	55
3. Здобуто зброї	до 16 VII	на 18 VII	всього
ручних кулеметів	104	5	109
автоматів	198	5	203
гвинтівок	282	8	290
рпп	3	1	4
пістолетів	117	9	126
гранат	317	2	319
знищено бункерів	659	5	664
мін	367	2	369

Akcja wysiedleńcza przebiega dalej planowo.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 18 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 391 transportów o stanie 126 485 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 137 transp[ortów] o stanie 44 126 ludzi,

na woj. gdańskie 13 transp[ortów] o stanie 3929 ludzi,

na woj. poznańskie 25 transp[ortów] o stanie 6585 ludzi,

na woj. olsztyńskie 145 transp[ortów] o stanie 52 132 ludzi,

na woj. wrocławskie 71 transp[ortów] o stanie 19 713 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

W rej[on]ie m. Łęczna (23 km płn.-wsch. Lublin) i rej[on]ie m. Bystrzejowice (17 km pld.-wsch. Lublin) oddziały Podgrupy „Lublin” ujęły 7 członków bandy „Ordona”, 13 współpracowników band i 13 podejrzanych o współpracę.

W czasie walki z bandą „Szatana”² oddziały podgrupy zabiły 2 bandytów i zdobyły 4 jednostki broni.

W dniu 15 bm. oddziały Podgrupy „Lublin” zabiły 1 bandytę z bandy „Jastrzębia”, 1 rannego ujęły i aresztowały 9 współpracowników tej bandy, zdobywając 6 jednostek broni w tym 4 rkm.

C. Ogólne zestawienie na dzień 18 lipca 1947 r.

2. Straty band	do dn. 16 VII	na dz. 18 VII	razem
zabito bandytów	569	6	575
ujęto bandytów	737	32	769
aresztowano podejrzanych	1 393	54	1 451 ³
poddało się dobrowolnie	54	1	55
3. Zdobyto broni	do dn. 16 VII	na dz. 18 VII	razem
rkm	104	5	109
automatów	198	5	203
kb	282	8	290
rpp	3	1	4
pistoletów	117	9	126
granatów	317	2	319
zniszczono schronów	659	5	664
min	367	2	369

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський
генерал дивізії

ЦВА, IV. 500. 1/A 131, арк. 81.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ Провідником Диківського куща у 1945–1947 був Іван Комар, псевдо „Галовий”.

² Возняк Казімеж (1924 р. н.), псевдо „Шатан”, у період окупації у БХ, потім включений до народного ВП; дезертирував і приєднався до підпілля, що постало на базі АК на Люблінщині. Командир і заступник командира партизанського загону ВіН, що був підпорядкований „Запорі”. Заарештований 24 січня 1947 УБ; 11 травня того ж року покінчив життя самогубством. У 1947 загonom „Шатана” командували по черзі: Ян Флісяк – „Хлопцький” і Юліан Реймак – „Юлек”.

³ Так в оригіналі. В сумі виходить: 1447.

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski
generał dywizji

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 81.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Prowidnykiem kuszczu dzikowskiego w l. 1945–1947 był Iwan Komar ps. „Hałowj”.

² Woźniak Kazimierz (ur. 1924), ps. „Szatan”, w czasie okupacji w BCh, następnie wcielony do ludowego WP; zdezerterował i dołączył do podziemia poakowskiego na Lubelszczyźnie. Dca i zca dcy oddziału partyzanckiego WiN podległego „Zaporze”. Aresztowany 24 stycznia 1947 przez UB; 11 maja t. r. popełnił samobójstwo. W 1947 oddziałem „Szatana” dowodzili kolejno: Jan Flisiak – „Chłopicki” i Julian Rejmak – „Julek”.

³ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 1447.

**Після 20 липня 1947, б.м.в. Перелік транспортів з виселеними
до 20 липня 1947 р.**

Зведення

про транспорти з переселенцями акції „В” за період від початку акції до 20 липня 1947 р.
у Ряшівському, Краківському і Люблінському воє[водствах]

№ п/п	воєвод- ства	ваго- нів	родин	осіб	коней	корів	сви- ней	кіз, овець	телят	ло- шат	ялі- в[ок]	возів господа- р[ських]	птиці	при- міт- ки
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Ряшів	10 855	21 666	95 697	11 187	25 005	1 469	6 643	1 200	78	428	8 257	1 656	
2	Краків	10 050	1 892	9 251	514	4 971	—	2 728	—	—	—	—	—	
3	Люблін	4 062	5 328	24 535	6 707	10 718	74	22 416	—	—	—	—	—	
в цілому:		24 967	29 886	129 483	18 408	40 694	1 543	31 787	1 200	78	428	8 257	1 656	

А МВСІА, МГБ 310, арк. 144.

Копія, машинопис.

**Po 20 lipca 1947, b.m.w. Zestawienie transportów
z wysiedlonymi do 20 lipca 1947 r.**

Zestawienie

transportów z przesiedleńcami akcji „W” za okres od początku akcji do dnia 20 lipca 1947 r.
z woj[ewództw:] Rzeszów, Kraków i Lublin

Lp	z woje- wództwa	wago- nów	rodzin	osób	koni	krów	świń	kóz owiec	cieląt	źre- biąt	jałó- w[ek]	wozów gospoda- r[skich]	dro- biu	uwa- gi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Rzeszów	10 855	21 666	95 697	11 187	25 005	1 469	6 643	1 200	78	428	8 257	1 656	
2	Kraków	10 050	1 892	9 251	514	4 971	—	2 728	—	—	—	—	—	
3	Lublin	4 062	5 328	24 535	6 707	10 718	74	22 416	—	—	—	—	—	
	Ogółem	24 967	29 886	129 483	18 408	40 694	1 543	31 787	1 200	78	428	8 257	1 656	

*A MSWiA, MAP 310, k. 144.
Kopia, maszynopis.*

**23 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 35 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^a23-^a липня 1947 р.

Повідомлення № 35
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 22 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

18–19 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Шлятин (17 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Футори (8 км на півн.-зах. від Любачева), м. Дубецько (28 км на зах. від Перемишля), м. Березка (9 км на півн.-сх. від Балигорода), м. Недзіца (21 км на півд.-сх. від Нового Торгу) і м. Любартів.

У рай[оні] м. Шлятин (17 км на сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 5 пп спіймав 2 бандитів із сотні „Шума” та йдучи за їхніми вказівкам спіймав у лісі ще 11 бандитів з цієї ж сотні й здобув 21 одиницю зброї, в тому числі 3 ручних кулемети і знищив 11 бандитських бункерів. Власні втрати – 1 поранений.

У рай[оні] м. Дубецько (28 км на зах. від Перемишля) підрозділи 9 ДП заарештували 16 осіб, які самовільно повернулися після виселення.

У рай[оні] м. Березка (9 км на півн.-сх. від Балигорода) загони 1 Див[ізії] ВВБ знайшли листування банд УПА, з яких випливає, що банда „Громенка” втратила під час бою 26 червня ц. р. не 15, як подавалося на основі знайдених вбитих бандитів, а 40 осіб.

16.7. ц. р. банда УПА спалила село Угринів (57 км на півд.-сх. від Грубешева), незважаючи на 160 членів ДРГМ, які не зуміли запобігти пожежі. Згоріло близько 100 будівель.

б) Акція виселення.

До 17.7. ц. р. виїхало загалом 406 трансп[ортів], зі 130 311 особами в них.

**23 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 35
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a23^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 35
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 22 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 18–19 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Szlatyn (17 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Futory (8 km płn.-zach. Lubaczów), m. Dubiecko (28 km zach. Przemyśl), m. Bereska (9 km płn.-wsch. Baligród), m. Niedzica (21 km płd.-wsch. Nowy Targ) i m. Lubartów.

W rej[onie] m. Szlatyn (17 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddział 5 pp ujął 2 bandytów z sotni „Szuma” i idąc za ich wskazówkami ujął w dalszych lasach 11 bandytów z tejże sotni, zdobył 21 jednostek broni w tym 3 rkm oraz zniszczył 11 schronów bandyckich. Straty własne – 1 ranny.

W rej[onie] m. Dubiecko (28 km zach. Przemyśl) oddziały 9 DP aresztowały 16 osób, które wysiedlone powróciły samowolnie.

W rej[onie] m. Bereska (9 km płn.-wsch. Baligród) oddziały 1 Dyw[izji] WBW znalazły korespondencję band UPA, z której wynika, że banda „Hromenki” w dniu 26 czerwca rb. straciła w czasie walk 40 ludzi, a nie 15, jak było podane na podstawie znalezionych zabitych bandytów.

Dnia 16.7 rb. banda UPA spaliła wieś Uhrynów (57 km płd.-wsch. Hrubieszów) mimo [obecności] 160 ormowców, którzy nie potrafili zapobiec pożarowi. Spłonęło ok. 100 zabudowań.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 17.7 rb. odjechało ogółem 406 transp[ortów] o stanie 130 311 ludzi.

W dn[iach] 18–19–20–21.7 rb. odjechało ogółem 19 transp[ortów] o stanie 5061 ludzi.

18–19–20–21.7. ц. р. виїхало загалом 19 трансп[ортів], з 5061 [особою] в них.

Загалом виїхало 425 трансп[ортів], зі 135 372 особами в них,

Акція виселення надалі відбувається згідно з планом. Список населених пунктів, в яких завершено виселення – у додатку № 1.

в) Акція розселення.

До 21 липня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 407 транспортів, зі 131 373 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 137 транспортів, з 44 126 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 13 транспортів, з 3929 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 28 транспортів, з 7345 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 156 транспортів, з 55 767 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 73 [транспорти], з 20 206 особами в них.

Б. Найважливіші події на території Краківського і Люблінського воєв[одств]

Краківське воєв[одство] –

16.7. ц.р. банда, чисельності і назви якої не встановлено, напала на відділок ГМ у м. Нідзіца (21 км на півд.-сх. від Нового Торгу), де вбила 3 міліціонерів¹. Організоване переслідування банди не дало результатів.

Люблінське воєв[одство] –

Підрозділи підгрупи „Люблін”, під час операцій, що були проведені в рай[оні] м. Любартів, вбили 2 бандитів з банди ВіН, яка вбила Коменданта ГМ у м. Велюнь² та спіймали 2 бандитів на території Радзинського пов[іту].

В. Загальне зведення станом на 22 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 18 VII	на 22 VII	всього
поранених солдатів ВП	52	2	54
2. Втрати банд	до 18 VII	на 22 VII	всього
вбито бандитів	575	34	609
спіймано бандитів	769	23	792
арештовано підозрілих	1 451	38	1 489
здалося добровільно	55	1	56

Ogółem odeszło 425 transp[ortów] o stanie 135 372 ludzi.

Akcja wysiedleńcza przebiega nadal planowo. Wykaz miejscowości, których wysiedlanie zakończono, zawiera załącznik Nr 1.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 21 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 407 transportów o stanie 131 373 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 137 transp[ortów] o stanie 44 126 ludzi,

na woj. gdańskie 13 transp[ortów] o stanie 3929 ludzi,

na woj. poznańskie 28 transp[ortów] o stanie 7345 ludzi,

na woj. olsztyńskie 156 transp[ortów] o stanie 55 767 ludzi,

na woj. wrocławskie 73 transp[orty] o stanie 20 206 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenach woj. krakowskiego i lubelskiego

Woj. krakowskie –

Dnia 16.7 rb. banda o nieustalonej sile i nazwie napadła na posterunek MO w m. Niedzica (21 km płd.-wsch. Nowy Targ), gdzie zamordowała 3 milicjantów¹. Zorganizowany za bandą pościg nie dał rezultatów.

Woj. lubelskie –

Oddziały Podgrupy „Lublin” w czasie operacji przeprowadzanych w rej[onie] m. Lubartów zabiły 2 bandytów z bandy WiN, która zamordowała komendanta MO w m. Wieluń² oraz ujęły 2 bandytów na terenie pow. Radzyń.

C. Ogólne zestawienie na dzień 22 lipca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 18 VII	na dz. 22 VII	razem
rannych żołnierzy WP	52	2	54
2. Straty band	do dn. 18 VII	na dz. 22 VII	razem
zabito bandytów	575	34	609
ujęto bandytów	769	23	792
aresztowano podejrzanych	1 451	38	1 489
poddało się dobrowolnie	55	1	56

3. Здобуто зброї	до 18 VII	на 22 VII	всього
ручних кулеметів	109	6	115
СВТ	9	1	10
автоматів	203	5	208
гвинтівок	290	32	322
пістолетів	126	4	130
гранат	319	21	340
боєприпасів	101 503	3 502	105 005
знищено бункерів	664	18	682

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський
генерал дивізії

Додаток № 1

Список населених пунктів,
в яких завершено акцію виселення української людності

№	Населений пункт	Кількість виселених	№	Населений пункт	Кількість виселених
	1/866 з переносу	105 236	885.	Хлоп'ятин	174
867.	Фльоринка	909	886.	Горощиці	5
868.	Ваврка	179	887.	Скежиньце ³	4
869.	Кам'янна	40	888.	Павловичі	5
870.	Перунка	443	889.	Голуби	6
871.	Поляни	373	890.	Диниська	90
872.	Лосє	265	891.	Річиця	485
873.	Бінчарева	258	892.	Гребенне	18
874.	Берест	560	893.	Руда Любиць-	
875.	Угринь	35	ка		80
876.	Тилич	254	894.	Лужки	18
877.	Котів	28	895.	Горай	17
878.	Богуша	368	896.	Затилля	84
879.	Крижівка	51	897.	Нетреба	122
880.	Чорна	473	898.	Ярчів	10
881.	Мушинка	274	899.	Верщиця	4
882.	Королева Руська	290	900.	Ходиванці	20
883.	Мохначка Вижня	284	901.	Завади	7
884.	Мохначка Нижня	263	902.	Кревиця	298

3. Zdobyto broni	do dn. 18 VII	na dz. 22 VII	razem
rkm	109	6	115
SWT	9	1	10
automatów	203	5	208
kb	290	32	322
pistoletów	126	4	130
granatów	319	21	340
amunicji	101 503	3 502	105 005
zniszczono schronów	664	18	682

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski
generał dywizji

Załącznik Nr 1

Wykaz miejscowości,
w których zakończono akcję wysiedleńczą ludności ukraińskiej

Lp. Miejscowość	Stan wysiedlo-nych	Lp. Miejscowość	Stan wysiedlo-nych
1/866. z przeniesienia	105 236	883. Mochnaczka	
867. Florynka	909	Wyżna	284
868. Wawrzka	179	884. Mochnaczka Niżna	263
869. Kamianna	40	885. Chłopiatyn	174
870. Piorunka	443	886. Horoszczyce	5
871. Polany	373	887. Skierzyńce ³	4
872. Łosie	265	888. Pawłowice	5
873. Binczarowa	258	889. Hołubie	6
874. Berest	560	890. Dyniska	90
875. Uhryń	35	891. Rzeczyca	485
876. Tylicz	254	892. Hrebenne	18
877. Kotów	28	893. Ruda Lubycka	80
878. Bogusza	368	894. Łużki	18
879. Krzyżówka	51	895. Goraj	17
880. Czarna	473	896. Zatyle	84
881. Muszynka	274	897. Netreba	122
882. Królowa Ruska	290	898. Jarczów	10

903. Василів	117	913. Міончин	58
904. Тератин	9	914. Кол[онія]	
905. Грубешів	64	Міончин	3
906. Мірче	2	915. Городло	16
907. [Колонія]		916. Гусинне	4
Америка	1	917. Гребенне	9
908. Вишнів	2	918. Ярославець	25
909. Радостів	2	919. Славенцін	21
910. Тучапи	8	920. Гростяни	8
911. Моложів	3		
912. Модринь	2		
		Всього:	112 393

Зведення згідне з оригіналом:

(—) Яргелло, капітан

23 липня 1947 р.

ЦВА, IV. 500. 1/А 131, арк. 78–79.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

¹ Це були: Міхал Гушковський (1908 р. н.), член ПРП, працівник Новотарзького ПУГМ; Францішек Мажец (1924 р. н.), член ПРП, начальник відділка ГМ в Нідзіці та Францішек Стажик (1906 р. н.), член ПРП, співробітник відділка ГМ в Нідзіці.

² Правдоподібно йдеться про взводного Юзефа Дудзіка (1923 р. н.), члена ПРП, начальника відділка ГМ у м. Козеброди Серпського повіту, який перебував в районі Любартова у відпустці.

³ Правдоподібно: Секежинці.

899. Werszczyca	4	910. Tuczapy	8
900. Chodywańce	20	911. Mołożów	3
901. Zawady	7	912. Modryń	2
902. Krzewica	298	913. Miączyn	58
903. Wasylów	117	914. Kol[onia] Miączyn	3
904. Teratyn	9	915. Horodło	16
905. Hrubieszów	64	916. Husynne	4
906. Mircze	2	917. Hrebenne	9
907. [Koloniam] Ame- ryka	1	918. Jarosławiec	25
908. Wiszniów	2	919. Sławęcim	21
909. Radostów	2	920. Trzeszczany	8
		Razem:	112 393

Za zgodność zestawienia:

(—) Jargiełło, kpt.

Dnia 23 lipca 1947 r.

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 78–79.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Byli to: Michał Guskowski (ur. 1908), członek PPR, funkcjonariusz KPMO Nowy Targ, Franciszek Marzec (ur. 1924), członek PPR, komendant posterunku MO w Niedzicy oraz Franciszek Starzyk (ur. 1906), członek PPR, funkcjonariusz posterunku MO w Niedzicy.

² Prawdopodobnie chodzi o plut. Józefa Dudzika (ur. 1923), członka PPR, komendanta posterunku MO w m. Koziebrody pow. Sierpc, przebywającego na urlopie w rejonie Lubartowa.

³ Prawdopodobnie: Siekierzyńce.

**25 липня 1947, Ряшів. Звіт Командування ОГ „Вісла”
про діяльність Групи**

Оперативна група „Вісла”
Вих. №^a 0455/Груп.^a
..... 1947 р.

Ряшів, 25 липня 1947 р.
Цілком таємно
Прим. №^{a-1} а^a

Звіт
про діяльність Оперативної групи „Вісла”
за період з 20.04 до 31.07.1947 р.

I. Завдання Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна група „Вісла” отримала в принципі два паралельні завдання, а саме:

- ліквідувати організації і фашистські банди УПА,
- провести евакуацію українського населення і тих змішаних родин, які співпрацювали з бандами.

Обидва вищевказані завдання спочатку охоплювали територію Ряшівського воев[одства], потім діяльність Оперативної групи було поширено на східну частину Краківського і Люблінського воев[одств].

б) Уже в ході діяльності постала необхідність проведення акції заселення, оскільки внаслідок евакуації значної кількості українського населення, не можна було допустити залишення чималих територій зовсім без населення.

Як акція заселення, так і пізніша акція збору врожаю були похідними завданнями, не покладеними на ОГ „Вісла”, однак після детального вивчення ситуації на місцях, стало зрозуміло, що без широкої участі війська в обох акціях, результати були б надто слабкі, внаслідок чого народне господарство зазнало б великих втрат.

Нарешті з власної ініціативи у північно-західні території вислано спеціальну контрольну комісію, щоб зорієнтуватися на місці, як здійснюється поселення на нових землях евакуйованого Оперативною групою українського населення, які настрої панують у його середовищі, якими є його нові побутові умови тощо.

Зараз, згідно з наказом Міністра національної оборони № 00322 від 17 липня 1947 р., подальше керівництво згаданими акціями на території Ряшівського, Краківського й Люблінського воев[одств] пере-

**25 lipca 1947, Rzeszów. Sprawozdanie Dowództwa GO „Wisła”
z działań Grupy**

Grupa Operacyjna „Wisła”
Nr wych. ^a-0455/Grup.^{-a}
Dnia 1947 r.

Rzeszów, dnia 25 lipca 1947 r.
Ściśle tajne
Egz. Nr ^a-1 ^a-^a

Sprawozdanie
z działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
za okres od 20.04 do 31.07.1947 r.

I. Zadania Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Grupa Operacyjna „Wisła” otrzymała zasadniczo dwa równoległe zadania, a mianowicie:

- zlikwidowanie organizacji i faszystowskich band UPA,
- przeprowadzenie ewakuacji ludności ukraińskiej i tych rodzin mieszanych, które współpracowały z bandami.

Obydwa powyższe zadania obejmowały początkowo teren woj. rzeszowskiego, następnie zaś działalność Grupy Operacyjnej została rozszerzona na wschodnią część woj. krakowskiego i woj. lubelskie.

b) Już w toku działania wyłoniła się konieczność przeprowadzenia akcji zasiedleńczej, gdyż na skutek ewakuacji poważnej liczby ludności ukraińskiej, nie można było dopuścić do pozostawienia znacznych obszarów zupełnie ogołoconych z ludności.

Zarówno akcja zasiedleńcza, jak i późniejsza akcja żniwna były zadaniami pochodnymi, nie nałożonymi na GO „Wisła”, jednakże po dokładnym zorientowaniu się w terenie stało się widocznym, że bez szerokiego udziału wojska w obydwu akcjach wyniki byłyby zbyt słabe, wskutek czego gospodarka narodowa poniosłaby wysokie straty.

Wreszcie z własnej inicjatywy wysłano na tereny północno-zachodnie specjalną komisję kontrolną, celem zorientowania się na miejscu, w jaki sposób jest przeprowadzane osiedlanie na nowych terenach ewakuowanej przez Grupę Operacyjną ludności ukraińskiej, jakie wśród niej panują nastroje, jakie są jej nowe warunki bytu itd.

Obecnie, zgodnie z rozkazem Ministra Obrony Narodowej Nr 00322 z dnia 17 lipca 1947 r., dalsze kierownictwo wyżej wymienionymi akcjami na terenie woj. rzeszowskiego, krakowskiego i lubelskiego przekazuję

даю Командувачеві 5 і 7 ВО, представляючи звіт за період 3-місячної діяльності Оперативної групи „Вісла”.

II. Боротьба з бандами УПА

А. Діяльність банд УПА за звітний період пройшла три послідовні фази:

1-ша фаза (близько 6 тижнів). Після прибуття частин ОГ „Вісла” банди розפורшилися на малі групки, зовсім уникаючи боїв.

2-га фаза. Після проведення евакуації українського населення, що спричинило ліквідацію баз постачання, системи зв'язку і повний розрив цивільної сітки, розкидані по району слабкі бандитські групки, нездатні навіть власними силами забезпечити себе харчами, почали об'єднуватися у більші групи, до кількох сотень включно (напр. сотні „Ластівки”, „Крилача”, „Бурлаки”).

3-тя фаза. Об'єднані сотні боївків куренів „Рена” і „Байди”, безперервно переслідувані й биті підрозділами Оперативної групи, після втрати великої кількості вбитими і полоненими, виснажені й деморалізовані – пробралися на південь – в Карпати. Значна їх частина (група „Бурлаки”, „Громенка” і „Романа”) перейшла чехословацький кордон, група „Бора”, „Хріна” з рештками [групи] „Стаха” – кордон з СРСР, залишаючи на нашій території повний штаб (керівництво) „Закерзонського Краю”, законспірованих „провідників”, кущі й патрулі СБ.

Б. Чисельність банд УПА:

На оперативній території ОГ „Вісла” у момент початку операції діяли банди УПА у кількості 4-х куренів: „Беркута” (Грубешівський і Томашівський пов[іти]), „Залізняка” (Любачівський і Перемиський пов[іти]), „Байди” (Сяніцький і Ліський пов[іти]) та „Рена” (Сяніцький, Яслівський і Красницький пов[іти]).

Загальна кількість діючих куренів, разом з персоналом місцевих органів, становила близько 2400 осіб. Крім того, цивільна організація УП[А] охоплювала багато тисяч членів, кількості яких встановити неможливо. Порівняльна таблиця кількісного складу банд на початку діяльності ОГ „Вісла” та в кінцевій фазі операції – дивися додаток № 1.

В. Хід дій:

1. У початковий період діяльності оперативна територія ОГ „Вісла” охоплювала тільки півд.-східну частину Ряшівського воєв[одства] – Ліський, Сяніцький, Перемиський і частково Любачівський повіти.

Dowódcy OW 5 i 7, przedstawiając sprawozdanie za okres 3-miesięcznego działania Grupy Operacyjnej „Wisła”.

II. Walka z bandami UPA

A. Działalność band UPA w okresie sprawozdawczym przeszła trzy kolejne fazy:

1-sza faza (około 6-ciu tygodni). Po przybyciu jednostek GO „Wisła” bandy rozproszyły się na małe grupki, unikając całkowicie walki.

2-ga faza. Po przeprowadzeniu ewakuacji ludności ukraińskiej, co spowodowało zlikwidowanie baz zaopatrzenia, systemu łączności i kompletne zerwanie siatki cywilnej, rozrzucone w terenie słabe grupki bandyckie, niezdolne nawet do zapewnienia sobie własnymi siłami żywności, zaczęły skupiać się w większe grupy włącznie do kilku setni razem (np. setnie „Łastiwki”, „Kryłacza”, „Burlaki”).

3-cia faza. Połączone setnie bojówek kureni „Rena” i „Bajdy”, ścigane i bite bez przerwy przez oddziały Grupy Operacyjnej, po stracie wielkiej ilości zabitych i jeńców, wyczerpane i zdemoralizowane – przebiły się na południe w Karpaty. Poważna ich część (grupy „Burlaki”, „Hromenki” i „Romana”) przeszła granicę czechosłowacką, grupa „Bira”, „Chrina” z resztką [grupy] „Stacha” – granicę ZSRR, pozostawiając na naszym terenie nietknięty sztab (kierownictwo) „Zakerzońskiego Kraju”, zakonspirowanych „prowidnyków”, kuszczę i patrole SB.

B. Siły band UPA:

Na terenie operacyjnym GO „Wisła” w momencie rozpoczęcia akcji działały bandy UPA w sile 4-ch kureni: „Berkuta” (pow. Hrubieszów i Tomaszów [Lubelski]), „Zaluzniaka” (pow. Lubaczów i Przemyśl), „Bajdy” (pow. Sanok i Lesko) oraz „Rena” (pow. Sanok, Jasło i Krosno).

Ogólna siła działających kureni wraz z personelem obsady terenowej wynosiła około 2400 ludzi. Ponadto organizacja cywilna UP[A] obejmowała wiele tysięcy członków, niemożliwych do liczbowego ustalenia. Tablica porównawcza stanu ilościowego band na początku działania GO „Wisła” i w końcowej fazie akcji – patrz załącznik Nr 1.

C. Przebieg działań:

1. W początkowym okresie działań obszar operacyjny GO „Wisła” obejmował tylko pld.-wschodnią część woj. rzeszowskiego – powiaty Lesko, Sanok, Przemyśl i częściowo Lubaczów.

Na terenie tym działały w tym okresie 2 różne typy band:

a) kurenie „Rena” i „Bajdy” – najliczniejsze, najbardziej bojowe i aktywne,

На цій території діяли у той період 2 різні типи банд:

а) курені „Рена” і „Байди” – найбільш чисельні, бойові і активні,

б) курінь „Залізняка”, що проявляв невелику активність у Любачівському пов[іті] та у північній частині Ярославського пов[іту].

На основі здобутої інформації і досвіду Командування Оперативної групи прийшло до висновку, що головним стрижнем сил військової і цивільної організації УПА є два найбільш бойові курені – „Рена” і „Байди”, що мали на своїй совісті найбільше вбивств і грабунків. У зв’язку з цим протягом першого місяця дій головні зусилля були спрямовані на ліквідацію цих куренів, причому ця операція мала бути і провадилася невинно до завершення діяльності ОГ „Вісла”.

Ліквідацію менш бойового куреня – „Залізняка” відкладено на пізніший період, але від початку акції проти нього велися розвідувальні й бойові дії меншими силами.

У курені „Байди” в цей час було 4 сотні („Бурлаки”, „Ластівки”, „Громенка” і „Крилача”), які загалом налічували – 413 бандитів.

У курені „Рена” – 4 сотні („Стаха”, „Бора”, „Хріна” і „Бродича”) загальною чисельністю – 393 бандити. Крім того, особовий склад район[ів] і надрай[онів] обох куренів – 558 осіб. Разом обидва бойові курені з місцевим складом – 1368 осіб.

Оперативна група ліквідувала близько 950 бандитів з обох цих куренів. Решта, близько 200 осіб, перейшла чехословацький кордон, де чеські підрозділи у тісній взаємодії з польськими підрозділами ліквідували до цього часу понад 45 бандитів, близько 90 перейшли кордон Радянського Союзу, з яких радянські частини до цього часу ліквідували близько 50 бандитів.

Зараз рештки куреня „Байди”, безперервно переслідувані чехословацькими військами, пробираються в напрямку Австрії. Хід дій, які ведуть чехословацькі підрозділи дозволяє припускати, що й ці недобитки найближчим часом будуть повністю ліквідовані.

За останніми відомостями, група банди „Романа” чисельністю 40 осіб, що входить до складу куреня „Байди”¹ на території Чехословаччини, перейшла на польський бік [кордону], однак вона цілком деморалізована, розбилася на малі групки по 3–4 особи, які блукають по лісах у прикордонній смузі Новосанчівського пов[іту], здійснюючи лише дрібні грабункові напади в пошуках харчів.

Таким чином, найбільш бойові й активні банди ліквідовані на польській території на 78%, а залишки бойового складу пробралися за кордон. Отже, ці головні кадри банд УПА практично перестали існувати. Однак, слід підкреслити, що на території Перемиського, Ліського і Сяніцького пов[ітів] залишилися ще дрібні уламки цих банд, їх

b) kureń „Zaliziaka”, przejawiający nikłą działalność w pow. Lubaczów i północnej części pow. Jarosław.

Na podstawie zdobytych wiadomości i doświadczeń Dowództwo Grupy Operacyjnej doszło do wniosku, że głównym trzonem sił organizacji wojskowej i cywilnej UPA są dwa najbardziej bojowe kurenie „Rena” i „Bajdy”, mające na swoim sumieniu najwięcej mordów i grabieży, toteż w ciągu pierwszego miesiąca działań skierowano główny wysiłek na zlikwidowanie tych kurenii z tym, że ta akcja miała być i była prowadzona nieustannie do końca działania GO „Wisła”.

Zlikwidowanie mniej bojowego kurenia „Zaliziaka” pozostawiono na okres późniejszy, prowadząc przeciwko niemu od początku akcji działania rozpoznawcze i bojowe mniejszymi siłami.

W kurenii „Bajdy” były w tym czasie 4 sotnie („Burlaki”, „Łastiwki”, „Hromenki” i „Kryłacza”), które łącznie liczyły – 413 bandytów.

W kurenii „Rena” 4 sotnie („Stacha”, „Bira”, „Chrina” i „Brodyca”) o łącznej sile – 393 bandytów. Ponadto obsada personalna rejon[ów] i nadrejon[onów] obu kurenii – 558 ludzi. Razem obydwa kurenie bojowe wraz z obsadą terenową – 1368 ludzi.

Z obu tych kurenii Grupa Operacyjna zlikwidowała około 950 bandytów. Reszta, około 200 ludzi, przekroczyła granicę czechosłowacką, gdzie oddziały czeskie w ścisłym współdziałaniu z oddziałami polskimi zlikwidowały dotychczas ponad 45 bandytów, oraz około 90 przekroczyło granicę Związku Radzieckiego, z czego oddziały radzieckie dotychczas zlikwidowały około 50 bandytów.

W chwili obecnej resztki kurenia „Bajdy”, nieustannie ścigane przez wojska czechosłowackie, przebijają się w kierunku Austrii. Przebieg działań, prowadzonych przez oddziały czechosłowackie, pozwala przypuszczać, że i te niedobitki zostaną w najbliższym czasie całkowicie zlikwidowane.

Według ostatnich wiadomości grupa bandy „Romana” w sile 40 ludzi, przebywająca w składzie kurenia „Bajdy”¹ na terenie Czechosłowacji przeszła na stronę polską, jednakże jest ona całkowicie zdemoralizowana, rozbiła się na małe grupki po 3–4 ludzi i błąka się po lasach w pasie przygranicznym pow. nowosądeckiego, dokonując jedynie drobnych napadów rabunkowych w poszukiwaniu żywności.

W ten sposób najbardziej bojowe i najaktywniejsze bandy zostały zlikwidowane na terenie polskim w 78%, zaś resztki stanu bojowego przebiły się za granicę. Te główne kadry band UPA przestały więc praktycznie istnieć. Trzeba jednak stwierdzić, że na terenie pow. Przemyśl, Lesko i Sarnok pozostały jeszcze drobne odpryski tych band, ich kuszcze i patrole SB, w sumie około 80–100 ludzi, w tym pewna ilość rejonowych, nadrejonowych

кущі й патрулі СБ, загалом близько 80–100 осіб, у тому числі певна кількість районних, надрайонних і окружних провідників, яких внаслідок докладної охорони і дбайливої пильності організації УПА було неможливо спіймати.

Крім того, у більших містах, в яких за наказом Міністерства громадської безпеки не було проведено виселення, ймовірно залишилися деякі керівні елементи організації УПА, ліквідацію яких, так само як і виловлювання провідників, які переховуються на місцях, повинні здійснити органи безпеки.

2. На другому місяці діяльність Оперативної групи поширено на Ярославський, Любачівський, Томашівський повіти, з метою ліквідації куреня „Залізняка” та інших банд, які там діяли. Цей курінь, внаслідок розпорошення на території, не був, щоправда, повністю розгромлений, однак зазнав великих втрат, не лише бойових, але і внаслідок численних дезертирств. 3 Дивізія піх[оти] повністю ліквідувала сотні „Шума”, а інші сотні („Калиновича”, „Тучі” і „Крука”) не налічують зараз більш як 14–25 осіб.

Під час дій, на основі розвідки на території Грубешівського і Томашівського пов[ітів] викрито курінь „Беркута”, що складався з малих сотень: „Яра”, „Чауса”, „Дуди”² і „Давида”, які загалом налічували близько 150 осіб. Цей курінь не проводить досі активної діяльності і залишається розпорошеним.

Загалом із складу обох згаданих куренів, які налічували 789 бандитів і 249 [членів] місцевих організацій – всього 1038 – залишилося ще бл[изько] 402 бандитів та близько 70 осіб – [членів] кущів і патрулів СБ.

3. На території Володавського пов[іту] і півд. частини Біло-Підляського пов[іту] діяла банда „Володі”, яка спочатку налічувала близько 35 осіб, а згодом у період перед евакуацією збільшила свою чисельність за рахунок української молоді до близько 110 осіб. Після того, як було вбито к[оманди]ра банди „Володю” та кількох його офіцерів, банда розпорошилася і не проявляє зараз жодної організованої діяльності.

4. Загалом внаслідок дій Оперативної групи, в ході військових операцій, було ліквідовано 1509 бандитів, що складає понад 75% кількості банд, [що діяли станом] на квітень 1947 р. Крім того, повністю ліквідовано цивільну сітку, знищивши таким чином соціальну й матеріальну базу банд УПА. З цієї сітки до табору ізоляції в Явожно вислано 2781 бандита.

Слід підкреслити, що в момент прибуття ОГ „Вісла” на території Ряшівського, Люблінського і Краківського воев[одств] діяло 19 сотень

wych i okręgowych prowidnyków, którzy na skutek dokładnego obstawienia i troskliwej czujności organizacji UPA byli nieuchwytni.

Ponadto w większych miastach, w których z polecenia Ministerstwa Bezpieczeństwa Publ[icznego] nie przeprowadzono wysiedlenia, pozostały prawdopodobnie niektóre elementy kierownicze organizacji UPA, których likwidację, jak i wyłapanie ukrytych w terenie prowidnyków winny przeprowadzić organa bezpieczeństwa.

2. W drugim miesiącu działalność Grupy Operacyjnej została rozszerzona na powiaty Jarosław, Lubaczów, Tomaszów Lub[elski], celem likwidacji kurenia „Zalizniaka” i innych działających tam band. Kureń ten, na skutek rozproszenia w terenie, nie został wprawdzie doszczętnie rozgromiony, poniósł jednak bardzo duże straty nie tylko bojowe, ale i od licznych dezercji. 3 Dywizja Piech[oty] zlikwidowała całkowicie sotnię „Szuma”, zaś pozostałe sotnie („Kałynowycza”, „Tuczy” i „Kruka”) nie liczą w tej chwili więcej jak po 14–25 ludzi.

W czasie działań, na podstawie wywiadu odkryto na terenie pow. Hrubieszów i Tomaszów [Lubelski] kureń „Berkuta”, składający się z małych sotni: „Jara”, „Czausa”, „Dudy”² i „Dawyda” w sumie ok. 150 ludzi. Kureń ten nie przejawia dotychczas aktywnej działalności i pozostaje w rozproszeniu.

Ogólnie ze stanu obu wymienionych kuren, wynoszącego 789 bandytów i 249 organizacji terenowych – razem 1038 – pozostało jeszcze ok. 402 bandytów oraz około 70 osób z kuszców i patroli SB.

3. Na terenie pow. włodawskiego i pld. części pow. Biała Podlaska działała banda „Wołodi”, licząca początkowo około 35 ludzi, uzupełnionych następnie w okresie przedewakuacyjnym młodzieżą ukraińską do liczby około 110 ludzi. Po zabiciu d[owód]cy bandy „Wołodi” i kilku jego oficerów, banda rozproszyła się i nie przejawia obecnie żadnej zorganizowanej działalności.

4. Ogólnie w wyniku działań Grupy Operacyjnej zlikwidowano w akcjach wojskowych 1509 bandytów, co stanowi ponad 75% stanu band z kwietnia 1947 r. Ponadto zlikwidowano całkowicie siatkę cywilną, niszcząc w ten sposób bazę socjalną i materialną band UPA. Z siatki tej odesłano do obozu odosobnienia w Jaworznie 2781 bandytów.

Należy stwierdzić, że w chwili przybycia GO „Wisła” działało na terenie woj. Rzeszów, Lublin i Kraków 19 sotni UPA, zaś w chwili obecnej na tych terenach nie ma ani jednej zwartej bandy UPA.

Szczegółowy wykaz strat band i siatki cywilnej – patrz zał. Nr 2.

Zał. Nr 3 – przedstawia wykaz zdobyczy w broni i sprzęcie.

Straty własne wynoszą: zabitych – 61, rannych – 91.

УПА, а на даний момент на всій цій території немає жодної компактної банди УПА.

Детальний перелік втрат банд і цивільної сітки – див. дод[аток] № 2.

Дод[аток] № 3 – подає список здобутої зброї і обладнання.

Власні втрати становлять: вбитих – 61, поранених – 91.

Висновки:

а) Як вже згадувалося, на всій території ОГ „Вісла” не залишилося жодної компактної банди УПА. Слід, однак, відмітити, що на всіх територіях, залишених українцями залишилися дрібні уламки банд та кущі і групки СБ. Ці бандитські загони, що нараховують по кілька осіб, можуть ще завдати багато збитків, а тому необхідно далі безупинно проводити зачищення території як військовими підрозділами, так і органами безпеки.

б) Найдокладніше була очищена від банд територія Ряшівського воев[одства] та все Підкарпаття.

в) Зараз викликає занепокоєння територія Любачівського пов[іту], де з огляду на малі власні сили і недостатньо справні оперативні дії 7 ДП не вдалося провести ґрунтового очищення місцевості. Якби тут не було залишено достатньої кількості сил, територія могла б згодом стати центром активної бандитської акції.

г) Відносно велика кількість банд, щоправда дрібних і розпоршених, залишається на території Томашів Люб[ельського] і Грубешівського пов[ітів]. Однак, на основі дотеперішніх результатів, можна сподіватися, що 3 ДП впорається з цим завданням повністю.

ґ) Загалом, завдяки діяльності Оперативної групи, сили банд були зламані і розбиті. Проте, згідно з численними повідомленнями ще перед початком заходів ОГ, як і під час їх реалізації, вважаю, що надзвичайно важливо продовжувати операцію проти решти бандитських груп аж до зими включно, оскільки без цього неможливим буде вважати операцію із запровадження ладу й безпеки на південно-східній території держави остаточно завершеною.

III. Переселенська акція

За повідомленнями, отриманими ранньою весною, кількість українського населення на території півд.-східних воєводств оцінювалася загалом на 20 тисяч.

Після смерті II заступника міністра н[аціональної] о[борони]³, Міністерство громадської безпеки глибше зацікавилася питанням цієї меншини й оцінило її кількість на 80 000. Проте у ході проведеної

Wnioski:

a) Jak wspomniano, na całym terenie GO „Wisła” nie pozostała ani jedna zwarta banda UPA. Należy jednak stwierdzić, że na wszystkich terenach poukraińskich pozostały drobne odpryski band oraz kuszczę i grupki SB. Te oddziały bandyckie, liczące po kilku ludzi, mogą jeszcze przyczynić dużo szkód i dlatego konieczne jest dalsze nieustanne doczyszczanie terenu, przeprowadzane zarówno przez oddziały wojskowe, jak i organa bezpieczeństwa.

b) Najdokładniej został oczyszczony z band teren woj. rzeszowskiego oraz całe Podkarpacie.

c) Ośrodkiem newralgicznym jest obecnie pow. lubaczowski, gdzie zbyt małe siły własne i nie dość sprawne operacyjne działania 7 DP nie były w stanie przeprowadzić gruntownego oczyszczenia terenu. Gdyby nie zostawiono tu dostatecznych sił, teren mógłby się stać z czasem zarzewiem aktywnej akcji bandyckiej.

d) Stosunkowo poważna liczba band, co prawda drobnych i rozproszonych, pozostaje na terenie pow. Tomaszów Lub[elski] i Hrubieszów, jednakże na podstawie dotychczas osiągniętych wyników można mieć nadzieję, że 3 DP upora się całkowicie z tym zadaniem.

e) Na ogół siła band wskutek działań Grupy Operacyjnej została złamana i rozbita. Nie mniej jednak, zgodnie z wielokrotnymi meldunkami jeszcze przed rozpoczęciem działań GO, jak i w toku ich trwania, uważam, że jest niezmiernie ważne kontynuowanie aż do zimy włącznie akcji przeciwko pozostałym grupom bandyckim, gdyż bez tego nie można będzie traktować akcji zaprowadzenia ładu i bezpieczeństwa na terenach południowo-wschodnich państwa za definitywnie zakończoną.

III. Akcja przesiedleńcza

Według meldunków z wczesnej wiosny oceniano ilość ludności ukraińskiej na terenach pld.-wschodnich województw ogólnie na 20 tysięcy.

Po śmierci II wiceministra o[brony] n[arodowej]³, Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego zainteresowało się bliżej zagadnieniem tej mniejszości i oceniło jej liczbę na 80 000. Tymczasem w toku przeprowadzonej akcji ewakuacyjnej przesiedlono ok. 140 000 Ukraińców, przy czym jeszcze pozostała w terenie pewna liczba rodzin ukraińskich, które posiadają bardzo misternie sfałszowane dokumenty polskie. Ponieważ rodziny takie będą stanowiły wrogie ośrodki dla nowo organizującego się życia ludności polskiej na tym terenie, jest rzeczą konieczną funkcjonowanie specjalnych komisji kontrolnych, które zajmą się zbadaniem autentyczności przedsta-

евакуаційної акції переселено близько 140 000 українців, причому на місцях ще залишилася певна кількість українських родин, які володіють дуже майстерно підробленими польськими документами. Оскільки такі родини будуть ворожими осередками для новоорганізованого життя польського населення на цих землях, необхідно створити спеціальні контрольні комісії, які займуться перевіркою автентичності пред'явлених документів і рекомендуватимуть підозрілі родини для можливого переселення.

У повітах розташованих глибше, що не були охоплені операціями ОГ, ще залишилася частина українського населення. Не зафіксовано однак ні активних виступів цього населення, ні його співпраці з бандами УПА, тому залишення його на місці не видається шкідливим.

Переселенська акція, що була проведена швидко і справно, значною мірою сприяла до ліквідації бандитизму, призвела до очищення півд.-східних територій від ворожого державі елементу та повної ліквідації раз і назавжди суспільно-економічної бази для більших сил фашистських банд УПА. Підкреслюю, що банди УПА вже не мають бази для подальшого існування на цій території.

Щоб не змарнувати великих зусиль, яких вимагало проведення переселення величезної маси українського населення і знищення банд УПА, слід, на основі здобутого досвіду, представити наступні пропозиції:

1. Звернути особливу увагу на докладну організацію гнучкої цивільної адміністрації на виселених територіях.

2. Провести старанний підбір старост, війтів і т. д.

3. Організувати і постійно зміцнювати акції політичних партій демократичного блоку.

4. Збільшити сітку управлінь безпеки, як на цій території, ^a „так і на півн.-західних землях”^a, куди було евакуйоване українське населення, підбираючи для цієї служби добрий і повністю надійний елемент.

5. ^aНе тільки утримати^a дотеперішнє зміцнення сил ГМ, а ^aзбільшити^a їх наскільки можливо, шляхом збільшення сітки відділків ГМ на цій території.

6. Звернути особливу увагу як влади, так і політичних партій, на якомога ширшу розбудову і зміцнення ДРГМ.

IV. Акція заселення

У зв'язку із широкомасштабною евакуаційною акцією виникла додаткова проблема – заселення залишених українським населенням

wianych dokumentów i zaopiniują podejrzone rodziny do ewentualnego przesiedlenia.

W powiatach głębiej położonych, nie objętych akcją GO pozostała jeszcze część ludności ukraińskiej. Nie stwierdzono jednak ani aktywnych wystąpień tej ludności, ani współpracy z bandami UPA i pozostawienie jej na miejscu nie wydaje się szkodliwe.

Akcja przesiedleńcza, przeprowadzona szybko i sprawnie, przyczyniła się w dużej mierze do zlikwidowania bandytyzmu, powodując oczyszczenie terenów pld.-wschodnich z elementu wrogiego państwu oraz kompletne usunięcie raz na zawsze bazy społecznej i gospodarczej dla poważniejszych sił faszystowskich band UPA. Twierdzę, że bandy UPA nie mają już podstaw do dłuższego istnienia na tych terenach.

Aby nie zaprzepaścić ogromnego wysiłku, z jakim przeprowadzono przesiedlenia potężnej masy ludności ukraińskiej i wyniszczenia band UPA, należy na podstawie zdobytych doświadczeń postawić następujące wnioski:

1. Położyć silny nacisk na dokładne zorganizowanie sprzężonej administracji cywilnej na wysiedlonych terenach.

2. Przeprowadzić staranny dobór starostów, wójtów itd.

3. Zorganizować i stale wzmacniać akcję partii politycznych bloku demokratycznego.

4. Zagęścić sieć urzędów bezpieczeństwa zarówno na tych terenach, ^a-jak i na ziemiach pln.-zachodnich,^a dokąd została ewakuowana ludność ukraińska, dobierając starannie do tej służby element dobry i całkowicie pewny.

5. ^a-Nie tylko utrzymać^a dotychczasowe wzmocnienie sił MO, lecz ^a-zwiększyć^a je jak najwydatniej, zagęszczając sieć posterunków MO na tym terenie.

6. Szczególną uwagę zarówno władz, jak i partii politycznych zwrócić na możliwie najszerszą rozbudowę i umocnienie ORMÓ.

IV. Akcja zasiedleńcza

W związku z szeroką akcją ewakuacyjną powstał dodatkowy problem zasiedlania terenów opróżnionych przez ludność ukraińską. Zadanie to, tak ważne dla całości gospodarki państwowej, musiało być wykonane możliwie jak najszybciej ze względu na konieczność zebrania zbóż i zagospodarowania tych terenów. Tymczasem miejscowy aparat administracyjny był za słaby, czynniki urzędowe podzielone na zbyt wiele kompetencji – toteż w wyniku akcja zasiedleńcza w początkowej fazie rozwijała się dość słabo. Jeżeli akcja ta została zorganizowana i dała w rezultacie dobre wyniki, to

територій. Це завдання, таке важливе для всього державного господарства, мало бути виконане якомога швидше з огляду на необхідність збирання зернових і впорядкування цих територій. Проте місцевий адміністративний апарат був надто слабким, а урядові чинники переобтяжені надто великою кількістю покладених на них обов'язків. Внаслідок цього на початковому етапі акція заселення розгорталася досить слабо. Якщо ж ця акція була організована і дала в кінцевому підсумку великі результати, то слід з усією рішучістю підкреслити, що це повністю заслуга ПРП, яка виконала головну частину завдання. З другого боку, в міру сил і можливостей, участь у цій акції брало військо, підсилюючи її, забезпечуючи охорону й безпеку як урядових чинників, так і поселенців.

Командири всіх рівнів увесь час підтримували тісний зв'язок з адміністративною владою і комітетами у справах поселення, а також надавали надзвичайно широку допомогу людині, яка поселялася.

Зараз ця акція розвивається все більш справно й дає щораз кращі результати.

На даний час поселено 1094 родини з інших повітів Ряшівського воев[одства] та здійснено внутрішнє переселення 2231 родини. Всього поселено 3305⁴ родин, тобто понад 13 500 осіб.

Заселення проводиться з метою утворення здорових господарств. Одночасно у новостворюваних польських поселеннях вирішуються питання організації безпеки шляхом утворення сильних відділків ГМ та розбудови ДРГМ.

Особливою проблемою є заселення повністю опустілого півд.-сх. виступу у Ліському пов[іті]. Цю територію слід охопити плановою акцією заселення протягом наступного року, після виключення державних лісових теренів, центрів деревообробної і видобувної промисловості.

Для забезпечення безпеки на цій території, згідно з обґрунтованими вже кілька разів пропозиціями К[оманду]вання ОГ, тут повинен діяти спеціальний оперативний ба[тальй]он ВПО. В протилежному випадку цей район може стати притулком як для залишків розбитих банд, що блукають ще по нашій території, так і для [банд], що пробираються з [території] Радянського Союзу і Чехословаччини.

V. Акція збирання врожаю

Акція збирання врожаю, організована й керована Воев[одським] упр[авлінням] Сел[янської] вз[аємодопомоги] при значній допомозі війська розгорнулася й проходить загалом справно.

należy z całym naciskiem podkreślić, że jest to pełna zasługa PPR, która wykonała główną część zadania. Z drugiej strony wojsko w miarę sił i możliwości brało udział w tej akcji, wspomagając ją, zapewniając osłonę i bezpieczeństwo zarówno czynnikom urzędowym, jak i osadnikom.

Dowódcy wszystkich szczebli utrzymywali przez cały czas ścisły kontakt z władzami administracyjnymi i komitetami osiedleńczymi oraz okazywali jak najszybszą pomoc osiedlającej się ludności.

Obecnie akcja ta rozwija się coraz sprawniej i daje coraz lepsze wyniki.

Dotychczas zasiedlono 1094 rodziny z innych powiatów woj. rzeszowskiego i dokonano przesiedlenia wewnętrznego 2231 rodzin. Razem zasiedlono 3305⁴ rodzin, to jest ponad 13 500 osób.

Zasiedlanie przeprowadza się pod kątem stworzenia zdrowych gospodarstw. Równocześnie postępuje sprawa organizacji bezpieczeństwa w nowo zakładanych osiedlach polskich przez tworzenie silnych posterunków MO i rozbudowę ORMÓ.

Specjalne zagadnienie stanowi problem zasiedlania całkowicie opróżnionego pld.-wsch. cypla pow. Lesko. Teren ten winien być objęty planową akcją zasiedleńczą w ciągu przyszłego roku, po odliczeniu państwowych obszarów leśnych, ośrodków przemysłu drzewnego i kopalnianego.

Dla zapewnienia bezpieczeństwa na tym terenie, zgodnie z kilkakrotnie uzasadnionymi propozycjami D[owódz]twa GO, winien działać tutaj specjalny baon operacyjny WOP. W przeciwnym razie obszar ten może stać się azylem dla resztek rozbitych band, blakających się jeszcze po naszym terenie, jak i przenikających ze Związku Radzieckiego i Czechosłowacji.

V. Akcja żniwna

Akcja żniwna, zorganizowana i kierowana przez Wojew[ódzki] Zarz[ąd] Sam[opomocy] Chł[opskiej] przy wydatnej pomocy wojska, rozwinęła się i przebiega na ogół sprawnie.

Na terenie woj. rzeszowskiego, dzięki energii i pracy PPR, postępuje ona znacznie lepiej, niż w województwie lubelskim.

Dotychczas zebrano na całym obszarze około 70% poukraińskiego zboża. Są pewne obawy, że w pld.-wschodniej części pow. Lesko pozostaną jeszcze niewielkie ilości nie zebranego zboża, jednak uwzględniając udział przewidzianej liczby 500 członków PRW jest nadzieja, że akcja żniwna da całkowicie pozytywne rezultaty.

На території Рясівського воєв[одства], завдяки енергійній праці ПРП вона відбувається набагато краще, ніж у Люблінському воєводстві.

Досі в усьому районі зібрано близько 70% залишеного українцями збіжжя. Є певні побоювання, що у півд.-східній частині Ліського пов[іту] залишиться ще невелика кількість незібраного збіжжя, але, беручи до уваги участь передбаченої кількості 500 членів ПРВ є надія, що акція збирання врожаю дасть цілком позитивні результати.

VI. Загальна оцінка розселення українського населення на Возз'єднаних землях

Цю акцію було проведено загалом задовільно з деякими винятками, як напр. на території Венгоборкського пов[іту]⁵, де її проведено просто вкрай погано. На території того ж повіту українці на даний момент ^aскладають 48% всього населення^a. Так само і в інших повітах зосереджено понад 20% українців. Якщо ж при цьому взяти до уваги, що в Венгоборкському пов[іті] проживає досі 1100 німців, то відсоток непевного елемента складе понад 50% від загальної кількості населення повіту. Таким чином виникають сильні анклави ворожо настроєного українського населення, в яких незабаром почнеться інтенсивна пропаганда перекинутого туди духовенства, інтелігенції і членів фашистських організацій ОУН і УПА, українська освіта і врешті решт деструктивна конспіративна робота. Розпорошення такого типу зосереджень [українців] (у зимовий період) ^aє необхідним^a.

Загалом населення настроєне позитивно і поки що позбавлене ворожості. Можна припускати, що при відповідно організованій праці політичних партій, громадських організацій та матеріальній допомозі в організації життя у нових, безумовно важких умовах, це населення пристосується й стане спокійним і творчим елементом.

Важке матеріальне становище цього населення вимагає надання ^aневідкладної допомоги^a з боку держави і всього суспільства, як у період осінньої сівби, так і в зимово-весняний період.

З огляду на те, що місцеві органи безпеки не знають новопоселеного елемента, бажано, щоб органи безпеки, які діють на території південно-східних воєводств, передали їм всі інформаційні матеріали про діяльність організацій ОУН і УПА.

Проведеною перевіркою було охоплено лише Щецінське, Гданське і Ольштинське воєв[одства]. Однак це питання слід було б вивчити [також] на Любуській землі та у Білостоцькому воєв[одстві].

VI. Ogólna ocena osiedlania ludności ukraińskiej na Ziemiach Odzyskanych

Akcja ta została przeprowadzona na ogół zadawalająco z pewnymi wyjątkami, jak np. na terenie pow. Węgobork⁵, gdzie przeprowadzono ją wręcz fatalnie. Na terenie tego powiatu w tej chwili Ukraińcy ^astanowią 48% całej ludności.^a Również w innych powiatach skupiono ponad 20% Ukraińców. A jeśli przy tym wziąć pod uwagę, że w pow. Węgobork zamieszkuje dotychczas 1100 Niemców, to procent elementu niepewnego wyniesie ponad 50% całej ludności powiatu. W ten sposób powstają silne enklawy wrogo nastawionej ludności ukraińskiej, w których rozpocznie się niebawem intensywna propaganda przemyczonego tam kleru, inteligencji i członków organizacji faszystowskich OUN i UPA, oświata ukraińska i wreszcie destrukcyjna praca konspiracyjna. Rozładowanie tego rodzaju skupisk (w okresie zimowym) ^ajest niezbędne.^a

Na ogół nastawienie ludności jest pozytywne i pozbawione na razie wrogości. Można przypuszczać, że przy odpowiednio postawionej pracy partii politycznych, czynników społecznych i pomocy materialnej w organizowaniu życia w nowych, bezwzględnie ciężkich warunkach, ludność ta przystosuje się i stanie się elementem spokojnym i twórczym.

Ciężki stan materialny tej ludności wymaga okazania ^anatychmiastowej pomocy^a ze strony państwa i całego społeczeństwa, zarówno w okresie siewów jesiennych, w czasie zimy i na wiosnę.

Ze względu na nieznajomość nowo osiedlonego elementu przez miejscowe organa bezpieczeństwa jest pożądane przekazanie materiałów informacyjnych, odnoszących się do pracy organizacji OUN i UPA, przez organa bezpieczeństwa działające na terenie województw południowo-wschodnich.

Przeprowadzona kontrola objęła tylko woj. Szczecin, Gdańsk i Olsztyn, jednak należałoby zbadać to zagadnienie na Ziemi Lubuskiej i w woj. białostockim.

W związku z tym D[owódcz]two GO „Wisła” stawia wniosek o utworzenie specjalnej komisji mieszanej, złożonej z przedstawicieli poszczególnych ministerstw, która by kontrolowała i pilnowała tak ważnej z punktu widzenia politycznego sprawy rozwoju nowo zasiedlonych gospodarstw ludnością ukraińską na Ziemiach Odzyskanych.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonej kontroli przedstawiam w załączeniu.

У зв'язку з цим, К[оманду]вання ОГ „Вісла” вносить пропозицію щодо утворення спеціальної змішаної комісії, яка б складалася з представників окремих міністерств та перевіряла й стежила за таким важливим, з політичної точки зору, питанням, як розвиток новозаселених українським населенням господарств на Возз'єднаних землях.

Детальні результати проведеного контролю подаю в додатку.

VII. Підготовка війська

За 3 місяці бойових дій частин ОГ, виявилися певні серйозні недоліки у підготовці війська, а саме:

1. Якщо результати першого етапу дій були незначні, то не лише через те, що більшість сил забрала евакуаційна акція. Головна причина полягала у надто слабкій підготовці офіцерів, сержантів і рядових солдатів. Траплялися численні випадки, що навіть офіцери, з деякими к[оманди]рами полків включно, не вміли користуватися картою й компасом. Як правило не дотримувалися заходів безпеки як під час маршу, так і під час постою. Крім підрозділів, що діяли в цьому районі віддавна, інші частини зовсім не знали принципів боротьби в лісах та гористій місцевості.

2. Просто фатальні недоліки виявлено у підготовці окремих солдатів, а особливо у питаннях зберігання зброї та поводження з нею. Внаслідок цього Оперативна група зазнала великих втрат через нещасні випадки. Так, за період 3-х місяців втрати внаслідок нещасних випадків становлять 29 вбитими і 97 пораненими, в той час, як загальні втрати в боях становлять 61 вбитих і 91 поранених.

3. Незважаючи на те, що 1 Автомоб[ільний] полк відмінно виконав всі завдання, поставлені Командуванням Групи, слід, однак, підкреслити, що підготовка водіїв не відповідає належному рівню. Це спричинило 11 автомобільних аварій, у яких загинуло 11 осіб і була поранена 21 особа.

VIII.

23 липня ц. р. відбулася остання нарада командирів дивізій, на якій було дано вказівки у зв'язку із завершенням діяльності Оперативної групи „Вісла”. Наказано:

1. Довести до відома як усіх солдатів, так і цивільного населення, що боротьба з залишками бандитизму буде проводитися уперто й безперервно до весни або так довго, як це буде потрібно для повного запровадження й укріплення порядку й безпеки на цій території.

VII. Wyszkolenie wojska

W okresie 3-miesięcznym działań bojowych jednostek GO ujawniły się pewne zasadnicze braki w wyszkoleniu wojska, a mianowicie:

1. Jeżeli wyniki pierwszego okresu działań były zbyt skąpe, to nie tylko dlatego, że większość sił pochłonęła akcja ewakuacyjna, lecz główny powód tkwił w zbyt słabym wyszkoleniu polowym oficerów, podoficerów i szeregowych. Zachodziły liczne wypadki, że nawet oficerowie włącznie do niektórych dowódców pułków nie umieli posługiwać się mapą i kompasem. Nie przestrzegano z reguły ubezpieczeń zarówno w marszu, jak i na postoju. Poza oddziałami, które działały w tym terenie od dawna, inne oddziały nie znały zupełnie zasad walki w lasach i w terenie górzystym.

2. Fatalne wprost braki stwierdzono w wyszkoleniu pojedynczego żołnierza, a szczególnie w konserwacji i obchodzeniu się z bronią. Wskutek tego Grupa Operacyjna poniosła znaczne straty z powodu nieszczęśliwych wypadków. I tak w okresie 3-ch miesięcy straty na skutek nieszczęśliwych wypadków wynoszą 29 zabitych i 97 rannych, podczas gdy straty ogólne w walce wynoszą 61 zabitych i 91 rannych.

3. Pomimo to, że 1 Pułk Samochodowy wykonał doskonale wszystkie zadania, postawione przez Dowództwo Grupy, należy jednak stwierdzić, że wyszkolenie szoferów nie stoi na odpowiednim poziomie, co spowodowało 11 wypadków samochodowych, w których zginęło 11 osób i 21 zostało rannych.

VIII.

W dniu 23 lipca rb. została przeprowadzona ostatnia odprawa dowódców dywizji, na której dano wskazówki w związku z zakończeniem działań Grupy Operacyjnej „Wisła”. Nakazano:

1. Podać do wiadomości zarówno wszystkim żołnierzom, jak i ludności cywilnej, że walka z resztkami bandytyzmu będzie prowadzona nieustępliwie i nieprzerwanie do wiosny, względnie tak długo, jak będzie to potrzebne do pełnego zaprowadzenia i ugruntowania ładu i bezpieczeństwa na tym terenie.

2. Nie przerywać akcji ani na chwilę, planując przygotowanie do odjazdu tak, aby oddziały operowały w terenie jak najdłużej.

Zaden sztab nie może odjechać, zanim dokładnie nie wprowadzi w pracę sztabu, przejmującego dalszą akcję.

3. Nowo przybywającym dowódcom przekazać wszystkie zdobyte doświadczenia i zalecić metody pracy, dostosowane do danego terenu.

2. Не припиняти акції ні на мить і так планувати підготовку до вїзду, щоб загопи діяли в населеному пункті якнайдовше.

Жоден штаб не може від'їхати, поки докладно не ознайомить із [своєю] роботою штаб, якому передає дальше [проведення] акції.

3. Передати новоприбулим командирам весь набутий досвід і рекомендувати методи роботи, що відповідають специфіці даної місцевості. У зв'язку із зменшенням кількісного складу, рекомендувати подвоєння рухливості підрозділів по території району, щоб підтримати і зміцнити почуття впевненості і цілковитої безпеки серед польського населення, все ще тероризованого страхом перед відродженням банд.

4. Утримувати темп і енергійність заходів до завершення акції, сумлінно і до кінця виконувати покладений державою та народом обов'язок.

26 липня подальше керівництво акцією на території Люблінщини буде передано Командувачеві 7 ВО, а 27 липня – на території Ряшівського і Краківського – Командувачеві 5 ВО.

28 липня ц. р. на кордоні в м. Явожина відбудеться спільне нагородження офіцерів і рядових польськими й чеськими бойовими нагородами.

29 липня ц. р. Штаб Оперативної групи „Вісла” буде розформований.

IX.

Умови боротьби, в яких діяли протягом трьох місяців підрозділи Оперативної групи „Вісла” були дуже важкі. Якщо Групі в цілому вдалося у переважній більшості виконати поставлене завдання – то лише за рахунок величезних зусиль рядових, сержантів і офіцерів, передусім стройових, ВП і КВБ та працівників УБ і Інформації, а також заступників з пол[ітико]-вих[овної] [роботи]. Їм усім величезна подяка за їхні зусилля і чесну працю.

За бойові заслуги і самовіддану працю нагороджено 1062 солдатів, враховуючи затримані за останні два роки представлення до нагород як війська, так і ГМ, УБ і СОЗ, які віддавна боролися з бандами УПА. Однак, кількість вручених нагород цілком виправдана важкою й небезпечною операцією в цьому надзвичайно складному районі.

Додатки: 3.

Командувач Оперативної групи „Вісла”
(—) Моссор
генерал дивізії

W związku ze zmniejszonym stanem sił doradzić zdwojenie ruchliwości oddziałów w terenie, ażeby podtrzymać i umocnić wśród ludności polskiej, terroryzowanej jeszcze przez strach przed odrodzeniem się band, poczucie pewności i całkowitego bezpieczeństwa.

4. Utrzymać tempo i energię działań do zakończenia akcji i sumiennie spełniać do końca nałożony przez państwo i naród obowiązek.

Dnia 26 lipca zostanie przekazane dalsze kierownictwo akcją na terenie Lubelszczyzny Dowódcy OW 7, a w dniu 27 lipca – na terenie woj. rzeszowskiego i krakowskiego – Dowódcy OW 5.

Dnia 28 lipca rb. odbędzie się na granicy w m. Jaworzyna wspólna dekoracja oficerów i szeregowych odznaczeniami bojowymi polskimi i czeskimi.

Dnia 29 lipca rb. Sztab Grupy Operacyjnej „Wisła” zostanie rozwiązany.

IX.

Warunki walki, w których działały przez trzy miesiące oddziały Grupy Operacyjnej „Wisła” były niezmiernie ciężkie. Jeżeli Grupie jako całości udało się w przeważającej większości wykonać postawione zadanie – to tylko kosztem olbrzymiego wysiłku szeregowych, podoficerów i oficerów WP i KBW przede wszystkim liniowych oraz pracowników UB i Informacji, jak też zastępców pol[ityczno]-wych[owawczych], którym wszystkim należy się za poniesione trudy i rzetelną pracę najgorętsze podziękowanie.

Za zasługi bojowe i pełną poświęcenia pracę odznaczono 1062 żołnierzy, uwzględniając zaległe od dwóch lat wnioski zarówno wojska, jak MO, UB i SOK, walczących od dłuższego czasu z bandami UPA, jednakże ilość nadawanych odznaczeń jest w pełni usprawiedliwiona ciężką, niebezpieczną akcją w tutejszym, niezwykle trudnym terenie.

Załączników: 3.

Dowódca Grupy Operacyjnej

(—) Mossor
gen. dyw.

Z-ca D-cy GO „Wisła”
do spraw KBW

(—) Huebner, płk

Z-ca D-cy GO „Wisła”
do spraw
bezp[ieczeństwa]

Korczyński, gen. bryg.

Z-ca D-cy GO „Wisła”
do spraw pol[ityczno]-
wych[owawczych]

(—) Sidziński, płk

Заст. К[оманду]вача
ОГ „Вісла” з питань
КВБ

Гюбнер,
полковник

Заст. К[оманду]вача ОГ
„Вісла” з питань
безп[еки]

Корчинський
генерал бригади

Заст. К[оманду]вача
ОГ „Вісла” з по-
літ[ико]-вих[овної]
роботи

(—) Сідзінський
полковник

Начальник Штабу Опер[ативної] групи „Вісла”
(—) Хілінський
Полковник

Відбито в 13 прим[ірниках]

Прим. № 1 – Міністр НО

Прим. № 2 – 1 Заступник мін[істра]
НО

Прим. № 3 – Начальник Генштабу

Прим. № 4 – III Заступник мін[істра]
НО

Прим. № 5 – Міністр гром[адської]
без[пеки]

Прим. № 6 – Начальник Гол[овного]
упр[авління] інф[орма-
ції]

Прим. № 7 – Начальник Гол[овного]
пол[ітично]-вих[овно-
го] упр[авління]

Прим. № 8 – Командувач КВБ.

Прим. № 9 – Командувач 5 ВО

Прим. № 10 – Командувач 7 ВО

Прим. № 11 – Міністр Вольський⁷

Прим. № 12 – запас

Прим. № 13 – у справу

Оригінали були підписані За-
ступниками командувача ОГ
„Вісла” – генералом бригади
Корчинським і полковником
Гюбнером.

З оригіналом вірно:
Начальник Опер[ативного]
відд[ілу] ОГ „Вісла”
(—) Сохацький⁶, майор

Вик[онав]: С. З. майор.

Надрук[ував]: Н. Г. № 402

26 липня 1947 р.

ЦВА, IV. 500. 1/A. 131, арк. 15–26.

Повідчений додатковий примірник, машинопис.

*Наприкінці документу на підписі майора Сохацького печатка з державним гербом і напи-
сом довкола: Військо польське. Штаб Військ[ової] част[ини] „Вісла”.*

Публікується без додатків. Документ був опублікований в: Е. Misilo..., с. 365–372.

Szef Sztabu Grupy Operacyjnej „Wisła”
(—) Chiliński, płk

Odbito w 13 egz.
Egz. Nr 1 – Minister ON
Egz. Nr 2 – I Wicemin. ON
Egz. Nr 3 – Szef Sztabu Gen.
Egz. Nr 4 – III Wicemin. ON
Egz. Nr 5 – Minister Bezp. Publ.
Egz. Nr 6 – Szef Gł. Zarz. Inf.
Egz. Nr 7 – Szef Gł. Zarz. pol.-wych.
Egz. Nr 8 – Dowódca KBW
Egz. Nr 9 – Dowódca OW 5
Egz. Nr 10 – Dowódca OW 7
Egz. Nr 11 – Minister Wolski⁷
Egz. Nr 12 – rezerwa
Egz. Nr 13 – a/a

Oryginały zostały podpisane
przez zastępców Dowódcy GO
„Wisła” – gen. bryg. Korczyń-
skiego i płk. Huebnera.

Za zgodność:
Szef Wydz. Oper. GO „Wisła”
(—) Sochacki⁶, mjr

Wyk. S. Z. mjr
Druk: N. H. Nr 402
dnia 26 lipca 1947 r.

CAW, IV. 500. 1/A 131, k. 15–26.

UwierzYTELNIony egzemplarz dodatkowy, maszynopis.

Na końcu dokumentu przy podpisie mjr. Sochackiego pieczęć z godłem państwowym. W otoku napis: Wojsko Polskie. Sztab Jedn. Wojsk. „Wisła”.

Publikuje się bez załączników. Dokument opublikowany w: E. Misilo..., s. 365–372.

Przypisy

^{a-a} Tekst podkreślony maszynowo.

¹ Sotnia „Romana” („Brodycza”) pierwotnie wchodziła w skład kurenia „Rena”. Wspomniana grupa zapewne przyłączyła się do „Bajdy” już na terenie Czechosłowacji.

² Jaszczuk Jewhen, ps. „Duda”, st. buławnyj UPA, dca sotni „Wowky 2” (kryptonim „100”), wchodzącej od 2 poł. 1946 w skład kurenia „Berkuta”; „Duda” został śmiertelnie ranny 22 września 1947 podczas zasadzki na żołnierzy 9 pp we wsi Wereszyn k. Hrubieszowa.

³ Mowa o gen. Świerczewskim.

⁴ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 3325.

⁵ Obecnie Węgorzewo.

⁶ Sochacki Zygmunt (ur. 1906?), mjr (ppor. rez. piech. 1934); w l. 1945–1946 ukończył kurs szefów sztabów pułków; w l. 1946–1947 of. do zleceń zcy szefa Szt. Gen., szef Wydz. Oper. GO „Wisła”; następnie w Oddz. VIII Szt. Gen.; w 1948 opuścił WP.

Примітки

^{a-a} Текст підкреслений на друкарській машинці.

¹ Сотня „Романа” („Бродича”) спочатку входила до складу куреня „Рена”. Згадана група ймовірно приєдналася до „Байди” вже на території Чехословаччини.

² Ящук Євген, псевдо „Дуда”, ст. булавний УПА, командир сотні „Вовки 2” (криптонім „100”), що з 2 пол. 1946 входила до складу куреня „Беркута”; „Дуда” був смертельно поранений 22 вересня 1947 під час засідки на солдатів 9 пп у селі Верешин біля Грубешева.

³ Мова йде про генерала Сверчевського.

⁴ Так в оригіналі. В результаті підрахунку отримуємо: 3325.

⁵ Зараз Венгожевський.

⁶ Сохацький Зигмунт (1906 р. н.?), майор (підпоручник запасу піхоти, 1934); у 1945–1946 закінчив курси начальників полкових штабів; у 1946–1947 офіцер для доручень заступника начальника Генштабу, начальник Оперативного відділу ОГ „Вісла”; згодом у VIII Відділі Генштабу; у 1948 залишив ВП.

⁷ Вольський Владислав, прав. Півоварчик Антоні (1901–1976), член СДКПіЛ, КПП, ПРП і ПОРП; напередодні війни – в СРСР (м. ін., генеральний секретар МОПР), в 1933 засуджений до 10 років таборів, у 1943–1944 в раданських партизанських загонах; у 1944 заступник керівника МГБ ПКНВ, з жовтня 1944 до 1949 – директор ДРУ, в 1945–1949 заступник міністра в МГА, Уповноважений Уряду у справах репатріації, у 1949–1950 міністр громадської адміністрації; в 1947–1950 депутат Законодавчого Сейму.

⁷ Wolski Władysław, właśc. Piwowarczyk Antoni (1901–1976), członek SDKPiL, KPP, PPR i PZPR; przed wojną w ZSRS (m. in. sekretarz generalny MOPR), w 1933 skazany na 10 lat łagrów, w l. 1943–1944 w sowieckich oddziałach partyzanckich; w 1944 zca kierownika RBP PKWN, od października 1944 do 1949 dyrektor PUR, w l. 1945–1949 podsekretarz stanu w MAP, Pełnomocnik Rządu ds. repatriacji, 1949–1950 minister administracji publicznej; w l. 1947–1950 poseł na Sejm Ustawodawczy.

**26 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 36 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а26-^а липня 1947 р.

Повідомлення № 36
про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 25 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

22–23–24 липня ц. р. частини ОГ „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Миків (11 км на півд.-зах. від Балигорода), м. Улазів (16 км на півн.-зах. від Любачева), м. Сопот Малий (22 км на сх. від Любачева), м. Журавці (11 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Ганськ (19 км на півд.-зах. від Володави).

Ба[тальй]он „Ряшів” з 1 Див[ізії] ВВБ викрив в рай[оні] м. Миків (11 км на півд.-зах. від Балигорода) 2 бункери, в яких знайдено один 82 мм міномет, міни, боеприпаси й зерно.

У рай[оні] м. Улазів (16 км на півн.-зах. від Любачева) підрозділ 10 пп вбив 2 бандитів і здобув при цьому 2 одиниці зброї та заарештував 1 особу, підозрювану у співпраці з бандитами.

У рай[оні] м. Сопот Малий (22 км на сх. від Любачева) підрозділ 10 пп, під час проведення операції, вбив 1 бандита. Власні втрати: 1 вбитий і 1 поранений.

У рай[оні] м. Журавці (11 км на півд.-сх. від Томашева Люб[ельського]) підрозділ 5 пп вбив 2 бандитів і здобув 3 одиниці зброї та боеприпаси.

У селі Модринь (12 км на півд. від Грубешева) банда УПА 19.7. ц. р. спалила 4 господарства.

б) Акція виселення.

До 21.7 ц. р. виїхало загалом 425 трансп[ортів], з 135 372 особами в них.

22–23–24.7. ц. р. виїхало загалом 6 трансп[ортів], з 1528 особами в них.

**26 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 36
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a26^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 36
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 25 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 22–23–24 lipca rb. jednostki GO „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Mików (11 km pld.-zach. Baligród), m. Ułazów (16 km ptn.-zach. Lubaczów), m. Sopot Mały (22 km wsch. Lubaczów), m. Żurawce (11 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Hańsk (19 km pld.-zach. Włodawa).

Baon „Rzeszów” z 1 Dyw[izji] WBW wykrył w rej[onie] m. Mików (11 km pld.-zach. Baligród) 2 schrony, w których znalazł 1 moździerz 82 mm, miny, amunicję i zboże.

W rej[onie] m. Ułazów (16 km ptn.-zach. Lubaczów) oddział 10 pp zabił 2 bandytów, zdobywając 2 jednostki broni oraz aresztował 1 osobę podejrzaną o współpracę z bandytami.

W rej[onie] m. Sopot Mały (22 km wsch. Lubaczów) oddział 10 pp w czasie przeprowadzanych operacji zabił 1 bandytę. Straty własne: 1 zabity i 1 ranny.

W rej[onie] m. Żurawce (11 km pld.-wsch. Tomaszów Lub[elski]) oddział 5 pp zabił 2 bandytów i zdobył 3 jednostki broni oraz amunicję.

We wsi Modryń (12 km pld. Hrubieszów) banda UPA w dn[iu] 19.7. rb. spaliła 4 gospodarstwa.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 21.7. rb. odjechało ogółem 425 transp[ortów] o stanie 135 372 ludzi.

W dn[iach] 22–23–24.7. rb. odjechało ogółem 6 transp[ortów] o stanie 1528 ludzi.

Загалом виїхало 431 трансп[орт], з 136 900 особами в ньому.

в) Акція розселення.

До 24 липня ц. р. на місця призначення прибув загалом 421 транспорт, з 134 483 особами в ньому, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 138 транспортів, з 44 396 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 28 транспортів, з 7345 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 13 транспортів, з 3929 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 164 [транспорти], з 57 875 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 78 [транспортів], з 20 938 особами в них.

Б. Найважливіші події на території Люблінського воєв[одства]

20.7 ц. р. банда чисельністю 12 осіб у м. Ганськ (19 км на півд.-зах. від Володави) обеззброїла 4 членів ДРГМ, забрала у них 2 автомати і 2 гвинтівки та пограбувала в кооперативі товари на суму 400 000 зл[отих]. Переслідування банди веде підрозділ 49 пп. Про результати переслідування інформації немає.

Підрозділи ВВБ, під час операцій на території м. Бискупичі і м. Богданка (29 км на сх. від Любліна) Люблінського пов[іту], заарештували 12 осіб, підозрюваних у належності до банд.

В. Загальне зведення станом на 25 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 22 VII	на 25 VII	всього
вбитих солдатів ВП	56	2	58
поранених солдатів ВП	54	1	55
2. Втрати банд	до 22 VII	на 25 VII	всього
вбито бандитів	609	9	618
спіймано бандитів	792	2	794
арештовано підозрілих	1 489	52	1 541

Ogółem odeszło 431 transp[ortów] o stanie 136 900 ludzi.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 24 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 421 transportów o stanie 134 483 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 138 transp[ortów] o stanie 44 396 ludzi,

na woj. poznańskie 28 transp[ortów] o stanie 7345 ludzi,

na woj. gdańskie 13 transp[ortów] o stanie 3929 ludzi,

na woj. olsztyńskie 164 [transporty] o stanie 57 875 ludzi,

na woj. wrocławskie 78 [transportów] o stanie 20 938 ludzi.

B. Ważniejsze wydarzenia na terenie woj. lubelskiego

W dniu 20.7 rb. banda w sile 12 ludzi w m. Hańsk (19 km pld.-zach. Włodawa) rozbroiła 4 ORMOWców, zabierając im 2 automaty i 2 kb oraz zrabowała ze spółdzielni towary na sumę 400 000 zł. Pościg za bandą prowadzi oddział 49 pp. O wynikach pościgu brak wiadomości.

Oddziały WBW, przeprowadzając operacje na terenie pow. Lublin w m. Biskupice i m. Bogdanka (29 km wsch. Lublin), aresztowały 12 osób podejrzanych o przynależność do band.

C. Ogólne zestawienie na dzień 25 lipca 1947 r.

	do dn. 22 VII	na dz. 25 VII	razem
1. Straty własne			
zabitych żołnierzy WP	56	2	58
rannych żołnierzy WP	54	1	55
2. Straty band			
zabito bandytów	609	9	618
ujęto bandytów	792	2	794
aresztowano podejrzanych	1 489	52	1 541

3. Здобуто зброї	до 22 VII	на 25 VII	всього
мінометів	6	1	7
станкових кулеметів	9	1	10
СВТ	10	2	12
автоматів	208	4	212
гвинтівок	322	8	330
пістолетів	130	4	134
мін	369	25	394
гранат	340	5	345
боєприпасів	105 005	709	105 714
знищено бункерів	682	19	701

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський,
генерал дивізії

ІНП, МГБ 743, арк. 236.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб: у частині А, пункт б, на полях зліва зроблена від руки приписка: Майор Брауде/Порівняти та нерозбірливий підпис. На супровідному листі вписаний від руки номер в журналі вихідної кореспонденції: № 00329/III.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

3. Zdobyto broni	do dn. 22 VII	na dz. 25 VII	razem
moździerzy	6	1	7
ckm	9	1	10
SWT	10	2	12
automatów	208	4	212
kb	322	8	330
pistoletów	130	4	134
min	369	25	394
granatów	340	5	345
amunicji	105 005	709	105 714
zniszczone schronów	682	19	701

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski
generał dywizji

IPN, MBP 743, k. 236.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe; w części A, w podpunkcie b, na marginesie po lewej stronie odręczna notatka: Mjr Braude/Porównać i nieczytelny podpis. Na piśmie przewodnim numer dziennika podawczego wpisany odręcznie: Nr 00329/III.

Przypisy

a- -a Wpisano odręcznie.

**29 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 37 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^а29-^а липня 1947 р.

Повідомлення № 37

про оперативну ситуацію і діяльність Оперативної групи „Вісла”
та частин ВП і ВВБ на території Ряшівського, Люблінського
і Краківського воєв[одств]
станом на 28 липня 1947 р.
Карта 1:200 000

А. Діяльність Оперативної групи „Вісла”

а) Оперативна діяльність.

25–26–27 липня ц. р. частини Оперативної групи „Вісла” вели переслідування банд УПА в рай[онах]: м. Сінявка (15 км на півд.-сх. від Любачева), Вижлівський ліс і м. Жнятин (40 км на сх. від Томашева Люб[ельського]), м. Уцекайка (31 км на півн.-сх. від Любліна), м. Бискупичі (27 км на півд.-сх. від Любліна).

В лісах у рай[оні] м. Сінявка (15 км на півд.-сх. від Любачева) підрозділи 7 ДП викрили і знищили 15 бункерів, де знайшли 1 ручний кулемет.

У рай[оні] Вижлівського лісу ба[талій]он 3 пп наштотхнувся на групу із сотні „Давида”. Внаслідок бою вбито к[оманди]ра сотні на псевдо „Магрись”¹ та спіймано 1 члена банди, здобуто 2 одиниці зброї з набоями. Власні втрати: 1 вбитий, 4 поранених.

У м. Жнятин підрозділ 3 пп викрив 2 бункери, в яких знайшов 6 одиниць зброї, у тому числі 2 ручні кулемети і боеприпаси.

Група ВВБ „Пугачів”² заарештувала в рай[оні] м. Уцекайка (31 км на півн.-сх. від Любліна) 20 осіб, підозрюваних у співпраці з бандами „Ордона” й „Ускока”.

У рай[оні] м. Бискупичі (27 км на півд.-сх. від Любліна) група ВВБ заарештувала 12 осіб, підозрюваних у приналежності до банди „Ускока”.

б) Акція виселення.

До 27 липня ц. р. виїхав загалом 431 транспорт, зі 136 900 особами в ньому.

Список населених пунктів, в яких завершено виселення українського населення до 15 липня ц. р. – у додатку № 1.

**29 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 37
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a29^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 37
o sytuacji operacyjnej i działalności Grupy Operacyjnej „Wisła”
oraz jednostek WP i WBW na terenach woj. rzeszowskiego,
lubelskiego i krakowskiego
na dzień 28 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Działalność Grupy Operacyjnej „Wisła”

a) Działalność operacyjna.

W dniach 25–26–27 lipca rb. jednostki Grupy Operacyjnej „Wisła” przeprowadzały akcje pościgowe przeciwko bandom UPA w rej[onach]: m. Sieniawka (15 km płd.-wsch. Lubaczów), las Wyżłowski i m. Żniatyn (40 km wsch. Tomaszów Lub[elski]), m. Uciekajka (31 km płn.-wsch. Lublin), m. Biskupice (27 km płd.-wsch. Lublin).

W lasach w rej[onie] m. Sieniawka (15 km płd.-wsch. Lubaczów) oddziały 7 DP wykryły i zniszczyły 15 schronów, gdzie znalazły 1 rkm.

W rej[onie] las Wyżłowski baon 3 pp natknął się na grupę z sotni „Dawyda”. W wyniku walki zabito d[owód]cę sotni ps. „Magrys”¹ i ujęto 1 członka bandy oraz zdobyto 2 jednostki broni wraz z amunicją. Straty własne: 1 zabity, 4 rannych.

W m. Żniatyn oddział 3 pp wykrył 2 schrony, w których znalazł 6 jednostek broni, w tym 2 rkm i amunicję.

Grupa WBW „Puchaczów”² aresztowała w rej[onie] m. Uciekajka (31 km płn.-wsch. Lublin) 20 osób podejrzanych o współpracę z bandami „Ordon” i „Uskoka”.

W rej[onie] m. Biskupice (27 km płd.-wsch. Lublin) grupa WBW aresztowała 12 podejrzanych o przynależność do bandy „Uskoka”.

b) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 27 lipca rb. odjechało ogółem 431 transportów o stanie 136 900 ludzi.

Wykaz miejscowości, w których zakończono wysiedlanie ludności ukraińskiej do dnia 15 lipca rb. zawiera załącznik Nr 1.

в) Акція розселення.

До 27 липня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 425 транспортів, зі 135 597 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 141 транспорт, з 45 018 особами в ньому,

на Гданське воєв[одство] 13 [транспортів], з 3929 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 28 [транспортів], з 7345 особами в них,

на Ольштинське воєв[одство] 165 [транспортів], з 58 367 особами в них,

на Вроцлавське воєв[одство] 78 [транспортів], з 20 938 особами в них.

Б. Загальне зведення станом на 28 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 25 VII	на 28 VII	всього
вбитих солдатів ВП	58	1	59
пораниених солдатів ВП	55	4	59
2. Втрати банд	до 25 VII	на 28 VII	всього
вбито бандитів	618	3	621
спіймано бандитів	794	1	795
арештовано підозрілих	1 541	41	1 582
3. Здобуто зброї	до 25 VII	на 28 VII	всього
ручних кулеметів	115	4	119
автоматів	212	2	214
гвинтівок	330	4	334
пістолетів	134	1	135
гранат	345	6	351
боєприпасів	105 714	1 630	107 344
знищено бункерів	701	17	718

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський
генерал дивізії

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 27 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 425 transportów o stanie 135 597 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 141 transp[ortów] o stanie 45 018 ludzi,

na woj. gdańskie 13 transp[ortów] o stanie 3929 ludzi,

na woj. poznańskie 28 transp[ortów] o stanie 7345 ludzi,

na woj. olsztyńskie 165 transp[ortów] o stanie 58 367 ludzi,

na woj. wrocławskie 78 transp[ortów] o stanie 20 938 ludzi.

B. Ogólne zestawienie na dzień 28 lipca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 25 VII	na dz. 28 VII	razem
zabitych żołnierzy WP	58	1	59
rannych żołnierzy WP	55	4	59
2. Straty band	do dn. 25 VII	na dz. 28 VII	razem
zabito bandytów	618	3	621
ujęto bandytów	794	1	795
aresztowano podejrzanych	1 541	41	1 582
3. Zdobyto broni	do dn. 25 VII	na dz. 28 VII	razem
rkm	115	4	119
automatów	212	2	214
kb	330	4	334
pistoletów	134	1	135
granatów	345	6	351
amunicji	105 714	1 630	107 344
zniszczono schronów	701	17	718

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski
generał dywizji

Список населених пунктів,
в яких завершено акцію виселення української людності

№ Населений пункт	Кількість виселених	№ Населений пункт	Кількість виселених
921. з переносу:	112 393	954. Верешин	9
922. Поворозник	451	955. Угринів	10
923. Лабовець	9	956. Дусмичі	11
924. Нова Весь	505	957. Хоробрів	81
925. Войкова	315	958. М'яновиці	49
926. Розтока Велика	252	959. Коргин	36
927. Фрицова	11	960. Бориси	29
928. Чачів	14	961. Мриглоди	57
929. Баранівець	7	962. Монастир	88
930. Дубне	148	963. Майдан Горішній	3
931. Яструбик	241	964. Майдан	4
932. Лелюхів	17	965. Солець	4
933. Мадейова	33	966. Щеп'ятин	147
934. Складисте	28	967. Ульгівок	58
935. Мушина	26	968. Тарношин	25
936. Слонечне	39	969. Городиславичі	7
937. Лабова	181	970. Перевалля	28
938. Злоцьке	66	971. Гута Снятецька [?]	4
939. Криниця Село	270	972. Сімниці	8
940. Чорна Вода	39	973. Кол[онія] Михалів	6
941. Жегестів	37	974. Зубовичі	8
942. Андріївка	57	975. Гопке	5
943. Милик	63	976. Передмістя Дубецьке	8
944. Людовики	207	977. Село Михалів	28
945. Фльоринка	25	978. Хоробрів	81
946. Верховля М[ала]	67	979. Бояничі	44
947. Верховля В[елика]	448	980. Теляж	14
948. Біла Вода	134	981. Городиловичі	9
949. Шляхтова	96	982. Гатовичі	39
950. Явірки	118	983. Конотопи	39
951. Вербіж	95	984. М'яновиці	49
952. Себечів	178	985. Мошків	120
953. Перемислів	116		

Wykaz miejscowości,
w których zakończono akcję wysiedleńczą ludności ukraińskiej

Lp. Miejscowość	Stan wysiedlo- nych	Lp. Miejscowość	Stan wysiedlo- nych
921. z przeniesienia:	112 393	953. Przemysłów	116
922. Powroźnik	451	954. Wereszyn	9
923. Łabowiec	9	955. Uhrynów	10
924. Nowa Wieś	505	956. Duśmice	11
925. Wojkowa	315	957. Chorobród	81
926. Roztoka Wielka	252	958. Mianowice	49
927. Frycowa	11	959. Korhyn	36
928. Czaczów	14	960. Borysy	29
929. Barnowiec	7	961. Mrzygłody	57
930. Dubne	148	962. Monastyr	88
931. Jastrzębik	241	963. Majdan Górny	3
932. Leluchów	17	964. Majdan	4
933. Madejowa	33	965. Solec	4
934. Składziste	28	966. Szczepiatyn	147
935. Muszyna	26	967. Ułhówek	58
936. Słoneczne	39	968. Tarnoszyn	25
937. Łabowa	181	969. Grodysławice	7
938. Złockie	66	970. Przewale	28
939. Krynica Wieś	270	971. Huta Śniatecka [?]	4
940. Czarna Woda	39	972. Siemnice	8
941. Żegiestów	37	973. Kol[onia] Michałów	6
942. Andrzejówka	57	974. Zubowice	8
943. Milik	63	975. Hopkie	5
944. Ludowiki	207	976. Przedmieście Du- bieckie	8
945. Florynka	25	977. Wieś Michałów	28
946. Wierchomla M[ąła]	67	978. Chorobród	81
947. Wierchomla W[ielka]	448	979. Bojanice	44
948. Biała Woda	134	980. Cieląż	14
949. Szlachtowa	96	981. Horodłowice	9
950. Jaworki	118	982. Hatowice	39
951. Wierzbiał	95	983. Konotopy	39
952. Siebieczów	178	984. Mianowice	49
		985. Moszków	120

986. Печигори	14	998. Осердів	89
987. Савчин	118	999. Витків	27
988. Старгород	40	1000. Ворохта	39
989. Шмитків	37	1001. Махнівок	65
990. Ульгівок	5	1002. Жужіль	43
991. Войславичі	41	1003. Забіче-Нур. ³	40
992. Тудорковичі	449	1004. Миців	100
993. Перемислів	61	1005. Улів [?]	17
994. Цеблів	24	1006. Лосинець	57
995. Пивовщина	23	1007. Кунки	30
996. Себечів	71	1008. Псари	11
997. Будинин	185		
		Всього:	119 379

Зведення згідне з оригіналом:

(—) Яргелло, капітан

ІНП, МГБ 743, арк. 239–240.

Оригінал, машинопис.

Повідомлення – фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб. На супровідному листі вписаний від руки номер в журналі вихідної кореспонденції: № 00333/III.

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

¹ „Магрись” не був командиром сотні „Давида”.

² Група ВВБ „Пугачів” – з’єднання, сформоване після 3 липня 1947 із солдатів ВВБ, 49 пп і 5 пла з метою переслідування й ліквідації партизанських загонів ВіН „Ордона”, „Ускока” і „Желязного” (після акції останніх у м. Пугачів).

³ Правдоподібно: Жабче Муроване.

986. Pieczgóry	14	998. Oserdów	89
987. Sawczyn	118	999. Witków	27
988. Starogród	40	1000. Worochta	39
989. Szmitków	37	1001. Machnówek	65
990. Ułhówek	5	1002. Żużel	43
991. Wojsławice	41	1003. Zabcze-Nur. ³	40
992. Tudorkowice	449	1004. Myców	100
993. Przemysłów	61	1005. Ulów [?]	17
994. Cebłów	24	1006. Łosiniec	57
995. Piwowszczyzna	23	1007. Kunki	30
996. Siebieczów	71	1008. Psary	11
997. Budynin	185		
		Razem:	119 379

Za zgodność zestawienia:
(—) Jargiełło, kpt.

IPN, MBP 743, k. 239–240.

Oryginał, maszynopis.

Komunikat – papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe. Na piśmie przewodnim numer dziennika podawczego wpisany odręcznie: Nr 00333/III.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ „Magryś” nie był dcą sotni „Dawyda”.

² Grupa WBW „Puchaczów” – zgrupowanie sformowane po 3 lipca 1947 z żołnierzy WBW, 49 pp i 5 pal w celu pościgu i likwidacji oddziałów partyzanckich WiN „Orдона”, „Uskoka” i „Żelaznego” po ich akcji w m. Puchaczów.

³ Prawdopodobnie: Żabcze Murowane.

**29 липня 1947, б.м.в. Звіт ОУН-Б про хід виселення
та операцій УПА проти ВП**

(Відпис записки)

Слава Україні!

29.7.1947 р.

Друже Провідник!

Виселення на нашій території ворог вже закінчив. Виселили всі села, почавши від міста Грубешева і всіх містечок, скінчивши на селах. Виселили волость Грубешів, Міняни, Потуржин, Крилів, Мірче, Долгобичів, Варяж, Хоробрів, Кристинопіль, Белз, Тарношин і Телятин. На початку цього тижня (20.7.47) закінчили виселення волості Кристинопіль. В селах залишилися від 1 до 4 родин, в кількох селах немає нікого, а в кількох селах лишили дещо більше. В селах залишили, звичайно, деяких поляків, поворотів зі Заходу, елемент для нас ворожий. Виселення українців і поляків, з містечок навіть пепеерівців. Між виселеними поляками навіть дуже багато елементу шовіністичного, ворожо наставленого до всього українського, а спеціально до нашого визвольного руху, які були навіть дуже явними прислужниками ворога. Виселення на нашому терені почалося від 15.6.47.

Тактика ворога

Перед виселенською акцією в терені заквартирувало військо по селах, що кілька кілометрів в пунктах з добрим стратегічним випадом. Усі села від випадових баз ворога були віддалені найбільше до 5 кілометрів. Це ВП почало переводити облави. Перш за все детально перешукували села, де самі квартирували. Обставляли густо село, щоб ніхто не міг з нього вийти й тоді вже перешукували. В ночі ходили босі по селі і заслуховували. Арештовували в селі звичайно більшу кількість чоловіків, і проводили допити, очевидно, в жахливий спосіб побивали арештованих. В підозрілих хатах та в родин повстанців арештовували більшість членів родин або цілу родину і тортуруючи її вели допити. Одночасно з тим робили нічні і денні напади на сусідні села, арештовували селян, а в підозрілих хатах шукали за криївками. Шукали досить добре. Якщо була всипа, що на данім господарстві є криївка, то завжди її знаходили. Найбільше шукали по пустих господарствах, де ніхто не мешкав. Також по всипаних селах, коли хтось

**29 lipca 1947, b.m.w. Sprawozdanie OUN-B
dotyczące przebiegu wysiedleń i akcji UPA przeciwko WP**

Sława Ukrainie!

(Odpis notatki)

29.7.1947 r.

Druhu Prowidnyku!

Wysiedlenie na naszym terenie wróg już zakończył. Wysiedlone zostały wszystkie wsie od miasta Hrubieszowa i wszystkich miasteczek począwszy, a na wsiach skończywszy. Wysiedlili gminę Hrubieszów, Mieniany, Poturzyn, Kryłów, Mircze, Dołhobyczów, Wareż, Chorobród, Krystynopol, Bełz, Tarnoszyn i Telatyn. Na początku bieżącego tygodnia (20.7.47) zakończyli wysiedlenie gminy Krystynopol. We wsiach pozostaje od 1 do 4 rodzin, w kilku wsiach nie ma nikogo, a w kilku innych zostawili nieco więcej [ludzi]. Zostawili oczywiście niektórych Polaków wracających z Zachodu – element dla nas wrogi. Wysiedlają Ukraińców i Polaków, z miasteczek nawet pepeerowców. Wśród wysiedlonych Polaków jest bardzo dużo elementu szowinistycznego, wrogo nastawionego do wszystkiego, co ukraińskie, a szczególnie do naszego ruchu wyzwolenczego. Wśród [wspomnianych Polaków] są tacy, którzy byli nawet bardzo aktywnymi sługusami wroga. Wysiedlenie na naszym terenie rozpoczęło się w dniu 15.6.1947.

Taktyka wroga

Przed akcją wysiedleńczą w terenie zakwaterowało wojsko – we wsiach, co kilka kilometrów, w punktach z dobrym wypadem strategicznym. Wszystkie te wsie znajdowały się w odległości do 5 kilometrów od baz wypadowych wroga. To WP zaczęło przeprowadzać obławy. Najpierw dokonywali rewizji głównie w tych wsiach, w których sami kwaterowali. Szczelnie obstawiali wieś, żeby nikt nie mógł stamtąd się wydostać, a następnie przeprowadzali rewizję. W nocy chodzili po wsi boso i podsłuchiwali. Aresztowali zazwyczaj większość mężczyzn i przesłuchiwali, rzecz jasna, w okrutny sposób bijąc zatrzymanych. W domach podejrzanych oraz u rodzin powstańców aresztowali większość członków rodzin lub całą rodzinę i torturując [tych ludzi] prowadzili przesłuchania. Jednocześnie dokonywali nocnych i dziennych napadów na sąsiednie wsie, aresztując chłopów, a w podejrzanych domach szukali kryjówek. Szukali dosyć skutecznie. Jeśli mieli doniesienie, że w danym gospodarstwie jest kryjówka,

всіпав, що там є „штаб” УПА чи велике скупчення. Там викидали гній з хлівів, соломі зі стоділ, тоді штурхали за криївкою, перекидали дрова, купи соломи, стирти, сніпки, цеглу і т. д. і шукали за входом до криївок – це все головно у всіпаних селах. В менш всіпаних селах перешукували головно пустарі та всіпані господарства. Звертали пильну увагу на сліди, стежки й т. п. Коли в одному селі зробили перешукування, переходили до другого. Там знову квартирували кілька день.

Ліси були також перешукувані, і тут облави були також стислі. Зразу заблокували ліси, квартируючи в селах довкола ліса. Вночі тримали застави довкола ліса, щоб ніхто не втік, а днем переводили по лісі облави. Спочатку звичайно перешукували наверхню, підшиття, спеціально гущавники за укриваючимися. Опісля, там де були сліди чи що іншого підозрілого, шукали основно за криївками, по секціях. Одна компанія ВП (до 60 вояків) перешукувала в одному дні невелику секцію ліса. В лісах знайшли багато криївок. Це переважно такі, при яких були сліди або були слабо замасковані. Добре замаскованих криївок знайшли дуже мало. Загально беручи, найбільші втрати ми мали лише через всіпи заломаних одиниць з вояків УПА або селян, заломаних на тортурах. В деяких випадках через необережність і не-увагу наших кадрів.

Коли ворог тією акцією стероризував вже терен, наші кадри, як і населення, розпочав виселення. Зразу почали виселяти від Грубешева, з Холмщини. Виселяли інші війська. Не ті, що робили облави. Вивозили людей на зал[ізничну] станцію до Вербкович, а тарношинську волость до Белзця.

Постава населення до виселення

Вже перед самим виселенням населення втратило віру, щоб тим разом могло опертись виселенню. Деяка частина населення мимо всього була здецидована скритися й не виїздити. Але страшний терор, який попередив саме виселення, грабежі, побої підозрілих (а хто ж був непідозрілий?) заломили зовсім віру в можливість і слушність опору. Коли прийшов вкінці від війська остаточний примус виїзду, населення їхало, хоча ніхто не бажав покидати рідної землі. Але кожний бачив безвихідне положення і неминучість опору. Під час виселювання бандити з ВП били ще раз в страшний спосіб „підозрілих”. Населення всього разом не везли, але брали вперед одних до Варяжа (з терену б[увшої] Галичини), других до Вербкович (з терену Холмщини). Там щойно сортували на різні групи. Сортували при помочі

to zawsze ją znaleźli. Najdokładniej przeszukiwali puste gospodarstwa, w których nikt nie mieszkał oraz wsie, na które ktoś doniósł, że mieści się w nich „sztab” czy większe skupisko UPA. Szukając tam wejść do kryjówek, wyrzucali nawóz z chlewów, słomę ze stodół, przerzucali drewno, kopy siana, sterty słomy, snopy, cegłę itd. Tak [postępowali] głównie we wsiach, o których wcześniej mieli informacje. W innych przeszukiwali głównie puste lub wskazane [przez informatora] gospodarstwa. Pilną uwagę zwracali na ślady, ścieżki itp. Po przeprowadzeniu rewizji w jednej wsi, przechodzili do następnej. Tam znowu kwaterowali przez kilka dni.

Również lasy były przeszukiwane i przeprowadzano tu szczelne obławy. Od razu zablokowali lasy, kwaterując w pobliskich wsiach. W nocy wokół lasu trzymali czaty, żeby nikt nie uciekł, a w dzień przeprowadzali w nim obławę. W poszukiwaniu ukrywających się, zwykle najpierw przeszukiwali część naziemną, podszycie – głównie chaszczce. Następnie, jeśli gdzieś znaleźli ślady lub coś podejrzanego, szukali kryjówek, [podzieliwszy teren] na sekcje. Jedna kompania WP (do 60 żołnierzy) przeszukiwała w ciągu jednego dnia niewielką sekcję lasu. W lasach znaleźli sporo kryjówek, przeważnie takich, przy których były ślady lub były słabo zamaskowane. Dobrze zamaskowanych kryjówek znaleźli niewiele. Ogólnie rzecz biorąc, największe straty odnieśliśmy wskutek sypania poszczególnych żołnierzy UPA lub chłopów, którzy załamali się w trakcie tortur. W niektórych wypadkach przez nieostrożność i nieuwagę naszej kadry.

Gdy wróg już zastraszył wyżej wspomnianą akcją teren – zarówno naszą kadrę, jak też ludność – rozpoczynał wysiedlenie. Na początku zaczęli wysiedlać z Hrubieszowa z Chełmszczyzny. Wysiedlało inne wojsko, nie to, które przeprowadzało obławy. Wywożono ludzi na stację kolejową do Werbkowic, a z gminy Tarnoszyn – do Bełżca.

Postawa ludności wobec wysiedlenia

Tuż przed wysiedleniem ludność straciła wiarę, że tym razem uda się uniknąć wysiedlenia. Pewna część ludności mimo wszystko zdecydowała się ukryć i nie wyjeżdżać. Lecz straszliwy terror poprzedzający samo wysiedlenie, rabunek, pobicia podejrzanych (a któż nie był podejrzany?) ostatecznie załamały wiarę w możliwość i słuszność oporu. Gdy w końcu przyszedł z wojska ostateczny nakaz wyjazdu, ludność jechała, mimo że nikt nie chciał pozostawić ojczystej ziemi. Każdy wiedział, że sytuacja jest bez wyjścia i nie ma możliwości oporu. Podczas wysiedlenia bandyci z WP po kilka razy bili okrutnie „podejrzanych”. Nie wywozili wszystkich ludzi razem, lecz brali najpierw jednych do Waręża (z terenów b[ylej] Galicji), innych do Werbkowic (z Chełmszczyzny). Dopiero tam dzielili na różne

інформацій заломаних наших симпатиків чи стрільців, та при допомозі місцевих поляків, які знали обставини й людей або співпрацювали до того часу з УПА й орієнтувались в лицах. Зразу в деяких селах лишили дещо більше родин, а виселили цілковито підлісні і виспані села. Опісля поправили ще раз виселення і забирали ті рештки.

Наша боротьба з ворогом під час виселення

Удар ворога був такий сильний, сконцентрований і довготривалий, що годі було починати протиакцію. Усе було змушене обмежитись до збереження кадрів. Терор, всипи, знайдені кривки і т. д. спричинили, що багато наших людей залишилось в тому числі „без даху над головою”. Деякі наші групи були або ще є в рейді в Польщі.

Зараз ВП в терені дещо менше. Квартирують по селах, в малій кількості (компанії, подекуди батальйон). Квартирують тепер в Турковичах, Шихторах, Савчині, Варяжі, Перемислові, Довжневі, Хлоп'ятині, Забужжі, Белзі, Кристинополі та станиці КОПу там, де були перед тим і МО. На Холмщині, в Грубешеві, Терезіні, донедавна були в Василеві Холмському. Ще є також в Хашеві [?]. До сіл, де квартирує ВП, спроваджують нових польських поселенців-колоністів зі зброєю. Зараз вони вже є в Угринові, Варяжі, Лешкові, Телятині, Перемислові, Вербіжі [?] і Хлоп'ятині. Про підпалені грубешівські села звітлення ще не маю. По селах роблять тепер переважно засідки і то головню ніччю, а днем крутиться ВП і цивільн [...]а сіл. Засідки роблять на краях сіл, при виході пільних стежок і доріжок [...]а на головних дорогах. Рівнож роблять засідки біля хат полишених [...]а родин. На засідки виходять ніччю, як стемніє, а вертаються над раном, ще за темна. На засідках стараються сидіти тихо, так само тихо підходити і відходити, щоб не розконспірувати свій побут і свою тактику.

Останньо нашими силами розбито колоністів в Угринові, де було бл. 40 озброєних ОРМО, та нагнано колоністів з поворотом у польські терени. Деякі села ще спалено, а інші ще залишено з деяких мотивів. (Увага: зле, тим разом треба палити чим скоріше – прим. переписувача). На Полі Слави впало 24-х повстанців. Про деяких, крім того, що нема відомостей, але це може бути лише кількох. Нижче подаю про тих, які впали після відходу д[руг]а А. – 20.[?] 06.47. поліг на Полі Слави к[оманди]р „Давид”. В с. Шихторах під хатою зайшов вночі на засідку. Був ранений в коліно. Досунувся ще до стодоли. Рано знайшло його ВП. Він застрілив ще одного вояка ВП і тоді сам застрілився. Ок. 30.06. згинув зв'язковий Ір. В часі рейду в Польщі згинув дг. Захарчук („Левко”). Коло 30.6. згинув зв'язковий „Ір.” В с. Жужелі – „Гриць”.

grupy. Segregowali na podstawie informacji, otrzymanych od złamanych [torturami] naszych sympatyków czy strzelców oraz miejscowych Polaków, którzy znali sytuację i ludzi lub współpracowali dotychczas z UPA i orientowali się, [kto kim jest]. Na początku w niektórych wsiach pozostawili nieco więcej rodzin, wysiedlając całkowicie tylko [wsie] w gęstwinach leśnych i takie, na które doniesiono. Potem dokonywali wysiedlenia jeszcze raz, zabierając resztę.

Nasza walka z wrogiem w trakcie wysiedlenia

Uderzenie wroga było tak silne, skoncentrowane i długotrwałe, że przeciwdziałanie okazało się bardzo trudne. Wszyscy musieli ograniczyć się do chronienia kadry. Terror, donosy, wpadki kryjówek itd. spowodowały, że wielu naszych pozostało m. in. „bez dachu nad głową”. Niektóre nasze grupy były jeszcze na wypadzie w Polsce.

Teraz WP w terenie jest nieco mniej. Kwaterują po wsiach w małych ilościach (kompanie, czasami bataliony). Kwaterują teraz w Tudorkowicach, Szychtorach, Sawczynie, Wareżu, Przemysławie, Dłużniowie, Chłopiatynie, Zabużu, Bełzie, Krystynopolu oraz stancy WOP-u, tam gdzie byli wcześniej, i [w] MO. Na Chełmszczyźnie – w Hrubieszowie, Terebinie, do niedawna byli w Wasylowie. Są też w Chaszczewie [?]. Do wsi, w których kwateruje WP, sprowadzają nowych polskich osadników-kolonistów z bronią. Do tej pory są już w Uhrynowie, Wareżu, Leszkowie, Telatynie, Przemysławie, Werbiżu [?], Chłopiatynie. O spalonych wsiach w Hrubieszowskiem nie mam jeszcze informacji. We wsiach pracują teraz przeważnie znajomi i to głównie w nocy, ponieważ za dnia kręci się WP i cywilni [...] wsi. Zasadzki organizują zazwyczaj na krańcu wsi przy wyjściu na polne ścieżki i szlaki [...] na głównych drogach. Również organizują zasadzki w pobliżu pozostawionych chałup [...] rodzin. Na zasadzki wychodzą w nocy, po zmroku, a wracają nad ranem, kiedy jest jeszcze ciemno. W zasadzkach starają się siedzieć cicho, tak samo cicho podchodzą i odchodzą, żeby nie zdradzić swojej obecności i taktyki.

Ostatnio nasze siły rozbiły kolonistów w Uhrynowie, gdzie było około 40 uzbrojonych [członków] ORMO i wypędziły ich z powrotem na tereny polskie. Spalono jeszcze niektóre wsie, ale część pozostawiono z pewnych względów. (Uwaga: źle – tym razem trzeba palić jak najprędzej – uw[aga] osoby przepisującej). Na Polu Chwały poległo 24 powstańców. O niektórych nie ma wiadomości, ale to może być tylko kilku. Niżej podaję [informacje] o tych, którzy polegli po odejściu d[ru]ha A. – 20.[?] 06.1947 poległ na Polu Chwały d[owód]ca „Dawyd”. We wsi Szychtory wpadł w zasadzkę pod chałupą. Został ranny w kolano. Doczołgał się do stodoły, gdzie rano

В Долгобичівському лісі впав стрілець з вд. „Дуди” – Чорнота. Раненого стрільця „Явора”, здається, забрали ще живим. Під час облоги в ліску Липина [?], б[іля] Василева полягли Гірняк і Смерека з БСБ. Згинули в криївці наслідком всипи. В Осердові застрілився безнадійно хворий на туберкулоз „Юрко” з БСБ. Він не міг вже ходити, а коли виїхало село, він лишився без опіки. Зловили живими 12 з відд[ілів] УПА чи теренових працівників, крім того, ще кількох, які колись з нами співпрацювали, хоч останньо не були активні. Заломилися і сипали: стр. „Циган” з відд[ілу] „Чавса” і частинно Микола з господарки. Зголосився до ворога Березинський з відд[ілу] „Дуди” і Загуляй з БСБ.

Акція ворога триває далі з повною силою. ... (Далі пропус-кається з конспіративних причин) ...

– В

Слава Україні!

^бЗ повагою
і [...] ^{а,б}

*ІНП, МГБ УПА Х/9, арк. 139–141.
Копія, машинопис.*

Примітки

^а Нерозбірливий фрагмент.

^{б-б} Дописано від руки.

znalazło go WP. Zdążył jeszcze zastrzelić jednego żołnierza WP, po czym sam się zastrzelił. Ok. 30.06 poległ łącznik „Ir”. W czasie wypadu w Polsce zginął d[ru]h Zacharczuk („Łewko”). Około 30.6.1947 r. zginął łącznik „Ir”. We w[si] Żużel – „Hryć”. W lesie dołhobyczowskim poległ strzelec z oddz[iału] „Dudy” – Czornota. Rannego strzelca „Jawira” wzięto do niewoli, zdaje się jeszcze żywego. Podczas obławy w lesie Łypyna [?] k[oło] Wasylowa polegli Hirniak i Smereka z BSB. Zginęli w kryjówce w wyniku donosu. W Oserdowie zastrzelił się beznadziejnie chory na gruźlicę „Jurko” z BSB. Nie mógł już chodzić, a gdy wysiedlono wieś, pozostał bez opieki. Żywcem złapali 12 [ludzi] z oddz[iałów] UPA czy też pracowników terenowych. Poza tym jeszcze kilku, którzy kiedyś współpracowali z nami, mimo że ostatnio nie byli aktywni. Załamali się i sypali: strz[elec] „Cygan” z oddz[iału] „Czausa” i częściowo „Mykoła” z [referatu] gospodarki. Zgłosili się do wroga Berezynskij z oddz[iału] „Dudy” i Zahulaj z BSB.

Akcja wroga trwa dalej z pełną siłą. ... (Dalej opuszczono ze względów konspiracyjnych) ...

– w

Sława Ukrainie!

^{b-}Z poważaniem
i [...] ^{a,-b}

*IPN, MBP UPA X/9, k. 139–141.
Kopia, maszynopis.*

Przypisy

- ^a Fragment nieczytelny.
^{b,-b} Dopisano odręcznie.

**31 липня 1947, Варшава. Повідомлення № 38 міністра
національної оборони Міхала Ролі-Жимерського про ситуацію,
пов'язану з діяльністю ОГ „Вісла”**

Міністр національної оборони

Варшава, ^a31-^a липня 1947 р.

Повідомлення № 38

про оперативну ситуацію і діяльність частин ВП і ВВБ
на території Краківського, Люблінського і Ряшівського воєв[одств]
станом на 30 липня 1947 р.

Карта 1:200 000

А. Оперативна ситуація

У зв'язку з придушенням більшості активних бандитських груп, а також [у зв'язку] із завершенням акції виселення українського населення на території Люблінського, Ряшівського і Краківського воєв[одств], 28 VII, після виконання покладених на неї завдань, Оперативна група „Вісла” була розформована. Частини ВП, що входили до складу ОГ „Вісла”, а прикомандировані до неї [частини] з інших ВО, повертаються в місця попередньої дислокації. Подальшу боротьбу із залишками бандитизму, а також остаточне очищення території вищезг[аданих] воєв[одств] від українського населення продовжать Воєв[одські] ком[ітети] безп[еки].

а) Акція виселення.

До 27 липня ц. р. виїхав загалом 431 трансп[орт], зі 136 900 особами в ньому.

28–29 липня ц. р. виїхали загалом 4 транспорти, з 933 особами в них.

Загалом виїхало 435 трансп[ортів], зі 137 833 особами в них.

Акцію виселення українського населення продовжують далі згідно з дотеперішніми планами місцеві частини ВП.

в) Акція розселення.

До 30 липня ц. р. на місця призначення прибуло загалом 428 транспортів, з 136 697 особами в них, з чого припадає:

на Щецінське воєв[одство] 144 трансп[орти], з 46 118 особами в них,

на Гданське воєв[одство] 13 [транспортів], з 3929 особами в них,

на Познанське воєв[одство] 28 [транспортів], з 7345 особами в них,

**31 lipca 1947, Warszawa. Komunikat sytuacyjny Nr 38
ministra obrony narodowej Michała Roli-Żymierskiego
dotyczący działań GO „Wisła”**

Minister Obrony Narodowej

Warszawa, dnia ^a31^a lipca 1947 r.

Komunikat Nr 38
o sytuacji operacyjnej i działalności jednostek WP i WBW
na terenach woj. krakowskiego, lubelskiego i rzeszowskiego
na dzień 30 lipca 1947 r.
Mapa 1:200 000

A. Sytuacja operacyjna

W związku z likwidacją gros nasilenia działalności bandyckiej oraz ukończeniem akcji wysiedleńczej ludności ukraińskiej na terenach woj. lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego z dn[iem] 28 VII Grupa Operacyjna „Wisła”, po wykonaniu powierzonych jej zadań, została rozwiązana. Jednostki WP wchodzące w skład GO „Wisła”, a przydzielone do niej z pozostałych OW, powracają do swoich stałych miejsc rozlokowania. Dalszą walkę z resztkami bandytyzmu oraz ostateczne oczyszczenie terenów ww. woj[ewództw] z ludności ukraińskiej przejęły Woj[ewódzkie] Kom[itety] Bezp[iecieństwa].

a) Akcja wysiedleńcza.

Do dnia 27 lipca rb. odjechało ogółem 431 transp[ortów] o stanie 136 900 ludzi.

W dn[iach] 28–29 lipca rb. odjechały ogółem 4 [transporty] o stanie 933 ludzi.

Ogółem odeszło 435 transp[ortów] o stanie 137 833 ludzi.

Akcję wysiedleńczą ludności ukraińskiej prowadzą dalej, zgodnie z dotychczasowym planem, miejscowe jednostki WP.

c) Akcja osiedleńcza.

Do dnia 30 lipca rb. przybyło do miejsc przeznaczenia ogółem 428 transportów o stanie 136 697 ludzi, z czego przypada:

na woj. szczecińskie 144 transp[orty] o stanie 46 118 ludzi,

na woj. gdańskie 13 [transportów] o stanie 3929 ludzi,

na woj. poznańskie 28 [transportów] o stanie 7345 ludzi,

na woj. olsztyńskie 165 [transportów] o stanie 58 367 ludzi,

na woj. wrocławskie 78 [transportów] o stanie 20 938 ludzi.

на Ольштинське воєв[одство] 165 [транспортів], з 58 367 особами в них,
на Вроцлавське воєв[одство] 78 [транспортів], з 20 938 особами в них.

Б. Найважливіші події
на території Ряшівського воєв[одства]

У ніч з 27 на 28 VII ц. р. в н. п. Ліски (37 км на сх. від Томашева Люб[ельського]) невідомою бандою було спалено 25 будинків і в н. п. Переводів (36 км на сх. від Томашева Люб[ельського]) – 10 будинків. Вищезг[адані] села були охоплені акцією виселення.

В. Загальне зведення станом на 30 липня 1947 р.

1. Власні втрати	до 28 VII	на 30 VII	всього
вбитих солдатів ВП	59	—	59
пораних солдатів ВП	59	—	59
вбитих солдатів ВВБ	52	—	52
пораних солдатів ВВБ	14	—	14
2. Втрати банд	до 28 VII	на 30 VII	всього
вбито бандитів	621	2	623
спіймано бандитів	795	1	796
арештовано підозрілих	1 582	—	1 582
здалося добровільно	55	1	56
3. Здобуто зброї	до 28 VII	на 30 VII	всього
мінометів	6	—	6
станкових кулеметів	9	—	9
ручних кулеметів	119	—	119
протитанкових рушниць	4	—	4
автоматів	214	—	214
гвинтівок	334	2	336
пістолетів	135	—	135
гранат	351	—	351
мін	369	—	369
боєприпасів	107 344	15	107 359
знищено бункерів	718	1	719

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський
генерал дивізії

ІНП, МГБ 743, арк. 242.

B. Ważniejsze wydarzenia
na terenie woj. rzeszowskiego

W nocy z dnia 27 na 28 VII rb. nieznana banda spaliła w m. Liski (37 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) 25 budynków oraz w m. Przewodów (36 km wsch. Tomaszów Lub[elski]) 10 budynków. Ww. miejscowości były objęte akcją wysiedleńczą.

C. Ogólne zestawienie na dzień 30 lipca 1947 r.

1. Straty własne	do dn. 28 VII	na dz. 30 VII	razem
zabitych żołnierzy WP	59	—	59
rannych żołnierzy WP	59	—	59
zabitych żołnierzy WBW	52	—	52
rannych żołnierzy WBW	14	—	14
2. Straty band	do dn. 28 VII	na dz. 30 VII	razem
zabito bandytów	621	2	623
ujęto bandytów	795	1	796
aresztowano podejrzanych	1 582	—	1 582
poddało się dobrowolnie	55	1	56
3. Zdobyto broni	do dn. 28 VII	na dz. 30 VII	razem
moździerzy	6	—	6
ckm	9	—	9
rkm	119	—	119
rusznic ppanc.	4	—	4
automatów	214	—	214
kb	334	2	336
pistoletów	135	—	135
granatów	351	—	351
min	369	—	369
amunicji	107 344	15	107 359
zniszczone schronów	718	1	719

Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Spychalski
generał dywizji

IPN, MBP 743, k. 242.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, nad nadrukiem godło państwowe. Na piśmie przewodnim numer dziennika podawczego wpisany odręcznie: Nr 00334/III.

Оригінал, машинопис.

Фірмовий бланк, над надрукованим написом державний герб. На супровідному листі вписаний від руки номер в журналі вихідної кореспонденції: № 00334/III.

Примітки

^{a- a} Вписано від руки.

Przypisy

^{a - a} Wpisano odręcznie.

Після липня 1947, б.м.в. Довідка про осадницько-переселенську акцію, що здійснюється в Люблінському воєводстві

Копія

Зауваження з приводу осадницько-переселенської акції, проведеної у Люблінському воєводстві у червні – липні 1947 р.

Виселення українського населення розпочалося приблизно 2 червня ц. р., воєводський уповноважений у справах поселення був призначений для проведення акції поселення 11 червня. Після створення повітового апарату перші транспорти з селянами-поселенцями із Люблінського воєводства прибули у залишені українцями господарства після 18 червня ц. р.

Виселенню підлягає близько 10 000 українських і змішаних, з національної точки зору, родин, поселенню підлягає близько 4000 родин польської національності, політично надійних, з перенаселених повітів Люблінського воєводства.

Середній розмір новоствореного господарства має становити від 7 до 12 га, залежно від якості ґрунту.

Виселення охоплює Біло-Підляський, Володавський, Холмський, Грубешівський, Томашівський, Білгорайський, Замостський, Любартівський повіти.

Недоліки, виявлені в ході акції: Військо, виселяючи населення, турбується лише про те, як справно охопити виселенням якомога більшу кількість осіб, визначену планом, залишаючи питання нагляду за будинками, живим і мертвим інвентарем адміністративним чинникам.

Внаслідок цього трапляються такі випадки, що призводять до великих господарських втрат, а саме:

1) Паління господарств і сіл, що підлягають виселенню і тих, з яких українців вже виселено, до 30 VII спалено близько 30 сіл, що складає кілька тисяч будівель (місяці: червень і липень).

2) Трапляються випадки залишення виселеними живого інвентаря, який, перебуваючи у закритих приміщеннях і без догляду, здихає або ж значно погіршується стан його здоров'я (негодовані протягом тижня свині були виявлені у замкнутих хлівах).

3) Виселенці залишають досить значний відсоток мертвого інвентаря і запасів харчів, які, будучи залишеними без нагляду, негайно розкрадаються місцевим населенням. В результаті цього осадник, виїжджає на Західні землі без харчів, мертвого і частково живого інвен-

**Po lipcu 1947, b.m.w. Informacja dotycząca akcji
osiedleńczo-przesiedleńczej prowadzonej w województwie lubelskim**

Odpis

Uwagi o akcji osiedleńczo-przesiedleńczej,
przeprowadzanej w czerwcu – lipcu 1947 r. w województwie lubelskim

Wysiedlanie ludności ukraińskiej rozpoczęło się około 2 czerwca b. r., pełnomocnik osiedleńczy wojewódzki został wyznaczony do akcji osiedlenia w dniu 11 czerwca. Po zmontowaniu aparatu powiatowego pierwsze transporty rolników-osiedleńców z województwa lubelskiego przybyły na gospodarstwa poukraińskie po 18 czerwca b. r.

Wysiedleniu ma ulec około 10 000 rodzin ukraińskich i mieszanych narodowościowo, osiedleniu ma podlegać około 4000 rodzin narodowości polskiej, politycznie pewnych, z przeludnionych powiatów województwa lubelskiego.

Przeciętna wielkość gospodarstwa nowoutworzonego ma wynosić od 7 do 12 ha w zależności od jakości gleby.

Wysiedlenie obejmuje powiaty: Biała Podlaska, Włodawa, Chełm, Hrubieszów, Tomaszów Lubelski, Biłgoraj, Zamość, Lubartów.

Niedociągnięcia w akcji: Wojsko wysiedlając troszczy się jedynie o sprawne i jak największą ilość osób obejmujące stosownie do planu, wysiedlenie, zostawiając sprawę opieki nad budynkami, inwentarzem żywym i martwym czynnikom administracyjnym.

Na skutek tego zachodzą następujące wypadki, dające w konsekwencji stosunkowo duże straty gospodarcze, polegające [na]:

1) Paleniu gospodarstw i wsi mających ulec wysiedleniu i wysiedlonych przez Ukraińców; do dnia 30 VII spalonych zostało około 30 wsi obejmujących kilka tysięcy zabudowań (miesiące: czerwiec i lipiec).

2) Zdarzają się wypadki zostawiania przez wysiedlonych inwentarza żywego, który będąc w zamknięciu bez opieki, zdycha względnie podupada na zdrowiu (znajdowano świnie w zamkniętych chlewach po tygodniu nie żywienia ich).

3) Inwentarz martwy i część zapasów są w dość wysokim procencie zostawiane przez wysiedlonych bez opieki i zostają natychmiast rozkradzione przez element miejscowy, w konsekwencji osadnik wyjeżdża na Ziemię Zachodnie bez zapasów, inwentarza martwego i częściowo żywego, na skutek czego ma duże trudności w zagospodarowaniu się w pustych gospodarstwach Olsztyńskiego, nasiedlony zaś, z reguły słaby ekonomicznie,

таря, у зв'язку з чим має великі труднощі з облаштуванням на спустошених господарствах Ольштинщини. А поселенець, як правило слабкий економічно, не отримує залишеного виселеними майна, що також утруднює його облаштування. Отже, з виселення безпідставно користає і безконтрольно збагачується [на ньому] місцевий елемент. Від цього страждає все народне господарство.

Здається, що доцільно і необхідно було б збільшити контроль за виконанням заходів та посилити координацію їх реалізації військовими, адміністративними і громадськими чинниками з метою уникнення таких великих господарських втрат на знищених в процесі 4-річних польсько-українських чвар землях. Найбільш бажаним є забезпечення охорони залишених сіл збройними силами.

Цю інформацію одержано від агрономів, членів Повітових національних рад, виселених і поселених [осіб] з Томашівського і Володавського повітів.

З оригіналом вірно: (—)^a

ЦВА, IV 501. 1/А. 609, арк. 1614.

Посвідчена копія, машинопис.

В документі не вказаний ані відправник, ані адресат.

Примітки

^a Нерозбірливий особистий підпис.

pozostałości po wysiedlonych nie otrzymuje, co też utrudnia mu zagospodarowanie się, zaś korzysta z wysiedlenia niesłusznie i bogaci się bez kontroli element miejscowy. Traci na tym całość gospodarki państwowej.

Wydaje się konieczna większa kontrola wykonywanych czynności i wzmocnienie koordynacji czynnika wojskowego, administracyjnego i społecznego, celem uniknięcia tak wysokich strat gospodarczych na terenach zniszczonych przez 4-letnie tarcia polsko-ukraińskie. Najbardziej pożądana jest opieka sił zbrojnych nad wsiami opuszczonymi.

Informacje uzyskano od agronomów, członków powiatowych rad narodowych, [osób] wysiedlonych i osiedlonych z powiatów tomaszowskiego i włodawskiego.

Za zgodność: (—)^a

CAW, IV 501. 1/A. 609, k. 1614.

Odpis uwierzytelniony, maszynopis.

Dokument bez wystawcy i odbiorcy.

Przypisy

^a Nieczytelny podpis odręczny.

**1 серпня 1947, б.м.в. Переклад звіту „Потапа”
– референта СБ ОУН надрайону „Холодний Яр”**

Переклад з української мови звіту СБ „Потапа”¹, к[олишнього] реф[ерента] СБ „Холодний Яр”, знайденого в криївці „Руслана” на території Перемиського повіту в грудні 1947 р.

Надрай[он] „Х[олодний] Я[р]”
Реф[ерентура] СБ

Слава Україні!

Звіт
За період з 1.3 по 31.7.1947 р.

I. У березні ц. р. в районах проведено таку роботу:

1) Допитано 12 осіб. Зізнання 7 із них оформлено протоколами. Це справи: Гірчак Ян – агент ВП, поляк, Сидор Міхал – агент ГМ, поляк, Шмілик Дмитро – агент ВПО, українець (звільнений), Михайлець Андрій – розвідник НКВС, українець із с. Чаплинець [?] Дніпропетровської області, Зазуля Томаш – агент УГБ, поляк, Ферлінський Ф. – агент ВПО, Літвінов Василь – агент-розвідник НКВС, росіянин.

Останнього протоколу не записали тому, що в лісах постійно знаходиться ВП. Інших затриманих після допиту звільнено. Вищезгадані протоколи знаходяться в рай[онних] архівах, не вислано їх на гору тому, що в цей час проводило свої операції ВП.

2) Протягом того часу (звітного) зібрано провіант, підтримувався зв'язок, перш за все кілька разів на „Північ”, в УРСР та з районами. Іншої роботи не вели тому, що в районі постійно проводило свої операції ВП.

БСБ III-го району спільно із загonom „3” брала участь у боях з ВП.

БСБ I-го району спільно із загonom брала участь у боях з ВП 2.5. і 31.5. Втрата з нашого боку не було.

II. Ситуація в районі протягом звітнього періоду.

У березні майже в цілому районі ВП проводило операції п[роти] УПА. Результати були незначні, тому, що перешкоджали сніги та мороз (найбільше). Тоді [ВП] блокувало села й часом прочісувало ліси.

**1 sierpnia 1947, b.m.w. Tłumaczenie sprawozdania „Potapa”
– referenta SB OUN nadrejonu „Chołodnyj Jar”**

Tłumaczenie z języka ukraińskiego sprawozdania SB „Potapa”¹, b[yłego] ref[erenta] SB „Chołodnyj Jar”, znalezionego w bunkrze „Rusłana” na terenie pow. przemyskiego w grudniu 1947 r.

Nadrej[on] „Ch[ołodnyj] J[ar]
Ref[erentura] SB

Sława Ukrainie!

Sprawozdanie
za czas 1.3 do 31.7. 1947 r.

I. W m[iesiącu]u marcu br. przeprowadzono po rejonach następującą pracę:

1) Przesłuchano 12 osób, z czego zeznania 7 osób zaprotokołowano. To sprawy: Gerczak Jan – agent WP, Polak; Sydor Michał, agent MO, Polak; Szmiłyk Dymitr – agent WOP, Ukrainiec (zwolniony); Michajleć Andrzej – wywiadowca NKWD, Ukrainiec ze w[si] Czapliniec [?] obwód Dniepropietrowski; Zazula Tomasz – agent UBP, Polak; Ferliński F. – agent WOP; Litwinow Wasyl – agent wywiadowca NKWD, Rosjanin.

Ostatniego protokołu nie spisano, dlatego że w lasach ciągle jest WP. Innych zatrzymanych po przesłuchaniu zwolniono. Powyższe protokoły znajdują się w rej[onowych] archiwach. Nie wysłano ich do góry, dlatego że wtenczas operowało WP.

2) W przeciągu tego czasu (sprawozdawczego) zorganizowano pro-wiant, podtrzymywano łączność, przede wszystkim kilka razy na północ, do USRR i z rejonami. Innej pracy nie prowadzono z tej przyczyny, że w terenie zawsze WP przeprowadzało akcje.

BSB III-go rej[onu] wspólnie z oddziałem „Z” brało udział w walce z WP.

BSB I-go rej[onu] wspólnie z oddziałem brało udział w walce z WP w dniu 2.5 i 31.5. Strat po naszej stronie nie było.

II. Sytuacja w terenie w przeciągu okresu sprawozdawczego.

W m[iesiącu]u marcu prawie w całym terenie WP przeprowadziło akcje p[rzeciw]ko UPA, wyniki mieli złe, dlatego że przeszkadzały śniegi

В другій половині березня ВП частково залишило район, а почало зосереджуватися з 10 квітня. До кінця березня всі села були блоковані. 28 квітня з літаків розкидали листівки для населення у справі виселення, до якого одразу ж приступили. Виселяли українців і поляків.

За кілька днів до виселення провели арешти підозрілих осіб, переважно чоловіків. Спершу почали виселяти села, що були розташовані найдалше від лісів, пізніше [ті, що були розташовані] у лісах, а далі [ті, що були розташовані] поблизу міст. В останніх залишили по кілька та по кільканадцять польських та мішаних сімей. У населених пунктах, де були застави ВПО, чи у селах, в які завжди приїжджало й довго квартирувало ВП, польське населення залишено повністю, виселено лише українців. Квартируюче ВП не говорило людям про виселення нічого. [Населення] довідалося про виселення щойно в останній, а місцями в передостанній день. Казали не брати з собою зерна і картоплі. Якщо брали, то дуже малі кількості, оскільки там, куди їдуть отримують все. Виселенців везли на возах, а автомобілями відвозили на збірні переселенські пункти, де під голим небом вже перебувало [населення] кількох або кільканадцятьох сіл. В тих пунктах ще раз проводились арешти. Згодом автомобілями усіх повезли у напрямку Перемишля і Сянока.

Під час виселення, населення майже не чинило опору. Було кілька випадків опору в околиці Бірчі, але ВП застосувало терор. Місцями виселення було нагальне, так, що після його проведення можна було побачити недоїджену страву. Населенню зазвичай говорилося, що виселяють його за те, що співпрацювало з бандерівцями. Хто не виїде, того уважатимуть бандерівцем і переслідуватимуть.

Паралельно з виселенням ВП проводило, майже одночасно, великі облави у лісах. Спеціальні групи займалися пошуком криївок. В руки ворога потрапили майже всі криївки в районі. З господарств, що залишилися, виметена вся сільськогосподарська продукція. Вивозили [її] автомобілями та підводами. Частково залишилася картопля та стручкові.

Польське населення, що місцями залишилося, участі у виселенні не брало. Було задоволене, що українці виїжджають, однак [поляки] не були впевненими у собі, а тому дехто виїхав добровільно. Виселення тривало майже цілий місяць. Деякі польські сім'ї, а також мішанці, повернулися у свої місця з різних переселенських пунктів. У той період на території „Холодного Яру” було 12 тис[яч] ВП, а також ВПО і ДРГМ. Брали участь полки „Костюшківців”.

i mróz (najwięcej). Blokowali wtedy wsie i czasem przechodzili przez lasy. W drugiej połowie marca WP opuściło częściowo teren, a zaczęło ściągać od 10 kwietnia. Do końca m[iesiąca] wszystkie wsie zostały zablokowane. 28 kwietnia z samolotów rozrzucono ulotki dla ludności w sprawie wysiedlenia i zaraz do tego przystąpiono – wysiedlono Ukraińców i Polaków.

Kilka dni przed wysiedleniem przeprowadzili aresztowania podejrzanych osób, przeważnie mężczyzn. Najprędzej zaczęli wysiedlać wioski położone dalej od lasów, później w lasach i dalej wsie podmiejskie. W tych ostatnich zostawili po kilka i po kilkanaście polskich rodzin, jak również mieszanych. Polską ludność w miejscowościach, gdzie była strażnica WOP-u czy wsie, do których zawsze przyjeżdżało WP i długo kwaterowało – zostawiono w całości, wysiedlając tylko Ukraińców. O wysiedleniu kwatrujące WP nic nie mówiło ludziom, dowiedzieli się [oni] dopiero w ostatnim, a miejscami w przedostatnim dniu. Nie kazano brać ze sobą zboża i ziemniaków; jeśli [ludzie] brali, to w bardzo małej ilości, bo [obiecowano, że] tam, gdzie jadą, wszystko dostaną. Wysiedleńców wieźli furmankami, a autami odwozili na zbiorowe wysiedleńcze punkty, gdzie pod gołym niebem znajdowali się ludzie z kilku lub kilkunastu wiosek. Na tych punktach przeprowadzano jeszcze raz aresztowania. Następnie autami powieźli wszystkich w kierunku Przemyśla i Sanoka.

W czasie wysiedlenia ludność nie stawiała prawie oporu. Było kilka wypadków sprzeciwu w okolicy Birczy, ale WP zastosowało terror. Miejscami wysiedlenie było tak nachalne, że po wysiedleniu można było widzieć nie zjedzoną potrawę. Ludności zwyczajnie mówiono, iż wysiedlają ich dlatego, że współpracowali z banderowcami. Kto nie wyjedzie, tego będą uważać za banderowca i będzie prześladowany.

Równocześnie z wysiedleniem przeprowadzało WP wielkie oblawy po lasach. Specjalne grupy odszukiwały kryjówki. W terenie wpadły prawie wszystkie kryjówki. Pozostałe gospodarstwa oczyszczono z produktów rolnych. Przewozili autami i furmankami. Częściowo zostały ziemniaki i [rośliny] strączkowe.

Polska ludność, miejscami pozostała, udziału w wysiedleniu nie brała. Było zadowolenie, że Ukraińcy wyjeżdżają, jednak [Polacy] nie byli pewni siebie i dlatego niektórzy odjechali dobrowolnie. Wysiedlenie trwało prawie cały miesiąc. Niektóre polskie rodziny, a także mieszane wróciły na swoje dawne miejsca z różnych wysiedleńczych punktów. Wtenczas na terenie „Chołodnego Jaru” było 12 tys. [żołnierzy] WP, a także WOP i ORMO. Brały udział pułki „kościuszkowców”

III. Стан окремих БСБ напередодні виселення.

I район: 1 (реф) + 17 + 2

II рай[он]: 1 + 17 + 2

III рай[он]: 1 + 19 + 3

V рай[он]: 1 + 14 + 1

[IV]. Стан окремих БСБ після виселення.

I рай[он]: 1 + 11 + 1. В ході операції загинули боївки: „Олень”, „Луцький”, „Бойчук” і кулеметник „Граніт”. Боївкар „Зенко” відбився і виїхав на Захід, двох боївкарів відправили у загін, тому що не надавалися для „СБ-ківської” роботи. БСБ поповнено 6-ма новими членами. Її кількісний склад становить тепер: 1 + 17 + 1.

II рай[он]: 1 + 10 + 1. В ході операції загинули боївки „Білка” і „Веселий”, боївкар „Біда” та к[оманди]р БСБ „Нечай” під час нападу ВП відбилися й пропали (правдоподібно відійшли на територію СРСР), один боївкар для охорони окр[ужного] провідника СБ, боїв карі „Чабан” і „Косар” та дотеперішній реф[ерент] II-го району „Юрій” переведені в III-й район як поповнення. Місце референта зайняв дотеперішній надрай[онний] слідчий – друг „Пугач”.

III рай[он]: 8 + 1. В ході операції загинули боївки: „П'юрко”, „Дуда”, „Холодний”, „Ванька”, „Медвідь”, „Шпак”, „Стебій”, „Борисенко” і „Довбуш” (кулеметник). Із загону „З” відійшли в Карпати рай[онний] реф[ерент] та 8 боївкарів. Поповнено 1-м референтом та двома боївками з II рай[ону]. Нинішній стан: 1 + 6.

V рай[он]: 3 + 1. В ході операції загинули: референт „Орлик” та боївки: „Жук”, „Залізник” і „Квітка”. Решта мала відійти у Карпати. Боївкар „Прут” втік до ВП. На місце загиблого референта призначено дотеперішнього надрайонного слідчого – др[уга] „Аркадія”²², який був там до цього.

У надрай[оні] СБ залишилося двоє людей. В ході операції загинув боївкар з охорони „Лев”, „Цяпка”, який був при окр[ужній] охороні. Після смерті пров[ідника] „Л” він був при надрайоні, а тепер в ході операції здався ВП.

Моральний стан в БСБ дещо підупав. Деякі бойовики тримаються добре, інші нарікають на важкі нинішні умови, відчутний брак співжиття, а також багато роздумів про важку ситуацію на цих землях. У значній мірі вплинула на це провокація „Метеора” та інших.

У зв'язку із виселенням українського населення погіршилися матеріальні умови БСБ. Немає складів з провіантом, за винятком III рай[ону], який має складованих кількадесят центнерів зерна (БСБ). БСБ харчується рештками продовольства, що не забрало ВП. Важко також „організувати” продовольство, тому що збирання врожаю ведеться під охороною ВП і ДРГМ. Важко встановити із населенням будь-який

III. Stan poszczególnych BSB przed wysiedleniem.

I rejon: 1 (ref.) + 17 + 2

II rej[on]: 1 + 17 + 2

III rej[on]: 1 + 19 + 3

V rej[on]: 1 + 14 + 1

[IV.] Stan poszczególnych BSB po wysiedleniu.

I rej[on]: 1 + 11 + 1. W czasie akcji zginęli bojówkarze: „Oleń”, „Łucy”, „Bojczuk” i erkaemista „Hranit”. Bojówkarz „Zeńko” zbiegł i wyjechał na Zachód; dwóch bojówkarzy odstawiono do oddziału, dlatego że nie nadawali się do SB-[ow]skiej roboty. BSB uzupełniono 6-ma nowymi członkami i jej stan liczebny wynosi obecnie 1 + 17 + 1.

II rej[on]: 1 + 10 + 1. Podczas akcji zginęli bojówkarze „Biłka” i „Wesetyj”; bojówkarz „Bida” i d[owód]ca BSB „Neczaj” podczas ataku WP oderwali się i przepadli (prawdopodobnie odeszli do ZSRR); jeden bojówkarz [został przeniesiony] do ochrony okr[ęgowego] prowidyka SB; bojówkarze „Czaban” i „Kosar” oraz dotychczasowy ref[erent] II-go rej[onu] „Jurij” zostali przeniesieni do rej[onu] III-go jako dopełnienie. Miejsce referenta zajął dotychczasowy śledczy nadrej[onu] kol. „Puhacz”.

III rej[on]: 3 + 1. W czasie akcji zginęli bojówkarze „Piórko”, „Duda”, „Chołodnyj”, „Wańka”, „Medwid”, „Szpak”, „Stebij”, „Borysenko” i „Dobusz” (erkaemista). Z oddziału „Z” odeszli w Karpaty ref[erent] rej[onowy] i 8-miu bojówkarzy. Dopełniono 1-nym referentem i dwoma bojówkarzami z II-go rej[onu]. Stan obecny: 1 + 6.

V rej[on]: 8 + 1. Podczas akcji zginęli ref[erent] „Orłyk” i bojówkarze: „Żuk”, „Zaluzniak” i „Kwitka”. Pozostali mieli odejść w Karpaty. Bojówkarz „Prut” zbiegł do WP. Na miejsce poległego referenta przydzielono dotychczasowego śledczego nadrejonowego kol. „Arkadija”², który był tam przedtem.

W nadrej[onowej] SB pozostało dwóch ludzi. W czasie akcji zginął bojówkarz z ochrony „Łew”, „Ciapka”, który był przy ochronie okr[ęgu] po śmierci prow[idyka] „Ł”, był on przy nadrejonie i teraz podczas akcji zgłosił się do WP.

Moralny stan w BSB nieco podupadł. Niektórzy trzymają się dobrze, inni narzekają na ciężkie obecne warunki; zauważa się brak współpracy, jak również dużo rozmyślenia nad ciężkimi warunkami na tych terenach. Wpłynęła na to w dużej mierze prowokacja „Meteora” i innych.

W związku z wysiedleniem ludności ukraińskiej pogorszyły się materialne warunki w BSB. Nie ma magazynów z prowiantem za wyjątkiem III rej[onu], który ma zmagazynowane kilkadziesiąt cetnarów zboża (BSB). BSB prowiantuje się resztkami nie zabranych przez WP produktów. Ciężko też organizować żywność, dlatego że zniwa przeprowadzane są pod ochroną WP i ORMÓ. Ciężko jest nawiązać z ludnością jakąkolwiek łączność,

зв'язок, оскільки за це його чекають суворі покарання, із смертною карою включно. Відчутний брак взуття, білизни та одягу.

[V.] Встановлено контакт з окремими районами.
Зустрічі відбуваються раз на тиждень.

[VI.] Розвідка:

СБ обмежується тепер лише збором інформації про кількість сил ворога, місце їх розквартирування і т. п. Це здійснюється шляхом власного спостереження, або ж, коли це можливо, від людей.

Ворог веде розвідку за допомогою патрулів, які шукають стежок як за допомогою населення, так і за допомогою групи провокаторів, що ходить по лісі та по селах, вдає партизан, які нібито втратили зв'язок: вони розпитують про повстанців, призначають зустрічі та збирають по селах продовольство. Діють переважно вечорами, а вдень організовують засідки. Своїми підступними методами вони також вивчають настрої решток населення, що залишилось, а згодом заарештовують підозрілих.

Сили ворога, що дислокуються по селах, у яких залишилось польське населення або ж поселено польське населення – такі:

Корманичі	200 ВП	Аксманичі	40 ГМ
Клоковичі	10 ГМ	Куп'ятичі	10 ГМ
Княжичі	20 ДРГМ	Горохівці	20 ГМ, а також охорона казарм (кількість невідома)
Станиславчик	60 ВПО		
Лучиці	15 ВПО		
Селець	5 осіб (охорона млина)		
Брилинці	20 ДРГМ	Залісся	30 ДРГМ
Гувники	100 ВП	Красичин	10 ГМ і 50 ДРГМ
Кальварія	75 ВПО		
Сенькова ³	правдоподібно 20 ДРГМ	Войткова	80 ВОП
		Риботичі	30 ДРГМ
Ліщавя	20 ДРГМ	Брижава	20 ДРГМ
Селиська	30 ДРГМ і якийсь підрозділ ВП	Добра	50 ДРГМ
		Дубрівка	60 ДРГМ
Суфчина ⁴	20 ДРГМ	Ясениця	20 ДРГМ
Бірча	гарнізон бл. 300 ВП + 25 ГМ, ДРГМ – кількість невстановлена	Гута Березівська [?]	30 ДРГМ
		Присада	20 ДРГМ
		Розпуття	15 ДРГМ

ponieważ czeka ją za to surowa kara, z karą śmierci włącznie. Odczuwa się brak obuwia, bielizny i ubrania.

[V.] Nawiązano kontakt z poszczególnymi rejonami.
Spotkania odbywają się raz w tygodniu.

[VI.] Wywiad.

SB ogranicza się teraz tylko do zdobycia informacji o ilości sił nieprzyjacielskich, miejscu ich zakwaterowania itp. Przeprowadza się to przy pomocy obserwacji własnej lub też, gdy jest możliwe, ludności.

Nieprzyjaciel prowadzi wywiad przy pomocy patroli, które szukają ścieżek, przy pomocy ludności, jak również grupy prowokatorów, którzy chodzą po lesie i wioskach, udają partyzantów, którzy rzekomo stracili łączność, wypytyują o powstańców, wyznaczają spotkania i zbierają po wsiach żywność. Operują przeważnie wieczorami, za dnia natomiast urządzają zasadzki. Badają również swoimi podstępными sposobami nastroje reszty pozostałej ludności, następnie aresztują podejrzanych.

Siły nieprzyjacielskie rozlokowane we wsiach, w których pozostała polska ludność i gdzie osiedlono polską ludność – występują w następującej ilości:

Kormanice	200 WP	Aksmanice	40 MO
Kłokowice	10 MO	Kupiatycze	10 MO
Kniażyce	20 ORMO	Grochowce	20 MO, jak
Stanisławczyk	60 WOP		również
Łuczyce	15 WOP		ochrona ko-
Sielec	5 osób (ochrona młyna)		szar w niezna-
Brylińce	20 ORMO	Zalesie	30 ORMO
Huwniki	100 WP	Krasiczyn	10 MO
Kalwaria	75 WOP		i 50 ORMO
Seńkowa ³	prawdopodobnie 20 ORMO	Wojtkowa	80 WOP
Leszczawa	20 ORMO	Rybotycze	30 ORMO
Siedliska	30 ORMO i jakaś część WP	Brzeżawa	20 ORMO
Siewczyzna ⁴	20 ORMO	Dobra	50 ORMO
Bircza	załoga ok. 300 WP + 25 MO, ORMO – w nieustalonej ilości	Dąbrówka	60 ORMO
		Jasienica	20 ORMO
		Huta Brzozow-	
		ska [?]	30 ORMO
		Przysada	20 ORMO
		Rozpucie	15 ORMO

Про стан сил ворога в V-му рай[оні] невідомо.

До цього часу у I-му рай[оні] заселено 7 сіл – від 10 до 60 сімей. Це поляки з Ланцута, переважно бідні. II і III рай[они] поки що не заселяють. Говорять, що заселятимуть.

В V-му рай[оні] заселено кілька сіл та й то непевним елементом, села, що колись були спалені нашими загонами у рамках відплатної акції.

[VII]. Що втрачено в ході операції?

10.5.1947 р. під час великої облави на ліс Турниця [?] бл[изько] 4 години 30 хвилин ВП знайшло криївку надрай[ону] СБ. За 10 чи 15 хвилин до того, як криївку було знайдено, працівники випадково вийшли на ^аповерхню^а, тому що всередині зночі стояв надзвичайний чад, оскільки осушували вологу криївку. Замаскувавши її, відійшли у кущі, що росли неподалік. Незабаром в долині потоку почули якісь голоси, що ставали все чіткішими й наближалися. З боку почули також постріл з рушниці. Стрільці вирвалися з оточення.

В криївці пропали такі речі: друкарська машинка з українським шрифтом, друкарська машинка з польським шрифтом (була непридатна для використання), швейні машини, місячні звіти за березень, бочка м'яса, кілька пар білизни, 50 кг муки, кільканадцять літр[ів] гасу, фотоапарат „Кодак”, кухонне начиння, кілька кг жиру та інші дрібні речі.

В I-му рай[оні] втрачено криївку БСБ, в якій не було нічого.

В II-му рай[оні] втрачено криївку БСБ, в якій сидів реф[ерент] „Орлик” з двома боївкарями. Що в ній було з продуктів харчування – невідомо.

Причини, через які в руки Війська польського потрапив архів надрай[ону] СБ:

3.6.47. у той час, коли загони УПА під натиском ВП відступали в III-й рай[он], разом із ними пішов реф[ерент] СБ „Потап” з боївкарями „Явором” та „Цяпкою” (кол[ишній] стрілець з охорони пров[ідника] „Летуна”), щоб владнати там певні справи.

Після відступу із загонами за Сян 8.6. о 15 год. одного боївкаря із сотні „Б” та „Цяпку” було вислано до лісу над с[елом] Вапівці (рідне село обох), щоб провели розвідку та організували провіант. О 16-й год. у напрямку, в якому пішли вищезгадані, ми почули дві короткі черги з ППШ та вибух гранати. Невдовзі прибїг стрілець із сотні „Б”, який був разом із „Цяпкою” й повідомив, що „Цяпка” пішов до потоку пити воду й там його заскочили поляки. Правдоподібно, він підірвав себе гранатою. Підкреслюємо, що в цей час по лісах проводило

O stanie nieprzyjacielskich sił w V-tym rej[on]ie nie wiadomo.

Do tego czasu zasiedlono w I-szym rej[on]ie 7 wsi rodzinami [w liczbie] od 10 do 60. Są to Polacy z Łańcuta, przeważnie biedni. Rejonów II-ego i III-ego na razie nie zasiedlają. Mówią, że będą zasiedlać.

W V rejonie zasiedlono kilka wsi, i to niepewnym elementem – [są to] wsie, które były kiedyś spalone przez nasze oddziały w ramach akcji odwetowej.

[VII.] Co przepadło w czasie akcji?

Dnia 10.5.1947 r. w czasie wielkiej obławy na las Turnica [?] ok. godz. 4.30 WP odnalazło kryjówkę nadrej[on]u SB. Na 10 czy 15 minut przed odnalezieniem pracownicy przypadkowo wyszli na ^awierzch^a, bo wewnątrz był wielki czad z nocy, gdyż osuszali wilgotną kryjówkę. Zamaskowawszy ją, odeszli w pobliskie krzaki. Wkrótce usłyszeli w dolinie potoku jakieś głosy, które stawały się wyraźniejsze i bliższe. Również z boku usłyszano karabinowy strzał. Strzelcy wyrwali się z okrażenia.

W kryjówce przepadły takie rzeczy: maszyna ukraińska, maszyna polska (była nie do użytku), maszyny do szycia, miesięczne sprawozdania za marzec, beczka mięsa, kilka par bielizny, 50 kg mąki, kilkanaście litr[ów] nafty, foto[graficzny] aparat „Kodak”, kuchenne naczynia, kilka kg tłuszczu i inne drobne rzeczy.

W I-szym rej[on]ie wpadła kryjówka BSB, w której nie było nic.

W V-tym rej[on]ie wpadła kryjówka BSB, w której siedział ref[erent] „Orłyk” z dwoma bojówkarzami. Co w niej było z produktów żywnościowych – nie wiadomo.

Przyczyny dostania się w ręce Wojska Polskiego archiwum nadrej[on]u SB.

Dnia 3.6.47. w czasie, kiedy oddziały UPA pod naciskiem WP odchodziły w III-ci rej[on], razem z nimi poszedł ref[erent] SB „Potap” z bojówkarzami „Jawirem” i „Ciapką” (b[yl]y] strzelec z ochrony prow[idnyka] „Łetuna”), żeby tam załatwić pewne sprawy.

Po odejściu z bojówkarzami za San w dniu 8.6. o godz. 15 wysłano jednego bojówkarza z sotni „B” i „Ciapkę” do lasu nad w[sią] Wapowce (rodzinna wieś obydwóch), żeby przeprowadzili wywiad i zorganizowali prowiant. O godz. 16-tej w tym kierunku, którądy wspomniani poszli, usłyszeliśmy dwie krótkie serie z PPSz i wybuch granatu. Niedługo potem przybiegł strzelec z sotni „B”, który był razem z „Ciapką”. Zgłosił on, że „Ciapka” poszedł do potoku pić wodę, gdzie zaskoczyli go Polacy, i on prawdopodobnie rozerwał się granatem. Zaznaczamy, że w tym czasie operowało tam po lasach WP. Nie ma żadnych dowodów, żeby samowolnie mógł pójść do Polaków.

операції ВП. Немає жодних доказів, що він добровільно міг піти до поляків.

Після повернення з-за Сяну, тобто 14.6.47 до БСБ II-го району (де була викрита криївка й архів) приєднався реф[ерент] „Потап”. Через 2–3 дні повернулися боївкарі із села Макова, де дізналися, що у розташованому неподалік містечку Риботичі був „Цяпка” з ВП.

10.6. була викрита криївка „НО” (надрайонного осередку), про яку знав „Цяпка”. Пізніше перевірено, чи є банка з архівом надрай[ону] СБ, яку він із працівником надрай[ону] „Пугачем” заховав у лісі ще у 1946 р. Виявилось, що банка зникла.

Перевірено місце у іншому лісовому комплексі, де була схована друга банка з архівом. Виявилось, що й ця зникла. Слід відзначити, що після викриття криївки СБ цей лісовий комплекс ретельно прочісувався ВП, однак архіву не знайдено. Звідки „Цяпка” міг знати, що там щось було закопане – важко сказати. Міг здогадатись або підслухати, що там щось сховане. У тому лісі ВП разом із „Цяпкою” перекопало бл[изько] 3 га густих кущів. Перекопали лопатами та штиками землю і знайшли банку з архівом.

У тих банках були протоколи та звіти округу і надрайону від початку 1946 р. по лютий 1947 р., за винятком деяких важливих протоколів, що були надіслані в райони як навчальний матеріал. Були також інструкції та навчальні матеріали. Крім того, пропав ключ до шифрів та інші дрібні записки. Весь архів був розділений [і зберігався] в трьох банках. Про кожну з них знали двоє інших людей.

Постій, 1.8.47 р.

„Потап”

Героям слава!

Переклад: М. Дз.

Надруковано: 7 екз[емплярів]

Отримують:

1. Полковник Чапліцький,

III Деп[артамент] МГБ

2. I Від[іл] III Деп[артаменту]

МГБ

3. III Від[іл] Рязівського ВУГБ

4. Справа „Руслана”

5. – « – „Потапа”

6. Архів

7. Запасна папка

ДА СБУ, Ф. 13, спр. 398, т. 8, арк. 214–216.

Копія, машинопис.

У лівому верхньому куті документу від руки дописано: К/К.

Po powrocie z Sanu, tj. 14.6.47 dołączył referent „Potap” do BSB II-go rej[onu], gdzie była kryjówka, która także wpadła (i także archiwum). Po 2–3 dniach wrócili bojówkarze ze wsi Makowa, gdzie dowiedzieli się, że w niedalekim miasteczku Rybotycze był „Ciapka” [wraz] z WP.

Dnia 10.6 wpadła kryjówka „NO” (nadrej[onowego] ośrodka), o której wiedział „Ciapka”. Później sprawdzono, czy jest bańka z archiwum nadrej[onu] SB, którą on schował jeszcze w 1946 r. w lesie z pracownikiem nadrej[onu] „Puhaczem”. Okazało się, że bańka przepadła.

Sprawdzono miejsce w drugim kompleksie lasu, gdzie przechowywano drugą bańkę z archiwum. Okazało się, że i ta przepadła. Trzeba zaznaczyć, że jak padła kryjówka SB, ten kompleks lasu był dokładnie przeszukiwany przez WP, jednak archiwum nie znaleziono. Skąd „Ciapka” mógł wiedzieć, że tam było coś zakopane – ciężko stwierdzić. Mógł domyślić się czy podsłuchać, że tam coś się przechowuje. W tym lesie WP razem z „Ciapką” przekopało ok. 3 ha gęstych krzaków. Przekopali łopatami i sztychami ziemię i odnaleźli bańkę z archiwum.

W bańkach tych były protokoły i sprawozdania okręgu i nadrejonu od początku 1946 r. do lutego 1947 r. prócz niektórych ważnych protokołów, które wysyłano w rejony jako materiał szkoleniowy. Były także instrukcje i szkoleniowe materiały. Prócz tego wpadł szyfrowy klucz i inne drobne zapiski. Całe archiwum było rozdzielone w trzech bańkach. O każdej z nich wiedziało dwóch innych ludzi.

Postój, 1.8.47 r.

Bohaterom sława!

„Potap”

Tłumaczył: M. Dz.

Odbito: 7 egz.

Otrzymują:

1. Płk Czaplicki, Dep. III MBP

2. Wydż. I. Dep. III MBP

3. Wydż. III. WUBP-Rzeszów

4. Akta sprawy „Rusłana”

5. – || – „Potapa”

6. Archiwum

7. Teczka zapasowa

PA SBU, F. 13, spr. 398, t. 8, k. 214–216.

Kopia, maszynopis

W lewym górnym rogu dokumenty odręcznie dopisano: K/K.

Przypisy

^{a-a} Poprawiono z: wieś.

Примітки

^{a-а} Виправлено з: *село*.

¹ Цап'як Василь, псевдо „Потап”, надрайонний провідник СБ I Округу ОУН-Б.

² Кривуцький Іван (1921 р. н.), псевдо „Аркадій”, у 1944–1946 офіцер для спеціальних доручень надрайону „Холодний Яр”, згодом референт СБ V району; затриманий на території ЧСР і переданий радянським органам безпеки; після засудження перебував в ув'язненні в Норильську.

³ Правдоподібно: Сеньковичі.

⁴ Правдоподібно: Сівчина.

¹ Capiak Wasyl, ps. „Potap”, nadrejonowy prowidyk SB Okręgu I OUN-B.

² Krywućkyj Iwan (ur. 1921), ps. „Arkadij”, w l. 1944–1946 oficer ds. specjalnych poruczeń nadrejonu „Chołodnyj Jar”, następnie ref. SB rejonu V; zatrzymany na terytorium CSR i przekazany sowieckim organom bezpieczeństwa; po osądzeniu więziony w Norylsku.

³ Prawdopodobnie: Seńkowice.

⁴ Prawdopodobnie: Sufczyzna.

**1 серпня 1947, Варшава. Інструкція Державної комісії безпеки
командувачам 5 та 7 ВО**

Державна комісія безпеки
№ вих. ^a-0340/III-^a
^a-04.08-^a 1947 р.

Варшава, 1 серпня 1947 р.
Таємно
Прим. № ^a-2-^a

Командувачам 5 і 7 Військових округів

Українське й мішане населення, яке співпрацювало з бандами, було виселено Оперативною групою „Вісла” з усіх південних та східних прикордонних повітів. Сумніви залишилися тільки відносно виселення українців із тилу прикордонної території на Люблінщині, а саме: з Красниставського, Замостського і Білгорайського пов[ітів].

У цій справі слід керуватися такими директивами:

1. У принципі всі українські сім'ї з території цих повітів, незважаючи на міру їх лояльності та партійну належність, повинні бути виселені. Винятки можуть бути зроблені за згодою міністра н[аціо-нальної] о[борони] і міністра безпеки.

2. Виселення цього населення, яке загалом довело свою лояльність стосовно демократичної Польщі, слід провести надзвичайно дбайливо, створюючи йому всілякі полегшення у питаннях вивезення зі собою його власного майна. Виселити його слід після збору і обмолоту та після того, як буде викопано картоплю, в період між 15 і 30 вересня 1947 р. В окремих випадках можна цей термін продовжити до 15.10.47.

3. У справі найближчих родин офіцерів ВП та співробітників Безпеки слід щоразу шифрованою звертатися із запитом до міністра н[аціо-нальної] о[борони] або міністра безпеки.

4. Українські сім'ї демобілізованих і рядових дійсної служби слід виселити.

5. До 15.08.1947 р. слід подати заступникові міністра Вольському списки сімей найбільш заслужених (нагороджених за хоробрість і поранених солдатів 1 та 2 Армій, колишніх партизанів, заслужених у політичній боротьбі в період виборів). Ці сім'ї, згідно з директивами заступника міністра Вольського, будуть переселені окремими транспортами на найкращі ділянки в Сілезії, створені на базі державних маєтків, переданих у [його] розпорядження Міністерством сільського господарства.

**I sierpnia 1947, Warszawa. Instrukcja Państwowej Komisji
Bezpieczeństwa dla dowódców OW 5 i 7**

Państwowa Komisja Bezpieczeństwa Warszawa, dnia 1 sierpnia 1947 r.
Nr wych. ^a0340/III-^a Tajne
Dnia ^a04.08-^a 1947 r. Egz. Nr ^a2-^a

Dowódcy Okręgów Wojskowych 5 i 7

Ludność ukraińska i mieszana współpracująca z bandami została wysiedlona przez Grupę Operacyjną „Wisła” ze wszystkich powiatów przygranicznych południowych i wschodnich. Pozostały jedynie wątpliwości co do wysiedlenia Ukraińców z zaplecza obszaru przygranicznego na Lubelszczyźnie, a mianowicie: z pow[iatów] Krasnystaw, Zamość i Biłgoraj.

W tej sprawie należy się trzymać dyrektyw następujących:

1. W zasadzie wszystkie rodziny ukraińskie z tych powiatów, bez względu na stopień lojalności i przynależność partyjną mają być wysiedlone. Wyjątki mogą być robione za zgodą ministra o[brony] n[arodowej] i ministra bezpieczeństwa.

2. Wysiedlanie tej ludności, która na ogół wykazała swą lojalność wobec Polski Demokratycznej, należy przeprowadzić w sposób szczególnie staranny, czyniąc jej wszelkie ułatwienia w sprawie zabrania dobytku. Wyszędlić ją należy po dokonanych zbiorze i wymłóceniu zboża oraz wykopaniu kartofli w terminie między 15 a 31 września 1947 r. W poszczególnych wypadkach można przedłużyć ten termin do dnia 15.10.47.

3. W sprawie najbliższych rodzin oficerów WP i pracowników Bezpieczeństwa należy każdorazowo skierować zapytanie szyfrówką do ministra o[brony] n[arodowej] względnie ministra bezpieczeństwa.

4. Ukraińskie rodziny zdemobilizowanych i szeregowych służby czynnej należy wysiedlić.

5. Do dnia 15.08.1947 r. należy przedstawić wiceministrowi Wolskiemu spisy rodzin najbardziej zasłużonych (odznaczonych za waleczność i rannych żołnierzy 1 i 2 Armii, dawnych partyzantów, zasłużonych w walce politycznej w okresie wyborów). Rodziny te będą, zgodnie z dyrektywami wiceministra Wolskiego, przesiedlone osobnymi transportami na najlepsze działki na Śląsku, powstałe po majątkach państwowych, oddanych do dyspozycji przez Ministerstwo Rolnictwa.

6. Na wszystkich terenach wysiedlonych należy utrzymać stałą działalność brygad kontrolnych, które powinny jeszcze kilkakrotnie sprawdzić

6. На всій виселеній території слід підтримувати постійну діяльність контрольних бригад, які повинні ще декілька разів перевірити кожне виселене село, щоб в ньому не залишилося жодної української або мішаної сім'ї, яка б могла співробітничати із залишками банд УПА.

Міністр громадської безпеки
за міністра (—) Метковський¹
Заступник міністра,
генерал бригади

Міністр національної оборони
за міністра (—) Спихальський
генерал броні

Відбито в 9 прим.

Прим. № 1 – Міністр національної оборони

Прим. № 2 – Міністр громадської безпеки

Прим. № 3 – Начальник Генштабу

Прим. № 4 – Начальник III Відділу Генштабу

Прим. № 5 – Міністр сільського господарства

Прим. № 6 – Заступник міністра Вольський

Прим. № 7 – Командувач 5 ВО

Прим. № 8 – Командувач 7 ВО

Прим. № 9 – у справу

Вик.: З. С. майор

Друк: Г. Н. № а-293^а

1 серпня 1947 р.

ІНП, МГБ 743, арк. 243–244.

Оригінали, машинопис.

Документ (екземпляр № 1) опублікований в: Е. Misilo..., с. 382–383.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

¹ Метковський Мечислав (1903–1990), генерал бригади; член КПП, ПРП і ПОРП (у 1948–1957 у ЦК, потім виключений з партії), з жовтня 1944 заступник керівника Відомства громадської безпеки, у 1945–1954 заступник міністра громадської безпеки; відповідальний за протизаконні дії сил безпеки.

każdą wysiedloną wieś, aby nie pozostała w niej żadna rodzina ukraińska lub mieszana, mogąca współpracować z resztkami band UPA.

Minister Bezpieczeństwa Publ[icznego]	Minister Obrony Narodowej
w/z (—) Mietkowski ¹	w/z (—) Spsychalski
wiceminister – gen. bryg.	generał broni

Odbito w 9 egz.

Egz. Nr 1 – Minister O[brony] N[arodowej]

Egz. Nr 2 – Minister Bezp[ieczeństwa] Pub[licznego]

Egz. Nr 3 – Szef Sztabu Gen[eralnego]

Egz. Nr 4 – Szef III Oddziału Szt[abu] Gen[eralnego]

Egz. Nr 5 – Minister Rolnictwa

Egz. Nr 6 – Wiceminister Wolski

Egz. Nr 7 – D-ca OW 5

Egz. Nr 8 – D-ca OW 7

Egz. Nr 9 – a/a

Wyk.: Z. S. mjr

Druk: H. N. Nr ^a-293-^a

Dnia 1 sierpnia 1947 r.

IPN, MBP 743, k. 243–244.

Oryginał, maszynopis.

Dokument (egzemplarz nr 1) opublikowany w: E. Misilo..., s. 382–383.

Przypisy

^{a-a} Wpisano odręcznie.

¹ Mietkowski Mieczysław (1903–1990) – gen. bryg.; członek KPP, PPR i PZPR (w l. 1948–1957 w KC, potem wykluczony z partii); od października 1944 zca kierownika Resortu Bezpieczeństwa Publicznego, w l. 1945–1954 wiceminister bezpieczeństwa publicznego; odpowiedzialny za bezprawne działania sił bezpieczeństwa.

**7 серпня 1947, б.м.в. Переклад листа „Миколаєвича”
до провідника ОУН-Б надрайону „Холодний Яр”
Петра Кавузи „Руслана” про діяльність ОГ „Вісла”**

Переклад з української мови записки, написаної „Миколаєвичем” – „Горою” до „Руслана” – „Трояна”, знайденої в бліндажі „Руслана” в Перемиському повіті у грудні 1947 р.

Постій, 7 VIII [19]47 р.

Друже провідник!

Два місяці минуло від моменту, коли загін вирушив з району, півтора місяця ми взагалі не мали зв'язку, два рази я вислав кур'єрів, щоб когось знайшли й два рази вони поверталися ні з чим. [Перший] раз вони ходили в другий рай[он], другий раз в перший рай[он]. Щойно Ваші кур'єри знайшли нас наприкінці червня 1947 р. Зібралось нас вже 28. Це люди з району, СБ й загін. Ці люди залишилися в районі не з власної вини, а у зв'язку із умовами, що створені ворогом.

I. Повідомляю про хід операцій Війська польського в нашому районі:

1. 23.4.47 р. в наш район прибуло близько 3000 ВП. Розквартирувались майже у всіх селах.

2. 28.4.47 р. розпочалося переселення і у той же день виселено села: Улюч, Грушівка, Яблониця, Поруби, Гути, Воля В[олодська], Нетребка, Загутинь. [Мешканців] згаданих сіл викинули протягом двох годин, не залишивши жодної особи. Переселення [...]а до 25.5.47 р. Протягом цього часу виселили всі села за винятком П'яткової і Брижави. З деяких сіл, як наприклад Іскань, Бахів, Котів, людей забирали лише за Сян на період операції, й у ті села люди вже повернулися.

3. Перевезення переселенців відбувалося так: людей звозили на збірні пункти, що знаходилися в Важі [?] та Містечку. Там всіх перевіряли, а підозрілих заарештовували. [...]а розмаїтих доносів з боку людей. Так профільтрованих і перевірених відвозили в Сянік.

[II.] Наші дії у період операції:

У перші дні, коли з'явилося ВП, загін та частина СБ відійшли за Сян. Решта СБ та місцеві залишилися на місцях, щоб вести розвідку.

**7 sierpnia 1947, b.m.w. Tłumaczenie pisma „Mykołajewycza”
do prowidyka OUN-B nadrejonu „Cholodnyj Jar” Petra Kawuzy
„Rusłana” dotyczącego działań GO „Wisła”**

Tłumaczenie z języka ukraińskiego sztafety pisanej przez „Mykołajewycza” vel „Hora” do „Rusłana” vel „Trojana”, znalezionej w bunkrze „Rusłana” w powiecie przemyskim w grudniu 1947 r.

Postój, 7 VIII [19]47 r.

Kolego Prowidyk!

Dwa miesiące upłynęło od czasu, kiedy odszedł z terenu oddział, półtora miesiąca byliśmy w ogóle bez łączności, dwa razy wysyłaliśmy kurierów, aby kogoś odnaleźli i dwa razy wracali oni z niczym. Raz chodzili w rej[on] drugi, drugi raz w rej[on] pierwszy, aż dopiero kurierzy od Was odnaleźli nas pod koniec czerwca 1947 r. Zebrało się nas już 28. Są to ludzie z terenu, SB i oddział. Ludzie ci pozostali w terenie nie z własnej winy, a z powodu warunków wytworzonych przez wroga.

I. Podaję przebieg akcji Wojska Polskiego w naszym terenie:

1. Dnia 23.4.47 r. przybyło na nasz teren około 3000 [żołnierzy] WP. Zakwaterowali prawie we wszystkich wioskach.

2. Dnia 28.4.47 r. zaczęło się przesiedlenie i tego samego dnia zostały wysiedlone wioski: Ulucz, Hroszówka, Jabłonica Ruska, Poręby, Huty, Wola W[ołodzka], Nietrebka [?], Zahutyń. [Ludzi ze] wspomnianych wiosek wyrzucili w przeciągu dwóch godzin, nie zostawiając ani jednej osoby. Przesiedlenia [...]a do dnia 25.5.47 r. W przeciągu tego czasu wysiedlili wszystkie wioski z wyjątkiem Piątkowej i Brzeżawy. Z niektórych wiosek, jak Iskań, Bachów, Kotów zabrali ludzi tylko za San na okres akcji, i do tych wiosek ludzie już powrócili.

3. Transport przesiedleńców odbywał się w ten sposób, że zwozili ludzi na punkty zborne, które znajdowały się w Warze [?] i w Miasteczku. Tam wszystkich kontrolowali, a podejrzanych aresztowano. Nie [...]a też wszystkich donosów ze strony ludności. Tak przefiltrowanych i skontrolowanych odstawiano do Sanoka.

[II.] Nasze zarządzenia w czasie akcji:

Після першого виселення загін повернувся, і вся СБ й місцеві об'єдналися з загonom та були разом з ним до 2 VI 47 р., коли на загін зненацька напали й він провів бій над Ніщавкою [?], звідки відійшов у напрямку Карпат. Причини того, чому залишилися люди: одні – як кур'єри, інші – повернулися з патрулів, ще інші – пішли збирати для загону худобу та інший провіант. Таким чином, всі, хто відійшов 1.6.47 р. – залишилися на місці.

III. Список тих, що залишилися та пропалих безвісті:

1. Місцеві:

- 1) „Миколаєвич” – рай[онний] господарчий
- 2) „Точило” – кущовий
- 3) „Крига” – резидент
- 4) „Олег” – – „ –

2. СБ:

- 1) „Свіжий”
- 2) „Крук”
- 3) „Колос” – кущовий розвідник (інформатор)
- 4) „Сірко”

[3.] Солдати із загону командира „З”:

1) „Олег”	7) „Олесь”
2) „Козак”	8) „Вовк”
3) „Береза”	9) „Яструб”
4) „Ворон”	10) „Бігун”
5) „Ластівка”	11) „Дуб”
6) [„Сл]авко”	12) „Микола”

[4.] Солдати із загону командира „К”:

1) „Вуйко”	4) „Прут” – поранений
2) „Явір”	5) „Липа”
3) „[Куз]ня”	6) „Сміхун”
	7) „Зелений”

5. Один цивільний – прізвище Олівчак.

IV. Місцеві та солдати, які загинули в ході операції:

1. Місцеві:

- 1) „Стріха” – кущовий
- 2) „Бодак” – господарський кущовий
- 3) „Калина” – рай[онний] провідник
- 4) „Кавка” – резидент

2. Районні кур'єри:

- 1) „Перець” – комендант

W pierwszych dniach pojawienia się WP oddział i część SB odeszły za San. Reszta SB i terenowi pozostali na miejscu dla prowadzenia wywiadu. Po pierwszym wysiedleniu oddział powrócił i całe SB oraz terenowi połączyli się z oddziałem i byli razem z nim do dnia 2 VI 47 r., kiedy to oddział został zaskoczony i stoczył walkę nad Niszawką [?], skąd odszedł w kierunku Karpat. Powody pozostania ludzi: jedni, jako kurierzy, drudzy powrócili z patroli, inni poszli organizować bydło i inne prowianty dla oddziału. W ten sposób wszyscy, którzy odeszli dnia 1.6.47 r. – pozostali na miejscu.

III. Spis pozostawionych i zaginionych:

1. Terenowi:

- 1) „Mykołajewycz” – rej[onowy] gospodarczy
- 2) „Toczyło” – kuszczowy
- 3) „Kryha” – rezydent
- 4) „Ołeh” – – || –

2. SB

- 1) „Swiżyj”
- 2) „Kruk”
- 3) „Kołos” – kuszczowy wywiadowca (informator)
- 4) „Sirko”

[3.] Żołnierze z oddziału kom[andyra] „Z”:

1) „Ołeh”	7) „Ołes”
2) „Kozak”	8) „Wowk”
3) „Bereza”	9) „Jastrub”
4) „Woron”	10) „Bihun”
5) „Łastiwka”	11) „Dub”
6) „[Sł]awko”	12) „Mykoła”

[4.] Żołnierze z oddziału kom[andyra] „K”

1) „Wujko”	4) „Prut” – ranny
2) „Jawir”	5) „Łypa”
3) „[Ku]znia”	6) „Smichun”
	7) „Zelenyj”

5. Jeden cywilny – nazwisko Oliwczak

IV. Terenowi i żołnierze, którzy zginęli w czasie akcji:

1. Terenowi:

- 1) „Stricha” – kuszczowy
- 2) „Bodak” – kuszczowy gospodarczy
- 3) „Kałyna” – rej[onowy] prowadnyk
- 4) „Kawka” – rezydent

- 2) „Чорний”
- 3) „Соловій”

3. СБ:

1) „Добуш” – кущовий інформатор	5) „Медвідь”
2) „Ванько”	6) „Борщенко”
3) „Холодний”	7) „Перо”
4) „Дуда”	8) „Луговий”

4. Солдати від ком[андира] „З”:

1) „Ворон” – ройовий	5) „Свист”
2) „Бурцьо”	6) „Бурак” – ройовий
3) „Глюз” – сотенний інтендант	7) „Бульба”
4) „Дорошенко”	

5. Загинуло ще п’ятеро „новачків”, які не мали псевдонімів; прізвищ також не знаю. Крім того, потрапив [в руки ворога] санітарний пункт, в якому знаходились дев’ять осіб, семеро [!] хворих та троє з персоналу.

Персонал:

- 1) „Яромир” – рай[онний] санітар
- 2) „Летючий” – санітар
- 3) „Свистун” – стр[ілець]

Хворі:

1) „Крук”	3) „Шпак”
2) „Тихий”	4) „Тятий”

Псевдонімів двох останніх не знаю. Причина того, що санітарний пункт потрапив в руки ворога – правдоподібно, „Летючий” і „Свистун”. Вони оба ходили з ВП, що з рештою – невідомо. Криївку розміновано. Не відомо, чи здались живими, чи були вбиті й засипані в криївці. „Летючий” причинився до смерті „Кавки” й „Лугового”, бо видав криївку, в якій вони переховувались.

V. Заарештовані під час виїзду на Захід:

1. „Христя” – кущ[овий]
2. „Дуб” – кущ[овий]
3. „Шишко” – кущ[овий] госп[одарчий]
4. „Вороний” – резидент
5. „Коломий”
6. „Мірко” – зв’язковий

Всі, побоюючись, що буде далі, пішли зголоситись на виїзд.

2. Kurierzy rej[onowi]

- 1) „Perec” – komendant
- 2) „Czornyj”
- 3) „Sołowij”

3. SB

1) „Dobusz” – kuszczowy informator	5) „Medwid”
2) „Wańko”	6) „Borszczenko”
3) „Chołodnyj”	7) „Pe[t]ro”
4) „Duda”	8) „Łuhowyj”

4. Żołnierze od kom[andyra] „Z”:

1) „Woron” – rojowy	5) „Swyst”
2) „Burcio”	6) „Burak” – rojowy
3) „Hluz” – sotenny intendent	7) „Bulba”
4) „Doroszenko”	

Zginęło jeszcze pięciu „nowicjuszy”, którzy pseudonimów nie mieli; nazwisk też nie znam. Prócz tego wpadł też sanitarny punkt, gdzie było umieszczonych dziewięć osób – siedmiu [!] chorych i trzy [osoby] z obsługi.

Obsługa:

- 1) „Jaromyr” – rej[onowy] sanitariusz
- 2) „Łetiuczyj” – sanitariusz
- 3) „Swystun” – strz[elec]

Chorzy:

1) „Kruk”	3) „Szpak”
2) „Tychyj”	4) „Tiatyj”

Dwóch ostatnich pseudonimów nie znam; powody wpadki sanitarnego punktu – prawdopodobnie „Łetiuczyj” i „Swystun”. Obydwaj oni chodzili z WP, co z resztą – nie wiadomo. Kryjówka rozminowana i nie wiadomo, czy ostali się żywi, czy też pobici i zasypani w kryjówce. „Łetiuczyj” był przyczyną śmierci „Kawki” i „Łuhowego”, bo zdradził kryjówkę, gdzie się ukrywali.

V. Aresztowani w czasie wyjazdu na Zachód:

1. „Chrystia” – kuszcz[owy]
2. „Dub” – kuszcz[owy]
3. „Szyszko” – kuszcz[owy] gosp[odarczy]
4. „Woronyj” – rezydent
5. „Kołomyj”
6. „Mirko” – łącznik

Wszyscy ze strachu, co dalej będzie, poszli zgłosić się na wyjazd.

VI. Ситуація, що склалась зараз в районі:

1. Людей, які є поділено на чотири групи, окремо місцеві, окремо СБ та окремо солдати. Групи складаються з 6–9 осіб, з метою кращої конспірації й прогонування. Солдатів очолив „Олен”, його заступник „Козак”, СБ – друг „Юрій”, місцевих – друг „М”.

Всі групи мають контакт між собою. Зв'язок через мертві пункти.

2. Солдати не забезпечені продуктами харчування та вбранням. Майже босі й обірвані. Їжа така ж, як і у Вас, картопля, м'яса немає взагалі, є трохи зерна, яке мелемо, на винесених до лісу жорнах, й печемо паляниці. Але невдовзі не буде й картоплі, бо поляки стару [картоплю] забрали, а молодих посаджено небагато та й ті частково вириті.

3. Після від'їзду ВП 16.6.47 р. в деякі села повернулись мешканці, які були за Сяном або у Бірчі. Повернулись люди з сіл: Іскань, Бахів, Котів, Лішава Горішня, Лішавка. Скільки господарів, невідомо, бо з огляду на конспірацію, ніхто до них не заходить. Натомість в селах Добра, Брижава, Загутинь є більше людей, але там одночасно квартирує ГМ, підрозділ ВП та організовано ДРГМ з місцевих поляків. Кількість господарств в останніх трьох селах:

1. Добра	– 10
2. Брижава	– 39
3. Загутинь	– 35

Сили противника у цих селах налічують 40–60 осіб. Така сама група квартирує також у Селиськах.

У польських селах за Сяном й по цю сторону, організовано ДРГМ, яке пройшло вишкіл й говорить, що піде в ліс за бандерівцями, оскільки там залишилися лише недобитки.

VII. Жнива:

Жнива проводять під охороною ГМ і ДРГМ. Жнуть поляки з-за Сяну на умовах: 30 снопів за 100 зжатих.

VIII. Хлопці, які ходили за провіантом: Вишенський є в Бірчі, ходить без охорони по місту й розмовляє з мирними жителями. Там є також „Мірко” від ком[андира] „К”, якого також не охороняють. Псевдо „Качур” також пішов до поляків й перебуває в Мриглодах. Остерігатися провокацій.

Більше нічого особливого у нас не відбувається. Маю до Вас прохання: швидко владняйте справу нашої подальшої боротьби, оскільки

VI. Warunki, jakie istnieją obecnie w terenie:

1. Ludzie są podzieleni na cztery grupy, terenowi osobno, SB – osobno i osobno żołnierze. Grupy składają się z 6–9 osób dla lepszej konspiracji i wyżywienia. Na czele żołnierzy stanął „Ołen”, jego zastępca „Kozak”, SB – kol. „Jurij”, teren – kol. „M”.

Wszystkie grupy kontaktują się między sobą. Łączność przez martwe punkty.

2. Żołnierze nie są zaopatrzeni w ubrania i żywność. Prawie bosi i obdarcy. Jedzenie takie, jak i u was – ziemniaki, mięsa nie ma wcale. Jest trochę ziarna, które mieliliśmy na żarnach wyniesionych do lasu, i pieczemy placki. Lecz wnet nie będzie i ziemniaków, bo Polacy stare zabrali, a młodych nie ma dużo zasadzonych, i to już częściowo zdarte [?].

3. Po odjeździe WP 16.6.47 r., do niektórych wiosek powrócili ludzie, którzy byli za Sanem albo w Birczy. Powrócili ludzie z Iskania, Bachowa, Kotowa, Leszczawy Górnej i Leszczawki. Ilu gospodarzy, nie wiadomo, bo ze względu na konspirację nikt do nich nie zachodzi. Natomiast we wsi Dobra, Brzeżawa, Zahutyń jest więcej ludzi i równocześnie kwateruje MO, często WP i zorganizowane ORMO z miejscowych Polaków. Ilość gospodarstw w ostatnich trzech wioskach:

1. Dobra	– 10
2. Brzeżawa	– 39
3. Zahutyń	– 35

Siły nieprzyjacielskie w tych wioskach wynoszą 40–60 ludzi. Taka sama grupa kwateruje też w Siedliskach.

W polskich wioskach za Sanem i po tej stronie zorganizowano ORMO, które przeszło wyszkolenie i mówi, że pójdzie w las za banderowcami, gdyż z nich pozostały tylko rozbitki.

VII. Żniwa:

Żniwa przeprowadzają pod ochroną MO i ORMO. Żną Polacy z za Sanu na warunkach 30 snopów za 100 zżętych.

VIII. Chłopy, którzy chodzili za prowiantem, [mówili,] że Wyszynskij jest w Birczy, chodzi bez ochrony po mieście i rozmawia z cywilami. Również jest tam „Mirko” od kom[andyra] „K”, którego też nie pilnują. Ps. „Kaczur” poszedł też do Polaków i jest on w Mrzygłodzie. Uważać na prowokację.

ки сидимо тут зовсім без роботи. Пришліть подальші інструкції, що маємо робити.

Завершую й щиро вітаю
„Миколаєвич”

Переклад: К. І.

Надруковано: 8 екз[емплярів]

Отримують:

1. Полковник Чапліцький,

ІІІ Деп[артамент] МГБ

2. І Від[іл] ІІІ Деп[артаменту] МГБ

3. ІІІ Від[іл] ВУГБ у Ряшеві

4. Справа „Миколаєвича”

5. — « — „Руслана”

6. — « — „Потапа”

7. Архів

8. Запасна папка

ДА СБУ, Ф. 13, спр. 398, т. 8, арк. 219–223.

Копія, машинопис.

В лівому верхньому куті документу дописано від руки: К/К.

Примітки

^a Нерозбірливий фрагмент.

U nas więcej nic specjalnego nie ma. Do Was mamy prośbę: szybko załatwiającej sprawę dalszej naszej walki, gdyż tu siedzimy zupełnie bez pracy. Podajcie dalsze instrukcje, co mamy robić.

Kończę i szczerze pozdrawiam
„Mykołajewycz”

Tłumaczył: K. I.

Odbito: 8 egz.

Otrzymują:

1. Płk Czaplicki, Dep. III MBP
2. Wydz. I. Dep. III MBP
3. Wydz. III. WUBP w Rzeszowie

4. Akta sprawy „Mykołajewicza”

5. – „ – „Rusłana”

6. – „ – „Potapa”

7. Archiwum

8. Teczka zapasowa

PA SBU, F. 13, spr. 398, t. 8, k. 219–223.

Kopia, maszynopis

W lewym górnym rogu dokumenty odręcznie dopisano: K/K.

Przypisy

^a Fragment nieczytelny.

**21 вересня 1947, б.м.в. Переклад рапорту (фрагменти)
командира 26 Тактичного відтинка Василя Мізерного „Рена”
на ім'я командувача VI Військового округу УПА
Мирослава Онишкевича „Ореста”**

Переклад з української мови військового рапорту, написаного членом орг[анізації] ОУН під псевдонімом „Рен” – к[оманди]ром відтинку УПА „Лемко” I-го Окр[угу]

УПА – Захід
„Сян”
„Лемко”

Постій, 21 вересня 1947 р.

Рапорт
з терену надрайону „Бескид”
за період від 01.03. – 15.08. 1947 р.

01.03.47 р. 64 солдати ВПО із села Тісна напали на село Бальниця, де заарештували двох осіб: Більо Марію, 40 років, українку, і Підставського Міхала, 46 років, поляка. Із затриманими відступили до села Тісна. Наступного дня Підставського звільнили, а жінку утримують до цього часу.

02.03.47 р. 60 солдатів ВПО із села Тісна разом з Журавлем вдруге напали на село Бальниця. Заарештували Фесь Анну, 23 роки, українку і відступили до села Тісна.

02.03.47 р. група ВП з Тісної чисельністю 150 солдатів напала на село Бальниця, де провела обшуки у всіх мешканців. Відступили до села Тісна.

02.03.47 р. 10 солдатів на конях із села Тісна о 8-й год. напали, за доносом стрільця Журавля, на будинок у селі Бальниця. В цьому домі провели обшук, побили двох жінок та від'їхали до Тісної. Під час цього наїзду заарештували одну жінку.

04.03.47 р. пост ВПО із села Черемха переведено до села Яслиська.

[...]

**21 września 1947, b.m.w. Tłumaczenie raportu (fragmenty)
dowódcy 26 odcinka taktycznego Wasyla Mizernego „Rena”
dla dowódcy Okręgu Wojskowego VI UPA
Myrosława Onyszkewycza „Oresta”**

Tłumaczenie z języka ukraińskiego raportu wojskowego, pisanego przez członka org[anizacji] OUN ps. „Ren”, d[owód]cę odcinka UPA „Łemko” w okr[ęgu] I.

UPA – Zachód
„San”
„Łemko”

Postój, dnia 21 września 1947 r.

Raport
z terenu Nadrejonu „Beskyd”
za czas od 01.03 do 15.08. 1947 r.

01.03.47 r. 64 żołnierzy WOP ze wsi Cisna napadło na wieś Balnica, gdzie zaarrestowali dwie osoby: Bilo Mariję, lat 40, Ukrainkę i Podstawskiego Michała, lat 46, Polaka. Z zatrzymanymi odeszli do wsi Cisna. Podstawski został następnego dnia zwolniony, kobietę zaś trzymają dotychczas.

02.03.47 r. 60 żołnierzy WOP ze wsi Cisna wraz z Żurawelem napadło powtórnie na wieś Balnica. Zaarrestowali Fesię Annę, lat 23, Ukrainkę i odeszli z powrotem do wsi Cisna.

02.03.47 r. grupa WP z Cisnej w sile 150 żołnierzy napadła na wieś Balnica, gdzie przeprowadziła rewizje we wszystkich mieszkaniach. Odeszli z powrotem do wsi Cisna.

02.03.47 r. 10 żołnierzy konnych ze wsi Cisna napadło o godz. 8-mej na dom we wsi Balnica, który wysypał strzelec Żurawel. W domu tym przeprowadzili rewizję, pobili dwie kobiety i odjechali do Cisnej. Zaarrestowali wówczas jedną kobietę

04.03.47 r. posterunek WOP we wsi Czeremcha został przeniesiony do wsi Jaśliska.

[...]

13.03.47 р. група ВПО із [села] Команча чисельністю 100 солдатів, напала на будинок (Файціскаї)¹ поблизу села Явірник Сянїцького повіту, де квартирували солдати місцевого куща. Під час відступу з будинку геройською смертю загинули троє стрільців, які доби́ли себе, а одного було поранено. Тіла вбитих героїв бандити з ВП забрали до села Команча, де лише через три дні дозволили поховати їх на місцевому кладовищі. В будинку, де квартирували стрільці, бандити з ВП пострілом в ногу поранили 18-річну дівчину.

13.03.47 р. ВП із м. Балигород чисельністю 35 солдатів проходило через с[ело] Жерниця до села Бережниця Вижня. У селі провели обшуки. В господаря Войтановського Йосифа знайшли криївку, яку наказали негайно засипати. Під час обшуку у вищезг[аданого господаря] вкрали машинку для стрижки і бритву. Заарештували Москалика Михайла, Ковчака Тимка і його дочку Анну, Рика Івана та Іванку, Марію і Розалію Рик. Увечері відійшли із заарештованими до Балигорода. У той же день група УГБ із [міста] Лісько напала на село Жерниця Вижня, де [її члени] розійшлися по домах. В одному з помешкань заскочили стрільця Медведя, який хотів урятуватися втечею, але був убитий, його наздогнала ворожа куля.

[...]

16.03.47 р. група ВП оточила в с. Морохів Сянїцького повіту помешкання, де перебували повстанці. Побачивши ворога, повстанці почали прориватися з оточення. Під час прориву були вбиті рай[онний] госп[одар] др[уг] „Чайка” і стрілець „Ромко”. Поранено рай[онного] провідника др[уга] „Б”

16.03.47 р. ВП у невідомій кількості оточило з трьох сторін обози загонів: „Х[ріна]” і „С[таха]” у лісах „Хрищата”. О 12-й годині загони відступили, а о 14-й наші загони влаштували засідку на ворога у селі Кам'янки Ліського повіту. Ворог, натрапивши на засідку, втратив трьох вбитих та мав багато поранених. Наші загони вийшли без втрат.

17.03.47 р. група ВП чисельністю 800 солдатів, що квартирувала в селі Туринське провела облаву в лісах „Хрищата” між вищезгаданими [селоми] Туринське, Прелуки та Душатин. Після проведення облави згадана група розділилася на дві групи, одна з яких розквартирувалася в с. Душатин, а друга в селі Прелуки.

[...]

18.03.47 р. ВП чисельністю 2-х полків оточило в лісі між селоми Загочев'я, Хоцінь, Лукове, Вільхова [?] та Дзюрдзів загони к[оманди-]

13.03.47 r. grupa WOP z Komańczy w sile 100 żołnierzy napadła na dom (Fajciska 1) koło wsi Jawornik pow. Sanok, w którym kwaterowali żołnierze z miejscowego kuszczu. Podczas wycofywania się z domu zginęło bohaterską śmiercią trzech strzelców, którzy się dostrzelili, a jeden został ranny. Zwłoki zabitych bohaterów zabrali bandyci z WP do wsi Komańcza, gdzie pozwolili ich pogrzebać na cmentarzu miejscowym dopiero po trzech dniach. W domu, gdzie kwaterowali strzelcy, bandyci z WOP ranili 18-letnią dziewczynę postrzałem w nogę.

13.03.47 r. WP z m. Baligród w sile 35 żołnierzy przechodziło przez w[ieś] Żernica do wsi Bereźnica Wyżna. We wsi przeprowadzili rewizję. U gospodarza Wojtanowskiego Józefa znaleźli kryjówkę, którą polecili natychmiast zasypać. Podczas rewizji ukradli u ww. maszynkę do strzyżenia oraz brzytwę. Aresztowali Moskalika Michała, Kowczaka Tymkę oraz córkę jego Annę, Ryka Jana i Iwankę, Marię oraz Rozalię Ryk. Wieczorem odeszli z aresztowanymi do Baligrodu. Tego samego dnia grupa UBP z Leska napadła na wieś Żernica Wyżna i tu rozeszli się po domach. W jednym mieszkaniu zaskoczyli strzelca Medwedzia, który chciał ratować się ucieczką, lecz został zabity, trafiony nieprzyjacielskim pociskiem.

[...]

16.03.47 r. grupa WP otoczyła we w[si] Morochołów pow. Sanok mieszkanie, gdzie przebywali powstańcy. Powstańcy, ujrawszy nieprzyjaciela, zaczęli wyrwać się z okrążenia, podczas tego został zabity rej[onowy] gosp[odarczy] kol. „Czajka” i strzelec „Romko”. Rej[onowy] prowidnyk kol. „B.” [został] ranny.

16.03.47 r. WP o nieznaney liczebności otoczyło z trzech stron obozy oddz[iałów] „Ch[rina]” i „S[tacha]” w lasach „Chryszczata”. O godz. 12-tej oddziały wycofały się, a o godz. 14-tej nasze oddziały urządziły zasadzkę na wroga we wsi Kamionki pow. Lesko. Nieprzyjaciel miał w tej zasadzce trzech zabitych oraz wielu rannych. Nasze oddziały wyszły bez strat.

17.03.47 r. grupa WP w sile 800 żołnierzy, kwaterująca we wsi Turyńsko przeprowadziła obławę na lasy „Chryszczata” pomiędzy w[siami] Turyńsko, Prełuki oraz Duszatyn. Po przeprowadzeniu obławy wspomniana grupa rozdzieliła się na dwie grupy, z których jedna zakwaterowała we w[si] Duszatyn, druga zaś we w[si] Prełuki.

[...]

18.03.47 r. WP w sile 2-ch pułków otoczyło w lesie między wsiami Zahoczewie, Hoczew, Łukowe, Olchowa oraz Dziurdziów oddziały d[od]cy „Ch[rina]” i oddział „S[tacha]”. Bój rozpoczął się o godz. 9-tej i trwał z małymi przerwami aż do wieczora. Podczas walki oddziały nasze

ра „Х[ріна]”. та загін „С[таха]”. Бій розпочався о 9-й годині й тривав з невеликими перервами аж до вечора. Під час бою наші загони три рази робили спробу прориву у напрямку сіл Дзюрдзів – Вільхова, Середнє Велике – Лукове та Куляшне – Лукове. Однак це їм не вдалося, оскільки ворог підтягнув великі сили власне в тих місцях. Прорватися вдалося ввечері шляхом обману. Коли к[оманди]р загону V-5 „Х[рін]” сказав: „бандерівців уже немає, збір!”, ворог почав залишати зайняті позиції. Командир загону „Х[рін]” використав це: за його наказом обидва загони пройшли крізь утворену ворогом прогалину в лісі „Хрищата”. У цьому бою ворог втратив 20 вбитими та 10 пораненими. Наші загони мали 3 вбитих та 11 поранених, яких забрали з собою. У цьому бою брали участь також більшовики. В той день ворог кидав все нові й нові сили, застосовував навіть танки. У повітовому місті Лісько, на відстані 3 км, по прямій, від місця бою, було оголошено тривогу, а його мешканці увесь час прислухалися до бою, під час якого гурчало, як у котлі. В бою відзначилися к[оманди]ри обох загонів та командири підрозділів Заєць, Вирва і кулеметник Сова.

[...]

27.03.47 р. Комендатура ВПО у Волковій викликала Рогуна Василя, Стопика Йосифа, Бриндзю Андрія, Пилипа Михайла і Лисака Григора. Вищезгадані [особи] у лютому й березні ц. р. перейшли з УРСР через Сян до с. Райське. У Волковій їх затримали, а згодом відвезли до м[іста] Балигород.

27.03.47 р. ГМ з Гочева¹ заарештувала трьох чоловіків із [села] Дзюрдзів за звинуваченням у співпраці з нашим рухом. Заарештованих не звільнено.

27.03.47 р. ВПО із [села] Барвінок чисельністю 20 солдатів влаштували засідку на дорозі, якою проходять на захід і назад наші спецкур'єри. Засідка не дала їм жодних результатів.

27.03.47 р. група ВП чисельністю 100 солдатів прийшла в село Воля Мигова й тут розквартирувалася.

28.03.47 р. о 9-й годині 30 хвилин заг[они] „Х[ріна]” і „С[таха]”. Влаштували засідку на шосе Балигород – Тісна, близько 300 метр[ів] вище від каплиці, що стоїть при дорозі до с. Клоніца². Коли загони підходили до місця, де мали зайняти вигідні позиції з метою влаштування засідки, почули гуркіт моторів. Це були два автомобілі, набиті [солдатами] ВП, які їхали в напрямку [села] Тісна. Один бронеавтомобіль, а другий – вантажний. Як виявилось пізніше, це був авангард. Заледве командир Х. встиг установити 2 ручних кулемети й виставити застави, як з боку Балигороду над'їхали два інші автомобілі.

robiły trzy razy próby przedarcia się w kierunku wsi Dziurdziów – Olcho-
wa, Serednie Wielkie – Łukowe oraz Kulaszne – Łukowe, co jednak im się
nie udało z powodu podciągnięcia przez wroga wielkich sił właśnie w tych
miejscach. Dopiero wieczorem udało się to przy pomocy podstępu. Gdy
d[owód]ca oddziału V-5 „Ch[rin]” powiedział: „Banderowców już nie ma.
Zbiórka!”, nieprzyjaciel zaczął opuszczać zajęte stanowiska. Wykorzystał
to d[owód]ca oddz[iału] „Ch[rin]” i na jego rozkaz oba oddziały przeszły
w lasy „Chryszczata” przez lukę utworzoną przez wroga. W walce tej nie-
przyjaciel stracił 20 zabitych oraz 10-ciu rannych. Nasze oddziały miały
3-ch zabitych i 11 rannych, których zabrano ze sobą. W walce tej brali
udział też bolszewicy. Tego dnia wróg rzucał coraz to nowe posiłki, a na-
wet używał czołgów. Miasto powiatowe Lesko, oddalone od miejsca walki
o 3 km w linii powietrznej, zostało zaalarmowane, a jego mieszkańcy przez
cały czas przysłuchiwali się walce, podczas której huczało jak w kotle.
W walce odznaczyli się d[owód]cy obydwu oddziałów oraz d[owód]cy
pododdziałów Zajac, Wyrwa i erkaemista Sowa.

[...]

27.03.47 r. Komendantura WOP w Wołkowi wzywiała Rohuna Wasyla,
Stopyka Józefa, Bryndzię Andrzeja, Pilipa Michała i Łysaka Grzegorza.
Ww. przeszli w lutym i marcu rb. z USSR przez San do w[si] Rajskie.
W Wołkowi zatrzymano ich, a następnie odstawiono do m. Baligrodu.

27.03.47 r. MO z Hiczwy¹ aresztowało trzech mężczyzn z Dziurdzio-
wa. Zarzucano im współpracę z naszym ruchem. Aresztowanych nie zwol-
niono.

27.03.47 r. WOP z Barwinka w sile 20 żołnierzy urządził zasadzkę na
drodze, którą przechodzą nasi speckurierzy na zachód i z powrotem. Za-
sadzka nie dała żadnego rezultatu.

27.03.47 r. grupa WP w sile 100 żołnierzy przysłała do wsi Wola Micho-
wa i tu zakwaterowała.

28.03.47 r. o godz. 9.30 oddz[iału] „Ch[rina] i „S[tacha]” urządziły za-
sadzku na szosie Baligród – Cisna, około 300 metr[ów] [po]wyżej kapli-
cy, która stoi koło drogi do w[si] Kłonica². Kiedy oddziały dochodziły do
miejsca, gdzie miały zająć dogodne stanowiska w celu przeprowadzenia
zasadzki, usłyszano warkot motorów. Jechały tam dwa samochody wypeł-
nione [żołnierzami] WP w kierunku Cisnej. Jeden samochód był pancerny,
a drugi ciężarowy. Jak się później okazało, było to ubezpieczenie przednie.
Zaledwie d[owód]ca „Ch[rin]” zdążył ustawić 2 erkaemy i wysłać czaty,
gdy z kierunku Baligrodu nadjechały dwa inne samochody. Pierwszy sa-
mochód był osobowy i jechali nim z odkrytymi głowami brzuchaci żoł-
nierze. D[owód]ca „Ch[rin]” domyślił się od razu, że muszą to być wyższe

Перший автомобіль – легковий, в ньому їхали з непокритими головами пузаті солдати. Ком[андир] „Х[рін]” одразу здогадався, що це повинні бути вищі „персони”, а отже подав команду: „Хлопці, Вогонь! Їдуть якісь фігури!”. У той момент застрочили наші ручні кулемети. З легкового автомобіля вискочили солдати, серед яких один товстий, з непокритою головою, не зайнявши позиції віддає накази, після чого всі інші зайняли позиції і пішли в атаку. Одночасно з другого автомобіля – вантажного, який їхав за легковиком, вистрибують спокійно (якби нічого не відбувалося) солдати у чорних беретах й відкривають вогонь по наших позиціях з автоматів. К[омандир] „Х[рін]” віддає наказ першому підрозділові наступати і фланкувати ворога. Розгорівся сильний бій, що тривав бл[изько] 25 хвилин. Згодом ворог відстрілюється і відступає потоком у напрямку лісу „Яблінки”. До потоку вбігає товстий, лисий солдат з криком: „генерале, мене поранено”. До нього підбігає двоє солдатів, до яких він говорить: „хлопці, візьміть мене, я помираю”. В той час черги ручних кулеметів наших кулеметників остаточно добили, як виявилось пізніше, генерала броні другого заступника міністра національної оборони – Кароля Сверчевського, а також одного солдата, який прибіг, щоб його забрати, а іншого поранили й він утік. Наші загони не рушили в погоню за відступаючим ворогом, оскільки були в цей час сильно виснажені. Крім другого віце-міністра національної оборони, генерала броні Кароля Сверчевського, у тій засідці були вбиті: один поручник та двоє солдатів³. Крім того, було поранено 15 солдатів (тяжко), в тому числі полковник Герхард⁴, який, за інформацією цивільного населення, після того, як його було перевезено до госпіталю, помер. Вбитий генерал броні Кароль Сверчевський брав участь у більшовицькій революції 1917–[19]18 рр., а в період громадянської війни в Іспанії, під іменем генерала Вальтера, був командиром міжнародної бригади. Полковник Герхард також був учасником громадянської війни в Іспанії. Обоє воювали там на боці червоного, т. зв. демократичного уряду. В цій засаді наші загони не мали жодних втрат.

28.03.47 р. після вбивства генерала броні Кароля Сверчевського у м. Лісько було затримано будь-який рух, негайно було видано наказ позамикати усі магазини та інші підприємства, а виходити на вулиці було заборонено. Тіло Сверчевського перевезено автомобілем до села Воля Постолова, а згодом літаком до м[іста] Ряшева.

29.03.47 р. в районі, особливо в його північній частині та на шосе Лісько – Балигород, великий рух. В напрямку м. Балигород їдуть великі групи ВП. До м. Сянік прибула Варшавська дивізія та групи

„osobistości”, więc podał komendę: „Chłopcy, ognia! Jadą jakieś figury!”. W momencie tym zagrzmiały nasze erkaemy. Z osobowego samochodu wyskakują żołnierze, między którymi [jest] jeden gruby, z odkrytą głową, [który] nie zajmując stanowiska wydaje rozkazy, po czym wszyscy inni zajmują stanowiska i ruszają do natarcia. Równocześnie z drugiego samochodu ciężarowego, który jechał za osobowym, zeskakują spokojnie (jak gdyby wcale nic nie było) żołnierze w czarnych beretach i otwierają ogień maszynowy po naszych stanowiskach. D[owód]ca „Ch[rin]” wydaje rozkaz pierwszemu pododdziałowi nacierać na nieprzyjaciela i flankować go. Wywiązuje się intensywna walka, która trwała ok[olo] 25 minut. Następnie nieprzyjaciel ostrzeliwuje się i odstępuje potokiem w kierunku lasu „Jabłonki”. Do potoku wbiega gruby, łysy żołnierz z okrzykiem: „Generale, jestem trafiony!”. Przybiega do niego dwóch żołnierzy, do których mówi: „Chłopcy, weźcie mnie, umieram”. Wtenczas serie erkaemów naszych erkaemistów dobijają ostatecznie, jak się później okazało, generała broni, drugiego wiceministra obrony narodowej – Karola Świerczewskiego oraz jednego żołnierza, który przybiegł zabrać go, a innego ranią i ten ucieka. Oddziały nasze nie wszczęły pościgu za odstupującym wrogiem, gdyż był w tym czasie dobrze wyposażony. W zasadzce tej prócz II-go wiceministra obrony narodowej, generała broni Karola Świerczewskiego, zostali zabici jeszcze: 1 porucznik i 2-ch żołnierzy³, a prócz tego było rannych 15 żołnierzy (ciężko), w tym pułkownik Gerhard⁴, który wg informacji ludności cywilnej po przewiezieniu go do szpitala zmarł. Zabity gen. broni Karol Świerczewski brał udział w rewolucji bolszewickiej w latach 1917–[19]18, a podczas wojny domowej w Hiszpanii dowodził brygadą międzynarodową jako gen. Walter. Również i płk Gerhard był uczestnikiem wojny domowej w Hiszpanii. Obydwaj walczyli tam po stronie czerwonego, tzw. demokratycznego rządu. W zasadzce tej oddziały nasze nie miały żadnych strat.

28.03.47 r. po zabiciu gen. broni Karola Świerczewskiego wstrzymano w m. Lesko wszelki ruch, z miejsca zarządzoano zamknięcie sklepów i innych przedsiębiorstw, a na ulice wzbroniono wychodzić. Zwłoki Świerczewskiego przewieziono samochodem do wsi Wola Postołowa, a następnie samolotem do m. Rzeszowa.

29.03.47 r. w terenie, szczególnie w części północnej i na szosie Lesko – Baligród wielki ruch. W kierunku m. Baligrodu jadą wielkie grupy WP. Do m. Sanoka przyjechała dywizja warszawska oraz grupy z m. Rzeszowa. Między ludnością ustawicznie krążą pogłoski, że w góry jedzie 30 000 [żołnierzy] WP na oblęgę przeciwko banderowcom.

[...]

з м. Ряшів. Серед населення неуханно кружляють чутки, що в гори іде 30 000 ВП для проведення облав проти бандерівців.

[...]

01.04.47 р. заг[ін] к[оманди]ра „Б.” влаштував засідку на шосе Тісна – Балигород, 100 метрів нижче від місця засідки на генерала Сверчевського. У той час по вищезгаданому шосе від с. Тісна аж до місця засідки на генерала Сверчевського пересувалися стрілецьким цепом і перебіжками солдати спецгрупи ВП. Та група була дуже активна у зимовий період і брала участь в ліквідації нашого медпункту 23.01.47 р. у лісах „Хрищата”. Дійшовши до місця засідки на генерала Сверчевського вищезг[адана] група, за наказом свого к[омандир]а, поручника – „Дорога вільна, хлопці. Сідати в автомобіль!” – всі солдати сідать на автомобіль, який перед цим їхав за ними, й рушають з місця. Як тільки автомобіль зрівнявся з місцем засідки нашого загону, його було обстріляно ураганим вогнем з наших ручних кулеметів, в результаті чого у місці засідки наклали головами 26 бандитів, 6 здалися в полон, а один, поранений в хребет, утік до виселеного села Бистре, де сконав у одному з будинків. Коли ми відкрили вогонь, кілька бандитів устигли вистрибнути та відстрілювалися, але були знищені в ході атаки наших стрільців. Бачачи критичність ситуації, двоє офіцерів тієї бандитської групи підірвали себе гранатами. Серед убитих було 3 поручники, 3 підпоручники та 4 підофіцери. Решта – рядові. [...]а, які здалися в полон, передано в руки СБ. Серед убитих був також комендант відділка ГМ в с. Тісна капрал Дупляк Ян⁵, який узимку допомагав вищезг[аданій] групі в організації агентурної сітки серед нашого цивільного населення. З нашого боку загинув к[оманди]р першого підрозділу ст. сержант „Яр”. Здобуто: 5 нових ручних кулеметів системи „Дегтярьова”, 20 дисків до них, наповнених патронами (кожна четверта куля зрізана), 6 пістолетів „ТТ”, 8 нових ППШ-а, 11 нових карабінів, 3000 шт[ук] патронів до них, 22 кожушки, 8 плащів, 15 пар нового взуття, решта черевики.

[...]

05.04.47 р. УГБ з [міста] Лісько заарештувало в Ліську 22 українців з Кривого над Сяном, які прийшли [до Ліська] з метою вироблення паспортів: Орендач Юрій – 38 р[оків], Хованець Микола – 17 р[оків], Ключник Тимко – 22 р[оки], Годованець Павло – 42 р[оки], Сивулич Федь – 35 р[оків], Кузьма Павло – 24 р[оки], Лесик Димитр – 17 р[оків], Мاستила Кость – 17 р[оків], Байда Василь – 17 р[оків], Орендач Юрій Федорович – 32 р[оки], Ясківка Федь – 41 р[ік], Мاستила Ва-

01.04.47 r. oddz[iał] d[owód]cy „B.” urządził zasadzkę na szosie Cisna – Baligród, 100 metrów [po]niżej miejsca zasadzki na gen. Świerczewskiego. W czasie tym wspomnianą szosą posuwali się tyralierą i skokami żołnierze grupy specjalnej WP od Cisnej aż do miejsca zasadzki na gen. Świerczewskiego. Grupa ta była w okresie zimowym bardzo aktywna i brała udział w likwidacji naszego punktu sanitarnego dnia 23.01.47 r. w lasach „Chryszczata” Ww. grupa, doszedłszy do miejsca zasadzki na gen. Świerczewskiego, na rozkaz swego d[owód]cy, porucznika – „Droga wolna, chłopcy, wsiadać na auto!” – wszyscy żołnierze wsiadają na samochód, który przedtem jechał za nimi i ruszają z miejsca. Gdy tylko samochód zwrócił się z miejscem zasadzki naszego oddziału, został ostrzelany ogniem huraganowym naszych erkaemów, w wyniku czego złożyło swe głowy na miejscu zasadzki 26-ciu bandytów, 6-ciu poddało się do niewoli, a jeden, ranny w grzbiet, uciekł do wysiedlonej wioski Bystre, gdzie skonał w pewnym domu. Podczas ognia z naszej strony kilku bandytów zdążyło jeszcze zeskoczyć i ostrzeliwać się, lecz zostali zniszczeni natarciem naszych strzelców. Dwóch oficerów tej bandyckiej grupy, widząc krytyczną sytuację, rozerwało się granatami. Wśród zabitych było 3-ch poruczników, 3-ch podporuczników oraz 4-ch podoficerów. Reszta – strzelcy. [...]a -ciu ujętych oddano w ręce SB. Wśród zabitych był też komendant posterunku MO w Cisnej kpr. Duplak Jan⁵, który zimą pomagał ww. grupie w zakładaniu sieci agenturalnej wśród naszej ludności cywilnej. Z naszej strony zginął d[owód]ca pierwszego pododdziału st. sierżant „Jar”. Zdobyto: 5 nowych erkaemów „Diegtariewa”, 20 dysków do nich pełnych amunicji (każdy co czwarty pocisk ucięty), 6 pistoletów TT, 8 nowych PPSz, 11 nowych karabinów, 3000 szt[uk] amunicji karabinowej, 22 kożuszki, 8 płaszczy, 15 par nowych butów, reszta trzewiki.

[...]

05.04.47 r. UBP z Leska przeprowadził w Lesku aresztowanie 22 Ukraińców z Krywego nad Sanem, którzy przyszli tam w celu wyrobienia dowodów osobistych: Orendacz Jerzy – l[at] 38, Chowanec Mikołaj – l[at] 17, Kluczyk Tymko – l[at] 22, Hodowanec Paweł – l[at] 42, Sywułycz Fedio – l[at] 35, Kuźma Paweł – l[at] 24, Łesyk Dymitr – l[at] 17, Mastyla Kosc – l[at] 17, Bajda Wasyl – l[at] 17, Orendacz Jerzy s. Fedia – l[at] 32, Jaskiwka Fedio – l[at] 41, Mastyla Wasyl – l[at] 18, Wasylczyszyn Mikołaj – l[at] 32, Hirniak Antoszko, sołtys – l[at] 56, Hirniak Tymko – l[at] 20, Hudanycz Stefan – l[at] 33, Mastyla Paweł – l[at] 27, Mastyla Dymitr – l[at] 25, Petrowycz Jan – l[at] 26, Dacio Wasyl – l[at] 36, Jaskiwka Jerzy – l[at] 35, Bajda Ołeksza – l[at] 27. Wszystkim ww. zarzucono współpracę z banderowcami, a przybycie ich do Leska uwa-

силь – 18 р[оків], Васильчишин Микола – 32 р[оки], Гірняк Антошко, солтис – 56 р[оків], Гірняк Тимко – 20 р[оків], Гуданич Стефан – 33 р[оки], Мاستила Павло – 27 р[оків], Мастила Димитр – 25 р[оків], Петрович Іван – 26 р[оків], Дацьо Василь – 36 р[оків], Ясківка Юрій – 35 р[оків], Байда Олекса – 27 р[оків]. Всіх вищезг[аданих] звинувачено у співпраці з бандерівцями, а [метою] їх прибуття до Ліська вважали збирання інформації для бандерівців. До цього часу жодного із них не звільнено.

[...]

27.04.47 р. [група] ВП чисельністю 400 солдатів провела облаву у лісі над с. Рудавка, яка не дала жодних результатів. В той же [день] в с. Воля Нижня з м. Риманів прийшла група ВП чисельністю 200 солдатів – як підкріплення.

27.04.47 р. з Риманова в с. Липовець прийшло близько 200 солдатів ВП, а в с. Черемха – 150 солдатів. В той же день група ВП чисельністю 150 солдатів пройшла із с. Воля Нижня лісами до с. Пулави, а звідти повернулась у тому ж напрямку.

27.04.47 р. група ВП чисельністю 200 солдатів організувала напад на с. Прелуки, але згодом відійшла до с. Туринське.

27.04.47 р. група ВП невідомої чисельності прийшла в с. Терка й тут розквартирувалась.

28.04.47 р. група ВП виселила такі села: Воля Нижня, Воля Вишня, Поляни Суровичні, Сировиця, Рудавка-Яслиська, Вислік Долішній, Воля Сенькова, Воля Яворова, Воля Петрова, Токарня, Чистогорб, Довжиця п[облизу] [с.] Команча, Душатин, Прелуки, Туринське, Бальниця, Манів, Воля Мигова, Смільний, Лупків, Явірник, Жубраче, Лішна, Довжиця п[облизу] [с.] Тісна, Криве п[облизу] [с.] Тісна, Прислупчик⁶, Творильне, Студене, Завій, Бук, Кобильське, Явірець, Терка, Буковець, Полянки, Горянка, Воля Горянська, Лопенка, Тискова, Радейова, Бережниця Верхня, Воля Матяшова, Райське, Сікавець [?], Завіз, Полянчик, Мичків, Бережниця Нижня, Жерниця, Жерденка, Здвижень [?], Загочев'я, Новосілки, Чашин та Березівець.

29.04.47 р. групи ВП виселили села: Кам'яне, Белхівка, Ратнавиця, Збоїська, Волиця, Середнє Велике, Хоцінь, Кальниця, Карликів, Полонна, Прибишів, Щавне, Завадка Морохівська.

30.04.47 р. групи ВП виселили села: Колічава [?], Розтоки Нижні, Височани, Репедь, Радошиці та Куляшне.

У першому виселенні брали участь 6000 (шість тисяч) [солдатів] ВП. Під час другого виселення брали участь 3000 [солдатів] ВП, а третього – 1200 [солдатів] ВП.

żali za zbieranie wiadomości na korzyść banderowców. Dotychczas nikt z nich nie został zwolniony.

[...]

27.04.47 r. WP w sile 400 żołnierzy przeprowadziło obławę w lesie nad w[sią] Rudawka, która nie dała żadnych wyników. Tego samego [dnia] do w[si] Wola Niżna przyszła grupa WP z m. Rymanowa w sile 200 żołnierzy – jako dopełnienie.

27.04.47 r. z Rymanowa przyszło do w[si] Lipowiec 200 żołnierzy WP, zaś do w[si] Czeremcha – 150 żołnierzy. Tego samego dnia grupa WP w sile 150 żołnierzy przeszła ze w[si] Wola Niżna lasami do w[si] Puławy, a stąd ponownie wróciła w tym samym kierunku.

27.04.47 r. grupa WP w sile 200 żołnierzy urządziła napad na w[ieś] Prełuki, następnie zaś odeszła do w[si] Turyńsko.

27.04.47 r. grupa WP w ilości nieznanej przyszła do w[si] Terka i tu zakwaterowała.

28.04.47 r. grupa WP wysiedliła następujące wioski: Wola Niżna, Wola Wyżna, Polany Surowiczne, Surowica, Rudawka-Jaślińska, Wisłok Dolny, Wola Sękowa, Wola Jaworowa, Wola Piotrowa, Tokarnia, Czystohorb, Dołżyca k[oło] Komańczy, Duszatyn, Prełuki, Turyńsko, Balnica, Maniów, Wola Michowa, Smolnik, Łupków, Jawornik, Żubracze, Liszna, Dołżyce k[oło] Cisnej, Krywe k[oło] Cisnej, Przysłupczyk⁶, Tworyłne, Studenne, Zawój, Buk, Kobylskie, Jaworzec, Terka, Bukowiec, Polanki, Górzanka, Wola Górzkańska, Łopienka, Tyskowa, Radziejowa, Bereźnica Wyżna, Wola Matiaszowa, Rajskie, Sikawiec [?], Zawóz, Polańczyk, Myczków, Bereźnica Niżna, Żernica, Żerdenka, Zdwiżen [?], Zahoczewie, Nowosiółki, Czaszyn oraz Brzozowiec.

29.04.47 r. grupy WP wysiedliły wsie: Kamienne, Bełchowka, Ratnawica, Zboiska, Wolica, Serednie Wielkie, Choceń, Kalnica, Karlików, Płonna, Przybyszów, Szczawne, Zawadka Morochowska.

30.04.47 r. grupy WP wysiedliły wsie: Koliczawa [?], Roztoki Dolne, Wysoczany, Rzepedź, Radoszyce oraz Kulaszne.

W pierwszym wysiedleniu udział brało 6000 (sześć tysięcy) [żołnierzy] WP, podczas drugiego wysiedlenia udział brało 3000 [żołnierzy] WP, a w trzecim – 1200 [żołnierzy] WP.

Wysiedlenie naszej ludności przeprowadziło WP w sposób bardzo szybki, gdyż w przeciągu czterech godzin każdy gospodarz musiał spakować się i wyjechać ze wsi. W niektórych wioskach, jak na prz[ykład] Krywe n. Sanem, Tworylczyk, Tworyłne, Studenne, Buk, Dołżyca, Liszna, Polanki oraz Żernica WP dało ludności tylko dwie godziny do wyjazdu. Z powodu tak krótkiego czasu ludność nie miała możliwości zabrania ze

ВП провело виселення нашого населення дуже швидко, оскільки протягом чотирьох годин кожен господар мусив спакувати речі й виїхати з села. В деяких селах, наприклад в [селах] Криве на р. Сян, Творильчик, Творильне, Студене, Бук, Довжиця, Лішна, Полянки та Жерниця ВП давало людям на збори лише дві години. У зв'язку з таким коротким терміном часу на збори, населення не мало змоги забрати з собою сільськогосподарські машини: молотилки, зерноочисні машини, січкарні, плуги, борони, предмети домашнього господарства, швейні машини, картоплю і т. д. Все це забрало польське цивільне населення разом з ВП до м[іст] Балигород, Сянік, Лісько, Риманів й навіть до Коросна. Під час виселення солдати ВП втішали мешканців, що виселяють їх лише на період ліквідації бандерівців, а через 6 місяців вони зможуть повернутися назад в свою рідну сторону.

Залишаючи свої населені пункти, населення дуже плакало й говорило нашим стрільцям: „ми якось переживемо цей час, але як ви, бідні, будете без нас боротись?”. Просили, щоб у випадку якихось змін не забувати про них. Той, хто мав трохи часу, той виносив до лісу або ж ховав у криївках різноманітні речі, наприклад білизну, взуття, масло, сир, зерно й навіть худобу, а згодом показував місця схованок нашим, щоб це могли використати вони, а не ворог.

Всі мешканці з виселених сіл зігнані в такі збірні пункти: Мхава, Лукавиця, Загір'я, Щавне, Команча, Лупків, м. Буковське, Новосільці і Прусик. У тих пунктах людей ділили на три групи, а саме: групу А, Б і Ц. Найбільше людей було приписано до групи Ц. Це, правдоподібно, були найбільш підозрілі люди, яких негайно заарештували. У вищезгаданих збірних пунктах людей тримали протягом трьох тижнів.

Під час виселення, села, які найбільше підозрівали у співпраці з нами, спалювали одразу ж, на очах мешканців.

29.04.47 р. [група] ВП чисельністю 600 солдатів провела облаву в лісі „Магура” та лісі „Пут...” над с. Творильне. В результаті облави було вбито кущового „Денисенка” та стр[ільця] „Сокола” із загону к[омандира] „С[таха]”. Під час цієї облави ворог знищив курені „Вихора” – кущового II району та надрайонного госп[одаря] др. „Я”. Вищезг[адані] лісі ВП пройшло стрілецьким цепом. Облава тривала з 5-ї години [ранку] до пізнього вечора.

16.04.47 р. о 9-й год[ині] загін к[омандира] „Б”, під час переходу із с. Явірець в лісі „Лопінник” наткнувся на групу ВП чисельністю близько 300 солдатів, що переходила із с. Волковия до с. Тісна. Зустріч відбулась у с. Бук. Під час перестрілки, що зав'язалася, загін к[омандира] „Б” розділився на дві групи, одна з яких перейшла р[ічку] Солинка й подалася у напрямку лісів „Лопінник”, а друга – під

sobą swych maszyn gospodarskich: młockarni, młynków do czyszczenia zboża, siewczarni, pługów, bron, sprzętu domowego, maszyn do szycia, ziemniaków itd. Wszystko to zabrała polska ludność cywilna razem z WP do m[iastr]: Baligród, Sanok, Lesko, Rymanów, a nawet do Krosna. Podczas wysiedlania żołnierze WP pocieszali ludność, że wysiedlają ich tylko na czas likwidacji banderowców, a następnie po upływie 6-ciu miesięcy będą mogli powrócić w swe strony rodzinne.

Podczas opuszczania swych miejscowości ludność bardzo płakała i mówiła do naszych strzelców: „My jakoś jeszcze ten czas przeżyjemy, ale w jaki sposób wy, biedni, będziecie bez nas walczyć?”. Prosimi, by na wypadek jakiejś zmiany nie zapominać o nich. Kto miał trochę czasu, ten wynosił do lasu lub też chował do kryjówek wszelkie rzeczy, jak bieliznę, obuwie, masło, ser, zboże, a nawet bydło, a następnie wskazywali miejsca ukrycia naszym, by oni to mogli zużytkować, a nie wróg.

Cała ludność z wysiedlonych wiosek została spędzona do następujących punktów zbornych: Mchawa, Łukawica, Zagórz, Szczawne, Komańcza, Łupków, m. Bukowsko, Nowosielce i Prusiek. Na tych punktach dzielono ludność na trzy grupy – na grupę A, B oraz C. Najwięcej ludzi przydzielono do grupy C. Byli to prawdopodobnie najbardziej podejrzani, którzy z miejsca zostali aresztowani. Na tych punktach zbiorczych trzymali ludzi przez trzy tygodnie.

Podczas wysiedlenia najbardziej podejrzane o współpracę z nami wioski zaraz palono na oczach ludności.

29.04.47 r. WP w sile 600 żołnierzy przeprowadziło obławę na las „Magura” i las „Put...” nad w[sią] Tworylne. W wyniku obławy zostali zabici kuszczeni „Denysenko” i strz[elec] „Sokił” z oddz[iału] d[owód]cy „S[tacha]”. W czasie tej obławy nieprzyjaciel zniszczył szałas „Wihora” – kuszczeni II rejonu i nadrejonowego gosp[odarczego] kol. „Ja”. Ww. lasy WP przeszło tyralierą. Obława ta trwała od godz. 5-tej do późnego wieczora.

16.04.47 r. o godz. 9 oddział k[omandy]ra „B” podczas przejścia ze w[si] Jaworzec w lasy „Łopinnik” napotkał grupę WP w sile około 300 żołnierzy, przechodzących ze w[si] Wołkowyja do w[si] Cisna. Spotkanie nastąpiło we w[si] Buk. Podczas strzelaniny, jaka tu się wywiązała, oddział k[omandy]ra „B” podzielił się na dwie grupy, z których jedna przeszła rz[ekę] Solinkę i udała się w kierunku lasów „Łopinnik”, a druga pod d[owód]stwem k[omandy]ra „B” zawróciła w kierunku w[si] Jaworzec. W wyniku walki nieprzyjaciel stracił 6-ciu zabitych oraz 13-tu rannych. Z naszej strony zabity został strzelec „Hrim”

05.04.47 r. o godz. 4 buńczucznyj (szef kompanii) „Cz” z oddz[iałem] k[omandy]ra „B”, pomimo wyraźnego zakazu k[omandy]ra pododdz[iału]

к[оманду]ванням к[омандира] „Б” – повернула в напрямку с. Явірець. В результаті бою ворог втратив 6 вбитими та 13 пораненими. З нашого боку загинув стрілець „Грім”.

05.04.47 р. о 4-й год[ині] „бунчужний” (командир роти) „Ч” із заг[оном] к[оманди]ра „Б”, не дивлячись на строгу заборону к[оманди]ра підрозд[ілу] 508, разом із 4-ма стрільцями пішов у с[ело] Жерниця збирати святкові подарунки для заг[ону]. Близько 5-ї год[ини] того ж дня група ВП чисельністю 500 солдатів оточила с. Жерниця. Ворог зайняв кожен пагорок і кожен потік. Наші стрільці почали прориватися потоком до лісу „Княже”. Ст. вістун (взводний) „Бистрий” та вістун (капрал) „Залізниченко” відірвалися під час відступу від двох інших стрільців й будучи оточеними ворогом з усіх сторін, билися до останнього патрона. Під кінець, бачачи безвихідність ситуації, застрілили себе самих. Під час цього бою ст. вістун „Бистрий” застрілив поручника ВП. Решта наших стрільців – вістун „Матій” разом із ст. стр[ільцем] „Громом” та господарським кущовим „Климом” благополучно прорвалися до лісу „Княже” крізь три застави ворога. Бунчужний „Ч” не проривався з іншими стрільцями, а втікав угору селом та сховався на горищі одного з будинків. Це зауважив ворог і оточив цей дім, а бунч[ужний] „Ч”, бачачи критичність ситуації, застрелився. Під час цього бою ворог втратив вбитими: 1 поручника й 1 сержанта та кількох рядових пораненими. Наші втрати: 3 вбитих, в т. ч. 1 бунч[ужний], 1 ст. вістун та 1 вістун.

[...]

02.05.47 р. група ВП чисельністю 500 солдатів провела напад на курінь БСБ та загін к[оманди]ра „Б”, що квартирував у лісах „Лопіник”. Наш загін відступив та незважаючи на переслідування ворога, відірвався й завдав йому дошкульних втрат. З нашого боку один поранений стрілець добив себе пострілом. Ворог мав 2-х убитими та кілька поранених. В місці постою загону ворог знайшов 70 кг м’яса та знищив котли для готування [їжі], яких загін не встиг забрати.

02.05.47 р. група ВП чисельністю 200 солдатів провела облаву в лісовому комплексі „Магура” над с[елом] Протисне, де застали зненацька Районний осередок І-го району та командира відтинку разом із охороною. Р[айонний] о[середок] і к[оманди]р відтинка разом із охороною відступили без втрат.

[...]

05.05.47 р. група [ВП] чисельністю 1200 солдатів, що квартирувала у с[елах] Затварниця і Гульське, провела облави на території від

lu] 508, poszedł wraz z 4-ma strzelcami do w[si] Żernica zbierać podarki świąteczne dla oddz[iału]. Około godz. 5-tej tego dnia grupa WP w sile 500 żołnierzy otoczyła w[ieś] Żernicę. Nieprzyjaciel obsadził każdy pagórek i potok. Nasi strzelcy zaczęli przedzierać się potokiem do lasu „Kniaże”. St. wistun (plutonowy) „Bystryj” oraz wistun (kapral) „Zalizny-czenko” oderwali się podczas wycofywania od dwóch innych strzelców, a otoczeni ze wszystkich stron przez nieprzyjaciela, walczyli do ostatniego naboju. Pod koniec, widząc sytuację bez wyjścia, sami się postrzelili. Podczas tej walki st. wist[un] „Bystryj” zastrzelił porucznika WP. Pozostali nasi strzelcy – wistun „Matij” wraz ze st. strz[elcem] oraz kuszcowym gospodarczym „Kłymem” przedarli się szczęśliwie przez trzy czaty nieprzyjacielskie do lasu „Kniaże”. Buńczyczyj „Cz.” nie przedarł się z innymi strzelcami, tylko uciekał w górę wsi i schował się na strychu jednego domu. Zauważył to nieprzyjaciel i otoczył ten dom, a buńcz[ucznyj] „Cz.”, widząc krytyczną sytuację, zastrzelił się. Podczas tej walki nieprzyjaciel stracił zabitych: 1 porucznik i 1 sierżant oraz kilku szeregowych rannych. Nasze straty: trzech zabitych, w tym 1 buńcz[ucznyj], 1 st. wistun oraz 1 wistun.

[...]

02.05.47 r. grupa WP w sile 500 żołnierzy przeprowadziła akcję na szalas BSB oraz kwaterujący oddział k[omandy]ra „B” w lasach „Łopinnik”. Oddział nasz wycofał się i mimo pościgu wroga za nim zerwał z nim kontakt oraz zadał mu dotkliwe straty. Z naszej strony jeden ranny strzelec dobił się. Nieprzyjaciel miał 2-ch zabitych oraz kilku rannych. W miejscu postoju oddziału nieprzyjaciel odnalazł 70 kg mięsa i zniszczył kotły do gotowania, których oddział nie zdążył zabrać.

02.05.47 r. grupa WP w sile 200 żołnierzy przeprowadziła obławę w kompleksie lasu „Magura” nad w[sią] Procisne, gdzie zaskoczyli Ośrodek Rejonowy rejonu I-go oraz komandyna odcinka wraz z ochroną. R[ejonowy] O[środek] i k[omandy]r odcinka wraz z ochroną wycofali się bez strat.

[...]

05.05.47 r. grupa w sile 1200 żołnierzy, kwaterująca we w[siach] Zatrwarnica i Hulskie przeprowadziła obławę na terenie od w[si] Dwernik do w[si] Zatrwarnica oraz Suche Rzeki [?]. Podczas obławy tej zostali zabici: strz[elec] „Dobrobut”, strz[elec] „Dubyna” oraz kol. „Zena”. Ww. grupa przeprowadziła też zasadzki nocne.

[...]

Na odcinku I-go rejonu od w[si] Wołosate, Ustrzyki Górne, Bereżki, Stuposiany oraz Sianki grupy nieprzyjacielskie w sile 10 000 żołnie-

с. Дверник до с[іл] Затварниця та Сухі Ріки [?]. Під час тієї облави були вбиті стр[ілець] „Добробут”, стр[ілець] „Дубина” та др. „Зена”. Вищезг[адана] група організувала також нічні засідки.

[...]

На відтинку I-го району від с[іл] Волосате, Устрики Горішні, Бережки, Ступосяни та Сянки ворожі групи чисельністю 10 000 солдатів організували велику облаву, що тривала з 16.04.47 до кінця місяця. Під час цих облав ворог розквартирувався у всіх селах, став постоем у всіх лісах та на полонинах. Загін командира „Орла”, який у той час стояв постоем у цьому районі, був весь [час] настільки сильно переслідуваний ворогом, що був змушений перейти [на територію] УРСР. Ворог знайшов і знищив усі склади зерна цього загону. Облави у цьому районі проводились у шахматному порядку. Докладно обшукали всі потоки та полонини. Найбільш старанну, майже точну облаву ворог організував на території сіл Буковець, Беньова і Сянки. Тут не було ані метра землі, де ворог не вткнув би свого штика. За даними розвідки ворога тут мала знаходитись УГВР. Під час облави більшовики дуже сильно блокували свій кордон, над яким літали більшовицькі літаки. Групи ВП отримували провіант від більшовиків. У той час групи ВП спалили церкви у с[елах] Устрики Горішні, Волосате, Буковець, Беньова та Ступосяни. Крім того, ворог спалив решту будинків та ціле село Устрики Горішні. Приблизно 10 травня 1947 р. противник вивів з цього району більшу частину своїх військ. До кінця червня в цьому районі діяли лише два батальйони, що квартирували в с[елах] Устрики Горішні і Волосате. Ці батальйони кожного дня висилали посилені патрулі у різних напрямках цього району й виставляли спостережні пости на найвищих гірських вершинах.

* *
*

06.06.47 р. група ВП чисельністю 400 солдатів, що квартирувала в с. Ветлина напала о 18-й год. на загін к[оманди]ра „Б”, що стояв постоем у лісі над с. Ветлина. Після короткої перестрілки загін відступив без втрат. Ворог мав 8 вбитих та кількох поранених. Наступного дня більша група ВП провела облаву в лісі „Бескид”.

09.06.47 р. о 10 год. 30 [хвилин] група ВП невідомої чисельності напала на загін к[оманди]ра „Б”, що стояв постоем у Затварницькому лісі над Ветлинською полониною. Зав’язався бій, що тривав півгодини. Згодом загін відступив без втрат. Ворог мав 12 убитих й багато

rzy urządziły wielką obławę, która trwała od 16.04.47 r. do końca miesiąca. W czasie tych obław nieprzyjaciel zakwaterował we wszystkich wioskach, lasach oraz połoninach. Oddział k[omandy]ra „Orła”, który w tym czasie kwaterował na tych terenach, był przez cały [czas] prześladowany przez wroga do tego stopnia, że został zmuszony do odejścia do USRR. Wszystkie magazyny zbożowe tego oddziału nieprzyjaciel znalazł i zniszczył. Obławy na tym odcinku przeprowadzane były systemem szachowym. Przeszukano dokładnie wszystkie potoki oraz połoniny. Najbardziej dokładną, prawie precyzyjną obławę urządził nieprzyjaciel na terenie wsi Bukowiec, Beniowa i Sianki. Nie było tu metra ziemi, gdzie wróg nie wbiłby swego sztychu. Wg wywiadu nieprzyjaciela miała się tu znajdować UHWR. Podczas obławy bolszewicy obstawili bardzo silnie swoją granicę, nad którą latały samoloty bolszewickie. Zaprowiantowanie otrzymywały grupy WP od bolszewików. W czasie tym grupy WP spaliły cerkwie we w[siach]: Ustrzyki Górne, Wołosate, Bukowiec, Beniowa oraz Stuposiany. Prócz tego wróg spalił wszystkie pozostałe domy i całą wieś Ustrzyki Górne. Około 10 maja 1947 r. nieprzyjaciel ściągnął z tego terenu większą część swych wojsk. Do końca czerwca na terenie tym działały tylko dwa bataliony kwaterujące we w[siach] Ustrzyki Górne i Wołosate. Bataliony te każdego dnia wysyłały wzmocnione patrole w różnych kierunkach tego terenu i wystawiały obserwatorów na najwyższych szczytach górskich.

* *
*

06.06.47 r. grupa WP w sile 400 żołnierzy kwaterująca we w[si] Wetlina naskoczyła o godz. 18 na oddział k[omandy]ra „B” kwaterujący w lesie nad w[sią] Wetlina. Po krótkiej strzelaninie oddział odstąpił bez strat. Nieprzyjaciel miał 8-miu zabitych oraz kilku rannych. Następnego dnia większa grupa WP przeprowadziła obławę na las „Beskid”

09.06.47 r. o godz. 10.30 grupa WP w nieznannej ilości napadła na oddział k[omandy]ra „B” kwaterujący w lesie zatwarnickim nad Połoniną Wetlińską. Wywiązała się walka trwająca pół godziny. Następnie oddział wycofał się bez strat. Nieprzyjaciel miał 12 zabitych i dużo rannych. Atakującego nieprzyjaciela nasi strzelcy przywitwali ciągłym gwizdaniem i wyzwiskami.

19.06.47 r. oddziały k[omandy]ra „B.” i „Ch[rina]” przeszły na terytorium słowackie, gdzie ujęły dwóch żołnierzy słowackich, którzy po przesłuchaniu zostali zwolnieni. W nocy z 19 na 20.06.47 r. żołnierze ci naprowadzili na kwaterujące w lesie oddziały k[omandy]ra „Ch[rina]” oraz „B.”

поранених. Атакуючого противника наше стрілецьтво зустріло безперервним свистом і насмішками.

19.06.47 р. загони к[оманди]рів „Б” і „Х[ріна]” перейшли на територію Словаччини, де взяли в полон двох словацьких солдатів, яких після допиту було відпущено. У ніч з 19 на 20.06.47 р. ці солдати навели на загони командирів „Х[ріна]” і „Б” військо, яке обстріляло вищезг[адані] загони. Під час цього нападу кілька наших стрільців були легко поранені.

20.06.47 р. заг[они] к[оманди]ра „Х[ріна]” спільно із заг[онами] к[оманди]ра „Б” перейшли чехословацько-польський кордон. Під час переходу кордону першим йшов загін к[оманди]ра „Б”, який мав виставити флангове прикриття, чого він, однак, не зробив. Через це, коли загін к[оманди]ра „Б” вже перейшов кордон, ВП нанесло фланговий удар по загоні к[оманди]ра „Х[ріна]” й розділило його на дві частини. Одна частина силами двох роїв перейшла разом із загонами к[оманди]ра „Б” на польський бік [кордону], друга ж його частина, тобто решта загону, повернулася на словацьку сторону [кордону].

На початку травня група ВП чисельністю 15 000 солдатів провела дводенну облаву в лісах „Хрищата” від сіл Пшеленч [?], Туринське, Кам’яне, Суковате по села Тісна, Зубрачі, Бальниця. Облава була безрезультатною. Згодом малі групи ВП стали постоем в різних місцях вищезг[аданих] лісів й протягом всього часу їхнього перебування тут, тобто до середини червня 1947 р. організовували облави й висилали патрулі на менших відтинках.

В другій половині травня група ВП чисельністю 15 000 солдатів знову провела дводенну облаву. Обшукали всі потоки і знайшли всі зерносклади кущів. Згодом ця група відійшла до сіл, розташованих навколо цих лісів, а інша частина відійшла в район, що знаходився по східну сторону шосе Балигород – Тісна.

01.06.47 р. КВБ та ВП чисельністю 6000 солдатів провели облави в лісах „Хрищата”, що продовжувались до 20.06.47 р. Під час тієї облави були вбиті чотовий „Зенко” із загону к[оманди]ра „С[таха]” та районний господар „Вій”, що мав у той момент при собі 50 000 зл[отих].

26.06.47 р. о 9-й год[ині] 3 бомбардувальники протягом 90 хвилин бомбардували лісовий комплекс „Хрищата” (990 м) над с. Миків⁷, де був визначений пункт збору загонів командира „Х[ріна]” і командира „С[таха]” після боїв у Словаччині. В той же час до с. Ославиця приїхав бронепоезд, що обстрілював ці місця з пушок. Села навколо цих лісів були блоковані ВП, що лежало на позиціях в окопах.

[...]

wojsko, które ostrzelało ww. oddziały. Podczas tego napadu kilku naszych strzelców zostało lekko rannych.

20.06.47 r. oddz[iał] k[omady]ra „Ch[rina]” wspólnie z oddz[iałem] k[omady]ra „B.” przeszły granicę czechosłowacko-polską. Podczas przekraczania granicy jako pierwszy szedł oddział k[omady]ra „B.”, który miał ubezpieczać skrzydło, czego jednak nie zrobił. Z tego powodu, gdy oddz[iał] k[omady]ra „B.” przekroczył już granicę, WP uderzyło z boku na oddz[iał] k[omady]ra „Ch[rina]” i rozbiło go na dwie części. Jedna część w sile dwóch rojów przeszła wraz z oddz[iałem] k[omady]ra „B.” na polską stronę, druga zaś część, tj. reszta oddziału, zawróciła na stronę słowacką.

Z początkiem maja grupa w sile 15 000 żołnierzy przeprowadziła dwudniową obławę na lasy „Chryszczata” od wsi Przełęcz [?], Turyńsko, Kamiennie, Sukowate po wsie Cisna, Żubracze, Balnica. Obława była bezskuteczna. Następnie małe grupy WP zakwaterowały w różnych miejscach ww. lasów i przez cały czas ich tu pobytu, tj. do połowy czerwca 1947 r., urządziły obławy i wysyłały patrole na mniejsze odcinki.

W drugiej połowie maja grupa WP w sile 15 0000 żołnierzy przeprowadziła znowu obławę dwudniową. Przeszukali wszystkie potoki i odnaleźli wszystkie magazyny zbożowe kuszczów. Następnie grupa ta odeszła do wsi leżących naokoło tych lasów, inna zaś część odeszła w teren, znajdujący się po wschodniej stronie szosy Baligród – Cisna.

01.06.47 r. KBW oraz WP w sile 6000 żołnierzy przeprowadziło obławę na lasy „Chryszczata”, która trwała do dnia 20.06.47 r. Podczas obławy tej zostali zabici: czotowy „Zenko” z oddz[iału] k[omady]ra „S.” oraz rejonowy gospodarczy „Wij”, który miał wówczas przy sobie 50 000 zł.

26.06.47 r. o godz. 9-tej trzy bombowce bombardowały przez 90 minut kompleks lasu „Chryszczata” (990 m) nad w[sią] Myków⁷, gdzie był wyznaczony punkt zborny oddz[iału] k[omady]ra „Ch[rina]” i k[omandy]ra „S.” po walce na Słowacji. W tym samym czasie do w[si] Osławica przyjechała panczerka, która ostrzeliwała te miejsca z armatek. Wioski dookoła tych lasów były zablokowane przez WP, które leżało na stanowiskach w okopach.

[...]

01.08.47 r. grupa WP w sile 500 żołnierzy, która zakwaterowała we w[siach] Zatwarnica, Hulskie i Krywe n. Sanem wysłały silne patrole w sile 80–100 żołnierzy w lasy nad w[siami] Krywe, Hulskie, Zatwarnica, Suche Rzeki i Jaworzec. Patrole te penetrowały lasy do dnia 15.08.47 r. Następnie grupa ta podzieliła się na dwie grupy, z których jedna odeszła do w[si] Cisna, druga zaś do Wołkowyi.

Sława Ukrainie!

01.08.47 р. група ВП чисельністю 500 солдатів, що квартирувала в с[елах] Затварниця, Гульське і Криве на р[ічці] Сян вислали сильні патрулі чисельністю 80–100 солдатів у ліси над с[елами] Криве, Гульське, Затварниця, Сухі Ріки й Явірець. Ці патрулі прочісували ліси до 15.08.47 р. Згодом ця група розділилась на дві групи, одна з яких відійшла до с. Тісна, а друга до с. Волковия.

Слава Україні!

(—) „Рен”

в. о. командира відтинку „Лемко”

Переклад: К. І.
Надруковано у 3-х прим.
Отримують згідно розподільника

*ДА СБУ, Ф. 13, спр. 398, т. 8, арк. 24–45.
Копія, машинопис.*

Примітки

^{a-a} Відсутня цифра.

¹ Правдоподібно: Гічва.

² Правдоподібно: Колоничі.

³ Згідно з офіційними даними загинули: підпоручник Крисінський та рядовий Стшельчик.

⁴ Герхард Ян (1921–1971), підполковник, у 1946–1947 командир 34 пп, з 1950 начальник III Оперативного відділу ВО 1; заарештований в 1952, перебував в ув'язненні до грудня 1954, згодом в ППА.

⁵ Дупляк Ян (1904 р. н.), загинув у Яблінках 2 квітня 1947.

⁶ Правдоподібно: Прислуп.

⁷ Правдоподібно: Миців.

Tłumaczył: K. I.
Odbito w 3-ch egz.
Otrzymują wg rozdzielnika

PA SBU, F. 13, spr. 398, t. 8, k. 24–45.
Kopia, maszynopis

Przypisy

^a Brak liczby.

¹ Prawdopodobnie: Hoczew.

² Prawdopodobnie: Kołonice.

³ Według oficjalnych danych zginęli: ppor. Krysiński i szer. Strzelczyk.

⁴ Gerhard Jan (1921–1971), ppłk, w l. 1946–1947 dea 34 pp, od 1950 szef Wydz. III Operacyjnego OW 1; aresztowany w 1952, więziony do grudnia 1954, następnie w PAP.

⁵ Duplak Jan (ur. 1904), zginął w Jabłonkach 2 kwietnia 1947.

⁶ Prawdopodobnie: Przysłup.

⁷ Prawdopodobnie: Myców.

**10 жовтня 1947, Люблін. Звіт Уповноваженого
у справах переселення та поселення Яна Гіляса про хід
переселенсько-поселенської акції у Люблінському воєводстві**

Люблін, 10 жовтня 1947 р.
Таємно

Звіт
про перебіг переселенсько-осадницької акції
за період з 10 серпня до 10 жовтня 1947 р.

Чи то внаслідок рапортів гр. Люблінського воєводи, чи то внаслідок моїх звітів про ситуацію надісланих до Міністерства громадської адміністрації та клопотань Міністерства перед компетентними органами влади, території Грубешівського і Томашів Любельського повітів, яким загрожують банди УПА, були забезпечені більшою кількістю військ і загонів КВБ, спеціальним завданням яких є боротьба з бандами.

У зв'язку з цим паніка, що охопила осадників внаслідок паління сіл, спала і в район прийшло заспокоєння. Ті, хто в липні і серпні ц. р втік на попередні місця проживання, зараз починають повертатися на надані їм повітовими уповноваженими господарства залишені українцями, і проводять осінню сівбу. Таким чином на територію Грубешівського і Томашівського повітів повернулося близько 150 родин, а решта чекає на цілковиту ліквідацію банд. Нині кількість осадників в шести повітах Люблінського воєводства, охоплених акцією „В”, становить 4292 родини, в тому числі:

1. Біло-Підляському	1257 родин
2. Білгорайському	158 — « —
3. Холмському	415 — « —
4. Грубешівському	823 [родини]
5. Томашівському	455 [родин]
6. Володавському	1184 [родини]

Повіти, в яких поселенці найчастіше виявляють бажання поселитися, незважаючи на погані ґрунти, є, як правило, найбільш спокійними і мають надмір дрібних хліборобів польської національності. Натомість Грубешівський і Томашівський повіти з родючими ґрунтами внаслідок безперервної репатріації є слабо заселеними, а внаслідок близького розташування до фашистсько-упівського центру, постійно наражені на диверсії з їхнього боку. Тому гр. воєвода вирішив, щоб

**10 października 1947, Lublin. Sprawozdanie Pełnomocnika
do spraw Przesiedleńczo-Osiedleńczych Jana Gilasa z przebiegu akcji
przesiedleńczo-osiedleńczej w województwie lubelskim**

Lublin, dnia 10 października 1947 r.
Tajne

Sprawozdanie
z przebiegu akcji przesiedleńczo-osiedleńczej
od dn[ia] 10 sierpnia do dn[ia] 10 października 1947 r.

Czy to wskutek raportów ob. wojewody lubelskiego, czy też na skutek moich sprawozdań sytuacyjnych do Ministerstwa Administracji Publicznej i interwencji Ministerstwa u kompetentnych władz, zagrożone przez bandy UPA tereny powiatów Hrubieszów i Tomaszów Lubelski otrzymały większe zabezpieczenie w postaci większej ilości wojska i przysłanych oddziałów KBW, którego zadaniem jest głównie walka z bandami.

W związku z tym nastąpiło uspokojenie w terenie i zahamowanie paniki, jaka ogarnęła nasiedlonych osadników wskutek palenia wsi. Ci, którzy w miesiącu lipcu i sierpniu br. uciekli z powrotem do starych miejsc zamieszkania, zaczynają wracać na przydzielone im przez powiatowych pełnomocników poukraińskie gospodarstwa i dokonują zasiewów jesiennych. W ten sposób powróciło na teren powiatu hrubieszowskiego i tomaszowskiego około 150 rodzin, a reszta czeka na całkowitą likwidację band. W tej chwili stan osadnictwa w sześciu powiatach województwa lubelskiego objętych akcją „W” wynosi 4292 rodziny w tym:

1. Biała Podlaska	1257 rodzin
2. Biłgoraj	158 – „ –
3. Chełm	415 – „ –
4. Hrubieszów	823 [rodziny]
5. Tomaszów	455 [rodziny]
6. Włodawa	1184 [rodziny]

Cieszące się największą frekwencją powiaty, mimo słabej gleby, są na ogół najspokojniejsze i posiadają nadmiar drobnorolników narodowości polskiej, natomiast powiaty żyzne jak Hrubieszów i Tomaszów Lub[elski] wskutek permanentnej repatriacji są słabo zaludnione i na skutek położenia bliżej centrum faszystowsko-upowskiego, są stale narażone na dywersję z ich strony. Dlatego też ob. wojewoda zdecydował, aby na przewidziane ostatnio (22 IX 47) do wysiedlenia 600 rodzin z województwa lubelskiego

крім передбачених останнім часом (22 IX 47) до виселення з Люблінського воєводства 600 родин, очистити від чужих елементів два вищез[адані] повіти, на території яких залишилося ще 687 родин, 1706 осіб українського походження.

Акція „В” триває з 22 вересня ц. р. виключно на території Грубешівського і Томашівського повітів. Виняток становить тільки Володавський повіт, з якого переселено один транспорт з населенням в кількості 72 родини (232 особи), яких найбільше підозрювалося у симпатіях до націоналістів. До цього часу на території Люблінського воєводства залишилося ще 2058 родин українського походження, з яких було передбачено переселити з Люблінського воєводства в Ольштинське і Щецінське воєводства 600 родин, решту контингенту – на Любуську землю. Однак, з невідомих мені причин, це розпорядження було скасоване і вся акція в Томашівському і Грубешівському повітах була призупинена. З цих двох повітів було відправлено лише два транспорти.

Якщо йдеться про поселення, то поки що, чи то внаслідок наближення зими, чи може у зв'язку з наявністю ще банд УПА, які дають про себе знати, бажаючих виїхати в Грубешівський і Томашівський повіти небагато. З огляду на це у 9 повітах мною відкликані уповноважені у справах проведення переселенсько-осадницької акції, а у зв'язку із завершенням акції поселення в Білгорайському і Холмському повітах я відкликав ще двох [уповноважених]. Зараз повітові уповноважені працюють лише в Грубешівському, Томашівському, Володавському, Біло-Підляському повітах. Вважаю, що якщо переселення українського населення не буде продовжено, то всю акцію завершу до грудня 1947 р. і передам справу Відділові сільського господарства і аграрних реформ, оскільки, з огляду на деякі недоліки формально-правового характеру, закінчити акцію раніше не зможу.

(—) Гіляс Я.

oczyścić z obcych elementów ww. dwa powiaty, na których pozostało 687 rodzin, 1706 osób ukraińskiego pochodzenia.

Akcja „W” jest w toku od 22 września br. wyłącznie na terenie powiatów hrubieszowskiego i tomaszowskiego. Jedynie z włodawskiego powiatu przesiedlono jeden transport w liczbie 72 rodzin (232 osoby) najbardziej podejrzane o sympatie nacjonalistyczne. Dotychczas pozostało jeszcze na terenie województwa lubelskiego 2058 rodzin pochodzenia ukraińskiego, z czego przewidziano do przesiedlenia z województwa lubelskiego 600 rodzin do województwa olsztyńskiego i szczecińskiego i ewentualnie dalszy kontyngent na Ziemię Lubuską. Zarządzenie to jednak zostało z powodów mi nieznanych odwołane i cała akcja na powiecie Tomaszów i Hrubieszów została wstrzymana, odeszły tylko z tych dwóch powiatów dwa transporty.

Jeżeli chodzi o nasiedlanie, to na razie, czy to wskutek zbliżającej się zimy, czy może z uwagi na pokazujące się jeszcze bandy UPA, niewielu [jest] reflektantów na wyjazd do powiatu hrubieszowskiego i tomaszowskiego, dlatego też w 9-ciu powiatach odwołałem pełnomocników przesiedleńczo-osiedleńczych i z powodu zakończenia akcji osiedleńczej, na terenie powiatu Biłgoraj i Chełm odwołałem dwóch dalszych. W tej chwili pełnomocnicy powiatowi urzędują w powiatach: hrubieszowskim, tomaszowskim, włodawskim i bialsko-podlaskim. Sądzę, że jeśli nie będzie dalszego przesiedlania ludności ukraińskiej, to całą akcję skończę do grudnia 1947 r. i przekażę całość Działowi Rolnictwa i Reform Rolnych, ponieważ we wcześniejszym terminie z uwagi na powstałe niedociągnięcia natury formalno-prawnej nie będę mógł akcji zakończyć.

(—) Gilas J.

Кількісне зведення
стану поселення на території повітів охоплених
переселенсько-осадницькою акцією Люблінського воєводства
станом на 3 жовтня 1947 р.

№	Назва повіту	Кількість родин			Зауваження
		виселе-них	поселе-них	для посе-лення	
1.	Біла Підляська	2185	1257	926	З вищенаведеної кількості слід виключити господарства, передбачені під лісонасадження: гм[іна] Кодень 347 господарств гм[іна] Піщац 75 господарств Всього 422 господарства
2.	Білгорай	181	158	—	Завершено Пересел.-осадн. акцію
3.	Холм	712	415	—	Завершено Пересел.-осадн. акцію
4.	Грубе-шів	1963	823	1140	Осадницька акція – триває
5.	Томашів Любельський	1885	455	1430	Осадницька акція – триває
6.	Володава	1663	1184	420	Решта госп[одарств] передбачена для укрупнення мало-земельних госп[одарств]
Всього:		8589	4292	3918 ¹	

Люблін, 7 жовтня 1947 р.

(—) Гіляс

*А МВСіА, МГА 310, арк. 128–129.
Оригінал, машинопис.*

Wykaz ilościowy
stanu osadnictwa na terenach powiatów objętych akcją przesiedleńczo-
osiedleńczą województwa lubelskiego na dzień 3 października 1947 r.

L.p.	Nazwa powiatu	Ilość rodzin			Uwagi
		wysiedlonych	nasiedlonych	do wysiedlenia	
1.	Biała Podlaska	2185	1257	926	Z powyższej liczby należy wyliczyć gospodarstwa przewidziane pod zalecenie: gm. Kodeń 347 gospodarstw gm. Piszczac 75 gospodarstw Razem 422 gospodarstwa
2.	Biłgoraj	181	158	–	Akcja przesiedl.-osiedl. zakończona
3.	Chełm	712	415	–	Akcja przesiedl.-osiedl. zakończona
4.	Hrubieszów	1963	823	1140	Akcja osiedleńcza – trwa
5.	Tomaszów Lubelski	1885	455	1430	Akcja osiedleńcza – trwa
6.	Włodawa	1663	1184	420	Pozostałe gospodarstwa] przeznaczono na upelnorolenie
Razem:		8589	4292	3918 ¹	

Lublin, dnia 7 października 1947 r.

(—) Gilas

A MSWiA, MAP 310, k. 128–129.

Oryginał, maszynopis.

Sprawozdanie – w lewym górnym rogu pieczęć z napisem: Urząd Wojewódzki Lubelski. Woj. Pełnomocnik do spraw Przesiedleńczo-Osiedleńczych. Lublin, ul. Spokojna 4, pok. 56. Tel. 18-80, wewn. 159 – nocny 205; u dołu dokumentu, w prawym rogu okrągła pieczęć z godłem państwowym w środku i napisem w otoku: Wojewódzki Pełnomocnik do spraw PO w Lublinie oraz podpis odrębny J. Gilasa pod pieczętką: Wojewódzki Pełnomocnik do spraw PO Gilas Jan.

Звіт – зліва вгорі печатка з написом Люблінське воеводське управління. Воєв[одський] уповноважений у справах переселенсько-осадницької акції. Люблін, вул. Спокойна, 4, кімн. 56. Тел. 18-80, додатковий номер тел. 159 – нічний 205; внизу документу, з правого боку кругла печатка з державним гербом всередині і написом довкола: Воєводський уповноважений у справах п[ереселенсько]-о[садницької кампанії] в Любліні та особистий підпис Я. Гіляса під печаткою Воєводський уповноважений у справах п[ереселенсько]-о[садницької акції] Гіляс Ян.

Зведення – внизу документу кругла печатка з державним гербом всередині і написом довкола: Воєводський уповноважений у справах п[ереселенсько]-о[садницької акції] в Любліні та особистий підпис Я. Гіляса під печаткою Воєводський уповноважений у справах п[ереселенсько]-о[садницької кампанії] Гіляс Ян.

Примітки

¹ Так в оригіналі. В сумі виходить: 3916.

*Wykaz – u dołu dokumentu okrągła pieczęć z godłem państwowym w środku i napisem w otoku:
Wojewódzki Pełnomocnik do spraw PO w Lublinie oraz podpis odręczny J. Gilasa pod pieczętką:
Wojewódzki Pełnomocnik do spraw PO Gilas Jan.*

Przypisy

¹ Tak w oryginale. Sumowanie daje wynik: 3916.

**24 жовтня 1947, Люблін. Звіт люблінського воєводи
Вацлава Рузги про ситуацію за вересень 1947 р.**

Звіт про ситуацію
Люблінського воєводи за місяць вересень 1947 р.

I. Загальна політична ситуація

[...]

4) Національні меншини.

На території воєводства проживають наступні національні меншини:

1. Німці	– 382	особи
2. Євреї	– 1292	– « –
3. Українці	– 8816	[осіб]
4. Білоруси	– 122	[особи]
5. Литовці	– 10	[осіб]
6. Чехи	– 49	– « –
7. Інші	– 1357	– « –

[...]

II. Стан безпеки

[...]

2) Діяльність таємних організацій.

В цілому діяльність таємних організацій на території воєводства зменшилася до мінімуму. Були лише спорадичні випадки нападів у деяких повітах. Незважаючи на те, що банди УПА були частково знищені військовими підрозділами, ГМ і УБ, у вересні у східних районах воєводства мали місце грабівницькі напади з підпалами сіл, зокрема в Більському і Томашівському повітах.

[...]

III. Загальна економічна ситуація

[...]

IV. Спеціальні акції.

1) Репатріація, наплив і розміщення репатріантів.

У вересні на територію воєводства прибуло репатріантів:

**24 października 1947, Lublin. Sprawozdanie sytuacyjne wojewody
lubelskiego Wacława Rózgi za wrzesień 1947 r.**

Sprawozdanie sytuacyjne
Wojewody Lubelskiego za miesiąc wrzesień 1947 r.

I. Ogólna sytuacja polityczna

[...]

4) Mniejszości narodowe.

Na terenie województwa zamieszkują następujące mniejszości narodowe:

1) Niemcy	– 382	osoby
2) Żydzi	– 1292	– –
3) Ukraińcy	– 8816	[osób]
4) Białorusini	– 122	[osoby]
5) Litwini	– 10	[osób]
6) Czesi	– 49	– –
7) Inni	– 1357	– –

[...]

II. Stan bezpieczeństwa

[...]

2) Działalność organizacji tajnych.

Na ogół działalność organizacji tajnych na terenie województwa zmalała do minimum. Były tylko sporadyczne wypadki napadów w niektórych powiatach. Na wschodnich terenach województwa pomimo, że bandy UPA zostały przetrzebione przez oddziały wojskowe, MO i UB – to jednak w miesiącu wrześniu miały miejsce napady rabunkowe z podpaleniem wsi, a w szczególności w powiecie białskim i tomaszowskim.

[...]

III. Ogólna sytuacja gospodarcza

[...]

IV. Akcje specjalne

1) Repatriacja, napływ i rozmieszczenie repatriantów.

W miesiącu wrześniu na teren województwa przybyło repatriantów:

Зі Сходу: 586 родин, 669 осіб, у тому числі: 292 хліборобів, 46 робітників, 168 ремісників, 8 купців і торговельних працівників, 41 людей розумової праці і 114 – без фаху.

З Заходу: 75 родин, 100 осіб, у тому числі: 24 хліборобів, 8 робітників, 16 ремісників, 2 купців і торговельних працівників, 9 людей розумової праці і 41 – без фаху.

Репатріантів і переселенців, поселених у містах на території Люблінського воєводства за звітний місяць не було.

Кількість репатріантів і переселенців, поселених у сільських господарствах, залишених німцями, українцями, литовцями і білорусами від початку до звітного періоду: родин – 14 386, осіб – 58 897.

За звітний період: родин – 78, осіб – 278.

Кількість селянських господарств, в яких були поселені репатріанти і переселенці від початку звіт[ного] періоду – 15 482, за звіт[ний] період – 83.

2) Переселенська акція.

У звітному місяці акція „В” була повторно розпочата 22 вересня. З території Грубешівського і Томашівського повітів було передбачено переселити 600 родин. До цих пір з території Володавського повіту переселено тільки один транспорт, а з Грубешівського – чотири транспорти і на цьому акція була перервана.

Від початку акції „В” до 30 ІХ ц. р. переселено: родин – 9844, осіб – 37 158.

[...]

Воєвода
(—) В. Рузга

*А МВСіА, МГА 73, арк. 82–87.
Оригінал, машинопис.*

Ze Wschodu: rodzin 586, osób 669, w tym: rolników 292, robotników 46, rzemieślników 168, kupców i pracowników handlowych 8, pracowników umysłowych 41 i bez zawodu – 114.

Z Zachodu: rodzin 75, osób 100, w tym: rolników 24, robotników 8, rzemieślników 16, kupców i pracowników handlowych 2, pracowników umysłowych 9 i bez zawodu 41.

Repatriantów i przesiedleńców osiedlonych w miastach na terenie województwa lubelskiego w miesiącu sprawozdawczym nie było.

Ilość repatriantów i przesiedleńców osiedlonych na gospodarstwach wiejskich: ponemieckich, poukraińskich, politewskich i pobiałoruskich od początku do okresu sprawozdawczego: rodzin – 14 386, osób – 58 897.

W okresie sprawozdawczym: rodzin – 78, osób – 278.

Ilość gospodarstw wiejskich obsadzonych przez repatriantów i przesiedleńców od początku okresu sprawozdawczego] – 15 482, w okresie sprawozdawczym] – 83.

2) Akcja przesiedleńcza.

W miesiącu sprawozdawczym akcja „W” została ponownie rozpoczęta 22 września. Z terenu powiatów hrubieszowskiego i tomaszowskiego przewidziano do przesiedlenia 600 rodzin. Dotychczas z terenu powiatu włodawskiego przesiedlono tylko jeden transport, a z hrubieszowskiego cztery transporty i na tym akcja została przerwana.

Od początku akcji „W” do 30 IX rb. przesiedlono: rodzin – 9844, osób – 37 158.

[...]

Wojewoda
(—) W. Różga

**30 грудня 1947, [Лісько]. Звіт Ліського ПУГБ
про ситуацію в I та II Округах ОУН-Б
у липні – грудні 1947 р.**

**I. Ситуація в місцевих структурах ОУН і УПА
на території округів №№ 1 і 2
від липня до грудня 1947 р.**

До переселенської акції у південно-східних районах Польщі, що були базою територіально-організаційної та постачальницької діяльності ОУН і УПА, вищезг[адані] організації не були готові. В реальній ситуації, що склалася, в окрузі був втрачений зв'язок, зокрема між керівними центрами, які в силу покладених на них функцій могли видати на місці якісь інструкції. Це дезорієнтувало особовий склад, який залишився без будь-якої „опіки”. В силу обставин кожен був змушений діяти на власний розсуд і згідно з власними рішеннями. Місцева територіальна сітка була повна рішучості залишитися на місцях, але деякі загони УПА без спеціальних інструкцій перейшли на територію ЧСР або СРСР. Члени УПА, що були відірвані від своїх загонів, залишилися на території Польщі без будь-якого зв'язку. Вони мали намір протриматися в період переселенської акції, щоб пізніше легалізувавшись, залишитися на зимовий період 47/48 рр. у Польщі або перейти на територію СРСР, в залежності від того, чи вдасться встановити контакт з керівниками організації ОУН і з допомогою організації.

Під час військової операції Війська польського загони УПА у II-му і III-му округах були розгромлені і серйозно пошарпані, зазнали великих втрат особового складу – вбитими і захопленими у полон. Майже повністю була ліквідована сотня під командуванням „Шума” на території Любачівського повіту, де загинув і сам „Шум”. Також були розбиті сотні „Бриля”, „Калиновича”, „Тучі” і частково „Крука”.

Зібравши залишки сотень „Криляча” і „Ластівки”, які загинули у червні 1947 р., „Бурлака”, за наказом „Орлана”¹, перетнув польсько-чехословацький кордон у районі надрайону „Бескид” і намагався через територію ЧСР пробратися в американську окупаційну зону. Однак, на території ЧСР його сотня була розгромлена, а сам „Бурлака” тепер знаходиться в руках чеських органів.

На території ЧСР був також розбитий зі своєю сотнею „Бродич”, він же „Роман”. Нині він знаходиться у в'язниці в ЧСР. Без загону, на

**30 grudnia 1947, [Lesko]. Sprawozdanie PUBP w Lesku
dotyczące sytuacji w I i II Okręgach OUN-B w okresie
od lipca do grudnia 1947 r.**

I. Sytuacja w terenie za czas od lipca do grudnia 1947 r.
wśród OUN i UPA
na terenie Okręgu nr I i II

Do akcji przesiedleńczej na terenach południowo-wschodnich, które były bazą działalności terenowo-organizacyjnej i zaopatrzeniową organizacji OUN i UPA, ww. organizacje nie były przygotowane. W rzeczywistości, jaka zaistniała, została przerwana łączność w terenie, a szczególnie między ośrodkami kierowniczymi, które z tytułu swych funkcji mogły podać na miejscu jakieś instrukcje, dlatego kadry zostały zdezorientowane i pozostały na miejscu bez żadnej „opieki”. Każdy siłą faktu musiał być zdany na własną inicjatywę i decyzję. Sieć terenowa zdecydowana była pozostać na miejscu, zaś niektóre oddziały UPA przeszły bez specjalnych instrukcji bądź na tereny CSR, bądź na terytorium ZSRR. Oderwani członkowie UPA pozostali bez żadnej łączności na terytorium Polski z planem przetrwania akcji wysiedleńczej, żeby później drogą legalizacji pozostać przez okres zimowy 47/48 w Polsce, względnie przejść na terytorium ZSRR, w zależności od nawiązania kontaktu z czynnikami organizac[ji] OUN i przy pomocy organizacji.

W czasie trwającej akcji Wojska Polskiego oddziały UPA w okręgach II-gim i III-cim zostały rozbite i bardzo poważnie przetrzebione, tracąc dużo składu osobowego w zabitych i ujętych. Prawie w całości została zlikwidowana sotnia pod d[owódz]twem „Szuma” na terenie pow. lubaczowskiego, gdzie też zginął sam „Szum”. Zostały też rozbite sotnie „Bryla”, „Kałynowycza”, „Tuczy” i częściowo „Kruka”.

„Burląka”, zgromadziwszy przy sobie rozbitki sotni „Kryłacza” i Łastiwki”, którzy zginęli w czerwcu 1947 r., na rozkaz „Orłana”¹, przeszedłszy granicę polsko-czeską w rejonie Nadrejonu „Beskyd”, usiłował przez terytorium CSR dojść do okupacyjnej strefy amerykańskiej, lecz na terenach CSR został rozbity, a sam obecnie znajduje się w rękach czeskich.

Na terytorium CSR został też rozbity „Brodycz” vel „Roman” ze swoją sotnią i też obecnie znajduje się w więzieniu w CSR. Na własną rękę przeszedł do CSR bez oddziału sotenny „Kałynowycz”, i tam obecnie leży ranny w szpitalu.

свій страх і ризик, до ЧСР перейшов сотенний „Калинович”, який нині лежить там у шпиталі, поранений.

В американську окупаційну зону пробрався з невеликою групою своєї сотні „Громенко”, він же „Зиновій”.

З [надрайону] „Бескид” на територію СРСР перейшли сотні „Хріна”, „Бора” і „Стаха” у районі Сянки Ліського повіту. За останніми даними вони діють у районі Самбора.^a

Як випливає із вищевикладеного на території Ряшівського воєводства цілісних загонів УПА фактично немає.

Під час військових операцій Війська польського також була сильно пошарпана територіальна сітка ОУН, однак основне ядро орг[анізації] збереглося і продовжує залишатися на місцях. Тільки із надрайону „Бескид” на свій страх і ризик на територію ЧСР відійшов надрайонний провідник „Мар” із своїм штабом, де тепер знаходиться у в'язниці разом із реф[ерентом] СБ у Надрайоні „Бескид” „Гориславом”.

Перед керівництвом орг[анізації] ОУН постало питання про необхідність пристосування до нових умов, що склалися внаслідок операції, проведеної ОГ „Вісла”.

Відсутність матеріального забезпечення і підрив матеріально-інформаційної бази, яку становило місцеве населення, змусили орг[анізацію] змінити відповідно до нових умов свою структуру і тактику на місцях, а також, висловлюючись мовою організації частково „розвантажити” периферію від кадрів, які залишились. Керівництво орг[анізації] ОУН прийняло рішення перекинути більшість членів [організації] на територію СРСР і з цієї метою встановило тісний контакт з орг[анізацією] ОУН на території СРСР. Після встановлення контакту був визначений склад груп, які мали переходити разом із зв'язковими орг[анізації] ОУН з території СРСР, які прибули як особи, що часто знаходяться у роз'їздах на території Польщі. Переправлення людей із окремих груп на територію СРСР почалося із середини серпня 1947 р.

Методи переправлення людей до СРСР описані в естафетах, знайдені 3 XII 47 р. у бункері „Руслана” на території Перемиського повіту (дод[атки]: № 1, № 2, № 3).

Згідно із знайденими 3 XII 1947 р. в Перемиському повіті у бункері „Руслана”, він же „Троян”, записками про проведену у серпні 1947 р. „Орланом” нараду, чл[ени] орг[анізації] ОУН були поділені на 4 групи:

1. Керівні кадри, які переходили на територію СРСР у конкретно визначені місця з метою виконання нових обов'язків в орг[анізації] ОУН на новому місці.

Do okupacyjnej strefy amerykańskiej przeszedł z nieliczną grupą swej sotni „Hromenko” vel „Zenowij”.

Na tereny ZSRR przeszły z [Nadrejonu] „Beskyd” sotnie UPA „Chrina”, „Bira” i „Stacha” w rejonie Sianki pow. Lesko, gdzie wg ostatnich danych operują w rejonie Sambora.^a

Na podstawie powyższego, na terenie woj. rzeszowskiego zwartych jednostek UPA faktycznie nie ma.

Podczas operacji Wojska Polskiego została też bardzo dotkliwie przeźrebiona sieć terenowa org[anizacji] OUN, jednak zasadniczy zrąb org[anizacji] OUN przetrwał i pozostał nadal w terenie. Jedyne z Nadrejonu „Beskyd” odszedł na własną rękę nadrejonowy prowadnik „Mar” ze swym sztabem na tereny CSR, gdzie obecnie wraz z „Horysławem” – ref[erentem] SB w Nadrejonie „Beskid” – znajdują się w więzieniu.

Przed kierownictwem org[anizacji] OUN stało zagadnienie dostosowania się do nowych warunków, wytworzonych na skutek akcji GO „Wisła”.

Brak zaopatrzenia i podrywanie bazy materialno-informacyjnej, jaką była ludność, zmusił org[anizację] do zmiany struktury i taktyki w terenie, dostosowując się do nowej rzeczywistości oraz, mówiąc językiem organizacji, „rozładowania” częściowo terenu z kadr, które pozostały. Kierownictwo org[anizacji] OUN zdecydowało przerzucić większą ilość członków na tereny ZSRR i w tym celu nawiązało ścisły kontakt z org[anizacją] OUN na terenie ZSRR. Po nawiązaniu kontaktu ustalono skład grup, które miały przechodzić wraz z łącznikami org[anizacji] OUN z terenu ZSRR, którzy przybyli w charakterze [przewodników] na teren Polski. Przesyłanie z poszczególnych grup zaczęło się od połowy sierpnia 1947 r.

O sposobie przesyłania ludzi na teren ZSRR traktują sztafety znalezione w bunkrze „Rusłana” na terenie pow. przemyskiego w dniu 3 XII 47 r. (zał. nr 1, zał. nr 2 i zał. nr 3).

Wg notatek znalezionych w bunkrze „Rusłana” vel „Trojana”, w pow. przemyskim 3 XII 47 r. z odprawy „Orłana”, którą przeprowadził w sierpniu 1947 r., czł[onków] org[anizacji] OUN podzielono na 4 grupy.

1. Jednostki kierownicze, które przechodziły na teren ZSRR na konkretnie oznaczone miejsca, celem podjęcia nowych funkcji w org[anizacji] OUN na nowym terenie.

2. „Zdolne i rewolucyjne” kadry otrzymały kontakty poprzez teren Samborszczyzny („Ostap”, „Inhuł”) z wyborem: dołączyć do oddziału „Chrina” i „Bira”, względnie przedostać się do swych rodzin. W tym celu org[anizacja] OUN ustaliła z niektórymi członkami adresy ich rodzin na terenie ZSRR i hasła, dzięki którym można będzie ich od-

2. „Здібні і революційні” кадри отримали зв'язок через Самбірський район („Остап”, „Ингул”) із правом вибору приєднатися до загону „Хріна” і „Бора”, або ж пробиратися до своїх сімей. З цією метою орг[анізація] ОУН встановила з деякими членами організації адреси їхніх сімей на території СРСР та паролі, за якими їх можна буде знайти у разі необхідності (дод[аток] № 4). Деякі члени отримували письмові скерування до керівників організаційної сітки ОУН на території СРСР (дод[аток] № 5).

3. „Ненадійні і фізично виснажені” кадри орг[анізація] ОУН формально демобілізувала, надавши їм право вибору: залишитися на території Польщі або перейти за кордон – в СРСР, без права користуватися зв'язком і контактами орг[анізації] ОУН, а також повертатися до своїх родин. Ті ж, хто залишався на території Польщі, отримували документи і зобов'язувалися легалізуватися, щоб протриматись у зимовий період 47/48 рр. З ними організація ОУН домовилась про кореспонденційні пункти для подальшого зв'язку. Згідно з інструкціями організації ОУН ця категорія членів мала переїхати на „Возз'єднані землі”, зокрема у Щецинське та Ольштинське воєв[одства], з огляду на те, що на їх території концентрується значна кількість переселенців. Про це говориться у записці (дод[аток] № 6).

4. Важким тягарем для орг[анізації] ОУН була група хворих і поранених членів організації, яких „Орлан” називає „одужуючими”. Стосовно цієї категорії членів організації, ОУН дала наказ чл[енам] організації, які залишились на території Польщі, доглядати за ними поки вони не видужають, вирішуючи питання їхнього розміщення як у [пункті] 3.

Рішення про переведення значної частини чл[енів] організації ОУН з Польщі на територію СРСР було зумовлене необхідністю „розвантаження периферії”, а не спеціальною, заздалегідь передбаченою тактикою.

В інструкціях і естафетах ОУН, які маємо у розпорядженні, нічого не сказано про те, що ті чл[ени] орг[анізації] ОУН, які перейшли на територію СРСР, повинні повернутися на територію Польщі навесні 1948 р.

Завдання на майбутнє – це лишень підтримання тісного зв'язку між ними.

Від території Польщі, зокрема від її південно-східних районів, орг[анізація] ОУН не відмовилася. Вона орієнтується на подальше продовження роботи у „політико-пропагандистському стилі”. З цією метою для території колишнього Закерзонського Краю визначена нова орг[анізаційна] структура ОУН із відповідним особовим складом.

szukać na wypadek potrzeby (zał. nr 4). Niektórzy członkowie dostawali pisemne skierowania do czynników org[anizacji] OUN na terenie ZSRR (zał. nr 5).

3. Kadry „niepewne i fizycznie wyczerpane” org[anizacja] OUN formalnie zdemobilizowała dając im prawo wyboru pozostania na terytorium Polski, bądź przejścia za granicę na teren ZSRR bez prawa korzystania z łączności i kontaktów org[anizacji] OUN oraz dostania się do swych rodzin. Ci, co pozostali na terytorium Polski, dostali dokumenty z obowiązkiem zalegalizowania się w celu przetrwania przez okres zimowy 47/48 i organizacja omówiła z nimi punkty korespondencyjne dla dalszego kontaktu. Wg wskazówek organizacji ta kategoria członków winna przejechać na Ziemię Odzyskane, szczególnie w woj. szczecińskie i olsztyńskie ponieważ na tamtejszym terenie grupuje się poważna ilość przesiedleńców. Traktuje o tym notatka (zał. nr 6).

4. Poważnym ciężarem dla org[anizacji] OUN była grupa członków chorych i rannych, których „Orlan” nazywa rekonwalescentami. W stosunku do nich org[anizacja] nakazała czł[onkom] pozostałym na terenie Polski opiekować się nimi do czasu wyzdrowienia, rozwiązując sprawy ich rozmieszczenia, jak [w pkt.] 3.

Decyzja o przejściu większej ilości czł[onków] org[anizacji] OUN z Polski na teren ZSRR została podyktowana koniecznością „rozładowania terenu”, a nie specjalną z góry przewidzianą taktyką.

O tym, żeby czł[onkowie] org[anizacji] OUN, którzy przeszli na teren ZSRR, mieli z powrotem wracać na wiosnę 1948 r. na tereny Polski, dotychczasowe instrukcje i sztafety, które są w naszym posiadaniu, nie traktują.

Zadaniem na przyszłość jest jedynie utrzymanie ścisłej łączności między sobą.

Z terenów Polski, a zwłaszcza z powiatów południowo-wschodnich, org[anizacja] OUN nie zrezygnowała, nastawiając się na dalsze kontynuowanie pracy w stylu „polityczno-propagandowym”. W tym celu na terenie byłego kraju Zakerzońskiego została wyznaczona nowa struktura org[anizacyjna] OUN z odpowiednią obsadą personalną.

[...]

IPN, MBP XI/37, k. 2–4.

Kopia, maszynopis.

Publikuje się bez załączników.

[...]

ІНП, МГБ ХІ/37, арк. 2–4.

Копія, машинопис.

Публікується без додатків.

Примітки

- ^a Біля абзацу на нижньому полі дописано від руки: План дальшої розробки та ліквідації орг[анізації] ОУН і УПА на території Ряшівського воев[одства] від 15 XII 1947 до 1 V 1948 р.

¹ Галаса Василь (1920–2002), псевдо „Орлан”, „Дніпровський”, „Біс”, „Назар”; у 1945–1947 референт пропаганди Крайового проводу ОУН-Б в Польщі; у вересні 1947 перейшов на територію УРСР; з 1949 крайовий провідник ОУН-Б на Волині, з 1951 командир ОГ „Північ”; 11 липня 1953 заарештований органами безпеки МВС УРСР, погодився на співпрацю.

Przypisy

- ^a Przy akapicie na dolnym marginesie dopisano odręcznie: Plan dalszego rozpracowania i likwidacji org[anizacji] OUN i UPA na terenie woj. rzeszowskiego od 15 XII 47 do 1 V 1948.

¹ Hałasa Wasyl (1920–2002), ps. „Orłan”, „Dniprowskyj”, „Bis”, „Nazar”; w l. 1945–1947 referent propagandy Krajowego Prowidu OUN-B w Polsce; we wrześniu 1947 przeszedł do USRS; od 1949 krajowy prowidnyk OUN-B na Wołyniu, od 1951 dca GO „Piwnicz”; 11 lipca 1953 aresztowany przez organy bezpieczeństwa MWD USRS, zgodził się na współpracę.

**10 лютого 1948, Київ. Довідка Управління 2-Н МДБ УРСР
про перетин кордону СРСР членами
ОУН-Б та СБ ОУН**

Совершенно секретно
Экз. № а-17-а

К[опия]

Зам. Начальника УМГБ _____ области

тов. _____

Начальнику Управления Охраны МГБ _____ ж. д.

тов. _____

Зам. Начальника управления погранвойск МВД _____ округа

тов. _____

Из поступивших в МГБ УССР материалов видно, что в августе 1947 года руководитель пропаганды краевого „Провода” ОУН т. н. Закерзонья „ОРЛАН” дал распоряжение руководителям надрайонных и районных „Проводов” ОУН округа № 1 (Польша), [чтобы] вместе с участниками их банд перейти советско-польскую границу и в течение зимнего периода 1947–1948 г. на территории Львовской, Дрогобычской, Станиславской и других западных областей Украины активизировать деятельность местного националистического подполья.

В сентябре 1947 г. в районе пограничных сел Кальварии, Юречково, Саракосце, Незанковица, Арламів, Мизовиця [?] и Ольшаница на участке государственной границы Добромиль, Хыров, Устрики-Дольние Дрогобычской области, группами от 4 до 10 человек перешли советско-польскую границу, следующие руководящие участники оуновского подполья, одетые в обмундирование Польского войска:

1. Руководитель СБ районного „Провода” ОУН „Холодный Яр”, оуновская кличка „ПОТАП”, он же „7х7”, около 35 лет, уроженец г. Добромиль Дрогобычской области, низкого роста, шатен, волосы зачесывает наверх, лицо овальное, смуглое. Вооружен автоматом ППШ и пистолет ТТ.

Находясь на территории „Холодного Яра”, поддерживал личную связь и переписку со своей женой ГОЛОД Марией, она же КРИЧКОВСКАЯ, проживающая в селе Ярково, Щетинского воеводства (Польша).

**10 lutego 1948, Kijów. Informacja Zarządu 2-N MGB USRS
dotycząca przekroczenia granicy ZSRS przez członków
OUN-B oraz SB OUN**

Ścisłe tajne
Egz. Nr ^a17-^a

K[opia]

Do Zast[ępcą] Naczelnika UMGB obwodu _____
tow. _____

Naczelnik Zarządu Ochrony MGB _____ k[olei]
tow. _____

Zast[ępcą] Naczelnika Zarządu Wojsk Pogran[icznych] MWD Okręgu ____
tow. _____

Z materiałów, które wpłynęły do MGB USRS wynika, że w sierpniu 1947 roku szef propagandy Krajowego Prowidu OUN tzw. Zakerzonnia „ORŁAN” wydał rozporządzenie szefom nadrejonowych i rejonowych prowidów OUN Okręgu Nr I (Polska), [żeby] wraz z członkami swych band przekroczyli granicę radziecko-polską i w okresie zimowym 1947–1948 roku zaktywizowali działalność miejscowego podziemia nacjonalistycznego w obwodach lwowskim, drohobyckim, stanisławskim i w innych obwodach Zachodniej Ukrainy.

We wrześniu 1947 roku w okolicy przygranicznych wsi Kalwaria, Jurczkowa, Sarakosce [?], Niżankowice, Arłamów, Mizowica [?] i Olszanica na odcinku granicy państwowej między Dobromilem, Chyrowem, Ustrzykami Dolnymi obwodu drohobyckiego przekroczyli granicę radziecko-polską, w grupach od 4 do 10 ludzi, następujący członkowie podziemia ounowskiego, przebrani w mundury Wojska Polskiego:

1. Szef SB rejonowego prowidu OUN „Chołodny Jar”, ounowski pseudonim „POTAP” vel „7x7”, około 35 lat, urodzony w m. Dobromil obwodu drohobyckiego, niskiego wzrostu, szatyn, włosy zaczesuje do góry, twarz owalna, smągła. Uzbrojony w automat PPSz oraz pistolet TT.

Przebywając na terenie „Chołodnego Jaru” utrzymywał osobisty kontakt i [prowadził] korespondencję ze swoją żoną HOŁOD Mariją vel KRICKOWSKAJA, zamieszkałą we wsi Jarkowo województwa szcześcińskiego (Polska).

2. KOCZEROW Wasyl, ounowski pseudonim „PUHACZ”, członek bandy „POTAPA”. Jego żona, ounowski pseudonim „WOROBYCZ”, uro-

2. КОЧЕРОВ Василий, оуновская кличка „ПУХАЧ”, член банды „ПОТАПА”. Его жена, оуновская кличка „ВОРОБИЧ”, уроженка г. Добромилль Дрогобычской области, работала машинисткой у „ПОТАПА”, имела свою охрану – до 5 человек. В 1945 году выехала в гор. Львов, где проживает до настоящего времени с двумя детьми.

⁶3. Руководитель районного „Провода” В-2, оуновская кличка „ТИСО”, он же „ВОЙЧУК”, лет 35, уроженец г. Добромилль Дрогобычской области, среднего роста, шатен, седоват, волосы зачесывает набок, лицо смуглое, продолговатое, на лице имеется шрам от удара лошадиным копытом. Вооружен автоматом ППШ и 15-зарядным пистолетом калибра 9.⁶

До перехода советско-польской границы поддерживал связь с „РУСЛАНОМ” и своей женой, проживающей до настоящего времени в западных областях Польши.

4. Хозяйственник районного „Провода” В-2, оуновская кличка „ТЕРЕМЕТ”.

5. Руководитель пропаганды краевого „Провода” ОУН т. н. Закерзонья – ГАЛАС Василий, оуновские клички „БАТЫЙ”, „ОРЛАН”, „ДНЕПРОВСКИЙ”, „ЧЕРНОМОРСКИЙ”, „ЗЕНОН”, „НАЗАР”, „БОС”, „1814-97”, лет 30, уроженец одного из пригородов Львова. Среднего роста, волосы зачесывает наверх, блондин, лицо круглое, смуглое. Вооружен автоматом ППШ и пистолетом „Вальтер” калибра 7,65.

До перехода советско-польской границы поддерживал связь с руководящими участниками краевого „Провода” ОУН в американской оккупационной зоне „СТАХОМ”, „ВЛАДИМИРОМ”, „СЫЧ” и на территории западных областей Украины с „ТУРОМ” и „ВОЛЬТОМ”.

6. САВЧИНА Мария¹, она же ГАЛАС, она же ГЕНТАЛЬСКАЯ, она же КРУПИНСКАЯ, оуновская кличка „МАРИЧКА”. Имеет пункт связи у ХИМКО Зиновии, она же ЗЕЛЕНСКАЯ, она же ГРУШЕЦКАЯ, она же МАЕВСКАЯ Елизавета, оуновская кличка „ЗОЯ”, проживающей в Праге (предместье Варшавы) по улице Таргова № 33, на квартире у СИМХОДСКОЙ Марии.

7. Аджютант ГАЛАСА Василия – СОРОКА Славко, оуновская кличка „ПТАХ”, жена его КОЗЕРИНСКАЯ Анна, оуновская кличка „ПЕРЕЛКА” проживала: село Загожице Щетинского воеводства (Польша).

8. Руководитель районного „Провода” ОУН „А-1”, действовавшей в Карманицких лесах возле Перемышля, оуновская кличка „ЛУГОВОЙ”, он же „ЯСНИН”, уроженец Станиславской области, лет 27, низкого роста, шатен, волосы зачесывает наверх, лицо круглое, розовое. Вооружен автоматом ППШ и пистолетом „ФН” калибра 9.

dzona w m. Dobromil obwodu drohobyckiego, pracowała u „POTAPA” w charakterze maszynistki, miała swoją ochronę [skadającą się z grupy] do 5 osób. W 1945 roku wyjechała do mias[ta] Lwowa, gdzie mieszka po dziś dzień z dwójką dzieci.

^b3. Kierownik rejonowego prowidu W-2, ounowski pseudonim „TI-SO” vel „WOJCZUK”, 35 lat, urodzony w m. Dobromil obwodu drohobyckiego, średniego wzrostu, szatyn, o siwych, zaczesanych na bok włosach, twarz smągła, pociągła, na twarzy ma bliznę po uderzeniu końskim kopytem. Uzbrojony w automat PPSz oraz 15-nabojowy pistolet kalibru 9^b.

Przed przekroczeniem granicy polsko-sowieckiej utrzymywał stosunki z „RUSŁANEM” i swoją żoną, mieszkającą do dziś w zachodnich województwach Polski.

4. Gospodarczy rejonowego prowidu W-2, ounowski pseudonim „TEREMET”.

5. Szef propagandy Krajowego Prowidu OUN tzw. Zakerzonja – HAŁASA Wasyl, ounowskie pseudonimy „BATYJ”, „ORŁAN”, „DNIPROWSKYJ”, „CZERNOMORSKYJ”, „ZENON”, „NAZAR”, „BIS”, „1814-97”, 30 lat, urodzony w jednym z osiedli podmiejskich Lwowa. Średniego wzrostu, włosy zaczesuje do góry, blondyn, twarz okrągła, smągła. Uzbrojony w automat PPSz oraz pistolet Walther kalibru 7,65.

Przed przekroczeniem granicy polsko-sowieckiej utrzymywał stosunki z członkami szczebla kierowniczego Krajowego Prowidu OUN w amerykańskiej strefie okupacyjnej „STACHEM”, „WOŁODYMYREM” i „SYCZEM” oraz na terenie zachodnich obwodów Ukrainy z „TUREM” i „WOLTEM”.

6. SAWCZYN Marija¹ vel HAŁASA vel GENTALSKAJA vel KRUPINSKAJA, ounowski pseudonim „MARICZKA”. Punkt łączności ma u CHIMKO Zinowii vel ZEŁENSKAJA vel HRUSZECKAJA vel MAJEWSKAJA Elizaweta, ounowski pseudonim „ZOJA”, mieszkającej na Pradze (dzielnica Warszawy) przy ulicy Targowej nr 33, wynajmuje mieszkanie u SIMCHODZKIEJ Marii.

7. Adiutant HAŁASY Wasyla – SOROKA Sławko, ounowski pseudonim „PTACH”, jego żona KOZERINSKAJA Anna, ounowski pseudonim „PEREŁKA” mieszkała we wsi Zagórzycy województwa szczecińskiego (Polska).

8. Szef rejonowego prowidu OUN „A-1”, działającego w lasach kormanickich koło Przemyśla, ounowski pseudonim „ŁUGOWYJ” vel „JASNIN”, urodzony w obwodzie stanisławskim, 27 lat, niskiego wzrostu, szatyn, włosy zaczesuje do góry, twarz okrągła, różowa. Uzbrojony w automat PPSz oraz pistolet FN kalibru 9.

До перехода советско-польской границы поддерживал связь с „РУСЛАНОМ”, „ГРИГОРИЕМ”, он же „КОД” и „ОРЛАНОМ”.

9. Связной „ЛУГОВОГО” – КАШУБИНСКИЙ Богдан, оуновская кличка „НЕСТЕР”.

10. Комендант района „А-1” – СТЕПОВОЙ.

11. Руководитель СБ районного „Провода” ОУН „Крит А-1” – ГАРАБАЧ Василий², оуновская кличка „ОРАЧ”, уроженец села Негрибка Перемышльского уезда (Польша), лет 25, среднего роста, плотного телосложения, шатен, волосы зачесывает набок, лицо продолговатое. Вооружен автоматом ППШ и пистолетом „ФН” калибра 9,65.

Семья ГАРАБАЧ в 1945 г. выехала из Польши и до настоящего времени проживает в г. Самбор Дрогобычской области.

12. Руководитель окружного „Провода” ОУН – ГУК Мирослав Тарасович, оуновские клички „ГРИГОРИЙ”, он же „КОД”, он же „11-14-К”, уроженец Перемышльского уезда (Польша), лет 28, среднего роста, шатен, волосы зачесывает набок, лицо бледное продолговатое, глаза глубоко впавшие. Вооружен автоматом ППШ и пистолетом ТТ.

Вместе с ним перешли советско-польскую границу его брат ГУК Евгений³, оуновская кличка „ЩИПАВКА” и связные „РЫС”, „ОЛЕНЬ” и „СТЕФАН”.

13. Руководитель СБ окружного „Провода” ОУН ГАРАБАЧ Иван⁴, оуновские клички „СТАРЫЙ”, он же „ПОЛУХАТЕР”, он же „2-2”, уроженец села Негрибка Перемышльского уезда (Польша), лет 30, высокого роста, худой, шатен, волосы зачесывает набок, лицо смуглое. Вооружен автоматом ППШ и пистолетом. Его жена проживает в гор. Самбор.

14. Заместитель руководителя окружного „Провода” ОУН „ЯРЫЙ”, он же „ЧЕРНЫЙ”.

15. Начальник надрайонного „Провода” ОУН, оуновский псевдоним „РУСЛАН”, он же „ТАРАС”, он же „100-Р-ЗЕТ”, уроженец г. Сокаль Львовской области, лет 30, среднего роста, шатен, волосы зачесывает набок, лицо худое, белое. Вооружен автоматом ППШ и пистолетом.

16. Связной „ОРЛАНА” – КРУП Павел, оуновский псевдоним „ПИМСТВА”.

17. Член бандгруппы „ОРЛАНА” – „ЧМИЛЬ”.

18. Руководитель районного „Провода” ОУН, оуновский псевдоним „ИГОРЬ”, он же „ГОМИН”, он же „2-5”, уроженец Львовской области, лет 30, низкого роста, брюнет, волосы зачесывает наверх, лицо смуглое, продолговатое, худое. Вооружен автоматом ППШ и пистолетом „ФН”.

Przed przekroczeniem polsko-sowieckiej granicy utrzymywał stosunki z „RUSŁANEM”, „HRYHORIEM” vel „KOD” oraz „ORŁANEM”.

9. Łącznik „ŁUGOWEGO” – KASZUBINSKIJ Bohdan, ounowski pseudonim „NESTER”.

10. Komendant rejonu A-1 – STEPOWYJ.

11. Szef SB rejonowego prowidu OUN „Krit A-1” – HARBACZ Wasyl², ounowski pseudonim „ORACZ”, urodzony we wsi Nehrybka powiat Przemyśl (Polska), 25 lat, średniego wzrostu, krzepkiej budowy ciała, szatyn, włosy zaczesuje na bok, twarz pociągła. Uzbrojony w automat PPSz oraz pistolet FN kalibru 9,65.

Rodzina HARBACZA w 1945 r. wyjechała z Polski i do dziś mieszka w m. Sambor obwodu drohobyckiego.

12. Szef okręgowego prowidu OUN – HUK Myrosław s. Tarasa, ounowskie pseudonimy „HRYHORIJ” vel „KOD” vel „11-14-K”, urodzony w powiecie Przemyśl (Polska), 28 lat, średniego wzrostu, szatyn, włosy zaczesuje na bok, twarz blada i pociągła, oczy głęboko osadzone. Uzbrojony w automat PPSz i pistolet TT.

Razem z nim granicę sowiecko-polską przekroczył jego brat HUK Jewhen³, ounowski pseudonim „SZCZYPAWKA” oraz łącznicy „RYŚ”, „OŁEN” i „STEPAN”.

13. Szef SB okręgowego prowidu OUN HARBACZ Iwan⁴, ounowskie pseudonimy „STARYJ” vel „POŁUHATOR” vel „2-2”, urodzony we wsi Nehrybka powiat Przemyśl (Polska), 30 lat, wysokiego wzrostu, szczupły, szatyn, włosy zaczesuje na bok, twarz smągła. Uzbrojony w automat PPSz i pistolet. Jego żona mieszka w mieś[cie] Sambor.

14. Zastępca szefa okręgowego prowidu OUN „JARYJ” vel „CZORNYJ”.

15. Szef nadrejonowego prowidu OUN, ounowski pseudonim „RUSŁAN” vel „TARAS” vel „100-R-ZET”, urodzony w m. Sokal obwodu lwowskiego, 30 lat, średniego wzrostu, szatyn, włosy zaczesuje na bok, twarz mizerna, blada. Uzbrojony w automat PPSz i pistolet.

16. Łącznik „ORŁANA” – KRUP Paweł, ounowski pseudonim „PIMSTWA”.

17. Członek grupy band[yckiej] „ORŁANA” – „CZMIL”.

18. Szef rejonowego prowidu OUN, ounowski pseudonim „IHOR” vel „HOMIN” vel „2-5”, urodzony w obwodzie lwowskim, 30 lat, niskiego wzrostu, brunet, włosy zaczesuje do góry, twarz smągła, pociągła, mizerna. Uzbrojony w automat PPSz i pistolet FN.

Jego żona MAZIAR Marija mieszka w mieś[cie] Lwowie, studiuje na Akademii Med[ycznej]. Jej siostra pracuje w rejonie samborskim jako nauczycielka.

Его жена МАЗЯР Мария проживает в гор. Львове, учится в мединституте, сестра ее работает учительницей в Самборском районе.

Каждый из них при переходе границы взял с собой бумагу, кальку и штамп для изготовления различных печатей.

Изложенное сообщается для ориентировки и принятия мер к розыску перечисленных лиц.

О результатах розыска прошу информировать.

Зам[еститель] начальника Управления 2-Н МГБ УССР
Подполковник (—) ПАСТЕЛЬНЯК

10 февраля 1948 г.
№ 7/3/428
гор. Киев

Верно:

Начальник Отделения 3 Отдела Управления 2-Н МГБ УССР
Капитан (—) ЛАПКОВСКИЙ

ДА СБУ, Ф. 11, спр. С-9108, арк. 175–178.

Завірена копія, машинопис.

Примітки

^{а-а} Вписано від руки.

^{б-б} Фрагмент помічений на полях вертикальною лінією.

¹ Савчин Марія, псевдо „Марічка”, дружина В. Галаси; керівник Українського Червоного Хреста на Перемищині в 1945.

² Гарабач Василь, псевдо „Орач”, референт СБ І району надрайону „Холодний Яр”.

³ Гук Євген, псевдо „Щипавка”, брат М. Гука; член боївки СБ „Летуна”.

⁴ Гарабач Іван, псевдо „Старий”, „Полугатор”, після акції „Вісла” заступник „Руслана” – провідника ОУН-Б на Ряшівщині.

Każdy z nich przy przekroczeniu granicy zabrał ze sobą papier, kalkę i matrycę w celu wyrabiania rozmaitych pieczęci.

Wszystko to opisane powyżej zostało przedłożone w celu poinformowania oraz przedsięwzięcia środków i poszukiwania wymienionych osób.

O wynikach poszukiwania proszę informować.

Zast[ępc]a naczelnika Zarządu 2-N MGB USRS
Podpułkownik (—) PASTELNIAK

10 lutego 1948 r.

Nr 7/3/428

mias[to] Kijów

Za zgodność:

Naczelnik Wydziału Oddziału 3 Zarządu 2-N MGB USRS

Kapitan (—) ŁAPKOWSKIJ

PA SBU, F. 11, spr. S-9108, k. 175–178.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

Przypisy

a- -a Wpisano odręcznie.

b- -b Wzdłuż akapitu na marginesie pionowa kreska.

¹ Sawczyn Marija, ps. „Mariczka”, żona W. Hałasy; w 1945 kierownik Ukr. Czerwonego Krzyża w Przemyskiem.

² Harabacz Wasyl, ps. „Oracz”, ref. SB rejonu I nadrejonu „Chołodnyj Jar”.

³ Huk Jewhen, ps. „Szcypawka”, brat M. Huka; członek bojówki SB „Łetuna”.

⁴ Harabacz Iwan, ps. „Staryj”, „Połuhator”, po akcji „Wisła” zca „Rusłana” – prowadnica OUN-B w Rzeszowskiem.

27 лютого 1948, б.м.в. Витяг з протоколу допиту
Володимира Щигельського „Бурлаки”

Совершенно секретно

Выписка

Из протокола показаний ЩИГЕЛЬСКОГО Владимира,
псевдоним „БУРЛАКА”

В конце мая 1947 г. я находился со своей группой УПА в лесном массиве „Курманича” [?]. Ко мне явилась гражданская политическая связь, которая подчинялась „ГРИГОРУ” и сообщила, что я должен явиться к политическому руководителю „ОРЛЯНУ”, который в это время находился на другом месте участка, на котором находились мы. „ОРЛЯН” являлся политическим референтом края. Ему подчинялись, по вопросам политического руководства, все воюющие соединения УПА, а также гражданское население. Я подразумеваю „гражданскую сеть” на всей территории Польши.

В тот же день, когда я получил приказ, я явился к „ОРЛЯНУ”, которому я осветил положение моей сотни УПА и пожаловался на плохое снабжение и плохие условия, в которых членам УПА приходилось воевать. Я говорил не только за свою сотню, но и за сотню „КРЫЛАЧА” и „ЛАСТИВКИ”. До моей встречи с „ОРЛЯНОМ”, последний заявил бойцам моей сотни, что если бы положение в Польше оказалось невыносимым, то нужно будет пробираться в Австрию – в американскую зону оккупации. Название города не было сообщено.

При моей встрече с „ОРЛЯНОМ” он интересовался военной ситуацией в моем районе. Я его проинформировал, что нам приходится ежедневно сражаться с польскими войсками, нам нечего есть, так как деревни были эвакуированы, и если это положение долго продолжится, мы не удержимся и будем разбиты. „ОРЛЯН” заявил, что нам нужно обязательно выдержать, ввиду того, что у него нет связи с высшим командованием. Установление связи ожидается ежедневно.

В случае действительно серьезного и невыносимого положения я должен был с моей сотней и с группами „ЛАСТОЧКИ” и „КРЫЛАЧА” переместиться на участок „Крыница”. Я получил приказ соединиться с „ХРОМЕНКО”, который находился на северо-западе от гор. Перемышль. „ХРОМЕНКО” я должен был передать приказ оставаться на своем участке и соединиться с проводником „ГРИГОРОМ”.

**27 lutego 1948, b.m.w. Wyciąg z protokołu przesłuchania
Wołodymyra Szczyhelśkiego „Burlaki”**

Ścisłe tajne

Wyciąg
z protokołu zeznań SZCZYHELŚKIEGO Wołodymyra,
pseudonim „BURŁAKA”

Pod koniec maja 1947 roku wraz ze swoją grupą UPA przebywałem w masywie leśnym „Kurmanicza”[?]. Przybył do mnie cywilny łącznik polityczny, podporządkowany „HRYHOROWI”, informując, że mam stawić się u kierownika politycznego „ORŁANA”, który w tym czasie przebywał w innym miejscu odcinka, niż my. „ORŁAN” był krajowym referentem politycznym. W kwestii politycznego kierownictwa podlegały mu wszystkie walczące zgrupowania UPA oraz ludność cywilna. Przez „siatkę cywilną” rozumiem [siatkę] na całym terytorium Polski.

W tym samym dniu, gdy otrzymałem rozkaz, stawiłem się u „ORŁANA”, któremu naświetliłem sytuację mojej sotni UPA i narzekałem na złe zaopatrzenie oraz warunki, w jakich członkowie UPA muszą teraz walczyć. Mówiłem nie tylko o swojej sotni, ale też o sotni „KRYŁACZA” i „ŁASTIWKI”. Przed moim spotkaniem z „ORŁANEM”, ten ostatni oznajmił żołnierzom z mojej sotni, że gdyby sytuacja w Polsce stała się nie do wytrzymania, to trzeba będzie przedostać się do Austrii – do amerykańskiej strefy okupacyjnej. Nazwa miasta nie została podana.

W trakcie naszego spotkania „ORŁAN” interesował się sytuacją wojskową na moim terenie. Poinformowałem go, że musimy codziennie staczać walki z Wojskiem Polskim, że nie mamy co jeść, ponieważ wsie zostały ewakuowane oraz że jeśli taka sytuacja potrwa dłużej, nie utrzymamy się i zostaniemy rozbici. „ORŁAN” oznajmił, że koniecznie musimy wytrwać, ponieważ on nie ma łączności z wyższym dowództwem. Ustanowienia łączności oczekuje każdego dnia.

W wypadku rzeczywiście poważnej sytuacji bez wyjścia mam wraz ze swoją sotnią oraz z grupami „ŁASTIWKI” i „KRYŁACZA” przenieść się na odcinek „Krynica”. Otrzymałem polecenie połączenia się z „HROMENKA”, który przebywał na północny zachód od mias[ta] Przemyśl. „HROMENCE” miałem przekazać rozkaz pozostania na swoim odcinku oraz połączenia się z prowidnykiem „HRYHOREM”. Zaproponowałem „ORŁANOWI”, [by] w wypadku wyjątkowo ciężkiej sytuacji (napomkną-

Я предложил „ОРЛЯНУ”, [чтобы] в случае невыносимой ситуации (на это я намекнул в беседе), сотням УПА попытаться перейти на территорию Чехословакии в американскую зону оккупации. „ОРЛЯН” не высказал своего мнения, заявив только, что относительно перемещения на запад у него нет указания от верховного командования. В случае безвыходного положения мне нужно было действовать по собственному усмотрению. На этом наша беседа кончилась, мы разошлись и с тех пор я с „ОРЛЯНОМ” не встречался. Его местонахождение мне неизвестно.

Верно:

Зам[еститель] нач[альника] 1 Отдела 1 Управления МГБ СССР
Майор (—) ЛАДЫГИН

^a-27 П 48 г.^a

ДА СБУ, Ф. 11, спр. С-9108, т. 12, арк. 100–101.

Копія, машинопис.

На документі зроблена від руки примітка: У спр[аву] „Орлана”.

Примітки

^a-^a Вписано від руки.

łem o tym w trakcie rozmowy), sotnie UPA spróbowaly przejść przez terytorium Czechosłowacji do amerykańskiej strefy okupacyjnej. „ORŁAN” nie wypowiedział się na temat mojej propozycji. Oznajmił tylko, że w sprawie przemieszczenia się na Zachód nie ma on wytycznych od naczelnego dowództwa. W wypadku [zaistnienia] sytuacji bez wyjścia, mam działać według własnego uznania. Na tym nasza rozmowa się zakończyła, rozstałiśmy się i od tej pory z „ORŁANEM” się nie spotykałem. Jego miejsce pobytu nie jest mi znane.

Za zgodność:

Zast[ępc]a Nacz[elnika] 1 Wydziału 1 Zarządu MGB USRS
Major (—) ŁADYGIN

a-27 II 48 r.^a

PA SBU, F. 11, spr. S-9108, t. 12, k. 100–101.

Kopia, maszynopis

Na dokumencie odręczna adnotacja: Do sprawy „Orłana”.

Przypisy

a--a Wpisano odręcznie.

**Травень 1956, Варшава. Інформаційна довідка МВС
про українське населення в Польщі**

Варшава, травня 1956 р.

^а-Для службового користування^а

Інформація
у справі українського населення

I.

На території держави проживає близько 150 000 осіб української національності¹.

Місця найбільшого зосередження цього населення – у Ольштинському (60 000), Кошалінському (30 000), Ряшівському (20 000), Люблінському (15 000), Вроцлавському (15 000), Гданському (5000), Зеленогірському (12 000) і Щецінському (8000) воєводствах:

Поселення українського населення на Возз'єднаних землях відбувалось у період, коли кращі господарства було вже розділено.

Часто селили кілька родин в одному господарстві (Ольштинське і Зеленогірське воєводства) та у найгірших господарствах, де бракувало господарських будівель або вони були ушкоджені.

Внаслідок такого розселення ситуація українського населення досить важка, напр. в Ольштинському воєводстві із 10 462 українських господарств більш ніж 3000 вимагають капітального ремонту, а 850 взагалі непридатні для використання і вимагають негайної заміни.

Цю ситуацію погіршує факт, що, незважаючи на багаторазові звернення окремих президій ВНР, до цього часу не збільшено норми виділення будівельних матеріалів і безповоротних кредитів для зацікавлених воєводств.

Про ці та інші економічні труднощі українське населення заявляло на нарадах українського активу, організованих на місцях з ініціативи Міністерства внутрішніх справ.

Ці труднощі – одна з головних причин повернення виселених в попередні місця проживання.

Про це свідчить хоча б той факт, що найбільше [населення] повертається з Ольштинського воєводства, в якому ситуація цього населення мабуть найважча. Наприклад, у багатьох населених пунктах Моронгського, Гурово-Ілавецького, Решельського та інших повітів часто кілька українських родин живе в одному невеликому будинку.

**Maj 1956, Warszawa. Notatka informacyjna MSW
w sprawie ludności ukraińskiej w Polsce**

Warszawa, dnia maja 1956 r.

^aPoufne^a

Informacja
w sprawie ludności ukraińskiej

I.

Na terenie kraju zamieszkuje około 150 000 osób narodowości ukraińskiej¹.

Największe skupiska tej ludności są w województwach: olsztyńskim (60 000), koszalińskim (30 000), rzeszowskim (20 000), lubelskim (15 000), wrocławskim (15 000), gdańskim (5000), zielonogórskim (12 000) i szczecińskim (8000).

Osiedlanie się ludności ukraińskiej na Ziemiach Odzyskanych odbywało się w okresie, kiedy już lepsze gospodarstwa były rozdysponowane.

W wielu wypadkach lokowano po kilka rodzin na jednym gospodarstwie (Olsztyńskie, Zielonogórskie) i na najgorszych gospodarstwach, o niepełnym stanie budynków gospodarczych lub uszkodzonych.

W wyniku takiego osadnictwa sytuacja ludności ukraińskiej jest dość trudna, np. w województwie olsztyńskim na 10 462 gospodarstw ukraińskich – ponad 3000 wymaga kapitalnego remontu, a 850 w ogóle nie nadaje się do użytku i wymaga natychmiastowej zamiany.

Sytuację tę pogarsza fakt, że mimo kilkakrotnych wystąpień poszczególnych prezydiów WRN dotychczas nie zwiększono puli przydziału materiałów budowlanych i kredytów bezzwrotnych dla zainteresowanych województw.

Ta i inne trudności gospodarcze zgłaszane były przez ludność ukraińską na naradach aktywu ukraińskiego, organizowanych w terenie z inicjatywy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Są one jedną z głównych przyczyn powracania wysiedlonych na poprzednie miejsce zamieszkania.

Świadczy o tym chociażby fakt, że najwięcej powraca z województwa olsztyńskiego, gdzie sytuacja tej ludności jest bodaj najcięższa. Np. w wielu miejscowościach powiatów: Morąg, Górowo Iławieckie, Reszel i inne, często kilka rodzin ukraińskich mieszka w jednym niezbyt dużym budynku. Dość często spotyka się, że rodzina chłopska [licząca] 6–10 osób mieszka w jednym pokoju i to niekiedy na piętrze.

Досить часто буває так, що селянська родина, яка складається з 6–10 осіб, живе в одній кімнаті, і то інколи на поверсі.

Тривання такої ситуації ще більше поглиблює серед українського населення незадоволення його перебуванням на Західних землях.

Кількість випадків повернення в давні місця проживання особливо зросла у 1955 р. і [цей процес триває] далі.

Повернення стосуються переважно Люблінського і Ряшівського воєводств.

Президія ВНР у Любліні в принципі приймала всіх осіб, які повертались, незважаючи на те, чи їхні господарства були розподілені, чи ні. Загалом до цього часу (від VI 1952 р.) у Люблінське воєводство повернулося приблизно 800 родин.

Усі хто повертається, як правило намагаються повернути у свої давні господарства, тимчасово поселяючись хто де може (у ДЗГ, у виробничих кооперативах, у родичів, знайомих, а навіть досить часто у поселенця в своєму давньому господарстві).

Поява осіб, що повертаються в колишньому місці проживання часто викликає сварки, бійки і неспокій серед поселенців. Деякі поселенці під впливом постійних нагадувань з боку осіб, які повертаються, залишають свої господарства і поселяються у містах або створюють свої господарства на присадибних кооперативних ділянках, а часом виявляють бажання виїзду на Західні землі.

Серед осіб, які повертаються, багато людей не працюють і живуть у важких матеріальних і житлових умовах.

У Ряшівському воєводстві президія ВНР у принципі не погоджується з самовільними поверненнями.

II.

Праця з українським населенням набрала реальних форм наприкінці минулого року, після листа секретаріату ЦК ПОРП від червня 1955 р. Вона розпочалася з організації нарад з українським населенням, на яких було роз'яснено політику Партії у національному питанні, вислухано кривди і скарги цього населення, розглянуто випадки дискримінації, органам місцевої влади передано багато справ, що вимагають вирішення.

В результаті проведених нарад (на рівні повіту) відбулося певне наближення президій національних рад до української проблеми на місцях, що значною мірою вплинуло на економічну і політичну активність українського населення, спричинившись в принципі до ліквідації культурного й мовного підпілля.

Nielikwidowanie tego stanu rzeczy pogłębia jeszcze bardziej wśród ludności ukraińskiej poczucie niezadowolenia z ich pobytu na Ziemiach Zachodnich.

W szczególności powroty na dawne miejsce zamieszkania wzrosły w 1955 r. i w dalszym ciągu trwają.

Powroty dotyczą przeważnie województwa lubelskiego i rzeszowskiego.

Prezydium WRN w Lublinie w zasadzie przyjmowało wszystkich powracających bez względu na to, czy gospodarstwo ich zostało rozdysponowane, czy nie. Ogółem dotychczas (od VI 1952 r.) powróciło do województwa lubelskiego około 800 rodzin.

Wszyscy powracający z reguły dążą do odzyskania swoich dawnych gospodarstw, osiedlając się na razie, gdzie kto może (w PGR, spółdzielniach produkcyjnych, u krewnych, znajomych, a nawet dość często na byłych swoich gospodarstwach u osiedleńca).

Pojawienie się powracających na dawnym miejscu zamieszkania wywołuje częste kłótnie, bijatyki i niepokój wśród osiedleńców. Niektórzy osiedleńcy pod wpływem ciągłych upomnień ze strony powracającego, opuszczają swoje gospodarstwa i osiedlają się w miastach lub urządzają gospodarstwo swoje na działkach przyzagrodowych spółdzielczych, a niekiedy zgłaszają chęć wyjazdu na Ziemię Zachodnie.

Spośród powracających wielu nie pracuje i znajduje się w trudnych warunkach materialnych i mieszkaniowych.

W województwie rzeszowskim Prezydium WRN w zasadzie nie toleruje samowolnych powrotów.

II.

Praca z ludnością ukraińską nabrała realnych kształtów w końcu ubiegłego roku po liście Sekretariatu KC PZPR z czerwca 1955 r. Rozpoczęto ją organizacją narad z ludnością ukraińską, na których wyjaśniono politykę Partii w kwestii narodowościowej, wysłuchiwno krzywd i żalów tej ludności, badano wypadki dyskryminacji, przekazywano wiele spraw do załatwienia organom władzy terenowej.

W wyniku przeprowadzonych narad (na szczeblu powiatu) nastąpiło pewne zbliżenie się prezydiów rad narodowych do problemu ukraińskiego w terenie, uaktywniając w poważnym stopniu ludność ukraińską pod względem gospodarczym i politycznym, przyczyniając się do likwidacji w zasadzie podziemia kulturalnego i językowego.

W województwach koszalińskim, zielonogórskim, gdańskim, wrocławskim nieco polepszoano sytuację gospodarzą Ukraińców (przydzielono lepsze budynki, wyremontowano stare, zlikwidowano „czworaki”

У Кошалінському, Зеленогірському, Гданському, Вроцлавському воєводствах дещо покращено господарчу ситуацію українців – виділено кращі будинки, відремонтовано старі, ліквідовано бараки на чотири кімнати – будинки спільного проживання, що залишилися від фільварків, що не давали змоги нормально господарювати. Внаслідок цих заходів значно зменшилася кількість осіб, які повертаються з цих територій в місця попереднього проживання.

На місцях „вийшов з підпілля” досить численний український актив, який у багатьох місцях компактного проживання створив культурно-освітні комісії, що налагодили співпрацю з органами народної влади у галузі організації культурного життя в українських середовищах.

Великі досягнення має художній самодіяльний рух. Так, у Люблінському воєводстві утворено 12 українських самодіяльних груп, у Кошалінському – 10, в Ольштинському – 8, у Вроцлавському – 4. У процесі формування перебувають групи вивчення української мови, які охопили приблизно 2000 осіб української молоді. Сільські і повітові бібліотеки, хоча ще недостатньо, але щораз краще забезпечуються українськими книжками й газетами.

Основний недолік роботи з українським населенням – її нерівномірність, викликана тим, що в деяких воєводствах не зауважують української проблеми. Так, в Ольштинському, Гданському, Ряшівському, Щецинському воєводствах довгий час були прибічниками поглядів про мниму асиміляцію українського населення та про природне поглинення „низької української культури високою польською культурою”.

Внаслідок цієї плутанини понять в Ольштинському, Ряшівському і Щецинському воєводствах наради з українським населенням почали проводити щойно після XX з'їзду КПРС².

Серйозною помилкою є однолінійність роз'яснення суспільству українського питання. За винятком Люблінського воєводства майже ніде не ведеться агітаційно-пропагандистської роботи серед польського населення. Центральна преса не надрукувала жодної проблемної статті на тему українського питання. Польське радіо також не проявляє жодної активності у цьому напрямку.

Внаслідок слабкої теоретичної підготовки працівників апарату національних рад по проблемах висвітлення національного питання взагалі, а особливо українського, працівники, що відповідають за національну проблематику, на практиці як правило обмежуються до механічного впливу на українське населення, не вникаючи глибше у його психіку, менталітет, звичаї і настрої. Це призводить до відсутності

– zbiorowe domy pofolwarczne, które nie zezwalały na normalne prowadzenie gospodarki. W wyniku tych posunięć znacznie zmniejszyła się ilość powracających na poprzednie miejsce zamieszkania z tych terenów.

W terenie „ujawnił się” dość liczny aktyw ukraiński, który w wielu skupiskach wyłonił komisje kulturalno-oświatowe, nawiązujące współpracę z organami władzy ludowej w zakresie organizacji życia kulturalnego w środowiskach ukraińskich.

Duże osiągnięcia uzyskał amatorski ruch artystyczny. Tak w województwie lubelskim powstało 12 ukraińskich zespołów artystycznych, w koszańskim – 10, w olsztyńskim – 8, we wrocławskim – 4. W trakcie organizacji są zespoły nauczania języka ukraińskiego, które objęły około 2000 młodzieży ukraińskiej. Biblioteki gromadzkie i powiatowe, choć jeszcze niedostatecznie, lecz coraz lepiej zaopatrywane są w lekturę i prasę ukraińską.

Podstawowym brakiem w pracy wśród ludności ukraińskiej jest jej nierównomierność spowodowana niedostrzeganiem problemu ukraińskiego w niektórych województwach. Tak w województwie olsztyńskim, gdańskim, rzeszowskim, szczecińskim dłuższy czas hołdowano błędnym poglądom o rzekomej asymilacji ludności ukraińskiej, o naturalnym pochłonięciu „niskiej kultury ukraińskiej przez wysoką kulturę polską”.

Na skutek tej gmatwaniny pojęć w województwie olsztyńskim, rzeszowskim i szczecińskim narady z ludnością ukraińską rozpoczęto dopiero po XX Zjeździe KPZR².

Poważnym brakiem jest jednotorowość w wyjaśnianiu społeczeństwu kwestii ukraińskiej. Za wyjątkiem województwa lubelskiego nie prowadzi się prawie nigdzie żadnej pracy propagandowo-agitacyjnej z ludnością polską. Prasa centralna nie zamieściła ani jednego artykułu problemowego na temat kwestii ukraińskiej. Radio polskie również nie przejawia w tym kierunku żadnej aktywności.

Na skutek słabego przygotowania teoretycznego pracowników aparatu rad narodowych w zagadnieniach ujęcia kwestii narodowej w ogóle, a w problematyce ukraińskiej w szczególności, pracownicy odpowiedzialni za sprawy narodowościowe ograniczają się zazwyczaj w praktyce do mechanicznego oddziaływania na ludność ukraińską, nie wnikając bliżej w jej psychikę, mentalność, obyczaje i nastroje. Prowadzi to do braku zaufania i wzajemnego zrozumienia między organami władzy terenowej a tą ludnością.

Tak w województwach wrocławskim, rzeszowskim i zielonogórskim brak zaufania wykorzystały czynniki zagraniczne, mianowicie organizacja „Związek Łemków” („Łemko-Sojuz”) w Kanadzie. Związek ten stwo-

довіри і взаємозрозуміння між органами місцевої влади і українським населенням.

Так, у Броцлавському, Ряшівському і Зеленогірському воєводствах відсутність довіри використали закордонні чинники, а саме організація „Союз лемків” („Лемко-Союз”) з Канади. Цей союз створив розгалужену сітку кореспондентів свого друкованого органу „Карпатська Русь” і намагається перехопити ініціативу у сфері ідеологічного впливу на цю частину українського населення, проповідуючи теорію, що лемки – це не українці, а „русини”, і мусять мати свою власну організацію.

Серйозним недоліком є відсутність будь-якого зацікавлення і праці у вищезгаданій справі з боку Міністерства культури і [Міністерства] сільського господарства.

Суттєвим недоліком у сфері праці з українським населенням є: відсутність співпраці між відділами президій національних рад, компанійщина і незадовільний аналіз результатів цієї праці, слабке кадрове забезпечення окремих посад, на яких вимагається знання української мови, літератури і мистецтва.

Після XX З'їзду зросло і поглибилося позитивне ставлення українського населення до народної влади.

Зараз це населення активно включається у підготовку організаційного з'їзду Українського суспільно-культурного товариства, вибираючи на нарадах активу делегатів на з'їзд. У Варшаві створено Оргкомітет з'їзду. Термін [проведення] з'їзду визначено на 16–17 червня ц. р.

Оргкомітет з'їзду зустрічається з низкою труднощів персонального і технічного характеру (відсутність приміщень, постійного місця праці, труднощі з оплатою прийнятих на роботу людей).

Є численні сигнали про те, що делегати на з'їзді мають плани поставити під сумнів слушність акції виселення українського населення у післявоєнні роки та будуть домагатися права вільного повернення в колишні місця проживання (детальний цієї справи є темою спеціальної записки).

Створення Українського суспільно-культурного товариства – наступний крок у напрямку активізації українського населення у політичному і господарському житті держави, залученням народних мас до участі у керівництві державою.

Висновки

З метою повнішого забезпечення реалізації постанов Партії з українського питання потрібно:

rzył rozległą sieć korespondentów dla swego organu prasowego „Karpacka Ruś” i usiłuje przejąć inicjatywę w ideologicznym oddziaływaniu na tę część ludności ukraińskiej, głosząc teorię, że Łemkowie nie są Ukraińcami, a „Rusinami” i muszą mieć swoją własną organizację.

Poważnym niedociągnięciem jest brak jakiegokolwiek zainteresowania i pracy ze strony Ministerstwa Kultury i [Ministerstwa] Rolnictwa w powyższej sprawie.

Istotnymi niedociągnięciami w zakresie pracy z ludnością ukraińską jest brak współpracy międzywydziałowej prezydiów rad narodowych, kampanijność i niedostateczna analiza wyników tej pracy, słaba obsada etatowa poszczególnych stanowisk, gdzie pożądana jest znajomość języka ukraińskiego, literatury i sztuki ukraińskiej.

Po XX Zjeździe wzrósł i pogłębił się pozytywny stosunek ludności ukraińskiej do władzy ludowej.

Obecnie ludność ta aktywnie włącza się do przygotowania zjazdu organizacyjnego Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, wybierając na naradach aktywu delegatów na zjazd. W Warszawie powołano Komitet Organizacyjny Zjazdu. Termin zjazdu wyznaczono na 16–17 czerwca br.

Komitet Organizacyjny zjazdu napotyka na szereg trudności natury personalnej i technicznej (brak lokalu, stałego miejsca pracy, trudności w opłacaniu zaangażowanych pracowników).

Są liczne sygnały, że delegaci na zjeździe mają zamiar kwestionować słuszność akcji wysiedleńczej ludności ukraińskiej w latach powojennych i będą domagać się swobodnego prawa powrotu na dawne miejsce zamieszkania (szczegóły w tej sprawie są przedmiotem specjalnej notatki).

Powołanie Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego jest dalszym krokiem w kierunku uaktywnienia ludności ukraińskiej w życiu politycznym i gospodarczym kraju, przyciągnięcia mas ludowych do udziału w rządzeniu krajem.

Wnioski

W celu pełniejszego zabezpieczenia realizacji uchwał Partii w kwestii ukraińskiej należałoby:

1) Zachodzi konieczność dokonania krytycznej oceny akcji „W”. Zdaniem MSW przeprowadzenie akcji „W” było niesłuszne i wyrządziło niepowetowane szkody. Zastosowanie obcej socjalizmowi zasady zbiorowej odpowiedzialności całego odłamu ludności za działalność band, wyrażające się w masowym zastosowaniu represji (przymusowe przesiedlenie), szło w parze z poważnym naruszeniem leninowskich zasad polityki naro-

1) Дати критичну оцінку акції „В”. На думку МВС проведення операції „В” було невірним і завдало непоправної шкоди. Застосування невластивого соціалізму в принципі колективної відповідальності усієї частини населення за діяльність банд, що знайшло свій вираз у застосуванні масових репресій (примусове переселення), відбувалося із серйозними порушеннями ленінських принципів національної політики. Крім господарських збитків (втрата і знищення майна виселених), проведення операції „В” мало своїм результатом серйозну, не виправлену до цього часу політичну шкоду, а саме: сильне почуття несправедливості у виселених та зростання націоналістичних настроїв як серед виселених, так і серед польського оточення. Закріпленню такого стану справ сприяла не ліквідована до цього часу дискримінація в різних галузях життя.

2) Для виправлення кривди, якої було завдано українському населенню і протидії тенденції до виїздів, необхідно значно збільшити матеріальну допомогу, у першу чергу тим переселенцям, які її найбільше потребують (збільшення безповоротних кредитів на ремонти і будівництво господарських будівель та виділення потрібного фонду будівельних матеріалів). Треба було б подумати про можливість перенесення на ці цілі частини кредитів і матеріалів, призначених для акції поселення, а також виділення переселенцям, у обґрунтованих випадках, господарств, призначених для акції поселення. Крім того, треба було б дати і збільшити кредити на покупку інвентаря та іншу допомогу для слабких господарств.

Поруч з господарською допомогою повинна йти праця, що матиме на меті доведення до свідомості як українського, так і сусіднього польського населення позиції Партії і Уряду в справі т. зв. операції „В”.

3) Треба виступати проти тенденцій повернення, шляхом роз’яснення пов’язаних з цим труднощів (факт зайняття господарства осадником, знищення господарства і т. п.).

Особа, яка має намір повернутися в місце попереднього проживання повинна звернутися у цій справі до президії ВНР воєводства, з якого була виселена. Президія ВНР повинна дати [такій особі] відповідь, інформуючи її про можливість повернення на своє давнє господарство.

У випадку, коли особа повертається, незважаючи на негативну відповідь Президії ВНР, або приїжджає без завчасного попередження, Президія ВНР повинна старанно вивчити можливості поселення особи, що повертається, таким чином, щоб запобігти конфліктам з теперішнім власником.

dowościowej. Przeprowadzenie akcji „W” przyniosło w efekcie poza szkodami gospodarczymi (utrata i dewastacja mienia wysiedlonych) poważną, nie naprawioną po dziś dzień szkodę polityczną, a mianowicie głęboki żal u wysiedlonych oraz wzrost nastrojów nacjonalistycznych zarówno wśród wysiedlonych jak i wśród otoczenia polskiego. Utrwaleniu tego stanu rzeczy sprzyjała nieprzewidywana po dziś dzień dyskryminacja w różnych dziedzinach życia.

2) Dla naprawienia krzywdy wyrządzonej ludności ukraińskiej i przeciwdziałania tendencjom wyjazdowym wydaje się konieczne znaczne zwiększenie pomocy materialnej w pierwszej kolejności dla najbardziej potrzebujących jej przesiedleńców (udzielenie bezzwrotnych kredytów na remonty i budowę zabudowań gospodarczych i przydzielenie potrzebnej puli materiałów budowlanych). Należałoby rozważyć ewentualność przetrzeżenia na ten cel części kredytów i materiałów zarezerwowanych dla akcji osiedleńczej, a również przydzielenie przesiedleńcom w wypadkach uzasadnionych gospodarstw przeznaczonych dla akcji osiedleńczej. Ponadto należałoby przeznaczyć i zwiększyć kredyty na zakup inwentarza i inną pomoc dla słabszych gospodarstw.

W parze z pomocą gospodarczą powinna iść praca mająca za zadanie doprowadzenie do świadomości zarówno ludności ukraińskiej, jak i sąsiadującej z nią ludności polskiej, stanowiska Partii i Rządu w sprawie tzw. akcji „W”.

3) Należy przeciwstawiać się tendencjom powrotowym przez wyjaśnianie trudności z tym związanych (fakt zajęcia gospodarstwa przez osadnika, dewastacja gospodarstwa itp.).

Zamierzający powrócić na poprzednie miejsce zamieszkania powinien zwrócić się w tej sprawie do Prezydium WRN województwa, z którego został wysiedlony. Prezydium WRN powinno mu udzielić odpowiedzi, informując go o możliwości powrotu na jego dawne gospodarstwo.

W wypadku powrotu mimo negatywnej odpowiedzi Prezydium WRN, względnie przyjazdu bez uprzedniego poinformowania się, Prezydium WRN powinno starannie zbadać możliwości osiedlenia powracającego w sposób, który zapobiegałby konfliktom z obecnym właścicielem.

Doświadczenie województwa lubelskiego wskazuje na to, że w szeregu wypadków stabilizację powracającego nie na swoje uprzednie gospodarstwo udało się uzyskać.

W wypadku, gdy zachowanie się powracającego staje się źródłem konfliktów – powinien zostać wysiedlony.

Nadmienia się, że podstawą prawną do wysiedlenia mogą być przepisy wykonawcze do dekretu o ochronie granic, uzależniające zezwolenie na zamieszkanie w pasie granicznym od zezwolenia władz.

Досвід Люблінського воєводства показує, що в ряді випадків вдається досягнути стабільності особи, яка повертається не на своє попереднє господарство.

У випадку, коли поведінка особи, яка повертається, стає джерелом конфліктів – вона повинна бути виселена.

Нагадую, що юридичною основою для виселення можуть бути виконавчі розпорядження до Декрету про охорону кордонів, які пов'язують отримання дозволу на проживання у прикордонній зоні з дозволом [органів] влади.

Справа залишення господарства на В[озз'єднаних] з[емлях] повинна трактуватися так само, як справи залишення господарств переселенцями-поляками.

4) Винести питання роботи з українським населенням на [засідання] комісії з питань національних рад щоб:

а) зобов'язати відповідних міністрів до виконання завдань, які виникають з постанов в українському секторі,

б) зобов'язати президії національних рад ще раз проаналізувати попередню працю в українських середовищах і внести відповідні пропозиції господарського характеру.

241.V.IЗ

ІНП, МВС І/198, арк. 233–239.

Копія, машинопис.

Немає відправника й адресата.

Примітки

^{a-a} Дописано від руки.

¹ У дійсності, як впливає з детального зведення (нижче) – 165 000 українців.

² XX З'їзд КПРС відбувся 14–25 лютого 1956 у Москві.

Sprawa opuszczenia gospodarstwa na Z[iemiach] O[dzyskanych] winna być traktowana na równi ze sprawami opuszczania gospodarstw przez osadników Polaków.

4) Postawić zagadnienie pracy z ludnością ukraińską na komisję do spraw rad narodowych w celu:

a) zobowiązania zainteresowanych ministrów do wykonywania zadań, wynikających z uchwał na odcinku ukraińskim,

b) zobowiązania prezydiów rad narodowych do przeanalizowania dotychczasowej pracy w środowiskach ukraińskich i postawienia odpowiednich wniosków natury gospodarczej.

241.V.IZ

IPN, MSW I/198, k. 233–239.

Kopia, maszynopis.

Brak wystawcy i odbiorcy.

Przypisy

^{a- -a} Dopisano odręcznie.

¹ W rzeczywistości, jak wynika ze szczegółowego zestawienia (poniżej) – 165 000 Ukraińców.

² XX Zjazd KPZR odbył się 14–25 lutego 1956 w Moskwie.

19 червня 1956, Варшава. Протокол засідання Колегії МВС
від 5 червня 1956 р.

Міністерство внутрішніх справ

^a-затверджений

19.06.1956-^a

^b-Проект-^b

Таємно. Прим. ^{a-1}-^a

Протокол № 017/56/^b-50-^b
засідання Колегії МВС, що відбулося
5 червня 1956 р.

Присутні на засіданні

Заступник міністра	– тов. Шнек ¹
Заступник міністра	– тов. Антосевич ²
Заступник міністра	– тов. Добешак ³
Командувач В[нутрішніх] в[ійськ]	– тов. Гюбнер
Головний комендант Громадянської міліції	– тов. Волянський ⁴
Генеральний директор з питань забезпечення	– тов. Фіялек ⁵
І секр[етар] відомчого ком[ітету] ПОРП	– тов. Наконечник ⁶
Директор Кабінету Міністра	– тов. Павляк ⁷
Відсутні:	– тов. міністр Віха ⁸ у зв'язку з хворобою.

Запрошені на засідання Колегії:

1. Дир[ектор] Адміністративно-господ[арського] управління	– Тов. Мінько ⁹
2. Заступник[а] директора] Адм[іністративно]-господ[арського] упр[авління]	– Тов. Кальварський ¹⁰
3. Секретар ООП	– Тов. Галдась ¹¹
4. Дир[ектор] Гром[адського]-адм[іністративного] департаменту	– Тов. Бронятовський ¹²
5. Начальник відділу	– Тов. Земкевич ¹³
6. Представник Гром[адського]-адм[іністративного] деп[артаменту]	– Тов. Сосна

Порядок денний:

1. Затвердження протоколу № 016/56 засідання Колегії від 29 травня 1956 р.

**19 czerwca 1956, Warszawa. Protokół posiedzenia Kolegium MSW
z 5 czerwca 1956 r.**

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

^a-zatwierdzony
w dn. 19.06.1956-^a
^b-Projekt-^b
Tajne. Egz. ^a-1-^a

Protokół Nr 017/56/^c-50-^c
z posiedzenia Kolegium MSW odbytego w dniu
5 czerwca 1956 r.

Obecni na posiedzeniu

W[ice]minister	– tow. Sznek ¹
W[ice]minister	– tow. Antosiewicz ²
W[ice]minister	– tow. Dobieszak ³
Dowódca W[ojsk] W[ewnętrznych]	– tow. Huebner
Komendant Główny Milicji Obywatelskiej]	– tow. Wolański ⁴
Generalny Dyrektor ds. Zaopatrzenia	– tow. Fijałek ⁵
I Sekr[etarz] Kom[itetu] Zakładowego PZPR	– tow. Nakoniecznik ⁶
Dyrektor Gabinetu Ministra	– tow. Pawlak ⁷
Nieobecni:	– tow. Minister Wicha ⁸ z powodu choroby

Zaproszeni na posiedzenie Kolegium

1. Dyr[ektor] Zarządu Administracyjno-Gospo- d[arczego]	– tow. Mińko ⁹
2. Z-ca Dyr[ektora] Zarz[ądu] Adm[inistracyjno]- -Gospod[arczego]	– tow. Kalwarski ¹⁰
3. Sekretarz OOP	– tow. Hałdaś ¹¹
4. Dyr[ektor] Departamentu Społ[ecznie]-Adm[i- nistracyjnego]	– tow. Broniatowski ¹²
5. Naczelnik Wydziału	– tow. Ziemkiewicz ¹³
6. Przedstawiciel Dep[artamentu] Społ[ecznie]- -Adm[inistracyjnego]	– tow. Sosna

Porządek dzienny:

1. Zatwierdzenie protokołu Nr 016/56 posiedzenia Kolegium z dnia
29 maja 1956 r.

2. Звіт про діяльність Громадсько-адміністративного управління за період 1 I 1955 р. – 1 V 1956 р.

3. Інформація у справі українського населення.

[...]

до пункту 3. Інформація у справі українського населення.

Тов. Гюбнер: У 1944–46 рр. і в 1947 р. влада в районах, що пізніше були охоплені акцією „В”, фактично була в руках банд УПА. Ми мали повне право і обов’язок боротися з цією контрреволюцією за допомогою регулярних військ. Під час цієї боротьби були видані безпощадні директиви, що стос[увалися] цивільного населення, які призвели до того, що все населення активно підтримувало банди. У тих умовах практично не було можливості ліквідувати банди без одночасного виселення людності. У той час були випадки виступів деяких комуністів проти нещадних, несправедливих по відношенню до цивільного населення директив, але не було виступів проти самої акції „В”. Ми зробили велику помилку по відношенню до українського населення, застосовуючи проти нього суворі репресії. Акція „В” була кінцевим результатом цієї помилки. Ми оцінюємо нашу позицію у тих справах як невірну і несправедливу, як таку, що не відповідає нашій ідеології, але сама тільки оцінка не виправдовує наших страшних помилок. Обов’язковою є повна реабілітація і представлення звіту про те, що було. Пропозицію піддати операцію „В” критичній оцінці вважаю вірною. На передбаченому з’їзді треба сказати правду, пригадати, як було – не для того, щоб виправдовуватись, а щоб пояснити. Треба підкреслити, що організація масового повернення практично неможлива, але в кожному конкретному випадку Партія і Уряд зроблять усе, що можна буде зробити. Вважаю, що проблему заподіяних кривд можна буде розв’язати не тільки шляхом повернення, а й шляхом надання максимальної допомоги і опіки усім тим, які вважають себе скривдженими. Доцільно було б зробити це ще перед з’їздом. На мою думку, Гром[адсько]-адм[іністративний] деп[артамент] повинен діяти швидше і більш динамічно, використовуючи всі можливості, з розмовами з усіма зацікавленими цією справою міністрами і заступниками міністрів включно.

Тов. Волянський: Погоджуюся з тов. Гюбнером, що операція „В” у ті часи була єдиним можливим рішенням. Іншого шляху не було. Безрезультатно перекидалися дивізії з фронту. Місцеві умови, допомога абсолютно всього населення створили необхідність підризу ба-

2. Sprawozdanie z działalności Zarządu Administracyjno-Gospodarczego za okres I I 1955 r. – I V 1956 r.

3. Informacja w sprawie ludności ukraińskiej.

[...]

do pkt. 3. Informacja w sprawie ludności ukraińskiej.

Tow. Huebner: W latach 1944–46 i 1947 władza na terenach objętych później akcją „W” należała faktycznie do band UPA. Mielśmy pełne prawo i obowiązek walczyć z tą kontrrewolucją przy pomocy wojsk regularnych. W walce tej wydawane były bezwzględne dyrektywy dot[yczące] ludności cywilnej, które spowodowały, że cała ludność czynnie popierała bandy. W tych warunkach nie istniała praktycznie możliwość likwidacji band bez równoczesnego wysiedlenia ludności. W tym czasie były wypadki występowania niektórych komunistów przeciwko bezwzględnym, krzywdzącym ludność cywilną dyrektywom, ale nie było sprzeciwu wobec akcji „W” jako takiej. Popełniliśmy ogromny błąd w stosunku do ludności ukraińskiej, stosując przeciwko niej ostre represje. Akcja „W” była ostatecznym wynikiem tego błędu. Oceniamy nasze stanowisko w tych sprawach jako niesłuszne i niesprawiedliwe, niezgodne z naszą ideologią, ale sama ocena nie usprawiedliwia naszych potwornych błędów. Konieczna jest pełna rehabilitacja i zdanie rachunku z tego, co było. Wniosek dokonania krytycznej oceny akcji „W” uważam za słuszny. Na projektowanym zjeździe należy powiedzieć prawdę, przypomnieć jak było – nie po to, aby się usprawiedliwiać, ale po to, by wyjaśnić. Należy stwierdzić, że zorganizowanie gremialnego powrotu jest praktycznie niemożliwe, ale że w każdym poszczególnym przypadku Partia i rząd uczyni wszystko, co będzie możliwe do zrobienia. Uważam, że problem krzywd popełnionych rozwiązać należy nie tylko poprzez powrót, ale przez udzielenie maksymalnej pomocy i opieki wszystkim tym, którzy czują się pokrzywdzeni. Byłoby wskazane uczynić to jeszcze przed zjazdem. Zdaniem moim Dep[artament] Społ[eczno]-Adm[inistracyjny] powinien działać szybciej i dynamiczniej, wykorzystując wszelkie możliwości aż do rozmów z zainteresowanymi tą sprawą ministrami i wicepremierami.

Tow. Wolański: Zgadzam się z tow. Huebnerem, że w owym czasie akcja „W” była nieuchronną koniecznością. Innej drogi nie było. Bezskutecznie rzucano z frontu dywizje. Warunki terenowe i pomoc absolutnie całej ludności stworzyły konieczność poderwania bazy, aby można było zlikwidować bandy. Nie uważam jednak za słuszne występowanie z krytyczną oceną tych spraw. To nie jest tylko zagadnienie Ukraińców. Dając taką oce-

зи, щоб можна було ліквідувати банди. Однак, не вважаю слушним виступати з критичною оцінкою тих справ. Ця проблема не є тільки проблемою українців. Даючи таку оцінку, ми мусимо торкнутися проблеми виселених на захід німців. Крім того, така оцінка була б невірна, тим паче, що ми не маємо практичної можливості повної компенсації.

Тов. Добешак: Вважаю, що об'єктивна оцінка питання є вірною. Треба, однак, подумати, чи вірним буде виступити з цією проблемою на З'їзді, не маючи практично можливості виправлення кривд у цьому питанні, з поверненням включно. Виступаючи з оцінкою, на мою думку, не можна обмежувати проблеми тільки до акції „В”. Треба обговорити весь комплекс стосунків між нами й українцями. Треба було би використати історичну оцінку проблеми (з точки зору позиції Леніна у міжнародних справах). Я вважаю необхідним створити групи для організації якнайшвидшої допомоги людям, які її потребують та укладення списку господарств, до яких могли б повертатися українці.

Тов. Антосевич: В принципі погоджуюсь з представленими в записці висновками, але пов'язую їх з проблемою оцінки цієї справи і мені здається, що ця оцінка не може бути повною. Треба подумати, яку користь і які наслідки принесе така оцінка у цій та інших подібних проблемах. Чи існує в даний момент якась політична необхідність виступу з оцінкою усього комплексу питань. Думаю, що корисніше буде, якщо на З'їзді скажемо, не входячи у повні формулювання, що були „аномалії” і помилки і, що їх треба виправити. На цих територіях фактично була громадянська війна та не ми її почали, вона була нам нав'язана. Однак, якщо виступ з оцінкою є вкрай необхідний, то пропоную обговорити і пояснити стосунки, які панували в той час на цих землях; пояснити, чим були банди УПА. Якщо треба говорити правду, то сказати її до кінця і українцям, і полякам.

Тов. Фіялек: Представлена у доповідній записці оцінка цих питань означає повну реабілітацію українського населення. Вважаю, що у цьому питанні робити це ще зарано. До цієї справи треба підходити обережно. Треба показати помилки українців і наші. Не можна реабілітувати усіх, без огляду на те, чи вони були винні, чи ні. Це означало би, що ми беремо усю вину на себе.

Тов. Сосна: Мені відомо про настрої, які панують серед виселеного українського населення. Для них найважливішою справою є дискримінація в ході акції „В”. Загальним є прагнення змити пляму, яка тяжіє на них від моменту виселення. Поки наша Партія не скаже, що операція „В” була невірною, дискримінація буде існувати далі на

nę musimy zahaczyć o problem Niemców wysiedlonych na Zachód. Ponadto ocena taka byłaby niesłuszna tym bardziej, że nie mamy praktycznych możliwości pełnego zadośćuczynienia.

Tow. Dobieszak: Uważam, że obiektywna ocena zagadnienia jest słuszna. Należy jednak zastanowić się, czy słuszne będzie wystąpienie z nią na Zjeździe nie mając praktycznych możliwości naprawienia krzywd aż do powrotu włącznie. Występując z oceną nie można, moim zdaniem, zawężyć zagadnienia tylko do akcji „W”. Trzeba omówić całokształt stosunków między nami i Ukraińcami. Należałoby sięgnąć po historyczną ocenę zagadnienia z punktu widzenia stanowiska Lenina w sprawach międzynarodowych. Wydaje mi się konieczne powołanie ekip dla udzielania jak najszybszej pomocy potrzebującym oraz sporządzenie spisu gospodarstw, do których mogliby wracać Ukraińcy.

Tow. Antosiewicz: Zgadzam się w zasadzie z wnioskami zawartymi w notatce, ale wiąże je z problemem oceny tej sprawy i wydaje mi się, że ta ocena nie może być pełna. Należy zastanowić się, jakie korzyści i jakie skutki przyniesie taka ocena w tym i innych problemach podobnych. Czy istnieje w tej chwili jakaś racja polityczna wychodzenia z oceną całego kompleksu zagadnień. Sądzę, że będzie pożyteczniej, gdy na Zjeździe w sposób nie angażujący się w pełne sformułowania powiemy, że były „nienormalności” i błędy i że trzeba je naprawić. Na tych terenach była faktycznie wojna domowa i nie myśmy ją rozpoczęli, a ona została nam narzucona. Jeśli jednak wyjście z oceną jest konieczne proponuję, aby omówić i wyjaśnić stosunki panujące w tym czasie na tych terenach i wyjaśnić, czym były bandy UPA. Jeżeli trzeba mówić prawdę, to powiedzieć ją do końca i Ukraińcom, i Polakom.

Tow. Fijałek: Przedstawiona w notatce ocena tych zagadnień oznacza pełną rehabilitację ludności ukraińskiej. Uważam, że w tej kwestii jest na to za wcześnie. Do sprawy tej trzeba podejść ostrożnie. Trzeba wykazać błędy Ukraińców i nasze. Nie można rehabilitować wszystkich bez względu na to, czy byli winni, czy też nie. Oznaczałoby to przyjęcie całej winy na siebie.

Tow. Sosna: Znane mi są nastroje panujące wśród wysiedlonej ludności ukraińskiej. Dla nich najważniejszą sprawą jest dyskryminacja w akcji „W”. Powszechnie jest pragnienie zmycia piętna, które ciąży nad nimi od chwili wysiedlenia. Dopóki Partia nasza nie powie, że akcja „W” była niesłuszna, dotąd w praktyce nie ustanie dyskryminacja. Ze sprawą tą wiąże się zagadnienie młodzieży ukraińskiej, którą powinniśmy wychować w naszym duchu. Młodzieży tej winniśmy dać zadośćuczynienie za wyrządzoną niesprawiedliwość. Zagadnienie powrotu nie jest dominującą

практиці. З цією справою пов'язане питання української молоді, яку ми повинні виховати у нашому дусі. Цій молоді ми повинні компенсувати усю нанесену кривду. Питання повернення – це для виселених не головна справа. Делегатів на З'їзд вони зобов'язують вимогами реабілітації. ХХ З'їзд посилив в них бажання такої реабілітації.

Тов. Наконечник: Ще недавно тенденція до повернення серед виселених була сильною, але вона існувала тому, що місцева влада погано ставилась до виселених. Позначення житлових будинків виселених буквою „В”, відсутність допуску українців до участі у господарському і громадському житті створювали взаємні протиріччя. Звідси випливало прагнення повернення як способу реабілітації.

Тов. Бронятовський: Вважаю, що разом з реабілітацією повинна негайно йти ефективна допомога українському населенню. До цього часу в нашій роботі ми зустрічалися з протидією з боку повітової, воеводської і навіть центральної влади. Необхідно видати розпорядження в справі безповоротних кредитів і будівельних матеріалів. Доцільним видається призначення уповноваженого Уряду у справах українського населення.

Тов. Шнек: Поза всяким сумнівом необхідно зайняти позицію у справі акції „В”, у зв'язку з наближенням З'їзду українців. Тут йдеться не лише про підтвердження історичної правди і не лише про виховання нашої партії у дусі принципів марксизму-ленінізму, але також про те, що у повсякденному житті все ще є багато випадків застосування дискримінації по відношенню до українського населення. Ми боремося з дискримінацією неефективно, оскільки не маємо сигналів від потерпілих, які бояться вносити скарги.

Необхідна смілива постановка питання реабілітації. Тільки тоді скривджені почнуть говорити про свої кривди. Це нам допоможе вести ефективну боротьбу з усією масою несправедливостей, які мали і мають місце постійно.

ХХ з'їзд допоміг нам подивитись на питання по новому. Ми повніше бачимо наші помилки по відношенню до національних меншин. Не думаю, що справа українців може якимось чином змінити факти, яких не можна змінити, і не бачу причин, з приводу яких ми мали боятися посилення ворожої пропаганди навколо цих справ.

Наші наміри по відношенню до українського населення – це максимальна матеріальна і культурна допомога, це виправлення заподіяних кривд.

Виступи товаришів членів Колегії у справі українського населення становитимуть додатковий матеріал до інформаційної записки, що була предметом дискусії.

sprawą wśród wysiedlonych. Delegatów na Zjazd obarczają oni żądaniami rehabilitacji. XX Zjazd spotęgował ich dążenia do tej rehabilitacji.

Tow. Nakoniecznik: Do niedawna tendencje powrotu wśród wysiedlonych były silne, ale istniały one dlatego, że władze miejscowe źle traktowały wysiedlonych. Oznaczanie budynków mieszkalnych wysiedlonych literą „W”, niedopuszczanie Ukraińców do udziału w życiu gospodarczym i społecznym stwarzały wzajemne antagonizmy. Stąd wynikało pragnienie powrotu jako środka rehabilitacji.

Tow. Broniatowski: Uważam, że obok rehabilitacji winna iść natychmiast efektywna pomoc dla ludności ukraińskiej. Dotychczas w naszej pracy napotykał się opory ze strony władz powiatowych, wojewódzkich a nawet centralnych. Konieczne jest wydanie zarządzeń w sprawie kredytów bezzwrotnych oraz materiałów budowlanych. Wydaje się celowe powołanie pełnomocnika rządu do spraw ludności ukraińskiej.

Tow. Sznek: Nie ulega wątpliwości konieczność zajęcia stanowiska w sprawie akcji „W” w związku ze zbliżającym się Zjazdem Ukraińców. Nie chodzi tu tylko o oddanie świadectwa prawdzie historycznej i nie tylko o wychowanie naszej Partii w duchu zasad marksizmu-leninizmu, ale także i o to, że w życiu codziennym zachodzi wciąż wiele wypadków dyskryminacji w stosunku do ludności ukraińskiej. Walczymy z dyskryminacją nieudolnie, ponieważ nie mamy sygnałów ze strony poszkodowanych, którzy boją się występować ze skargami.

Odważne postawienie sprawy rehabilitacji jest konieczne. Dopiero wtedy pokrzywdzeni zaczną mówić o swoich krzywdach. Pomoże to nam podjąć skuteczną walkę z ogromem krzywd, które się działy i dzieją stale.

XX Zjazd dopomógł nam spojrzeć na zagadnienie nowymi oczyma. Widzimy pełniej nasze błędy w stosunku do mniejszości narodowych. Nie sądzę by sprawa Ukraińców w jakikolwiek sposób mogła zmienić fakty nieodwracalne i nie widzę powodu byśmy się mieli obawiać wzmożenia wrogiej propagandy wokół tych spraw.

Nasze zamierzenia w stosunku do ludności ukraińskiej to maksymalna pomoc materialna, kulturalna, to naprawienie krzywd doznanych.

Wypowiedzi Towarzyszy Członków Kolegium w sprawie ludności ukraińskiej będą stanowiły materiał uzupełniający do notatki informacyjnej będącej przedmiotem dyskusji.

Posiedzenie Kolegium zakończono o godz. ^a15.00^a.

Засідання Колегії закінчено о годині ^a-15.00^a

^a-З оригіналом вірно:
Дир[ектор] Каб[інету] Мін[істра]
Й. Павляк^a

Голова Колегії
Міністр внутрішніх справ
за міністра (—) З. Шнек
заступник міністра

180/Г/ЦГ

*ІНП, МВС 1/9, арк. 206–215.
Копія, машинопис.*

Примітки

- ^a-^a Вписано від руки.
^b-^b Перекреслено.
^b-^b Виправлено від руки з 49 на 50.
^c-^c Надписано від руки над перекресленим: *неморальність*.

¹ Шнек Зигфрид (1909–1989), член ПОРП, у 1944–1948 директор Політичного департаменту МГА, потім керівник УРМ, з 1954 заступник міністра в МВС, у квітні 1968 звільнений із займаної посади.

² Антосевич Стефан (1918 р. н.), полковник, член ПРП і ПОРП, у 1944–1954 по черзі: заступник керівника і керівник ВУГБ у Любліні й Катовицях, директор I Департаменту МГБ, у 1954–1959 заступник міністра в МВС.

³ Добешак Ришард (1913 р. н.), генерал бригади, юрист, член ПРП і ПОРП, у 1954–1968 заступник міністра в МВС; головний комендант ГМ з грудня 1956 до 1965; член Центральної комісії партійного контролю.

⁴ Волянський Станіслав (1918 р. н.), полковник, член КСМЗУ, ПРП і ПОРП, у 1941–1943 у Червоній армії, потім у ВП – служив, м. ін., у Окремому спеціальному штурмовому батальйоні; з 1945 у Внутрішніх військах (політично-виховний офіцер), з 1946 командувач ВВБ Вроцлав; у період акції „Вісла” командир 2 Бригади КВБ; у 1949–1950 начальник штабу КВБ, пізніше в МГБ на посаді заступника директора III Департаменту і директора IX Департаменту; головний комендант ГМ з грудня 1953 до червня 1956.

⁵ Фіялек Збігнев (1913 р. н.), полковник, член ПОРП; у 1947–1949 інтендант КВБ, потім у МГБ і МВС – у 1953–1959 генеральний директор з питань забезпечення.

⁶ Наконечник Чеслав (1923 р. н.), майор, член ПОРП; у 1954–1957 ст. радник, а потім в. о. начальника II Відділу Громадсько-адміністративного департаменту МВС.

⁷ Павляк Ян (1912 р. н.), член ПРП і ПОРП, у 1955–1967 по черзі: в. о. директора і директор кабінету міністра внутрішніх справ.

⁸ Віха Владислав (1904–1984), член КПП, ПРП і ПОРП; з 1945 заступник директора Управління контролю при Державній Раді, потім по черзі: I секретар Воеводського комітету ПОРП у Кельцах, I секретар варшавського комітету і заступник міністра в Міністерстві державного контролю; у 1953–1964 міністр внутрішніх справ, одночасно член ЦРК ПОРП, а потім ЦК ПОРП; з 1964 до 1968 секретар ЦК ПОРП, у 1965–1969 член Державної Ради.

^a-Za zgodność:
Dyr[ektor] Gab[inetu] Min[istra]
J. Pawlak^a

Przewodniczący Kolegium
Minister Spraw Wewnętrznych
wz. (—) Z. Sznek
podsekretarz stanu

180/G/CH

IPN, MSW I/9, k. 206–215.
Kopia, maszynopis.

Przypisy

- a-^a Wpisano odręcznie.
- b-^b Przekreślono.
- c-^c Poprawiono odręcznie z 49 na 50.
- d-^d Napisano odręcznie nad przekreślonym: *niemoralności*.

¹ Sznek Zygfryd (1909–1989), członek PZPR, w 1. 1944–1948 dyrektor Departamentu Politycznego MAP, potem szef URM, od 1954 podsekretarz stanu w MSW, w kwietniu 1968 odwołany.

² Antosiewicz Stefan (ur. 1918), płk, członek PPR i PZPR, w 1. 1944–1954 kolejno: zca kierownika i kierownik WUBP w Lublinie i Katowicach, dyrektor Departamentu I MBP, w 1. 1954–1959 podsekretarz stanu w MSW.

³ Dobieszak Ryszard (ur. 1913), gen. bryg., prawnik, członek PPR i PZPR, w 1. 1954–1968 podsekretarz stanu w MSW, komendant główny MO od grudnia 1956 do 1965; członek Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej.

⁴ Wolański Stanisław (ur. 1918), płk, członek KZMZU, PPR i PZPR, w 1. 1941–1943 w Armii Czerwonej, następnie w WP – m. in. służył w Samodzielnym Specjalnym Batalionie Szturmowym, od 1945 w Wojskach Wewnętrznych (oficer pol.-wych.), od 1946 dca WBW Wrocław; podczas akcji „Wisła” dca 2 Brygady KBW; w 1. 1949–1950 szef sztabu KBW, później w MBP jako wicedyrektor Departamentu III i dyrektor Departamentu IX, komendant główny MO od grudnia 1953 do czerwca 1956.

⁵ Fijałek Zbigniew (ur. 1913), płk, członek PZPR, w 1. 1947–1949 kwatermistrz KBW, następnie w MBP i MSW – w 1. 1953–1959 dyrektor generalny ds. zaopatrzenia.

⁶ Nakonecznik Czesław (ur. 1923), mjr, członek PZPR, w 1. 1954–1957 st. radca, a następnie p. o. naczelnika Wydziału II Departamentu Społeczno-Administracyjnego MSW.

⁷ Pawlak Jan (ur. 1912), członek PPR i PZPR, w 1. 1955–1967 kolejno: p. o. dyrektora i dyrektor Gabinetu Ministra Spraw Wewnętrznych.

⁸ Wicha Władysław (1904–1984), członek KPP, PPR i PZPR, od 1945 wicedyrektor Biura Kontroli przy Radzie Państwa, następnie kolejno: I sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Kielcach, I sekretarz Komitetu Warszawskiego i podsekretarz stanu w Ministerstwie Kontroli Państwowej, w 1. 1953–1964 minister spraw wewnętrznych, zarazem członek CKR PZPR, potem KC PZPR; od 1964 do 1968 sekretarz KC PZPR, w 1. 1965–1969 członek Rady Państwa.

⁹ Mińko Bolesław (ur. 1906), ppłk, członek PZPR, do 1954 w MBP, potem MSW, gdzie do końca 1956 p. o. dyrektora Zarządu Administracyjno-Gospodarczego, następnie dyrektor tego zarządu.

⁹ Мінько Болеслав (1906 р. н.), підполковник, член ПОРП, до 1954 у МГБ, потім в МВС, де до кінця 1956 в. о. директора Адміністративно-господарського управління, потім директор цього управління.

¹⁰ Кальварський Мечислав (1905 р. н.), капітан, член ПРП і ПОРП, у 1955–1957 заступник директора Адміністративно-господарського управління МВС.

¹¹ Галдась Стефан (1914 р. н.), майор, член ПРП і ПОРП; до 1954 у МГБ, пізніше начальник Технічного відділу Адміністративно-господарського управління МВС.

¹² Бронятовський Мечислав (1912–1989), полковник, член КПІ, ПРП і ПОРП; у 1937–1938 в Іспанії у Міжнародних бригадах; після 1944 у МГБ офіцер для спецдоручень і директор Центральної школи МГБ у Лодзі; у 1954–1958 директор, потім до 1964 заступник директора Громадсько-адміністративного департаменту МВС.

¹³ Земкевич Вітольд (1914 р. н.), член ПРП і ПОРП, у 1954–1957 начальник III Відділу Громадсько-адміністративного департаменту МВС.

¹⁰ Kalwarski Mieczysław (ur. 1905), kpt., członek PPR i PZPR, w l. 1955–1957 zca dyrektora Zarządu Administracyjno-Gospodarczego MSW.

¹¹ Hałdaś Stefan (ur. 1914), mjr, członek PPR i PZPR; do 1954 w MBP, później naczelnik Wydziału Technicznego Zarządu Administracyjno-Gospodarczego MSW.

¹² Broniatowski Mieczysław (1912–1989), płk, członek KPH, PPR i PZPR; w l. 1937–1938 w Hiszpanii w Brygadach Międzynarodowych; po 1944 w MBP oficer do specjalnych zleceń i dyrektor Centralnej Szkoły MBP w Łodzi, w l. 1954–1958 dyrektor, następnie do 1964 zca dyrektora Departamentu Społeczno-Administracyjnego MSW.

¹³ Ziemkiewicz Witold (ur. 1914), członek PPR i PZPR, w l. 1954–1957 naczelnik Wydziału III Departamentu Społeczno-Administracyjnego MSW.

**3 серпня 1990, Варшава. Ухвала Сенату РП
з приводу акції „Вісла”**

Постанова
Сенату Республіки Польщі
від 3 серпня 1990 р.

у справі акції „Вісла”

Суспільні та політичні зміни, що відбуваються у нашій та в сусідніх країнах ставлять перед нами нові виклики. З огляду на присутність українського населення в Польщі особливого значення набувають взаємопізнання, порозуміння і примирення поляків і українців.

По-різному складалися долі обох народів протягом історії. Поляки й українці не лише працювали разом та жили поряд як сусіди, але також часто поєднувалися в тих самих сім'ях. Проте, поряд із співжиттям у злагоді, було багато взаємних кривд і упереджень. Була ненависть і навіть кровопролиття. Це минуле обтяжує наші взаємини. Це минуле слід подолати.

Бажаючи примирення, прагнемо представити нашу складну історію у світлі правди. Особливо це вимагає висвітлення трагічних подій, що мали місце у післявоєнний період в нашій спільній Вітчизні.

Однією з них була військова акція „Вісла”, проведена в південній і центрально-східній частині Польщі на підставі ухвали Президії Ради Міністрів від 24 квітня 1947 р.

Приступаючи до ліквідації загонів Української Повстанської Армії, комуністична влада провела примусові переселення людності, головним чином української. Протягом трьох місяців виселено з рідних місць близько 150 тис. осіб, яких було позбавлено майна, житла і храмів. Упродовж багатьох років їхнє повернення робили неможливим, а згодом чинили утруднення в цьому.

Сенат Республіки Польща засуджує акцію „Вісла”, в ході якої застосовано – притаманний тоталітарним системам – принцип колективної відповідальності.

Сенат Республіки Польща прагнутиме виправлення – наскільки це можливо – кривд, заподіяних в результаті цієї акції.

Вибрані дані про роботу Сенату РП першого скликання [в:] „Інформаційний бюлетень Канцелярії Сенату РП”, вид II, Варшава 1991, с. 181.

3 sierpnia 1990, Warszawa. Uchwała Senatu RP w sprawie akcji „Wisła”

Uchwała
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 3 sierpnia 1990 r.

w sprawie akcji „Wisła”

Zmiany społeczne i polityczne dokonujące się u nas i w sąsiednich krajach stawiają przed nami nowe wyzwania. Ze względu na obecność ludności ukraińskiej w Polsce szczególnego znaczenia nabiera wzajemne poznanie, zrozumienie i pojednanie Polaków i Ukraińców.

Różnie przeplatały się losy obu narodów w ciągu dziejów. Polacy i Ukraińcy nie tylko pracowali razem i żyli obok siebie jako sąsiedzi, ale również łączyli się często w tych samych rodzinach. Jednak obok zgodnego współżycia wiele było wzajemnych krzywd i niechęci. Była nienawiść, a nawet przelana krew. Ta przeszłość obciąża nasze stosunki. Tę przeszłość trzeba przewyciężyć.

Pragnąc pojednania, dążymy do ukazania naszej trudnej historii w świetle prawdy. W szczególności wymaga to ujawnienia bolesnych wydarzeń, które zdarzyły się w okresie powojennym w naszej wspólnej Ojczyźnie.

Jednym z nich była wojskowa akcja „Wisła”, którą na mocy uchwały Prezydium Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1947 r. przeprowadzono w południowej i środkowowschodniej części Polski.

Komunistyczne władze, przystępując do likwidacji oddziałów Ukraińskiej Powstańczej Armii, dokonały wówczas przymusowych przesiedleń ludności, w większości ukraińskiej. W ciągu trzech miesięcy wysiedlono z rodzinnych miejsc około 150 tys. osób, pozbawiając je majątku, siedzib i świątyń. Przez wiele lat uniemożliwiano im, a potem utrudniano powroty.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej potępia akcję „Wisła”, w której zastosowano – właściwą dla systemów totalitarnych – zasadę odpowiedzialności zbiorowej.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej dążyć będzie do tego, by naprawione zostały – o ile to możliwe – krzywdy powstałe w wyniku tej akcji.

WYKAZ SKRÓTÓW

A MSWiA	– Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji
a/a	– ad acta
ACz	– Armia Czerwona
AG	– agenturalny
AK	– Armia Krajowa
AL	– Armia Ludowa
art.	– artykuł
ASG	– Akademia Sztabu Generalnego
b.	– bardzo
b.	– były
b.d.	– brak daty
b.m.w.	– brak miejsca wystawienia
baon	– batalion
BB	– (<i>ros.</i>) walka z bandytyzmem
BCh	– Bataliony Chłopskie
bezp.	– bezpieczeństwa
bm.	– bieżącego miesiąca
BP	– Bezpieczeństwo Publiczne
BP	– Biuro Polityczne
br.	– bieżący rok
BSB	– bojówka Służby Bezpieczeństwa
CAW	– Centralne Archiwum Wojskowe
CBKP	– Centralne Biuro Komunistów Polskich
CKKP	– Centralna Komisja Kontroli Partyjnej
ckm	– ciężki karabin maszynowy
CKR	– Centralna Komisja Rewizyjna
CSR	– Czechosłowacka Republika
dca	– dowódca
Dep.	– Departament
DOW	– Dowództwo Okręgu Wojskowego
DP	– Dywizja Piechoty
dtwo	– dowództwo
dypl.	– dyplomowany
Dyw.	– Dywizja
DzU RP	– Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej
Egz.	– egzemplarz
F.	– fond
g.	– góra

g., godz.	– godzina
gen. bryg.	– generał brygady
gen. dyw.	– generał dywizji
gen.	– generał
GL	– Gwardia Ludowa
gm.	– gmina
GO	– Grupa Operacyjna
Gr. Op.	– Grupa Operacyjna
GZI	– Główny Zarząd Informacji
GZP	– Główny Zarząd Polityczny
im.	– imienia
Inf.	– Informacja
IPN	– Instytut Pamięci Narodowej
j.	– język
JW	– jednostka wojskowa
k.	– karta
k.	– koło
kb	– karabin
kbk	– karabinek
KBW	– Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego
KC	– Komitet Centralny
km	– karabin maszynowy
kmdt	– komendant
kol.	– kolega
KPF	– Komunistyczna Partia Francji
KPH	– Komunistyczna Partia Hiszpanii
KPiech	– Korpus Piechoty
KPP	– Komunistyczna Partia Polski
kpt.	– kapitan
KPZR	– Komunistyczna Partia Związku Radzieckiego
KPZS	– Komunistyczna Partia Związku Sowieckiego
KRN	– Krajowa Rada Narodowa
ks.	– ksiądz
KZMP	– Komunistyczny Związek Młodzieży Polskiej
l.	– lata
L.dz.	– liczba dziennika
m.	– miejscowość
MAP	– Ministerstwo Administracji Publicznej
marsz.	– marszałek
MBP	– Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MGB	– (ros.) Ministerstwo Bezpieczeństwa Państwowego

Min. Bezp. Publ.	– Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
Min. Bezpiecz.	– Ministerstwo Bezpieczeństwa [Publicznego]
Min.	– Minister
min.	– minut
mjr	– major
MO	– Milicja Obywatelska
MON	– Ministerstwo Obrony Narodowej
MOPR	– Międzynarodowa Organizacja Pomocy Rewolucjonistom
MP	– (<i>niem.</i>) pistolet maszynowy
mp	– miejsce postoju
MRN	– Miejska Rada Narodowa
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MWD	– (<i>ros.</i>) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
nacz.	– naczelnik
NBP	– Narodowy Bank Polski
NKGB	– (<i>ros.</i>) Ludowy Komisariat Bezpieczeństwa Państwowego
NKWD	– (<i>ros.</i>) Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych
NN	– nazwisko nieznane
npl	– nieprzyjaciel
NSZ	– Narodowe Siły Zbrojne
NZW	– Narodowe Zjednoczenie Wojskowe
ON	– obrony narodowej
ob.	– obywatel
Oddz.	– Oddział
ONZ	– Organizacja Narodów Zjednoczonych
OOP	– Oddziałowa Organizacja Partyjna
OP	– Oddział Partyzancki
Oper.	– Operacyjny
ORMO	– Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
OSP	– Oficerska Szkoła Piechoty
OT	– Odcinek Taktyczny
OUN	– Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów
OUN-B	– Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów – frakcja banderowska
OW	– Okręg Wojskowy
p.p.	– przeciwpiechotna
PA	– pistolet automatyczny
pal	– pułk artylerii lekkiej
PAP	– Polska Agencja Prasowa

pap	– pułk artylerii polowej
PAS	– Pogotowie Akcji Specjalnej
PCK	– Polski Czerwony Krzyż
PKB	– Państwowa Komisja Bezpieczeństwa
pkt	– punkt
PKWN	– Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
płd.	– południe
płk	– pułkownik
płn.	– północ
Płn.	– Północna
pol.-wych.	– polityczno-wychowawczy
poł.	– połowa
por.	– porównaj
por.	– porucznik
POW	– Pomorski Okręg Wojskowy
pow.	– powiat
pp	– pułk piechoty
ppanc	– przeciwpancerny
ppiech	– przeciwpiechotny
ppłk	– podpułkownik
ppor.	– podporucznik
PPP	– Praski Pułk Piechoty
PPR	– Polska Partia Robotnicza
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
PPZ	– Pułkowy Punkt Zborny
PRL	– Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRW	– Przystosowanie Rolnicze i Wojskowe
ps.	– pseudonim
psk	– pułk strzelców konnych
PSL	– Polskie Stronnictwo Ludowe
PSZ	– Polskie Siły Zbrojne
publ.	– publiczny
PUBP	– Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
PUR	– Państwowy Urząd Repatriacyjny
PZPR	– Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
PŻ	– polowa żandarmeria
RBP	– Resort Bezpieczeństwa Publicznego
ref.	– referent
RFSRS	– Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika So- wiecka
RKKA	– (<i>ros.</i>) Robotniczo-Chłopska Armia Czerwona

RKL	– Rada Komisarzy Ludowych
rkm	– ręczny karabin maszynowy
ROAK	– Ruch Oporu Armii Krajowej
rozdz.	– rozdzielnik
RP	– Rzeczpospolita Polska
rpp	– rusznica przeciwpancerna
s.	– strona
s.	– syn
SB	– (<i>ukr.</i>) Służba Bezpieczeństwa
SD	– stanowisko dowodzenia
SD	– Stronictwo Demokratyczne
SG	– Sztab Generalny
SK	– Sąd Karny
SKW	– (<i>ukr.</i>) Kuszczowe Oddziały Samoobrony
SL	– Stronictwo Ludowe
SOK	– Straż Ochrony Kolei
spr.	– sprawa
SR	– Sąd Rejonowy
SRS	– Socjalistyczna Republika Sowiecka
SS	– (<i>niem.</i>) Sztafety Szturmowe
St. Zał.	– stacja załadowawcza
st.	– starszy
strz.	– strzelec
szer.	– szeregowy
Szt. Gen.	– Sztab Generalny
szt.	– sztab
szt.	– sztuk
t.	– tom
tow.	– towarzysz
tr.	– tego roku
TW	– tajny współpracownik
UB	– Urząd Bezpieczeństwa
UBP	– Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
UHA	– Ukraińska Halicka Armia
Ukr.	– ukraiński
UNRRA	– (<i>ang.</i>) Administracja Narodów Zjednoczonych ds. Pomocy i Odbudowy
UPA	– Ukraińska Powstańcza Armia
ur.	– urodzony
USA	– (<i>ang.</i>) Stany Zjednoczone Ameryki
USRS	– Ukraińska Socjalistyczna Republika Sowiecka

ww.	– wyżej wymieniony
w/z, w. z.	– w zastępstwie
WBW	– Wojska Bezpieczeństwa Wewnętrznego
WDP	– Warszawska Dywizja Piechoty
WiN	– Wolność i Niezawisłość
WKB	– Wojewódzka Komisja Bezpieczeństwa
WKP(b)	– (ros.) Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bol- szewików)
właśc.	– właściwie
woj.	– województwo
WOP	– Wojska Ochrony Pogranicza
WP	– Wojsko Polskie
WPW	– wydz. polityczno-wychowawczy
WRN	– Wolność Równość Niepodległość
WRN	– Wojewódzka Rada Narodowa
wsch.	– wschód
WSPiech	– Wyższa Szkoła Piechoty
WUBP	– Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
Wych., wych.	– wychodzący
Wydz.	– Wydział
wyk.	– wykonał
zach.	– zachód
zał.	– załącznik
zca, z-ca	– zastępca
zł	– złoty
zob.	– zobacz
ZSL	– Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSRR	– Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZSRS	– Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich
Zw. Sow.	– Związek Sowiecki
ZWM	– Związek Walki Młodych
ZWZ	– Związek Walki Zbrojnej

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АМВСіА РП	– Архів Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща
аг.	– агентурне
АГШ	– Академія Генерального штабу
АК	– (<i>поль.</i>) Армія Крайова
АЛ	– (<i>поль.</i>) Армія Людова
арк.	– аркуш
б.	– біля
б.д.	– без дати
б.м.в.	– без місця виготовлення
БСБ	– Боївка служби безпеки
в. о.	– виконуючий обов'язки
ВВБ	– Війська внутрішньої безпеки
ВДП	– (<i>поль.</i>) Варшавська піхотна дивізія
вик.	– виконавець
вих.	– вихідний
ВіН	– Воля і Незалежність
ВКБ	– Воєводська комісія безпеки
ВКП(б)	– (<i>рос.</i>) Всесоюзная Коммунистическая партия (большевиков); Всесоюзна Комуністична партія (більшовиків)
ВО	– Військовий округ
ВП	– (<i>поль.</i>) Військо польське
ВПО	– Війська прикордонної охорони
ВРН-ППС	– (<i>поль.</i>) Польська соціалістична партія – Воля Рівність Незалежність
ВУГБ	– Воєводське управління громадської безпеки
г.	– (<i>рос.</i>) год; рік
ГБ	– громадська безпека
ген.	– генерал
ген. див.	– генерал дивізії
ГЛ	– (<i>поль.</i>) Гвардія Людова
ГМ	– Громадянська віліція
год.	– година
ГР	– (<i>рос.</i>) громадянин; громадянин
гр. гр.	– громадяни
ГУІ	– Головне Управління Інформації (військова контррозвідка)
д-г	– друг

ДА СБУ	– Державний архів Служби безпеки України
Див., дбв.	– дивись
дипл. полк.	– дипломований полковник
док.	– документ
ДП	– (<i>поль.</i>) піхотна дивізія
др.	– друг
ДРГМ	– Добровільний резерв громадянської міліції
ДРУ	– Державне репатріаційне управління
друк.	– друкував(ла)
ж. д.	– (<i>рос.</i>) железная дорога; залізниця
заст.	– заступник
зах.	– захід
з-к	– замісник, заступник
ЗП УГВР	– Закордонне представництво Української Головної Визвольної Ради
ЗСЛ	– (<i>поль.</i>) „З'єднане Стронніцтво Людове”, Об'єднана селянська партія
ІНП	– Інститут національної пам'яті
КБВ	– (<i>поль.</i>) Корпус внутрішньої безпеки
КВО	– Командування військового округу
кг	– кілограм
км	– кілометр
КПП	– Комуністична партія Польщі
КП	– командний пункт
КПІ	– Комуністична партія Іспанії
КПФ	– Комуністична партія Франції
к-р	– командир
КРН	– (<i>поль.</i>) „Крайова Рада Народова”, Загальнопольська національна рада
КСМЗУ	– Комуністичний союз молоді Західної України
к-ч	– командувач
м.	– місто
м. ін.	– між іншим
М. П., м. п.	– (<i>поль.</i>) місце постою
МВС	– Міністерство внутрішніх справ
МГА	– Міністерство громадської адміністрації
МГБ	– (<i>поль.</i>) Міністерство громадської безпеки
МГБ	– (<i>рос.</i>) Министерство Государственной Безопасности
МДБ	– Міністерство державної безпеки
МЗС	– Міністерство закордонних справ

мм	– міліметр
МОН	– (<i>поль.</i>) Міністерство національної оборони
МОПР	– (<i>поль.</i>) Міжнародна організація допомоги революціонерам
МРН	– (<i>поль.</i>) Міська національна рада
НЗВ	– (<i>поль.</i>) Національне військове об'єднання
НКВД	– (<i>рос.</i>) Народный комиссариат внутренних дел; Народний комісаріат внутрішніх справ
НКВС	– Народний комісаріат внутрішніх справ
НСЗ	– (<i>поль.</i>) Народове сілі збройне, Національні збройні сили
ОГ	– Оперативна група
ООН	– Організація Об'єднаних Націй
ОРМО	– (<i>поль.</i>) „Охотніча резерва міліції обивательської”, Добровільний резерв громадської міліції
ОУН	– Організація Українських Націоналістів
ОУН-Б	– Організація Українських Націоналістів (бандерівського крила)
ПАС	– (<i>поль.</i>) Допомога спеціальної акції
ПДЗ	– Польська державна залізниця
ПЗП	– Полковий збірний пункт
ПЗС	– Польські збройні сили
півд.	– південь
півд.-зах.	– південний захід, південно-західний
півд.-схід.	– південний схід, південно-східний
півд.-східні	– південно-східні
півн. схід	– північний схід
півн.	– північ
півн.-західні	– північно-західні
п-к, полк.	– полковник
ПКНВ	– Польський комітет національного визволення
ПКП	– Польська комуністична партія
ПЛА	– Полк легкої артилерії
ПНБ	– Польський національний банк
ПНР	– Польська Народна Республіка
ПО	– (<i>рос.</i>) пограничный отряд; прикордонний загін
ПОРП	– Польська об'єднана робітничка партія
ПП	– (<i>поль.</i>) піхотний полк
ППС	– (<i>поль.</i>) Польська соціалістична партія
ПРВ	– (<i>поль.</i>) Сільськогосподарська і військова підготовка

прим.	– примірник
ПРП	– Польська робітничка партія
ПСЛ	– (<i>поль.</i>) Польська селянська партія
ПТР	– (<i>рос.</i>) противотанковое ружье
ПУГБ	– Повітове управління громадської безпеки
ПУГМ	– Повітове управління Громадянської міліції
ПЧХ	– Польський Червоний Хрест
р.	– рік
р.	– річка
р. н.	– рік народження, року народження
райпровод	– (<i>рос.</i>) Районный провод; Районний провід
РККА	– (<i>рос.</i>) Рабоче-крестьянская Красная армия; Робітничо-селянська Червона армія
р-н	– район
РНК	– Рада народних комісарів
РОАК	– (<i>поль.</i>) Рух опору Армії Крайової
РП	– Республіка Польща
рр.	– роки
РРФСР	– Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
РС	– Районний суд
с.	– село
с.	– сторінка, сторінки
СБ	– Служба безпеки
СБМ	– Союз боротьби молодих
СД	– (<i>поль.</i>) Демократична партія
СДКПіЛ	– (<i>поль.</i>) Соціал-демократія Королівства Польського і Литви
СЗБ	– (<i>поль.</i>) Союз збройної боротьби
СЗО	– Служба залізничної охорони
СК	– (<i>поль.</i>) Кримінальний суд
СКВ	– Самооборонні кущові відділи
СЛ	– (<i>поль.</i>) „Строніцтво людове”, Селянська партія
сов.	– (<i>рос.</i>) совершенно; цілком
СРСР	– Союз Радянських Соціалістичних Республік
СС	– (<i>нім.</i>) Шуцштафель; охоронні загони
ССМ	– Союз селянської молоді
СССР	– (<i>рос.</i>) Союз Советских Социалистических Республік
Ст. Зав.	– станція завантаження
ст. зав.	– станція завантаження

сх.	– схід
США	– Сполучені Штати Америки
т.	– том
т. зв.	– так званої
т. п.	– тому подібне
тов.	– товариш
т. ч.	– тому числі
ТВ УПА	– Тактичний відтинок УПА
УБ	– Управління безпеки
УГА	– Українська Галицька Армія
УГБ	– Управління громадської безпеки
УНВР	– Українська Народна Визвольна Рада
УПА	– Українська Повстанська Армія
УРСР	– Українська Радянська Соціалістична Республіка
ц. м.	– цього місяця
ц. р.	– цього року
ЦБПК	– Центральне бюро польських комуністів
ЦВА	– Центральний військовий архів
ЦК КПРС	– Центральний комітет Комуністичної партії Радянського Союзу
ЦК ПОРП	– Центральний комітет Польської об'єднаної робітничої партії
ЦК ПРП	– Центральний комітет Польської робітничої партії
ЦК	– Центральний комітет
ЦКПК	– Центральний комітет партійного контролю
ЦПЗ	– Центральний пункт завантаження
ЦРК	– Центральна ревізійна комісія
чел.	– (<i>рос.</i>) человек; чоловік
ЧСР	– Чехословацька Республіка
шт.	– штук
экз.	– (<i>рос.</i>) екземпляр; примірник

INDEKS NAZWISK I PSEUDONIMÓW

- „100-R-Zet” zob. Kawuza Petro
„11-14-K” zob. Huk Myrosław
„1814-97” zob. Hałasa Wasyl
„2-2” zob. Harbacz Iwan
„2-5” zob. „Ihor”
„7x7” zob. Capiak Wasyl
- Amanowicz Zdzisław 159, 167, 263
Andrusiak Wasyl, ps. „Rizun” 53, 59
Antosiewicz Stefan 767, 771, 775
„Arkadij” zob. Krywućkyj Iwan
„Arkusz” 53, 59
Auranowicz zob. Amanowicz Zdzisław
- Babko Stefan, ps. „Jagoda” 241
Baczyński 125
Badiak W. 29
„Bajda” zob. Mykołenko Petro
Bajda Ołeksza 709
Bajda Wasyl 709
Bałysz A. 435, 441, 443
Bandera Stepan 415
Baranowski 435
Barczyński 159, 165
Barda Franciszek, bp 305
„Bartosz” 393
„Batyj” zob. Hałasa Wasyl
Bąk 125
Bąkowski Henryk 87
„Bereza” 693
Berezynskyj 661
Beria Ławrentij 31
„Berkut” 55
„Berkut” zob. Soroczak Wołodymyr
„Bida” 677
Bielecki Josif 85
Bierut Bolesław 131, 135, 177, 205
„Bihun” 693
Bilo Marija 701
Biłas Iwan 27
„Biłka” 677
„Biłyj” zob. Hadaj Wasyl
„Bir” zob. Szyszkanyneć Wasyl
„Bis” zob. Hałasa Wasyl
Bocheński Tadeusz 437
Bocian 437
„Bodak” 693
Bodnar Michał 241, 317, 355
„Bohdan” zob. Soroka Myrosław
„Bojczuk” 677
Borkusiewicz Włodzimierz 435
- „Borszczenko” 695
Borucki 113, 117
„Borysenko” 677
Braude Zygmunt 645
Brewko Ostap (Eustachy), ps. „Kłym” 461, 469
„Brodycz” zob. Hrobelskyj Roman
Broniatowski Mieczysław 767, 773, 777
Broński Zdzisław, ps. „Uskok” 217, 335, 337, 421, 499, 503, 525, 551, 647, 653
„Bród” zob. Hrobelskyj Roman
„Bryl” zob. Hamela Jarosław
Bryndzia Andrzej 705
„Brzoza” 601
Buczacki Ludwik 505, 507, 517
Buczek 87
Bućko Olha 27
„Bulba” 695
Bułganin Nikołaj 75, 77
Bunda Mikołaj 113, 115, 117
„Burak” 695
„Burcio” 695
„Burlaka” zob. Szczyhelkyj Wołodymyr
Bussel Tadeusz 437
„Bystryj” 567, 715
„Bystryj” zob. Surowećkyj Roman
Bystrzycki Tadeusz 47, 49
- Capiak Wasyl, ps. „Potap”, „7x7” 673, 681, 683, 685, 699, 743, 745
Charydczak zob. Charyszczak Petro
Charyszczak Petro 423
Chiliński Michał 85, 87, 107, 141, 359, 539, 637, 779
Chimko Zinowija (Zełenskaja, Hroszeckaja, Majewskaja Elizaweta), „Zoja” 745
„Chłopicki” zob. Flisiak Jan
Choina Jan 125
„Chołodnyj” 677, 695
Chowanec Mikołaj 709
„Chrin” zob. Stebelkyj Stepan
Chruszczow Nikita 21
„Chrystia” 695
„Ciapka” zob. Hryćko Dmytro
Ciepliński Łukasz 111
„Cygan” 661
„Czaban” 677
„Czajka” 703
Czaplicki Józef 261, 265, 683, 699
„Czarny” zob. Herman Teodor
„Czarny” zob. Zasulski Dymitr

- „Czaus” zob. Kral Wasyl
 „Czernota” 579
 „Czmelyk” zob. Werbiwskij Teodozij
 „Czmił” 747
 Czornota 661
 „Czornyj” 695
- Dacio Wasyl 709
 Dacko Michał zob. Daćko Mychajło
 Daćko Mychajło 317, 331, 355
 „Dalnycz” zob. Fedoriw Petro
 „Dawyd” zob. Prystupa Semen
 Dąbrowski Tadeusz 263
 Dekutowski Hieronim, ps. „Zapora” 605
 „Denysenko” 713
 Dębicki 311
 Dmytryszyn Piotr, ps. „Lipa” 317, 331, 355
 „Dniprowskij” zob. Hałasa Wasyl
 Dobieszak Ryszard 767, 771, 775
 „Dobrobot” 715
 „Dobusz” 695
 „Dołgorukij” 189
 „Doroszenko” 695
 „Dowbusz” 677
 Drabionek 339
 Drozd Roman 25
 „Druk” zob. Witrylak Kazimierz
 „Dub” 53, 693, 695
 „Dubyna” 715
 „Duda” 661, 677, 695
 „Duda” zob. Jaszczuk Jewhen
 Duda Mychajło, ps. „Hromenko” 21, 41, 55, 59, 61, 101, 199, 241, 243, 245, 263, 309, 349, 363, 419, 425, 427, 445, 449, 453, 473, 479, 511, 517, 541, 591, 597, 609, 619, 621, 737, 751
 Dudka Aleksander 355
 Dudzik Józef 615
 Duplak Jan 709, 721
 „Dym” 459
 Dymytryszyn Piotr zob. Dmytryszyn Piotr
 Dzeń Bronisław 167, 235
 Dzieńkowski 477
 Dziuban Władysław 437
 Dżiman Mychajło, ps. „Łewko” 127, 129
- Faryś Janusz 23
 Fedak Mychajło, ps. „Smyrnyj” 269, 281, 365, 481
 Fedoriw Petro, ps. „Dalnycz” 21, 61
 Ferliński F. 673
 Fesia Anna 701
 Fetter 233
 Fic 437
 Fijałek Zbigniew 767, 771, 775
- Filar Władysław 25
 Flisiak Jan, ps. „Chłopicki” 605
 Franczak Feliks 437
- Gajbowicz Wincenty 263
 Gancarz Józef 11, 339, 341
 „Garbaty” zob. Kusz Adam
 Gedz Andrzej 355
 Gerczak Jan 673
 Gerhard Jan 85, 707, 721
 Gesing Roman 325
 Gilas Jan 19, 437, 439, 723, 725, 727, 729
 Gładosz Bolesław 393
 „Głaz” zob. Kłysz Tadeusz
 Głębski Kazimierz 435, 441
 Golasz Stefan, ps. „Mar”, „Martyn” 261, 265, 737
 Goldberg Józef zob. Rózański Józef
 Gomółka Władysław zob. Gomółka Władysław
 Gomółka Wiesław zob. Gomółka Władysław
 Gomółka Władysław, ps. „Wiesław” 131, 133, 135, 177, 205
 „Grat” zob. Kulik Antoni
 „Groźny” zob. „Hriznyj”
 „Grubyj” 381, 385
 „Grzegorz” zob. Korczyński Grzegorz
 Guszowski Michał 615
- Habko Józef 299
 Hadaj Wasyl, ps. „Biłyj”, „Tiso”, „Wojczuk” 57, 61, 409, 745
 Hałagida Igor 25
 Hałasa zob. Sawczyn (Hałasa) Marija
 Hałasa Wasyl, ps. „Orlan”, „Dniprowskij”, „Nazar”, „Batyj”, „Czernomorśkij”, „Zenon” „Bis” 21, 741, 743, 745, 747, 749, 751, 753
 Hałdaś Stefan 767, 777
 Hałowaty Wincenty 355
 „Hałowyj” zob. Komar Iwan
 Hamela Jarosław, ps. „Bryl” 369, 379, 735
 Hamiwka Jarosław, ps. „Meteor”, „Wyszynskij” 415, 577, 579, 677, 697
 „Hanuszka” zob. Jaremicz Anna
 Harabacz Iwan, ps. „Staryj”, „Połuhator”, „2-2” 747, 749
 Harabacz Wasyl, ps. „Oracz” 747, 749
 Hejger Maciej 25
 „Hel” zob. Witrylak Kazimierz
 Herman Franciszek 491, 495, 533, 535
 Herman Teodor, ps. „Czarny” 317, 331, 355
 Hibner zob. Huebner Juliusz
 Hirniak 661
 Hirniak Antoszko 709
 Hirniak Tymko 709

„Hluz” 695
 Hodowanec Paweł 709
 Hołdaj 185
 Hołod Marija (Kriczkowskaja) 743
 Hołowatyj Semko 317, 331
 „Hora” zob. „Mykołajewycz”
 „Horbowyj” 53
 „Horeszko” 159
 „Horoch” zob. Miło Osyp
 „Horysław” 737
 Hoszko Wołodymyr, ps. „Myron” 53, 59, 123, 275
 „Hranit” 677
 „Hrim” 713
 „Hriznyj” 215, 217
 Hrobelskyj Roman, ps. „Brodyecz”, „Roman” 21, 55, 59, 61, 275, 281, 621, 637, 735
 „Hromenko” zob. Duda Mychajło
 Hryczyszyna 241
 „Hryc” 661
 Hryčko Dmytro, ps. „Ciapka” 577, 579, 677, 681, 683
 „Hryhir” zob. Huk Myrosław
 „Hryhorij” zob. Huk Myrosław
 Hubner zob. Huebner Juliusz
 Hudanycz Stefan 709
 Huebner Juliusz 35, 107, 141, 539, 635, 637, 767, 769
 Huk Bogdan 25
 Huk Jewhen, ps. „Szczypawka” 747, 749
 Huk Myrosław, ps. „Hryhir”, „Hryhorij”, „Kod”, „11-4-K” 261, 263, 747, 749, 751
 „Huragan” zob. Hamiwka Jarosław
 Hyrez Aleksander 355

 Ihnat Michał 355
 „Ihor” 57, 747
 „Inhuł” zob. Stysło Dmytro
 „Ir” 661

 „Ja” 713
 „Ja” zob. Onyszkewycz Myrosław
 „Jagoda” zob. Babko Stefan
 „Jakym” 485, 495
 Jankowski 159
 Jankowskyj Hryhorij, ps. „Łastiwka” 41, 55, 61, 101, 179, 183, 199, 225, 241, 307, 333, 349, 409, 415, 417, 465, 473, 567, 597, 619, 621, 735, 751
 „Jar” 709
 „Jar” zob. Jarmoła Wasyl
 Jaremicz Anna, ps. „Hanuszka” 163
 Jargiełło Stanisław 547, 585, 615, 653
 Jarmoła Wasyl, ps. „Jar” 55, 59, 61, 263, 523, 581, 623

 Jarmuł Józef 435
 „Jaromyr” 695
 „Jarosław” 515
 Jarosz Tadeusz 435
 Jaroszewycz Jarosław, ps. „Kornij” 275, 281
 Jaroszewycz Stepan, ps. „Robert” 427, 563, 579
 „Jaryj”, „Czornyj” 747
 Jasiński Jan 423
 Jaskiwka Fedio 709
 Jaskiwka Jerzy 709
 „Jaskółka” 581
 „Jastrub” 693
 „Jastrząb” zob. Taraszkiewicz Leon
 Jaszczuk Jewhen, ps. „Duda” 661, 637, 677, 695
 „Jawir” 661, 681, 693
 „Jawir” zob. Łoziński Józef
 Jekiel Jacek 23
 Jekiel Michał 405, 407
 Jemielniak Mieczysław 435
 „Jewhen” 515
 „Julek” zob. Rejmak Julian
 „Jurij” 677, 697
 „Jurko” 237, 661

 „Kaczur” 697
 Kalinowski 233, 235
 Kalwarski Mieczysław 767, 777
 „Kałyna” 693
 „Kałynowycz” zob. Mazur Hryhorij
 „Karpow” 237
 „Karwik” zob. Winogrodzki Adam
 Kaszubinskij Bohdan, ps. „Ługowyj”, „Jasnin” 745, 747
 Kawęcki Czesław 437
 „Kawka” 693, 695
 Kawuza (Kawuła) Petro, ps. „Ruslan” 673, 683, 691, 699, 737, 745, 747, 749
 Kentij Anatolij 29, 49
 Kern A. 443
 Kieniewicz Bolesław 85
 Kilianowicz Stefan zob. Korczyński Grzegorz
 Kiłoszko Dymitry 355
 Kisielowna 299
 „Kit” zob. Szczur Jan
 Kitiszko Marija, ps. „Stepowa” 57, 61, 563, 579
 Klimak Maciej 159
 Klucznyk Tymko 709
 Kłosowicz 301
 „Kłym” 715
 „Kłym” zob. Brewko Ostap (Eustachy)
 Kłysz Tadeusz, ps. „Głaz” 245
 Kociołek Jarosław, ps. „Kryłacz” 21, 41, 55, 61,

- 101, 165, 183, 461, 469, 473, 481, 511, 517,
523, 597, 619, 621, 735, 751
- Koczerow Wasyl, „Puhacz” 743
- „Kod” zob. Huk Myrosław
- Kolano Franciszek 423
- „Kołomyj” 695
- „Kołos” 693
- Kołowaty Semko zob. Hołowatyj Semko
- Komar Feliks 229
- Komar Iwan, ps. „Hałowyj” 605
- Komytro Michał, ps. „Szpak” 243
- Konon Jewgienij 167, 235
- Kopko Antoni 355
- „Kora” 11, 339
- Korcur Iwan 159
- Korczyz Władysław 133, 205, 207, 501, 513,
519, 527, 557, 585, 593
- Korczyński Emil 357
- Korczyński Grzegorz, ps. „Grzegorz” 35, 91, 107,
109, 123, 125, 127, 129, 141, 173, 231, 259,
261, 295, 307, 357, 539, 587, 635, 637
- „Kornij” zob. Jaroszewycz Jarosław
- „Korwin” zob. Winogrodzki Adam
- „Kosacz” 409, 415
- „Kosar” 677
- Kosmowski Jan 355
- Kossowski Waclaw 107, 121, 361, 539, 587
- Kosz Jan 355
- Koszycki Adam 423
- Kowałyk 55
- Kowczak Tymko 703
- „Kozak” 159, 693, 697
- Kozierinskaja Anna, „Perełka” 745
- Krak Eustachy 435
- Kral Wasyl, ps. „Czas” 59, 263, 581, 585, 623,
661
- Krawczuk Antoni 357
- „Kripak” 55
- „Kruk” zob. Lewko Hryhorij
- Krup Paweł, „Pimstwa” 747
- Krupinskaja zob. Sawczyn (Hałasa) Marija
- „Kryha” 693
- Krykun Mykoła 27
- „Kryłacz” zob. Kociołek Jarosław
- Kryplewski 85
- Krysiński 721
- Krywucyj Iwan, ps. „Arkadij” 677, 685
- Krzemień Ignacy 209, 211
- Kuhl Stefan 91, 209, 211
- Kulik Antoni, ps. „Grat” 593
- Kunderewicz Nikodem 405, 407, 503
- Kurdziel Józef 9, 179, 187, 197
- Kuryło J. 303
- Kusz Adam, ps. „Garbaty” 337
- Kuszel Jan, ps. „Syt” 243
- Kuźma Paweł 709
- Kuźma Stanisław 395
- Kuźmicz Jewgienij 85, 163
- „Kwitka” 677
- Kyryczuk Jurij 29, 39, 49
- „L. M.” zob. Witrylak Kazimierz
- Lebiediew Wiktor 33
- Lebiedziński Eugeniusz 437
- Lenin Władimir 771
- „Len” 57
- Lenko, ps. „Zmyr” 243
- Leszczawski Stanisław 355
- Leszczyński, ks. 301
- Leszko Iwan 423
- Lewicki Władysław 109
- Lewtak Stefan 437
- „Lipa” zob. Dmytryszyn Piotr
- Lisowski Andrzej 87
- Litwinow Wasyl 673
- Lubiński Józef 355
- Ładygin 753
- Łapkowskij 749
- „Łastiwka” 693
- „Łastiwka” zob. Jankowskij Hryhorij
- Łaszkw 87
- Ławriw, ps. „Neczaj” 561, 577, 677
- Łesyk Dymitr 709
- „Łetiuczij” 695
- „Łetun” 681, 749
- „Łew” 677
- „Łewko” zob. Dżiman Mychajło
- „Łewko” zob. Zacharczuk
- Łewko Hryhorij, ps. „Kruk” 53, 59, 165, 257,
387, 453, 623, 693, 695, 735
- Łojek 123
- Łojko Michał 355
- Łoziński Józef, ps. „Jawir” 243
- „Łučkij” 677
- „Ługowij” zob. Kaszubinskij Bohdan
- „Łuhowij” 343, 347, 695
- Łukasiuk Władysław, ps. „Młot” 215, 217, 263,
269, 393, 399, 501, 503
- Łukaszów Jan zob. Olszański Tadeusz An-
drzej
- Łukomski Jan 435
- „Łypa” 693
- Łysak Grzegorz 705
- „Łystok” 451, 459
- Łytwyn Mykoła 29
- Łyżwiński Michał zob. Rola-Żymierski Michał
- „Magryś” 647, 653
- „Maj” 577, 579

- „Makarenko” 237, 263
 Malenkow Georgij 31
 „Mar” zob. Golasz Stefan
 Marczak Jan 317, 355
 „Mariczka” zob. Sawczyn (Hałasa) Marija
 „Martyń” zob. Golasz Stefan
 Marzec Franciszek 615
 Mastyla Dymitr 709
 Mastyla Kosc 709
 Mastyla Paweł 709
 Mastyla Wasyl 709
 „Matij” 715
 Maziar Marija 747
 Mazur Hryhorij, ps. „Kałynowycz” 53, 59, 317, 319, 549, 623, 735
 „Medwid” 677, 695
 „Medwid” zob. Sus Stepan
 Melenas Mieczysław 385, 403, 407
 „Meteor” zob. Hamiwka Jarosław
 Michajłec Andrzej 673
 Michalak Henryk 25
 Michniewicz 231
 Mietkowski Mieczysław 157, 689
 Mikołajczyk Stanisław 129
 Miło Osyp, ps. „Horoch” 159, 167
 Mińko Bolesław 767, 775
 Mińko Rozalia 317, 355
 „Mirko” 695, 697
 Misilo Eugeniusz 22, 23, 48, 49, 75, 76, 90, 91, 98, 99, 142, 143, 192, 193, 204, 205, 262, 263, 318, 319, 538, 539, 588, 589, 636, 637, 688, 689
 Misyło Jewhen zob. Misilo Eugeniusz
 Miszko Rozalia zob. Mińko Rozalia
 Mizerny Wasyl, ps. „Ren” 41, 53, 59, 61, 107, 151, 271, 275, 277, 281, 619, 621, 637, 701, 721
 „Młot” zob. Łukasiuk Władysław
 Moskalik Michał 703
 Mossor Stefan 31, 35, 67, 71, 73, 79, 85, 107, 113, 119, 121, 131, 133, 141, 177, 203, 205, 259, 357, 359, 397, 401, 405, 537, 539, 587, 635
 Motyka Grzegorz 24, 25, 27, 47, 48, 49
 Muzyka Mychajło (Michał), ps. „Smich” 317, 331, 355
 „Mykoła” 661, 693
 „Mykołajewycz” 17, 691, 693, 699
 Mykołenko Petro, ps. „Bajda” 21, 41, 55, 59, 61, 101, 149, 183, 241, 619, 621, 637
 „Myron” zob. Hoszko Wołodymyr
 „Nadzieja” 159
 Nakoniecznik Czesław 767, 773, 775
 Naleśnik Stepan 423
 Naszkowski Marian 7, 33, 75, 77
 „Nazar” zob. Hałasa Wasyl
 „Neczaj” 577, 677
 „Neczaj” zob. Ławriw
 „Nerw” zob. Sztendera Jewhen
 „Nester” 747
 „Netiaha” 515
 „Nieręb” 381, 385
 Nykiel Stanisław 301
 Oliwczak 693
 Olszański Tadeusz Andrzej 24, 25, 26, 27, 47, 48
 „Ołeh” 693
 „Ołen” 697, 747
 „Ołeh” 677
 „Ołes” 693
 Onyszkwycz Myrosław, ps. „Orest”, „Ja” 21, 37, 39, 151, 271, 281, 701
 „Oracz” zob. Harbacz Wasyl
 „Ordon” zob. Strug Józef
 „Oreł” 159
 „Oreł” 717
 Orendacz Jerzy 709
 Orendacz Jerzy (s. Fedia) 709
 „Orest” zob. Onyszkwycz Myrosław
 „Orłan” zob. Hałasa Wasyl
 „Orłenko” 55, 61
 Orłowski Stanisław 437
 „Orłyk” 677, 681
 „Ostap” 737
 Ośka 319
 Pacuła 299
 Palamar Michał 355
 Palski Zbigniew 25, 47, 48
 Panasiński Dionizy 85
 Pankowska Maria 301
 Pastelniak 749
 Pawełczak Tadeusz 85
 Pawlak Jan 767, 775
 Pawlak Stanisław 245
 Pawliw Wołodymyr 29
 Pawluk Adam 435
 Pawłyszyn A. 49
 „Perec” 695
 Perko Emil 113, 117
 „Pewnyj” 515
 Pilaszka 143
 Pilip Michał 705
 „Pimsta” zob. Smarsz Iwan
 „Piórko” 677
 Pisuliński Jan 22, 23
 Piwowarczyk Antoni zob. Wolski Władysław
 Płoszczański 177
 Podlaski K. zob. Skaradziński Bohdan

Podstawski Michał 701
 „Połuhator” zob. Harbacz Iwan
 „Potaj” zob. Capiak Wasyl
 „Prirwa” zob. Sztendera Jewhen
 Prus-Więckowski Mikołaj 73
 „Prut” zob. Wacyk Pawło
 Prystupa Semen, ps. „Dawyd” 59, 263, 487,
 495, 509, 581, 623, 647, 653, 659
 Przoński Michał 133, 277, 281, 291, 355, 379,
 405, 431, 459, 467
 Przyborowski Jerzy 341
 „Ptach” zob. Soroka Myrośław
 „Puhacz” 677, 683
 „P-wa” zob. Sztendera Jewhen
 Pytel Jan 437
 Pytlak Jan 435

 Radkiewicz Stanisław 71, 73, 123, 127, 205,
 231, 307
 Rejmak Julian, ps. „Julek” 605
 „Ren” zob. Mizerny Wasyl
 „Rizun” zob. Andrusiak Wasyl
 Robb-Narbutt Ignacy 107
 „Robert” zob. Jaroszewycz Stepan
 Rohun Wasyl 705
 Rokossowski Konstanty 301, 305
 Rola-Żymierski Michał 35, 73, 177, 189, 199,
 203, 213, 219, 225, 267, 283, 327, 333, 343,
 349, 363, 369, 381, 387, 397, 409, 417, 425,
 445, 451, 461, 471, 479, 485, 497, 509, 517,
 523, 541, 549, 555, 581, 591, 601, 609, 641,
 647, 663
 „Roman” zob. Hrobelskyj Roman
 „Roman” zob. Mizerny Wasyl
 „Roman Zawikostky” 277
 Romaneczko Iwan, ps. „Wołodia” 475, 477,
 597, 623
 „Romko” 703
 Rozmysłowicz Tadeusz 263
 Rożkowski Wincenty 85
 Rózga Stefan zob. Rózga Waclaw
 Rózga Waclaw, ps. „Stefan” 435, 443, 733
 Róžański Józef 109, 111, 157
 Rudziński Narcyz 187, 195, 197
 „Ruslan” zob. Kawuza Petro
 Rutkowski 197
 Rużyczko R. 29
 Ryk Jan 703
 Ryk Rozalia 703
 „Ryś” 747

 Sajko Mikołaj 173, 175
 Sapet Tomasz 301
 Sapięha Franciszek 435, 441
 Sarajew 57

 Sarnowski 113, 117, 539
 Sawczenko Serhij 31
 Sawczyn (Halasa) Marija (Gentalskaja, Krup-
 pinskaja), ps. „Mariczka” 745, 749
 Sawko Stefan 355
 Serhijczuk Wołodymyr 27
 Sidziński Bolesław 35, 85, 87, 107, 141, 321,
 325, 359, 539, 587, 635
 Siemaszko Ewa 25, 26, 47, 48
 Sikora 303
 Sikorski Feliks 24, 25
 Sikorski Kazimierz 85
 Simchodzka Maria 745
 „Sion” zob. Weltke Wilhelm
 „Sirko” 693
 Skaradziński Bohdan 27, 47, 48
 „Słota” 515
 Sływka Jurij 27
 Smagur Fabian 263
 Smarsz Iwan, ps. „Pimsta” 241, 263
 Smarż zob. Smarsz Iwan
 Smereka 661
 „Smich” zob. Muzyka Michał
 „Smichun” 693
 Smolarek Stefania 309
 Smolij W. 27
 Smyk Józef 435
 „Smyrnyj” zob. Fedak Mychajło
 Sobiesiak Józef 85
 Sochacki Zygmunt 637
 „Sokił” 561, 577, 713
 Sokolik Michał 355
 Sokołowski Józef 435
 Solita Michał 257
 Sołotwińska Marcela 299
 „Sołowij” 695
 Soroczak Wołodymyr, ps. „Berkut”, „Woron”
 55, 59, 61, 319, 495, 505, 507, 549, 555, 585,
 619, 623, 637
 Soroka Myrośław, ps. „Bohdan”, „Ptach” 579,
 745
 Soroka Sławko zob. Soroka Myrośław
 Sosna 767, 771
 Sotwiński 125
 Sowa 705
 Sowa Kazimierz 423
 Spodenkiewicz Paweł 25, 26
 Spychalski Marian 133, 205, 329, 337, 415, 423,
 545, 553, 605, 613, 645, 649, 665, 689
 „Stach” 41, 59, 101, 107, 123, 149, 241, 283, 293,
 309, 311, 371, 471, 479, 597, 619, 621, 737,
 745
 Stachnik Antoni 303
 Stalin Józef 21, 577
 Staruch Jarosław, ps. „Stiah” 21, 411, 415

- „Staryj” zob. Harbacz Iwan
 Starzyk Franciszek 615
 Stebel’skyj Stepan, ps. „Chrin” 21, 41, 59, 101, 107, 123, 127, 147, 149, 161, 163, 189, 237, 239, 273, 275, 277, 283, 309, 311, 321, 383, 471, 479, 485, 517, 597, 619, 621, 737
 „Stebij” 677
 Steca Ostap 393, 395
 „Stefan” zob. Rózga Waclaw
 „Stepan” 747
 „Stepowa” zob. Kitiszko Marija
 Stepowij 747
 „Stiah” zob. Staruch Jaroslaw
 Stopyk Józef 705
 „Stricha” 693
 Strug Józef, ps. „Ordon” 215, 217, 269, 525, 551, 593, 603, 647, 653
 Strzelczyk 721
 Stysło Dmytro, ps. „Inhuł” 561, 579, 737
 „Suchyj” 569
 Surowe’ckyj Roman, ps. „Bystryj” 371, 379
 Sus Stepan, ps. „Medwid” 409, 415
 „Swiżyj” 692
 „Swyst” 695
 „Swystun” 695
 „Sycz” 745
 Sydor Michał 673
 „Syt” zob. Kuszel Jan
 Sywułycz Fedio 709
 Szapował Jurij 29
 „Szatan” zob. Woźniak Kazimierz
 Szczepaniak 195
 Szcześniak Antoni 24, 25
 Szczochor Józef 435
 Szczudlik Anastazja 127
 Szczudlik Andrzej 127, 129
 Szczudlik Jerzy 127
 Szczudlik Julia 127
 „Szczupak” 601
 Szczur Jan, ps. „Kit” 243
 Szczyhel’skyj Wołodymyr, ps. „Burlaka” 21, 41, 55, 59, 61, 101, 165, 179, 241, 273, 275, 277, 309, 333, 409, 451, 461, 473, 479, 517, 541, 549, 591, 597, 619, 621, 735, 751
 „Szcypawka” zob. Huk Jewhen
 Szmiłyk Dymitr 673
 Sznek Zygfryd 767, 773, 775
 Szota Wiesław 24, 25
 „Szpak” 677, 695
 „Szpak” zob. Komytro Michał
 Szpontak Iwan, ps. „Zalziśniak” 59, 101, 497, 619, 621, 623, 677
 Szramowicz Jan 423
 Szramowicz Kazimierz 423
 Sztendera Jewhen, ps. „Nerw”, „Prirwa”, „P-wa” 53, 57, 263
 „Szum” zob. Szymański Iwan
 Szymański Iwan, ps. „Szum” 53, 59, 215, 257, 319, 387, 417, 425, 445, 451, 459, 487, 499, 597, 609, 623, 735
 Szymański Stefan 379
 Szymeca Koroman 355
 Szymendera Franciszek 85
 Szymura 173
 Szyszkanynec Wasyl, ps. „Bir” 21, 41, 53, 59, 101, 109, 149, 159, 163, 199, 219, 225, 237, 275, 309, 333, 453, 471, 479, 485, 497, 597, 619, 621, 737
 „Szyszko” 695
 Świerczewski Karol, ps. „Walter” 33, 109, 111, 123, 147, 151, 153, 155, 275, 281, 303, 563, 565, 597, 637, 707, 709
 Taraban Mykoła, ps. „Tucza” 53, 59, 215, 247, 411, 487, 601, 623, 735
 „Taras” zob. Kawuza Petro
 Tarasiewicz Ryszard 263
 Taraszkiewicz Edward, ps. „Żelazny” 217, 269, 653
 Taraszkiewicz Leon, ps. „Jastrząb” 215, 217, 335, 373, 399, 603
 „Teremet” 745
 „Tiatyj” 695
 „Tiso” zob. Hadaj Wasyl
 Tlach Jozef 113, 117, 217
 Tomacki Andrzej 24, 25
 „Toczyło” 693
 Tomaka Wojciech, ks. 305
 Tomaszewski Jan 303
 Torzecki Ryszard 24, 25, 31, 33, 48, 49
 Towarnicki Michał 355
 „Trojan” zob. Kawuza Petro
 Truchan Iwan 423
 Truman Harry S. 273, 281
 Truss 133
 „Tucza” zob. Taraban Mykoła
 „Tur” 745
 „Tychyj” 695
 „Uskok” zob. Broński Zdzisław
 Uszkowski Jan 355
 Wacyk Pawło, ps. „Prut” 59, 677, 693
 Waczor Józef 355
 Wajrak Aleksander 435
 „Walter” zob. Świerczewski Karol
 „Wańka” 677
 „Wańko” 695

Warchowicz Wasyl 355
 Waski Józef 355
 Wasylewicz Mikołaj 709
 Wasylewski Marian 263
 Wąsko Józef 317
 Weltke Wilhelm, ps. „Sian” 445, 449
 Werbiwskij Teodozij, ps. „Czmetyk” 515
 „Weroniak” 219
 Werońska Jadwiga 299
 „Weselyj” 677
 Wicha Władysław 767, 775
 Wieciech Józef 263
 Wieliczko Ignacy 177
 Wieliczko Mikołaj 355
 Wielobób Mieczysław 301
 „Wierzba” 581
 „Wiesław” zob. Gomułka Władysław
 „Wihor” 713
 „Wij” 283, 719
 „Wilk” 311
 Winogrodzki Adam, ps. „Korwin” 127, 129
 Wiśniewski Zdzisław 435
 Witrylak Kazimierz, ps. „Druk”, „Hel”,
 „L. M.” 233, 263
 Włodarczyk 243
 Wojciechowski Jan 355
 „Wojczuk” zob. Hadaj Wasyl
 Wojtanowski Józef 703
 Wójtowicz Jarosław 307
 Wolański Jan 259
 Wolański Stanisław 85, 767, 769, 775
 Wolski Władysław 133, 177, 205, 637, 639, 687,
 689
 „Wolt” 745
 „Wołodja” zob. Romaneczko Iwan
 „Wołodymyr” 745
 „Wołyniak” zob. Zadziński Józef
 „Worobycz” 743
 „Woron” 693, 695
 „Woron” zob. Soroczak Wołodymyr
 „Woronyj” 695
 Woroszyło Antoni 341
 „Wowk” 693
 Woźniak 9, 173
 Woźniak Kazimierz, ps. „Szatan” 603, 605
 Wroszczak Andrij 423
 Wróblewski Władysław 475
 Wujczyk Teodor 423
 „Wujko” 693
 Wygnański Aleksandr 87
 Wyrwa 705
 Wyrzykowski 177
 Wyszynskij Andriej 77
 „Wyszynskij” zob. Hamiwka Jarosław
 Wysz. («Wyższy») 151
 Zabrowarny Bohdan 27
 Zacharczuk („Łewko”) 661
 Zadziński Józef, ps. „Wołyniak” 335, 337
 Zagrodzki Stefan 355
 Zahulaj 661
 Zajac 705
 „Zaluzniak” zob. Szpontak Iwan
 „Zaluznyczenko” 715
 Zaorski Jan 437
 „Zapora” zob. Dekutowski Hieronim
 Zarakowski zob. Zarako-Zarakowski Bolesław
 Zarako-Zarakowski Bolesław 13, 397, 405, 407
 Zasulski Dymitr, ps. „Czarny” 221, 223, 353,
 355
 Zaszkilniak Leonid 27
 Zazula Tomasz 673
 „Zelenyj” 693
 „Zena” 715
 „Zenko” 719
 „Zenon” zob. Hałasa Wasyl
 „Zenowij” zob. Duda Mychajło
 „Zeńko” 677
 Zieliński Artur 7, 109, 111
 Ziemkowa Anna 297
 Ziemkiewicz Witold 767, 777
 „Zoriw” 55
 „Zmyr” zob. Lenko
 Żak Bronisław
 „Żelazny” zob. Taraszkiewicz Edward
 Żmudzki Witalis 435
 „Żuk” 677
 Żukow Georgij 301, 305
 Żurawel 701
 Żymierski Michał zob. Rola-Żymierski Michał
 Żytyński 113, 117

ПОКАЖЧИК ПРИЗВИЩ І ПСЕВДОНІМІВ

- „100-Р-Зет” див. Кавуза Петро
„11-14-К” див. Гук Мирослав
„1814-97” див. Галаса Василь
„2-2” див. Гарбач Іван
„2-5” див. „Ігор”
„7х7” див. Цапая Василь
- Аманович Здзіслав 158, 166, 264
Андрусак Василь, „Різун” 52, 58
Антосевич Стефан 766, 770, 774
„Аркадій” див. Кривуцький Іван
„Аркуш” 52, 58
Ауранович див. Аманович Здзіслав
- Бабко Стефан, „Ягода” 242
Бадяк В. 28
„Байда” див. Миколенко Петро
Байда Василь 708
Байда Олекса 710
Балиш А. 434, 442
Бандера Степан 414
Барановський 434
Барда Францішек 304
„Бартош” 392
Барчинський 158, 164
Бачинський 124
„Береза” 692
Березинський 660
Берія Лаврентій 30
„Беркут” див. Сорочак Володимир
Берут Болеслав 130, 134, 176, 204
Белецький Йосиф 84
„Бжоза” 600
„Бистрий” („Быстрый”) 566, 714
„Бистрий” див. Суровецький Роман
Бистшицький Тадеуш 46
„Бігун” 692
„Біда” 676
Білас Іван 28
„Білий” („Билый”) див. Гадай Ваиль
„Білка” 676
Більо Марія 700
„Бір” див. Шишканинець Василь
„Біс” див. Галаса Василь
„Богдан”, див. Сорока Мирослав
„Бодак” 692
Боднар Михайло (Міхал) 242, 316, 354
„Бойчук” 676
Бонк 124
Бонковський Генрик 86
„Борисенко” 676
- Боркусевич Влодзімеж 434
Боруцький 112, 116
„Борщенко” 694
Бохенський Тадеуш 436
Боцян 436
Брауде Зигмунт 644
Бревко Остап (Свстахій), „Клим” 460, 468, 714
„Бриль” див. Гамела Ярослав
Бриндзя Андрій 704
„Бродич” („Бродыч”), див. Гробельський Роман
Бронський Здзіслав, „Ускок” 216, 334, 336, 420, 500, 502, 524, 550, 646, 652
Бронятовський Мечислав 766, 772, 776
„Бруд” див. Гробельський Роман
Булганін (Булганин) Микола 74, 76
„Бульба” 694
Бунда Миколай 112, 114, 116
„Бурак” 694
„Бурлака” див. Щигельський Володимир
„Бурцо” 694
Буссель Тадеуш 434
Буцько Ольга 28
Бучацький Людвік 504, 506, 516, 518
Бучек 86
- Вайрак Александер 434
„Вальтер” див. Сверчевський Кароль
„Ванька” 676
„Ванько” 694
Вархович Василь 354
Василевський Мар’ян 264
Васильчишин Микола 710
Васький Юзеф 354
Вацик Павло, псевдо „Прут” 58
Вачор Юзеф 354
Величко Ігнаці 176
Вельобоб Мечислав 300
Вельтке Вільгельм, „Сян” 444, 448
Вербівський Теодозій, „Чмелик” 514
Веронська Ядвіга 398
„Вероняк” 218
„Веселий” 676
„Веслав” див. Гомулка Владислав
Вецех Юзеф 262
Велічко Миколай 354
Вигнанський Александр 86
Вижиковський 176
Виногородський Адам, „Карвік”, „Корвін” 126, 128

Вирва 704
 „Вихор” 712
 „Вишинський” див. Гамівка Ярослав
 Вишинський Андрій 32, 74, 76
 „Вищий” (Вищ.) 150
 „Вій” 282, 718
 „Вільк” 310
 Вісневський Здзіслав 434
 Вітриляк Казімеж, „Гель”, „Друк”, „Л. М.”
 232, 262
 Віха Владислав 766, 774
 Влодарчик 244
 „Вовк” 692
 Возняк Казімеж, „Шатан” 172, 602, 604
 Войтановський Йосиф 702
 Войтович Ярослав 306
 Войцеховський Ян 354
 „Войчук” див. Гадай Василь
 „Волиняк” див. Задзерський Юзеф
 „Вольт” 744
 „Владимир” 744
 „Володя” див. Романечко Іван
 Вольський Владислав (Півоварчик Антоні)
 132, 176, 204, 636, 638, 686, 688
 „Вольт” 744
 Волянський Станіслав 84, 766, 768, 774
 Волянський Ян 260
 Вонско Юзеф 316
 „Воробич” 744
 „Ворон” 692, 694
 „Ворон” див. Сорочак Володимир
 „Вороний” 694
 Ворошило Антоні 340
 Врошак Андрій 422
 Врублевський Владислав 476
 „Вуйко” 692
 Вуйчик Теодор 422

 Габко Юзеф 298
 Гадай Василь, „Тісо”, „Тісса”, „Білий”, „Вой-
 чук” 56, 60, 408, 744
 Галагіда Ігор 24
 Галаса Василь, „Батый”, „Орлан”, „Дні-
 провський”, „Черноморський”, „Зенон”,
 „Назар”, „Бос”, „1814-97” 20, 578, 734,
 736, 738, 740, 742, 744, 746, 748, 750,
 752
 Галаса Марія див. Савчин Марія
 Галдась Стефан 766, 776
 Галовати Вінценти 354
 „Галовий” див. Комар Іван
 Гамела Ярослав, „Бриль” 370, 378, 734
 Гамівка Ярослав, „Вишинський”, „Метеор”
 414, 578, 676
 „Ганушка” див. Яремович Анна

 Гарбач Василь, правильно Гарабач Василь,
 „Орач” 746, 748
 Гарбач Іван, правильно Гарабач Іван, „Ста-
 рий”, „Полугатор” 746, 748
 Гейгер Мацей 24
 „Гель” див. Вітриляк Казімеж
 Гентальская див. Савчин Марія
 Герман Теодор, „Чорний” 316, 330, 354
 Герман Францішек 490, 494, 532
 Гирез Александер 354
 Гібнер див. Гюбнер Юліуш
 Гірняк 660
 Гірняк Антошко 710
 Гірняк Тимко 710
 Гірчак Ян 672
 „Глюз” 694
 Годованець Павло 708
 Голдай 184
 Головатий Семко 316, 330
 Голод Марія 742
 Голяш Стефан, „Мар”, „Мартин” 262, 264,
 736
 „Гомин” див. Кіт Володимир
 „Гора” див. „Миколаєвич”
 „Горовой” 52
 „Горешко” 158
 „Горислав” 736
 „Горох” див. Міло Осип
 Гошко Володимир, „Мирон” 52, 60, 122, 274
 „Граніт” 676
 „Григір” див. Гук Мирослав
 „Григорій” („Григорий”) див. Гук Мирослав
 „Гриць” 658
 Грицько Дмитро, „Цяпка” 576, 578, 676, 680,
 682
 Гричишина 240
 „Грізний” 214, 216
 „Грім” 714
 Гробельський Роман, „Бродич”, „Роман”
 20, 42, 54, 58, 60, 270, 274, 276, 280, 480,
 484, 618, 620, 638, 734
 „Грозни” див. „Грізний”
 „Гром” 714
 „Громенко” див. Дуда Михайло
 „Грубий” 380, 384
 Гуданич Стефан 710
 Гук Богдан 24
 Гук Євген, „Щипавка” 746, 748
 Гук Мирослав, „Григір”, „Григорій”, „Код”
 262, 264, 746, 748, 750
 Гюбнер Юліуш 34, 106, 140, 538, 636, 766,
 768

 Гайбович Вінценти 264
 Ганцар Юзеф 338, 340

„Гарбати” див. Куш Адам
Гедз Анджей 354
Герхард Ян 706, 720
Гесінг Роман 324
Гіляс Ян 436, 438, 722, 724, 726, 728
Гладош Болеслав 392
„Глаз” див. Клиш Тадеуш
Глембський Казімеж 434, 440
Голдберг Юзеф див. Ружанський Юзеф
Гомулка Веслав див. Гомулка Владислав
Гомулка Владислав, „Веслав” 130, 132, 134,
176, 204
„Грат” див. Кулік Антоні
Гушковський Міхал 614

„Давид” див. Приступа Семен
„Дальнич” див. Федорів Петро
Дацко Міхал див. Дацько Михайло
Дацько Михайло 316, 330, 354
Дацьо Василь 710
Дембіцький 310
„Денисенко” 712
Джіман Михайло, „Левко” 126, 128
Дзень Броніслав 166, 234
Дзеньковський 476
Дзюбан Владислав 436
„Дим” 458
Дмитришин Петро, „Липа” 316, 330, 354
Дмитришинь Пйотр див. Дмитришин Петро
„Дніпровський” див. Галаса Василь
Добешак Ришард 766, 770, 774
„Добробут” 716
„Добуш” 694
„Довбуш” 676
„Довгорукий” 188
Домбровський Тадеуш 264
„Дорошенко” 694
Драбйонек 338
Дрозд Роман 24
„Друк” див. Вітриляк Казімеж
„Дуб” 692, 694
„Дубина” 716
„Дуда” 676, 694
„Дуда” див. Яшук Євген
Дуда Михайло, „Громенко” 20, 42, 60, 100,
200, 240, 244, 246, 308, 348, 362, 418,
424, 426, 444, 448, 452, 472, 478, 510, 516,
540, 590, 596, 608, 618, 620, 736
Дудзік Юзеф 614
Дуджа Александер 354
Дупляк Ян 708, 720

„Євген” 514
Єкель Міхал 404, 406
Єкель Яцек 22

Ємельняк Мечислав 434

Жак Броніслав 436
„Железняк” див. Шпонтанк Іван
„Желязни” див. Тарашкевич Едвард
Жимерський Міхал див. Роля-Жимерський
Міхал
Житинський 112, 116
Жмудзький Віталіс 434
„Жук” 676
Жуков Георгій 300, 304
Журавель 700

Заброварний Богдан 28
Загуляй 660
Загородзький Стефан 354
Задзерський Юзеф, „Волиняк” 334, 336
Заєць 704
Зазуля Томаш див. Зозуля Томаш
„Залізниченко” 714
„Залізник” див. Шпонтанк Іван
Заорський Ян 436
„Запора” 604
Зараковський див. Зарако-Зараковський Бо-
леслав
Зарако-Зараковський Болеслав 396, 404,
406
Засульський Димітр, „Чарни” 220, 222, 352,
354
Захарчук („Левко”) 658
Зашкільняк Леонід 28
„Зелений” 692
Зелінський Артур 108, 110
„Зен” 716
„Зенко” 676, 718
„Зенон” див. Галаса Василь
Земкевич Вігольд 766, 776
Зембова Анна 296
„Змир” див. Ленко
Зозуля Томаш 672
„Зорив” 54
„Зоя” див. Химко Зіновія

Ігнат Міхал 354
„Ігор” див. Кіт Володимир
„Інгул” див. Стисло Дмитро
„Ір” 658

„Кавка” 692, 694
Кавуза Петро, „Руслан” 672, 682, 690, 698,
736, 744, 746, 748
„Калина” 692
„Калинович” див. Мазур Григорій
Калиновський 234
Кальварський Мечислав 766, 776

„Карвік” див. Виногородський Адам
 „Карпов” 236
 Кашубинський Богдан, „Нестор”, „Луговий” 744, 746
 „Квітка” 676
 Кеневич Болеслав 84
 Кентій Анатолій 28, 48
 Керн А. 442
 Киричук Юрій 28, 40, 48
 Кіліанович Стефан див. Корчинський Гжегож
 Кілошко Димітри 354
 Кісельова 298
 „Кіт” див. Щур Ян
 Кіт Володимир, „Ігор”, „Гомін” 56, 746
 Кітішко Марія, „Степова” 56, 60, 562, 578
 „Клим” див. Бревко Остап
 Клиш Тадеуш, „Глаз” 244
 Клімак Мацей, „Коренр” 158
 Клосоич 300
 Ключник Тимко 708
 Ковальк 54
 Ковчак Анна 702
 Ковчак Тимко 702
 „Код” див. Гук Мирослав
 „Козак” 158, 692, 696
 Козеринская Анна, „Перелка” 744
 „Коломий” 694
 „Колос” 692
 Коляно Францішек 422
 Комар Іван, „Галовий” 604
 Комар Фелікс 228
 Комитро Міхал, „Шпак” 242
 Конон Євгеній 166, 234
 Копко Антоні 354
 „Кора” 10, 338
 „Корвін” див. Виногородський Адам
 „Корній” див. Ярошевич Ярослав
 Корцур Іван 158
 Корчинський Гжегож, „Гжегож” 34, 90, 106, 108, 122, 124, 126, 128, 140, 172, 230, 258, 262, 294, 306, 356, 538, 586, 636
 Корчинський Еміль 356
 Корциц Владислав 132, 204, 206, 500, 512, 518, 526, 556, 584, 592
 „Косар” 676
 „Косач” 408, 414
 Коссовський Вацлав 106, 120, 360, 538, 586
 Коцьолек Ярослав, „Кричал” 20, 42, 54, 60, 100, 164, 182, 460, 468, 472, 480, 510, 516, 522, 596, 618, 620, 734, 750
 Кочеров Василій, „Пухач” 744
 Кош Ян 354
 Кошицький Адам 422
 Кравецький Чеслав 436
 Кравчук Антоні 356
 Крак Еустахи 434
 Краль Василь, „Чаус” 58, 262, 580, 584, 622, 660
 Кривуцький Іван, „Аркадій” 676, 684
 „Крига” 692
 Крикун Микола 28
 „Кричал” („Крычал”) див. Коцьолек Ярослав
 Криплевський 86
 Крисінський 720
 Кричковская див. Голод Марія
 „Крипак” 54
 „Крук” 692, 694
 „Крук” див. Левко Григорій
 Круп Павел, „Пімства” 746
 Крупинская див. Савчин Марія
 Кузнель 158
 Кузьма Павло 708
 Кузьма Станіслав 394
 Кузьмич Євгеній 84, 162
 Кулік Антоні, „Грат” 92
 Куль Стефан 90, 210
 Кундеревич Нікодем 404, 406, 502
 Курдзель Юзеф 8, 178, 186, 196
 Курило Й. 302
 Куш Адам, „Гарбати” 336
 Кушель Ян, „Сит” 242
 Кушнір Б. 28
 Кшемень Ігнаці 8, 208, 210
 „Л. М.” див. Вітриляк Казімеж
 Лаврів, „Нечай” 560, 576, 676
 Ладигін 752
 Лапковський 748
 „Ластівка” 692
 „Ластівка” див. Янковський Григорій
 „Ласточка” див. Коцьолек Ярослав
 Лашков 86
 Лебедзінський Еугенюш 436
 Левтак Стефан 434
 „Лев” 676
 Левицький Владислав 110
 „Левко” див. Джіман Михайло
 Левко Григорій, „Крук” 52, 58, 164, 258, 386, 452, 622, 734
 Ленін Володимир 770
 Ленко, „Змир” 242
 Лесик Димитр 708
 „Летун” 680, 748
 „Летучий” 694
 Лешко Іван 422
 Лещавський Станіслав 354
 Лещинський 300
 Лебедєв Віктор 32

Лижвінський Міхал див. Роля-Жимерський
 Міхал
 „Липа” 692
 „Липа” див. Дмитришин Петро
 Лисак Григiр 704
 „Листок” 450, 458
 Литвин М. 28
 Лісовський Анджей 86
 Літвінов Василь 672
 Лоск 122
 Лозінський Юзеф, „Явір” 242
 Лойко Міхал 354
 „Луговий” 342, 346, 694
 „Луговий” див. Кашубинський Богдан
 Лукасюк Владислав, „Млот” 214, 216, 262,
 268, 392, 398, 500, 502
 Лукомський Ян 434
 „Луцький” 676

 „Магрись” 646, 652
 Маевская Елизавета див. „Зоя”
 Мажец Францішек 614
 Мазур Григорій, „Калинович” 52, 58, 318,
 548, 622, 734, 736
 Мазяр Марія 748
 „Май” 576
 „Макаренко” 264
 Маленков Георгій 30
 „Мар” див. Голяш Стефан
 „Маричка” див. Савчин Марія
 „Мартин” див. Голяш Стефан
 Марчак Ян 316, 354
 Мастила Василь 708, 710
 Мастила Димитр 710
 Мастила Кость 708
 Мастила Павло 710
 „Матій” 714
 Медвідь 702
 „Медвідь” 676, 694
 „Медвідь” див. Сус Степан
 Меленас Мечислав 384, 406
 „Метеор” див. Гамівка Ярослав
 Метковський Мечислав 688
 „Микола” 692
 „Миколаєвич” 18, 690, 692, 698
 Миколайчик Станіслав 128
 Миколенко Петро, „Байда” 20, 42, 54, 60,
 100, 150, 182, 242, 618, 620, 638
 „Миرون” див. Гошко Володимир
 Мізерний Василь, „Рен” 42, 52, 58, 60, 106,
 150, 270, 274, 280, 618, 620, 638, 700, 720
 Міло Осип, „Горох” 158, 166
 Мiнько Болеслав 766, 776
 Мiнько Розалія 316, 354
 „Мiрко” 694, 696

 Мiсило Євген 22, 48
 Михайлець Андрій 672
 Міхневич 230
 Мiшко Розалія див. Мiнько Розалія
 „Млот” див. Лукасюк Владислав
 Москалик Михайло 702
 Моссор Стефан 30, 34, 66, 70, 72, 78, 84, 106,
 112, 118, 120, 130, 132, 140, 176, 202, 204,
 258, 356, 358, 396, 400, 404, 536, 538,
 586, 634
 Мотика Гжегож 24, 26
 Музика Михайло (Міхал), „Сміх” 316, 330,
 354

 „Надія” 158
 „Назар” див. Галаса Василь
 Наконечник Чеслав 766, 772, 774
 Налесник Степан 422
 Нашковський Мар’ян 32, 74, 76
 „Нерв” див. Штендера Євген
 „Нестер” див. Кашубинський Богдан
 „Нетяга” 514
 „Нечай” див. Лаврiв
 „Неремб” див. „Грубий”
 Никель Станіслав 300

 „Олег” 692
 „Олен” 692
 „Олень” 676, 746
 „Олесь” 692
 Ольшанський Тадеуш Анджей 24, 26
 Ондрашек Віт 216
 Онішкевич Мирослав, „Орест”, „Я” 20, 38,
 146, 150, 270, 280, 700, 712
 „Орач” див. Гарбач Василь
 „Ордон” див. Струг Юзеф
 „Орел” 158, 716
 Орендач Юрiй 708
 Орендач Юрiй Федорович 708
 „Орлан” („Орлян”) див. Галаса Василь
 „Орленко” 54, 60
 „Орлик” 676, 680
 Орловський Станіслав 436
 „Остап” 738
 Оська 318

 Павелчак Тадеуш 84
 Павлишин А. 48
 Павлів В. 28
 Павлюк Адам 434
 Павляк Станіслав 244
 Павляк Ян 766, 774
 Паламар Міхал 354
 Пальський Збігнев 26
 Панасінський Діонiзiй 84

- Панковська Марія 300
 Пастельняк 748
 Пацула 98
 „П-ва” див. Штендера Євген
 „Певний” 514
 „Перець” 692
 Перко Еміль 112, 116
 „Перо” 694
 Петрович Іван 710
 Пилип Михайло 704
 Питель Ян 434
 Питляк Ян 434
 Півоварчик Антоні див. Вольський Владислав
 Підставський Міхал 700
 Піляшка 142
 „Пімста” див. Смарш Іван
 „Пімства” див. Круп Павло
 Пісулінський Ян 22
 Площанський 176
 „Полугатор” див. Гарбач Іван
 „Потап” див. Цапак Василь
 Приступа Семен, „Давид” 58, 262, 486, 494,
 508, 580, 622, 646, 652, 658
 „Прірма” див. Штендера Євген
 Прус-Венцковський Міколай 72
 „Прут” 676, 692
 „Прут” див. Вацик Павло
 „Птах” див. Сорока Мирослав
 „Пугач” 676
 „Пухач” див. Кочеров Василь
 Пшиборовський Єжи 340
 Пшонський Михаїл 132, 276, 280, 290, 354,
 378, 406, 430, 458, 468
 „П’юрко” 676

 Радкевич Станіслав 70, 72, 122, 126, 204,
 230, 306
 Реймак Юліан, „Юлек” 604
 „Рен” див. Мізерний Василь
 Рик Іван 702
 Рик Іванка 702
 Рик Марія 702
 Рик Розалія 702
 „Резун” див. Андрусак Василь
 Робб-Нарбутт Ігнаці 106
 „Роберт” див. Ярошевич Степан
 Рогун Василь 704
 Рожковський Вінценти 84
 Розмислович Тадеуш 264
 Рокосовський Костянтин 300, 304
 Роля-Жимерський Міхал 34, 70, 72, 132, 176,
 188, 192, 198, 200, 202, 204, 212, 216, 218,
 222, 224, 226, 266, 270, 282, 284, 326,
 332, 342, 344, 348, 352, 362, 366, 368,
 372, 380, 384, 386, 390, 396, 406, 408,
 416, 424, 428, 444, 448, 450, 456, 460,
 466, 470, 474, 478, 482, 484, 488, 496,
 508, 516, 522, 540, 548, 554, 564, 580,
 590, 600, 608, 640, 646, 662
 „Роман” див. Гробельський Роман
 Роман Завікостки 276
 Романечко Іван, „Володя” 474, 476, 596, 622
 „Ромко” 702
 Рудзінський Нарциз 186, 194, 196
 Ружанський Юзеф 108, 110, 156
 Ружичко Р. 28
 Рузга Вацлав, „Стефан” 434, 442, 730, 732
 „Руслан” див. Кавуза Петро
 Рутковський 196
 „Рыс” 746

 Савко Стефан 354
 Савчин (Галаса, Гентальская, Крупская)
 Марія, „Марічка” 744
 Сайко Міколай 172, 174
 Сапет Томаш 300
 Сапега Францішек 434, 440
 Сараев 56
 Сарновський 112, 116, 538
 Сверчевський Кароль, „Вальтер” 32, 108,
 110, 122, 146, 152, 154, 274, 280, 302, 596,
 706, 708, 744
 „Свист” 694
 „Свистун” 694
 „Свіжий” 692
 Семашко Єва 26
 Сергійчук Володимир 26
 Сивулич Федьо 708
 Сидор Міхал 672
 Симходская Марія 744
 „Сит” див. Кушель Ян
 Сідзінський Болеслав 34, 84, 86, 106, 140,
 320, 324, 358, 538, 586, 636
 Сікора 302
 Сікорський Казімеж 84
 Сікорський Фелікс 24
 „Сіон” див. Вельтке Вільгельм
 „Сірко” 692
 Скарадзінський Богдан 26
 Сливка Юрій 26
 „Сльота” 514
 Смагур Фабіан 264
 Смарш (Смарж) Іван, „Пімста” 240, 264
 Смерека 660
 Смик Юзеф 434
 „Смирний” див. Федак Михайло
 „Сміх” див. Музика Міхал
 „Сміхун” 692
 Смолій В. 28

Смолярек Стефанія 308
 Собесяк Юзеф 84
 Сова 704
 Сова Казімеж 422
 „Сокол” („Сокол”) 560, 576, 712
 Соколік Міхал 354
 Соколовський Юзеф 434
 Соліта Михайло 258
 „Соловій” 694
 Солотвінська Марцеля 298
 Сорока Мирослав, „Птах”, „Богдан” 560, 578, 44
 Сорока Славко див. Сорока Мирослав
 Сорочак Володимир, „Беркут”, „Ворон” 58, 60, 318, 494, 504, 506, 548, 554, 584, 618, 622, 638
 Сосна 766, 770
 Сотвінський 124
 Сохацький Зигмунт 636, 638
 Спихальський Мар’ян 132, 204, 206, 328, 336, 414, 422, 544, 552, 604, 612, 644, 648, 664, 688
 Стажик Францішек 614
 Сталін Йосиф 20
 „Старий” („Старый”) див. Гарбач Іван
 Старух Ярослав, „Стяг” 20, 410, 414
 „Стах” 42, 58, 100, 106, 122, 150, 242, 282, 292, 308, 310, 370, 470, 478, 596, 618, 620, 736, 744
 Стахнік Антоні 302
 Стебельський Стефан, „Хрін” 20, 42, 58, 100, 106, 122, 126, 146, 160, 238, 240, 272, 274, 276, 282, 308, 310, 320, 382, 470, 478, 484, 516, 562, 596, 618, 620, 736, 738
 „Стебій” 676
 „Степова” („Степовая”) див. Кітішко Марія
 Степовий 746
 „Стефан” 746
 „Стефан” див. Рузга Вацлав
 Стеца Остап 392, 394
 Стисло Дмитро, „Інгул” 578, 738
 Стопик Йосиф 704
 „Стріха” 692
 Струг Юзеф, „Ордон” 214, 216, 268, 524, 550, 592, 602, 646, 652
 Стшельчик 720
 „Стяг” див. Старух Ярослав
 Суворецький Роман, „Бистрий” 370, 378
 Сус Степан, „Медвідь” 408, 414
 „Сухий” 568
 „Сыч” 744
 Тарабан Микола, „Гуча” 58, 214, 246, 410, 486, 600, 622, 734
 Тарасевич Ришард 264
 Тарашкевич Едвард, „Желязни” 216, 268, 652
 Тарашкевич Леон, „Ястшомб” 214, 216, 334, 372, 398, 602
 „Теремет” 744
 Тиравський Михайло 422
 „Тисса” див. Гадай Василь
 „Тихий” 694
 „Тісо” („Тисо”) див. Гадай Василь
 Тломацький Анджей 24
 Тлях Юзеф 112, 116, 216
 Товарніцький Міхал 354
 Тожецький Ришард 24, 30, 32
 Томака Войцех 304
 Томашевський Ян 302
 „Точило” 692
 „Троян” див. Кавуза Петро
 Трумен Гаррі С. 272, 280
 Трусс 132
 Трухан Іван 422
 „Тур” 744
 „Туча” див. Тарабан Микола
 „Тятий” 694
 „Ураган” див. Гамівка Ярослав
 „Ускок” див. Бронський Здзіслав
 Ушковський Ян 354
 Фарись Януш 22
 Федак Михайло, „Смирний” 268, 280, 364, 480
 Федорів Петро, „Дальнич” 20, 60
 Ферлінський Ф. 672
 Фесь Анна 700
 Фетгер 234
 Філяр Владислав 24
 Фіц 436
 Фіялек Збігнев 766, 770, 774
 Флісяк Ян, „Хлопіцький” 604
 Франчак Фелікс 436
 Харидчак див. Харищак Петро
 Харищак Петро 422
 Химко (Зеленская, Грушецкая, Маевская Елизавета) Зіновія, „Зоя” 744
 Хілінський Міхал 84, 86, 106, 140, 358, 538, 636
 „Хлопіцький” див. Флісяк Ян
 Хованець Микола 708
 Хоїна Ян 124
 „Холодний” 676, 694
 „Христя” 694
 „Хрін” див. Стебельський Степан
 „Хроменко” див. Дуда Михайло
 Хрущов Микита 20

- Цап'як Василь, „Потап” 672, 680, 682, 684, 698, 742, 744
 Цепліньський Лукаш 110
 „Циган” 660
 „Цяпка” див. Грицько Дмитро
- „Чабан” 676
 „Чайка” 702
 Чапліцький Юзеф 262, 264, 682, 698
 „Чарни” див. Засульський Димітр
 „Чаус” („Чавс”) див. Краль Василь
 „Черноморский” див. Галаса Василь
 „Чернота” 578
 „Черный”, „Ярый” 746
 „Чмелик” див. Вербівський Теодозій
 „Чміль” 746
 „Чорний” 694
 „Чорний” див. Герман Теодор
- Шаповал Юрій 28
 „Шатан” див. Возняк Казімеж
 Шиманський Іван, „Шум” 52, 58, 214, 258, 318, 386, 416, 424, 444, 450, 458, 486, 498, 596, 608, 622, 734
 Шиманський Стефан 378
 Шимендера Францішек 84
 Шимеца Короман 354
 Шимура 172
 Шишканинець Василь, „Бір” 20, 42, 58, 60, 100, 108, 150, 158, 162, 198, 218, 224, 236, 274, 308, 332, 452, 470, 478, 484, 496, 596, 618, 620, 736, 738
 „Шишко” 694
 Шмілик Дмитро 672
 Шнек Зигфрид 766, 772, 774
 Шота Веслав 24
 „Шпак” 676, 694
 „Шпак” див. Комитро Міхал
 Шпонтан Іван, „Залізник” 52, 58, 100, 498, 618, 620, 622, 676
 Шрамович Казімеж 422
 Шрамович Ян 422
 Штендера Євген, „Нерв”, „Прірва”, „П-ва” 58, 232, 262
 „Шум” див. Шиманський Іван
- Щепаняк 194
- Щесняк Антоні 24
 Щигельський Володимир, „Бурлака” 20, 42, 54, 60, 100, 164, 178, 240, 272, 274, 276, 308, 332, 408, 450, 460, 472, 478, 516, 540, 548, 590, 596, 618, 620, 734, 750
 „Щипавка” див. Гук Євген
 Щохор Юзеф 434
 Щудлик Анастасія 126
 Щудлик Анджей 126, 128
 Щудлик Єжи 126
 Щудлик Юлія 126
 „Щупак” 600
 Щур Ян, „Кіт” 242
- „Юлєк” див. Реймак Юліан
 „Юрій” 676, 696
 „Юрко” 236, 660
- „Я” див. Онишкевич Мирослав
 „Явір” 660, 680, 692
 „Явір” див. Лозинський Юзеф
 „Яворенко” 114
 „Ягода” див. Бабко Степан
 „Яким” 484, 494
 Янковський 158
 Янковський Григорій, „Ластівка” 42, 60, 100, 178, 182, 198, 224, 242, 306, 332, 348, 408, 414, 416, 464, 472, 596, 618, 620, 734
 „Яр” 708
 „Яр” див. Ярмола Василь
 Яргелло Станіслав 546, 584, 614, 652
 Яремович Анна, „Ганушка” 162
 „Ярий”, „Чорний” 746
 Ярмола Василь, „Яр” 54, 58, 60, 262, 522, 580, 622
 Ярмул Юзеф 434
 „Яромір” 694
 „Ярослав” 514
 Ярош Тадеуш 434
 Ярошевич Степан, „Роберт” 562, 578
 Ярошевич Ярослав, „Корній” 274, 280
 Ясінський Ян 422
 Ясківка Федьо 708
 Ясківка Юрій 710
 „Яструб” 692
 „Ястшомб” див. Тарашкевич Леон
 Яшук Євген, „Дуда” 58, 262, 622, 638, 660

INDEKS MIEJSCOWOŚCI

- Aksmanice 291, 493, 679
Andrzejówka 651
Annopol 533
Arlamów 319, 379, 743
Auschwitz zob. Oświęcim
- Babice 289
Bachłowa 279
Bachórz 379
Bachórzec 289
Bachów 289, 377, 691, 697
Baligród 53, 81, 101, 103, 111, 119, 131, 169,
189, 199, 219, 225, 231, 235, 267, 283, 327,
329, 333, 343, 349, 351, 363, 381, 383, 387,
409, 445, 447, 451, 453, 465, 471, 473, 479,
485, 493, 497, 517, 549, 555, 563, 581, 591,
609, 641, 703, 705, 707, 709, 713, 719
Balnica 375, 473, 701, 711, 719
Banica 545
Banica-Czertyżne 491
Barnowiec 651
Bartne 61, 457, 579
Barwałd Górny 353
Barwinek 457, 705
Basznia Dolna 459
Basznia Górna 459
Batycze 377
Bednarka 491
Bełchówka 119, 287
Bełwin 289
Bełz 61, 285, 655, 659
Bełzec 253, 405, 485, 523, 657
Bendyż 505
Beniowa 717
Berehy (Górne/Dolne) 55, 81
Berehy Górne zob. Berehy
Berendowice 291, 493
Bereska 239, 279, 287, 375, 493, 609
Berest 613
Bereźnica 231, 393, 533
Bereźnica Niżna 55, 199, 289, 375, 711
Bereźnica Wyżna 291, 703, 711
Bereżki 291, 715
Beskid 479
Bezmichowa 57, 119, 369
Bezmichowa Górna 585
Biała Góra 467
Biała Podlaska 403, 405, 413, 435, 443, 455
Biała Woda 485, 651
Białopole 533
Bielanka 545
Bieliczna 215, 491
Bihale 459
Biłgoraj 381, 435
Binczarowa 613
Bircza 81, 119, 189, 225, 267, 283, 289, 327, 333,
363, 381, 409, 417, 445, 457, 493, 569, 675,
679, 697
Biskupice 643, 647
Blechnarka 491
Bobie 459
Bobrówka 531, 535
Bodaki 491
Boganiec 509
Bogdanka 643
Bogusza 613
Bojanice 651
Bolestraszyce 289, 377
Boratyn 431, 529
Borchów 459
Borki 471, 529
Borowa Góra 381, 459
Borownica 289, 451
Borysy 651
Bóbrka 279
Brelików 279
Brno 153, 157
Brodów 601
Bruna zob. Brno
Brunary 545
Brunary Wyżne 491
Brusno Nowe 457
Brusno Stare 457
Brylińce 81, 165, 219, 241, 243, 307, 309, 311,
349, 417, 419, 457, 679
Brylińce-Kniażyce 199
Brześć nad Bugiem 75
Brzeziny 511
Brzezowa 457
Brzeżawa 279, 363, 379, 457, 679, 691, 697
Brzozowiec 287, 711
Brzuska 289
Buczyna 431
Budomierz 369
Budynin 653
Budzyń 531
Bug-Włodawski 401, 405, 411
Buk 161, 233, 291, 375, 711, 713
Bukowiec 291, 375, 393, 711, 717
Bukowsko 123, 287, 493, 713
Buszkowice 289, 377
Buszkowiczki 289

Buśno 533
 Butomierz 459
 Byki 431
 Bykowce 119, 279, 493
 Bystre 283, 709
 Bystrowice 299
 Bystrzejowice 601, 603

Capłapy 531
 Caryńskie 55
 Cebłów 653
 Cegielnia 533
 Cetula 409, 411, 531
 Cewków 377
 Chałupki 165, 531
 Charytany 431
 Chaszczewo 659
 Chełm 233, 435
 Chłopiatyn 509, 613, 659
 Chłuszowice zob. Hruszowice
 Choceń 287, 711
 Chochłów 545
 Chodanie 431
 Chodywańce 615
 Chorobród 651, 655
 Choryłów 405
 Chorzów 431, 529
 Chotylib 377
 Chotyniec 227, 467, 531
 Chrapy 531
 Chrewt 351, 355
 Chutor Mały zob. Chrewt
 Chyrów 743
 Chyrzyna 289
 Chyrzynka 289
 Cichobórz 529
 Cieląż 651
 Cieszanów 201, 215, 243, 257, 377
 Cisna 81, 115, 283, 291, 313, 349, 485, 563, 701,
 705, 709, 711, 713, 719
 Cisowa 289, 311
 Cisowiec 287
 Cydyły 369, 431, 549, 555
 Czaczów 651
 Czaplina 673
 Czarna 491, 613
 Czarna Niżna 491
 Czarna Woda 651
 Czarna Wyżna 491
 Czarne 283
 Czaszyn 287, 493, 711
 Cząstkowice 431, 529
 Czerce 431, 531
 Czeremcha 113, 279, 701, 711
 Czerniczyn 529

Czerteż 461
 Czortowice 533
 Czudowice 431, 529
 Czumów 529
 Czysta Dębina 489
 Czystohorb 287, 711

Dachnów 333, 377
 Dahany 457
 Daliowa 279, 457
 Darowice 375, 377, 479, 481, 493
 Darów 387
 Dawidy 335
 Dąbrowa 431, 531
 Dąbrowica 531
 Dąbrowica Duża 467
 Dąbrowica Mała 467
 Dąbrówka 245, 679
 Dąbrówka Starzeńska 225, 327
 Desznica 457
 Dęby 409, 411
 Długie 457
 Dłużniów 451, 531, 659
 Dobcza 431, 541
 Dobra 525, 531, 679, 697
 Dobra-Szlachecka 55, 343
 Dobromil 743, 745
 Dobrzanka 279
 Dolina 289, 375
 Doliny 377
 Dołhobyczów 529, 555, 655
 Dołżyca 235, 287, 711
 Dołżyce k. Cisnej 711
 Dołżyca k. Komańczy 711
 Dominiczyn 499
 Drawsko 585
 Drohiczyn 403, 427
 Drohobycz 561
 Drohobyczka 289, 377
 Drohojów 377
 Dubiecko 421, 423, 601, 609
 Dubienka 245, 533
 Dubienka zob. Łubienka
 Dubieński 279
 Dubne 651
 Duńkowice 467, 585
 Duńkowiczki 377
 Duszatyn 283, 287, 445, 703, 711
 Duśmice 651
 Dwernik 308, 715
 Dybków 467, 531
 Dyniska 529, 541, 545, 613
 Dynów 219, 225, 327, 343, 379
 Dziekanów 533
 Dzierżoniów 585

Dziewięcierz 457
Dzików Nowy 333, 377, 601
Dzików Stary 377, 467
Dziurdziów 279, 703, 705
Dźwiniacz Dolny 241

Florynka 365, 613, 651
Folusz 457
Folwark 485
Fredropol 291, 493, 535
Frycowa 651
Futory 377, 609

Gajdy 467
Gaje 375, 379, 535
Gaje-Hruszowice 493, 535
Garbarze 511, 515
Gasli zob. Jasło
Gaże zob. Garbarze
Gdańsk 91, 631
Geuszowice zob. Hruszowice
Gielnica 591
Glinne 379
Gliwice 301
Gładyszów 491
Goraj 613
Gorajec 377
Gorlice 69, 133, 137, 151, 203, 215, 295, 297, 425
Górki 373
Górzanka 291, 377, 379, 393, 711
Grab 457
Grabowiec 467, 531
Grabowiec-Góra 533
Grażiowa 81, 195, 279, 307, 417
Grobla zob. Nowa Grobla
Grochowce 243, 291, 375, 679
Grodysławice 651
Grułówka zob. Krutówka
Gruszka Lubycka 555
Gruszowica 375
Gruszów 247, 333
Grutówka zob. Krutówka

Habkowce 219, 387
Hałbów 457
Hańczowa 491
Hańsk 641, 643
Haran 459
Harta 379
Hatowice 651
Helusz 289
Hermanowice 243, 377
Hiczwa zob. Hoczew
Hnatkowice 377

Hoczew 57, 119, 363, 703, 705, 721
Holendry 533
Holeszów 513
Hołubie 531, 613
Hołuczków 267, 279, 289, 493
Honiatyn 529
Hopkie 651
Horodek 291
Horodło 533, 615
Horodłowice 651
Horodyszcze Waręskie 531
Horoszczyce 613
Horyniec 459, 467
Horyszów Polski 529
Hostynne 529
Hrebenne 55, 417, 419, 461, 485, 531, 533, 613, 615
Hroszówka 199, 245, 263, 289, 691
Hrubieszów 191, 215, 221, 231, 233, 263, 269, 285, 335, 411, 435, 441, 461, 465, 471, 505, 549, 555, 581, 609, 615, 637, 641, 655, 657, 659
Hruszowice 311, 319, 379, 511, 515, 535
Hubinek 529
Huciska 375
Hucisko 387, 389
Huczvice 287
Hulcze 529
Hulskie 291, 715, 719
Hureczko 393
Hurko 393
Husynne 533, 615
Huszcza 455
Huta Brzozowska 679
Huta Brzуска 377
Huta Lubycka 457
Huta Stara 479
Huta Śniatecka 651
Huta Wysowska 491
Huty 289, 691
Huwniki 371, 679
Huzele 279, 375
Hyrowa 457

Ignasze 531
Iskań 377, 691, 697
Iwonicz 141
Izby 491

Jabłonica Ruska 267, 289, 691
Jabłonki 111, 151, 283, 313, 721
Jalinka 485
Jamna Dolna 57, 309, 375, 381, 445
Jamna Górna 225, 267, 283, 307, 375
Janki 533

Jankowce 279, 493
 Janostrów 533
 Janów (lubartowski) 421
 Janów Podlaski 403, 427
 Jarczów 613
 Jarkowo 743
 Jarosław 59, 103, 141, 199, 201, 227, 295, 297,
 301, 323, 335, 369, 387, 409, 411, 417, 451,
 453, 471, 497, 541, 549, 555, 575
 Jarosławiec 615
 Jasiel 239, 549, 555
 Jasionica 533, 679
 Jasionica Sufczyńska 375, 393
 Jasionka 457, 491
 Jasionów 289
 Jasło 105, 137, 141, 157, 171, 463, 471, 475
 Jastrzębik 651
 Jaszkowa 491
 Jaśliska 103, 131, 149, 169, 287, 701
 Jawic 335
 Jaworki 651
 Jawornik 267, 287, 445, 447, 703, 711
 Jawornik Polski 375
 Jawornik Ruski 243, 289
 Jaworze 457
 Jaworzec 333, 177, 381, 711, 713, 719
 Jaworzno 35, 41, 317, 587, 623
 Jaworzyna 635
 Jedlicze 141, 301
 Jedrzejówka 377
 Józefów 533
 Jureczkowa 241, 263, 279, 303, 743
 Jurencowo zob. Jureczkowa
 Juszczyn 421

 Kadłubiska 377
 Kalinów 115
 Kalnica 375, 711
 Kalników 379, 467, 523, 571
 Kalwaria 303, 339, 679, 743
 Kalwaria Paławska 379
 Kamianna 613
 Kamienna zob. Kamionki
 Kamienna 287, 375, 711, 719
 Kamionka 53, 379
 Kamionka Wielka 105
 Kamionki 59, 239, 283, 703
 Karczewiska 39
 Karczmary 431
 Karlików 287, 711
 Katowice 775
 Katy 531
 Kazimierka 531
 Kazmierka 431
 Kiczera 237, 239, 379

 Kielce 775
 Kielczawa 287
 Kijów 23, 27, 47, 53, 57, 743, 749
 Klimówka 491
 Kłokowice 55, 291, 493, 679
 Kłonica zob. Kolonice
 Kniażyce 213, 243, 267, 291, 493, 679
 Kobło 533
 Kobylnica 467
 Kobylnica Ruska 467, 469
 Kobylnica Wołoska 349, 467, 531
 Kobylskie 377, 711
 Kolakowice III zob. Kułakowice
 Koliczawa 711
 Kolonia Ameryka 615
 Kolonia Józefów 533
 Kolonia Miączyn 615
 Kolonia Michałów zob. Michałów
 Kolonia Polska 531
 Kołonice 705, 721
 Komańcza 81, 119, 139, 161, 191, 237, 253, 257,
 287, 703, 711, 713
 Koniaków 291
 Konieczna 545
 Koniuchy 529
 Koniusza 291, 311, 327, 349, 351, 363, 365, 387, 389
 Koniuszki 377
 Konotopy 651
 Konstantynów 413, 415
 Konstantynówka zob. Konstantynów
 Kopań 467
 Kopyłów 533
 Kopyśno 457
 Korczmin 545
 Korczowe 531
 Korczów 545
 Korhyn 651
 Korków 545
 Kormanice 55, 225, 291, 309, 381, 493, 679
 Kornagi-Dąbrowa 459
 Kornie 471, 531
 Korolówka 459
 Korytniki 289
 Korzenica 291, 467, 585
 Korzeniec 377
 Kosienice 377
 Kosmów 529
 Kosztowa 289
 Koszyce 117, 591
 Kościaszyn 531
 Kotań 457
 Kotorów 529
 Kotów 375, 613, 691, 697
 Kowale 237, 531
 Koziębrowy 615

Kozodawy 471, 529
Kozusze 287
Krajna 279, 409
Kraków 71, 73, 141, 317, 483, 607
Kramarzówka 377
Krasicyzn 48, 49, 375, 457, 679
Krasne 467, 531
Krasnobród 505, 517
Krasnystaw 435, 489
Kraśnik 435
Krawce 431
Kreców 393
Krępna 457
Kroniażenki 373
Krosno 103, 133, 137, 151, 169, 203, 381, 713
Krowica Hołdowska 459
Krowica Lasowa 459
Krowica Sama 459
Królik Polski 457
Królik Wołoski 457
Królowa Ruska 613
Krówniki 377
Kruhel Pawłosiowski 431
Kruhel Wielki 457
Krupki 431
Krutkowski 313
Krutówka 327, 329, 331
Kryłów 461, 529, 655
Krynica (górska) 563, 569, 575
Krynica (siedlecka) 501, 533
Krynica Wieś 651
Krystynopol 655, 659
Krywa 491
Krywe (k. Cisnej) 291, 711
Krywe n. Sanem 709, 711, 719
Krzeczkowa 289, 349, 457
Krzewica 615
Krzywca 81, 165, 289
Krzywe 457
Krzywiecka Wola 289
Krzyżówka 613
Kudryki 467
Kulaszne 81, 119, 139, 163, 191, 239, 253, 267, 287, 705, 711
Kułakowice 533, 535
Kunki 653
Kuńkowa 491
Kuńkowce 289, 363, 365
Kupiatyczne 375, 479, 481, 493, 679
Kupna 289
Kurmanów 533
Kurów 513
Kuryłówka 335
Kuźmina 379
Kwiatów 491
Lachawa 55, 239, 241, 267, 279, 409
Laskówka 375
Laszki 335, 585
Lechmany 497
Leluchów 651
Lesko 69, 81, 125, 131, 163, 181, 185, 191, 239, 295, 299, 369, 393, 703, 705, 707, 709, 713, 735
Lesko-Gruszka 279
Leszczata zob. Leszczawa
Leszczawa 243, 263, 679
Leszczawa Dolna 375, 393, 417
Leszczawa Górna 393, 697
Leszczawka 379, 409, 411, 445, 697
Leszczków 531
Leszczowate 279
Leszczyny 189, 545
Leszkowo 659
Leżachów 531
Lipa Dolna 289
Lipa Górna 289
Lipowiec 279, 711
Lipsko 335
Lisie Jamy 459
Liski 215, 531, 533, 665
Liszna 119, 291, 711
Liwcze 191, 377, 467, 545
Lubaczów 59, 69, 81, 101, 103, 151, 169, 201, 215, 245, 317, 319, 327, 333, 349, 363, 369, 371, 381, 409, 411, 425, 427, 451, 453, 485, 487, 497, 541, 549, 571, 581, 601, 609, 641, 647
Lubaczów Miasto 457
Lubartów 435, 609, 611, 615
Lubień 389, 465
Lublin 21, 91, 251, 315, 335, 395, 397, 401, 421, 435, 437, 453, 505, 525, 583, 591, 593, 601, 603, 643, 647, 723, 727, 729, 731, 757, 775
Lubliniec Nowy 585
Lubliniec Stary 485, 487, 585
Lubliniec 377, 379, 467, 489, 535
Lubycza Królewska 523
Ludowiki 651
Lutków 529
Lwów 745, 747
Łabowa 651
Łabowiec 651
Łañcut 387, 389, 571, 681
Łaszki 431, 535
Łazów 467
Łazy 375, 431, 471, 531, 535, 585
Łączki 279
Łączna 399, 591, 593, 601, 603
Łętownia 289
Łodzinka 289

Łomna 279
 Lopianka 53, 581, 711
 Losice 269
 Łosie 545, 613
 Losiniec 653
 Łódź 777
 Lubienka 219, 245, 263
 Lubów 545
 Łuczyce 377, 497, 679
 Łuh 291
 Łukawica 139, 191, 253, 393, 713
 Łukawiec 459
 Łukowe 279, 375, 703, 705
 Łuków 123, 437, 543, 551
 Łupków 105, 113, 139, 191, 253, 711, 713
 Łuszków 533
 Łużki 613

Machnów 425, 509, 547
 Machnówek 653
 Maczugi 431, 531
 Maćkowice 81, 243, 377
 Madejowa 651
 Magórzec 115
 Majdan 651
 Majdan Górny 651
 Majdan Sieniawski 531
 Majdanek 453
 Majerówka 531
 Makowa 393, 683
 Makowisko 377, 497, 501, 531
 Makowsko zob. Makowisko
 Maków Podhalański 421
 Maława 279, 379
 Malice 529
 Małastów 491
 Małkowice 377
 Manasterz 409, 531
 Maniów 377, 711
 Margiel 199, 239, 379
 Margole 381
 Masłomęcz 529
 Matcze 533
 Mchawa 713
 Męcina Wielka 491
 Mianowice 351, 651
 Miasteczko 459, 531, 691
 Miączyn 615
 Michałów 651
 Mieniany 529, 655
 Międzybrodzie 419
 Mięgisz Nowy 291, 467
 Mięgisz Stary 291, 467
 Miętkie 263
 Miklaszki 445

Mików 445, 641
 Milik 651
 Miłków 377, 409, 411, 425, 427, 541
 Mircze 615, 655
 Mirocin 431
 Misany 431
 Misztale 431, 529
 Mizowica 743
 Młodowice 291, 375, 493
 Młodów 459
 Młynek 465
 Młyny 307, 451, 453, 531, 535
 Mochnaczka Niżna 613
 Mochnaczka Wyżna 613
 Moczar I 369
 Moczar II 369
 Moczary 279, 493
 Modryń 615, 641
 Mokre 119, 279, 493, 535
 Mołodycz 531
 Mołożów 615
 Monachium 263
 Monasterzec 119, 585
 Monastyr 55, 415, 651
 Monastyrzec 375
 Moniatycze 533
 Morochów 119, 279, 703
 Moskwa 31, 39, 41, 48, 49, 63, 75, 135, 137, 155,
 305, 765
 Mosty Małe 509, 511, 531
 Moszczanica 327, 377
 Moszków 651
 Mrzyglody 651
 Mrzyglód 119, 697
 Mszana 457
 Muszyna 481, 651
 Muszynka 613
 Myców 471, 473, 545, 653, 719, 721
 Myczkowce 279
 Myczków 231, 291, 377, 393, 711
 Myków zob. Myców
 Myscowa 457
 Myślenice 221, 223
 Mytarz 457

Nadole 457
 Nagórzany 287
 Nahorzany 457
 Nakło 291, 349
 Nałazie 379
 Narol Wieś 377
 Nasiczne 235
 Nehrybka 377, 747
 Netreba 613
 Niebiszczany 287

Niebylec 387
Niedzica 609, 611, 615
Niele dew 533
Nielepkowice 467
Niemstów 333, 363, 377
Nienadowa 289
Nienowice 245, 431
Nietrebka 289, 691
Nieznajowa 457
Nizankowice 743
Norylsk 685
Nowa Grobla 165, 431, 433, 459
Nowa Wieś 289, 651
Nowe Sioło 245, 377, 467, 549
Nowica 545
Nowiny Horynieckie 459
Nowosielce 713
Nowosielce Kobylskie 375
Nowosielce Kozickie 279, 327
Nowosiółki 81, 239, 289, 339, 375, 379, 493,
529, 533, 711
Nowosiółki Dydyńskie 379
Nowosiółki Kardynalskie 545
Nowosiółki Przednie 545
Nowy Sącz 69, 105, 365, 479, 481, 485
Nowy Targ 609, 611, 615
Nowy Zagórz 105
Nuśmice 529

Obłazy 377
Obrowiec 533
Obrowiec kolonia 533
Olchowa 119, 279, 493, 703, 705
Olchowce 81, 119, 279, 493
Olchowiec 457
Ole chówek zob. Ułhówek
Oleszyce 377
Olszanica 119, 139, 185, 191, 253, 349, 367, 379, 743
Olszanka 191
Olszany 457
Olsztyn 357
Opaka 459
Oranienburg 325
Orelec 279
Orły 377
Oserdów 479, 509, 515, 653, 661
Osiny 377
Oslawica 81, 719
Ostrów 289, 431, 529, 567, 591, 593
Oszczów 529
Oświęcim 251, 299, 315, 325
Ożenna 457

Pałuchy 531
Pałata 113, 115

Paportno 199
Paproć 289
Paprotnia 427
Paryż 129
Paszowa 57, 119, 279, 307, 327, 363, 493
Pawłokoma 289
Pawłowa 431, 467
Pawłowice 529, 613
Pełkinie 431, 529
Pełnatycze 431, 529
Pętna 425, 491
Piaseczno 531
Piątkowa 245, 289, 691
Piec z góry 653
Pielgrzymka 457
Pieszowola 373
Pigany 531
Pikulice 55, 377
Piorunka 613
Pirzyły 431
Pisarowce 139, 163, 191, 253
Piskorowice 531
Piskorze 369, 531
Piwniczna 481
Piwoda 531
Piwowszczyzna 545, 653
Płazów 377
Płonna 81, 287, 711
Pod Kiczera 377
Pod Klasztorem 289
Pod Obszarem 287
Podbukowina 289
Poddębce 471, 473, 485, 487, 529, 547
Podgłębokie 287
Polanka 533
Polanki 377, 379, 393, 711
Polany 457, 613
Polany Surowiczne 279, 711
Polańczyk 291, 375, 393, 711
Polchowa 245, 289
Polesie 459
Pomiarki 289
Poraż 287
Poręby 289, 691
Posada Jaślicka 279, 457
Posada Rybotycka 377
Postołów 287
Potoki 497, 499
Poturzyn 529, 545, 555, 655
Powroźnik 651
Poznań 111
Poździacz 291
Praga 117
Prałkowce 457
Prehoryle 529

Prełuki 287, 703, 711
 Preszów 541, 591
 Procisne 715
 Proszowka zob. Hroszówka
 Pruchnik 371
 Pruchnik Wieś 377
 Prusie 457, 495
 Prusiek 713
 Pruszewka zob. Hroszówka
 Przedmieście Dubieckie 289, 651
 Przegonina 491
 Przekopana 393
 Przełęcz 719
 Przemysłów 651, 653, 659
 Przemysł 69, 81, 101, 103, 119, 131, 139, 141,
 169, 177, 199, 213, 219, 225, 243, 259, 267,
 277, 295, 297, 299, 301, 303, 317, 323, 327,
 333, 349, 351, 363, 365, 371, 381, 387, 389,
 417, 419, 425, 479, 481, 497, 515, 523, 567,
 573, 601, 609, 675, 745, 751
 Przewale 651
 Przewodów 523, 529, 665
 Przeworsk 139, 191, 253, 299, 323, 335, 575
 Przybyszów 287, 375, 409, 711
 Przydatki Huciskie 375
 Przysada 311, 679
 Przysłup 291, 491, 711, 721
 Przysłupczyk zob. Przysłup
 Psary 653
 Pstrężne 491
 Puchacze 457
 Puchaczów 495, 525, 551, 653
 Puławy 287, 711
 Puławy n. Wisłą 437

 Raciborowice 533
 Radawa 531
 Radocyna 491
 Radość 615
 Radoszyce 113, 115, 287, 711
 Raduż 459
 Radymno 431, 529
 Radziejowa 291, 711
 Radzyń 335, 399, 403, 437, 611
 Rajskie 173, 199, 291, 375, 705, 711
 Rakowa 163, 189, 253, 279, 381, 383, 493
 Raków 123
 Ratnawica 287, 711
 Reczpol 289, 425
 Regetów 491
 Rogatka 533
 Rogatywko 241
 Rokietnica 529
 Rokszyce 55, 457
 Romanowa Wola 199, 241, 259, 279

 Ropa 289, 545
 Ropianka 457
 Ropica Ruska 491
 Ropienka 119, 241, 259, 279, 379, 465, 493
 Ropki 491
 Rozbórz 431
 Rozbórz Długi 529
 Rozbórz Okrągły 529
 Rozdziele 491
 Rozpucie 279, 283, 679
 Rozstajne 457
 Roztoka 219, 363, 379
 Roztoka Wielka 651
 Roztoki 287
 Roztoki Dolne 287, 711
 Roztoki Górne 381, 383
 Rożwienica 431, 529
 Ruda Horyniecka 459
 Ruda Lubycka 613
 Ruda Rożaniecka 377, 379
 Ruda Żurawiecka 373
 Rudawka 333, 369, 371, 375, 711
 Rudawka-Jaślińska 287, 711
 Rudenka 289
 Rudka 473, 531
 Rudyki 467
 Rusin 531
 Ruska Wieś 289
 Ruszelczyce 289
 Rybczewice 489
 Rybne 291, 375, 379, 393
 Rybotycze 319, 393, 679, 683
 Rychwałd 491
 Rymanów 139, 253, 711, 713
 Ryszkowa Wola 531
 Rzeczycza 335, 353, 451, 529, 545, 613
 Rzepedź 247, 287, 711
 Rzeplin 431, 529
 Rzeszów 69, 103, 109, 119, 121, 127, 129, 141,
 155, 217, 295, 297, 299, 303, 305, 387, 421,
 443, 617, 623, 683, 699, 707

 Sachsenhausen 325
 Sadurki 421
 Sambor 213, 277, 737, 747
 Sanok 67, 69, 79, 81, 101, 103, 105, 109, 119,
 121, 123, 125, 127, 129, 131, 137, 139, 141,
 149, 157, 165, 171, 177, 185, 189, 191, 199,
 213, 219, 225, 231, 237, 253, 267, 283, 295,
 297, 299, 301, 303, 307, 317, 321, 323, 327,
 343, 349, 363, 369, 371, 381, 383, 387, 409,
 411, 419, 425, 427, 445, 451, 461, 485, 497,
 509, 511, 517, 591, 675, 691, 707, 713
 Saraj 451
 Sarakosce 743

Sarnaki 269
 Sawczyn 653, 659
 Sawkowczyk 291
 Seńkowa zob. Seńkowiec
 Seńkowiec 679, 685
 Serednica 57, 279
 Serednie Wielkie 287, 705, 711
 Setna 531
 Sękowa 491
 Sianki 517, 541, 715, 717, 737
 Siebieczów 651, 653
 Siedlce 427, 437, 551
 Siedliska 55, 219, 393, 461, 531, 591, 679, 697
 Siekierzyńce 613, 615
 Sielec 679
 Sielnica 245, 289
 Siemnice 651
 Siemuszowa 375, 497, 509, 511, 517
 Sieniawa 497, 531, 571
 Sieniawka 647
 Siewczyna zob. Sufczyna
 Sikawiec 711
 Silcewo 567
 Sioło Horynieckie 459
 Skalnik 457
 Skierzyńce zob. Siekierzyńce
 Składziste 651
 Skolin 467
 Skołoszów 431, 529
 Skopów 289
 Skorodnica 475
 Skryhiczyn 533
 Skuratki 531
 Skwirtne 491
 Sławęcín 615
 Słoneczne 651
 Słonne 289
 Słoty 531
 Smerekowiec 545
 Smolnik 283, 287, 333, 375, 711
 Sochy 431
 Sofia 211
 Sokal 233, 747
 Solca 291
 Solec 651
 Solina 291, 393
 Sople 459
 Sopot Mały 459, 641
 Sosnowica 373
 Staje 545
 Stanisławczyk 377, 679
 Stańkowa 279
 Stara Bircza 289
 Stare Sioło 377, 431
 Starogród 653
 Starosiele 533
 Stawisza 491
 Stefkowa 105, 375, 393
 Stepankowice 533
 Stężnica 235
 Stróże 221
 Stróże Wielkie 287
 Strubowiska 291, 363, 365
 Strzelce 533
 Strzyżów 533
 Stubno 245, 291, 307
 Studenne 291, 711
 Stuposiany 55, 235, 267, 309, 313, 715, 717
 Suche Rzeki 219, 225, 233, 309, 451, 453, 485,
 497, 591, 715, 719
 Sufczyna 289, 679, 685
 Sukowate 239, 283, 287, 719
 Sulimów 545
 Surmaczówka 387, 467
 Surochów 291, 531
 Surowica 287, 711
 Susiec 405
 Suszów 461, 529
 Szczawne 287, 711, 713
 Szczecin 575
 Szczecinek 163
 Szczepiatyn 651
 Szczurbanówka 283
 Szcutków 459
 Szlachtowa 413, 651
 Szlatyn 609
 Szmitków 653
 Szmule 431
 Szówsko 301, 531
 Szpikołosy 533
 Szychowice 529
 Szychtory 497, 509, 549, 659
 Szymbark 545
 Ścieżki 531
 Ślipcze 529
 Śliwnica 289, 457
 Śnietnica 545
 Średnia 199, 289
 Średnia Wieś 279, 375
 Świątkowa Mała 457
 Świątkowa Wielka 457
 Świdniki 529
 Świebodna 377
 Świerzowa Ruska 457
 Święte 529
 Tapińska 279
 Tarnawa 119, 279
 Tarnawa Dolna 375

Tarnawa Górna 375
 Tarnawce 457
 Tarnawka 289
 Tarnoszyn 651, 655, 657
 Tarnowskie Góry 357
 Telatyn 655, 659
 Teniatyska 533
 Teratyn 615
 Terebin 659
 Terebnie 467
 Terka 291, 377, 393, 711
 Tokarnia 287, 711
 Tomaszów Lubelski 335, 353, 365, 373, 381,
 409, 411, 415, 417, 419, 425, 437, 445, 451,
 461, 463, 471, 473, 479, 485, 487, 497, 499,
 509, 511, 517, 523, 541, 555, 601, 609, 641,
 647, 665
 Tomaszów zob. Tomaszów Lubelski
 Torki 291
 Trójca 219, 279, 349, 369, 371, 381
 Trójczyce 377
 Trusze 459
 Trzciana 457
 Trzcianiec 279, 375
 Trzeszczany 615
 Tuchanie 533
 Tuchla 387, 409, 431
 Tuczapy 615
 Tuczna 389, 393
 Tudorkowice 383, 427, 653, 659
 Turaki 431
 Turne 283
 Turnica 681
 Turno 513
 Turowola 499, 511, 515
 Turów zob. Turowola
 Turyńsko 703, 711, 719
 Turzańsk 287, 375, 473, 479
 Turzyn zob. Tuczna
 Twarde 467
 Twarne 159
 Tworylczyk 291, 711
 Tworylne 291, 497, 711, 713
 Tylawa 457
 Tylicz 613
 Tymce 457
 Tyniowice 227, 229
 Tynkowiec zob. Tyniowice
 Tyrawa Solna 119, 379, 493
 Tyrawa Wołoska 81, 195, 279, 379
 Tyskowa 291, 375, 711
 Tyśmienica 399

 Ubrodowice 533
 Uchańka 533

 Uciekajka 647
 Uherce Mineralne 279, 493
 Uhnin 383
 Uhnów 285, 529, 545, 571
 Uhrynów 221, 285, 335, 495, 545, 609, 651,
 659
 Uhryń 613
 Ujkowice 377
 Ujście Ruskie 491
 Ulhówek 353, 365, 367, 529, 651, 653
 Ulów 653
 Ulucz 289, 349, 363, 691
 Ułazów 245, 327, 377, 379, 641
 Ustianowa 465
 Ustrzyki Dolne 199, 743
 Ustrzyki Górne 81, 291, 343, 581, 715, 717
 Uszkowce 377
 Użhorod 591

 Vydrań 237

 Wadowice 353
 Waława 377
 Wańkowa 81, 119, 493
 Wapienne 491
 Wapowce 289, 681
 War 691
 Warcaby 431
 Wareż 61, 351, 373, 383, 427, 465, 523, 581, 655,
 657, 659
 Warszawa 37, 39, 47, 67, 91, 127, 153, 155, 177,
 189, 199, 203, 209, 213, 219, 225, 231, 267,
 283, 327, 333, 343, 349, 363, 369, 381, 387,
 403, 409, 417, 425, 445, 451, 461, 471, 479,
 485, 497, 509, 517, 523, 541, 549, 555, 563,
 581, 591, 597, 601, 609, 641, 647, 663, 687,
 745, 755, 761, 767, 779
 Wasylów 55, 529, 615, 659, 661
 Wasylówka 601
 Wawrzka 613
 Werbkowice 401, 405, 411, 529, 657
 Werchrata 55, 59, 381, 451, 453, 457
 Weremień 279
 Wereszyn 529, 637, 651
 Werszczyca 615
 Wesolówka 425
 Wetlina 115, 291, 717
 Węgierka 377
 Węgorbork zob. Węgorzewo
 Węgorzewo 631, 637
 Wiązownica 369, 409, 531
 Wielkie Oczy 165, 451, 453, 531
 Wielopole 189, 279, 375
 Wieluń 611
 Wierchomla Mała 651

Wierchomla Wielka 479, 481, 651
 Wierzbiany 461, 463
 Wierzbiąż (Werbiz) 471, 651, 659
 Wierzbica 417, 425, 445, 529
 Wieś Michałów zob. Michałów
 Wietlin 291, 531
 Więckowice 431, 529
 Wilcza 393
 Wilsznia 457
 Winniki 531
 Wisłok 69, 237, 305
 Wisłok Dolny 161, 287, 711
 Wisłok Górny 81, 161, 287, 311
 Wisłok Wielki 287
 Wisznice 389, 399, 413
 Wiszniów 615
 Witki 377
 Witków 529, 653
 Witoldówka 581
 Witoszyńce 241, 291, 493
 Włodawa 69, 217, 221, 345, 373, 403, 411, 437,
 641, 643
 Wojkowa 651
 Wojsławice 371, 373, 653
 Wojtkowa 279, 303, 375, 379, 679
 Wojtkówka 279, 379
 Wola Baranowska 335
 Wola Górzańska 377, 379, 393, 711
 Wola Jaworowa 287, 711
 Wola Korzeniecka 379, 393
 Wola Krecowska 225, 393
 Wola Matiaszowa 287, 711
 Wola Michowa 375, 497, 705, 711
 Wola Niżna 161, 287, 711
 Wola Nowosielska 363
 Wola Piotrowa 287, 711
 Wola Postołowa 707
 Wola Rokietnicka 431, 529
 Wola Roźwieniecka 431, 529
 Wola Rustykalna 279
 Wola Sękowa 287, 711
 Wola Szówska 531
 Wola Uchańska 533
 Wola Węgierska 377
 Wola Wielka 457
 Wola Wodecka zob. Wola Wołodzka
 Wola Wołodzka 219, 247, 289, 307, 343, 461,
 569, 579
 Wola Wyżna 279, 711
 Wola Zaleska 199, 431
 Wolica 119, 287, 375, 425, 427, 529, 711
 Wołczaste 531
 Wołkowyja 237, 291, 309, 377, 393, 705, 713,
 719
 Wołosate 715, 717
 Wołowiec 545
 Worochta 653
 Wólka 457
 Wólka Horyniecka 459
 Wólka Sokołowska 387
 Wólka Wierzbiicka 529
 Wólka Zapałowska 417, 531
 Wólka Żmijowska 459, 531
 Wrocław 421
 Wujskie 279, 289, 485
 Wylewa 531
 Wysocko 467, 531, 585
 Wysoczany 287, 711
 Wysowa 491
 Wyszatyce 289, 377
 Wyszowadka 457
 Wyżłów 351, 545
 Zabiała 377
 Zabicze-Nur. zob. Żabcze Murowane
 Zabrodzie 287, 375, 393, 395
 Zabrze zob. Żabcze Murowane
 Zabuzę 659
 Zadubce 533
 Zagórz 81, 105, 139, 191, 253, 289, 375, 713
 Zagórzycze 745
 Zagraby 377
 Zahoczewie 161, 163, 279, 287, 703, 711
 Zahuty 289
 Zahutyń 129, 289, 691, 697
 Zalesie 431, 457, 679
 Załaski 377
 Załazie 467
 Załuż (Załuże) 139, 191, 253, 279, 377, 467,
 509, 511
 Zamiechów 431, 529
 Zamojsce 529
 Zamość 85, 233, 437
 Zapałów 431, 467, 531, 535
 Zaradawka 531
 Zasław 119, 289
 Zastawne 531
 Zaszchuta 499
 Zatwarnica 309, 715, 719
 Zatyle 613
 Zawadka 119, 241, 319, 379, 469
 Zawadka Morochowska 287, 343, 711
 Zawadka Rymanowska 457
 Zawady 615
 Zawałów 529
 Zawdzie zob. Zabrodzie
 Zawieprzyce 335
 Zawój 225, 235, 343, 379, 393, 711
 Zawóz 235, 291, 711
 Zboiska 287, 375, 711

Zdynia 545
Zdwizen 711
Złockie 651
Zosin 533
Zubowice 651
Zwierzyniec 517
Zwierzyn 279
Zydranowa 381, 457

Żabcze 529
Żabcze Murowane 471, 473, 475, 653
Żegiestów 651
Żerdenka 287, 375, 711

Żernica 703, 711, 715
Żernica Niżna 287, 375
Żernica Wyżna 287, 375, 549, 703
Żmijowiska 459, 531
Żniatyn 529, 647
Żohatyn (Żegatyń) 81, 245, 375
Żubracze 283, 291, 711, 719
Żuków 245, 377, 379, 529
Żurawce 417, 497, 499, 523, 641
Żurawica 289, 299
Żużel 653, 661
Żydowskie 457
Żyrzyn 513

ПОКАЖЧИК НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

- Аксманичі 290, 492, 678
Андріївка 650
Аннопіль 532
Арламів 318, 378, 742
Аушвіц див. Освенцім
- Бабичі 288
Балигород 52, 80, 100, 102, 110, 118, 130, 168, 188, 198, 218, 224, 230, 234, 266, 268, 282, 326, 328, 332, 342, 348, 350, 362, 364, 380, 382, 386, 408, 444, 446, 450, 452, 464, 470, 472, 478, 484, 492, 496, 516, 548, 554, 562, 580, 590, 608, 640, 702, 704, 706, 708, 712, 718
Бальниця 376, 472, 700, 710, 718
Баниця 544
Баниця-Чертижне 490
Барвалд Горішній 352
Барвінок 456, 704
Батичі 376
Бахів 288, 376, 690, 696
Бахір 378
Бахірець 288
Бахлява 278
Башня Горішня 458
Башня Долішня 458
Беднарка 490
Безмігова (Безмихова) 56, 118, 368
Безмігова Горішня 584
Белвин 288
Белз 60, 284, 654, 658
Белзець 254, 404, 484, 522, 656
Белхівка 118, 286, 710
Бендиж 504
Беньова 716
Береги Горішні (Верхние) 54, 80
Береги Долішні (Нижние) 54
Бережки 290, 716
Бережниця 230, 392, 532
Бережниця Верхня 710
Бережниця Вижня 290, 702
Бережниця Нижня 54, 198, 288, 374, 710
Березава 456
Березини 510
Березка 238, 278, 286, 288, 374, 492, 608
Березівець 286, 710
Берендовичі 290, 492
Берест 612
Бескид 478
Бики 430
- Биківці 118, 278, 492
Бискупичі 642, 646
Бистре 282, 708
Бистровичі 298
Бистшейовиці 600, 602
Бібрка 278
Бігалі 458
Біла Вода 484, 650
Біла Гора 466
Білгорай 380, 434
Білична 214, 490
Білополе 532
Білянка 544
Бінчарева 612
Бірки (Борки) 470, 528
Бірча 80, 118, 188, 224, 266, 282, 288, 326, 332, 362, 380, 408, 416, 444, 456, 492, 674, 678, 696
Бліхнарка 490
Бобле 458
Бобрівка 530, 534
Богданка 642
Боганець 508
Богуша 612
Бодаки 490
Болестрашичі 288, 376
Боратин 430, 528
Бориси 650
Борова Гора 380, 382, 458
Боровниця 288, 450
Бортне 60, 456, 578
Борхів 458
Бояничі 650
Бреликів 278
Брест н. Бугом 74
Брижава 278, 362, 378, 456, 678, 690, 696
Брилинці 80, 164, 198, 218, 242, 244, 306, 308, 310, 348, 416, 418, 456, 678
Брилинці-Княжичі 198
Брно 153, 156
Бродів 600
Бруна див. Брно
Брунари 544
Брунари Вижні 490
Брусно Нове 458
Брусно Старе 458
Буг-Володавський 400, 404, 410
Будзинь 530
Будинин 652
Будомир 368

Бук 160, 234, 290, 374, 710, 712
Буківсько (Буковське) 122, 286, 492, 712
Буковець 290, 376, 392, 710, 716
Бусьно 532
Бутомир 458
Бучина 430
Бушковичі 288, 376
Бушковички 288

Ваврка 612
Вадовиці 352
Валява 376
Ванькова 80, 118, 492
Вапенне 490
Валівці 288, 680
Варцаби 430
Варшава 38, 48, 66, 90, 126, 152, 154, 176,
188, 198, 202, 208, 212, 218, 224, 230,
266, 282, 326, 332, 342, 348, 362, 368,
380, 386, 402, 408, 416, 424, 444, 450,
460, 470, 478, 484, 496, 508, 516, 522,
540, 548, 554, 562, 580, 590, 596, 600,
608, 640, 646, 662, 686, 744, 754, 760,
766, 778
Варяж 60, 350, 372, 382, 426, 464, 522, 580,
654, 656, 658
Василів (Василіюв) 56, 528, 614, 658, 660
Василів Холмський див. Василів
Василівка 600
Великі Очі 164, 450, 452, 630
Великополе 188, 278, 374
Венгерка 378
Вербиця 416, 424, 444, 528
Вербіж 470, 650, 658
Вербковичі 400, 404, 410, 528, 656
Вербляни 460, 462
Веремінь 278
Вершин 528, 638, 650
Верхрата 54, 58, 380, 450, 452, 458
Верщиця 612
Весолівка 424
Ветлин 290, 530
Ветлина 114, 290, 716
Верхомля Велика 478, 480, 650
Верхомля Мала 650
Велюнь 610
Вижлів 350, 544
Вилева 530
Винники 530
Вислік 68, 236, 304
Вислік Великий 286
Вислік Горішній 80, 160, 286, 310
Вислік Долішній 160, 286, 710
Висова 490
Висоцько 466, 530, 584

Височани 286, 710
Витки 376
Витків 528, 652
Вишатичі 288, 376
Вишеватка 456
Вишніці 388, 398, 412
Вишнів 614
Відрань 236
Війське 278, 288, 484
Вілька 456
Вілька Вербицька 528
Вілька Горинецька 458
Вілька Жмійовська 458, 530
Вілька Запалівська 416, 418, 530
Вілька Соколівська 386
Вільхівці 80, 118, 278, 492
Вільхова 118, 278, 492, 702, 704
Вільховець 456
Вільча 392
Вільшани 456
Вільшаниця 118, 138, 184, 190, 254, 350, 366,
378, 742
Вільшанка 190
Вільшня 456
Вільховець 456
Вінцковичі 430, 528
Вітольдівка 580
Вітошинці 240, 290, 492
Войкова 650
Войславичі 372, 652
Войтківка 278, 378
Войткова 278, 302, 374, 378, 678
Волиця 118, 286, 374, 424, 426, 528, 710
Волковия 236, 290, 308, 376, 392, 704, 712,
720
Воловець 544
Володава 68, 216, 344, 372, 410, 436, 504, 640,
642
Волосате 716
Волчате 530
Воля Барановська 334
Воля Велика 458
Воля Венгерська 378
Воля Вижня 278, 710
Воля Водеска див. Воля Володська
Воля Володська 218, 246, 288, 306, 342, 460,
568, 578
Воля Горянська 376, 378, 392, 710
Воля Заліська 198, 430
Воля Корінецька 378, 392
Воля Крецівська 224, 392
Воля Матяшова (Воля Матіяшова) 286, 710
Воля Мігова (Воля Мигова) 376, 496, 704, 710
Воля Нижня 160, 286, 710
Воля Новосільська 362

Воля Петрова 286, 710
Воля Постолова 706
Воля Розвеницька 430, 528
Воля Рокетницька 430, 528
Воля Рустикальна 278
Воля Сенькова 286, 710
Воля Уханська 532
Воля Шувська 530
Воля Яворова 286, 710
Ворохта 652
Вроцлав 420
В'язівниця 368, 370, 408, 530

Габківці 218, 386
Гаї 374, 378, 534
Гаї-Грушовичі 492, 534
Галбів 456
Ганськ 640, 642
Ганчова 490
Гаран 458
Гарбачі 510, 514
Гарта 378
Гаслі див. Ясло
Гатовичі 650
Гелюш 288
Германовичі 244, 376
Геушовіце див. Грушовичі
Гирова 456
Гірки 372
Гірянка (Горянка) 290, 376, 378, 392, 710
Гічва 118, 362, 704, 720
Гладишів 490
Глинне 378
Гнатковичі 376
Голендри 532
Голешів 512
Голубе (Голуби) 530, 612
Голучків 266, 278, 288, 492
Гонятин 528
Гопке 650
Гораєць 376
Горай 612
Горинець 458, 466
Горишів Польський 528
Горлиці 68, 132, 136, 150, 202, 214, 294, 296, 424
Городиловичі 650
Городиславичі 650
Городище Варенське 530
Городло 532, 614
Городловичі 650
Городок 290
Горохівці 244, 290, 374, 678
Горощиці 612
Гостинне 528

Гочів див. Гічва
Граб 456
Грабівець 466, 530
Грабівець-Гора 532
Гребенне 54, 416, 418, 460, 484, 530, 532, 612, 614
Гронзьова 8, 80, 194, 278, 306, 416
Грубешів 190, 214, 220, 230, 232, 262, 268, 284, 334, 410, 434, 460, 464, 470, 504, 548, 554, 580, 608, 614, 638, 640, 654, 656, 658
Грутівка див. Крутівка
Грушів 246, 332
Грушівка 198, 244, 246, 264, 288, 690
Грушка Любицька 554
Грушовиця 374
Грушовичі 310, 318, 378, 510, 514, 534
Губинок 528
Гувники 370, 678
Гузелі 278, 374
Гульське 290, 714, 720
Гульче 528
Гуречко 392
Гурко 392
Гусинне 532, 614
Гута Березька 376
Гута Березівська 678
Гута Висовська 490
Гута Любицька 458
Гута Снятецька 650
Гута Стара 478
Гути 288, 690
Гутисько 374, 386, 388
Гучвиці 286
Гуща 454

Гайди 466
Гаже див. Гарбачі
Гельніца 590
Гданськ 90
Глівіце 300
Грулівка див. Крутівка

Давиди 334
Дагани 458
Дальова 278, 456
Дарів 386
Даровичі 374, 376, 478, 480, 492
Дахнів 332, 376
Дверник 308, 716
Дев'ятир 458
Деканів 532
Демби 408, 410
Держонів 584
Дешниця 456
Дзвиняч Долішній 240

Дзюрдзів 278, 702, 704
Дибків 466, 530
Диків Новий 332, 376, 600
Диків Старий 376, 466
Диниська 528, 540, 544, 612
Динів 218, 224, 326, 342, 378
Діброва 430, 530
Добра 524, 530, 678, 696
Добра-Шляхетська 54, 342
Доброміль 742, 744
Добрянка 278
Добча 430, 540
Довге 456
Довжиця 234, 286, 712
Довжиця (поблизу села Команча) 710
Довжиця (поблизу села Тісна) 710
Довжнів 450, 530, 658
Долгобичів 528, 554, 654
Долина 288, 374
Долини 376
Дубрівка 244, 678
Дубрівка Стаженська 224, 326
Дубровиця 530
Дубровиця Велика 466
Дубровиця Мала 466
Доминичин 498
Дорогичин 402, 426
Дравсько 584
Дрогобичка 288, 376
Дрогоїв 376
Дубенка 246, 532
Дубенський 278
Дубецько 420, 422, 600, 608
Дубне 650
Дуньковичі 466, 584
Дуньковички 376
Дусмичі 650
Душатин 282, 286, 444, 702, 710

Єдліче 140, 300
Єнджеївка 376

Жабче 528
Жабче Муроване 476, 652, 470, 472
Ждиня 544
Жегестів 650
Жерденка 286, 374, 710
Жерниця 702, 710, 712, 714
Жерниця Вижня 286, 374, 548, 702
Жерниця Нижня 286, 374
Жидівське 456
Жижин 512
Жмійовиська 458, 530
Жнятин 528, 646
Жогатин 80, 244, 374

Жубраче (Зубрачі) 282, 290, 710, 178
Жужіль 652, 658
Жуків 244, 376, 378, 528
Журавиця 288, 298
Журавці 416, 496, 498, 522, 640

Забже див. Жабче Муроване
Забілля 376
Забіче-Нур. див. Жабче Муроване
Заброддя 286, 374, 392, 394
Забужжя 658
Завади 612
Завадка 118, 240, 242, 318, 378, 468
Завадка Морохівська 286, 342, 710
Завадка Риманівська 456
Завалів 528
Завдя див. Заброддя
Завепшиці 334
Завій 224, 236, 342, 378, 392, 710
Завіз 234, 290, 710
Загір'я 80, 104, 138, 190, 254, 288, 374, 712
Загожице 744
Загочев'я 160, 162, 278, 286, 702, 710
Заграби 376
Загути 288
Загутинь 128, 288, 690, 696
Задубці 532
Заксенхаузен 324
Залазь 466
Заліски 376
Залісся 430, 456, 678
Залужжя 138, 190, 254, 278, 376, 466, 508, 510
Замістя 528, 436
Заміхів 430, 528
Замость 84, 232, 436
Запалів 430, 466, 530, 534
Зарадавка 530
Заслав 118, 288
Заставне 530
Затварниця 308, 714, 716, 720
Затилля 612
Зашехута 498
Збоїська 286, 374, 710
Звежинь 278
Звіринець 516
Здвижень 710
Зиндранова 380, 456
Злоцьке 650
Зосин 532
Зубовичі 650

Івонич 140
Ігнаші 530
Ізби 490
Іскань 376, 690, 696

Кадлубиська 376
Казимерка 530
Казмирка 430
Калинів 114
Кальварія 302, 338, 378, 678, 742
Кальварія Пацлавська 378
Кальників 378, 466, 522, 570
Кальниця 374, 710
Каменка див. Кам'янки
Кам'яне 374, 710, 718
Кам'янка 378
Кам'янка Велика 104
Кам'янки 52, 238, 282, 702
Кам'янна 286, 612
Карликів 286, 710
Карчевиська 38
Карчмари 430
Кати 530
Катовиці 774
Квятонь 490
Келчава 286
Кельце 774
Київ (Київ) 22, 26, 48, 52, 56, 742, 748
Кичера 234, 236, 238
Климівка 490
Клоковичі (Клоковице) 54, 290, 492, 678
Клоніца див. Колоничі
Княжичі 212, 244, 266, 290, 492, 678
Кобильниця 466
Кобильниця Волоська 348, 466, 530
Кобильниця Руська 466, 468
Кобильське 376, 710
Кобло 532
Ковалі 236, 530
Коренець 376
Кожушне 286
Козеброди 614
Козодави 470, 528
Колічава 710
Колоничі 704, 720
Колонія Америка 614
Колонія Михалів див. Михалів
Колонія Мюнчин 614
Колонія Польська 530
Колонія Юзефів 532
Команча 80, 118, 138, 160, 190, 236, 254, 258,
286, 702, 710, 712
Конечна 544
Конотопи 650
Константинів 412, 414
Константинівка див. Константинів
Конюхи 528
Конюша 290, 312, 326, 348, 350, 362, 364,
386, 388
Конюшки 376
Конячів 290
Копань 466
Кописно 456
Копитів 532
Коргин 650
Корениця 290, 466, 584
Коритники 288
Корків 544
Корманичі (Корманице) 54, 224, 290, 308,
380, 492, 678
Корні 470, 530
Корняги-Діброва 458
Коровиця Голодовська 458
Коровиця Лісова 458
Коровиця Сама 458
Коровники 376
Королева Руська 612
Королівка 458
Коросно 102, 132, 136, 150, 168, 202, 380,
712
Корчів 544
Корчмин 544
Корчове 530
Косеничі 376
Космів 528
Костяшин 530
Котань 456
Котів 374, 612, 690, 696
Которів 528
Кошиці 116, 590
Коштова 288
Кравці 430
Крайна 278, 408
Краків 72, 140, 482, 606
Крамарівка 376
Крампа 456
Красичин 374, 456, 678
Красне 466, 530
Красник 434
Краснистав 434, 488
Краснобрід 504, 516
Кревиця 612
Креців 392
Кречкова 288, 348, 456
Крива 490
Криве 290, 458
Криве 708, 710, 712, 720
Кривецька Воля 288
Кривча 80, 164, 288
Крижівка 612
Крилів 460, 528, 654
Криниця 532
Криниця (Седлецька) 500
Криниця Село 650
Кристинопіль 654, 658

Кроняженки 372
 Кругель Великий 456
 Кругель Павлосівський 430
 Королик Волоський 456
 Королик Польський 456
 Крупки 430
 Крутковський 312
 Крутівка 326, 328, 330
 Кудрики 466
 Кузьмина 378
 Кулаковичі 532, 534
 Кулаковичі III див. Кулаковичі
 Куляшне 80, 118, 138, 162, 190, 238, 254, 266,
 286, 704, 710
 Кунки 652
 Кунківці 288, 362, 364
 Кункова 490
 Купна 288
 Куп'ятичі 374, 478, 480, 492, 678
 Курилівка 334
 Курманів 532
 Курів 512

Лабова 650
 Лабовець 650
 Лази 374, 430, 470, 530, 534, 584
 Лазів 466
 Ланцут 386, 388, 570, 680
 Лежахів 530
 Лелюхів 650
 Лентовня 288
 Ленчна 398, 590, 592, 600, 602
 Лехмани 496
 Лешків 658
 Лещата див. Ліщава
 Лещків 530
 Липа Горішня 288
 Липа Долішня 288
 Липовець 278, 710
 Липсько 334
 Лисячі Ями 458
 Лівче (Лівча) 190, 376, 468, 544
 Ліски 214, 530, 532, 664
 Лісько 68, 80, 130, 148, 162, 180, 184, 190,
 240, 294, 298, 368, 392, 702, 704, 706,
 708, 712, 734
 Лісько-Грушка 278
 Лішна 118, 290, 710, 712
 Ліщава 242, 264, 678
 Ліщава Горішня 392, 696
 Ліщава Долішня 374, 392, 416
 Ліщавка 378, 408, 410, 444, 696
 Ліщини 188, 544
 Ліщовате 278
 Лодинка 288

Лодзь 776
 Ломна 278
 Лончки 278
 Лопенка 52, 580, 710
 Лосє 544, 612
 Лосинець 652
 Лосиці 268
 Лубенка 218, 246, 264
 Лубів 544
 Луб'янка див. Лубенка
 Луг 290
 Лужки 612
 Лукавець 458
 Лукавиця 138, 190, 254, 392, 712
 Луків 122, 434, 542, 550
 Лукове 278, 374, 702, 704
 Лупків 104, 112, 138, 190, 254, 710, 712
 Лучиці 376, 496, 678
 Лушків 532
 Любартів 434, 608, 610, 614
 Любачів 58, 68, 80, 100, 102, 150, 168, 200,
 214, 246, 318, 326, 332, 348, 362, 368, 370,
 380, 382, 408, 410, 424, 426, 450, 452, 458,
 484, 486, 496, 540, 548, 580, 600, 608,
 640, 646
 Любачів Місто 458
 Любінь 388, 464
 Любича Королівська 522
 Люблинець 376, 378, 466, 488, 534
 Люблинець Новий 584
 Люблинець Старий 484, 486, 584
 Люблін 20, 90, 252, 314, 334, 394, 396, 402,
 420, 434, 454, 504, 524, 590, 592, 600,
 602, 642, 646, 722, 726, 728, 730, 756,
 774
 Людовики 650
 Лютків 530
 Лясківка 374
 Ляхава 54, 240, 266, 278, 408
 Ляшки 334, 430, 534, 584
 Львів (Львов) 744

Магірець 114
 Мадейова 650
 Масрівка 532
 Майдан 650
 Майдан Горішній 650
 Майдан Сінявський 530
 Майданек 454
 Маків Подгалянський 420
 Макова 392, 682
 Маковисько 378, 496, 502, 530
 Маковисько див. Маковисько
 Маластів 490
 Маличі 528

Малковичі 376
Малява 278, 378
Манастир 408
Манів 376, 710
Маргель 198, 240, 378, 380
Масломичі 528
Матче 532
Махнів 424, 508, 546
Махнівок 652
Мацина Велика 490
Мацьковичі 80, 244, 376
Мачуги 430, 530
Межибрід 418
Ментке 262
Мизовиця 742
Миків 444, 640, 718
Милик 650
Мироцин 430
Мисленіце 220, 222
Мисцова 456
Митар 456
Михалів 650
Миців 470, 472, 544, 652, 720
Мичків 230, 290, 376, 392, 710
Мичківці 278
Мікляшки 444
Мілків 376, 408, 410, 424, 426, 540
Міняни 528, 654
Міончин 614
Мірче 614, 654
Місани 430
Містечко 458, 532, 690
Мішталі 430, 528
Млини 306, 450, 452, 530, 534
Млинок 464
Модринь 614, 640
Мокре 118, 278, 492, 534
Молодич 530
Молодів 458
Молодовичі 290, 374
Моложів 614
Манастир (Монастир) 54, 414, 530, 650
Монастирець 118, 374, 584
Монятичі 532
Морохів 118, 278, 702
Москва 30, 38, 62, 74, 76, 134, 136, 304, 764
Мости Малі 508, 510, 532
Мохначка Вижня 612
Мохначка Нижня 612
Мочар I 368
Мочар II 368
Мочари 278, 492
Мошків 650
Мощаниця 326, 376

Мриглід 118
Мриглоди 650, 696
Мушина 480, 650
Мушинка 612
Мхава 712
Мшана 456
Мюнхен 264
М'якіш Новий 290, 466
М'якіш Старий 290, 466
М'яновиці 350, 650

Нагірчани 456
Нагоряни 286
Наділля 456
Накло 290, 348
Налаззя 378
Наріль Село 376
Насічне 236
Небещани 286
Небилець 386
Негрибка 376, 746
Незнайова 456
Неледів 532
Нелепковичі 466
Ненадова 288
Нетреба 612
Нетребка 288, 690
Недзіца 608
Нисмичі 528
Нідзіца 610, 614
Німстів 332, 362, 376
Ніновичі 244, 430
Нова Вєсь 650
Нова Гребля 164, 432, 458
Нове Село 244, 288, 376, 468, 548
Нове Загір'я 104
Новий Санч 68, 104, 132, 366, 478, 480, 484
Новий Торг 40, 608, 610
Новини Горинецькі 458
Новиця 544
Новосілкі 80, 238, 288, 338, 374, 378, 492, 528, 532, 710
Новосілкі Дидинські 378
Новосілкі Кардинальські 544
Новосілкі Передні 544
Новосільці 712
Новосільці Козицькі 278, 326, 374
Норильськ 684

Облази 376
Обровець 532
Обровець Колонія 532
Ожанна 456
Олехувек див. Ульгівок

Олешиці 376
Ольшаница див. Вільшаниця
Ольштин 356
Опака 458
Оранієнбург 324
Орелець 278
Орли 376
Освенцім 252, 298, 314, 324
Осердів 478, 508, 514, 652, 660
Осини 378
Ославиця 80, 718
Острів 288, 430, 528, 566, 590, 592
Ошів 528
Павлова 430, 466
Павловичі 528, 612
Павлокома 288
Палата 112, 114
Палюхи 530
Пантна 424, 490
Папортно 198
Папротня 426
Папроць 288
Париж 128
Пашова 56, 118, 278, 306, 326, 362, 492
Пелкіні 430, 528
Пелнатичі 430, 528
Перевалля 650
Переводів 522, 528, 664
Переворськ (Переворск) 138, 190, 254, 298,
322, 334, 574
Перегонина 490
Перегримка 456
Передмістя Дубецьке 288, 650
Перекопана 392
Перемислів 650, 652, 658
Перемисьль (Перемьшль) 68, 80, 100, 102,
118, 130, 138, 140, 148, 168, 176, 198, 212,
218, 224, 242, 258, 266, 276, 294, 296, 298,
300, 302, 322, 326, 332, 348, 350, 362, 364,
370, 380, 386, 388, 416, 418, 424, 478, 480,
482, 496, 514, 522, 600, 608, 674, 744, 750
Перунка 612
Печигори 652
Пивнична 480
Пивовщина 544, 652
Пижили 430
Пикулиці (Пикулице) 54, 376
Писарівці 138, 162, 190, 254
Пискоровичі 530
Півода 530
Пігани 530
Підбуковина 288
Підглибоке 286
Піддубці 470, 472, 484, 486, 528, 546
Під Кичерою 376
Під Кляштором 288
Під Обшаром 286
Піскоже 368, 530
Пісочне 530
Пішоволя 372
Плазів 376
Поворозник 650
Поздьяч 290
Полісся 458
Полонна 80, 286, 710
Польхова 246, 288
Поляни 456, 612
Поляни Суровичні 278, 710
Полянка 532
Полянки 376, 378, 392, 710, 712
Полянчик 290, 374, 392, 710
Помірки 288
Пораж 286
Поруби 288, 690
Посада Риботицька 376
Посада Яслиська 278, 456
Постолів 288
Потоки 496, 498
Потуржин 528, 544, 554, 654
Прага 116
Пралківці 456
Прегориле 528
Прелуки 286, 702, 710
Прибишів 374, 408, 710
Придатки Гутиські 374
Присада 310, 678
Прислуп 290, 490, 710, 720
Прислупчик див. Прислуп
Прісся 458, 494
Протисне 714
Прошовка див. Грушівка
Прусик 712
Прухник 370
Прухник-Село 378
Прушевка див. Грушівка
Пряшів 540, 590
Псари 652
Пстружне 490
Пугачів 494, 524, 550, 652
Пулави 286, 710, 434
Пухачів 458
Пшеленч 718
П'яткова 246, 288, 690
Радава 530
Радейова 290, 710
Радзінь 436
Радимно 430, 528
Радостів 614
Радоцина 490

Радошиці 112, 114, 286, 710
Радруж 458
Райське 172, 198, 290, 374, 704, 710
Раків 122
Ракова 162, 188, 254, 278, 380, 382, 492
Ратнавиця 286, 710
Раціборовичі 532
Регетів 491
Репедь 246, 286, 710
Речпіль 288, 424
Рибне 290, 374, 378, 392
Риботичі 318, 392, 678, 682
Рибчевиці 488
Риманів 138, 254, 710, 712
Рихвалд 490
Ришкова Воля 530
Ріплин 430, 528
Річиця 334, 352, 450, 454, 528, 612
Рогативко 240
Рогатка 532
Розбір 430
Розбір Довгий 528
Розбір Округлий 528
Розвениця 430, 528
Розділля 490
Розпуття 278, 282, 678
Розстайне 456
Розтока 218, 362, 378
Розтока Велика 650
Розтоки 286
Розтоки Горішні 380, 382
Розтоки Долішні 286
Розтоки Нижні 710
Рокетниця 528
Рокшиці (Рокшыце) 54, 456
Романова Воля 198, 242, 258, 278
Ропа 288, 544
Ропенка 118, 242, 260, 278, 378, 456, 464, 492
Ропиця Руська 490
Ропки 490
Руда Горинецька 458
Руда Журавецька 372
Руда Любицька 612
Руда Рожанецька 376, 378
Рудава 332, 368, 370, 374, 710
Рудава-Яслиська 286, 710
Руденка 288
Рудики 466
Рудка 474, 530
Русин 530
Руське Село 288
Рушельниці 288
Ряшів 68, 102, 118, 120, 126, 128, 140, 154, 216, 294, 296, 298, 302, 386, 420, 616, 698, 706, 708
Савковчик 290
Савчин 652, 658
Садурки 420
Самбір 212, 276, 736, 746
Сарай 450
Саракосце 742
Сарнаки 238
Свободна 376
Свидники 528
Свіржова Руська 456
Святе 528
Святкова Велика 456
Святкова Мала 456
Себечів 650, 652
Село Горинецьке 458
Семушова 374, 496, 508, 510, 516
Сенькова 490, 678
Сеньковичі 684
Середнє Велике 286, 704, 710
Середнє Село 278, 374
Середниця (Середниця) 56, 278
Середня 198, 288
Сетна 530
Седлиська (Седлиська) 54, 218, 392, 460, 530, 590, 678, 696
Седльці 426, 436, 550
Секежинці 612, 614
Селець 678
Сильцево 566
Сировиця 286, 710
Сівчина 288, 678, 684
Сікавець 710
Сільниця 246, 288
Сімниці 650
Сінява 496, 498, 530
Сінявка 646
Скальник 456
Сквиртне 490
Скежиньце див. Секежинці
Складисте 650
Сколин 466
Сколошів 430, 528
Скопів 288
Скородниця 474
Скригічин 532
Скуратки 530
Славенцін 614
Сливниця 288, 456
Сліпче 528
Слонечне 650
Солонне 288
Слоти 530
Смереківець 544
Смільник 282, 286, 332, 376, 710
Снітниця 544

Сокаль 232, 746
 Солець 650
 Солина 290, 392
 Сольця 290
 Соплі 458
 Сопот Малий 458, 640
 Сосновиця 372
 Софія 210
 Сохи 430
 Ставиша 490
 Стаї 544
 Станиславчик 376, 678
 Станькова 278
 Стара Бірча 288
 Старе Село 376, 430
 Старгород 652
 Старосілля 532
 Стежки 530
 Стежниця 234
 Степанковичі 532
 Стефкова 104, 374, 392
 Стібно 244, 290, 306
 Сторожі 220
 Сторожі Великі 286
 Стрижів 532
 Струбовиська 290, 362, 364
 Студене 290, 710, 712
 Ступосяни (Ступосяны) 54, 234, 266, 268,
 308, 312, 716
 Штельці 532
 Суковате 238, 282, 286, 718
 Сулимів 544
 Сурмачівка 386, 466
 Суровиця 286
 Сурухів 290, 530
 Сусець 404
 Суфчина див. Сівчина
 Сухі Ріки 218, 224, 232, 308, 450, 452, 484,
 496, 590, 716, 720
 Сушів 460, 528
 Сянік 66, 68, 78, 80, 100, 102, 104, 108, 118,
 120, 122, 124, 126, 128, 130, 136, 138, 148,
 156, 164, 170, 176, 184, 188, 190, 198, 212,
 218, 224, 230, 236, 254, 266, 282, 294,
 296, 298, 300, 302, 306, 316, 320, 322,
 326, 342, 348, 350, 362, 368, 370, 380,
 382, 386, 408, 410, 418, 424, 426, 444, 450,
 460, 484, 496, 508, 510, 516, 540, 590, 674,
 690, 706, 712
 Сянки 516, 716, 736

 Тапінська 278
 Тарнава 118, 278
 Тарнава Горішня 374
 Тарнава Долішня 374
 Тарнавка 288
 Тарнавці 456
 Тарнівські Гори 356
 Тарношин 650, 654
 Тварне 158
 Тверде 466
 Творильне 290, 496, 710, 712
 Творильчик 290, 712
 Теляж 650
 Телятин 654, 658
 Тенятиська 532
 Тератин 614
 Терєбінь 658
 Терєбні 466
 Терка 290, 376, 392, 710
 Терстяна 456
 Тилич 612
 Тилява 456
 Тимці 458
 Тинковець див. Тиньовиці
 Тиньовиці 226, 228
 Тирява Волоська 80, 194, 278, 378
 Тирява Сільна 118, 378, 492
 Тисівець 286
 Тискова 290, 374, 710
 Тисмениця 398
 Тисова 310
 Тисово 288
 Тихобір 528
 Тісна 80, 114, 282, 290, 312, 348, 484, 700,
 704, 708, 710, 712, 718, 720
 Токарня 286, 710
 Томашів див. Томашів Любельський
 Томашів Любельський 408, 410, 414, 416,
 418, 424, 436, 444, 450, 460, 462, 470,
 472, 478, 484, 486, 496, 498, 508, 510,
 516, 522, 540, 554, 600, 608, 640, 646,
 664
 Торки 290
 Трійця 218, 278, 348, 368, 370, 380
 Трійчичі 376
 Тростяни 614
 Тростянець 278, 374
 Труші 458
 Тудорковичі 382, 426, 652, 658
 Тужин див. Тучна
 Тураки 430
 Туринське 286, 374, 472, 478, 702, 710, 718
 Турів див. Туроволя
 Турне 282
 Турниця 680
 Турно 512
 Туроволя 500, 510, 514
 Тухані 532
 Тухля 386, 408, 430

Тучапи 614
Тучна 390, 392

Убродовичі 532
Угерці Мінеральні 278, 492
Угнин 382
Угнів 284, 528, 544
Угринів 220, 284, 334, 494, 544, 608, 650, 658
Угринь 612
Ужгород 590
Уйковичі 376
Устя Руське 490
Улазів 244, 326, 376, 378, 640
Улів 652
Улюч 288, 348, 362, 690
Ульгівок 352, 364, 366, 528, 650, 652
Устрики Горішні 80, 290, 342, 580, 716
Устрики Долішні 198, 742
Устянова 464
Уханька 532
Уцекайка 646
Ушківці 376

Фльоринка 366, 612, 650
Фолюш 456
Фольварк 484
Фредропіль 290, 492, 534
Фрицова 650
Футори 376, 608

Халупки 164, 530
Харитани 430
Хашево 658
Хижина 288
Хижинка 288
Хирів (Хыров) 742
Хлоп'ятин 508, 612, 658
Хлушовіце див. Грушовичі
Ходань 430
Ходиванці 612
Холм 232, 434
Хорів 430, 528
Хоробрів 650, 654
Хотилів 404
Хотиліуб 377
Хотинець 226, 466, 530
Хохлів 544
Хоцінь 286, 702, 710
Храпи 530
Хревт 350, 354
Хугір Малий див. Хревт

Цаплапи 530
Царинське (Царинске) 54

Цеблів 652
Цегельня 533
Цидили 368, 430, 548, 554
Цитуля 408, 410, 530
Цівків 376

Чаплинець 672
Частковичі 430, 528
Чачів 650
Чашин 286, 492, 710
Черемха 112, 278, 700, 710
Черничин 528
Чертіж 460
Черці 430, 530
Чесанів 200, 214, 242, 244, 258, 376
Чиста Дембіна 488
Чистогорб 286, 710
Чорна 490, 612
Чорна Вода 650
Чорна Вижня 490
Чорна Нижня 490
Чорне 282
Чортовичі 532
Чудовичі 430, 528
Чумів 528

Шимбарк 544
Шиховичі 528
Шихтори (Шихотори) 496, 508, 548, 658
Шлятин 608
Шляхтова 412, 650
Шмитків 652
Шмулі 430
Шпиколоси 532
Шувсько 300, 530

Щавне 286, 710, 712
Щеп'ятин 650
Щербанівка 282
Щецин 574
Щецінек 162
Щутків 458

Юзефів 532
Юренцово див. Юречкова
Юречкова (Юречково) 242, 264, 278, 302, 742
Ющин 420

Яблінки 110, 150, 282, 312, 720
Яблониця 690
Яблониця Руська 266, 288
Явірець 332, 376, 380, 710, 714, 720
Явірки 650
Явірник 266, 286, 444, 446, 702, 710

Явірник Польський 374
Явірник Руський 242, 288
Явір'я 456
Явіц 334
Явожина 634
Явожно 34, 40, 316, 586, 622
Ялінка 484, 486
Ямна Горішня 224, 266, 282, 306, 374
Ямна Долішня (Ямна-Долішня) 56, 308, 374,
380, 444
Янки 532
Янківці 278, 492
Янострів 532
Янів 420
Янів Підляський 426

Ярково 742
Ярослав 58, 102, 140, 198, 200, 294, 296, 300,
322, 334, 368, 370, 386, 408, 410, 416, 418,
450, 452, 470, 496, 498, 540, 548, 554, 574
Ярославець 614
Ярчів 612
Ясель 238, 548, 554
Ясениця 532, 678
Ясениця Сівчинська 374, 392
Ясенів 288
Ясінка 456, 490
Яслиська 102, 130, 148, 168, 286, 700
Ясло 104, 136, 140, 157, 470, 476
Яструбик 650
Яшкова 490

Ілюстрації походять з фондів Бюро надання доступу й архівізації документів ІНП, Центрального військового архіву та Військового бюро історичних досліджень.

Ilustracje pochodzą z zbiorów Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN, Centralnego Archiwum Wojskowego i Wojskowego Biura Badań Historycznych.

Gen. bryg. Stanisław Radkiewicz
Генерал бригади Станіслав Радкевич

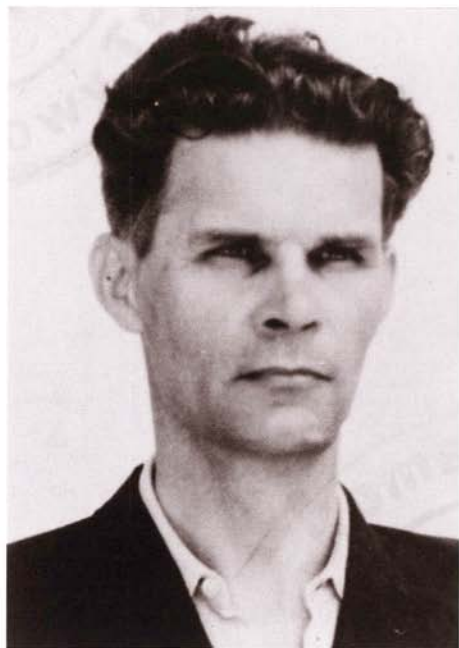
Płk/gen. bryg. Grzegorz Korczyński
Полковник/генерал бригади
Гжегож Корчинський

Marszałek Michał Rola-Żymierski
Маршал Міхал Роля-Жимерський

Gen. dyw. Stefan Mossor
Генерал дивізії Стефан Моссор

Płk Bolesław Sidziński

Полковник Болеслав Сідзінський

Płk Juliusz Huebner (jeszcze w stopniu
majora)

Полковник Юліуш Хюбнер
(ще у званні майора)

Płk Michail Chiliński

Полковник Міхаїл Хілінський

Prpłk Waclaw Kossowski

Підполковник Вацлав Коссовський

Gen. dyw. Marian Spychalski

Генерал дивізії
Мар'ян Спихальський

Gen. bryg. Ostap Steca

Генерал бригади Остап Стеца

Gen. dyw. Mikołaj Prus-Więckowski

Генерал дивізії Миколай Прус-
Венцковський

Gen. dyw. Bolesław Zarako-Zarakowski

Генерал дивізії Болеслав Зарак-
Зараківський

Nowomianowani komendanci posterunków MO powiatu lubaczowskiego; marzec 1947

Новопризначені коменданти відділків ГМ Любачівського повіту; березень 1947

Grupa funkcjonariuszy MO z posterunku w Pruchniku

Група співробітників ГМ з відділка в Порохнику

Płk Aleksandr Jewczenko
Полковник Александер Євченко

Mjr Stanisław Wolański (już w stopniu
podpułkownika)

Майор Станіслав Волянський (вже
у званні підполковника)

Płk Jewgienij Kuźmicz
Полковник Євгеній Кузьмич

Wacław Rózga
Вацлав Рузга

Pogrzeb zastrzelonego komendanta posterunku MO w Rybczewicach; po 24 sierpnia 1947
Похорон застріленого начальника відділку ГМ у Рибчевицях; після 24 серпня 1947

Obsada posterunku ochronnego MO
w Morochowie; październik 1947

Співробітники відділку охорони
ГМ у Морохові, жовтень 1947

„Pozorowana banda” z KPMO Lubaczów przed budynkiem komendy, 1947

„Легендована банда” з числа співробітників Любачівського повітового управління ГМ біля будинку Управління, 1947

Załoga posterunku MO w Olchowcu. Piwnica stanowi schron bojowy

Співробітники відділку ГМ у Вільхівці. Підвал виконував роль бойової вогневої точки

Jarosław Kociotek, „Kryłacz”
Ярослав Коцьолек, „Крилач”

Wołodmyr Szczyhelśkyj, „Burlaka”
Володимир Щигельський, „Бурлака”

Gen. Karol Świerczewski w mundurze oficera Zarządu Wywiadu Sztabu Generalnego RKKA, lata 30-te

Генерал Кароль Свєрчєвський у мундирі офіцера розвідуправління Генштабу РСЧА, 30-і роки

Pogrzeb gen. Karola Świerczewskiego. Warszawa, 1 kwietnia 1947. Kondukt opuszcza pl. Trzech Krzyży.

Похорон генерала Кароля Свєрчєвського. Варшава, 1 квітня 1947. Похоронна процесія рушає з Площі Трьох Хрестів

„Крылач” і яго брат Jurij Kociolek „Bihun”, буńczucznyj sotni „Крилач” і його брат Юрій Коцьолек „Бігун”, бунчужний сотні

Szalas punktu sanitarnego sotni „Burlaki”. Stoi Zenowit (Jewhen?) Huk, ps. „Szczypawka”, przed szalasem siedzi sanitariusz „Kywaj”, w szalasie referent zdrowia I Okręgu OUN-B Bohdan Huk, ps. „Skala”. Rejon Kopyśno–Brylińce

Курінь санітарного пункту сотні „Бурлаки”. Стоїть Зеновій (Євген?) Гук, пс. „Щипавка”, біля куреня сидить санітар „Кивай”, в курені – референт у справах охорони здоров'я I Округу ОУН-Б Богдан Гук, пс. „Скала”. Район Кописно–Брилинці

Григорій Янківський, „Ластівка” (перший з правої)

Григорій Янківський, „Ластівка” (перший справа)

Сотня „Бурлаки” на збірці под wsią Jamna; зима 1946

Сотня „Бурлаки” на зборі під селом Ямна; зима 1946

Oficerowie z kurenia przemyskiego i członkowie I Okręgu OUN-B; w pierwszym rzędzie siedzą: referent SB Iwan Harabacz, ps. „Staryj”; lekarz „Sian”; sotenny Mychajło Duda, ps. „Hromenko”; stoją: prowidnyk III Rejonu OUN „Wernywola”; lekarz kurenia „Szwarz”; buńczucznyj sotni „Hromenki” „Sokołenko”; dca kurenia Petro Mykołenko, „Bajda”; dentysta kurenia „Zubczenko”; oficer wychowawczy sotni „Burlaki” Osyp Wowczariwśkyj, ps. „Jewhen”; na kłodzie drzewa siedzą: kapelan kurenia ks. „Kadyło”; referent SB nadrejonu „Chołodnyj Jar” Wasyl Capiak, ps. „Potap”; buńczucznyj sotni „Burlaki” „Burkun” („Borkun”?); nadrejonowy UCzCh (referent zdrowia) Bohdan Huk, ps. „Skala”; sotenny Jarosław Kociołek, ps. „Kryłacz”; łączniczka „Motria”; sotenny Hryhorij Jankowśkyj, ps. „Łastiwka”; „Lisowyk”; zca „Hromenki” „Łahidnyj”; stoją na kłodzie drzewa: strzelec „Bilyj”; sanitariusz „Kywaj” (sotnia „Burlaki”). Na zdjęciu brak fotografującego grupę „Burlaki”. Wielkanoc, 19 kwietnia 1947

Офіцери перемиського куреня та члени I Округу ОУН-Б. У першому ряді сидять: референт СБ Іван Гарабач, пс. „Старий”, лікар „Сян”, сотенний Михайло Дуда, пс. „Громенко”. Стоять: провідник III Району ОУН „Верниволя”, лікар куреня „Шувар”, бунчужний сотні „Громенка” – „Соколенко”, командир куреня Петро Миколенко, „Байда”, зубний лікар куреня „Зубченко”, офіцер з виховної роботи сотні „Бурлаки” Осип Вовчарівський, пс. „Євген”, на колоді сидять: капелан куреня священник „Кадило”, референт СБ надрайону „Холодний Яр” Василь Цапак, пс. „Потап”, бунчужний сотні „Бурлаки” „Буркун” („Боркун”?), надрайонний УЧХ (референт у справах охорони здоров’я) Богдан Гук, пс. „Скала”, сотенний Ярослав Коцьолек, пс. „Криlach”, зв’язкова „Мотря”, сотенний Григорій Янківський, пс. „Ластівка”, „Лісовик”, заступник „Громенка” – „Лагідний”, стоять на колоді зліва: стрілець „Білий”, санітар „Кивай” (сотня „Бурлаки”). На фотографії відсутній „Бурлака”, який фотографував групу. Великодня неділя, 19 квітня 1947

Oficerowie z sotni „Burlaki”

Офіцери сотні „Бурлаки”

Partyzanci UPA podczas budowy schronu na cmentarzu, gdzieś w pow. leskim

Партизани УПА під час будівництва схрону на кладовищі десь у Ліському повіті

Edward Taraszkiewicz (WiN), „Żelazny”
Едвард Тарашкевич (ВіН), „Залізний”

Zdzisław Broński (WiN), „Uskok”
Здзіслав Бронський (ВіН), „Ускок”

Ppor. Władysław Łukasiuk, „Młot” (VI Wileńska Brygada AK) – pierwszy z lewej i ppor. Jan Zalewski, „Zaja”, 1945

Підпоручник Владислав Лукасюк, „Млот” (VI Віленська бригада АК) – перший зліва та підпоручник Ян Залевський, „Зая”, 1945

Partyzanci z oddziału ROAK „Wiarusy”, grupa „Czarnego”. Trzeci z lewej „Pilot”, czwarty Dymitr Zasulski?, „Czarny”; przed 1948

Партизани загону РОАК „В’яруси”, група „Чорного”. Третій зліва „Пілот”, четвертий Дмитро Засульський?, „Чорний”; до 1948 року

Partyzanci z oddziału NZW „Wołyniaka”

Партизани загону НЗВ „Волиняка”

Żołnierze 2 Brygady KBW wyruszają z Ustrzyk Górnych w pościg za sotnią „Stacha”
Солдати 2 бригади КВБ вирушають з Устрик Горішніх в погону за сотнею „Стаха”

Zwiad konny 2 Brygady KBW
Кінна розвідка 2 бригади КВБ

Inspekcja oddziałów GO „Wisła” przez marsz. Żymierskiego. Na lewo od Żymierskiego gen. Mossor

Інспектування загонів ОГ „Вісла” маршалом Жимерським. Зліва від Жимерського генерал Моссор

Sztab 2 Brygady KBW w Ustrzykach Górnych. Stoją od prawej: mjr Stanisław Wolański, dowódca brygady, mjr Leon Ziegman, szef sztabu brygady i kpt. Rogowski

Штаб 2 Бригади КВВ в Устриках Горішніх. Стоять справа наліво: майор Станіслав Волянський, командир бригади, майор Леон Зігман, начальник штабу бригади і капітан Роговський

Batalion KBW „Poznań” w marszu

Батальйон КВБ „Познань” під час маршу

Patrol z batalionu KBW „Poznań”

Патруль батальйону КВБ „Познань”

Pododdział 2 Brygady KBW w trakcie odpoczynku podczas akcji przeciwko sotni „Bira”
Підрозділ 2 бригади КВБ на привалі, під час операції проти сотні „Біра”

Saperzy batalionu KBW „Poznań” podczas budowy prowizorycznej przeprawy w miejscu zniszczonego przez UPA mostu na drodze ze Smereku do Wetliny

Сапери батальйону КВБ „Познаń” під час будівництва тимчасової переправи на місці знищеного УПА мосту на шляху із Смереку до Ветлина

Pododdział JW pplk. Sikorskiego (2 pp) po wyladowaniu się z transportu; w tle nasyp kolejowy i samochód opancerzony BA-2

Підрозділ військової частини підполковника Сікорського (2 pp) після вивантаження з ешелону на фоні залізничного насипу та броневих автомобіля ВА-2

Żołnierze OG „Wisła”; w tle konwój wysiedlanej ludności

Солдати ОГ „Вісла” на фоні конвою виселенців

Wysiedlanie ludności ukraińskiej przez żołnierzy batalionu KBW „Poznań”

Виселення українського населення солдатами батальйону КВБ „Познань”

Wysiedlanie ludności ukraińskiej przez żołnierzy batalionu KBW „Poznań”

Виселення українського населення солдатами батальйону КВБ „Познань”

Konwój w drodze na punkt zborny po wysiedleniu jednej z wsi. Na pierwszym planie żołnierz 2 kombinowanego pp

Конвой по дорозі на збірний пункт після виселення одного з сіл. На передньому плані солдат 2 комбінованого пп

Żołnierze 2 kombinowanego pp

Солдати другого комбінованого полку піхоти

Punkt załadunkowy lub etapowy. Wydawanie wysiedlonym grochówki

Пункт завантаження або етапний пункт. Виселенцям видають гороховий суп

Punkt załadunkowy „Jasło”. Wydawanie suchego prowiantu wysiedlonym przez PUR

Пункт завантаження „Ясло”. Видача виселенцям сухого провіанту ПУР-ом

Punkt załadunkowy. Pakowanie dobytku wysiedlonych do wagonu

Пункт завантаження. Завантажування майна виселенців у вагони

NASZE ZADANIA:

I. Wytepić bezwzględnie ostatnie pozostałości band U. P. A. (Ukraińska Powstańcza Armia).

U. P. A. (banderowcy), dawni sprzymierzeńcy Hitlera byli, członkowie hitlerowskiej dywizji „SS Galicien” i oddziałów zdrajcy Własową, ukraińscy faszysti, zięcący nienawiścią do Polski i Z. S. R. R.

Na terenie jednego tylko powiatu sanockiego:—

- wymordowali ponad 600 mieszkańców,
- spalili około 3 000 osiedli wiejskich,
- zrabowali dobytek ludności polskiej na 10.000.000 zł. (wartości przedwojennej).

Banderowcy chcą oderwać od Polski pold. wsch. powiaty i stworzyć z nich faszystowskie państwo, które oni nazywają „Samostijna Ukraina”.

Dlatego też każdy żołnierz, który chce, by w kraju zapanował ostatecznie ład i porządek; by ustały mordy i grabieże, by szybciej odbudował się zniszczony nasz kraj, powinien z całych sił zwalczać faszystowskich bandytów.

To jest twoim obowiązkiem, tego wymaga interes Polski — interes całego Narodu.

ŻOŁNIERZU!

Pamiętaj! Musisz oczyścić pold. wsch. powiaty Polski z resztek band U. P. A.

Twoim obowiązkiem jest zniszczenie wroga, który morduje, rabuje i pali mienie Twoich współobywateli.

— 3 —

Pamiętaj, że od zdrazieckich kul banderowców zginęło wielu Twoich kolegów i dowódców, że od kul tych zginął II. Wiceminister Obrony Narodowej General Broni Karol Świerczewski.

Walcząc z wrogiem musisz pamiętać:

Bandyta nie różni się naogół niczym od każdego spotkanego człowieka, może znajdować się wśród ludzi w każdym miejscu, a w wypadku dla niego dogodnym, użyje broni, którą dobrze uprzednio zamaskował.

Pamiętaj! — jeżeli się znajdziesz w akcji operacyjnej, przeciwko bandytom, obserwuj każdego postronnego człowieka, przysłuchuj się prowadzonym rozmowom, melduj o nich dowódcy i wypelniaj jego rozkaz.

Zasada taktyki napadów bandydyckich polega na unikaniu otwartej walki. Bandyta działa przez zaskoczenie, strzelą z ukrycia, z domów itp. Twoim obowiązkiem jest dokładna obserwacja wszystkich miejsc, które wydają ci się podejrzane.

Jeżeli znajdujesz się w czasie działań w miejscowości zamieszkałej, nie przyjmuj pocztunków, nie wdawaj się w rozmowy, szybko wykonuj rozkazy; pamiętaj, że bandydy mogą znajdować się wszędzie (w piwnicach, lochach, studniach i innych dogodnych do ukrycia się miejscach). Sprawdź dokładnie każde miejsce, które może nasuwać podejrzenie. Działając w lesie stale obserwuj sąsiadów, nie wstrzymuj tyralierę powolnym marszem. W wypadku zniszczenia się nagle pod ostrzałem bandytów, ukryj się, obserwuj ogień i czekaj na rozkaz dowódcy.

Jeżeli przygotujesz zasadzkę, aby nieoczekiwanie zaatakować bandytów, bądź uważny, zachowaj największą ciszę i nie pal papierosów. Przy pojawieniu się bandy staraj się, — jak tylko możesz najlepiej — wykonać postawione przed Tobą zadanie tj. na dany przez d-ęc sygnał działaj śmiało i zdecydowanie.

Pamiętaj, że najmniejsze uchylenie, czy zlekceważenie grozi nieudaniem się zasadki.

W chwili ujęcia banderowca pamiętaj by go zupełnie rozbroić — a następnie, przetrzaszaj dokładnie kieszenie jego ubrania. Wszelkie pisma, dokumenty, legitymacje i do-

— 4 —

Wyżywienie przesiedlanych

Przesiedlani winni zabrać ze sobą zapas żywności na kilka dni. Na stacji załadowania do pociągu przesiedlani otrzymają po 2 kg. chleba na osobę. W czasie przejazdu koleją PUR przewiduje zaopatrzenie ludności w gotowaną strawę, oraz zaopatrzenie bydła w paszę.

Chorzy

Chorzy na choroby zakaźne będą przewiezieni do specjalnych punktów.

Dla chorych niezakaźnych dostawione będą do pociągów transportowych specjalne wagony sanitarne z obsługą.

Obowiązkiem żołnierzy w akcji przesiedlania jest:

- zapewnienie bezpieczeństwa osobistego przesiedlanych i ich dobytku,
- nie dopuszczenie do jakichkolwiek nadużyć, kradzieży, aktów przemocy, gwałtu, sprzedaży inwentarza i t.p.,
- Nie dopuścić do ucieczki przesiedlanych, którzy mogą w złe zrozumianym interesie własnym, próbować odłączyć się od transportu, naruszając się na niebezpieczeństwo ze strony band,
- Zapewnić miejsca rodzicom nie posiadającym własnych wozów, na wozach sąsiadów,
- Uświadamianie przesiedlanych o celu i warunkach przesiedlania; zwalczanie szkodliwych plotek i złych nastrojów,
- Okazywanie pomocy, szczególnie kobietom z małymi dziećmi, starcom i chorym,
- Czuwanie nad bezpieczeństwem w czasie przejazdu koleją, (zamknięcie drzwi wagonów).

Każdy z żołnierzy biorących udział w akcji musi pamiętać, że zadaniem wojska jest pomoc w przesiedlaniu a nie pacyfikacja, przesiedlanych wojsk.

Nadużycia, gwałty i rabunki, dokonane przez żołnierzy są utrudnieniem w akcji przesiedleńczej, a pomocą dla bandytów i będą jak najsurowszej karane. Banderowcy będą przedstawiali miejscowej ludności Wojsko jako wrogów i namawiać do oporu przed przesiedleniem.

P A M I Ę T A J !

Stanowczymy żołnierskim słowem i zdecydowanym postępowaniem zrobisz więcej, niż gwałtem i przemocą.

Bez przesiedlenia ludności, nie da się wytepić bandydyzmu!

— 7 —

Fragmety „Poradnika Terenowego Żołnierza”

Фрагменти „Солдаського Путівника по місцевості”

Osiedlanie rodziny polskiej na gospodarstwie wysiedlonych – punkt załadunkowy w Komaniczy

Поселення на господарстві виселених українців польської сім'ї – пункт завантаження в Команчі

„Pozorowana banda” 1 Dywizji KBW po powrocie z akcji przeciwko sotni „Bira”. Czwarty od lewej stoi dowódca grupy ppor. Wincenty Nowialis, oficer wydziału informacji dywizji. Baligród, 12 lipca 1947

„Легендована банда” 1 дивізії КВБ після повернення з операції проти сотні „Біра”. Четвертий зліва стоїть командир групи підпоручник Вінценти Новяліс, офіцер відділу інформації дивізії. Балигород, 12 липня 1947

Punkt załadunkowy. Częściowo załadowany skład towarowy

Пункт завантаження. Частково завантажений товарний склад

Punkt załadunkowy. Bydło wysiedlanych w wagonach

Пункт завантаження. Худоба виселенців у вагонах

Żołnierze 6 kombinowanego pp przy broni znalezionej w czasie przeszukiwania wsi

Солдати 6 комбінованого полку піхоти біля зброї, знайденої під час обшуку села

Aresztowani Ukraińcy podejrzewani o przynależność do UPA, 6 kombinowany pp

Заарештовані українці, яких підозрювалося у приналежності до УПА. 6 комбінований полк піхоти

Czota „Czumaka”. „Pozorowana banda” utworzona w celu schwytania „Stiaha”
Чота „Чумака”. „Легендована банда”, створена з метою схопити „Стяга”

Broń odkryta w jednym ze schronów UPA
Зброя виявлена в одному із схронів УПА

BIULETYN POŁOWY

Jednostki Wojsk.
„W I S Ł A”

Mp. czerwiec 1947 r.

Nr. 1.

Walczymy z banderowcami

...zniszczyć faszystowskie bandy U. P. A. w południowo-wschodniej części kraju i udzielić pomocy Państwowemu Urzędowi Repatriacyjnemu w przesiedleniu ukraińskiej ludności” — brzmi rozkaz Naczelnego Dowództwa.

W tym też celu stworzono Grupę Operacyjną, w skład której weszły Jednostki z różnych Okręgów Wojskowych.

Do ostatecznego wytepienia hitlerowskiej zarazy przystąpili spadkobiercy bohaterów spod Lenino, Warszawy, Kolobrzegu i Berlina. Młodzi żołnierze Odrodzonego Wojska Polskiego pod tymi samymi sztandarami, które triumfowały w stolicy faszystwu, dobijają teraz jego resztki, na południowo-wschodnich rubieżach naszego kraju.

Dumą i radością palają nasze serca, iż pozwolono nam ponieść śmierć naszych kolegów, w bestialski sposób skrytobójczo pomordowanych i zbezczeszczonech.

W ostatecznej rozprawie pozwolono nam wykonać testament krwi, poległego od zdraździeckich kul upowskich, wodza i przyjaciela, jakim był Gen. Karol Świerczewski.

Na łufach naszych karabinów przynieśliśmy długo wyczekiwany spokój, ład i ochronę dla polskiej ludności, umęczonej i steroryzowanej przez krwawych upiórów faszystowskiej „Samostijnej Ukrainy”.

Na gwałt, mord i pożogę, my odpowiadamy zdecydowaną walką ze zbrodniczymi oddziałami band, lecz nie mścimy się, nie zabijamy, nie palimy bezbronnej ludności ukraińskiej, ale w zrozumieniu historycznego dzieła, jakiego dokonujemy, spokojnie z poszanowaniem ludzkiej godności pomagamy w przesiedleniu ukraińskiej ludności na spokojne tereny zachodnie, zapewniając jej w drodze wyżywienie i opiekę lekarską. Usuwamy w ten sposób moralną i materialną bazę bandytów U. P. A., którzy zdani na łaskę losu bezustannie tropieni przez nas muszą wreszcie zginąć.

Spokojna ludność ukraińska uzyskala na naszych terenach możliwości twórczej pracy nad odbudową naszego państwa.

W ten sposób my, żołnierze Odrodzonego Wojska Polskiego — pogromcy faszystwu we wszystkich jego odmianach, wykazujemy dobitnie naszą szlachetność i humanitarność w odróżnieniu od bestialstwa hitlerowskich pogrobowców.

Walka nasza jest słuszna i sprawiedliwa, budująca trwałą pokój w środkowej Europie.

OD REDAKCJI. Redakcja „Biuletynu połowego G. O. Wisła” zwraca się do swoich czytelników z prośbą o nadsyłanie ciekawszych opisów walk wraz ze zdjęciami, obrazującymi akcje bojową i przesiedleńczą, a także życie polowe Waszej Jednostki. Zdjęcia i opisy bohaterских wyczynów, należy nadsyłać do WPW G. O. „Wisła”; zostaną one wykorzystane w następnych biuletynach połowych.

Schwytani upowcy prawdopodobnie z sotni „Chrina” lub „Stacha” podczas przesłuchania przez kpt. Mieczysława Witkowskiego, st. oficera śledczego wydziału informacji 2 Brygady KBW. Drugi od lewej „Sowa”; Wetlina

Схоплені упівці, правдоподібно із сотні „Хріна” або „Стаха”, на допиті у капітана Мечислава Вітковського – старшого слідчого офіцера відділу інформації 2 бригади КВБ. Другий зліва „Сова”; Ветлин

Rzekomy ordynans „Chrina” – Iwan Hodowanycz, ps. „Petro” (w środku) – wzięty do niewoli przez żołnierzy 6 komp. strzeleckiej (6 kombinowany pp) strz. Zygmunta Horosia i strz. Tadeusza Osajdę

Позірний ординарець „Хріна” – Іван Годованич, псевдонім „Петро” (в центрі) – взятий у полон солдатами 6 стрілецької роти (6 комбінований полк піхоти) рядовим Зигмунтом Горосем і рядовим Тадеушем Осайдою

Wysiedlona ukraińska wieś podpalona przez pododdział UPA

Виселене українське село, підпалене підрозділом УПА

Zabudowania wsi podpalone przez UPA po wysiedleniu ludności

Забудова села, підпалена УПА після виселення людності

BIULETYN POŁOWY

Jednostki Wojsk.
„W I S Ł A”

Mp. czerwiec 1947 r.

Nr. 2.

W spełnianiu szczytnego zadania

W walce o spokój, ład i bezpieczeństwo Rzeczypospolitej, niszcząc zbrodnicze bandy ukraińskich faszystów, zginęli na polu chwały najlepsi synowie Ojczyzny, pieczętując swoją krwią bohaterstwo i odwagę w służbie Demokratycznej Polski Ludowej.

por. DZIENKOWSKI Jan s. Stefana — Of. Szk. Lotn. Dęblin.

ppor. WŁODARCZYK Stanisław s. Piotra — Of. Szk. Piech.

sierż. JAWORSKI — 2 p. p.,

plut. SOKOŁA Kazimierz s. Filometeusza — 2 p. p.,

plut. FRYDRYC Jan — 1 p. p.,

kpr. KLACZKOWSKI Kazimierz — 1 p. p.,

kpr. AUGUSTYNIAK Michał — Bat. Sap. 1 D. P.,

kpr. BERDYCHOWSKI Jan s. Walego — 12 p. p.,

kpr. KAMINSKI Czesław s. Józefa — 12 p. p.,

strz. GRZECHOWIAK Adam s. Maksymiliana — 1 p. p.,

strz. KRYSZEK Kazimierz s. Ignacego — 1 p. p.,

strz. BŁAŻECZAK Bronisław s. Jana — 1 p. p.,

strz. PERLINSKI Roman s. Stanisława — 1 p. p.,

strz. PUSTELNIK Józef s. Idziego — 12 p. p.,

strz. GAJEK Wacław s. Franciszka — 12 p. p.,

strz. JOB Bronisław s. Józefa — 12 p. p.,

strz. PIETRAS Czesław — IV. Brygada. WBW. Gdańsk.

Sława Ich Imion pozostanie w macierzystych Jednostkach jako niezniszczalny przykład poświęcenia, dla wszystkich żołnierzy, służących pod tymi samymi sztandarami.

Cześć Ich Pamięci!

Żołnierze JW ppłk. Pawelczaka po akcji w lasach duszatyńskich

Солдати військової частини підполковника Павелчака після операції в душатинських лісах

Grupa żołnierzy KBW i czołg Pz Kpfw V Panther Ausf. A

Група солдатів КВБ і танк Pz Kpfw V Panther Ausf. A

Rozpoznanie 6 kombinowanego pp w lasach pod Duszatynem

Розвідка 6 комбінованого полку піхоти у лісах під Душатином

Rkm 7,92 Diegtariew z obsługą na stanowisku bojowym

Обслуга ручного кулемета „Дегтярьова” (калібр 7,92 мм) на вогневій позиції

Українці współpracujący z UPA wzięci do niewoli przez żołnierzy 2 i 6 kombinowanych pp
Українці, які співпрацювали з УПА і були взяті в полон солдатами 2 і 6 комбінованих полків піхоти

Żołnierze GO „Wisła” w spalonej Woli Miechowej
Солдати ОГ „Вісла” у спаленій Волі Міговій

Oficerowie dywizjonu pancernego 1 Dywizji KBW przy transporterze opancerzonym SdKfz 251/9 z armatą 7,5 cm. Drugi od lewej por. Bolesław Izbiński, dowódca dywizjonu; czerwiec 1947

Офіцери танкового дивізіону 1 дивізії КВБ біля бронетранспортера SdKfz 251/9 з пушкою 7,5 мм. Другий зліва поручник Болеслав Ізбіцький, командир дивізіону; червень 1947

Pplk Pawełczak (w białym mundurze) – dowódca 6 komb. pp wśród oficerów i żołnierzy pułku

Підполковник Павелчак (у білому мундирі) – командир 6 комбінованого полку піхоти серед офіцерів та солдатів полку

Ujęci przez batalion KBW „Wrocław” partyzanci UPA w trakcie oczekiwania na przesłuchanie przed sztabem 2 Brygady KBW; czerwiec 1947

Партизани УПА, взяті в полон батальйоном КВБ „Вроцлав”, чекають своєї черги на допит біля штабу 2 бригади КВБ; червень 1947

Ujęci członkowie grupy „Wołodi II”, poł. 1947

Взяті у полон члени групи „Водолі II”, половина 1947

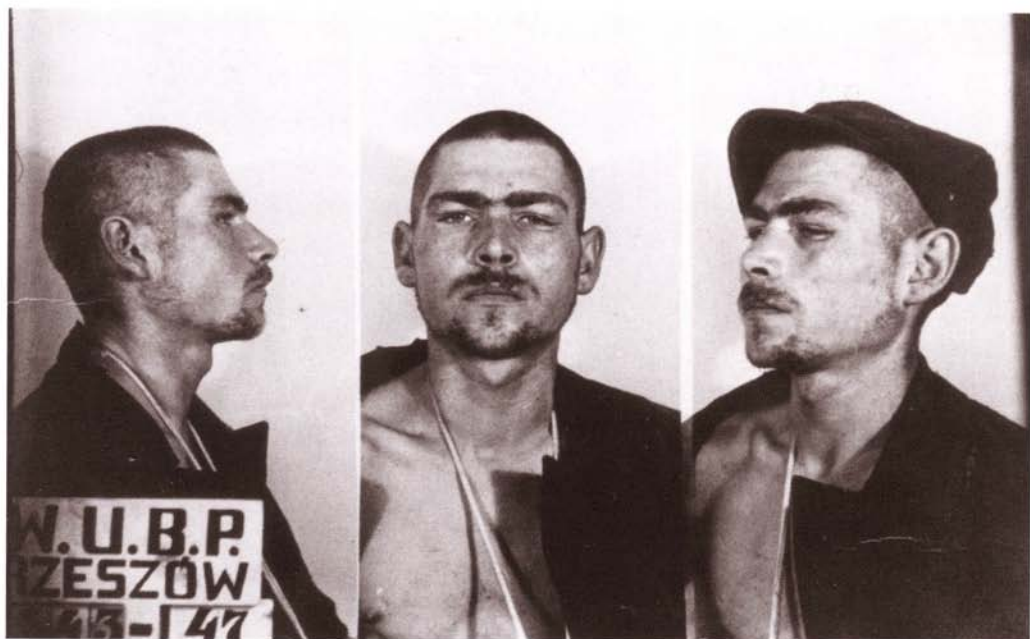
Zabudowania wiejskie spalone przez UPA

Сільська забудова, спалена УПА

Petro Dmytryszyn, stracony na mocy wyroku WSR

Петро Дмитришин, страчений на основі вироку ВРС

Iwan Marczak, stracony na mocy wyroku WSR

Иван Марчак, страчений на основі вироку ВРС

Defilada oddziałów 1 Dywizji KBW w rocznicę PKWN; Baligród, 22 lipca 1947

Парад підрозділів 1 дивізії КВБ в річницю ПКНВ; Балигород, 22 липня 1947

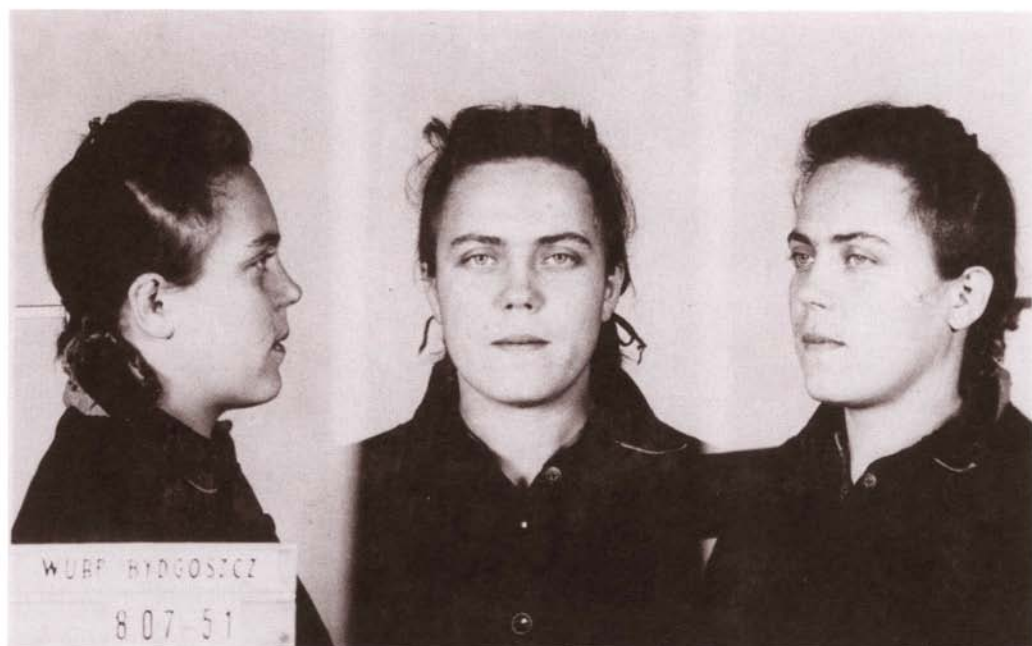
Załadunek dywizjonu pancernego 1 Dywizji KBW po zakończeniu działań; spotkanie z miejscowymi harcerzami; Nowy Sącz, koniec lipca 1947

Завантаження танкового дивізіону 1 дивізії КВБ після завершення операції; зустріч з місцевими гарцерами; Новий Санч, кінець липня 1947

Mychajło Hryckowian, „Oleś”, zatrzymany za przynależność do UPA

Михайло Грицков'ян, „Олесь”, затриманий за приналежність до УПА

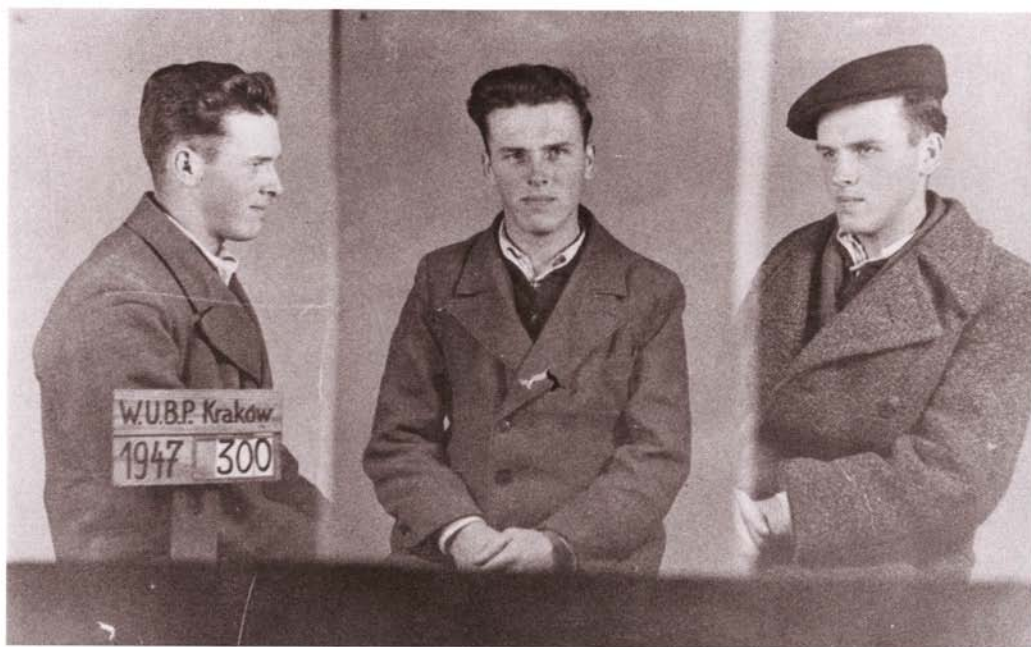
Zofia Techlowicz, „Brogowska”, zatrzymana za współpracę z UPA

Софія Техльович, „Броговська”, затримана за співпрацю з УПА

Eugeniusz Horkow, „Wicher”, zatrzymany za przynależność do UPA

Євгені Горкв, „Віхер”, затриманий за приналежність до УПА

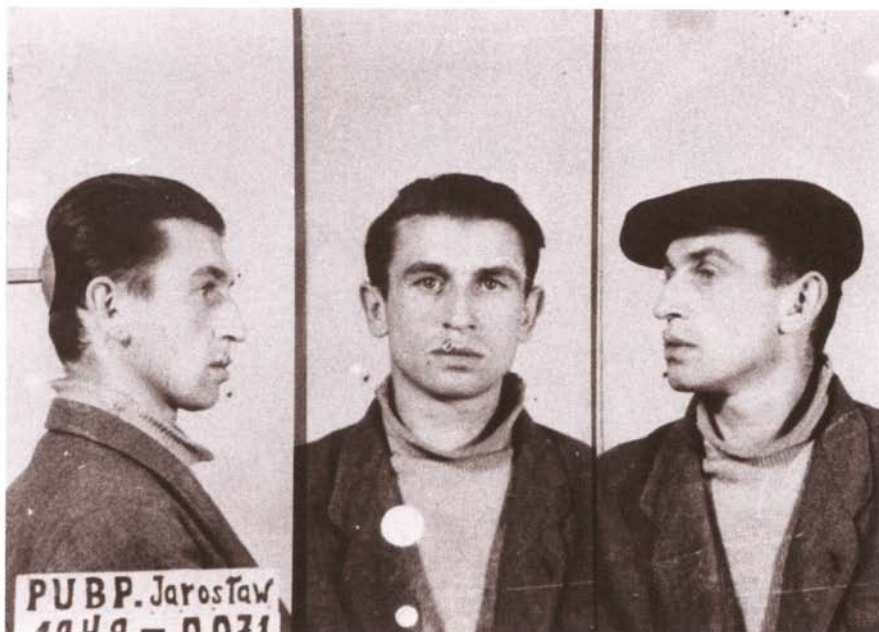

Władysław Hajłasz, zatrzymany za przynależność do UPA

Владислав Гайлаш, затриманий за приналежність до УПА

Iwan Szpontak (pierwszy z lewej), ok. 1959. Zdjęcie operacyjne wykonane przez funkcjonariuszy SB na terenie CSRS

Іван Шпонтак (перший зліва), приблизно 1959. Оперативна фотографія, зроблена співробітниками СБ на території ЧССР

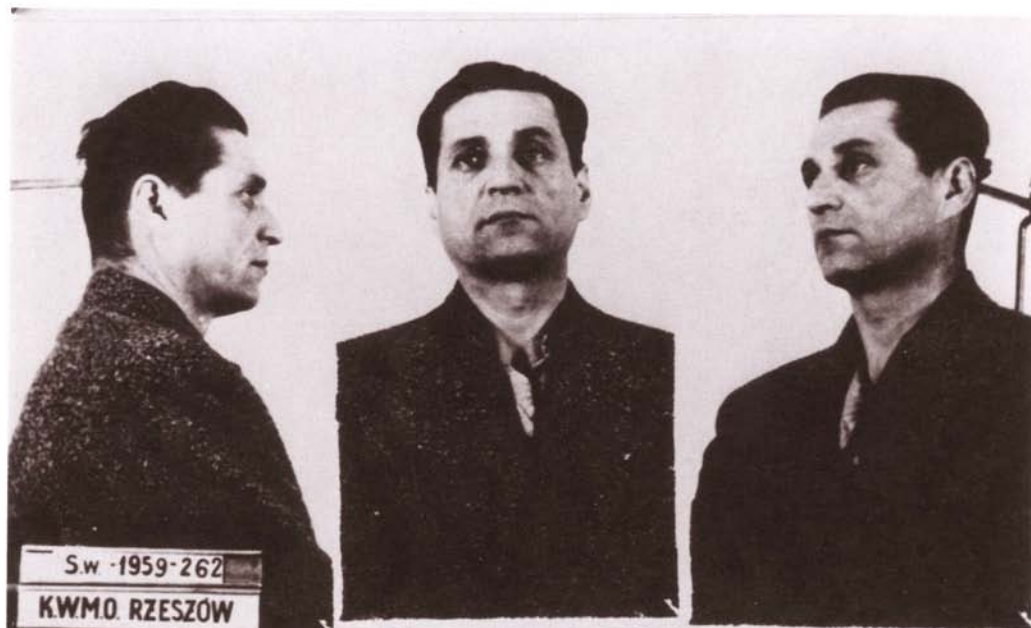
Emil Trelka, członek NZW z pow. jarosławskiego, 1949

Еміль Трелька, член НВС з Ярославського повіту, 1949

Roman Hrobelskyj, „Brodycz”

Роман Гробельський, „Бродич”

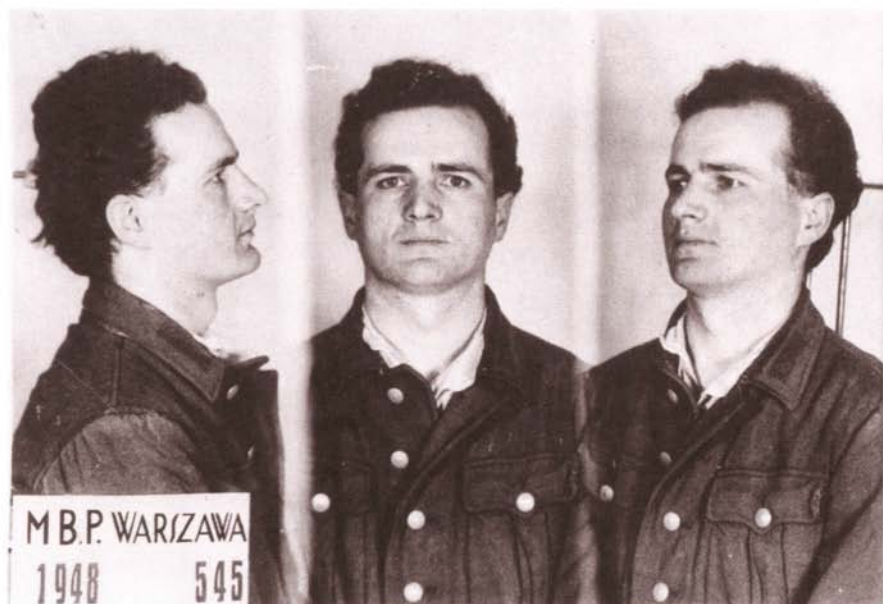
Iwan Szpontak, „Zalizniak”

Іван Шпонтак, „Залізник”

Bolesław Tukan, partyzant oddziału „Ordona”, 1952

Болеслав Туکان, партизан із загону „Ордона”, 1952

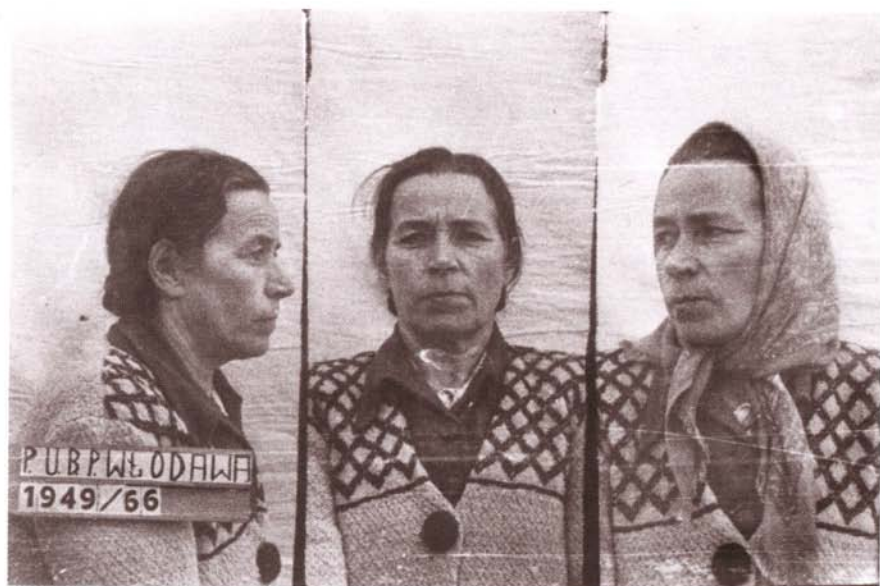
Edmund Tudrzej vel Edmund Grabowski, „Mundek”, członek WiN z Lubelskiego, 1949

Едмунд Тудруй або Едмунд Грабовський, „Мундек”, член ВіН з Люблінського воеводства, 1949

Jan Horszczaruk, członek WiN, oddział „Żelaznego”, 1949

Ян Горщарук, член ВіН, загін „Залізного”, 1949

Zofia Pačuła z młyna Łowiszów k. Wytyczna, zatrzymana za udzielanie pomocy partyzantom „Żelaznego”, 1949

Софія Паčuла з млина бл. Витична, затримана за допомогу партизанам „Залізного”, 1949

Książka ta została przygotowana przez pracowników Instytutu Pamięci Narodowej, Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej oraz Instytutu Badań Politycznych i Narodowościowych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Opublikowano w niej dokumenty dotyczące akcji „Wisła”, celem której była likwidacja oddziałów partyzanckich Ukraińskiej Powstańczej Armii i wysiedlenie ludności ukraińskiej z województw południowo-wschodniej Polski.

Kнига підготовлена до друку співробітниками Інституту національної пам'яті, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща та Інституту політичних і етнонаціональних досліджень Національної академії наук України. Опубліковані в ній документи, що стосуються акції „Вісла”, метою якої була ліквідація партизанських загонів Української Повстанської Армії та виселення української людності з південно-східних воєводств Польщі.

cena 50 zł

ISBN 83-89078-93-7

9 788389 078933

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ